

568

1788

Conceditur usus hujus Lib.
Fr Ladislaus Gall ab Adm
A. S. Proati Naxario Sloma
1788. die 1788

9

THEOLOGIA

V. Cont. *TRIPARTITA: libri*

SIVE

RESOLUTIONES POLEMICÆ,
SPECULATIVÆ ET PRACTICÆ

Controversiarum Fidei & Quæstio-
num Theologicarum,

*Quæ hodie per omnia usum præcipuum habent, tum
ad convincendos expedita methodo Sectarios, tum Missiona-
rios etiam, & quosvis animarum Curatores scientiâ ministerio
suo ubique necessariâ instruendos accom-
modate.*

ACCEDIT

APPARATUS NOVVS AD DOCTRI-
nam sacram; sive Conciones per singulas anni

Dominicas & Festa in quavis materia facili & eruditè
proponendas; easque tam voce, quàm gestu perorandi
practica instructio:

*Summa etiam Doctrinæ Christianæ selectissimis exemplis
& brevi explanatione illustrata;
ac denique*

*Praxis meditandi & assistendi ægris ac mori-
bundis utilissima.*

*Cum triplici Indice, Capium, Rerum memorabilium &
concionum.*

AUCTORE

R. P. RICHARDO ARCHDEKIN,
Hiberno Societatis Jesu Theologo.

*Editio sexta & ultima, ab Auctore recognita, & aliquot
Tractatibus auctior.*

COLONIÆ AGRIPPINÆ,


pud Hæres JOANNIS WEIDENFELDT,
Et GODEFRIDUM DE BERGES.

Anno M. DC. LXXXVII.

Cum Privilegio Sacrae Casaræ Majestatis specialitè



386



EPISTOLA

DEDICATORIA

MISSIONARIIS APOSTOLICIS, ET PRÆSERTIM PROVINCIÆ Flandro-Belgicæ Societatis JESU.

Ipsa frons prima hujus Operis non obscure prodit, quos sibi Patronos designet, Vos (Missionarii Apostolici) vos militantis Ecclesiæ lectissimos Pugiles cum Hæresi, cum Vitiis, cum inimicis Crucis Christi ubique depræliantes, suos sibi Mecænates ambit, & me tacente deposcit. Si Germaniam qua patet universam, si amplissima Angliæ, & Hiberniæ Regna, si multiplices Belgarum Provincias late circumspiciamus, habet sanè ætas nostra ex omnibus Ecclesiæ membris strenuissimos Fidei Defensores, ac veros Machabæos, de quorum laboribus, præliis, ac trophæis merito sibi possit gratulari. Atque inter hos omnes Operis hujus Patronos, Vobis imprimis, Missionis Flandro Belgicæ Socii, illud singulari quodam jure deberi, nemo nisi injurius inficiabitur. Etenim si quid est in Authore facultatis, si quid scientiæ, id omne à primis religiosæ vitæ incunabulis Provinciæ hujus institutioni sanctissimæ se acceptum referre nunquam satis testabitur. Accedit ejusdem Provinciæ in provehendis undique Missionibus Apostolicis ardor perpetuus, labor immensus, industria singularis, & nullis limitibus circumscripta. Quæ scilicet una, præter amplissimas Missiones Batavicas, Navales, Ealtrenses, & alias quas suo sinu domi complectitur, ad remotissimas etiam Gentes longè lateque suos Socios, ac labores extendit.

Atque imprimis, laboris vestri primordia circumspicienti,
A 3 occurrit

EPISTOLA DEDICATORIA.

occurrit ille Provinciarum Confœderatarum status ab hominum memoria longè deploratissimus, quando una cum avita Fide, p̄missis undique fidei Præconibus, nihil aliud superesse videbatur, quam perpetuum Religionis Romanæ, ac pristinae Pietatis exilium. Sollicitavit Sociorum animos vicina illa Patriæ calamitas, ex quibus viri lectissimi, spretis hostium insidiis, vinculis ac carceribus, pro communi salute caput & vitam ultro offerre non dubitarunt. Duces huic expeditioni sese præbuerunt Guilielmus Leonius & Cornelius Duystius, qui multa clam, multa palam perpessi, Apostolico ritu Provincias undique lustrantes, palabundas Catholici nominis reliquias in unum congregarunt, infirmos in fide roborarunt, atque innumeros lapsos ac devios in viam salutis revocarunt. Horum inter undas Batavicas primus ardor, in absentium quoque Sociorum pectoribus novas flammæ excitavit. Secuti sunt in eandem palæstram ex univërsa Provincia Athletæ fortissimi, qui rebus Religionis ubique inclinatis Atlanticos humeros supposuerunt. Atque inter primos Frisiam ad ortum occasumque lustravit, firmavitque Joannes Bargius: Zelandiæ Insulas unus eo tempore excoluit Nicolaus Romæus, qui verbo & scripto Sectariorum audaciam repressit, & Calvinum, detractâ larvâ, suis adumbratum coloribus repræsentavit. His in Messiem nimis amplam, sed eâ tempestate operariis vacuum, oportunè alii atque alii Sociorum manipuli successere, ac venturis postliminio ex Clero tam regulari quam sæculari auxiliariis copiis, quâ licuit industriâ, ampliorem laboris campum aperuere.

Neque defuit in hodiernum usque diem primævus ille Sociorum ardor. Ad vos, viri Apostolici, qui eandem vineam etiamnum excolitis, amplo cum fœnore transferunt illi priorum temporum labores, prælia, pericula, sed & conjuncta periculis gloria. Nullus hic mihi calamus describet, quot vobis decurrant in cura animarum noctes insomnes, quot subeunda cum fidei hostibus certamina, quot declinandæ insidiæ, quot sustinendi carceres ac vincula, & graviora vinculis discrimina. Sed vel sic cum Apostolo palam facitis, verbum Dei non esse alligatum. Non tantum sonat in pulpitis, auditur etiam in ergastulis ac vinculis per rura & campos, & naves, & privata summorum infimorumque domicilia vestra vox, labor & prædicatio decurrit. Multos quidem heroes è Societate Belgica quotannis, per octoginta & amplius annos, labor hic improbus immaturo funere confici-

ac con-

ac consumit : At nunquam desunt novi Athletæ , qui priorum casu animati potius quam terri , in palæstra tam nobili & vi tam & sanguinem profundere ultrò exardescunt. Et dubitabo ego (illustres animæ) hoc qualicumque scribendi labore partem aliquam gloriæ vestræ è longinquo ambire , meamque elucubrationem toto affectu vestris meritis atque auspiciis consecrare.

Sed ecce ad remotiora dum rapior, domestica prætereo. Habet Societas Flandrica in Missione Batavica suas Indias , sed habet etiam in ipsa Flandria suam Bataviam. Vix unum est hujus Provinciæ Collegium, ex quo viri Apostolici ad arduas è propinquo Missiones non excurrant. Quas ego si singulas pro merito recenserem, mihi quoque longius excurrendum foret.

Ad vos igitur (sacræ Militiæ asseclas) demum venerabundus accedo , qui missioni Castrensi inter mille mortis discrimina sanguinem & vitam consecratis. De vestra virtute , infractis animis ac laboribus immensis, meritò sibi Societas Flandrica gratulatur, quibus belgium, præ cæteris Gentibus , continuum panè Martis domicilium , perpetuum aperit gloriæ theatrum. Nec nova vobis, nec obscura est hæc laudis , ac laboris palestra. Primus hujus militiæ Ductor Thomas Saillius , à Principe Parmensi in conscientiæ suæ arbitrum adscitus , gregariis quoque militibus in cunctis laboribus ac periculis invicto animi robore , diu noctuque præsto fuit. Princeps ex ardore tam generoso præcellsum Thomæ animum velut ex ungue leonem admiratus , plures hujusmodi Belgicos leones Castris suis adjungi peroptavit. Et quamvis eo tempore vix par laboribus Sociorum numerus Collegia incoletet , oblatis sunt Principi Patres duodecim, quos ille primum in familiaria suam adscivit , deinde more militari Libris Regiis inscribi , & in Missionem perpetuam firmare voluit. Quantus hic exercendæ virtutis tam propria quam alienæ campus pateat, quanti per annos plusquam octoginta exantlati labores , non tantum rerum in hoc Martio campo gestarum multitudine , sed etiam plurimorum Patrum sanguine consignatum habemus. Versatur adhuc in hominum atque annalium memoria Nicolaus Montanus, dictus per excellentiam, Burgundionum Apostolus , qui ad S. Quintini fanum multo vulnere confossus interiit. Et ut alios præteream: in pugna Neaportana, inclinatâ belli fortuna, cum Patres Castrenses inter laceros miserorum artus & cadavera aures adhuc spirantibus præberent , Petrus Buzelinus ab hoste hæretico comprehensus, &

glande trajectus fuit. Sed & Laurentium Everardi, hostili cuncto immistum, & pro Societatis homine agnitum, Calviniana crudelitas interimit. Aliam huic victimam, Othonem Campensem, pro aliena salute laborantem, eadem perfidorum rabies adjunxit. Cetera si persequar his similia, Iliadem conficiam. Insuper quippe foret enarrare hujus Missionis casus & pericula, quæ in urbium obsidionibus, cruentis congressibus, ac præliis, sequentia deinceps temporaeperere.

Sed à Martis regno ad Neptunum transeamus : hujus quoque imperium amplissimum Flandro-Belgicæ Provinciæ navalis Missio pervadit; soli Belgio propria, & à Principibus Austriacæ solenni diplomate Societati demandata. Arduum sanè munus, & illis tantum destinari solitum, quibus animus est insigni robore septus, & vires animo pares. Hic nullus timori, nullus fugæ locus, quamvis & tonet cælum, & fremant procellæ, & totus ex imo commoveatur oceanus, immoto tamen animo persistendum est, qui nec conspecta morte paveat, nec alios pavere patiatur. Ut nihil dicam de nausea marina, de morborum contagione, de navium militumque colluvie : quid magis arduum videtur, quam animos illos, ipso oceano majores, unius lignei carceris exiguæ gastulo dies noctesque coarctari; donec his angustiis pariter cuncto corpore soluti, tumultum domicilio ampliorem in medio æquore frequenter inveniant. Plures sub hoc marmore æquoreo sepulchro Apostolicos heroes promptum foret, sed prolixum, ex hujus provinciæ monumentis enumerare.

Pergite illustres animæ, terras à tergo relinquite, immensa maris spatia peragrarè, non ut vellus aureum è Colchide, sed ut animas pretioso Christi sanguine redemptas è barathri faucibus eripiatis. Saviant procellæ, affurgant undæ, dehiscat abyssus : sed nec undæ aut procellæ, nec abyssus tota, nec omnes oceani fluctus charitatis vestræ ardorem hæcenus extinguere valuerunt. Hæc immensa Apostolici pecoris decora non levibus tantum operis nostri foliis, sed monumentis perpetuò duraturis posteritas celebrabit.

Sed aliò me abripit Missionum Apostolicarum multitudo priusquam vel unius magnitudinem possim dicendo exæquare. Terras, maria, castra, navigia momento prætervectus, ad ipsa Libitinæ regna tandem pervenio. Hic in limine primò occurrunt lues pestifera, lethalia ulcera, & gemitus cum morte luctantes. Inter hos quot ego Sociorum alacres vultus, & vivida inter lan-

guente

EPISTOLA DECATORIA

gentes obsequia conspicio. Horum alii morientes ad extremam
 luctam disponunt, alii vivis necessaria subministrant, alii tam
 animorum quam corporum plagas, omni studio lenire contem-
 dunt. Verum nec ipsi satis exempti, innumeræ in hoc obsequio
 charitatis victimæ intra Belgarum fines cecidere. Quorum ve
 plerosque sparsim extinctos præteream, in solo Antverpiæ nobili
 Emporio, Patres, Fratresque viginti quatuor non magno inter-
 vallo pro civibus contagione afflatis, animas aliquando posuere,
 quorum numerum Andreas Schottus consulis Antverpiani filius
 suo funere nobilitavit, Quin & Gandavi annus hujus sæculi tri-
 gesimus in obsequio infectorum undecim socios & vivis abstu-
 lit. Atque eadem contagione ad alias urbes, Bruxellas, Hallas,
 Cortracum, Belliolum latius progrediente, harum singulis bi-
 nas ternasve hostias par charitas immolavit. Piget fortè lecto-
 rem inter tot heroum funera diutius immorari. At non ignoro
 viris Apostolicis jucundum esse, non tantum majorum suorum
 gesta, sed etiam sepulchra ac monumenta intueri.

Hactenus intra Belgii fines versamur. Non potest ille Belgi-
 cus ardor unius Gentis aut Provinciæ limitibus coarctari. Per
 immensa totius oceanii spatia ad Japones, ad Indos, ad ultimos
 terrarum Chineses suam opem, & nova sociorum subsidia trans-
 mittit.

Prolixius forem si præteritorum temporum colonias, cum
 Gaspare Barzæo, aliisque Belgis ex hac Provincia in alterum orbem
 traductas, recensendo memorarem. Quorum laboribus non tota
 Ormusia, aliaque regna inter Indos, Japonesque suffecere, adeo
 ut magni Xaverii votum perpetuum fuerit, Belgarum quampluri-
 mos in sui societatem laboris adipisci, quorum nempe zelum,
 genium, & industriam ad infidelium conversionem præ cæteris
 natam & accommodatam censebat, ut suis ipse litteris testatur.
 Et ut antiquiora præteream: Vidi, ipse vidi, cum duodecim simul
 lectissimi Patres, magnis Provinciæ sumptibus, & suppellectili
 sacra instructi, hinc in Hispaniam enavigarent ad animarum
 subsidium, si daretur aditus, in novum orbem perrecturi. Vidi
 & ante hos P. Cornelium Beudin qui eodem profectus, & à bar-
 baris fidei causa trucidatus, præclaram martyrii palmam obtinuit.
 Notus quoque mihi & familiaris fuit Ferdinandus Verbiest, qui
 magno ambitu cum aliis ejusdem Provinciæ Sociis Chinesem
 Missionem impetravit, jamque pluribus annis, in immenso illo
 Sinarum imperio Christianæ fidei negotium promoveri pergit,
 idque

adque tanto successu & auctoritate, ut in ipsa Imperatoris Aulæ summam illam Mandarinæ dignitatem etiamnum obtineat. Quibus & ex illis, quos ipse nuper in Scholis Auditores habui, Lovaniæ ad novi Orbis subsidium non pauci se contulere, multoque plurimum Missionem illam summis votis ambivere. Nec mihi ignota sunt paria plurium desideria, qui etiamnum ad eandem gloriæ palæstram magno animi ardore aspirant.

Has ego Belgicæ Missiones, ut magis mihi notas, dum recenseo, simul in eandem gloriæ societatem suo jure advoco, omnium omnium ordinum Apostolicos viros, qui ubi vis gentium in partem causa pares animos ac labores impendunt, & vos imprimis, Missionarii verè Apostolici, qui per amplissima Angliæ & Hiberniæ regna contra Hæresim sceptris, ferroque armati, inter mille vitæ discrimina assiduè dimicatis. In hac arena sanguinolenta quot ego Campianos, quot Walpolos, quot Garnettos, Uritos, Colinos, hodieque conspicio, quibus ad parem martyrii gloriam par animus exæstuat. Testantur hunc animi ardorem tot præclari heroes, qui priorum pericula secuti, & palmam consecutus fuerunt. Ex his longum foret enumerare ingentem seriem virorum illustrium, qui à tempore Henrici VIII. in hodiernum usque diem, & dira tribunalia, & carceres, & vincula, & feralia pegmata suâ morte ac sanguine nobilitarunt. Dabit hæc longo ordine aliaque illustriora, Provinciæ Anglicanæ per P. Henricum Morum felici calamo conscripta historia.

Utinam hic quoque liceret, in Missione Hibernica exantlatos tot annis Sociorum labores in publicam lucem proferre. Si exhiberentur oculis prima istius Missionis ab ipso S. Ignatio constituta feliciter exordia: si inter varias deinceps temporum procellas & persequentium machinas invicta constantia: si Virorum in omni facultate illustrium domi forisque eximia decora: si patrum hominum docendo, prædicando, scholas erigendo, toto regno diffusa industria: si tolerata non ita pridem dominantis Cromvello bonorum rapina, & vincula, & carceres, & longinquæ etiam ad barbaros exilia: denique si post extremam ruinam, in restaurati, vel ut ex cineribus, pristini labores, aliaque his similia sub modio hæctenus latentia, in lucem prodirent, stuperet sanctorum posteritas, res orbis theatro dignissimas, intra silentii ac modestiæ cortinas tot annorum lustris potuisse contineri. Magis scilicet hæctenus intenti fuerunt illi, ut scribenda patrarent, quam ut patratæ conscriberent.

EPISTOLA DEDICATORIA.

His quoque inter Operis hujus Patronos suo jure accedunt ex sacra S. Dominici, ac S. Francisci Familia, viri illi verè Apostolici, qui in excolenda Hiberniæ vinea tot annis strenuè desudarunt. Prius ego Stellas cœli, quàm hos Abrahæ filios, & tantis filiis digna facinora valeam recensendo numerare. Quis enim ignorat, quantum illi impendant studii, & industriæ etiam inter exterarum gentes, Romæ, Pragæ, Lovanii, & in aliis doctorum Lycæis, pro formandis alendisque operariis in hanc Vineam perpetuò successuris. Quanti etiam domi sustinendi labores, ut cum reliquo Clero, Romanæ sedis, ac Religionis decus toto Regno integrum inviolatumque conservent. Adeo ut quod olim, in fulcienda Lateranensi Basilica, præstare visus est Seraphici Ordinis Patriarcha, id nunc in sustinenda Ecclesiæ Hibernicæ ruina ejus Soboles, aliis sociata perficiat.

Jungite igitur ubique gentium felices dexteras vos omnes fidei Pugiles, qui sub purpureo Christi vexillo per Missiones Apostolicas toto orbe diffusi militatis. Bellum quod Lucifero, ejusque asseclis pro Deo, & Ecclesia pridem indixistis, ad extremum usque spiritum indefessè sustinete. Non vos frangat tyrannorum potentia, perumpetis, non domesticorum hostium invidia, superabitis: charitatem alii in otio, & umbra prædicent, vos illam in sole, & sudore, & orbis utriusque conspectu palam exercete. State, cum Gentium Apostolo, succincti lumbos vestros in veritate, & induti lorica justitiæ, & calceati pedes in præparatione Evangelii pacis; in omnibus sumentes scutum fidei, & galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est Verbum Dei. Hoc ego verbum, hunc ego gladium in hoc opusculo quasi in vagina reconditum, ad vestras aras supplex appendo. Magnum operæ pretium me retulisse arbitrabor, si hæc arma litteraria, non levi à me studio fabricata, ad militiæ vestræ usum ac supremi Ducis gloriam aliquando subserviant. Ita voveo,

Viri Apostolici

Humillimus vester cliens

RICHARDVS ARCHDEKIN. Soc. Ies. s.
Hib. Kilken. an. 1678.

PRIVILEGIUM CÆSAREUM.

LEOPOLDUS divina favente Clementiâ electus
 Romanorum Imperator semper Augustus, ac Ger-
 mania, Hungaria, Bohemia, Dalmatia, Croatia
 Sclavonia Rex: Archi-Dux Austria, Dux Burgundia
 Styria, Carinthia, Carniola & Wirtenberga: Comes Tyro-
 lis, &c. Agnoscimus & notum facimus tenore presentium
 universis, quod cum nobis JOANNIS Weidenfeldti
 quondam Civis & Bibliopole Coloniensis Heredes humi-
 liter exponi curarint, se Theologiam Tripartitam R. Pa-
 tris Richardi Archdekin Soc. Jesu primo Lovanii im-
 pressam, nunc prelo suo & sumptibus excudere statuisse.
 vereri autem ne alii quoque captando lucro inhiantes ean-
 dem Editionem magno suo damno imitentur, seque spera-
 to laboris & impendii fructu frustrentur, demissè suppli-
 cando, quatenus indemnitati hoc loci sua privilegio nostro
 Typographico consulere clementer dignaremur: Nos hisce
 precibus uti aequitati nitentibus benignum nostrum pro-
 buerimus assensum; omnibus proinde Bibliopolis, Typo-
 graphis & Bibliopegis, ceterisque quibuscumque rem seu
 negotiationem librariam exercentibus serio & expresse,
 idque sub pœna quinque marcarum auri, mandantes ac
 precipientes, ne eorum quisquam præter prædictos heredes
 præfat. Theologiam intra decennium à prima editionis
 die computandum, intra Sacri Romani Imperii, Regno-
 rumque & Dominiorum nostrorum hereditariorum fi-
 nes in simili vel alio typo vel forma recudere, invehere,
 apportare, clam seu palam divendere aut distrahere quo-
 vis modo presumat; si quis verò edictum seu Privilegium
 hoc nostrum violare seu transgredi ausus fuerit, eum non
 solum exemplaribus ubicunque repertis, perperam quippe
 recusis & apportatis (quæ quidem dicti impetrantes pro-
 pria auctoritate, sive Magistratus illius loci auxilio sibi
 vendi-

vindicare poterunt,) privandum, sed & supra fata pœna,
 ex semisse Fisco seu arario nostro Imperiali inferenda; ex
 altero verò semisse injuriam passis pendenda, omni spe ve-
 nia sublatâ mulctandum decernimus; dummodo tamen
 dictum opus tenorem hujus nostri Privilegii pro cujusque
 notitia praimpressum exhibeat, eorumque quatuor ad
 minimum exemplaria ad Cancellariam nostram Imperia-
 lem transmittantur. Mandamus perro universis nostris,
 & Sacri Imperii Regnorumque & Provinciarum nostra-
 rum Hereditariarum Magistratibus Ecclesiasticis & sa-
 cularibus, cujuscunque ordinis, conditionis & gradus
 fuerint, ne quenquam huic nostro Casareo Privilegio ul-
 latenus impunè contravenire patiantur; quin potius ejus-
 dem transgressores supradictis pœnis aliisque modis ido-
 neis coerceri curent: quatenus & ipsi eandem mulctam
 evitare voluerint. Harum testimonio litterarum manu
 nostra subscriptarum, & Sigilli nostri Casarei appensione
 munitarum, qua dabantur in Civitate nostra Vienna de-
 cima septima die Augusti, anno millesimo sexcentesimo
 septuagesimo octavo. Regnorum nostrorum Romani vigesi-
 mo primo, Ungarici vigesimo quarto, Bohemici verò vi-
 gesimo secundo.

Leopoldus, &c.

(L. S.)

Leopoldus Guilielmus
 Comes in Kinigsegg.

Ad mandatum S. C. M.
 proprium

Christoph. Beier.

PRIVILEGIUM R. P. PRO-
VINCIALIS RHENI IN-
FERIORIS.

CUM Sacrae Caesareae Majestatis rescripto, omnibus & singulis Typographis Bibliopolis, ac aliis quaecunque librariam negotiationem exercentibus serio firmiterque inhibeatur: ne quisquam libros à Societatis Jesu Patribus hactenus editos vel impostero edendos intra Sacri Romani Imperii Regnorum & Dominiorum ac Sacrae Caes. Majestatis haereditariorum fines, simili vel alio characteris genere aut formâ, sive in toto sive in parte recudere, vel alio recudendos mittere, aut alibi etiam impressos adducere, vendere & distrahere, clam, seu palam, citra consensum ac testimonium supradictorum Patrum audeat vel praesumat, & vigore illius rescripti Caesarei Haereditibus JOANNIS WIDENVELDT & GODEFRIDO de BERGES Bibliopolarum Coloniensium successoribus, Praedecessores mei dederint facultates Societatis nostrae diversos libros imprimendi & recudendi, interque eos *Doutreman Pedagogum Christianum. Catechismum Historicum, sive Flores Exemplorum R. P. Dauroultii* cui nunc accedit *Quinta Pars. Praeterea Concionum R. P. Matthiae Fabri tres tomos cum Nova Sylva & Concionibus Funebribus & Nuptialibus*: atque

R. P.

R. P. Nicolai Caufini Regno Dei. Denique R. P.
Roderici Exercitationes germanicas, & R. P. Arch-
dekin Theologiam: ex quibus aliqui sine licen-
tia Soc. Jesu in grave prædictorum hæredum
Joannis Widenfeldt & Godefridi de Berges
præjudicium atque detrimentum recudere
præsumperint; Idcirco lego REINERUS
LENNER Soc. Jesu ad Rhenum inferiorem
Præpositus Provincialis, Juxta potestatem
mihi ab Adm. Reverendo P. N. CAROLO
NOYELLE ejusdem Societ. Jesu Præposito
Generali factam, iisdem hæredibus Joannis
Widenfeldt & Godefr. de Berges Bibliop.
Colonienſibus de damnis illatis quærentibus
confirmo Facultates à prædeceſſoribus con-
ceſſas, ſuper libros prædictos, alioſque cum
facultate Soc. noſtræ ab ipſis impreſſos, ut
iisdem omni meliori modo utantur, & in-
demnitatibus ſuis conſulant in librorum an-
te memoratorum, aliorumque cum Soc. Jesu
conſenſu impreſſorum diſtractione. In quo-
rum omnium fidem & teſtimonium Haſ ma-
nu mea ſubſcripſi, & Sigillo officii mei com-
munivi. Colonia 20. Novembris 1684.

(L. S.)

Reinerus Lennep m. p.

Facul-

Ego infraſcriptus Præpoſitus Provin-
cialis Provinciæ Flandro-Belgiæ Societatis
Jeſu, ex poteſtate mihi facta à Rmo Patre no-
ſtro Joanne Paulo Oliva, ejuſdem Societatis
Præpoſito Generali, concedo facultatem im-
primendi librum, cui titulus eſt, *Theologia Tripartita*
&c. compoſitum à R. P. *Richardo Archdekin*, ejuſdem
Societatis S. Theologiæ Profefſore, & à Deputatis Socie-
tatis noſtræ Theologis examinatum, & approbatum. In
quorum fidem has propriâ manu ſcriptas, & officii me-
ſigillo munitas dedi Antvverpiæ 2. Octobris 1677.

IGNATIUS Diertin

Approbatio Cenſoris.

Liber, cui titulus eſt, *Theologia Tripartita* &c.
quæ prodit auctior & emendatior, Authore R. P.
Richardo Archdekin, Societatis Jeſu S. Theologiæ
Profefſore &c. non tantum ſolidè & orthodoxè, ſed cla-
rè admodum & nervosè in ſe continet, quod præ ſe fer-
& in fronte proponit; ut proinde ex multorum votis
& ad communem plurimorum utilitatem meritò typis
evulgetur. Antvverpiæ 23. Martii 1677.

ANTONIUS Hofſlach, Eccleſiæ
Cathedralis Canonicus Gradu-
ſus, librorum Cenſor.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Laboravi non ita pridem in Academia Lovaniensi, quantum sinebat docendi cura assidua, Opus aliquod Theologicum, tam Missionariis Apostolicis, quam aliis passim opportunum, cujus mille ferme exemplaria paucorum mensium spatio distracta fuerunt, & plura etiamnum desiderata. Postea plusculum hic nactus otii, non sine aliis impedimentis ultra Præfecturam studiorum superiorum, conatus sum in eo genere Opus aliquod perfectum, & omnibus commune absolvere. Sic ut existimem in hoc opere nihil omnino desiderari ad Resolutiones sive practicas, sive speculativas, in quæstionibus etiam hoc tempore maximè expetitis, vel ad Doctrinam sacram in quovis Sacerdotis munere facilè ac eruditè tractandam. Quæ omnia, cum tota operis materia, methodo, ac symmetria, ut facilius & copiosius sub unum aspectum cadant, plurimum opto, ut studiosus Lector sequentem Indicem singulorum Titulorum ac Capitulum attentè percurrat, ubi forte plura non parum exquisita, & suis usibus apta reperiet.

Cum autem in Librorum delectu nihil gratius accidere soleat, quam si in eodem Opere simul concurrat succincta brevitatis, scribendi claritas, rerum novitas, materiæ varietas, & ad omnem Temporis usum expedita utilitas, ita, nisi fallor, hujus Operis partes singulæ sunt digestæ ac locupletatæ, ut hæc omnia singulari cum delectu, & in mole non magna, ad manum habeantur.

Quinimo ad minuendam Libri molem, nobis non parum curæ fuit ipsos typos, & formam chartæ talem, & tam commodam adhibere, quæ non permetteret Operis quantitatem, pro materiæ quam continet magnitudine, in ampliorem formam excrescere, ut sic paginæ paucæ materiam multam, & simul portatu facilem continerent. Ac per hanc industriam non tantum augmentum est utendi commodum, sed etiam imminutum Operis pretium, quod cum folia non ultra quinquaginta quatuor contineat, pretium quoque debeat esse conforme.

Quin etiam ut Liber, in partes divisus, magis esset ad usum expeditus, & à Missionario, aut quovis alio portatu facilis, notandum, singulari studio factum esse, ut ultima pars, quæ est, *Apparatus* ad Doctrinam sacram, & quamlibet Sacerdotis functionem, separata sit à reliquo opere, sic ut possit seorsim compingi, & circumferri, & ad omnem occasionem dicendi, docendi, infirmis,

aut fanis assistendi, copiosum subsidium in promptu præbere.

Notanda porrò est singularum inter se partium symmetria, ad mutuum subsidium mutua connexio, quæ sic studiosè instituta est, ut una pars possit ad alterius partis usum aptè accommodari. Si enim in prima parte ex polemicis controversiam aliquam tractes, plurimum ad eam illustrandam conducere possunt quæstiones Theologicæ tam speculativæ quam practicæ, quæ in 2^a & 3^a parte continentur, Si è converso, in his quæstio aliqua agitur, datur in eodem genere ad controversias recursus. Si ex *paratu* Doctrinam sacram aut Christianam populo sagaciori proponas, facile potes, ubi res requirit, fidei Controversias, aut Quæstiones Theologicas ex aliis partibus inducere. Cæteris quoque Sacerdotis ministeriis eadem poterit praxis accommodari: prout ut singula in Operis decursu notata, & digesta reperies.

Cum autem Curator animarum debeat esse omnibus omnifacetus, & paratus in quavis temporum controversia cuilibet interroganti debitè respondere, conatus sum in ejus gratiam quæstiones tam speculativas quam practicas ita tractare, ut nullius hominis persona, sed sola doctrina, quâ decet moderatione molestiâ, attingatur.

Postremò, ad conciliandum gratam Materiæ varietatem, plurimum conducunt quæstiones in omni genere singulares & exquisitæ, cuilibet Functioni servientes, quæ in singulis Partibus suo loco tractantur, ut sunt, Nova Sectariorum argumenta, effugia: Pontificum & Conciliorum series, decreta, & auctoritas quoad singulas, etiam juris & facti quæstiones: Errores moderni sive Novatorum, sive aliorum suis locis exhibiti: Opiniorum variarum probabilitas tam in genere, quàm in specie discussa: Resolutiones particulares ad quoscunque Missionarios, Curatores animarum, & ad partes Hæreticorum in quavis materia pertinentes. Hæc & alia plurima, tam polemica quàm practica quæ in singulis libri partibus Index proximus exhibebit, non modicam rerum varietatem ad omnem usum studioso Lectore paulatim aperient. Quorum singula cum legendo exploraveris, facile comperiet, quæcunque ferè subsidia ex Theologia universa desiderare possit, hic facili methodo digesta, & propriis usibus accommodata reperiri. De cætero, si benevolus Lector in hoc studium nostrum sibi acceptum, & ad Dei gloriam opportunum fore experiatur, optatum laboris pretium me consecutum facile agnoscam,

INDEX

CAPITUM ET TITULO-
RUM HUIUS OPERIS.

P A R S P R I M A.

Resolutiones Theologiae Polemicae,

De modernis Controversiis & Quaestio-
nibus, facili methodo decisis.

TRACTATUS PRIMUS.

Methodus clara quemvis adducendi ad
veram Ecclesiam.

C A P U T I.

*Vera Ecclesia demonstratur horum temporum Libertini-
nis pagina. I.*

*Articulus 1. Rationes ex rebus creatis ad Creatoris fidem & cul-
tum convincentes. pag. 2. & seq. per 5. paragraphos.*

*Articulus 2. Enervantur varia Argumenta, & effugia contra
hac à Libertinis opponenda.*

*Articulus 3. Ex admissa Dei existentia, facili methodo demon-
stratur progressus ad divina Attributa, alia Mystera, &
fidei nostra Analysis.*

16 per 4 §§.

*Caput 2. Ostenditur quemlibet, etiam Christianum, non posse in sua
fide & Secta salvari.*

20

Articulus 1. Status Controversia, & Argumenta proponuntur.

ibid.

*Articulus 2. Occurritur novo errori Sectariorum maxime Pro-
testantium, dividendum Articulus fidei in Essentiales & Ac-
cidentales, sive ad salutem non necessarios.*

24

*Articulus 3. Ostenditur Protestantes, aliasque Sectas, in articu-
lis etiam Fundamentalibus non convenire.*

27

Ar-

INDEX CAPITUM.

- Arcticulus 4. Potest vera Religio à falsis Sectis facile discerni, que excusabilis est Sectarius qui eam non investigat.*
- Caput 3. Argumenta qua evincunt, solam Ecclesiam Romanam esse veram Christi Ecclesiam, in qua salus possit obtineri.**
- Argumentum 1. Sola ostendit se potestatem suam à Christo derivare.*
- Argumentum 2. Ecclesia Christi est antiqua, omnes modè Secta sunt nova.*
- Argumentum 3. Alia omnes Secta docent Hareses in primitiva Ecclesia damnatas.*
- Argumentum 4. Communis omnium Gentium consensus pro Romana.*
- Argumentum 5. Nulla est certa Ecclesia Christi in mundo, si non sit Romana.*
- Argumentum 6. Si Ecclesia Romana non sit vera, vel perierit in æternum majores nostri, Martyres, Confessores &c per Sacula ante Lutherum, vel certa est fides Romana Ecclesia.*
- Argumentum 7. In sola Ecclesia Romana persistit gloria Martyrum à Christo vera Ecclesia promissa.*
- Argumentum 8. Sola Ecclesia Romana habet infallibilem Regulam, & decisionem Controversiarum.*
- Caput 4. Ostenditur solam Scripturam non esse Regulam fidei, & Indicem Controversiarum.**
- Caput 5. Pracluditur effugium asserentiũ Scripturam per se claram esse, & apertam.**
- Caput 6. Frustra recurritur ad internum Spiritus privati testimonium.**
- Caput 7. Ostenditur Traditiones necessariò esse admittendas.**
- Caput 8. Ostenditur Ecclesiam Romanam cum suo Capite esse Regulam animatam, & Iudicem infallibilem Controversiarum fidei.**
- §. 1. Probatum illa infallibilitas ex Scripturis.
- §. 2. Eadem infallibilitas Ratione manifesta comprobatur.
- §. 3. Ulterius infertur contra Sectarios, Pontificis in fidei Controversiis suprema, & irrefragabilis auctoritas.
- §. 4. Objectiones aliqua breviter dissolvuntur.
- Caput 9. Methodus brevis ex prædictis refutandi Sectarium quavis fidei Controversia.**
- Caput 10. Quadam Dilemmata formantur, Sectario breviter proponenda, & in illius principiis insolubilia.**

CONTROVERSIAE RECENTIORES.

De auctoritate Pontificis & Conciliorum.

- Quaestio 1. *An auctoritas Concilii Generalis sit supra auctoritatem Pontificis?* 71
- Quaestio 2. *An Pontificis Definitiones sint infallibiles absque assensu Concilii Generalis.* 74
- Quaestio 3. *An Pontificis in definiendo auctoritas infallibilis extendat se ad omnes tam Iuris, quam Facti quaestiones?* 78
- Quaestio 4. *An possit error cadere in Ecclesia, aut Pontificis definitionem de sensu Scriptura Canonica, aut de doctrina alicujus Libri Catholici?* 80
- Quaestio 5. *An possit Ecclesia aut Pontificis definitio esse erronea de sensu Libri haeretici, cujus doctrinam condemnat?* 83
- Quaestio 6. *An Pontifex sit infallibilis in materia morum, Canonizatione Sanctorum, &c.* 87
- Quaestio 7. *Qua sint alia Pontificis Romani Prærogativa.* 91

Ordo Successionis.

Romanorum Pontificum. Item Scriptorum Ecclesia sex primis saeculis, ac Rerum in Ecclesia magis memorabilium postremis annis ferè ducentis.

94

Quaestiones Reliquae.

De Conciliis Generalibus ac Particularibus, cum varia eorundem notitia.

101

- §. 1. *Spectantia ad convocationem, normam, ac potestatem Concilii Generalis.* *ibid.*
- §. 2. *Pertinentia ad Concilium Provinciale Dioecesanum.* 103
- §. 3. *Exponitur Series & Gesta omnium Conciliorum Generalium quae pro legitimis, aut illegitimis haberi debent.* 105

TRACTATUS SECUNDUS.

DE CONTROVERSIIS PARTICULARIBUS
MODERNIS, ET V. JANSENIANIS.

- Caput 1. *Explicatur methodus in sequentibus Controversiis prae-
pue observanda.* 11
- Caput 2. *De Fide, Operibus, Gratia, & Praedestinatione.* 11
 §. 1. *Sectarii refelluntur* 11
 §. 2. *De Gratia Christi, Operibus, Libero arbitrio Contro-
versia Recentiores* 12
- Prima Iansenii Propositio cum censura Pont. verbis Authoris,* 12
Secunda ejusdem Propositio. 12
Tertia Propositio. 12
Quarta Propositio. 12
Quinta Propositio 12
- Caput 3. *De Christi praesentia in Sacramento Eucharistia.* 13
- Caput 4. *De impanatione Lutherana, & praesentia Christi in
usu.* 13
- Caput 5. *De Sacrificio Missae, & Communionem sub utraque spe-* 13
- Caput 6. *De Confessione Sacramentali.* 14
- Caput 7. *De Purgatorio.* 14
- Caput 8. *De cultu, & invocatione Sanctorum.* 14
- Caput 9. *De Veneratione Imaginum Christi, & Sanctorum.* 15
- Caput 10. *De sacris Reliquiis.* 15
- Caput 11. *De numero Sacramentorum.* 15
 §. 1. *De Confirmatione.* 15
 §. 2. *De Extrema Unctione.* 15
 §. 3. *De Ordine* 15
- Conclusio: Adversus Modernos vulgi errores à vera Fide retrahentes.* 15
- Genius fallax Novatorum quomodo cavendus.* 16

TRACTATUS TERTIUS.

Nota manifestae falsae Ecclesiae in Sectis Modernis.

- A**rticulus 1. *Proferuntur varia loca Scripturae sacra à sectariis
fraudulenter depravata,* 16

INDEX CAPITUM.

Articulus 2 Exhibentur insignes Antilogia, quibus Lutherus & alii in sua doctrina sibi contradicunt.	166
Et quomodo Anglia secta nova repugnet antiqua.	169
Articulus 3. Confessio & Discordia sectarum qua ex Lutheranismus & aliis prodierunt.	160
Articulus 4 Calumnia quadam aperta contra doctrinam Ecclesie Romanæ à Novatoribus conficta.	175
Calumnia 1. In cultu Imaginum.	ibid.
Calum 2. de signo Crucis	176
Calumnia 3. De quadam Ioanna Papissa luculentè refutatur.	178
Referuntur calumnia quadam aperta à Ministris præsertim in Anglia conficta.	179
Ostenditur impostura iniquissima Antonii Egani de questu simonia- co Ecclesie Romanæ per Apostolicos Missionarios.	180
Contra fatuam Conclusionem Andreæ Sall pro secta Protestantium suscipienda	183
Articulus 5 Novarum sectarum dogmata particularia proponuntur.	186
Hæresis Anglicana Protestantium, Puritanorum, Independentium.	ibid.
Secta nova, Tremblantium dicta.	187
Secta Anabaptistarum, & Mennonistarum.	188
Hæresis Gommari, & Arminii.	189
Secta, & Errores præcipui Turcarum sive Mahometanorum.	190
Græcorum Schisma, & errores propositi, & refutati,	192

PARS SECUNDA.

Resolutiones Theologicae in Scholis Controversæ.

C ontroversia 1. De varia in Deo Scientia, ac præscientia futurorum.	195
§. 1. Notio, ac divisio Scientie Divinae.	ibid.
§. 2. De Scientia Media, controversia status, & origo breviter exponitur.	197
§. 3. Explicatur, & probatur necessitas scientie Mediae.	198
§. 4 Dissolvuntur breviter variorum argumenta contra scientiam Dei Mediam.	204
Controversia 2. An detur prædeterminatio physica à Deo ad omnes actus creaturarum.	210

INDEX CAPITUM.

- §. 1. Status, & Historia hujus Controversia. ibid.
- §. 2. Ostenditur Prædeterminationem physicam non esse admittendam ad causas siue necessarias, siue liberas. 212
- Controversia 3. An Prædestinatio absoluta ad gloriam facta fuerit ante prævisa hominum merita, & Reprobatio ante prævisa demerita?** 219
- §. 1. Exponitur status Controversia, & de ea varia Scholarum sententia. ibid.
- §. 2. Ostenditur Electionem ad gloriam factam fuisse post prævisa Electorum merita. 222
- §. 3. Rejicitur Electio ante prævisa merita ut est conjuncta cum Reprobatione non Electorum. 227
- Controversia 4. De Gratia Divina.** 228
- §. 1. Quid sit, & quotuplex Gratia Actualis, & quales de ea errores Pelagii, &c. ibid.
- §. 2. An possibile hominem condi in statu pura Natura absque dono supernaturali Gratia. 230
- Controversia 5. An & qualis detur Gratia Sufficiens.** 231
- §. 1. Exponitur status Controversia. ibid.
- §. 2. Admittenda est Gratia merè Sufficiens. 234
- §. 3. An detur Gratia Sufficiens omnibus, etiam obduratis, & calcatis, & facientibus quædam in se est viribus Natura? 236
- Controversia 6. De viribus Natura sine adjutorio Gratia Divina.** 240
- §. 1. Quid possit homo præstare absque Gratia in servanda lege, & tentatione superanda? ibid.
- §. 2. An homo possit habere aliquos Actus moraliter bonos absque Gratia supernaturali. 242
- §. 3. An solis Natura viribus possit elici Amor Dei superna? 244
- Controversia 7. De gratia Efficaci, & in quo illa consistat, variorum sententia discutiuntur.** 246
- Controversia 8. De Iustificatione & gratia Habituali.** 251
- Controversia 9. De Merito bonorum operum.** 251
- Controversia 10. De Esclusis, Pontifice, Concilio.** 253
- Controversia alia, in reliqua Theologia, brevi Methodo resoluta, ex Censuris, Decretis aut Definitionibus Ecclesia, aut Summarum Pontificum.** 259
- §. 1. De operibus, gratia, & meritis tam hominum, quam Angelorum. ibid.
- §. 2. De peccato Actuali & Originali. 260
- §. 3. ibid.

§. 3. De Fide, Spe & charitate.	268.
§. 4. De Iure & Injuria.	263.
§. 5. De Christo, & Verbi Incarnatione.	264.
§. 6. De Sacramentis, & eorum effectu.	268.
§. 7. Alia puncta doctrina moderna ad poenitentiam spectantia.	269.
Punct. 1. Necessitas Dilectionis Dei.	270.
P. 2. Dolor ex Metu gehenna.	ibid.
P. 3. Attritio in Sacramento.	271.
P. 4. Satisfactio antea Absolutionem.	ibid.
P. 5. Confessionis institutio.	272.
P. 6. Dilatio Absolutionis.	ibid.
P. 7. Conjuetudo Peccandi.	273.
P. 8. Timor relapsus.	ibid.
P. 9. Emendatio pro tempore notabili.	274.
P. 10. Observatio Remediorum.	ibid.
P. 11. Dilatio pro quovis mortali.	276.
P. 12. Absolutio, & confessio Venialium.	ibid.
Exemplar Diplomatum Pontificiorum contra Propositiones Ba- janas, & contra Doctrinam Iansenii.	276. & seq.

P A R S T E R T I A.

Resolutiones Theologicae ad Praxim accommodatae.

TRACTATUS PRIMUS.

Principia Practica, sive Dictamina quadam generalia, ex
quibus ritè intellectis Resolutiones particulares fa-
cile deducuntur. 289.

P Rincipium 1. Dictamen Conscientiae, & ignorantia invincibi- lis.	ibid.
P. 2. Ignorantia vincibilis.	292.
P. 3. In dubio quomodo agendum.	ibid.
P. 4. Dubitanti favet Possessio.	ibid.
P. 5. Dubium an Lex sit lata.	293.
P. 6. An casus Lege comprehensus.	ibid.
P. 7. An lex acceptata, aut abrogata.	294.
P. 8. De fine legis cessante.	ibid.
P. 9. Dubius de Debito, de Solutione, & aliis.	ibid.
P. 10. Dubium Possessori superveniens.	295.
P. 11. Dubius de legis iustitia.	296.
P. 12. Legum interpretatio.	ibid.
P. 13.	

INDEX CAPITUM.

- P. 13. *Metus in violatione Præcepti negativi.* ibid
- P. 14. *Metus in violatione Præcepti positivi.* ibid
- P. 15. *Violatio Præcepti indirecta, &c.* 29
- P. 16. *Quomodo dubium à Probabili distinguendum?* 29
- P. 17. *Operatio quando licita ex opinione Probabili.* 29
- P. 18. *Conscientia practicè certa.* ibid
- P. 19. *De opinione minus Probabili.* 30
- P. 20. *Quid in administrati ne Sacramentorum.* 30
- P. 21. *Quid possit in Probabili Iudex, Advocatus, Medicus, Ius certum, &c.* 30
- P. 22. *Regula pro Opinionis delectu.* 30
- P. 23. *An, & quomodo opiniones aliquando Probabiles, possint Censuras aut aliter fieri Improbabiles.* 30
- Sententia prohibita ab Alexandro VII. anno 1666.* 30
- Controversia Generales Recentiorum de Probabilitate opinionum.* 30
- §. 1. *Exponitur status Controversia, & Communis Authoritas contra impugnatores probabilitatis.* ibid
- §. 2. *Dissolvuntur aliquorum Theologorum argumenta* 31
- §. 3. *An, & quomodo assertio unius Authoris possit reddere Sententiam probabilem sic ut eam practicè liceat amplecti?* 31
- §. 4. *Qui, & quales sint pauci Recentiores Scriptores, qui communem de probabilitate doctrinam impugnant.* 32
- Controversia particulares de opinionum variarum probabilitate.* 32
- Quæstio 1. *Quinam Authores, & quæ ratione doceant probabilem esse doctrinam de licito usu Restrictionis purè mentalis, & de aliis, eò pertinentibus?* ibid
- Quæstio 2. *An debeat censurari ut improbabilis hæc propositio, Reus & Testis non obligatur ad mentem Iudicis respondere, si dubitant an legitimè interrogentur à Iudice.* 224
- Quæstio 3. *An probabile sit non requiri Intentionem internam, satisfiat præcepto recitandi Horas canonicas?* 32
- Quæstio 4. *An probabiliter licitum sit in animo desiderare, aut Deo postulare mortem, aut morbum alterius, si damna ab illi inique inferenda non possint aliter evitari.* 32
- Quæstio 5. *An in Prælio navali probabile sit, licitum esse militibus ignem pulveri nitrico injicere, & se mari committere, nisi ipsi cum navibus, & opulenta præda in hostium manus devenerint?* 32
- Quæstio 6. *An, & in qua necessitate teneatur Dives ex superfluo sui status proximo subvenire.* 32

- Quaestio 7. Quid sentiant Authores de opinione quae docet, non esse Simoniam, obligare se pacto expresse conferendi spirituale pro temporali ex gratitudine, vel alio titulo non involvente commutationem iustitia? 310
- Quaestio 8. An & qui Theologi admittant, excusandum esse ab omni culpa etiam veniali, qui exercet copulam conjugalem solâ causâ sedanda libidinis? ibid.
- Quaestio 9. An probabile sit, illum qui interpolatis vicibus per furtiva modica & tantum venialia ad notabilem summam pervenit, non obligari sub mortali ad totius summae restitutionem. 322
- Quaestio 10. An probabile sit, illum excusari à lejunio, qui posuit causam non necessariam v. g. Lusum pileae, aut etiam causam illicitam, ex qua praevidet secururam gravem Corporis defatigationem? 333
- Quaestio 11. An probabile videatur, ligatum voto simplici Castitatis, si contrahat matrimonium sine dispensatione peccare mortaliter in prima tantum petitione debiti, non in sequentibus. 334
- Quaestio 12. An apud aliquos Authores probabile sit, licitum esse inebriare aliquem, qui decrevit magnum aliquod malum patrare, si nequeat aliquo modo impediri? 335
- Quaestio 13. An qui Testamentum aut aliud instrumentum publicum & legitimum amisit, v. g. de sua nobilitate, patrimonio, &c. possit privatim simile conficere? 336
- Quaestio 14. Quid agendum in Missione, ubi rara est praesentia Pastoris de absolutione Sponsi, qui ipso die nuptiarum deprehenditur vaga libidini assuetus in Confessione, quâ se ad sacramentum Matrimonii suscipiendum disponit? 337
- Quaestio 15. Quid dicendum in communi de aliis Consuetudinariis, qui more ordinario confitentur se ex parvo habitu in idem peccatum saepe relapsos fuisse? 339
- Quaestio 16. An probabile sit Confessarium, qui in Sacramentali Confessione novit Pœnitentem ad officium vel prelaturam indignum esse, posse illi, in electione gratuita & secreta, suum suffragium negare? 340
- Quaestio 17. An probabile sit Regularem approbatum ab Ordinario ad confessiones secularium in una diocesi, valide posse ubique confessiones audire sine approbatione Ordinarii istius loci in quo versatur. 341
- Quaestio 18. An Sacerdos Regularis manifestè idoneus, cui Approbatio

batio ab ordinario injustè negatur, possit validè in illius
cessi confessiones excipere.

Quæstio 19. An sit probabile, Peccata negativè dubia non esse
sariò in Confessione exponenda?

Quæstio 20. Altera quæstio est inter Recentiores, An probabile sit
illum qui post Confessionem ritè institutam tendit ad Commu-
nionem, & recordatur peccati lethalis, quod per oblivionem
inculpabilem omisit, non teneri illud peccatum confiteri aut
quam communionem percipiat

Quæstio 21. An attritio concepta ex Metu gehenna sufficiat in
sacramento Pœnitentiæ sic ut non requiratur Amor benevol-
tia.

§. 1. Proponitur status & progressus Controversiæ.

§. 2. An Attritio quæ concipitur ex solo timore gehenna possit ex-
dere voluntatem peccandi, & esse actus bonus, ac superna-
ralis?

Item, quod eodem spectat, an detur præceptum referendi omnia Op-
era in Deum ex puro motivo Charitatis benevola.

§. 3. Ostenditur Attritionem ex timore gehenna, cum Proposita
cetero non peccandi & spe veniæ, dispositionem esse sufficientem
in Sacramento Pœnitentiæ ad peccatoris justificationem.

Quæstio 22. An teneantur ullo præcepto Parochiani diebus Dom-
nicis & festis interesse Concioni in propria parœcia, sic ut
satisfaciat qui solas Regularium Ecclesias frequentat.

Quæstio 23. An fideles satisfaciant præcepto Ecclesiæ, audientes
sam Dominicis & festis diebus extra templa parochialia, in
lis Ecclesiis Regularium?

Quæstio 24. An satisfaciant præcepto annuæ Confessionis, qui quo-
tempore, etiam Paschali, Regulari approbato confitentur?

Quæstio 25. An validè aut licitè possit Episcopus Regulares ad sac-
larium confessiones absolutè approbatos, propriâ authoritate
prohibitu ad novum examen sub pœna suspensionis adigere,
approbationes à Prædecessore legitimè concessas revocare?

Declaratur generaliter, quas pœnas incurrant, qui concessa Re-
gularibus Privilegia impugnant, aut qui violant debitam Ep-
iscopis reverentiam.

RESOLUTIONES PARTICULARES

Ad Pastorale munus, personam, & privilegia speciatim
pertinentes.

Quæstio 1. An una Ecclesia parochialis possit duos, simul Paroch-
habere?

- Quaestio 2. An censeatur Parochialis Ecclesia vacare si promoveatur illius Parochus ad Episcopatum titulare in partibus infidelium, & in alicujus Episcopi Suffraganeum? *ibid.*
- Quaestio 3. An possit Episcopus dispensare, ut quis ante annum 25. inceptum, obtineat Parochialem Ecclesiam? 376
- Quaestio 4. Si ad concursum, qui fieri debet pro conferenda Ecclesia Parochiali, unus solus accedat tempore statuto, an debeat ille examinari, & si reperiatur idoneus, Parochia illi conferri *ibid.*
- Quaestio 5. An in Parochialibus beneficiis qua regularibus conferuntur, concursus institui debeat? *ibid.*
- Quaestio 6. An in Parochialibus juris Patronatus laicorum requiratur Examen per concursum, unus aut plurium qui presentantur? *ibid.*
- Quaestio 7. Parochus tenetur de more facere possessionem fidei coram Episcopo aut saltem ejus Vicario intra duos menses à die adperea possessionis: Quiritur an si professionem illam omittat, incurrat poenam amissionis fructuum? 377
- Quaestio 8. Parochi tenentur ad Residentiam juxta Tridentinum Sess. 15. cap. de reform. Quiritur, an qui tenuem habet Parochiam, aut si in ea habitent tantum tres quatuor, aut paucissima persona, teneatur etiam ad Residentiam? *ibid.*
- Quaestio 9. Si Parochus habeat duas Ecclesias unitas, Quiritur, utra erit in qua debeat residere? *ibid.*
- Quaestio 10. Quanam causa Parochum à residendo excuset? 578
- Quaestio 11. An attentò novo jure Tridentini, possint abesse Parochi Studiorum causa, ut olim licebat per quinquennium ex cap. fin. de magistris, &c. *ibid.*
- Quaestio 12. An Episcopus possit obligare Parochos sub poena excommunicationis aut suspensionis, ut doceant subditos doctrinam Christianam? 379
- Quaestio 13. Quid potestatis, & privilegii habeant Parochi circa dispensationem in Festis, & Ieiuniis, & de aliis eorum Prerogativis? *ibid.*
- Resolutiones particulares, ad Heresim & partes Hæreticorum, & curatores animarum ubique pertinentes. 559
- Vide has fusè deductas infra in Tractatu 6 per totum.

TRACTATUS SECUNDUS.

De Absolutione Sacramentali.

Cum variis tam Missionum, quam aliorum Facultatibus, & Privilegiis, & casibus reservatis.

Caput 1 De Iurisdictione requisita ad Absolutionem Sacramentalem. 581

Caput

INDEX CAPITUM.

Caput 2. De Approbatione Confessarii.

Caput 3. De Impedimentis absolutionis per Reservationem, Censuram, &c.

Quinam Casus censeantur Episcopis reservati

Caput 4. Casus & Excommunicationes Pontifici reservata,

§. 1. Reservata in Bulla Cœna Domini.

§. 2. In Decreto, & Decretalibus Pape reservata.

§. 3. In Clementinis & Extravagantibus Excommunicationibus reservata

§. 4. Alia Excomm. reservata, extra Corpus Iuris, & Bulla Cœna.

Caput 5. Pro facultate absolvendi à reservatis, censuris, aliisque casibus ad quos possit Confessarius recurrere?

§. 1. Facultates Missionum pro Episcopis in Hibernia, & concedi solita, & pro aliis infra exponendis.

§. 2. Pro Vicariis apostolicis Hibernia.

§. 3. Pro superioribus Regularium,

§. 4. Pro aliis quibusdam Missionariis.

§. 5. Pro Regno Angliæ

§. 6. Pro Provinciis Hollandiæ, & Confederatis.

Facultates Ordinariæ quæ quibusdam Regularibus aliquando conceduntur, etiam extra missiones, breviter explicata.

TRACTATUS TERTIUS.

De Confessione & Absolutione Sacramentali.

Cum Indulgentiis, etiam Missionum, & praxi Hæreticos reconciliandi.

Caput 1. De precepto Confessionis.

Caput 2. De Integritate Confessionis.

§. 1. Qualis, & quando ea requiratur?

§. 2. Quomodo Species & Circumstantiæ exponendæ?

§. 3. Quomodo distingui debeat Numerus peccatorum.

Caput 3. De Confessione invalida, quomodo iteranda.

Caput 4. De Sigillo Confessionis.

Caput 5. De Satisfactione.

Caput 6. De Indulgentiis:

De Iubilæo.

Caput 7. Indulgentia quadam Missionibus propria.

Caput 8. Praxis & forma Hæreticos Ecclesiæ Catholicæ reconciliandi.

Forma Professionis, fidei ex Trid' & Bulla Pii IV.	434
Praxis disponendi ad actus in Contritione perfecta requisitos.	435
Forma integra absolutionis, ut est in Rituali Romano expressa.	436

TRACTATUS QUARTUS.

De Sacramentis reliquis in genere
& specie.

Caput 1. De pertinentibus ad Sacramentum in Communi.	437
§. 1. Quæ, & qualis esse debeat Materia, & Forma Sacramentorum?	ibid.
§. 2. De Intentione Ministri, ac Suscipientis, & qualis ad valorem Sacramenti requiratur.	439
§. 3. De Effectibus Sacramentorum, & modo quo causantur.	443
§. 4. Quid sit Character Sacramentalis?	444
Annotatio moderna de Sanctis Patribus.	445
Caput 2. De Sacramento Baptismi.	446
§. 1. De ejus Materia, forma, & unitate.	ibid.
§. 2. De Dispositione suscipientis Baptismum.	449
§. 3. De ministro Baptismi,	450
§. 4. De Patrinis.	452
Caput 3. De Sacramento Confirmationis.	453
Caput 4. De Sacramento Eucharistie.	455
§. 1. De materia & forma Sacramenti Eucharistie.	456
§. 2. De Ministro Eucharistie.	458
§. 3. Dispositio requisita in suscipiente Eucharistiam,	460
§. 4. Præceptum sumendi Eucharistiam.	462
§. 5. De Sacrificio Missæ.	464
§. 6. De stipendio pro celebratione Missæ.	467
Appendix, De Horis Canonicis.	469
Caput 5. De Sacramento Pœnitentiæ.	472
Caput 6. De Extrema unctione.	476
Caput 7. De Sacramento Ordinis.	479
§. 1. Materia, Forma, & Conditiones varia ad sacros Ordines requisita.	ibid.
§. 2. Singularum Ordinum scientia, ritus, officia, privilegia, &c.	482
Caput 8. De Matrimonio.	486
§. 1. De Sponsalibus.	ibid.
§. 2. De Matrimonii valore, ministro, usu, &c.	489
§. 3. De Impedimentis Matrimonii.	491
§. 4. De	

- §. 4. De Matrimonio revalidando, aut contrahendo in partibus
hæreticorum.
- §. 5. Praxis & Forma qua dispensationes pro Matrimonio
que Casibus ex Romana Pœnitentiaria peti & concedi solent.

Forma Litterarum Romanarum in variis Casibus verbatim
pressa.

TRACTATUS QUINTUS.

De Præceptis & Peccatis.

Principia quadam præmittenda.

Caput 1. De spectantibus ad primum Decalogi præceptum. Ego
Dominus Deus tuus &c.

Caput 2. De pertinentibus ad secundum Præceptum: Non assu-
menomen Domini &c.

§. I. De Blasphemia.

§. II. De Iuramento.

§. III. De Voto.

Caput 3. De tertio Præcepto: Memento ut diem Sabbathi sancti

§. I. De Festorum observatione.

§. II. De Ieiunio Ecclesiastico

Caput 4. De quarto præcepto: Honora Patrem &c.

§. I. De obligatione Liberos erga Parentes.

§. II. De obligatione Parentum erga liberos.

Caput 5. De quinto Præcepto: Non occides.

De Homicidio, mutilatione &c.

Caput 6. De sexto Præcepto. Non mœchaberis

De Luxuria.

Caput 7. De Præcepto VII, VIII, IX. Non furtum facies &c.

De Furto, Rapina, &c.

Caput 8. De Contractu in genere.

Caput 9. De Donatione & Promissione.

Caput 10. De Commodato, Deposito, Mutuo.

Caput 11. De Usura.

Caput 12. De Emptione, & Venditione.

De Simoniaca emptione, aut venditione.

Caput 13. De Testamento.

Caput 14. De Restitutione.

§. I. Quinam teneantur ad restitutionem.

§. II. Quid restitui debeat à possessore aut dampnificatore, bono

mala fidei.

551

§. III. *Qualiter restituendum pro Homicidio, Scupro, Adulterio, Fama, &c.*

554

§. IV. *Quanam excusent à restitutione.*

556

TRACTATUS SEXTUS.

Resolutiones singulares.

Ad Heresim, & Partes Hæreticorum, ac Curatores animarum ubique pertinentes.

- Quæstio prima. *De homine in fide dubio.* 559
 Quæstio 2. *De relapsis in hæresim.* *ibid.*
 Quæstio 3. *Professio fidei externa.* 560
 Quæstio 4. *Interrogati de fide silentium.* 561
 Quæstio 5. *Restrictio, aquivocatio in fide.* *ibid.*
 Quæstio 6. *Interrogatus de Sacerdotio.* *ibid.*
 Quæstio 7. *Vsus Carnium inter Hæreticos.* *ibid. sine*
 Quæstio 8. *Templa, Conciones, Proecs Hæreticorum.* 562
 Quæstio 9. *Officia in Templis Hæreticorum.* 563
 Quæstio 10. *Bona ab Hæreticis possessa.* 564
 Quæstio 11. *Beneficium à Patrono Hæretico.* 565
 Quæstio 12. *Libri Hæreticorum, quomodo prohibiti.* *ibid.*
 Quæstio 13. *Particularia de Libris Hæreticis, & prohibitis, & famosis: per plures quæstiones.* 567
 Quæstio 14. *Absolutio in negatione externa fidei.* 571
 Quæstio 15. *Bona Ecclesia.* 572
 Quæstio 16. *Cibi ab Ecclesia prohiberi, per plures quæstiones.* *ibid.*
 Quæstio 17. *Communicatio cum Hæreticis.* 574
 Quæstio 18. *Fidelitas in pactis cum Hæreticis.* 575
 Quæstio 19. *Disputatio cum Hæreticis, & ejus norma.* *ibid.*
 Quæstio 20. *Educatio Liberorum in hæresi, exhereditatio &c.* 578
 Quæstio 21. *Vsus styli veteris in observatione Festorum &c.* 579
 Quæstio 22. *Valor Sponsalium inter Catholicum & Hæreticum,* *ibid.*
 Quæstio 23. *Matrimonium cum Hæretico ut licitum.* 580
 Quæstio 26. *Parochi assistentia in partibus Hæreticorum.* 582
 Quæstio 27. *Proclamations in templo Hæretico* 583
 Quæstio 28. *De infantium Baptismo apud Hæreticos: per plures quæstiones.* 584
 Quæstio 33. *Quas poenas juxta leges incurrant Hæretici.* 586

PRO MISSIONE CASTRENSI,
ET NAVALI.

*De his Missionibus, & rebus ad eas pertinentibus Resolutiones
gulares & varia deducuntur.* 588. C.

PRAXIS VARIA.

*Ad brevem facilemque Directionem Confessarii, &
dispositionem pœnitentis.*

§. I. *Observanda Confessario in principio, & decursu Confessionis.*

§. II. *Observanda à Confessario post Confessionem.*

§. III. *Modus juvandi Rudes, & pueros.*

Motiva varia disponentia ad summam Peccati Detestationem, Contritionem, & vitæ Emendationem.

Quanti momenti sit status Gratiæ.

Remedia, & Documenta contra singula Peccata in particulari.

APPARATUS.

*Materiæ & Formæ pro doctrina Sacra, & Christiana
in quavis materia facile ac copiosè tradenda. Praxis
accurata Aëgris, Moribundis, ac aliis, per omnia
stendi: Praxis quoque Meditationum pro Sacerdote
vitæ ac Functionum suarum perfectionem, ultima huius
operis parti infra annectuntur.*

PARS PRIMA.
RESOLUTIONES

THEOLOGICÆ POLEMICÆ
De modernis Controversiis & Quæsti-
onibus, facili methodo decisis.

TRACTATUS PRIMUS.

Methodus clara quemvis adducendi ad
veram Ecclesiam.

CAPUT PRIMUM.

*Vera Religio demonstratur horum
temporum Libertinis.*



Rima ad salutem remora est effrænata vitæ
licentia: hæc uti mentem cæco impetu con-
vertit ad amorem creaturarum, ita eam peni-
tus avertit à notitia, & cultu Creatoris: faci-
le enim error excæcat, quos libido dementat.
Hinc fit ut nostro ævo plurimi passim repe-
riantur non tam hæretici, quam Libertini, quæ
Religionis omnis expertes, & rerum creatu-
rum idolis affixi, nullam alterius vitæ curam admittunt. Serpis
hæc dira contagio, non tantum inter humiles casas ignaræ plebis;
sed vel maximè homines in speciem politos, populique duces, &
ipsas Principum aulas pedetentim invadit: ubi à multis Deus vix
colitur, nisi purpuratus; cura omnis in Curia versatur; multa de
statu publico, nulla de privata salute cogitatio. Fortunæ tantum
litare, viros principes ut Semi-deos colere, & ab aliis coli, plurimis
summa aut unica Religio est. Hominibus sic affectis, ut sopor ille
lethargicus excutiat, ante omnia necesse est, ut vivâ summi Nu-
minis æternique judicii cognitione percillantur. Habenda igitur
in promptu argumenta, quibus per res creatas ad agnitionem Crea-
toris, & per sensuum experimenta ad rerum à sensu remotarum si-
dem,

dem amoremque traducantur: frustra enim hos Catholicos
 dere contendes, nisi prius veri nominis Christiani efficiantur.
 & experientia docet, quosunque Sectarios, imo & Catho-
 in fide languidiores, ex hac vivaci supremi Numinis, rerum
 æternarum demonstratione, ad veræ Religionis investigandum
 desiderium, firmamque in suscepta fide constantiam vehemen-
 incitari.

ARTICULUS PRIMUS.

*Rationes ex rebus creatis ad Creatoris fidem &
 cultum convincentes.*

§. I.

Dico Primò; *Ex serie & dependentia creaturarum colligitur
 necessaria Dei existentia, & Religio illi debita.*

Quia sicut mihi manifestum est meipsum, qui aliquando
 eram, in hac rerum natura nunc existere, vivere, operari; ita
 certò innotescit existere aliquam causam primam & supremam
 cui ego quod sim, aut vivam acceptum referre debeo. Non
 potuit hæc, quâ consto corporis moles, nullo procreante, relin-
 te ex nihilo prosilire: multò minus ego primus illius artificis
 potui, ac meipsum è spatiis imaginariis in hoc orbis theatrum
 ducere: sic enim existere deberem antequam existerem, & ante-
 antequam essem creatus; quod fieri penitus, aut intelligi ne-
 Neque possum existendi exordium ab alia causa v.g. à meo
 rente derivare, nisi ille pari modo suam originem ab alio ha-
 rit, & hic ab alio, perpetuâ serie progrediendo; donec tandem
 veniatur ad causam primam & necessariam, à qua & primus
 minum parens, & ego, & omnes creaturæ principium aliquod
 istendi acceperunt.

Frustrâ autem, ne ad causam primam deveniatur, finget
 theus seriem infinitam causarum à se mutuo dependentium,
 qua nihil primum, aut supremum reperiatur. Nam contra-
 rem obscuram claro exemplo expediam. Tametsi in catena fer-
 ex alto protensa concipias seriem infinitam annulorum se mu-
 tuo sustentantium, necessariò tamen vel intra, vel extra illam
 seriem dabitur aliquid à nullo sustentante dependens, à quo
 annulorum omnium gravitas sustentari debeat, cum nullus
 tota catena annulus possit seipsum sustentare. Sic etsi admi-
 neretur possibilis series causarum infinita, necessariò tamen
 non intra, saltem extra illam seriem existet causa aliqua prima
 & suprema, à qua sic procedunt ac procreantur universa, ut

per se existens, à nullo debeat originis suæ primordia derivare. Unde sequitur me huic supremo rerum omnium Conditor ac meo primævo Parenti, ipso creationis jure, sinceram fidem altumque debere; ac proinde si hunc præstare omittam, debito applicio ejus arbitrio plectendum esse.

2. Neque tibi in mentem veniat, totam hujus Universi machinam, sine alio principio, mole tantum suâ ab æterno subitisse, nec nisi ex varia corpusculorum mixtura, motu, symmetria, novas rerum species componi potius, quam ab aliqua causa produci. Apago inane figmentum. Si enim mundus sic ad eò longævus foret, fatis sanè ætatis haberet, ut ipse pro se loqueretur, & illius æternæ, ac venerandæ antiquitatis testimonium aliquod exhiberet. Jam verò, si omnes mundi annales consulamus, sic inter se consentiunt universi, ut ultra sex millia annorum, nulla anteriorum temporum mentio reperiatur. Quin potius & novas artes, & scientias, & regiones præscis sæculis incomptas, non ita pridem inventas esse annalium monumenta consignant, ac nostra etiam ætas testatur. Quid si ante hæc tempora, infinita sæculorum millia effluxissent, quo pacto immentia illa annorum æterorum retroacta series artibus his excogitandis, aut regionibus inveniendis non suffecisset?

Neque dicas, has artes, aut anteriorum sæculorum memoriam intercidisse ex aliqua præscorum hominum incuria, quasi prætermiserint illi priorum temporum gesta ac monumenta posteritati consecrare. Mirandum sanè foret, in re tanta, tam publica, tam naturæ consentaneâ, communi illud, & plusquam Pythagoricum totius orbis silentium. Nihil enim hominibus magis jucundum, & à natura insitum esse solet, quam sua, majorumque suorum decora, monumentis perpetuò duraturis, toti posteritati celebranda transmittere. Idque nimis manifestum est ex singularum gentium annalibus antiquissimis, & Virorum illustrium præclaris facinoribus, non tantum in scriptis historiis, sed etiam in vivis marmoribus, ac mausolæis omni studio ab oblivione vindicatis. Quod si ante præteritorum temporum memoriam ult imam, per immensi temporis durationem, cum mundo homines extitissent, illos quoque idem ardor, eadem antiquitatis explorandæ cupido rapuisset De his verò ultra primum Adami ævum silent omnium gentium historiæ, omnia priorum sæculorum monumenta conticescunt. Neque potest, contra æternam mundi durationem, insonare clarius testimonium,

quam altissimum istud totius æternitatis silentium.

3. Frustra autem, ut hujus argumenti vim eludas, cum avelli asseclis, confugies ad ingentes aquarum eluviones, & maria orbis incendia, quibus præendas omnia prioris ævi ve ante Adamum consumpta fuisse. Hæc enim commenta, cum la fide, aut historiâ fulciantur, ad fabulas & chimæras facile gantur.

Sed age, ut rem pressius urgeamus, quæro. Ex his eluvionibus & incendiis, aut hominum aliqui, aut nulli superfuerunt: Si poterant illi rerum præteritarum memoriam in posteris conservare. Si nulli, dic quæso, quo modo ad te, nullo qui referret survive, harum eluvionum notitiâ pervenit? An non vides, hoc istud esse commentum omni teste ac præsidio orbatum? Igitur testimonio machinæ istius æternæ tota moles incabit. Faciamus porrò tecum, per hujusmodi eluviones, & bis universi conflagrationes, omne genus hominum absumptum aliquando fuisse, nullo superstite qui anterioris notitiam propagaret. Sed hoc admissò, /ulterius inquirò, si pacto potuerint homines aliqui post communem interitum sine parente, sine conditore, in hoc orbe terrarum denuò comparere? Vis ut more Deucalionis novum genus hominum saxi reparatum, aut potius ex orbe lunari delapsum credamus? Minimè, inquis, sed ex commixtione elementorum, ac re solis, instar glirium aut ranarum, novi iterum homines e terra profilière. Si & hoc generis nostri probrum, potius quàm Deum illius authorem admittere non reformides? Dic quæso. Cur non & hoc tempore reperiantur homines aliqui terræ, more ranarum aut murium in campis, aut paludibus, eadem corpusculorum mixtura profeminati? Adest non minor quam olim influxus solis ac syderum, præsto ex eadem mixtura ac symmetria corporum sublunarium: hæc omnia innumeris assiduò miscentur, & agitantur; neque tamen hactenus unum nobis masculum, aut embrionem in orbe universo, a thecorum cerebrum, protulisse memorantur.

En quo tandem evanescant dementes impiorum cogitationes? Quantumvis illi oblivione æterna omnia involvant, hominum genus ad ranarum aut pulicum sortem abjiciant, mundum ipsum flammis & undis pœnæ evertant, ne sic quidem supremum universi conditorem effugiunt.

Cum igitur hætenus ostensum sit, nec mundum, nec homines ab æterno extitisse; neque potuisse in tempore à seipsis, nec

o principio in infinitum procreari, inaitette conficitur, à
 una rerum omnium causa ac conditore originis suæ primor-
 a obtinere, cui proinde sincera fides, ac Religio debeatur.

§. 2.

*Secundo, Ex ipsa hominis conscientia, & rerum ca-
 terarum ordine perfectissimo, supremi Moderatoris pro-
 videntia omnibus adoranda & colenda eluceffit.*

AC primo quidem, hanc supremi Numinis agnitionem inti-
 mis hominum pectoribus ab ipsa natura insculptam esse
 prehendimus, ex stimulis *Conscientia*, sive tacita formidine, quã
 dimisso gravi flagitio v.g. homicidio, homines etiam Ethnici
 concutiuntur, quantumvis illud in vasta solitudine, absque omni
 arbitro aut teste patratum fuerit. Quæro enim, quæ potest ille ho-
 nicida violatæ legis vindicem formidare? Non primò seipsum,
 nullum enim à se ipso supplicium pertimescit. Non aliam hominẽ
 qui crimen testetur, aut puniat: certus enim est, nullum mortali-
 am sceleris sui conscium fuisse: & tamen tacitus illum tremor, &
 sollicitus pavor exagitat. Deum igitur ubique præsentem, Deum
 omnia etiam occulta inspectantem trepidando metuit, & metu-
 endo agnoscit; ad quem nempe, ut authorem naturæ pertinet, vi-
 laram naturæ legem in præsentem, aut futuro sæculo vindicare.

Hinc igitur agnosco, me in ipso mentis meæ tribunali ad eò vi-
 vum circumferre supremi Numinis testimonium, ut si debitam
 illi fidem & obsequium non exhibeam, non tantum Deum
 Judicem, sed etiam meam conscientiam habere debeam contra
 me vindicem, testem, accusatorem.

§. Secundo: Si transfero oculos à meipso, in hunc *Orbem
 spectabilem*, occurrit imprimis hæc, in qua consisto, Terræ &
 Maris ingens machina, in medio Aere, nullo sustentante, libra-
 ta. Hinc ascendo ad amplissimum globum Lunæ & Solis, qui
 constanti tot seculorum cursu orbem universum illuminat. Pergo
 hinc ulterius ad reliquas Stellas, multitudine innumerabiles,
 splendore eximias, miro & immutabili ordine in firmamento col-
 locatas. Considero denique ipsius Firmamenti amplitudinem im-
 mensam, & motum præcipitem, tot tamen millibus annorum,
 absque errore minimo, in suo cursu ac tramite persistentem.

Horum singula si cum Astrologis penitiùs contemplerur,
 compèriemus magnitudinem Solis plusquam centies & quadra-
 gies totius terræ globum superare. Terræ autem totius ambitus
 prope ad viginti duo leucarum millia porrigitur. Stellas in fir-

mamento nocte serenâ conspicuas quis poterit numerando recensere, quæ ad constellationes mille viginti duas reducuntur. Et tamen inter has, plures stellæ quæ dicuntur primæ magnitudinis, totam terram plusquam quadragies excedunt. Distantiæ autem immensam Fixarum à terra inde conjicies, quod ipse sed multò nobis vicinior, distet ultra quatuor milliones milliaria. Luna verò ultra septuagies mille milliaria Belgica. Movetur autem Astra Firmamenti singula velocitate tam stupenda, ut singulis horis multos leucarum milliones conficiant, & ipse Sol in circuitu multò inferiori, non minus quam milliarum leucarum in horas singulas decurrat. Quæ omnia ad aurorem longè numerum extendi censet Ricciolus, & ex parte Hesius, aliique viri accuratissimi.

Nunc inquiri, à quo tandem possunt existere, & ordinari hæc quæ recensui universa? Non eo pertingit hominis industria, quæ vel in unius familiæ gubernatione mirum quantum sudat: nec opus est Angelicæ virtutis & intelligentiæ, angustis nempe spatiis ac limitibus circumscriptæ. Non igitur existit illa nisi à supremo, & perfectissimæ mentis Artifice, qui singula cum nondum essent, ex nihilo produxit, producta inter aptissimo ordine disposuit, & sic disposita in eodem tenore ad hunc usque diem continet, ac conservat. Non enim potest ingens illa rerum machina per se, absque supremæ causæ adiuvamento, ex nihilo emergere, ut in §. 1. ostendi; multoque minus absque ejusdem dispositione ac consilio in eam, quam descripti, formam ordinemque fortuitò consurgere. Ut si in vasta similitudine occurreret Palatium amplissimum, optimo singularum partium ordine constitutum, nemo est hominum, qui ilico non agnosceret, talem fabricam non casu fortuito, sed ab artifice mente & ratione prædita in talem ordinem formamque coâluisse.

Eodem modo ulterius investigandum, quonam moderamine dirigatur *Motus Solis* perpetuus in suo accessu, & recessu, ad certos fines & usus rerum sublunarium, ut ver hyemi, veri æstatis æstati autumnus, ordine ac lege nunquam aberrante succedat. Non possunt sane hæc omnia ab alio principio promanare, quam à supremo, ac sapientissimo rerum omnium Moderatore, cui curæ est tam vario solis motu, ac temporum alternatione, hominum genus, resque cæteras ab interitu conservare. Sed enim, cum sit mentis & rationis expertus, neque rerum sublunarium exigentias intelligere, neque cursum suum certâ lege ad eorum usum, utilitatemque flectere, aut ordinare poterit.

ernimus enim verò, nec cymbam unam, utpote ratione carentem, absque nauclero, nec currum unicum absque auriga ad destinatum locum motu se proprio, consilioque dirigere. Multo minus potuit tam varius, tam diuturnus solis, syderumque motus sine supremo Moderatore, per sex millia annorum, ad fines deò admirandos cæco impetu inflecti, nullo consilio dirigi, nulla providentia gubernari. Inops iste est mentis qui hæc sine mente perfectissima fieri posse arbitratur.

Qui ergo creaturas etiam irracionales ad fines suos tam accurate dirigit, quomodo patietur hominem ratione præditum, ab ultimo suo fine, qui est ipse Deus, impunè recedere, & ab ejus fide, & obedientia sponte aberrare.

§. 3.

Dico Tertio, Spiritus à corporeo sensu separati, uti & miracula vim naturæ exuperantia, ad divinæ potentia notitiam, cultumque manifestè adducunt.

Primò quidem, Extra creaturas in hoc mundo aspectabiles, occurrunt etiam *Spiritus invisibiles* à materia, sensuque separati, ut sunt Angeli, ac Dæmones, qui in obsessis hominum corporibus sese produnt per operationes admirandas, quæ à nullo hominum possunt exerceri. Nihil enim certius est, quam dari artem magicam, & occulta cum dæmonibus pacta & commercia, ex quibus cogimur admittere spiritus corporis expertes, maximâ agilitate, intelligentiâ ac potentiâ præditos, quæ producuntur effectus qui omnem potestatem naturæ visibilis longissimè transcendunt. Sicut ergo inficiari non possumus existere hos Spiritus, qui sub aspectum non cadunt, à rebus corporeis separatos; ita necesse est agnoscere Spiritum aliquem supremum, ac potentissimum, qui occulta virtute cætera omnia moderatur, quem Deum vocamus; etsi illum nec visu, nec alio sensu percipiamus.

Secundò, supremi Numinis Majestatem nobis produnt, innumera omnivævo Miracula, quæ cum omnes naturæ vires excedant, à solo Deo ea provenire necesse est; qualia sunt tot manifesti favores sinceris Dei cultoribus concessi; tot pænæ sacrilegis, ac perjuris repente irrogatæ.

Quæro enim à qua virtute aut potestate prodierunt supra vim naturæ tot potentia olim patrata, dum divisus instar muris hinc & hinc oceani fluctibus populus Israëliticus, duce Moyse,

se, profundum maris alveum sicco vestigio transmisit: dum Josue, invocato Numinis auxilio, in medio præcipitem solis cursum ex templo frænavit. Et ut propinqua ora memorem, quo auctore Christus coram multis testibus Lazarum è monumento, filium viduæ è feretro, & plures alios luce orbatos ad vitam repente suscitavit? Quâ vi, potentia plures alii Dei cultores, omni ævo ad nostraque tempora, paria superioribus prodigia orbi palam ostenda exhibuerunt? Potuerunt scilicet homines, potuerunt elementa, potuit vis occulta naturæ ad hujusmodi prodigia sufficere, quæ omnem naturæ potestatem manifeste transcendunt. Diu sanè multumque universæ Naturæ opem implorabunt, antequam eâ opitulante unius digiti vulnus momento obirent eas.

Sed ne tam potenti argumento ad præstandum Numini cultumque adigaris, hæc omnia ut Historias falsas, aut deliriorum ludibria, cum Machiavello, dicere non erubescas. Verum non advertiste pariter insano ausu omnium historiarum fidem & humanum commercium è mundo relegare? Gesta Regum, aut Cæsarum unde nobis nisi ex concriptis majorum monumentis recenserebis? At si tecum insanire velim, repudietur universa. Proferes testes ac tabulas primorum Authorum fidei ac testimonio ad posteritatem transmissa. Dicam illicò, falsas historias, fictas tabulas, omnia hominum astu & fraude adorna. Nulla ergo deinceps in tabulis, nulla in testibus, nulla in hominum dictis aut factis fides residebit. Quod aliud nobis est, quam necessarium vitæ humanæ commercium, & omnem probandæ veritatis viam penitus intercludere. En quo devenit ista hominum vesania, quæ dum tentat è mundo tollere fidem divinam, omnem pariter destruit fidem humanam.

§. 4.

Dico quartò. Ex prædictis aperte evincitur, quemlibet Dei agnitionem, cultumque liberè averfantem, rectè inter homines fatuum, aut amentem reputari.

HOc ut demonstrum, assumo principium à Philosopho traditum in Ethicorum, & ab omnibus summo consensu receptum, *Quod universis videtur id verum esse debet.* Hoc enim principium sublato, facile negabo, bonum esse vivere, malum mori: melius dicendum dulce, sed amarum. De hoc autem si dubitavero, fa-

tus illico appellabor, quia hoc & universis videtur, & natura ipsa loquitur, mel scilicet dulce, fel verò amarum esse. Nam ut verissime Tullius, *de quo omnium natura consentit, id verum esse necesse est* Nunc ulterius subsumo; Atqui universis mente sana præditis semper videtur, semperque visum est, dari in mundo aliquod Numen debitâ religione colendum. Constat enim ex omnium gentium historiis, etsi inventæ fuerint nationes quæ vitam luxerint sine domibus, sine vestibus, aliisque hominum comodo ac naturæ consentaneis; nusquam tamen extare gentem, aut urbem, cui nullus sit Deus, nulli ritus, nulla sacrificia. Adeò ut inter regiones postremo sæculo in novo quasi orbe reperitas, nulla sine religione aliqua vixerit, quamvis in cæteris vix à belluis differre viderentur. Neq; potest communis ille hominum sensus ac consensus ab alia causa enasci, quam à quadam luce, ac communi dictamine ab Authore naturæ omnibus impresso, ut illum tanquam primum originis suæ principium sibi quaerendum ac colendum agnoscerent. Quod autem à natura duce, & ingenita omnibus luce proficiscitur, id absque dubitatione verum certumque à quovis ratione prædito judicari necesse est. Adeò ut si quis præfractè obluetur; aliud existimari nequeat, quam hominem illum læso turbatoque cerebro, vim judicandi amisisse, quâ solet verum à falso discerni.

Arque hinc ulterius conficio, contra curam debitam inquirendæ Religionis, ab autoritate Libertinorum nullum posse prætendi argumentum, quos hic in delirantium numerum redigendos esse jam demonstravi. Nulla sanè fatuitas est sine aliquo simili cerebri patròno, neque tamen rebus communi orbis judicio receptis; quidquam derogare solent dissona paucorum deliria. Communis certusque est hominum sensus, vitam suam æstimandam; & tamen inventi sunt aliqui, qui violentas manus sibi intulerunt. Quid magis certum, quam nos aliquid certi cognoscere, id tamen à Scepticis præfractè negatur. Veritas est lumine naturæ nota, me non posse simul scribere, & non scribere, sed & hoc à Parmenide pro falso habetur. Nulla denique veritas adeò lucida est, ut ad eam proterva quorundam ingenia non caligent; quod si ad obducendam veritati caliginem, illa paucorum cæcitas sufficeret, jam pridem omnis è mundo veritas exularet. Hoc interea ex dictis liquet, in nullo rationis dictamine, communem, orbis universi sensum magis convenire, quam in admittendo aliquo numine ac Religione, quam quisque ex sola naturæ luce ac magisterio sibi colendam esse discernit.

cernit. Unde demum conficitur, nihil posse obtendi quo minime inter fatuos, aut emotæ mentis homines esse censeantur, qui contra veritatem adeò apertam paucos sequuntur Libertinos, quos in hoc judicij impotes esse, & in media luce cæcutire, jam palam fecimus, & pluribus infra confirmandum erit.

§. 5.

Dico Quintò; *Ex argumentis hætenus allatis certò concluditur, ex neglectu Fidei, cultusque divini, sequi pœnam ignis æterni.*

PRImò, Quia communi orbis consensu ex his, & sequentibus argumentis, omnes non modò Christiani, sed etiam Judæi, Turcæ, ac pleræque Gentes barbaræ omni ævo, hanc indubitatam intulère sententiam: *Qui negligit Deum in hac vita dignè colere, in altera vita condignè punietur.* Sicut ergo violatæ fidelitatis erga Regiam Majestatem, condigna pœna est, ferri, aut flammæ tortura, definito tempore duratura, ita neglectus fidei debitæ Regi æterno condignum supplicium est cruciatus ignis æterni. Quia Dei Majestas & excellentia cujuslibet Principis dignitatem infinitis gradibus antecellit.

Hoc cum ita sit, quo modo potero ego ad hanc totius Universi vocem obsurdescere, aut in hoc præ omnibus vitæ negotiis curam & cogitationem non intendere, ut divinæ Majestati debitam fidem cultumque persolvam. Si enim in periculis vitæ præsentis brevi finiendæ omni studio remedia quæruntur tutissima, quantum magis id agendum est in præcavenda jactura vitæ æternæ, & vitandis pœnis perpetuò duraturis.

Secundò. Præter hanc totius naturæ vocem, Deus ipse per voces Prophetarum hanc doctrinam omni ævo hominibus proplavit, & novissimè locutus est nobis in Christo Filio suo, qui in testimonium hujus veritatis à se revelatæ, in publica orbis luce cæcis à nativitate visum, claudis incessum, mortuis plurimam vitam momento restituit. Qui in dæmones, in elementa, in morbos omnes, sola voce aut nutu, absolutissimum exercuit imperium. In cujus morte supra omnem naturæ ordinem, orbis universus densa caligine obductus est, & tota terræ machina horrendo tremore concussa, petris scissis, & mortuorum sepulchris divinâ virtute reseratis. Qui denique post mortem rediit vivus, pluribus palam spectandus & palpandus apparuit; ac de

num divinâ luce refulgens, coram multis testibus, in cœlum propriâ virtute conscendit.

Quæ omnia, pariter cum sua Doctrina probatissimis *divinarum Scripturarum* monumentis, & innumeris per Evange-lij præcones *Miraculis* confirmata, adeo omnibus manifesta reliquit, ut maxima pars orbis, non vi aut armis, sed aperta veritatis luce adacta, ejus doctrinam quantumvis arduam recipere, & suo sanguine consignare non dubitaverit. Doctrinæ autem à Christo traditæ *Primum Principium* hoc est, Deum debitâ fide, & cultu agnoscere recusantibus, paratum esse post hanc vitam supplicium ignis æterni. Sic enim loquitur Christus *Matth. 25. vers. 41. Ite maledicti in ignem æternum. & v. 46. Ibi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.*

Dura, inquires, hæc sententia est. At omnium sententia est. Nulla Ecclesia, nulla inter Christianos Secta unquam dubitavit, sine vera fide impossibile esse DEO placere, aut ignis æterni poenas evadere, si quis eam ritè propositam sua culpâ admittere recuset.

Nunc igitur animum collige, & apud te ipsum expende, quantum hætenus curæ adhibueris in deligenda illa Fide ac Religione, in qua possis Deo placere, & ignis æterni tormenta effugere. Quis viator sine ullo examine ingreditur quamlibet viam primò occurrentem, nisi sponte velit in errorem, & interitum incidere? Non ideo via ad salutem recta est, quia lata, quia jucunda; cum ipsa veritas moneat *Matth. 7. v. 14. Angusta est via qua ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam.* Quia nempe viam veræ fidei pauci seriò investigant, sed illam ingrediuntur, ad quam vel commodum vitæ, vel lucrum, vel officium, vel amicorum exemplum iuvat. Et tamen in altera vita nec officium, nec lucrum, nec amici ulli, sed Fides vera & sincera poterit te ab ignis æterni poena præservare.

Interroga igitur te ipsum his verbis quibus à Christo interrogaris *Matth. 17. v. 26. Quid prodest homini si universum mundum lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur?* Cras fortè stabis ante tribunal supremi Judicis, Fidei tuæ rationem redditurus, ubi in momento accipies extremam sententiam, unde pender tota Æternitas. Adhibe ergò nunc in inquirenda veritatis via illam curam ac studium, quod seriò à te adhibitum non fuisse, serò lugebis: in hoc enim puncto ad vitæ finem ultrò errare, aliud non est quam æternum perire.

ARTICULUS SECUNDUS.

*Eneruantur varia Argumenta & effugia contra
hac à Libertinis opponenda.*

Respondebunt pro sua, suorumque errorum defensione, theorum more, horum temporum Libertini: Hominem ex re & dignitate naturæ suæ in res sublunares liberum dominatum usumque obtinere. Durum proinde videri, à superiori aliquo Numine, nullo cogente, tot legum divinarum vincula subire, quæ naturali hominis libertati ac felicitati in creaturarum usu maxime præjudicant: ideoque nolle se ex doctrina sibi incerta, de libertatis suæ certa possessione deturbari.

Sed ut tuo etiam, Libertine, commode consulamus, abs te queror: An non tibi multò durius videatur eam de Deo, ejusque legibus doctrinam abjicere, quæ si vera sit, absque ullo in futurum remedio, tibi allatura est calamitatem perpetuò duraturam; si vera falsa, nihil eam profitenti in hac, aut altera vita nocitura est? Si enim nullum existat numen, nullus quoque erit hominum quæ post hanc vitam, tuum tibi in colendo Numine errorem exprimit; illo autem existente, una cum spreti Numinis ultione consurget adversum te tota hominum multitudo, quæ ab orbis condito Deum ritè coluit, tuæque vesaniæ, quod à communi orbis sensu ultrò aberraveris, meritissimo jure insultabit. Secutum igitur te reddit Numinis veneratio à gravissima pœna athei perpetuò formidanda, atque insuper spem parit ingentis præmii sinceris Dei cultoribus, communi orbis judicio, in perpetuum destinati. Et quamvis (quod fieri nequit) tuum de existentia Numinis judicium cum communi orbis consensu falleretur, per hoc præsentis vitæ conditionem nihilo reddes deteriolem. Amens ergò sis si doctrinam omnibus ad eò compertam amplecti recuses, quæ te pœnæ securum, ac perpetuò felicem reddere potest, miserum non potest.

At, inquires, quo modo in totius vitæ decursu possim esse non miserrimus, si in omni actione vindicem supremi Numinis manum mihi perpetuò imminentem agnoscam, à quo dum in libero rerum creatarum usu, aut abusu futura supplicia pertimesco, statum præsentis vitæ ego mihi fabrico quovis gehennæ periculo deteriolem.

Pones facile hanc miseriæ formidinem, quam præsentium illecebrarum spectra injiciunt, si haud minorem esse homini

Christiani quam Athei, in præfenti vita, felicitatem, mecum æquâ lance expendas. Vita hominis Athei, five Libertini divinum cultum aspernantis perpetuam patitur cum vera ratione luctam ac dissidium, dum advertit se in repudiando Numinis obsequio, à communi orbis sensu dissidere. Nullum habet in Dei providentia solatium aut asylum, ad cuius præsidium in adversis confugiat: nullum illi intercedit cum veris DEI cultoribus Religionis vinculum aut commercium; omnium in hac vita odium & opprobrium incurrit: ac post mortem nullam alterius vitæ felicitatem expectat. His autem solatiis ac gaudiis homo Christianus in præfenti vita jucundè perfruitur, iisque intra conscientiæ sinum suavissimè oblectatur. Liberum verò rerum creatarum usum si spectes, hic quoque usus in homine Christiano, quantum necesse est ad benè beateque viventium, nulla ex parte desideratur. Præsto illi abundè sunt oblectationes innumeræ divinâ lege concessæ, quæ tantò suavius ac securius mentem explent, quantò magis defæcatæ sunt à belluinis cupiditatû illecebris, à quibus ipsa natura & ratio abhøret. Non ardet illum sua in Deum Religio à communibus fortunæ donis, à publicis in republica honoribus, ab opibus legitime acquirendis, à clari nominis fama ad posteritatem transmittenda, in nulla denique parte felicitatis humanæ Christianus Atheo aut Libertino concedit: in hoc semper disparès, quod homo Libertinus habeat plurimum quod post hanc vitam timeat, nihil omninò quod sperare possit.

Si fortè dicas, Onus tibi maximum, & quâvis Æternâ gravius apparere, captivum tradere intellectum ad obsequium fidei, in rebus captu difficillimis, quæ omnem intelligentiæ tuæ lucem effugiunt: ut est Deus unus & trinus, Animæ immortalitas, & alia non minus ardua fidei mysteria. At quid si ego palam fecero, dum onus hoc amoliris, & te nihil absque sensuum experimento credere profiteris, assumpsisse te onus credendi mysteria multò magis abstrusa, & ab omni sensu & ratione remota, quam quæ tibi per atheismum excussisse vidèris?

Age imprimis: homo Christianus credit existere Deum, qui sub ejus sensum aut aspectum non cadit: Atheus verò, ut Dei demonstrationem enervet, admittit seriem causarum infinitam, aut occultas atomos, ex quarum fortuito concursu omnia coalescant? hanc autem seriem infinitam, has atomos occultas, hunc concursum tam affabrè, & tamen fortuitò omnia formantem, nec illi visus, nec sensus, nec ratio ulla unquam spectandû exhibuit. Sæpe

dò, Christianæ fidei professor Animam hominis, quam nunquam spectavit, immortalem agnoscit : Atheus animam post mortem in nihilum abire profitetur, quam tamen nunquam suis oculis in nihilum evanescere conspexit. Christianus asserit omnia hoc orbe supremâ Dei sapientiâ disponi : Atheus è contra summet res universas à solo Fato gubernari ; neque tamen arbitrium ipsum ullo hætenus sensu Fatum magis, quam Deum perceptum. An non advertis, Libertine, quàm recondita, & ab omni sensu aliena dogmata cum Atheo admittas, qui tamen profitetur, se nihil agnoscere velle, nisi quod aperto sensuum testimonio comprobatur. Quod si in his figmentis tam abstrusis, non dubitat caput vum tradere intellectum, quid illum in admittenda Numinis existentia remoratur ? Quam ratio demonstrat, quam Doctorum auctoritas probat, quam Gentium præne omnium consensus apertè testatur.

Nunc tandem, ut te propius conveniam, quæro ; An hanc doctrinam pro tua agnoscas ; Veritas omnem vitæ humanæ ordinem, justitiam, honestatem pervertit ; Falsitas optimum in mundo ordinem, justitiam, honestatem inducit. Haud dubito, malefactorum hoc doctrinæ monstrum confestim aversaberis. Efficiam tamen paucis ut hoc naturæ immane monstrum, mentis Deum aversantis fatum esse agnoscas. Si enim verum est hoc quod supponit Atheus ; Non est Deus, non est providentia, non est Religio, quæ ulla hominum flagitia prohibeat aut puniat ; liberum erit sine scelere etiam innocentem trucidare, aliena bona rapere, alterius thorum violare, per nocturna furta aut incendia quaecunque domos & urbes devastare, quidquid furor, quidquid libido suggererit, absque ullo crimine aut Numinis metu patrabitur. Sublato enim Deo tollitur lex Divina, sublata autem lege omne flagitium legi contrarium, & constituta flagitio pæna pernitus evanescit. Quinimò si Numen è mundo tollas, jam blasphemia, perjurium, impietas, virtus erit maxima, ac laude dignissima, utpote conformis primæ atheorum veritati, qui divinum Numen nihil nisi commentum aliquod vanum, ac chimericum arbitrantur.

Ex adverso, quidquid in rerum natura honestum, quidquid rectè ordinatum conspiciamus, si atheo credis, falsitatis beneficio acceptum referamus oportet. Supponit enim Atheus dogma esse falsissimum, *Deus existit*. Et tamen ex Dei existentia ab hominibus credita profluunt actiones honestissimæ, ut fides in verbis, fidelitas in pactis, amor justitiæ, obedientia legum, denique odium

omnis flagitii, quod agnoscunt homines à Deo justo iudice severe è puniendum, uti credunt ab eodem amorem æquitatis, & omnis actionis honestæ æterno præmio remunerandum.

Quid autem magis distortum fingi aut cogitari potest, quam rectissimam bene agendi normam ex errore falsissimo enasci, primam omnis æquitatis regulam, iniquissimo ficti Numinis cultu contineri; denique optimum in rebus humanis ordinem, pessimo totius naturæ monstro deberi? An non aperte vides, quo pacto ex inversi cerebri tui iudicio, totius universi ordo evertatur.

Neque dicas, sepositâ cognitione, ac lege divinâ, ipsi Naturæ humanæ innatum esse hunc æqui, rectique amorem, ut sponte suâ actiones cum flagitio conjunctas aversetur, eamq; esse legem quandam non aliunde acceptam, sed ipsi naturæ per se impressam.

Nam ego ex adverso demonstro, illam rectè agendi legem non posse naturæ inesse, nisi eam aliunde ex perfectiori principio inditam fuisse agnoscas. Memineris enim te, qui Deum naturæ conditorem inficiaris, animam quoque homini incorporèam atque immortalem negare teque totam hominis machinam, & quidquid in ea continetur, ex fortuito quarundam atomorum concursu fabricare.

Quæro igitur nunc, quo pacto ex fortuita illa corpusculorum congerie, quibus ex natura sua nihil rationis inditum est, provenire possint illa perfectissimæ rationis principia, quæ etiam quandoq; reluctante naturâ singulos homines docent, *Suum cuique tribuendum: Parentes honorandos: Alteri non faciendum quod tibi nolle fieri &c.* Ea enim vis insita non est corporibus ex se itupidis & ratione carentibus, ut in unam molem conflata, talia conferant rationis lumina, quibus ipsa penitus destituuntur. Certissimum namq; totius naturæ axioma est, Nullam causam posse producere effectum se ipsâ perfectiorem. Quomodo ergo suprema illa rationis principia, & nulli errori obnoxia, poterunt provenire à sola symmetria, motuque corporum elementarium, quibus nihil magis proprium ac congenitum est, quam casus, error, & ignorantia? Sicut igitur à Magistro inanis cerebri, ac nullis artibus imbuto, nemo scientiam hausit indubitatam, & omnis erroris expertem, ita necessarium erit deficere ac vacillare prima illa rationis principia, quæ pro certissimis habentur, nisi à suprema ac perfectissima quadam intelligentiâ deriventur, qualem extra hanc quam cernimus corporum congeriem inquiras necesse est.

Atq; hinc ut arbitror satis manifestè deprehendis, ipsam naturæ vim, in qua effugium quærebatur, te ad supremum, ac perfectissimam

simæ intelligentiæ Numen suâ sponte adducere, dum invictè
monstrat, hæc ipsa rationis principia, quæ naturæ attribuis,
posse homini inexistere, nisi Deum, qui illa animæ incorporat
pressit, ut primum primæ veritatis fontem & authorem agnoscat.

ARTICULUS TERTIUS.

*Ex admissa Dei existentia, facili methodo demonstratur
progressus ad divina Attributa, & ex his ad reliqua
Mysteria fidei, ejusque Analysim.*

VTI ex demonstratis scientiarum principiis, conclusio
quædam obscuriores facile elucescunt, ita ex demonstrata
supremi Numinis existentia, mirum quanta menti humanæ
oboreat, ut per solida rationis principia ad reliqua fidei my-
teria, facili compendio, gradum promoveat, ac tandem ad solidam
fidem suæ Analysim pervenias.

§. I.

Dico igitur Primò, Ex eo quod *Existat Deus* rerum omnium
prima causa & origo, necessario sequitur illum esse, *Es-
se*, hoc est à nulla causa dependens; sed vi naturæ suæ in se ab
omni causa subsistens. Quia apertè implicat illum esse rerum omnium
primam causam, & simul existere aliquam causam naturam priorem
qua ipse dependeat, sic enim esset prima, & non prima.

Dico Secundò, Ex eo quod Deus in existendo à nulla causa
productiva dependeat, sequitur esse, *Ens* in sua essentia *Sum-
mè perfectum*. Quia limites perfectionis in re quavis oriuntur
voluntate, aut naturali dispositione causæ, quæ non potest com-
municare affectui perfectionem ampliorem, quam ipsa in se con-
tineat. Cum ergò Deus à nulla causa habeat quod existat, nihil
omnino est quod ipsi perfectionis suæ limites circumscribat;
proindè ultra omnem quæ mente concipi potest entis creati spi-
ritualis ac perfectionem sine fine protuberat. Præsertim cum ipse
Deus manifestè revelaverit hanc sibi perfectionem inesse; nihil
autem enti à se, & nullius egenti, prodesse potest mendacium.

Dico Tertio. Ex hac *Natura divina perfectione illimitata*, à
nullis terminis definita conficitur, alia quoque ejus *Attributa* de-
bere esse sine fine perfecta, ut sapientiam, potentiam, justitiam &c.
Quia hæ proprietates debent adæquari naturæ à qua eas emanant
re concipimus, quæ cum fine careat, non potest proprietates
se profluentes ullo fine coarctare. Secundò, cum hæc Dei attri-
buta non sint res aliqua ipsius naturæ superaddita, sed ipsa De-
i esse.

lencia cum ordi ne ad varias quas producere potest operationes nobis considerata, non possunt singula attributa minus continere perfectionis, quam ipsa Dei essentia, cum qua attributa illa capse in unam, ac penitus indivisam entitatem coalescunt.

Dico Quarto, Ex Attributis Dei omni ex parte illimitatis, & infinitis aperte concludimus, illum esse *Omnis boni & perfectionis* principium fontem & oceanum, in quo bonitas universa, quam in creaturis cognoscimus & amamus, infinitis gradibus eminentius, atque excellentius continetur.

Hinc in Deo necessatio agnoscimus ac veneramur *summam Scientiam*, per quam in ejus mente ab æterno in æternum immensa cum claritate relucet, non tantum omnes creaturæ quovis tempore existentes, sed etiam aliæ rerum species sine fine perfectiores, quas solo voluntatis nutu creare potest. Nulla est veritas tam recondita nulla in mente humana cogitatio aut machinatio tam abstrusa, quæ possit omnia per scrutantem Dei cognitionem momento latere.

Huic Sapientiæ, ut perfectissima sit, respondet divina *Omnipotentiæ*, per quam in quantavis multitudine ac perfectione producere potest quidquid veri entis extra Deum mens humana aut angelica concipere queat. Ex hac Dei potentia tanquam principio fonte profluit omnis vigor & virtus agendi in causis creatis. Quidquid ingenitæ virtutis miramur in astris, in terra, in mari in metallis, plantis, animalibus; tenuis quædam participatio est illius potentia, quam Deus in se nullis limitibus terminatam complectitur. Hæc est potestas illa suprema, quæ in homines impios perpetuo armata, illis gehennæ pœnas nunquam terminandas infligit; hæc eadem est ad cuius præsidium quisquis cum fiducia recurrit, nihil habet unde in præsentis, aut futura vita, omnes hominum, dæmonumque insidias pertimescat.

Hanc omnipotentiam comitatur thesaurus *Bonitatis* in omni genere entis infinitus; sic ut nunquam desit copia inexhausta cœlestium donorum, quæ possit ac velit in omnes, suos præsertim cultores, larga manu perpetuo dispensare. Quidquid cogitatur in creaturis amabile; inanis est larva; aut deformis umbra; si cum purissimo bonorum omnium fonte; & liquidissima ejus voluptate conferatur. Ex hoc amplissimo divinæ bonitatis thesauro proveniunt omnia illa naturæ; & gratiæ dona, quibus homo ad beatum finem adjuvatur. Hac bonitate sibi innata adactus, creavit Deus ad hominis usum ingentes cœlorum orbis; eosque varia astrorum luce ad stuporem adornavit. Totius terræ, oceanique commoda ac divitias; sustentandæ hominum

vitæ destinavit. Quos non tantum ad necessitatem, sed et usque ad delicias adamavit, dum tantâ volnerum, piscium, fructuum, florum, metallorum, gemmarum, omniumque rerum varietate totum hunc orbem hominis causa locupletavit. Atque primum in tot amoris irritamentis hoc unum sibi ab æterno profectum habuit, hominem ad sui agnitionem, cultumque adducere, eumque suo in cœlis complexu in perpetuum beare.

§. 2.

His ita constitutis, Dico ulterius quintò, Ut sapientissima perfectissima hominem ad hunc ultimum, beatissimum finem per congrua media dirigeret, necesse fuit Deum cum hominibus *Commercium* habere, & locutione quadam externa qua mentis suæ consilia illis communicare. Frustra enim hominem condere rationis lumine donatum, nisi eo fine ut conditori suo cultum idoneum persolveret. Ut verò noverit hominem quem à se cultum conditor deponat, cum nequeat per se divinitatis arcana intueri, necesse erat per medium aliquod sensibile Deum hominibus loqui, & mentis suæ consilia manifestare. Ne verò hoc *Commercium* errori obnoxium foret, necessarium insuper erat, divinæ locutioni signa quædam Deo propria adhiberi, ex quibus securè ac prudenter colligi possit illam à solo Deo provenire.

Hunc cum hominibus loquendi modum instituit Deus in initio per oracula Moysis, aliorumque *Prophetarum*, quæ cœlestibus prodigiis, ac signis tam admirandis illustravit, ut non tuerentur homines prudenter dubitare, quia doctrina iis oraculo expressa à Deo inspirata fuerit.

Secundò, Mentem suam, Legemque propalavit per monumenta *Scripturarum*, quas ipse scriptoribus sacris dictavit, ut quas publicè instrumenta, in quibus voluit consilia sua ac decreta hominibus consignata remanere.

Tertiò, In progressu sæculorum, Fidem suam doctrinamque manifestavit per Christum, ejusque *Ecclesiam*, quam non tantum ipsius Christi miraculis, sed etiam deinceps omni ævo tot testimoniis, ac prodigiis suam esse comprobavit, ut in ea Deum sibi obsequentem totus pæne orbis agnoscere non dubitaverit.

§. 3.

Dico Sextò, His fundamentis hætenus stabilitis, innititur præstatæ Fidei divinæ veritas certa & inconcussa. Præstat enim dei nostræ certitudinem falli nesciam, revelatio divina, quæ Deum hominibus mentis suæ sensa manifestat. Nititur autem ipsa re-

latio Dei revelantis Sapientiæ infinitæ, quæ non potest falli, cum nullius rei veritas eam possit latere, ac simul Bonitati voluntatis divinæ, quæ neminem potest fallere, & ultro in errorem inducere; hoc enim summam DEI bonitatem dedecere facile agnoscimus, quod ab homine probo sine crimine fieri non potest. Ad hæc igitur firmissima principia omnia Fidei nostræ mystetia reducuntur, ex his in singulis quos prædicamus articulis, ultima credendi ratio peti debet, quod jam in praxi demonstrabitur.

§. 4.

Dico Septimò, Intellectus noster his fundamentis sive motivis instructus, facile pertingit ad Analysim fidei, quâ omnium articulorum, quos credit, rationem ultimam ac solidissimam reddere valeat.

De quovis enim Articulo Fidei, ut ad solida principia reducatur quæri potest hoc modo:

Cur credis fide divinâ v.g. Deum esse trinum in personis? Ideò hoc credo, quia Deus hominibus revelavit, se in personis trinum esse; Scio autem DEUM non posse falli, cum sit præditus summâ sapientiâ; neque velle homines fallere, cum sit infinitè bonus. Sed quomodo constat tibi DEUM revelasse, se trinum esse in personis, cum nunquam DEI loquentis vocem audiveris? Audivi sanè, dum Ecclesiam percepi DEI nomine affirmantem, Deum esse trinum in personis. At unde nosti Ecclesiam non errare, dum affirmat se DEI nomine docere Trinitatem personarum? Non errare mihi certum est ex eo, quod ipse DEUS Ecclesiam hoc affirmantem afficiat notis ac signis soli DEO propriis, quibus testatur illam suo nomine, & se authore id hominibus annunciare; quod aliud non est, quam ipsum Deum per Ecclesiâ hominibus loqui, & de re quam illa proponit mentem suam manifestare. Deus autem sive per se, sive per alium loquens errare non potest. Unde patet singula fidei nostræ mysteria non nisi testimonio tantum humano, sed in ipsâ DEI loquentis autoritate fundari, & ad eam per hanc claram facilemque fidei analysim revocandam esse.

Si quæras, Quænam sint signa quibus DEUS Ecclesiam suo nomine loqui declarat? Sunt illa imprimis, prodigia cœlestia, vaticinia rerum futurarum, Ecclesiæ docentis Unitas, & Sanctitas, & omnis generis miracula vim naturæ penitus exuperantia, à Christo, ab Apostolis, aliisque Ecclesiæ membris omnino exhibita, ad comprobandam Ecclesiæ DEI nomine loquentis autoritatem; de quibus tractat pereruditè P. Cornelius Hazart in

Triumpho Relig. flandricè edito, Si verò Ecclesia DEI nomine
 quens, & tot notis soli DEO propriis insignita, esset errori ob
 xia, hoc ipso adimeret DEUS omnem sibi auctoritatem & fac
 tatem hominibus loquendi, sive per externa signa mentem
 suam sine erroris suspitione propalandi. Si enim liceat mihi
 spicari hanc DEI locutionem, adjunctasque illi notas tam ma
 ras, tamque admirandas non esse à DEO, sed ab alia quapiam ca
 sa profectas, idem licebit pariter mihi suspicari de quavis alia
 eius locutione quibuslibet notis ac prodigiis insignita. Cui
 ergo ad DEI perfectionem pertineat, sic posse hominibus loqui
 ut certi sint ipsum esse qui loquitur, eique teneantur fidem ad
 here, spectat quoque ad necessariam ipsius providentiam, ne per
 mittat illis suo nomine proponi doctrinam talibus notis in
 gnitam; nisi per eam velit suam mentem palam indicare.
 quibus demum aperte concluditur tantam esse certitudinem
 ac firmitatem Fidei divinæ per veram ejus Ecclesiam propositam,
 ut si illa vacillaret, necesse foret in agendo cum creaturis ipsius
 DEI potentiam, bonitatem, ac sapientiam deficere.
 In quo autem Cætu hominum inveniatur illa Ecclesia per quam
 DEUS mentem suam, fidemque ad salutem necessariam munus
 manifestare decrevit, deinceps accuratè investigandum suscipi
 mus.

C A P U T II.

*Ostenditur quemlibet, etiam Christianum, non
 posse in sua Fide & Secta salvari.*

ARTICULUS PRIMUS.

Status controversa, & Argumenta proponuntur.

Post Libertino sante omnes expugnanda est secta Indifferen
 tium, quorum errores mirum quantum hoc ævo invalescunt.
 Postquam hi allatis supra rationibus adducti Religionis esse
 Deum, ac porro fidei Christianæ necessitatem agnovère, nihil aliud
 ulterius investigandum rati, in qualibet Secta, quam illis vel
 locus, vel tempus, vel quæstus accommodat, securi conquiescunt.
 His sanè valido docentis hortatu, ac forti eleboro opus est, ut le
 thalis iste veteris excutiatur. In hujus verò erroris barathrum
 duo potissimum hominum genera absorbentur. Primò, hominum
 plebæi, qui solo Religionis nomine contenti, tam facilè Fidem
 quam domicilium commutant, eamque sibi sectam arripiunt
 quam domi natam reperiunt. Alterum genus est hominum po
 liticis simulandi artibus apprime inbutum, quos non tam

abducit, quam propria cupiditas excæcat; his mollior vita, investigandi labor, fallax securitas, spes honoris; favoris umbra, omnem Religionis veræ, falsæque differentiam obliterat, non minus paratis, si res ferat, aliam sectam, quam novam vestem assumere.

Ut verò in foveam adeò latam plures præcipitentur, post Seranum, & plures præsertim in Hollandia & Germania, non dubitavit nuper in Anglia Thomas Hobbesius in Elementis Philosophicis, ad hunc errorem temerario ausu habenas laxare. Contra hos, atque alios hujus temeritatis auctores.

Dico primò, Non potest quivis, qui se Christianum profiteretur, in qualibet horum temporum Secta salvari.

Probatum primò hæc veritas, auctoritate Sacrarum literarum, quas pro certissimo Dei verbo Sectarii omnes admittunt. Sic autem loquitur Apostolus ad Ephesios cap. 4. *Vnus Dominus, una Fides, unum Baptisma: & ad Hebræos cap. 13. Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci.* Ex quibus verbis hoc formabis argumentum. In Ecclesia Christi sicut unus est Dominus, ita unica est Fides, à qua prohibemur abduci. Sed diversarum Sectarum non una est Fides; nunquam enim agnoscet Lutheranus se habere eandem penitus fidem cum Calvinista communem. Ergo non omnes illæ Sectæ sunt in Ecclesia Christi. Sed in confesso est extra Ecclesiam Christi non posse obtineri salutem. Ergo non possunt omnes in sua fide, aut Secta salvari.

Declaratur Secundò evidenti Ratione. Qui enim asserit quemlibet credentem in Christum posse in sua fide salvari, admittit etiam hæreticos olim à primitiva Ecclesia damnatos potuisse in sua fide ad salutem pervenire. Nam ex illis plerique agnoscebant Christum Filium Dei mundi Redemptorem, & alia ad ejus personam spectantia. Salvari itaque poterunt in sua secta Pelagiani à primæva Ecclesia reprobati, quia negabant peccatum originale, & necessitatem gratiæ internæ; Christum verò ejusque divinitatem semper admiserunt. Neque à salute excludi poterunt Nestoriani, qui Christum, ut Deum, & hominem, & Salvatorem colebant, sed duas in illo personas constituebant. Neque damnandi sunt Macedoniani, qui in Christum per omnia credebant, sed Spiritum Sanctum Filio minorem esse volebant. Neque reprobandi erunt Novatiani, qui de Christo rectè senserunt, sed tantum lapsos ad pœnitentiam admittendos pernegabant. Hoc autem admittere aliud non foret, quam veram & primævam Christi Ecclesiam, à totius antiquitatis consensum erroris arguere. Si enim illi in sua fide salvari potuerunt, cur tanto molimine contra eos con-

gregati sunt ex toto orbe Patres, & Concilia? Cur toties anathemate à Christi Ecclesia separati? Cur maluerunt omni saevo Christiani potius exilia, tormenta, & ipsam mortem tolerare, quam eorum doctrinam, aut Sectam profiteri?

Statuamus etiam hoc tempore, aliquem ex iis qui in Christum credunt, negare infernum damnatis omnibus esse constitutum, aut asserere daemones aliquando ad caelum perventuros. Non minem credo reperies, qui admittet talem Sectarium ad salutem posse pervenire. Quantumvis profiteatur se alia Christianae Fidei dogmata retinere.

Dico secundo, Non sufficit etiam ad salutem admittere fidei articulos in Symbolo Apostolorum comprehensos, nisi paratis recipere aliqua à Deo revelata, dum legitime proponuntur.

Probatur, ex aperto primævæ Ecclesiæ testimonio, cui nulla potest Secta refragari. Sic autem pronuntiat S. Augustinus contra Faustum lib. 13 cap. 3 *Qui in Evangelio quod vultis creditis, quod vultis non creditis, vobis potius quam Evangelio creditis* Consecutus S. Athanasius in suo Symbolo; *Quicumque* (inquit) *vult salvus esse ante omnia opus est ut teneat Catholicam fidem, quam nisi quisque integram, in violatamque servaverit, absque dubio in aeternum peribit* Atque symbolum fidei quod recitat Athanasius, & Evangelium cui integrè credendum asserit Augustinus, præter fidem in Christum, plurimos continet alios fidei articulos ad salutem necessarios: Ergo qui credit in Christum, & alia fidei mysteria repellit, absque ulla dubitatione aeternæ salutis jacturam incurrit.

Et verò si solis Symboli articulis fidei Christianæ limites circumscribantur, quorsum Apostolus Gentium propter fidem in circumcisionis tam acerbam sententiâ Galatas percussit, & à salute per Christum obtinenda penitus excludit? nullum illi Symboli articulum rescabant, totam Christi fidem legemque prono assensu susceperunt. Hoc unum illis obstabat, quod insuper crederent eum fide Christi circumcisionem sibi ad salutem esse necessariam. Et tamen illis divino spiritu Paulus testatur ad Galatas primo *Quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.* Ergo admissa Symboli doctrinâ unicus error circa alios fidei articulos à Christo penitus rescindit, & instar modici fermenti, ut ibidem loquitur Apostolus, totam fidei massam corrumpit.

Hujus ratio cuiusvis consideranti manifesta, hæc est: Ideò admissis necessarium esse ad salutem credere in Christum, aut ea quae in Symbolo Apostolico continentur, quia illa sunt à Deo hominibus revelata; Divina enim auctoritas & revelatio unicum fidei

ei fundamentum est. Sed alia quæ in Scripturis continentur, sunt etiam à Deo hominibus revelata, utpote in verbo Dei hominibus proposita. Ergò necessarium est ad salutem credere etiam alia quæ in Scripturis sacris continentur, cum illa æquè sint à Deo asserta, ejusque autoritate infallibili nitantur. Sicut enim ille qui legem aliquam à Principe latam negligit, aut contemnit, hoc ipso spernit autoritatem legislatoris; sic qui liberè negat aut recit unum articulum à Deo revelatum, hoc ipso violat primam ac supremam Dei revelantis auctoritatem.

Ex quo ulterius deducitur, cum qui existimat sibi satis esse tali modo in Christum credere, nequidem credere in Christum fide divinâ. Si enim Christi personam reciperet ex motivo revelationis, & autoritatis divinæ, admittere etiam alios articulos, qui sub eodem motivo in Dei verbo, & Ecclesia ritè proponuntur. Hos autem qui non admittit, neque verâ fide Christo adhæret, neque divinæ autoritati acquiescit; sed suæ voluntati, ac lubentia, per quam fidei articulos sibi cuicq; ac recudit, format ac reformat, eamque sectam eligit, quam suo ingenio ac commodo magis conformem esse deprehendit.

Dices, Christus Patrem cœlestem sic alloquitur Joan. 17. v. 3. *Hic est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum.* Ergo si hæc duo agnoscas, nihil ad vitam æternam refert, cui porro doctrinæ, aut sectæ adhæreas.

Respondeo ex illo argumento sequi, nequidem esse necessarium ad salutem, ut credas in Spiritum Sanctum, cum in allegata sententia tantum Patris & Filii mentio habeatur. Unde satis ostenditur alia ad salutem requiri, quam quæ ibi explicitè memorantur. De cætero methodum generalem respondendi ad alias hujusmodi Scripturas in hac de sequentibus controversiis vide infra. *Cap. 9. Methodo 2. 3. 4.*

Ad extremum hujus infausti dogmatis Architectos, atque asselas paucis interrogo: Si cuivis sectæ sub Christiano nomine militanti pateat communis ad salutem via, Quorsum intra ipsa Sectariorum castra tanta exardescunt Religionis dissidia, ac cruenta certamina? Ut alia taceam externa, cur in Anglia Puritani damnant Protestantes, cur hos invadunt Independentes? Cur à paucis annis pro sua utrimque Religione armati, legitimi Principis necesse, ac mutuo sanguine, velut Cadmæi fratres, sua tela cruentarunt? Poterant, te arbitro, sectæ illæ suâ quæque semitâ ad eandem salutis metam pertingere; quid igitur tanta animorum, atque armorum contentione, ad aliam credendi normam adigenda

gentæ fuerunt? An non vides (Adiopharista) Sectas ipsas, quæ tueri prætendis, suo tibi facto, ac iudicio adversari, teque causam tam infelicem suscepisse, ut neminem ex omnibus habeas patronum, qui cupis singulis patrocinari?

Verum in hoc dogmate fabricando, de aliis parum te sollicitum existimo, tua te intus causa & conscientia remordet, qui dum advertis è commodo tuo non esse, Sectam cui adhaeres in meliorem commutare, hoc demum agis, ut potius tibi Ecclesiam quam te Ecclesiæ accommodes, eamque ad tua vota ultra suos limites sic in immensum extendas, ut si non intra veram, saltem non extra imaginariam Ecclesiam te constitutum credas: ac cavendo quæso ne imaginaria quam fingis Ecclesia, te ad Gehennam veram, æternamque abducat.

ARTICULUS SECUNDUS.

Occurritur novo errori Sectariorum, maxime Protestantium, videntium articulos fidei in Essentiales, & Accidentales, sive ad salutem non necessarios.

Dum Sectarii his argumentis ad angustias rediguntur, ex quibus nulla patet elabendi via, ut rimam sibi aliquam aperiant, novum fingunt discrimen inter articulos fidei divinam credendos, ut alii sint qui substantiam fidei constituent, alii verò sint accidentales sive levioris momenti, quos liberum sit admittere, vel repudiare salva fidei integritate. Hanc autem distinctionem moluntur eo consilio, ut persuadeant, dissidia inter varias sectas Protestantium, aliorumque Novatorum, non tollere necessariam unitatem veræ Ecclesiæ, nec consistere in Fidei fundamentis, quæ cuilibet ad salutem sufficient. Hunc labyrinthum ingressus est cum plerisque sectariis recentioribus Antonius de Dominicis apostata lib. 7 de re pub Ecclesiastica cap. 9 & 10. cujus hodie vestigiis ferme insistit in Anglia Stillinfletus, & in Hollandia passim moderni novatores. Hos ut ex suis latibulis, in claram veritatis lucem educamus.

Dico primò, Hæc distinctio circa articulos fidei, nullam veritatis specie defendi potest.

Probatur, Quia omnia quæ Deus loquitur & hominibus proponit, sunt æqualiter vera & certa: Quia infinita Dei revelantis autoritate nituntur. Atqui omnes Articuli nostræ fidei, quos vocas accidentales, Dei loquentis autoritate proponuntur: hoc enim

enim si negas, jam frustra supponis illos inter articulos fidei ul-
lo modo numerari. Ergo articuli quos vocas accidentales, æqua-
lem cum fundamentalibus veritatem, certitudinem, ac Dei reve-
lantis auctoritatem sortiuntur. Ergo sine ullo dogmatum discrimi-
ne Deo revelanti injurius, & æternæ damnationi obnoxius
esse convincitur, qui vel unum articulum, quem cognoscit à
Deo revelatum, admittere recusat. Neque minus erit Deo rebel-
lis, qui animas à Purgatorii pœnis, quam qui Sanctos à cœlesti
gloria excluderit.

Quin & ulterius assero, Prorsus impossibile esse, ut Deus velit
aut possit nos eximere ab obligatione, firmissima fide credendi
quemvis articulum, quantumvis exiguum, quem constat ab illo
nobis fuisse propositum ac revelatum. Hæc enim duo apertè re-
pugnant; Deum homini aliquid asserere, & hominem sine gravi
injuria rem à Deo assertam rejicere ac repudiare. En quo deducit
futilis illa & chimerica distinctio, quæ volunt Novatores omnium
Sectarum colluviem in unam Christi Ecclesiam aggregare.

At inquires, integra foret Fides Christiana, etsi multa levioris
momenti dogmata in sacris litteris revelata non fuissent. Quid
enim attinet fide divinâ credere, quis fuerit numerus Apostolo-
rum, quod Martha fuerit soror Magdalena, & alia his similia in
sacris litteris exarata? Ergo nihil fidei præjudicat si quis pro ar-
bitrio ejusmodi doctrinam rejiciat, aut admittat.

At quæro abs te, quid attinet credere Christum passum esse
sub Pontio Pilato, quod tamen in Symbolo inter articulos funda-
mentales admittis? Respondeo igitur, ineptam esse argumen-
ti sequelam: Quamvis enim sua Fidei constaret integritas, et-
si ista leviora non fuissent à Deo dictata; postquam tamen con-
stat illa in verbo Dei contineri, eaque nobis ab infinita Dei sa-
pientia asseri, tradi, proponi, fieri non potest ut patiatur sine gra-
vi offensa ulli penitus articulo à se revelato fidem denegari. Hoc
enim tantundem est, ac si diceretur, Deum in rebus minoris
momenti falli, aut mentiri, quamvis in rebus gravioribus no-
lit homines in errorem inducere. At non advertis tam imma-
ni errore totam fidei fabricam labefactari? Si enim vel in mini-
mò liceat divinam auctoritatem repellere, aut in dubium re-
vocare, jam nulla in cæteris Deo fides, nulla fidei nostræ firmi-
tas aut constantia permanebit: omnia enim à Deo nobis tradi-
ta eodem divinæ revelationis fundamento nituntur. Atque ita
cum articulos tantum fundamentales firmare satagis, totius Re-
ligionis fundamentum penitus evertis.

Dico ulterius secundò : Etsi gratis admitteretur ista distinctio inter articulos fidei fundamentales & non fundamentales, impossibile adhuc foret sectario discernere, quinam articuli dici deberent fundamentales, quorum assensus, cæteris exclusis, ad salutem sufficeret.

Probatur primò, Quia quivis sectarius, ut sit veri nominis Christianus, habet hunc assensum. *Credo omnibus quæ Deus revelavit*: ergò non potest ullum articulum, quæ constat in scripturis contineri à sua fide excludere: alias profiteretur se omnia à Deo revelata amplecti, & simul aliquid à Deo in scripturis revelatum repudiare. Hæc autem esset fides fatua & planè chimærica; non minus quam si admitteret, omnes homines esse mortales, & simul se aut alios designaret à moriendi necessitate eximendos.

Secundò, ut sectarius articulos fundamentales à cæteris discernat, necesse est ut aliquam discernendi Regulam in promptu habeat. Non Scripturam: quia etsi hanc centies volvas ac revolvvas, nusquam numerum aut nomen articulorum fundamentalium definitum reperies. Non Ecclesiam, hanc enim cupis ex omnibus sectis conflata, quæ nunquam hætenus in sensu Scripturarum, & præcipuis fidei articulis convenire, ut latius infra ostendam. Superest igitur ut pro constituendo dogmatum fundamentalium catalogo ad cerebri tui inanem conjecturam Phanaticorum more confugas: aliam regulam erroris expertem pro illo quod fragis articulorum discrimine non assequeris.

Hinc mirum videri possit hoc tempore in Anglia Bramhallum & Stillingfletum, qui se præ cæteris lynceos arbitrantur, ad eò in suis scriptis hallucinari, ut in hunc errorem plusquam trabalem ultro impingant; dum liberè asserunt Religionis suæ articulos fundamentales ac necessarios in quavis orbis Ecclesia etiam Romana, comprobari. Unde manifestè infero, Religionem Protestantium, quam ipsi profitentur, in quantum Ecclesiæ Romanæ opponitur, & ab ea præcisè distinguitur, nullum habere Fidei suæ articulum fundamentalem, & ad salutem necessarium. Et hinc ulterius conficitur illam, per se consideratam, nomine & essentiâ Ecclesiæ penitus orbatam esse, cum illa prout à cæteris condistincta, tantum profiteatur dogmata quædam inferioris momenti, quam sint articuli fundamentales, qui ad constituendam veram Ecclesiæ essentiâ requiruntur. Tales sunt articuli Protestantium purè negativi: Non est Missa, non est Purgatorium, Sancti non sunt colendi, & aliæ ejusdem farinae assertiones, extra fidei substantiam constitutæ, in
qui-

quibus Protestantium Religio, Romanæ fidei opponitur.

Itaque nunc (viri pereruditi) ex doctrina vestra manifestè concludo , Protestantium cætui , ab Ecclesia Romana cæterisque sejuncto, nihil omninò aliud superesse, nisi imaginariam Ecclesiæ umbram, scilicet articulos inferioris, adeoque incertæ veritatis , dogmata à fidei fundamentis divulsa, doctrinam adiphoram , articulos ad salutem non necessarios , uti illos vos ipsi nuncupari non recusatis. Et tamen interea ex his paleis ac stipulis (si superis placet) Vos novam, & necessariam & orbis Christiani reformatricem Ecclesiam instauratis : quæ vestro etiamnum iudicio propriis fundamentis destituta, in hæc tandem incertæ doctrinæ auras, & fumos evanescit.

ARTICULUS TERTIUS.

Ostenditur Protestantes, aliaque Sectas, in articulis etiam Fundamentalibus non convenire.

Dico primò, Lutherani non consentiunt Calvinistis in Articulis quos ipsi nuncupant fundamentales

Probatur primò ; In confesso est nullos articulos magis ad fidei fundamenta pertinere, quam illos qui in Apostolorum simbolo continentur; inter quos enumeratur, descensus Christi ad inferos. Affirmant autem Calviniani hunc descensum aliud non esse, quam Christum in cruce inferni angustias ac dolores perpassum fuisse; idque docet Calvinus *Lib. 2. instit. cap. 16. §. 10.* & Beza *in cap. 26. Matthæi v 37.* At ex adverso Lutherani asserunt ipsam Christi animam verè ad inferos descendisse, teste etiam Danao Lutherano *in Respons ad Oseandrum*; & Epimo *in Psal. 16. aliique.*

Secundò, Ad fidei Christianæ substantiam quid potest magis requiri, quam doctrina quæ circa Baptismi Sacramentum versatur? Fatentur Lutherani Baptismum omnibus etiam infantibus ad salutem esse necessarium. Credunt verò firmiter Calviniani, fidelium parentum liberos ante Baptismum justos ac sanctos esse; filiis verò infidelium Baptismum nihil prodesse, eumque illis esse negandum: ita docet ipse Calvinus *in Antidoto Conc. Tridentini sess. 6. cap. 5.*

Tertio, à Sacramento Eucharistiæ animæ vitam ad salutem dependere pronuntiat Christus *Ioan. 9 v 33. Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* De hoc autem Sacramento immanis utrimque discordia. In eo cum Calvino *Lib. 4. instit. cap. 17.* pernegant

Calvinistæ Christi corpus aut sanguinem contineri, sola ejus figurâ contenti. Quantum verò in hoc palmari articulo ab his dissentiant Lutherani, locupletestis est ipse Lutherus *contra articul. Lovaniensium thesi 2. Anno 1545. Hæreticos (inquit) serio censemus, & alienos ab Ecclesia Dei Zuinglianos, & omnes Sacramentarios qui negant corpus & sanguinem Christi ore carnali sumi in venerabili Eucharistia.*

Ex his concludo indeclinabili argumento: Tantum alienus est ab Ecclesia Dei, qui negat articulum fidei fundamentalem, ut ipsi asserunt adversarii. Atqui alienus est ab Ecclesia Dei, qui negat corpus & sanguinem Christi sumi in Eucharistia, ut apertè loquitur Lutherus: Ergo doctrina de præsentia Christi in veneranda Eucharistia, in qua sectæ illæ dissentiuat, est articulus fidei fundamentalis. Prius igitur noctem dici conjunges, quam has sectas in fundamentis fidei consociabis.

Dico secundo, Protestantes in Anglia, etsi Calvinistis in Coena Domini, & pluribus adhæreant, in aliis tamen fidei fundamentis ab iisdem recedunt.

Probatur hic dissensus, primò in articulis de vero descensu Christi ad inferos, & Baptismo parvulorum omnibus necessario quos supra ostendimus esse fundamentales: in his autem Angliæ Protestantes se à Calvinistis Genevensibus, ac Puritanis dissentire apertè profitentur.

Secundò, Quid potest ad substantiam veræ Fidei magis spectare, quam doctrina de ipso Capite visibili veræ Ecclesiæ? De hoc verò negant Calvinistæ Genevenses, posse ullo pacto Regem aliquem, ac multò minus Reginam, militantis Ecclesiæ Caput constitui, ut testatur Beza in confessione Fidei nomine Genevensium ab ipso edita *Cap 5. §. 15.* At è contra Anglo-Calvinistæ sive Protestantes firmiter credunt ac tuentur, Regem sive etiam Reginam in suo Regno jure divino supremum Ecclesiæ principatum tenere.

Tertiò, Anglo-Calvinistæ profitentur à Christo Corpus Ecclesiæ coagmentatum esse ex Episcopis, Archiepiscopis, Decanis, Archidiaconis, aliisque gradibus Ecclesiasticæ hierarchiæ. At reliqui Calvinistæ Genevenses, Gallici, Belgici, Germani, his gradibus ab Ecclesia sua penitus exclusis, sola cum Ministris seniorum Consistoria admittunt.

Quid reliqua inter hos dogmatum dissidia commemorem? Cum neque in Ecclesiæ suæ capite, neque in corpore conveniant, quo pacto in necessariis fidei fundamentis coalescant? Dissident

fidem igitur toto cœlo Anglo-Calvinistæ à cæteris Calvinii assentibus, atque interim cunctis persuasum volunt, se cum his, atque omnibus orbis Christiani Ecclesiis in punctis ad salutem necessariis Fidem communem profiteri. Romanos Catholicos, quod imagines colant, idololatrias esse non dubitant: Pontificem credunt Antichristum: Papicolos, ac nonnunquam Anabaptistas, aliaque sectas ferro & igne persequuntur: cum his tamen omnibus in tota fidei substantia ad salutem requisita, usque ad minimum apicem firmissimo fœdere copulari non recusant. Ad hunc nempe vertiginis spiritum tandem Protestantes adigit sectarum sibi similium confusa multitudo, inter quas perpetuò fluctuantes, cum nullam reperiant Ecclesiam firmam, facile, ut in naufragio, quamlibet tabulam arripiunt, maluntque videri cum omnibus esse, quam nullibi tutò consistere.

Hanc quoque in Belgio suo dogmatum, Doctorumque inconstantiam modernam, pugnasque innumeras, graphice describit, & acerbè deplorat D. Samuel Marsius in suo *Tractatu, de afflictio statu studii Theologici in Belgio considerato* pag. 10. *Quæ* (inquit) *Theologia nostra tot monstratis opinionibus aded derurbata est, ut si Pastores, & Doctores, qui denati sunt in Belgio à triginta annis, ad nos reverterentur (Riveti, Poliantri, Thissi, Spanhemii, Triglandi, Demasi, Schorani, Amesii) pusarent se in alterum orbem tempestate delatos, cujus idioma non assequerentur &c.* Vide igitur (mi Sectarie) ex oraculo etiam tui doctissimi Marsii, quàm perditio tua secta, & salus consistat.

ARTICULUS QUARTUS.

Potest vera Religio à falsis Sectis discerni: neque excusabilis est Sectarius qui eam non investigat.

Sed ex ipsa Sectarum pugna, ac multitudine, plurimi hoc ævo sibi conficiunt speciosum sui erroris præsidium, aut potius desidiæ latibulum: In tanta inquam, Religionum inter se dissidentium colluvie, non ego talis sum Ædipus, ut possim certo divinare quænam præ cæteris omnibus integram fidei veritatem obtineat. Si enim id proprio examine & experimento velim investigare, non eam sum tinctus litteraturâ, aut eo præditus ingenii acimine, ut possim cunctas sectarum differentias ad trutinam revocare, & omnium argumentorum pugnas dirimere. Quinimo prius me cum mente vita deficeret, quam diversas toto orbe Sectas convenirem, ac singularum causas, originem, & coherentiam sine erroris periculo compertam haberem. Si verò velis mihi non meo, sed Doctorum iudicio standum esse. Nescio ego cui Docto-

rum concessum sit filium veritatis adeò implexum ita evolve-
 ut me ex multiplici tot sectarum labyrintho citra erroris pericu-
 lum, ad apertam veræ Ecclesiæ lucem educat. Sunt enim in qua
 libet secta plures qui Doctores appellantur: ut ego inter hos
 nes Doctorem præ cæteris veracem seligere possim, Doctor
 maximus esse deberem. Quid ergo superest quam ut ego meæ
 etæ inhæream, cui à teneris innutritus sum, quam parentes
 amici colunt, pro qua in dubio tam implexo stat apud me diutius
 ni temporis possessio: ne veritatis incertus, dum charybdim
 tate cupio, in scyllam deteriore incidam. Contra hunc præte-
 tum pluribus communem, eoque fallaciorem quo magis fuc-
 veritatis specie depingitur.

Dico primò; Admissâ Dei providentiâ, vera Religio iis non
 insignita esse debet, ut à quovis intellectu benè disposito facili-
 discernatur.

Probatur primò, si Deus mundum gubernat, evidens est illi
 Religionem veram instituisse, quâ ab hominibus coli debeat.
 supra initio demonstravi. Frustra autem illam instituisse, si non
 ordinasset signa & argumenta idonea, quibus facile vera illa Re-
 ligio à sectis falsis discerneretur: frivolum enim foret proponere
 finem, & nihil certi statuere de mediis quibus ad illum pervenire
 oporteat. Hoc autem fieret si pro denotanda vera Religione non
 extarent signa multo illustriora, quàm quæ possint pro quacumque
 que falsa exhiberi. Nam si signa illa nullo modo permanerent
 æqualia, nullum superesset medium quo possit vera Religio
 falsa discerni, atque adeò hominum errores ex hac parte in ipsam
 Deum referendi essent quod de perfectissima, ac humanæ fal-
 tis moderatrice Dei sapientia existimare impium foret.

Probatur secundò, ex obligatione certa quæ quemvis obstrin-
 git, ad veram Religionem præ falsa amplectendam. Hæc autem
 obligatio nulla prorsus foret, si vera Religio non esset præ
 falsis satis explorata. Sicut in aliis Dei præceptis, exempli causa
 ut testimonium perhibeam veritati, nunquam teneor juramen-
 tum assumere, dum rei veritas manet dubia, aut tantum proba-
 bilis, ne facile contingat Deum à me in falsitatis testem adhiberi.
 Unde conficitur infinitam Dei sapientiam sibi manifestè contra-
 dicere, si veram Religionem hominibus præciperet, & interea
 lius præ cæteris signa satis explorata non exhiberet.

Hanc autem calumniam divinæ sapientiæ nemo facile impo-
 tabit, qui studiosè advertet tam in veteri, quam novo Testamen-
 to insurgente quovis Religionum conflictu, ut in Mose, Danieli

& Apostolis, Deum veræ Ecclesiæ ea signa præbuisse, quæ faciliè omnem adversæ partis probabilitatem elidere potuerunt.

Hinc proinde non admitto ex notis sive motivis tantum probabilioribus, sine ulteriori investigatione, licitum esse aliquam præ cæteris Religionem suscipere, aut jam susceptam in aliam commutare. Quamvis enim sola probabilitas plerumque in aliis operationibus valere possit, non ideo in suscipienda quoque novâ religione sufficere debet. Quia in negotio fidei error etiam materialis in ordine ad actiones salutares gravissimè nocere solet: neque deest homini non oscitanti modus, quo diligenti investigatione faciliè ad veræ Ecclesiæ notas moraliter evidentes devenire possit, qualis adipiscendæ certitudinis via in aliis hominum actionibus constituta non reperitur.

Quærent hoc tempore aliqui: An ad assensum præbendum articulis fidei, requiratur evidentiâ etiam omnimoda revelationis divinæ?

Respondeo. Ad assensum fidei debitum, necessariam non esse cognitionem absolutè evidentem revelationis divinæ. Quia evidentiâ omnimoda aut metaphysica revelationis ab omnibus hoc statu haberi nequit; ergo non potest illa omnibus ad assentiendum articulis nostræ fidei esse necessaria. Quod adeò certum est, respectu hominum præsertim rudiorum, ut hoc de fide esse affirmet Suarez. *hic disp. 3. sect. 8. n. 5.* Dum enim rudiores articulis fidei assensum præbent, non apparet quo modo aut medio auctoritas DEI loquentis illis evidenter proponatur, quinimò paucis doctiorum contingit ad absolutam revelationis evidentiâ ratiocinando penetrare.

Sed quæstio esse potest, An assensus fidei omni ex parte evidens, possit dici supernaturalis? De hoc variæ sunt, & liberæ Theologorum sententiæ. Negant aliqui esse supernaturalem, quia actus fidei evidens, non est liber, neque obscurus, sive argumentum non apparentium, ut ipsi volunt, & requirunt ad actum proprium fidei divinæ. Probabilius tamen assensum illum esse supernaturalem docent communius Thomistæ, ut recenter tradit Gonet *disp. 1. art. 7. n. 201.* & pro eadem sententiâ Scotum citat Di Castillio, quos sequitur Herinx ex Scotistis Author recens & eruditus, nec non ex Carmelitis Bonæ spei, & ex Nostris Vasques, Ariaga, Ripalda, & plures. Quia nulla ratio satis probat habitum fidei non posse influere in assensum evidentem, cum in æterâ evidentiâ & supernaturalitate nulla ostendatur repugnantiâ, patet in actu visionis Beatificæ, qui simul evidens est &

supernaturalis. Potest igitur cum assensu fidei divinæ stare evidentiæ revelationis; sed perperam asseritur, hanc ad fidem nostram esse necessariam.

Sufficit igitur articulos fidei proponi cum notis, quæ de veritate revelationis divinæ ita nos certificant, ut non possimus deo imprudenter dubitare. Ad assensum huiusmodi præstandum nullæ modernarum Sectarum sufficientes rationes aut notas exhibere valet.

Dico igitur Secundo, Neque Protestantes; neque alii horum temporum Sectarii possunt in sua conscientia, aut divino tribunali excusari, quamdiu certiores veræ Ecclesiæ notas non inquirunt.

Probat, Non potest aliquis excusari, aut bona fide in ea se permanere, in qua nequit exhibere veræ Ecclesiæ signa certiora quam habeant aliæ sectæ; quas ipse devias & falsas esse agnoscit. Atqui neque Protestantes, neque alii Sectarii possunt in suo Genere ostendere ulla signa aut fundamenta certiora veræ Ecclesiæ quam habeant aliæ sectæ tam modernæ; quam antiquæ, quas ipsi pro falsis reprobant & à sua communione rejiciunt. Quinimodo Protestantium confessione de Primatu Ecclesiæ in Regibus, Hierarchia & potestate Prælatorum; & pluribus fidei puni communi iudicio gravissimis, reliquæ totius orbis Ecclesiæ sentiunt. Quo igitur modo poterit horum aliquis sine ulteriori examine in sua secta securus conquiescere; quam facile ad veritatem præ cæteris sectis à se reprobatis, nullo speciali DEI testimonio, & nullo exploratæ veritatis fundamento subniti.

Atque ut hoc argumentum in brevi dilemmate fortius inlatereat: Quæro ex quovis Protestantium Ministro; An reliquas horum temporum sectas veras iudicet, an falsas? Si dicas veras; Ecclesiam suam agnoscit falsam; utpote quæ à cæteris Ecclesiis quas pro veris habet, ut falsa rejicitur. Si verò reliquas sectas veritatis arguat; suam quoque inter falsas numeret necesse est; cui nullum prorsus exhibere possit speciale signum; aut aperit DEI testimonium, quo Ecclesiam suam; præ cæteris à se reprobatis, melioris conditionis esse demonstrat.

Ex his quæ hæctenus deduximus apertè conficitur, quemlibet suæ salutis prospicere volentem debere Religionem veram, & veritatem sedulo investigare, neque posse sine summa imprudentia & temeritate hanc curam negligere in negotio totius vitæ gravissimo, quale est jactura salutis æternæ, quæ sine vera fide operari non potest. Ut enim à salute aberres, perinde est an tuam salutem per falsam Fidem, an nullam profitearis,

Ut autem vera, & unica Religio, in qua voluit DEUS salutem eternam obtineri, à sectis falsis securè discernatur, Argumenta sequentia, sepositis partium studiis, sincero propriæ salutis ac veritatis desiderio, expendenda erunt.

C A P U T III.

Argumenta quæ evincunt, Solam Ecclesiam Romanam esse veram Christi Ecclesiam, in qua salus possit obtineri.

ARGUMENTUM PRIMUM.

Sola ostendit se potestatem suam à Christo derivare.

Illa sola est vera Christi Ecclesia, quæ ostendit se doctrinam & potestatem suam à Christo accepisse; & per continuam successionem ad nostra usque tempora perduxisse. Hac enim successione omnis vera & legitima possessio, ac potestas firmissimè probari, & sine dubitatione constare solet. Si quis autem illa destitutus, de possessione aut jure contendat cum eo, qui hanc successionem exhibere potest, non minus explodetur, quam si quis hodie compareat homo peregrinus, qui se legitimum Anglicæ Coronæ Successorem proclamet; contra illam Familiam quæ continua successione se in legitima Regni hereditate perennare demonstrat.

Hanc autem continuam à Christo & Apostolis ad nostra usque tempora successionem quo pacto reperies in Sectis illis, quæ à centum circiter annis emerferunt; ac sic veræ Ecclesiæ nomen vindicarunt? Quo modo in aliqua Ecclesia potestatem à Christo derivatam ostendet, quæ seipsam per mille quingentos post Christum annos Orbi ostendere non potuit?

Cum igitur hæc successione aperte careant Congregationes modernæ, solâ Lutheri, Calvini, aliorumque Recentiorum auctoritate institutæ? carent etiam necessario eorum Ministri *Jurisdictione* à Christo derivatâ in gubernanda ejus Ecclesia, carent ejus *Ordine* pro administratione Sacramentorum, carent ejus *Missione* pro Verbi divini prædicatione, quam apertè requirit Apostolus ad Rom. 10. *Quomodo prædicabunt nisi mittantur?* Nunquam enim ostendet ullus ex Sectis modò nominatis quæ auctoritate, aut quo modo primùm missus fuerit Lutherus, aut Calvinus ad prædicandam doctrinam oppositam Ecclesiæ Ro-

manæ, à qua sua tantum sponte defecerunt; aut ubi, aut quando potestatem illam à Christo acceperint.

2. Si dicant, se accepisse à Christo potestatem *extraordinariam* ad reformandam veterem, & instituendam novam Ecclesiam: Respondeo nulli prudenti posse sufficere, quod Lutherus aut Calvinus id de se affirmet: omnes enim antiqui hæsiarchæ idem de se dudum testati sunt, nec ideò minus hæretici fuerunt & pro talibus etiam hoc tempore damnantur. Necessè est igitur suæ missionis clarum & apertum testimonium adducant: sine legitimo enim testimonio, ne quidem domum tuam alteri renūabis, quanto minùs Ecclesiam Dei: quam Christus à tot seculis aliis possidendam & gubernandam consignavit. Nec ipsi Apostoli pro Dei Ministris ab initio admissi sunt, nisi per apertum testimonium signorum ac miraculorum, quibus se à Christo missos toti orbi manifestè comprobaverunt. An igitur ergo cum salutaris æternæ discrimine sine alio signo, aut testimonio, hos ut Ecclesie antiquæ reformatores, & animæ meæ in æternitatis itinere duces admittam, quos à Deo missos non fuisse clarâ ratione prehendo?

3. Ex his ritè expensis hoc necessarium deducitur argumentum. Sola illa est Christi Ecclesia, quæ potest ostendere, se à Christo & Apostolis ad hæc usque tempora continuò successisse. Sola superest Ecclesia Romana in qua possit illa successio ostendi ergo &c. Jam enim probatum est, alias Sectas illa successione pernitus esse destitutas.

At in Romana Ecclesia, Presbyteri suum Ordinem, jurisdictionem, ac missionem accipiunt immediatè à suis Episcopis præsentibus, hi ab Episcopo sive Pontifice Romano, qui per continuationem præcedentium Pontificum seriem, suam in Sede Pontificiam successione toti orbi apertè demonstrat. Hæc enim in publicis & ubique patentibus temporum Annalibus tam luculentè ostenditur, ævo consignata exhibetur, quam ullum regnum jure successionis Regni sui thronum possidere. Imò illa Pontificum successio præ cæteris tantò majori pollet evidentia, quantò frequentius omnium Gentium curâ ac studio universalis Ecclesie historiam tot tantisque Auctoris, ac SS. Patribus conscripta, & ad perpetuam firmitatem continuò transmissa reperitur. Nullus itaque est Ecclesie Romanæ Minister, qui Fidem populo & Sacramenta ministrat, qui non possit potestatem, ac missionem suam continuâ serie ad Apostolos, ac Christum reducere, tanquam ad primum auctorem ac fontem à quo illam derivavit, Solâ igitur Rom

Romana potest esse vera & indubitata Christi Ecclesia.

4. Hoc argumento veram Ecclesiam à Sectis alienis ipsi primitivæ Ecclesiæ Patres discernebant, ac imprimis S. Augustinus contra Epist. fundament. „*Tenet me in Ecclesia Catholica ab ipsa* „*Petri Apostoli usque ad presentem Episcopum successio sacerdo-* „*tum.* Accedit S. Hieron. epist. 2. ad Damasium. *Hic inter tres par-* „*tes scissa Ecclesia ad se rapere me festinat, ego interim clamo, quæ* „*Cathedra Petri jungitur, meus est.* Idem disput. contra Lucife- „*rianos: „Brevem tibi apertumque animi mei sensum proferam,* „*in illa permanendum esse Ecclesia, quæ ab Apostolis fundata usque* „*in hunc diem perdurat.*

Dilemmate inde confecto; modernum sectarium hoc modo premes. Argumentum illud S. Augustini, S. Hieronymi, & primorum Ecclesiæ Patrum contra hæreticos sui temporis, ex successione perpetua Prælatorum in sola Ecclesia Romana: vel rectè probat illos antiquos fuisse veros hæreticos, vel non. Si id non probat, errant ergo primi, summique Doctores primitivæ Ecclesiæ; quod tamen ipsi Sectarii non admittunt. Si verò rectè probat illos fuisse hæreticos, idem profus convincit de sectariis nostri temporis; qui non magis possunt in sua secta ostendere perpetuam Prælatorum successionem, quam illi hæretici, contra quos primi Patres hoc argumentum intorquebant.

Hujus successionis defectus Angliæ Ministros gravissimè remordet, qui sæpius postulati de legitima ordinatione Parkeri, qui primus post hæresim tanquam Archiepiscopus Cantuariensem Sedem occupavit; nec testes, nec tabulas, nec ullum derivari à Christo Ordinis, aut potestatis indicium legitimum unquam proferre potuerunt. Quorum unus haud ita pridem quasi collabenti Ecclesiæ humeros suppositurus, non antiquas tabulas, sed novas fabulas evulgavit, de Parkero in quadam tabernâ per aliquos Romanæ Ecclesiæ Episcopos in Præsulem consecrato: Sed non defuit author Catholicus Dublinensis nunc Præsul illustrissimus, qui calamo sua eruditione digno commentum illud aperte dissolvit, & ad vivum refecit, uti attingemus infra
part. 2. Cap. ult.

ARGUMENTUM II.

Ecclesia Christi est antiqua, omnes moderna Secta sunt novæ.

2. **E**cclēsia Christi est antiqua, quia ab annis plusquam mille & sexcentis à Christo fundata est, & sic in omne tempus futurum stabilita, ut promiserit portas inferni contra eam nunquam

quam prævalituras. Sed Ecclesia Lutheri & Calvini est nova? Ergo hæc non potest esse vera Christi Ecclesia. Minor clare probatur. Quia possumus assignare ipsum locum, & tempus, quo recenter exorta est hæresis Lutherana, ante centum circiter annos tempore Caroli V. Imperatoris, & Leonis X. Pontificis, & ostendere primum ejus authorem Martinum Lutherum, qui post quindecim sæcula à constituta Christi Ecclesia comparuit, & ab antiqua Ecclesia sua sponte defecit, & Sectam Lutheranam, de qua nihil unquam antea auditum fuit, in Germania inchoavit. Sed hæc sunt manifesta novitatis indicia, quæ apertè demonstrant Sectam Lutheranam (& idem est de aliis novis) non potest dici veram Christi Ecclesiam. Repugnat enim illam Sectam, quæ est nova, esse Ecclesiam Christi quæ est antiqua; originem habuisse à Luthero postremo sæculo, & tamen ante annos mille sexcentos à Christo institutam fuisse.

2. Si quis forte prætendat Ecclesiam Lutheranam olim quædam extitisse, sed hæcenus per 1500. annos ante Lutherum occultam latuisse. Responsio illa per se frivola hoc *Dilemmate* clare refutatur. Religio Lutherana vel extitit ante Lutherum, vel non extitit. Si ante Lutherum extitit occulta, ut affirmas, non potest esse vera Christi Ecclesia, quæ debuit semper esse conspicua, sicut civitas supra montem posita, sicut lucerna, sicut publicum tribunal ad quod jubemur confugere, Matth. 18. *Si autem noluerit audire, dic Ecclesia*; his enim Christus Ecclesiam suam similem esse declaravit. Si verò dicas ante Lutherum extitisse, ergo Religio novitatis ac proinde non potest esse Religio Christi, quæ constat esse antiquam.

3. Sola itaque superest *Ecclesia Romana*, quæ initium Romæ sumpsit ab ipso Petro, cujus Sedem per suos successores continuo possidet, cujus recens institutio, aut novus author nullo unquam loco, aut tempore potest, quæ sunt antiquæ & veræ Christi Ecclesie manifesta argumenta.

4. Hoc argumentum approbare coactus est ipse Lutherus dum Zuinglianos recenter emergentes oppugnaret in epist. ad Ducem Borussiae, & habetur in ejus tom. 2. impresso Wittenbergæ fol. 362. *Periculosum, inquit, & terribile est audire aliquid ad credendum contra concors testimonium fidem, & doctrinam totius Christi Ecclesia, quæ jam supra mille quingentos annos per universum orbem concorditer statuit, &c.* Telum hoc ab antiquitate desumptum, quod fortissimum agnoscit, quis non videt contra ipsum Lutherum, aliosque horum temporum Sectarios validissimum.

validissimè retorqueri? Quomodo igitur ergo salutem æternam, que solum in antiqua Christi Ecclesia obtineri potest inter nos horum temporum Sectarios sperare potero? Hoc si expendas bene, non poteris malè concludere.

ARGUMENTUM III.

Alia omnes Secta docent hæreses in primitiva Ecclesia damnatas.

1. **O**Mnis illa Religio falsa est quæ continet hæreses à Catholica & primitiva Ecclesia olim damnatas. Atqui modernæ Sectæ Lutheri, & Calvini &c. continent hæreses à Catholica & primitiva Ecclesia olim damnatas, Ergò eorum Religio debet esse falsæ, & primitivæ Ecclesiæ contraria.

Minor hujus argumenti probatur primò: Quia tam Lutherus quam Calvinus docet, Bona opera non esse ad salutem necessaria, sed solam fidem sufficere. Atqui hæc eadem fuit olim hæresis Simonis Magi teste antiquissimo S. Irenæo *l. 2. cap. 20.* & Euzomianorum olim ab Ecclesia damnatorum circa annum Domini 360. teste S. Augustino Hæresi 54.

2. Lutheri & Calvini doctrina est, Traditiones esse rejiciendas, & solam Scripturam recipiendam. Eadem hæresis à primitiva Ecclesia damnata est in Ario, Nestorio, Eutychete, & Dioscuro, uti patet ex S. August. *lib. 1. contra Maximum cap. 2.* item ex Synodo 7. *actione 1.*

3. Tam Lutherus quam Calvinus negat Sacramentum Pœnitentiæ, & Confirmationis. Doctrina hæc tanquam hæretica in Novatianis olim ab Ecclesia proscripta est, teste antiquissimo Cypriano *lib. 4. epist. 2.*

4. Docet Lutherus & Calvinus Ecclesiam olim visibilem postea periisse, & illam in suo tantum cœtu existere. Fuit hæc quoque hæresis Donatistarum contra primitivam Ecclesiam, ut testatur August. *lib. de unitate Ecclesia cap. 12.*

5. Afferit uterque, venerationem Reliquiarum, Imaginum Christi, aut Sanctorum esse idololatriam. Idem asseruit Vigilantius hæreticus teste Hieronymo, & olim Iconomachi ab Ecclesia damnati teste Cedreno & Nicephoro *de Iconomachis.*

6. Negat cum Luthero Calvinus, orandum esse pro defunctis, observandum jejunium Quadragesimale, aut aliud ab Ecclesia præscriptum. Idem negarunt olim Aëtiani hæretici teste Epiphanio & August. *de hæresib. cap. 33.*

Quid igitur manifestius quam hæreses olim ab Ecclesia Christi damnatas, à Luthero & Calvino doceri, ac renovari? Et quidem

dem plerasque ante tempora S. Augustini. Cum tamen ipsi facteantur veram & primævam Christi Ecclesiam, quæ eas hæreses damnavit, ab omni erroris suspitione immunem fuisse. Illas autem hæreses dum reprobavit, necessario omnes Sectas eandem doctrinam profidentes hæreticas esse declaravit.

Ex his autem cæterisque articulis à primitiva Ecclesia olim damnatis nullum omninò recipit *Ecclesia Romana*, aut unquam admisit, & quemvis admittere volentem à suo corpore reseculit. Depositum Fidei à Christo & Apostolis sibi traditum tam firmum & inviolatum semper retinuit, ut maluerit tam ab antiquis quam ab horum temporum Sectariis gravissima bella, rapinas bonorum, exilia, & mortem ipsam sustinere, quam vel unicum articulum à primitiva Ecclesia damnatum admittere, uti hodie in Angliæ, Hollandiæ, & maximè in antiquissimis Hiberniæ Catholicis, tot calamitatibus hætenus laceratis, ante oculos videmus.

Ad hanc rationem vel unicam, si seriò lubeat reflectere, fieri non potest, quin hodiernas Sectas à vera Christi Ecclesia facile discernas. Quæcunque enim Secta deprehenditur hæresim vel unicam à vera Ecclesia olim damnatam admittere, tam implicat illam esse Ecclesiam Christi, quàm falsum esse verum, aut album esse nigrum. Sicut enim contra debitam Regi fidelitatem in uno puncto cum hoste conspirans, hoc ipso fit Regi rebellis, sic cum damnatis Hæreticis unico in errore consentiens, Deo fit inimicus ac perduellis, & extra salutis tramitem exul aberrat.

A R G U M E N T U M IV.

Communis omnium Gentium consensus pro fide Romana.

1. **I**lla judicanda est vera Christi Ecclesia, quæ per totum orbem recepta, & omnium gentium testimonio & consensu comprobata est, potius quàm illa, quæ exiguo spatio circumscripta, & à paucis admissa fuit. Quivis enim æquus iudex non dubitabit adjudicare litem illi parti, quæ præ alia habet testes multò plures, & inter se omni tempore, & loco convenientes.

2. Atqui omnium gentium commune testimonium stat pro una & sola *Ecclesia Romana* quæ proindè *Catholica* & universalis toto orbe nominatur. Nam quo ad priora tempora nullum est toto orbe regnum, nulla natio nobis cognita, in qua aliquando propagata & recepta non fuerit, aut propagari inceperit. Quin imò hoc tempore apud gentes de novo repertas publica extat Religionis Romanæ professio, templa, altaria, Missæ, cultus Imaginum &c. plerisque etiam locis in regnis Turcarum Catholicici reperiuntur. In Europa Religionem Romanam publicè tuentur.

tur ac profitentur universa regna Hispaniæ, regnum Galliæ amplissimum, tota pænè Germania, Polonia, Italia, maxima ex parte Belgica, neque exiguo fidelium numero per Angliam & multo majori per Hiberniam, aliasque plures orbis partes disseminata reperitur. Cum his si comparentur pauci Europæ Anguli, qui Sectam Lutheranam aut Calvinianam profitentur, unum pro millibus testem vix reperies. Solum enim Regnum Britanniæ, cum Dania, Suecia, Hollandia, & aliquâ Germaniæ parte Sectam Lutheranam vel Calvinianam, eamque pluribus aliis Sectis immixtam complectitur. Quid exiguus ille numerus cum tota Europa comparatus? Quid cum Asia, Africa, America? Quarum incolæ, uti & regionum nunc in Europa insectarum, Religionem Romanam aliquando receperunt, & per multa sæcula suo testimonio, & sanguine comprobarunt.

3. Si igitur multitudinem testium eorum, qui in Religione Romana toto orbe vixerunt per *sedecim sæcula*, conferā cum exiguo manipulo Lutheranorum & Calvinianorum, qui tantum unius sæculi spatio emerferunt in paucis Europæ Regionibus, non possum salvā æquitate pro altera, quàm Religione Romana, ferre sententiam. Neque poterit supremus Judex in extremo iudicio aliud pronunciare, quam me justè & sapienter egisse, quod communem & constantem orbis pœne universi consensum, paucorum ac malè inter se cohærentium hominum iudicio, & reliquo orbe repudiato, prætulerim.

Vim hujus argumenti ipsā experientia comprobari videmus in integris legionibus ex militia, & nobilitate Anglicana, quorum plerique, dum ex domesticis errorum tenebris prodeunt ad publicam lucem Catholiciæ Ecclesiæ in Belgio, Gallia, Hispania, facile veram Romanæ Ecclesiæ Fidem agnoscunt, & profitentur. **U**n non ita pridem apparuit in viris summo ingenio & iudicio præditis, Comite de Bristol, Barone de Inchequin, & aliis nobilitate & fama notissimis.

ARGUMENTUM V.

Nulla est certa Ecclesia Christi in mundo, si non sit Romana.

1. **C**ertum est veram Christi Ecclesiam in mundo reperiri, ut omnes fatemur: Atqui hoc certum non esset, si vera foret fides Sectæ Lutheraniæ aut Calvinianiæ. Ergo illa est à veritate profus aliena.

2. Minor patet ex eo, quod Secta tam Lutherana, quam Calviniana doceat veram Ecclesiam à Christo institutam potuisse deficere, & eam in Ecclesia Romana, quæ ab initio fuit vera,

actu defecisse, & nunc penes Sectam v.g. Lutheranam veram Ecclesiam permanere. Quod si verum est, posse deficere veram Christi Ecclesiam. Et tu asseris tuam Calvinianam, vel Lutheranam esse veram Christi Ecclesiam, ergo potuit etiam tua Lutheranam & Calviniana deficere, ergo certum non est aliquam veram Christi Ecclesiam in mundo reperiri. Sicut enim asseris defecisse olim veram Christi Ecclesiam, ita nunc deficere potuit tua, neque conatus esse potes quod actu non defecerit: nulla enim promissio Lutheranæ vel Calvinianæ Ecclesiæ facta est, aut fieri potuit, sup-
 ram veram Christi Ecclesiam.

Quod si dicas tantum posse deficere Ecclesiam Christi *visibilem*. Inscro, ergo tibi non constat, an Ecclesia Calviniana & Lutheranam visibilis, quam profiteris, sit vera Christi Ecclesia.

3. Sic igitur aliud dici non potest, quam Sectam Lutheranam & Calvinianam manifestè falsam esse, & se evertere; dum doctrinam Ecclesiam olim à Christo institutam potuisse aliquando deficere. Undè clarè sequitur Ecclesiam Romanam, quam ipsi Sectam admittunt primis 4. vel 5. sæculis, fuisse veram Christi Ecclesiam non potuisse errare, & à vera fide deficere: alias enim non constaret, ullam in mundo existere veram Christi Ecclesiam.

ARGUMENTUM VI.

Si Ecclesia Romana non sit vera, vel perierunt in æternum Majores nostri, Martyres, Confessores &c. qui ante Lutherum per 12. sæcula vixerunt, vel certa est fides Romanæ Ecclesiæ.

4. SI Secta Lutheranam vel Calviniana vera esset Christi Religio, sequerentur ea quæ quivis, etiam Lutheranus vel Calvinianus, horret admittere. Ergo fateri debet Sectas illas tuo etiam iudicio veritati repugnare.

1. Sequeretur enim ex doctrina Lutheranam & Calvinianam Ecclesiam Romanam à vera Fide aberrare, adeoque impiam & illegitam esse. Ac proinde Christianos, qui vixerunt tempore quo ajunt defecisse Ecclesiam, nempe per integrum duodecimum sæcula ante Lutherum, in æternum periisse, ac omnes nostros vestrosque Majores, qui per tot sæcula Ecclesiam tantum Romanam agnoverunt à vera Fide & salute æterna excidisse. Nisi quæ impie fingat Christum permisisse, suam Ecclesiam visibilem per 12. sæcula invisibili veræ Fidei ignorantia altè sopitam jacere.

An ergo à Fide & salute aberrarunt passim omnes illi qui per divinum cultu in tota Europa, & reliquo orbe Christiano, ro-
 Templ

Templa, tot Coenobia, tot Collegia, tot pietatis monumenta per duodecim secula summa pietate, ac studio exeruerunt? Qui sua bona, ac se ipsos tota vita divino obsequio manciparunt? Perierunt quotquot eo tempore vixerunt viri sanctitate, ac miraculis toto orbe celebrati, Benedictus, Patricius, Bernardus, Dominicus, Franciscus, alique Sancti innumeri, quorum virtus, & vita tot caelestibus prodigiis comprobata fuit. Perierunt tot milliones Martyrum, qui pro tuenda Religione Romana contra tyrannos decertarunt, suumque sanguinem ac vitam profuderunt; nisi forte aliquos invincibilis ignorantia excusaverit? Hi enim non aliam quam Ecclesiam Romanam agnoverunt, quam Lutherani & Calviniani impiam & sacrilegam esse profitentur.

3. Hinc sequeretur ulterius, Christum Ecclesiam suam tanto labore & amore institutam, per duodecim secula deseruisse; cui tamen dixit: *Ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi*. Reliquisse illam sub impietate, & potestate Satanae, cui tamen promisit, *Porta inferi non prevalebunt adversus eam*.

Frustra igitur duodecim illis saeculis a Romana Ecclesia praedicatum est toto orbi Christi Evangelium; Frustra tot Gentes a Paganismo ad Ecclesiam Romanam conversae; Frustra fuere tot saeculis Sacramenta, & alia salutis media a Christo instituta; Frustra fuit ipsa Christi Passio, Mors, & Redemptio, donec tandem Lutherus Ecclesiae Romanae Sacerdotium, & caelibatam deseruit, & ad conubia, omnemque carnis libertatem provolvit, atque ita Ecclesiam prolapsam restauravit, & viam caeli, quam Christus dixit angustam, verbo & exemplo laxam, & spatiosam fecit. Quis ratione praeditus haec non ludicra, non insana, non merissima figmenta judicabit.

4. Quod si tandem dicas, Haec nullo modo admittenda esse, ac potuisse semper Majores nostros etiam in Religione Romana salutem adipisci, necessarium erit te hoc modo ulterius ratiocinari;

Omnes omnino tam Catholici, quam Sectarii fatentur in Ecclesia Romana posse salutem obrinere: Omnes autem Catholici qui sunt maxima pars omnium Christianorum, omni tempore & uno ore affirmant, me in Secta Lutherana vel Calviniana non posse salvari. Ergo, si volo esse certus & securus de salute aeterna, debeo eligere Ecclesiam Romanam, in qua omnes fatentur, me posse salvari, non vero Lutheranam aut aliam, in qua maxima pars orbis Christiani absolutè negat salutem posse obtineri. Hoc argumento Henricus IV. Galliarum Rex, postquam apud suos Ministros rem Fidei diligenter examinasset, professus est, se

ad Ecclesiam Romanam fuisse conversum, uti videre est apud Historiæ Gallicæ Scriptores.

ARGUMENTUM VII.

*In sola Romana Ecclesia persistit gloria Miraculorum à Christo
veræ Ecclesie promissa.*

Miraculis Ecclesiæ Romanæ quali conjuratione factâ novum bellum nuper indixit Stillingfletus in Anglia, Zuickerus in Hollandia, Danhaverus in Germania Sed eorum impetum validè repressit, fregit, protrivit ex Anglia noster Worslæus, ex Germania Cornæus, aliique Germanæ fidei pugiles strenuissimi. Hic autem pro invictis miraculorum testimonio brevi methodo sic argumentaberis.

1. Christus eodem modo contulit veræ Ecclesiæ potestatem prædicandi Fidem, & operandi Miracula Marc. 16. v. 15. *Euntes in mundum universum, prædicare Evangelium omni creaturæ.* Et statim subdit: *Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur in nomine meo dæmonia ejicient, super ægros manus imponent, & benè habebunt &c.* Sed in Ecclesia Christi hoc tempore perseverat potestas prædicandi fidem: Ergo etiam virtus operandi miracula. Cum enim absque ulla temporis limitatione fuerit hoc privilegium veræ Ecclesiæ concessum, sine ratione asseritur illi jam ereptum esse, cum nullo modo ostendi possit quo modo, aut quo tempore fuerit revocatum, imò assidua tot miraculorum experientia comprobet potestatem illam adhuc in Ecclesia Christi perseverare.

2. Ex his porro conficitur hoc argumentum cuius sanæ mentis homini manifestum. Miracula ab initio indicarunt veram Christi Ecclesiam, & Christus promissit ea in sua Ecclesia permansura, ut jam ostensum est. Atqui miracula in sola cernuntur Ecclesia Romana. Ergò hæc sola est vera Ecclesia Christi. Aliàs nulla in terris dabitur Christi Ecclesia, cum nulla prorsus alia Secta possit illam miraculorum gloriam sibi vindicare.

3. Frustra autem ex odio Religionis Romanæ cum Sectariis illis hanc miraculorum gloriam non Deo, sed dæmoni adscribes; sic enim Judæi olim Christi miracula calumniabantur; *in Beelzebub Principe dæmoniorum ejicit dæmonia*; quæ tamen constat fuisse vera miracula, & signa fidei certissima. Deinde innumera Ecclesiæ Romanæ miracula omnem dæmonis potestatem longissimè excedunt, ut mortuos ad vitam excitare, morbos incurabiles momentò curare, cæcis visum, surdis auditum, claudis incessum restituere, Uti non ita pridem coram multis testibus factum constat

Cæsar-Augustæ in Joanne Pellicero Aragonio viro notissimo, cui integra tibia dudum amputatâ divinâ virtute subitò restituta est. Mortuos à S. Martino, & à S. Dominico tres, à S. Xaverio supra viginti, ab aliis nostro ævo plurimos vitæ restitutos, iis testimoniis comprobatum invenies, quibus nihil potest esse in rebus humanis certius aut evidentius. Teste autem D. Augustino *l. 22. de Civit. c. 5.* miraculum vel unicum, quod constat à Deo factum, ad certissimum veræ Fidei testimonium sufficere debet.

Adhæc frivola prorsus sunt Doctoris Stillingsfleti responsa, Miracula scilicet hæc esse longinqua, intervallo temporum, & locorum multas eudi fabulas, multos crescere rumores, multa hominibus credulis imponi. Et ad tibiam illam Joanni Pellicero, publico prodigio restitutam, sufficit illi per ludibrium reponere, Isto intervallo loci, & temporis quo fama hujus prætensi miraculi ex Hispania in Angliam transibat, facile potuisse Pellicero stipitem ligneum in tibiam excrecere. At si liceat hujusmodi facta publica, & severo judicio subjecta, & juratis testibus comprobata, unius Stillingsfleti inani ludibrio in figmenta convertere, videat quæso, ne suum quoque nomen, & personam, & titulum, ut inanes fabulas, & popularis auræ fumos posteris transmittat. Quæro enim, si illius judicio insistas, quis hominum post pauculos annos credet extitisse Doctorem Stillingsfletum, in Academia Cantabrigensi studuisse, legitime examinatum fuisse, Doctoris lauream consecutum esse? Dicam ego, dicent posteris, hunc Doctoratus gradum, quamvis publicis tabulis & testibus consignatum, solo populi rumore Stillingsfletu accrevisse. At, inquis, testimonium de patrato miraculo res est supra naturâ posita. Erras, mi Doctor, miraculum quidem ipsum naturæ vires excedit, prodigium verò jam patratum oculis intueri, manibus palpare, juramento testari, authoritate publica & indubitata consignare, hæc nihil habent præter consuetas naturæ leges, & normam communem, quâ solent res gestæ certa fide comprobari. Mirum in re tam aperta hallucinari hominem, qui cupit in Doctorum numero celebrari. Sed illi novum non est, pro solidis argumentis, inanes jocos, & facetias venditare.

Ne verò ad labefactandum hæc miracula ad Dæmonis opem iterum confugiat Adversarius, illum breviter interrogo: Si ad fallendos homines Dæmon operetur miracula in Ecclesia Romana; an id faciat potestate divina, an virtute propria? Non potestate divina, quia si Religio Romana sit falsa, non potest Deus illâ miraculorum testimonio tamquam suo sigillo comprobare?

Hoc enim esset Deum falsæ doctrinæ subscribere, atque ita homines in fraudem inducere. Non etiam propria dæmonis virtute ad homines fallendos; quia sic dæmon multò magis operaretur miracula pro Secta Turcarum & Judæorum, ut in eam magno suo lucro homines induceret. Ergo miraculorum gloria in sola Romana Ecclesia perseverans à solo Deo procedere potest, ut hoc signo & testimonio, uti olim, ita hoc tempore, veram Ecclesiam hominibus demonstraret.

5. Et verò ut in ea invenienda homines essent inexcusabiles, extare voluit quædam miracula publica, & perpetua, & omnibus facillè conspicua. Si Angli, & Batavi eâ curâ, quâ opes, & merces peregrinas, veræ Fidei testimonium inquirerent, reperirent in Italia, & in ipso Religionis Romanæ gremio domus Lauretanæ miraculum publicum, & omnibus scire volentibus perpetuò conspicuum. Neapoli ampullam sanguinis S. Ignatii Martyris, qui in præsentia corporis constitutus miraculosè ebullit. Compostellæ in Hispania reliquias S. Jacobi ob probatissima indices miracula à toto orbe Christiano frequentatas. Ut præteream in Belgio Virginem Aspricollensem, Hallensem, & alia ejusmodi loca manifestis Dei miraculis continuò illustrata, ex quibus Ecclesiæ Romanæ Adversarii redduntur prorsus inexcusabiles.

Postremò, quantum ponderis habeant Miracula ad commonstrandum veram Ecclesiam, ipsi Adversarii suo calculo sæpius comprobarunt. Quid enim? Si nostri, aut superioris ævi miraculis nihil tribuendum, quid Lutheri artes, quid Calvinii fraudes in illis fabricandis tanto studio insudarunt?

Nota est apud Staphilum, qui actioni interfuit, & testatam reliquit. *Libro* qui inscribitur *Absoluta responsio*, historia Lutheri, qui ut à miraculi testimonio, Prophetæ à Deo missi sibi nomen usurparet, faminam à dæmone possessam Dei nomine à se liberandam multo apparatu suscepit. Sed post ingeminatos clamores & irrita conamina, tandem ipse à dæmone in eas angustias redactus fuit, ut ab eo congressu validiorem dæmonis insultum vivis evaserit.

Tantam tamen in miraculis vim agnovit, ut non dubitaverit ab illis iterum, iterumq; aliquod suæ doctrinæ præsidium emendicare, de tota Ecclesia suo judicio triumphaturus, si vel unicum impetrasset. Itaque teste Cochleæ in vita Lutheri, dum quædam nomine Nesium in Albi submersum comperisset, spei plenus accurrit, preces prolixas ingeminat, sed nihil proficit, særa carmina demortui auribus insusurrat, sed & hæc surdo ca-

nit. Denique cum nihil inrentatum relinqueret, ut cadaveri vocē aliquam aut motum extunderet, non aliud quam spectantium risum, & opprobria impetravit, qui in hoc Martini facinore, nulum nisi temeritatis, & audaciæ prodigium spectavere.

Alia his similia, nec dissimili eventu, tentarunt alii Lutheri a seclæ apud Cochlæum ad annum 1533. qui ut se veridicos Prophetas populo probarent, diem extremi iudicii à se designatum præ foribus adesse prænuntiarunt. His Prophetis creduli nimis agricolæ ferere & arare desierunt, sed & vivere brevi desissent, nisi inani expectatione tandem edocti, in ministris suis vanos vates agnovissent.

Neque his cedunt artes & machinamenta Calvinii, qui in hoc erat sedulo intentus, ut aliquo patrati miraculi testimonio doctrinæ suæ fidem conciliaret. Rem sic aggressus est, teste Bolsecio in *vita Calvinii* cap. 13. Vir inops Brulæus nomine cum uxore Ostuno Genevam demigrat, à Calvino inopiæ suæ subsidium postulat, annuit perbenignè, si illi vicium in adornanda quadam miraculi specie operam suam, & fidem commodaret. Brulæus ut jubetur morbum simulat. Ministri pro concionē agrum populi precibus commendant. Paulo post miser ille, ut prius agri, ita nunc defuncti personam induit. Monetur Calvinus, & quasi rei ignarus cum amicorum cateya ad defuncti domum divertit, ubi cum Brulæi uxor ploratu ac lachrymis scenicum hoc funus egregiè adornasset, Calvinus in genua provolutus, & fufis ad Deum precibus rogat, in testimonium suæ doctrinæ defunctum hunc ad vitam suscitari? atque apprehensa ejus manu, alta voce iterum iterumque imperat ut sese erigat, & ad vitam redeat. At ecce novum miraculi genus, qui se mortuum simulavit, jam verè mortuus reperitur, quo viso uxor attonita, & in serias lachrymas & querelas effusa, infaustas Calvinii technas omnibus ex ordine referavit. Interea remansit mulier infelix sine viro, & Calvinus infeliciores sine miraculo.

ARGUMENTUM VIII.

Sola Ecclesia Romana habet infallibilem fidei Regulam, & decisionem controversiarum.

I. Vera Christi Ecclesia debet habere infallibilem Fidei suæ Regulam, quâ possit dirimere controversias in negotio Religionis frequenter emergentes, ac sententiæ à se prolatae rationem, ac fundamentum assignare, in quo possit intellectus certò & secure acquiescere. Nam sine tali Regula & iudice controversiarum omnia erunt incerta, ac plena litibus interminatis &

adeoque talis Religio non erit vera Religio, quæ debet esse rerum omnium certissima.

2. Atqui Ecclesia Lutherana & Calviniana nullam possunt talem suæ fidei Regulam exhibere; potest autem Ecclesia Romana Ergo hæc sola potest esse vera Christi Ecclesia.

3. Minor probatur, quia talis Regula non potest esse sola Scriptura, aut Spiritus privatus, aut alia, quæ à modernis Sectariis prætenduntur, ut de singulis, in sequentibus ostendemus: hi enim agitur de ipso veræ Ecclesiæ fundamento, sine quo ejus fundamentum nutare & corruiere necesse est.

Atque eadem operâ dissolventur objectiones & effugia, quibus Sectarii contra claram veritatis lucem hæctenus demonstratam se miserè involvi patiuntur.

C A P U T IV.

*Ostenditur solam Scripturam non esse Regulam Fidei
aut Judicem controversiarum.*

1. **P**ROBATUR primò: Si sola Scriptura sufficeret pro Regula Fidei & Judicæ controversiarum, sic pronuntiaret sententiam decisivam, ut litigantes clarè intelligerent pro qua parte stet Scripturæ sententia, ejusque judicio acquiescerent: Sed hoc sola Scriptura præstare non potest: Ergo non est sufficiens regula aut iudex pro diiudicandis fidei controversiis.

Minor apertè patet vel ex eo, quod ipsi Lutherani & Calvinistæ de variis fidei articulis, ut de reali Christi præsentia, de Baptismo parvulorum &c. multis annis inter se contendunt, & ad mentem Scripturæ magno studio utrimque recurrant. Et tamen hæctenus neutra pars sententiam decisivam contra se latam esse agnoscit, sed pergunt adhuc eo, quo cæperunt, ardore & incertitudine auctoritatem Scripturæ sibi utrimque vindicare, & pergunt usque in diem iudicii, si pro declarando Scripturæ sensu, de quo utrimque litigatur, alium iudicem non admittant. Scriptura enim omnem, quam lata est, sententiam jam dudum pronuntiavit.

Rem exemplo illustremus: Scriptura refert Christi verba in ultima cœna, *Comedite & bibite ex hoc omnes*, & eodem loco Christus dicit, *& vos debetis alter alterius lavare pedes*. Unde quaeso sciemus, quod priora verba contineant præceptum sumendi Eucharistiam, & posteriora non contineant simile præceptum lavandi pedes? cum in his magis expressè per modum præcipientis Christus dicat, *& vos debetis &c.* Certè hoc non

ex verbis Scripturæ, sed ex iudicio, & consuetudine Ecclesiæ constare potest. Et si quis modo contenderet, posteriora verba imponere præceptum lotionis pedum, nunquam posset lis ex sola Scriptura decidi.

2. Secundò. Aliquæ sunt fidei controversiæ, quarum in Scripturis nulla penè mentio habetur: Ergo in his dirimendis extra Scripturas alius omninò iudex est necessarius. Controversia olim erat, An baptizati ab hæreticis sint baptizandi. Affirmavit S. Cyprianus, negavit S. Augustinus: suam tamen sententiam quamvis sit vera & dogma fidei, non potuit Augustinus sufficienter ex Scripturis probare; Sic enim scribit *libr. 5. de Bapt. contra Donat. cap. 23.* *Consuetudo illa, que opponebatur Cypriano, ab Apostolorum traditione exordium sumpsisse credenda est.*

Uterius quæro, Quo loco Scriptura statuit, ut forma Baptismi pronuntietur lingua patriâ, ut faciunt Novatores? Ut infanû in Baptismo nomen imponatur. Utmersio trina adhibeatur? Aut ut Christiani non Sabbathum, sed diem Dominicum colere debeant? Alia sunt huiusmodi plurima extra Scripturas decisa aut constituta, quorum aliqua non nisi admodum obscure, alia nullo modo in sacris Paginis commemorantur: Et tamen ea apud ipsos Sectarios pro decisâ & certis habentur: ergò illorum decisio extra Scripturas haberi debet.

3. Tertio, In Republica Civili non sufficiunt Codices legum, sed requiritur alius Iudex qui sententiam ferat inter partes litigantes. Ergò in republica Ecclesiastica non sufficiunt Codices Scripturarum sine alio Iudice, qui ex orientes de Fide controversias decidat. Nam sicut in repub. Civili sæpè lis est de ipsa legum interpretatione, ita in Ecclesia sæpè controversia est de ipso sensu & explicatione Scripturarum, uti assidue videmus. Sic igitur lex, quando de eius mente dubitatur, non potest per se litem dirimere, ita neque Scriptura potest de se ipsa sententiam ferre sine alio Iudice, quem Deus ordinare debuit, ne aliàs Ecclesiam suam relinqueret in perpetuis controversiis, à nullo prorsùs visibili iudice determinandis.

4. Neque refert primò, quod *Ioann. 5.* & alibi jubeamur ad inquirendam veritatem legere & scrutari Scripturas. Nam Iudices debent etiam legum studio incumbere? non ideo tamen in omnino iudicio solæ leges sine Iudicis sententia sufficiunt.

5. Neque refert 2. Quod Scriptura sit Regula, & norma veritatis. Nam licet in se sit norma veritatis; ubi tamen de eius sensu litigatur, non semper constat hominibus ex qua parte stet illa veri-

veritas. Ideò necessaria est alia veritatis regula sive Judex, qui id certò declaret. Hanc autem declarandi potestatem infallibilem, & Spiritus Sancti assistentiam promissam & collatam esse à Christo suæ Ecclesiæ infra Cap. 8. probandum erit.

C A P U T V.

Præcluditur effugium asserentium Scripturam per se claram esse & apertam.

1. **P**robatur enim contrarium, primò ex ipsius Scripturæ testimonio. Nam Actor. 10. Eunuchus interrogatus à Philippo, *putasne intelligis qua legis?* Respondit, & *quomodo possum, nisi aliquis ascenderit mihi?* Et 2. Petri cap ult. asserit S. Petrus quædam contineri in Epistolis D. Pauli *Difficilia intellectu, qua indocti & instabiles depravant.*

2. Neque dicas difficilia esse solis improbis & indoctis. Nam S. Augustinus, quem certè nemo improbum aut indoctum judicabit, *lib. de fide & operib. Cap. 15.* discretè fatetur sibi intellectu difficillimum esse locum illum 1. ad Cor. 3. *Si quis superadificat super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides preciosos, ligna, fœnnum stipulam, uniuscujusque opus manifestum erit.*

3. Qui autem aliter sentire præsumit, iuterrogandus est in particulati. An ipse, & alii ejusdem Sectæ clarè intelligant hunc locum Eccl. 44. *Melior est iniquitas viri, quam mulier benefaciens.* Et 1. ad Cor. 15. *Quid facient qui baptizantur pro mortuis, si mortui omninò non resurgunt?* Item quomodo consistit id quod Jacob dicit Gen. 3. *vidi Deum facie ad faciem,* cum eo quod dicit Dominus Exod 33 *Non videbit me homo, & vivet.* Et Psalmo *Non resurgent impii in iudicio,* cum eo quod habetur 1. ad Cor. 15. *Omnes quidem resurgemus.* Et Luc. 23. dicitur Christus *crucifixus horâ sextâ,* cum tamen scribatur Marci 15. v. 25. *fuisse horam tertiam quando crucifixerunt eum.* Denique scriptum invenies Proverb. 24. v. 4. *Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam,* cum tamen postea in eodem capite legatur. *Responde stulto juxta stultitiam suam.* Et alia hujusmodi: quæ si adversario proponas, Scripturam per se non esse claram, præsentis experimento deprehendes. Nam ad id quod clarum est, & clarè, & sine hæsitantia respondemus.

4. Probatur secundò ratione, Ille liber non potest esse per omnia clarus, cujus materia, & modus scribendi sæpe est obscurus. In Scriptura autem, tam materia, quàm modus scribendi frequen-

ter est obscurus: ergo &c. Patet primò quoad materiam, Continet enim mysteria supra naturam posita, & ab hominum sensibus maximè remota, ut, de Deo trino & uno, de incarnatione Verbi Divini, de Sacramentis, eorumque invisibili operatione, & gratiâ internâ, de æterna prædestinatione ac reprobatione, aliisque Decretis divinis maximè reconditis, de quibus verè dicitur; *Iudicia Dei, abyssus multa.*

Secundo, Modus, quo res illæ reconditæ in Scripturis proponuntur, multos habet tropos, qui solent esse difficiles; multos hebraïsmos & modos loquendi hoc tempore obsoletos & incomperatos, plurima etiam continet Prophetarum vaticinia & apocalypses, tantum symbolicè, & quasi sub ænigmatè explicatas. Hæc autem ex natura sua in quovis scripto magnam pariunt intelligendi obscuritatem. Quæ ergo præscientiâ potest quisquam affirmare, hæc prorsus omnia in tota Scriptura sibi esse facillima, sensum illius omnem sibi esse certissimum, nusquam occurrere dubium aut controversiam?

5. Probatur tertio eadem obscuritas, ex tot Commentariis Sanctorum Patrum & Doctorum, qui ab exordio Ecclesiæ ad nostra usque tempora Scripturis explicandis insudarunt, quod minimè opus erat, si per se sint claræ & apertæ. Certè aliud sensit S. Hieron. in epist. ad Algasia[m] qu. 8. *Omnia, inquit, epistola ad Romanos nimis obscuritatibus involuta est.* Et candidè de se fatetur D. August. ad Januarium: *In ipsis sacris Scripturis nescio multò plura, quam scio. Qui modo contrarium de se affirmat, necesse est admittat, aut se supra Augustinum sapere, aut id falsò præsumere.*

6. Idem apertè confirmant tot Controversiæ Sectariorum omni tempore tam inter se mutuò, quam cum Ecclesia Romana de vero Scripturæ sensu. Quinimo de ipsa vera Christi Ecclesia, quod est punctum Fidei primarium, & ad salutem maximè necessarium, tot annis ex Scripturis strenuè disputant Sectarî, qui omnes dicunt, Verbum Dei sibi esse clarum & apertum. Quod minimè fieret, si Scripturæ sensus de vera Ecclesia ipsis esset manifestus, cum omnes se veram Scripturam recipere & venerari profiteantur. Proprio igitur ore, factò, scripto se ipsos condemnant.

7. Frustra autem pro Scripturæ claritate adferunt Psalmum 118. *Lucerna pedibus meis Verbum tuum,* aut Psalmum 13. *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos.* Nam neque hæc de tota penitus Scriptura dicuntur; neque aliud important quam Scripturam, quando cognita & intellecta est, esse lucernam, quâ viæ & operationes hominum rectè diriguntur.

8. Frustra etiam fingunt Scripturam claram esse prædestinatis, solum autem reprobis obscuram. Nam sic vel maxime clara Scripturæ sensus manet hominibus perpetuo obscurus: cum nullum constet quinam homines in particulari sint reprobi, quinam electi. Neque admittent, ut arbitror, reprobum esse S. Augustinum aut S. Hieron., qui scripturas sibi obscuras esse præfiterentur, ut supra ostendimus.

C A P U T VI.

Frustrà recurritur ad internum Spiritus privati testimonium.

1. **D**UM ex argumentis hætenus allatis evincitur, sectarios, qui Ecclesiæ Romanæ auctoritatem rejiciunt, destitutos esse sufficienti regula fidei & iudice controversiarum, eumque extra Scripturas quærendum esse: recurrere demum coguntur ad lateras Spiritus privati, cujus testimonio dicunt se interius in animo divinitus edoceri, ut possint singuli de vero Scripturæ sensu judicare, & reliquas fidei controversias decidere.

2. Sed contra. Vanum & fictitium esse illud spiritus privati testimonium, certissimis argumentis hoc modo demonstrabis.

Primò, Internum Spiritus Sancti testimonium non potest sibi contradicere. Sed sibi contradiceret, si illud haberent nostri temporis sectarii. Ergò Spiritus interni testimonium, quod præterdunt, est vanum & mere fictitium.

Minor probatur, Lutherani ex interno Spiritus testimonio dicunt Epistolam D. Jacobi non esse veram Scripturam, sed potius inanem & stramineam, ut loquitur Lutherus: Calvinistæ autem ex eodem spiritus instinctu affirmant, eam Epistolam esse Scripturam verè divinam. Iterum, Lutherani ajunt per hæc Scripturæ verba, *Hoc est Corpus meum*, significari realem Christi præsentiam, Calvinistæ contra per eadem verba intelligunt solam figuram Corporis Christi. Hæc autem est manifesta contradictio, pro quo tamen utraque pars æquè strenue allegat internum spiritus privati testimonium.

3. Cum verò in omni contradictione, alterutra pars necessario debeat esse falsa, sequeretur primò, Spiritum Sanctum esse auctoritatem falsitatis, quod est profus impiū. Sequeretur secundo, nullum à Christo relictum esse modum convincendi aut judicandi hæreses, quas tamen ipse prævidit necessario emersuras. Nam quivis hæreticus non minus facile affirmabit se habere inter-

num spiritus testimonium, quam quivis alius Sanctus & fidelis. Si interim extra Scripturam, & spiritum privatum, nullum admittas judicem in controversiis fidei, nullus omnino supererit modus hæereses judicandi, aut convincendi. Poterunt enim semper prætere se habere internum & arcanum spiritus Sancti dictamen, quod nunquam per alium spiritum privatum æquè arcanum & obscurum debite refelletur; nunquam enim potest aliquid incertum aut ignotum, per aliud æquè ignotum refutari.

4. Quando itaque Sectarius articulum aliquem suæ fidei; aut verum scripturæ sensum probat ex spiritu privato hoc modo. Quod procedit ex interno spiritus Sancti testimonio debet esse verum. sed mea Fides & interpretatio procedit ex interno Spiritus S. testimonio; ergo mea Fides & interpretatio debet esse vera.

Contra argumentaberis in eadem forma. Quod procedit ex interno spiritus sancti testimonio debet esse verum, sed mea Fides & interpretatio procedit ex interno spiritus sancti testimonio; ergo mea debet esse vera. Quid jam restat sectario; quo veritatem suæ fidei mihi declaret, aut ulli sapienti, qui de ea edoceri cupit? Et tamen scriptura Petri, monet Fideles quod debeant esse *Parvi semper ad satisfaciendum omni poscenti vos rationem de ea qua in vobis est spe.*

5. Quod si dicat, se potius quam me possidere internum spiritus sancti testimonium, quia scilicet est in vera Ecclesia, vel quia est prædestinatus, vel quia scriptura id testatur. Respondetur hoc ipsum nunc esse in questione, ac proinde idem probat per idem, ac merum circulum committit. Quæritur enim, unde constet te habere veram Ecclesiam, aut veræ Scripturæ sensum. Respondes te id scire ex interno spiritus testimonio. Dum autem inquiritur, unde cognosci possit, te potius quam me habere illud internum spiritus testimonium, Respondes quia sum in vera Ecclesia; Ubi vides te circulo inextricabili bellè inclusum; neque per spiritum privatum nullum tibi, aut fidei controversiis exitum reperire.

His etiam argumentis manifestè convellitur nova Secta *Tremblantium*, qui sibi persuadent se interno quodam spiritus sancti enthusiasmo edoceri, atque omnia ex arcano ejus impulsu operari. Quamvis his Medico magis opus est quam argumentis, ut sanato cerebro, vaneant illa emotæ mentis deliria.

C A P U T VII.

Ostenditur Traditiones necessario esse admittendas.

Existimant Sectarii omnem doctrinam ad salutem necessariam tam quoad fidem, quam quoad mores in Verbo Dei scripto

contineri, ideo Verbum Dei non scriptum, sive Traditiones, omni conatu rejiciunt. E contra traditiones necessariò admitti debere, & ad fidei Regulam pertinere, omnes Catholici docent, & demonstrant.

Primo: Quia multa sunt puncta Fidei, quæ ex scripturis cognosci non possunt, sed ex sola Ecclesiæ traditione. Ergò Traditiones sunt necessariae ut habeatur Regula fidei adæquata. Assumptum probatur ex eo, quod punctum sit fidei, extare Scripturas Divinas. Hoc autem ex ipsis Scripturis non potest certò constare. Quamvis enim Scriptura asserat se esse Divinam, non ideo certò constabit illam esse talem, nisi prius habeatur motivum credendi Fidei divinæ ipsam Scripturam, quæ hoc affirmat, esse Verbum Dei, quod errare non potest. Sicut etiam si in Alcorano Mahometi sæpè asseratur ipsum Alcorani librum à Deo cœlitus missum esse, non ideo tamen illi credimus, aut tanquam à Deo missum recipimus. Ergò hoc punctum fidei quo credimus extare Sacras Scripturas, non potest haberi absque perpetua Ecclesiæ traditione, quæ testatur hos libros ab initio à Deo inspiratos & dictatos fuisse.

Secundò, Punctum fidei est etiam inter Sectarios receptum diem Dominicum, non Sabbatum esse colendum: Baptizatos à hæreticis non esse rebaptizandos; & apud Lutheranos, infantes dum baptizantur, per usum rationis, internum fidei actum elicere, &c. De his tamen Scriptura nihil omninò decernit. Ergò necessarium est admittere aliquod verbum Dei non scriptum quod hæc credenda proponuntur.

Tertiò, Traditionum necessitas multiplici Scripturarum testimonio comprobatur: & præcipuè ex S. Pauli Epist. 2. ad Thes. 2. *Itaque fratres tenete Traditiones quas accepistis sive per sermonem sive per Epistolam nostram.* Ubi clarè indicat Apostolus, se multa tradidisse per solum sermonem, quæ à Fidelibus non minus observari velit, quam quæ per epistolam scriptam exposuit. Solum autem sermone ea se tradidisse ostendit, cum sermonem suum ab epistola scripta distinguat, aperte dicens, *sive per sermonem, sive per Epistolam.* Ex hoc loco manifestè probare Traditiones fide recipiendas docet S. Chrysost. in eundem Apostoli locum. *Hic patet (inquit) quod non omnia per epistolas tradiderint sed multa etiam sine litteris, eodem verò fide digna sunt tam ista quam illa.* Quid clarius? Eodem prorsus modo de mente Apostoli loquitur S. Basilius, Oecumenius, Theophylactus, Damascenus.

Quartò, Idem est de Traditionum necessitate cæterorum Pa-

trum ab ipso Ecclesiæ exordio consensus. S. Dionysius Arcopagita Pauli Apostoli Discipulus Ecclesiasticæ Hierar. *cap. 1 primi*, (inquit) *illi Sacerdotalis muneris Duces, summa illa & substantia- lia partim scriptis, partim nō scriptis institutionibus nobis tradiderūt*

S. Basilius cognomento Magnus anno post Christum 369. Doctrinam hanc apertissimè exponit lib. de Spiritu Sancto *cap. 29. Dogmata*, inquit, *quæ in Ecclesia servantur ac pradicantur, partim ex conscripta doctrina habemus, partim ex Apostolorum traditione in mysterio ad nos delata, quæ utraque eandem ad pietatem vim habent, & nemo his contradicit, qui vel mediocrem saltem Ecclesiasticorum jurium experientiam habet.* Ac plures ibidem traditiones non scriptas continuo subjungit, ut Symbolum esse Apostolorum. Unctionem in Sacramento Confirmationis adhibendam, aliaque quæ in Scripturis non memorantur.

S. Cyprianus, qui in Ecclesia Latina vixit secundo post Christum sæculo lib. 2. epist. 3. *Admonitos*, inquit, *nos scias ut in Calice offerendo Dominica traditio servetur, nempe ut mixtus aqua offeratur.* De aqua in Calice miscenda, certè nusquam in Scripturis admonemur.

S. Hieronymus traditiones apertè agnoscit in epist. ad Marcel- lam de erroribus Montani. Nos, inquit, *unam Quadragesimam ex Apostolica Traditione tempore nobis congruo jejunamus.* Alios Patres eandem doctrinam uno ore profitentes brevitatis studio prætermitto, qui dum hæc, aliaque ex traditione agenda prope- nunt, hoc ipso requirunt, ut credamus ita agendum esse.

Augustinum tamen qui suo tempore Ecclesiæ primitivæ Con- ciliis interfuit, plurimasque hæreses debellavit, pro indubitata Traditionum autoritate sententiam ferentem audiamus in *epist. 118.* Illa, inquit, *non scripta sed tradita custodimus, quæ qui- dem toto terrarum orbe conservantur, dantur intelligi ea vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluber- rima auctoritas, commendata, atque statuta retineri: Sicut Do- minica Passio, & Resurrectio, & Ascensio in cælum, & Adventus Spiritus sancti Anniversaria Solemnitate celebrantur.* Et ne quis hoc loco dicat hanc traditionem non esse legem necessariam, po- stea distinguit illam contra observationes quasdam particulares & non necessarias, dum subjungit, *Alia verò quæ per loca terrarum Regionumque variantur, liberas habent observationes.*

Ex hoc Augustini loco colligitur, Traditiones in Ecclesia alias esse *Apostolicas*, quæ ab Apostolis cum Spiritu sancti assistentia institutæ sunt; & alias immediatè à Christo per Apostolos traditas,

& idè Divina nuncupantur. Alias denique esse *Ecclesiasticas*, quæ usu & autoritate Ecclesiæ in Conciliis aut aliter vim legis obtinuerunt: nam in omni rep. recte instituta non minorem habent vim consuetudines legitimè approbata, quam leges conscriptæ. De harum autoritate ibidem sic pronuntiat Augustinus. *In solentissima insania est disputare, an faciendum sit, quod tota per orbem frequentat Ecclesia.*

Ad cognoscendum autem quænam Apostolicæ Traditionis vim obtinent, hanc Regulam tradit idem Augustin. lib. 4. de Baptismo Cap. 24 *Quod (inquit) universa tenet Ecclesia, nec in Conciliis institutum, sed semper retentum est non nisi autoritate Apostolica traditum rectissime creditur.*

Doctrinam hæcenus traditam tenuit semper universa Christi Ecclesia in Conciliis Oecumenicis congregata, & contraria expresso anathemate damnatur in Concilio Nicæno 2. t. 4 art. 7. *Si quis traditionem Ecclesiæ sive scripto, sive consuetudine valentem non curaverit, anathema sit.* Et Trid. primitivæ Ecclesiæ doctrinæ insistens Sess. 4. post decretum de Scripturis Canonicis sic declarat; *Traditiones tam ad fidem quam ad mores pertinentes, tanquam vel retentis à Christo vel à Spiritu sancto per Apostolos dictatas, pari pietatis affectu ac reverentia (sancta Synodus) veneratur.*

His opponunt Sectarii aliqua Scripturæ loca, ut Isaia 29. *In vanum colunt me docentes mandata & doctrinas hominum.* Et Matth. 15 *Irrisum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.* Denique Petri. *Redempti estis de vana conversatione vestra paterna traditionis.* Sed hæc omnia frustra adducuntur, cum nullo modo agant de traditionibus novi Testamenti, quæ nondum in mundo erant, dum ista scriberentur. Ad solos autem Judæos illa verba diriguntur, quod ipsi præter Traditiones Divinas per Moysen acceptas, alias inducerent legi Divinæ contrarias. Male inde concludes, Id fecerunt Judæi; ergo idem facit Ecclesia Christiana.

Ex his patet, semper Ecclesiam Christi præter Scripturas etiam veras Traditiones ad Regulam Fidei necessario admisisse, sine quibus nequidem constare posset, aliquas Scripturas à Deo dictatas esse, aut has quæ in manibus versantur & non alias esse Divinas, aut plura alia Fidei dogmata in sola Traditione fundata.

Non sufficient tamen ad Regulam Fidei adæquatam Traditiones & Scriptura sacra, sine ulteriori Judice controversiarum, quem in Ecclesia Romana infallibilem esse in cap. sequenti demonstrabitur.

CAPUT VIII.

Offenditur Ecclesiam Romanam cum suo Capite esse Regulam animarum, & Judicem infallibilem controversiarum Fidei.

Veram Christi Ecclesiam (quàm solam esse Romanam supra ostendimus) non posse subsistere sine Regula & Judice visibili controversiarum fidei, quo Sectarii omnes destituuntur, probatum est c. 3. & 4. & deinceps. Nunc in eadem Ecclesia cum suo Capite reperiri Judicem controversiarum fidei infallibilem paucis argumentis ostendemus.

§. I. *Probatum illa infallibilitas ex Scripturis,*

Illa debet esse infallibilis fidei Regula, cui Christus suam assistentiam promisit, ne possit in rebus fidei definiendis errare. Sed suæ Ecclesiæ in Petro ejusque Successoribus talem assistentiam promisit. Ergo Ecclesia tam in Petro quàm in ejus Successoribus debet esse Regula fidei infallibilis.

Probatum minor ex verbis Christi Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam.* Promittit igitur Christus se ædificaturum Ecclesiam supra fundamentum omnino firmissimum, quod labi & deficere non potest: deficeret autem si definiendo res fidei aliquando erraret, tota enim Ecclesiæ integritas in integra fidei veritate consistit: hæc veritate semel deficiente, ipsam Ecclesiam deficere necesse est. Promissionem hanc pergit urgentissimis verbis iterum confirmare: *Et porta inferi non prævalerunt adversus eam.* Prævaleret autem potestas inferorum adversus Ecclesiam, si ullo unquam tempore in decernendis fidei controversiis in hæresim incideret, quod nunquam eventurum Christus apertè pollicetur.

Ex quibus manifestè sequitur, vel Christum in promittendo fallacem fuisse, quod impossibile est, vel Ecclesiam ab eo visibiliter fundatam nunquam in fide defecturam. Promisit enim fundamentum Ecclesiæ futurum stabile, & tamen fuisset labile: promisit portas inferi contra eam non prævalituras, & tamen de ea in errorem & hæresim prolapsa infernus triumpharet.

Hæc Ecclesiæ visibilis infallibilitatem ex his Christi promissis clare intellexit, & declaravit Apostolus I. ad Timoth. 3. *Ve scias quomodo se oporteat conversari in domo Dei, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.* Si Ecclesia in qua oportet conversari est columna firma, imò ipsum firmamentum

veritatis, quomodo potest in docendo à veritate fidei deflectere ? si enim errori semel succumberet, hoc ipso lapsa & prostrata jaceret; quam tamen ipsa Veritas, Petram fidei, ab inferis invincibilem, ipsam columnam, ipsam firmamentum veritatis appellat.

Ex his pari evidentiâ conficitur, Ecclesiam Christi semper fuisse *visibilem*. Nam eadem Ecclesia contra quam portæ inferi nunquam prævalebunt, disertè dicitur Petra, columna, firmamentum, quæ rem maximè visibilem ac sensibilem designant. Eadem à Christo comparatur: *Sagena pisces tam bonos, quam malos congregant; ac Lucerna super candelabrum, & Civitati supra montem posita*. Mat. 5. quibus nihil potest esse magis visibile. Ita intellexit, ita sensit, ita loquitur primævæ doctrinæ testis August. de unit. Eccles. cap. 16. *Non est Ecclesia operta, quia non est sub mōte, sed super candelabrum ut luceat omnibus qui in domo sint, sed Donatistis velut operta est qui audiunt tam lucida testimonia, quæ illam toto orbe demonstrant: & malunt clausis oculis offendere in montem, quam in eum ascendere.*

§. II. *Eadem infallibilitas Ratione manifestâ comprobatur.*

HÆc ratio imprimis, independenter à Scripturis, hoc modo formatur. Ex miraculis & signis, quæ in Apostolis apparuerunt, certò constabat doctrinam quam proponebant fuisse certam & infallibilem, & ob omnibus meritò recipiendam, ut ipsi Sectarii admittunt.

Sed in nullo Apostolorum apparuerunt signa plura aut illustriora quam ea, quæ supra cap. 3. demonstravimus de continuis miraculis, antiquitate, amplitudine, unitate, perpetuâ successione Ecclesiæ Catholicæ Romanæ. Ergo ex his signis ac testimoniis certò constat doctrinam, quam Ecclesia illa credendam proponit, certam esse & infallibilem. Ac proinde in materia fidei ejus doctrinam ac sententiam decisivam non posse sine scelere repudiari.

Idem sic ulterius demonstro. Deus non tantum verbis, sed etiam aliis signis ac miraculis hominibus loquitur, ac suam mentem manifestat, uti patet ex illis signis & prodigiis, quibus Apostolos in novo, Moysen in veteri Testamento veræ fidei præcones esse declaravit. Jam verò Deus vult, aut permittit sciens & prudens Ecclesiam Romanam suo nomiae hominibus proponi, ut veram & in rebus fidei infallibilem, cum iis notis, miraculis ac signis perpetuis, ex quibus homines debeant prudenter judicare, illam à Deo, tanquam veram & infallibilem designari. Nam illa signa pro Divino testimonio communi judicio viri prudentes

dentis & probi toto orbi omni ævo admisere, & ex illis se obligari ad recipiendam Christi Ecclesiam tanquam infallibilem agnovere. Debet autem illud judicari prudens motivum, ex quo homines p̄i ac prudentes passim judicant se debere assensum præstare. Atqui non potest Deus Ecclesiam illam proponere sub illis signis, quibus homines debeant ad credendum prudenter induci, nisi per hæc velit mentem suam pro ea verè manifestare. Quo enim modo potest de re aliqua mentem suam hominibus declarare, nisi exhibendo signa ex quibus homines prudenter intelligant, rem illam à Deo sibi proponi, & revelari? Nam talia signa & miracula, quibus solitus est Deus res veras declarare, apponere rei falsæ, aliud non esset quàm homines ultrò in errorem inducere, quod in Deum cadere non potest.

Declaratur vis hujus argumenti in simili. Si Rex aliquis sciens & prudens permetteret mandatum aliquod aut diploma suo nomine, & sigillo consueto muniri, & coram suis subditis, se præsentante & inspectante, publicè promulgari: sine dubio deberent omnes prudenter judicare hoc esse mandatum Regis, eumque velle id subditis significare. Quod multo magis in Deo locum habet, qui semper posset impedire miracula, aliasque notas, ex quibus tanquam proprio Dei sigillo judicant homines Ecclesiam Romanam tanquam infallibilem Dei nomine, & divinâ autoritate proponi. Quod si Ecclesia sic proposita esset falsa & fallibilis, ulterius sequeretur Deum sibi esse contrarium. Vellet enim per talia signa homines obligari ad eam recipiendam, ut jam ostensum est, & nollet eos obligari, si Ecclesia illa sit falsa.

Denique, si Ecclesia illa visibilis non esset infallibilis, nihil omnino in fide aut nostra, aut Lutherana esset infallibile. Unde enim nobis constaret, ipsas Scripturas ex quibus fidei articulos habemus, verè esse divinas, & ab errore immunes? aut Evangelium Matthæi esse Verbum Dei, & non Evangelium Nicodemî, quod olim conscripsit? Hoc certè non aliunde quam ex Ecclesiæ testimonio accipimus, ut ipsi Lutherani fateri debent, qui ipsas Scripturas non aliunde quam ab Ecclesia Romana acceperunt. Ergo si Ecclesiæ autoritas esset obnoxia errori, incerta planè & dubia esset omnis nostra fides, utpote fallibili nixa testimonio.

§. III. *Uterius inferitur contra Sæclarios Pontificis in fidei controversiis suprema & irrefragabilis autoritas.*

Demonstrata tam evidentibus argumentis Ecclesiæ hujus infallibilitate, facillè declaratur Pontifici Romani autoritas

irrefragabilis in definiendis fidei controversiis, sic enim ulterius argumentandum.

Ecclesia Christi visibilis in articulis fidei non potest errare, ut jam ostensum est. Sed illa pro articulo fidei semper agnoscit & docet, Pontificem Romanum esse Vicarium Christi, & in definiendis fidei controversiis infallibilem. Ergo de fide est Pontificem Romanum esse Vicarium Christi, & in definiendis fidei controversiis falli non posse.

Id porro ex declaratione Ecclesie probant superius allata Scriptura Sacrae testimonia, Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam, &c.* Quod necessario intelligendum est de Petro cum suis Successoribus cum noluerit Christus Ecclesiam cum Petri vita extinguere, sed per successionem Monarchicam perpetuo gubernari in ea forma, qua illam ab initio fundavit.

Quod autem Christus Petro cum successoribus (supra) in vita promisit, id repetitis verbis post Resurrectionem suam coram universo Apostolorum Collegio confirmavit Joan. ult. *Pasce Agnos meos, pasce Oves meas.* Ubi sine exceptione totus Christi greges Petro, ejusque Successoribus verae doctrinae pabulo nutriendus, traditur, omniumque Pastor universalis instituitur.

Denique ex perpetua Ecclesie etiam primitivae praxi & consuetudine aperte constat, plurimas Hæreses à Romano Pontifice, etiam sine Concilio generali, damnatas esse, ut Pelagii, Priscilliani, Joviniani, Vigilantii, aliorumque multorum, quas hoc ipso pro certissimis Hæresibus tota Ecclesia rejecit, quod à Romano Pontifice damnatae essent. Testatur id disertè S. Augustinus de Hæresi Pelagiana scribens Serm. 2. de verbis Apostoli: *Iam, inquit, de hac causa duo Concilia (particularia) missa sunt ad Sedem Apostolicam, inde etiam rescripta venerunt, causa finita est, utinam aliquando finiretur error.* Concilia autem eo tempore alia habita non fuisse quam particularia, notat cum cæteris Simplicius in *Goliathismo* cap. 21. *Audiat quoque coævus Augustino S. Cyprianus lib. 2. epist. 3. Non aliunde Hæreses orta, aut nata sunt schismata, quæ inde quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus Iudex vice Christi cogitatur.*

§. IV. *Objectiones aliqua breviter dissolvuntur.*

Obijciunt Sectarii primò: Homines possunt errare, uti dicitur ad Rom. 3. *Omnis homo mendax.* Sed Pontifex est homo. Ergo Pontifex in rebus fidei potest errare.

Respon

Respondeo primò, retorquendo in adversarios argumentum. Homines possunt errare: Sed Lutherus est homo: ergo Lutherus potuit errare, deserendo Romanam Ecclesiam in qua baptizatus & professus fuit, & novam sibi Sectam fabricando. Imò eodem modo probarent Apostolos & Evangelistas, cum essent homines, in tradenda Ecclesiæ doctrina errori obnoxios fuisse: atque ita adversarii incautè illam primitivæ Ecclesiæ navem perforant, in qua ipsi se navigare gloriantur.

Respondeo igitur secundo, disting. consequens; Pontifex in rebus fidei potest errare, sine assistentia divina, concedo: cum assistentia divina, nego: hanc autem in gubernanda Ecclesia Christus illi promisit, ut ostensum est supra §. 3.

Objic. secundo. Aliqui Pontifices de facto aliquando errarunt: ergo non sunt ab omni errore immunes.

Resp. disting. antecedens: Errarunt aliquando tanquam personæ privato, & in rebus quas à Cathedra non definiverunt, concedo. Errarunt tanquam Pontifices sive Christi Vicarii aliquid è Cathedra docendo, aut definiendo pro universa Ecclesia, nego. Christus enim nec ipsi Petro, nec Apostolis cæteris tanquam personis privatis immunitatem ab omni errore promisit, sed etiam in Actibus, quibus tanquam Apostoli Ecclesiam docebant.

Objic. tertio: Summus olim Pontifex cum Synagoga Judæorum à vera fide aberravit, quando Christum ejusque doctrinam repudiavit. Ergo Pontifex Romanus cum sua Ecclesia à vera fide aberrare potest.

Resp. negando sequelam. Nusquam enim aperte reperitur ea promissio facta Pontifici & Synagoga Judæorum, quam Christus Petro ejusque Successoribus confirmavit Matth. 16. v. 18. *Tu es Petrus, & super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prevalebunt adversus eam, &c.*

Objic. 4. Quando Christus dixit. *Tu es Petrus, & super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam*, non intellexit Ecclesiam stabiliendam supra Petri personam, sed tantum supra Fidem quam profitebatur. Ergo Christus per illa verba, Petro, ejusque Successoribus infallibilem in definiendo authoritatem non promisit.

Resp. negando antecedens. Quia sic Christus, promissis tam amplis, nullam prærogativam dedisset Petro, magis quam cuivis Apostolorum & Fidelium, quibus Fides Petri communis erat. Negari autem non potest quin per illa verba ad solam Petri personam directa, concedatur illi in stabilienda Ecclesia peculiaris potestas, aliis non communicata. Soli enim Petro, & non ejus Fi-

dei cum cæteris communi, dici potuit, *Tu es Petrus: Tibi dabo claves regni calorum: Quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis &c.* Cum autem Petrus esse mortalis, & Ecclesia semper duratura, debuit potestas illi concessa, ad Pontifices ejus Successores derivari.

Objic. 5. Sola Christi persona est verum Ecclesiæ fundamentum. Ergo non potuit Ecclesiæ infallibilitas supra Petrum ejusque Successores ædificari.

Resp. Solam Christi personam esse fundamentum Ecclesiæ primarium, personam vero Petri esse fundamentum Ecclesiæ secundarium, cum potestate vicaria à Christo tanquam primo & principali fundamento derivata. Huic enim innititur firma illa & infallibilis authoritas, quam in Petro ejusque Successoribus stabilitam, ab ipso Ecclesiæ exordio tota semper antiquitas agnovit.

Hæc igitur est via regia quam tenuerunt Patres nostri, hæc petra immobilis cui in omni controversia firmiter adhæserunt, hæc Regula certissima cui nunquam se, moresque suos conformare dubitarunt. Quid ergo mirum horum temporum Sæcarios per tot errorum labyrinthos continuò circumagi? Respuunt Fidei Regulam, deserunt firmam Petram, Viam regiam declinant, devias ingrediuntur semitas, quas non noverunt Patres eorum, quarum novissima ad interitum ducunt sempiternum.

C A P U T IX.

*Methodus brevis ex prædictis refutandi Sæctarium
in quavis Fidei controversia.*

Methodus prima.

IN primo Disputationis ingressu, interrogandus est Adversarius, qui se profitetur esse Reformatæ Religionis, per quam Regulam & normam infallibilem velit meam fidem in aliquo puncto reformare, & erroneam declarare.

Respondere certò debet, se velle meum errorem reformare per purum Dei Verbum in Scripturis sacris contentum. Est enim articulus primarius Religionis Reformatæ, solam Scripturam esse Regulam fidei, & judicem controversiarum, seponendo authoritatem Ecclesiæ Traditiones, Concilia, ac proinde præter purum Dei Verbum nihil omninò esse audiendum.

¶ Sed contra oppones hoc modo. Si meum errorem velis reformare

mare per purum Dei Verbum. Quæro abs te primò : in qua editione Scripturæ contineatur purum & incorruptum Dei Verbum? An in Anglicana, aut Genevensi, quam amplectitur tua Ecclesia Reformata; an vero in editione Vulgata quam admittit Ecclesia Romana, nam illæ Scripturæ in multis differunt.

Respondebit, in Anglicana aut Genevensi, non verò in Romana, At contra, Peto mihi ostendi, ubinam habeatur in Scriptura, Editionem Anglicanam esse purum & incorruptum Dei Verbum potius quàm Romanam? Si dicat id declaratum esse à Parlamento Anglicano, vel à Statibus Hollandiæ, vel quid simile. Peto iterum ubinam legatur in Scriptura Editionem, quæ declaratur à Parlamento Anglicano, vel Statibus illis, esse purum Dei Verbum? Hæc cum in Scripturis ostendere prorsus nequeas, nullo modo potes meum errorem ex solo & puro Dei Verbo reformare, quod jam suscepisti, & præstare teneris. Quod ni feceris, tua Religio Reformata, quæ id profitetur, convincitur, esse erronea. Hæc primâ methodo, si rectè urgeatur, necessario constrictus tenetur adversarius absque ulteriori progressu.

Secundâ Methodus.

SED ulterius procedamus, per me jam licet, ex Editione & versione v. g. Anglicana clarè ostendatur me errare credendo cum Ecclesia Romana, verbi causa, Realem Christi præsentiam, & perseverantiam in Eucharistia, aut Confessionem sacramentalem, aut alium quemcunque fidei Romanæ articulum.

Quando adversarius aliquem Scripturæ textum contra protulerit, hoc modo urgendus erit.

Scripturæ textum à te prolatum aliter intelligunt & explicant Catholici Romani pro sua fide, quam à te intelligatur & exponatur pro tua doctrina illi contraria.

Ergo ut tuam mentem sequar, rejectâ Ecclesiâ Romanâ tantamplâ & antiquâ, debes mihi ostendere, ubinam dicatur in Scriptura, tuo sensui & explicationi esse adhærendum, eamque præ cæteris tanquam infallibilem eligi debere. Hoc enim est punctum fidei quod jam disputamus, v. g. an tua explicatio de Reali præsentia sit vera, nostra autè falsa; omnia autè puncta fidei debent ex sola Scriptura cõstare, uti ipse doces & profiteris. At nuspiam in tota Scriptura dictum reperies, quod tua, aut tuæ Sectæ explicatio sit infallibilis, Romanæ autem Ecclesiæ & omnis Sectæ tibi contrariæ explicatio sit erronea. Ergo ex tua confessione habeo, me non debere, nec salvâ fide posse tuæ doctrinæ aut sectæ adhære; cum tua fides doceat, nullum fidei articulum esse recipiendum,

ciendum, qui in puro Dei Verbo scriptus non reperitur.

Quod si dicat, se allatum Scripturæ textum non per suam interpretationem, sed per alium Scripturæ locum explicare. De illa Scriptura redibit eadem quæstio, & idem argumentum quod jam de primo textu attulimus; cum illam adversarius pro sua doctrina, alii pro sua illi contraria stare intelligant.

Quod si extra Scripturæ verba, aliquam glossam apponat; aut spiritum suum privatum prætendat, contra hæc omnia pari ratione valebit idem argumentum. Nihil credendum quod in Scriptura expressum non continetur. Sed tuam glossam, aut tuum spiritum esse divinum; aliorum vero erroneum; nusquam in Scriptura contineri ostendis. Ergo non licet tuæ glossæ; aut spiritui fidem adhibere.

Tertia Methodus.

Postquam Sectarius coactus est fateri, Scripturas nullibi in terminis asserere suam mentem & explicationem cuivis alteri esse præferendam, restat tantum ut dicat constare ex ipsis verbis Scripturæ per *claram consequentiam*, suum sensum esse verum, aliorum falsum. Exempli gratiâ contra realem præsentiam sic argumentabitur. Christus accipiens panem benedixit; ac fregit dicens. *Hoc est corpus meum.* Sed non potest ille esse corpus Christi realiter, inquit Calvinus, neque extra actualem communionem, inquit Lutherus. Ergo Scriptura dicit Corpus Christi ibi tantum esse figurativè; vel ut infert Lutherus, tantum in actuali sumptione. Item in alio exemplo Scriptura dicit *Ioan. 6. Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Ergo communio sub utraque specie est necessaria, per legitimam consequentiam.

Sed quæro ex Adversario, an non sciat multas consequentias deduci ex Scriptura, quæ videntur in speciem aperta, sed re ipsâ sunt falsæ. Ex hac consequentia in speciem aperta: *Pater major me est*: Ergo verbum divinum est minus Patre, in hæresim inductus est cum multis millibus Arius, ac eodem modo per malas consequentias ex Scriptura per errorem deductas inciderunt plures alii in hæreses innumeras.

Peto igitur ostendat mihi in Scripturis dici, *Omnem consequentiam quam ipse ex Scripturis deducet esse infallibilem & divinam.* Alias enim veller, me credere aliquid errori obnoxium, & in Scripturis non contentum; quod ipse tamen nefas esse contendit. Manifestum autem est hoc nunquam ostensurum, cum nulli privato homini in Scriptura promissum sit, omnes ejus consequentias fore infallibiles.

Itaque Adversarii fidem non esse divinam, sed merè humanam, & ambiguae veritatis sic ostendo. Nullus articulus innixus motivo fallibili, vel authoritati humanae est articulus fidei divinae. Sed omnis articulus quem Adversarius per solas consequentias deducit ex Scriptura nititur motivo fallibili, vel authoritati humanae. Ergo nullus articulus quem sic deducit ex Scriptura est articulus fidei divinae. Ac proinde non divinam Scripturam, sed suam Dialecticam; non Verbum Dei sed verbum Aristotelis Regulam fidei ultimam constituit. Nullibi enim Scriptura definit omnem Adversarii ex scripturis argumentationem fore legitimam, & ab omni erroris periculo immunem.

Si dicas primò, saepe consequentiam esse bonam & certam; etsi id in scripturis non asseratur.

Sed contra, saepe etiam contingit esse malam & incertam; fides autem omnino certa esse debet.

Et ut contingeret veram esse & legitimam, aliud prorsus est, consequentiam esse legitimam, aliud esse Verbum Dei; multa enim sunt vera & certa ex ratione naturali, v. g. me esse hominem, non ideo sunt Verbum Dei. Atqui nihil est de fide, nisi quod creditur propter solū Dei Verbū, nihil autē est Verbum Dei, nisi quod in scriptura continetur, secundum adversarium; sed jam habemus, nusquam in scriptura contineri, quod illa consequentia, quam adversarius deducit, sit bona & infallibilis. Ergo ista consequentia, & doctrina quae illi innititur, non constituit articulum fidei divinae.

Si dicas secundò, multa apud Catholicos esse fidei, quae tantum deducunt ex Verbo Dei per legitimam consequentiam, v. g. me esse conceptum in peccato originali, vel, hunc hominem esse verum Pontificem. Ergo potest Adversarius fidei suae articulos per consequentias ex scripturis declarare.

Respondetur negando consequentiam. Quamvis enim Catholicus sic procederet, per hoc suae fidei non contradiceret, pro ut contradicit Adversarius. Non enim habent Catholici pro fidei suae articulo, quod sola scriptura sit tota Regula fidei, cum admittant traditiones, & definitiones Ecclesiae, ad cujus infallibile iudicium referunt suas consequentias, ne à veritate aberrent, neque solā earum bonitate in credendo nituntur. Sectarii autem docent sistendum esse in sola scriptura, & tamen ulterius pergunt ad consequentias à se formatas & errori obnoxias. Neque consequentias à se fabricatas referunt ad limam Ecclesiae, cui Christus in iudicio infallibilitatem promisit, ut supra cap. 8. ostendimus.

Si dicas tertio, Christum aliquando articulos fidei ex scriptu-

ris per consequentias deduxisse, ac proinde se posse in negotio fidei per consequentias sine erroris periculo procedere.

Respondetur, consequentiam hanc nullam esse, & vel hinc apparere, quam facile sit in deducenda consequentia errare. Nam hoc ipso quo Christi infinita sapientia consequentiam aliquam deducebat, infallibile erat eam rectè deduci. An hanc Christi sapientiam infallibilem habet noster Adversarius? Secundò, independentè ab omni consequentia, quidquid Christus affirmabat etiam extra scripturas, hoc ipso erat fidei divinæ, quod de se uti spero, noster Adversarius præsumere non audebit; eoque minus quod sibi ex professo ademerit potestatem agendi per consequentias, sed in solo Dei Verbo sistendum esse profiteatur, quod nunquam legitur Christus fecisse.

Restat ergo ut Adversarius fateatur, primò, Fidei nostræ articulos non posse ex sola scriptura judicari, aut reformari. Secundò, sectam suam esse erroneam, quæ hoc tanquam punctum fidei profiteatur. Tertiò, in controversiis fidei, & ipsius scripturæ necessariò recurrendum esse ad iudicium Ecclesiæ, quam testatur ipsa scriptura à Christo constitutum esse Judicem in rebus fidei. Audi D. Augustinum de hac re primitivæ Ecclesiæ sensum tibì clarissimè exponentem lib. 1. contra Crescon cap 33, *Scripturarum*
„ à nobis tenetur veritas, cum id facimus, quod universa iam ple-
„ cuius Ecclesiæ, quam ipsarum Scripturarum commendat auctori-
„ ritas: & quoniam sancta Scriptura fallere non potest, quisque
„ falli metuit, hujus obscuritate questionis, Ecclesiam de illa con-
„ sultat, quam sine ulla ambiguitate sancta Scriptura demonstrat.

Methodus Quarta.

POssunt & aliâ viâ infringi argumenta syllogistica, quæ sectariis in quavis fidei controversia Catholicis opponunt: sive ostendendo totum syllogismum qui proponitur ad rem non pertinere, sive singulas argumenti propositiones negando, propter veritatem quod patebit omnibus sectariorum syllogismis in materia fidei esse communiæ. Horum singula in ipsa disputationis prælo hic breviter deducemus.

Hoc itaque aut simili modo argumentabitur sectarius, *veritas*
 contra præsentiam Christi in Sacramento Eucharistiæ? Si veritas
 Christi, *Hoc est Corpus meum*, statuerit Christum præsentem
 Eucharistia, Corpus Christi esset simul in Cælo & in terra. Sed
 idem Corpus non potest esse simul in cælo, & in terra. Ergo veritas
 ba Christi, *Hoc est Corpus meum*, non statuunt Christum præ
 sentem in Eucharistia.

Item, contra cultum Imaginum committit idololatriam, qui facit sibi sculptrile, ut adoret illud, Deut. 4. Sed Catholici adorant statuas, & imagines Sanctorum. Ergo Catholici committunt idololatriam per cultum imaginum.

Item, contra Absolutiōnem sacramentalem. Fides docet solum Deum posse peccata remittere. Sed Catholici credunt peccata remitti per sacerdotes in Confessione sacramentali. Ergo Catholici (id docendo) à vera fide aberrant. Et sic de cæteris syllogismis qui possint in aliis controversiis ab hæreticis formari.

Cavebit hic Catholicus (nisi insigniter eruditus) more scholastico ad singulas propositiones respondere, alias prolixâ nimis disputatione se intricabit, & facitè Adversario aliquam elabendam viam relinquet. Hanc ut præcludat, & Adversarium breviter, & clarè constringat.

Respondet ad syllogismum propositum hoc modo: Transeat Major, minor, & conclusio. Sive uno verbo, Transeat totum. Quia nihil facit ad rem: Nusquam enim in scriptura legitur in terminis hæc conclusio tui syllogismi: Verba Christi, *Hoc est Corpus meum*: non statuunt Christum præsentem in Eucharistia. Ut vero sit articulus fidei, debet apertè in scriptura contineri, juxta sectarios. De hoc autem disputamus, an ille sit articulus fidei. Ergo conclusio tui syllogismi non infert id de quo est controversia, quod tamen fieri debet in legitima argumentatione. Pari modo, nihil ad rem facit hæc conclusio secundi syllogismi, Ergo Catholici committunt idololatriam per cultum imaginum. Neque tertii syllogismi, Ergo Catholici errant contra fidem.

Secundo, Responderi potest ad eundem, vel alium quemlibet sectarii syllogismum, hoc modo: Transeat totum: Nihil ad rem de qua disputatur. Non enim potes tuum syllogismum, sive totam ejus formam mihi in Scriptura exhibere, cum tamen ex integra & legitima ejus forma dependeat veritas tuæ conclusionis, quam vis esse de Fide. Memineris autem juxta Religionis tuæ fundamenta nihil esse de fide quod non potest expressè in scripturis exhiberi.

Tertio, retundi potest quodlibet sectarii argumentum, cujus singulæ partes in Scriptura non continentur, Respondendo (si velis) ad singulas propositiones hoc modo: *Nego Majorem*, secundum Scripturas, hoc est, sive Major sit vera, sive falsa, parum refert, quia illa non est veritas Fidei, cum apertè in Scripturis sectarii. Eadem ratione procedendo, *Nego consequentiam* secundum Scripturas. Quia nec minor, nec consequens,

nec legitima ejus ex antecedente illatio in Verbo Dei expressè re-
velatur.

Si clamet Adversarius, majorem, aut consequentiam esse cla-
ram, esse legitimam &c. Respondet, Est clara Tibi, transeat; Est
clara scripturis, nego: ego autem in negotio fidei non debeo tibi
sed scripturis fidem adhibere, cum in quæstione fidei sola scriptu-
ra sit iudex & regula infallibilis, uti ipse profiteris.

Si forte adversarius ulterius contendat, majorem, & minorem
posse ostendi ex scripturis; de hoc ne litem intricatam moveat
Responde, sed quomodo probas scripturam cogitasse de illa con-
clusionem inde inferenda, cum illa in scripturis non legatur: im-
mo nec ullus SS. Patrum in terminis eam conclusionem ex illis præ-
missis intulerit. Ergo tu mihi pro articulo fidei obtrudis unam
exclusionem ex tuo tantum cerebro fabricatam, quam non se-
mus aut scripturæ, aut ulli Patrum unquam in mentem venisse.
An non vides quam longè à tuo proposito & scopo aberras, dum
conaris tua somnia, & Illationes extra scripturam formatas, pro
puro Dei verbo nobis venditare?

Si urgeat, Conclusionem, quæ infertur ex majori & mino-
re revelata, habendam esse pro articulo fidei, Responde: Prius pro-
bandum esset ex puro Dei verbo tuam conclusionem ex duabus
præmissis revelatis *in debita forma* à Te illatam esse, hoc autem
in Scriptura non ostendes.

Secundò, Quæro abs te, Amice, an ignores hoc ipsum inter
optimos Theologos incertissimum esse, An conclusio quatenus
deducitur ex duabus præmissis revelatis pro articulo fidei habenda
debeat. Negant disertè Valentia, Lorca, Molina, Turrianus
Comptonus & alii complures in Philosophia & Theologia ve-
ratissimi. Quia inquirunt, sola revelatio & authoritas divina non
moveret ad assensum istius conclusionis: illi enim assentimur e
parte propter formam syllogisticam, sive formalem connexio-
nem præmissarum cum conclusione, quæ tamen forma & con-
nexio est in scripturis revelata. Hinc opinio probabilis est inter
Theologorum cum Cajetano, Suare, Vega, Cano, Comptono &c. Fidem non esse discursivam, sed immediatè, & simpliciter
actu credi revelationem divinam & mysterium revelatum, v. g.
revelatum esse in scripturis Verbi incarnationem, absque eo quod
illud credatur propter discursum & formam syllogisticam; quæ
hæc fundatur tamen in hoc principio merè naturali, Quæcun-
que sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se: atque ita fides
nostra, ex vi hujus motivi, non esset certior quavis scientia natu-
rali.

Cum igitur hæc sit quæstio incerta, & inter Theologos disputata, & in scripturis non contenta aut decisa, debet Adversarius exhibere Articulum de quo disputatur, non in consequentia à se formata, sed in claro & aperto Scripturæ sacræ testimonio, de quo nemo possit dubitare. Tale autem testimonium pro articulo Fidei catholicæ contrario, nunquam proferre poterit.

Scio quidem Bellarminum, & plures alios contra hæreticos per consequentias præcedere, & in dissolvendis eorum syllogismis singulas propositiones diffusè examinare. Sed quia illa via prolixior est, & iis qui scholas non multum triverunt nimis intricata, hanc ego aperio Artem disputandi compendiosam, facilem, & iis quibus hæc scribo magis aliquando accommodatam. Et hos iterum moneo, ne ullo modo permittant adversarium extra hanc formam divagari, cum sectarius qui extra scripturas nihil se credere profitetur, illam disputandi formam admittere teneatur, vel primum illud fidei suæ principium abjurare. Hanc verò respondendi viam si Catholicus firmiter teneat, nec patiatur se ad alia parerga abduci, facile adversario, responsione inexpectatâ percusso, os occludet, & paucis verbis apertam de eo victoriam reportabit.

C A P U T X.

Quædam Dilemmata Sectario breviter proponenda.

Valdè usitatum est Hæreticis, quando cum Catholicis conversantur, variis de Fide quæstionibus ex improviso eos lacessere, quas ut refellere possint, methodum supra tradidimus. Hic juvat ex altera parte breves quasdam interrogationes per modum dilemmatis Catholico subministrare, quibus insultantem adversarium facile compescat, & ex quovis responso constrictum teneat, eumque adigat, ut sine ambage affirmando, vel negando præcisè respondeat, hoc modo.

Dilemma I.

1. Quæro, An tua Ecclesia v.g. Lutherana, sit antiqua, an nova? Si respondeat est antiqua. Quæro igitur, ubi fuit, aut quis antiquorū ejus unquam meminit per 1500. annos à Christo usq; ad Lutherum? Si dicat esse novam; Infer, ergo non est Ecclesia Christi, quæ antiqua est, ante mille sexcentos annos ab eo constituta.

Dil. II.

2. Quæro, Vera Christi Ecclesia estne fallibilis, an infallibilis; Si respondeat, est infallibilis. Quomodo ergo falsa est Ecclesia

Romana quæ ab initio fuit vera Christi Ecclesia, ut ipsi sectarii admittunt. Si dicat, esse fallibilem. Quomodo ergo tibi constat tuam Ecclesiam Lutheranam non esse hodie falsam, si vera Ecclesia possit esse fallibilis, & à fide deficere.

Dil. III.

3. Quæro, Vel homines possunt salvari in Ecclesia Romana, vel non possunt? Si non possunt, ergo totus mundus damnatus est à primis Ecclesiæ temporibus per 1500. annos usque ad Lutherum, quo tempore nulla alia nota fuit hominibus Ecclesia Christi nisi Romana. Si possint in Romana salvari, cur Lutherus & ejus sectarii eam deseruerunt?

Item Religio Romana in Anglia ante Lutherum fuit vera, vel nunquam in Anglia fuit vera Christi Religio. Nam Anglia suscepit Christi fidem ab Ecclesia Romana sæculo 6. per Augustinum Anglorum Apostolum, vera autem Christi Fides prius defecit in Ecclesia Romana sæculo quinto, secundum adversarios: ergo Anglia nunquam habuit veram Christi Fidem, si vera est sectariorum doctrina. En quanto dedecore sectarii suam Patriam improvido errore afficiant.

Dil. IV.

4. Quæro, Ecclesia Lutherana si fuit in mundo ante Lutherum, vel erat visibilis, vel invisibilis? Si asseras fuisse visibilem, dic quæso quis eam vidit, quis de ea unquam scripsit, aut mentionem fecit. Si autem dicas fuisse invisibilem, idem eodem jure de sua Ecclesia dicent Turcæ, dicent Anabaptistæ, dicent novi Tremblantes, an idèo illis credemus?

Dil. V.

5. Quæro, Vestra Ecclesia si fuit in mundo ante Lutherum, vel fuit sancta, vel non sancta. Si fuit sancta, assigna aliquem ex Sanctis Lutheranis, ejusque vitam, aut miracula in ulla Historia sacra aut profana à tempore Christi usque ad Lutherum. Si non fuit sancta, erga non fuit Ecclesia Christi, quæ sancta esse debet, & semper ab initio tot habuit sanctos Apostolos, Martyres, Confessores.

Dil. VI.

6. Quæro, Scriptura sacra non est nata cum Luthero, sed eam accepit ab Ecclesia Romana à centum circiter annis, quando ab ea defecit. Quæro igitur hoc modo, Ecclesia Romana, à qua Lutherus accepit Scripturas sacras, vel fuit tunc temporis vera, vel falsa Ecclesia. Si dicas fuisse veram, damnandus est Lutherus & omnes ejus affectæ, qui Ecclesiam veram deseruerunt. Si autem respondes fuisse falsam, quomodo ergo constat Lutherum & Lutheranos non habere falsam scripturam, cum illam acceperint à

falsa Ecclesia, quæ multò facilius potuit occultè scripturam, quam publicè veram fidem paulatim corrumpere. Quomodo ergo potest Lutheranus gloriari se puro Dei Verbo credere & adhærere.

Dil. VII.

7. Quær. Religio Lutherana qua talis consistit ex articulis purè negativis v. g. Non est Purgatorium: Non est Papa: Non est Missa &c. Quæro igitur. An articuli illi contineantur in Scriptura, an non? Si affirmas, ostende mihi locum ubi Scriptura dicat, non datur Purgatorium &c. Si negas posse in Scriptura assignari: Ergo Lutheranismus qua talis constat ex articulis in Scriptura non contentis: ergo non nititur Verbo Dei.

Si respondeas illos non esse Lutheranismi articulos essentialia, sed tantum accidentales. Quæro iterum, An illi articuli, quos vocas accidentales, contineantur in Scriptura, an non? Si contineantur in scriptura, non minus essentialiter sunt articuli à Deo revelati, quam quivis alius in Scriptura contentus: omnia enim quæ divina veritas in Scriptura proponit, æquè sunt Verbum Dei, & æqualiter participant infinitam Dei revelantis auctoritatem, ac proinde necessarium est æqualiter esse credenda. Si autem dicas in Scriptura non reperiri: ergo jam cogeris admittere articulos tuæ fidei esse extra fidem, hoc est, extra Scripturam, in qua sola profiteris tuam fidem contineri. Ergo corrui tota fabrica Lutheranismi in illis fidei articulis, quos sibi de novo fabricavit, & in quibus dissidet ab Ecclesia Romana.

Dil. VIII.

8. Quær. Afferis Ecclesiam Romanam defecisse à vera fide circa annum Christi quingentesimum, hoc enim docent sectarii. Quæro, an defecerit illa tota simul, an successivè per partes. Non tota simul: Quia hoc tantundem esset, ac si omnes qui toto orbe sunt in Ecclesia Romana, hodie decumberent Romani, & cras surgerent Lutherani. O figmentum! dic quæso, quænam historiam tam prodigiosam commemorat?

Neque dici potest quod Ecclesia Romana defecit successivè, hoc est, una pars cœperit negare aliquem articulum fidei, quem Ecclesia eatenus affirmavit. Nam omnes qui id fecerunt à reliquo Ecclesiæ corpore tanquam hæretici semper separati fuerunt. Ergo non potuit ipsum corpus Ecclesiæ Romanæ à vera fide successivè deficere. Exemplum sit in Berengario, quando circa annum Christi millesimum cœpit negare in Eucharistia realem Christi præsentiam, statim reliqua Ecclesia se illi opposuit, illumque uti hæreticum damnavit, uti fusè tradit Historia Ecclesiastica,

ca, quæ omnia Ecclesiæ dissidia ac schismata semper accuratè commemorat. Ante Berengarium autem nullus omnino in ulla historia reperitur in Eucharistia realem Christi præsentiam negasse. Ergo tota semper Ecclesia usque ad Berengarium illam affirmavit, adeoque manifestè ostenditur primitivam Ecclesiam realem Christi præsentiam credidisse, & ab ea fide nunquam successivè defecisse. Hujus dilemmatis evidentiâ convictus traditur in Gallia Comes Turenus Generalis armorum celeberrimus, & primaria olim sectariorum columna, qui non ita pridem tota bellica trophæa publica Romanæ fidei professione coronavit.

Dil. IX.

9. Quæro. Donum miraculorum vel est certum signum veræ Ecclesiæ, vel non est certum ejus signum. Si dicas non esse certum signum veræ Ecclesiæ; jam accusas Christum fraudis & imposturæ, qui miracula pro signo certo & indubitato veræ Ecclesiæ proposuit *Matth. II. Cæci vident, claudi ambulant &c. & Marci 16. signa autem eos qui crediderint hac sequentur, in nomine meo demonia ejicient &c.* & per hæc signa Judæos & Gentiles ad suam Ecclesiam adduxit.

Si autem admittas donum Miraculorum esse certum signum veræ Ecclesiæ; jam clarum est Ecclesiam Romanam esse veram, in qua sola, etiam hoc ævo, miracula præscis similia reperiuntur.

Dil. X.

10. Quæro ex moderno sectario; An agnoscat antiquos Hæresiarchas, verbi gratia, Arium esse verè hæreticum & ritè condemnatum, an verò id neget. Si negat Arium verè esse hæreticum, jam condemnat primævam Ecclesiam quæ Arium ut hæreticum proscripsit. Si verò agnoscat Arium verè esse hæreticum, idem de *Luthero*, & moderno quovis sectario, admittere debet. Uterque enim eodem modo ab universa Ecclesia Romana damnatus & separatus fuit, ideo toto orbe pro hæreticis habiti. Nam sicut hoc tempore dicit *Lutherus* Ecclesiam Romanam errare, ita in primis sæculis idem asseruit *Arius*, & tamen apud omnes est hæreticus. Sicut *Lutherus* citat pro se Scripturas, ita multò magis urgentes pro suo errore citavit *Arius*, ut probaret Filium in divinis esse Patrem minorem: *Pater major me est. Ioan. 14.* Et ubi Scripturæ dicunt Patrem & Filium unum esse, *Arius* explicat de metaphorica & mortali unitate voluntatis. Denique quidquid pro se prætendit

Lutherus, eodem jure pro se dicet, aut olim dixit *Arius*. Ergo necesse est (*Lutherane &c.*) ut vel Arium hæreticum esse neges, vel te hæreticum admittas.

CONTROVERSIÆ RECENTIORES DE AUTHORITATE PON- TIFICIS ET CONCILIORUM.

Quoniam *authoritas Ecclesiæ docentis; quam supra stabilivimus, exire solet in Actum per definitiones Pontificum, aut Conciliorum, necessarium est difficultates modernas, quæ de his moveri solent latius explanare, ut Curatores animarum in quavis particulari questione sanam Ecclesiæ doctrinam discernere ac tueri valeant.*

QUÆSTIO PRIMA.

An authoritas Concilii generalis sit supra authoritatem Pontificis?

Affirmativam partem iustitauerunt aliqui Doctores Catholici, qui licet contra hæreticos agnoscant Pontificem esse supremum in terris Caput universæ Ecclesiæ, id tamen intelligunt de Ecclesiâ ut est singillatim ac sparsim sumpta, non verò ut collecta, & in unum Corpus legitimè congregata. Ita docuit *Gerson lib. de potestate Papa. Almainus de author Ecclesiæ, Tostatus defensorii part. 2. cap. 27.* & aliqui ex Sorbonicis, contra quos

Dicendum est, Pontifici competere authoritatem Concilio generali majorem. Est hæc communis Theologorum doctrina, quam plures dicunt fidei proximam, & oppositam sententiam erroneam appellant, ac fusè eam oppugnant cum Bellarmino de Concil. *Lib. 2. Cap. 15.* Cajetano, aliisque.

1. Ut clarius hoc breviusque probetur, assumo id primò, quod adversarii ultro concedunt. Pontifex Romanus est Caput, ac Pastor universalis singularum Ecclesiarum ut sunt sparsæ ac sejunctæ; Ergo est etiam Caput ac Pastor omnium Ecclesiarum ut sunt in unum conjunctæ ac congregatæ in Concilio generali. Patet consequentia, quia per collectionem in unum gregem, sive in corpus Concilii, Ecclesiæ particulares non desinunt esse oves Christi, quas disertè ac sine exceptione Christus ipse suo in terris Vicario subjecit, dum dixit Petro. *Pasce oves meas: Confirma fratres tuos.* Non enim desinunt esse oves aut degenerant à natura fratrum per mutuam conjunctionem inter se, & cum suo Capite in Concilio generali.

Ex quo ulterius patet. Concilio nullam immediatè à Christo collatam esse authoritatem, sed omnem quam habet potestatem à Pontifice derivare, cum Christus nulli præter Petrum reperitur gubernandæ Ecclesiæ authoritatem concessisse.

2. Probatur secundo hæc doctrina, ex ipsa Conciliorum Generalium solemnè legitima declaratione, quâ summi Pastoris auctoritatem Concilio majorem agnoscunt. Atque imprimis Concilium Florentinum, ex Patribus tam Græcis quam Latinis conflatum, summo consensu sic decernit P. 2. *Collat. 22. Definimus S. Apostolicam Sedem, & Romanæ Pontificem successorem esse B. Petri Verticis Apostolorum & verum Christi Vicarium & totius Ecclesie Caput, & omnium Christianorum Patrem, ac Doctorem existere, & in univèrsam orbem tenere primatum, & in B. Petro pascendi, regendi & gubernandi univèrsalem Ecclesiam à Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse.* En decretum legitimi Concilii, & à Pontifice confirmati, declarat Christi Vicarium totius Ecclesie Caput: & in univèrsam orbem tenere Primatum; pars autem orbis est Ecclesia in Concilio congregata: non poterit ergo Pontificis auctoritati se subducere, nisi fortè ultra univèrsam orbem ad spatia ignota se extendat.

Accedit altera definitio generalis Concilii Lateranensis ultimi sub Leone X. Sess. 11. ubi postquam declaratum est decreta Concilii Basileensis contra Pontificis auctoritatem, nullius esse roboris, ita subjungitur: *Solum Romanum Pontificem tempore existentem, tamquam auctoritatem supra omnia Concilia habentem, Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac dissolvendorum plenum jus ac potestatem habere nedum ex sacra Scriptura testimonio dictis sanctorum Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum etiam prædecessorum nostrorum, sacrorumque Canonum decreveris, sed propria etiam eorundem Conciliorum confessione manifeste constat.* Facit horum Conciliorum in propria causa tam luculenta confessio, ut supervacuum putem prolixiora eam in rem argumenta concervare, quibus facile est tractatus integros implere.

3. Opponunt aliqui primò. Decreta Concilii Constantiensis sess. 4. & Conc. Basileensis sess. 2. quæ videntur Concilio generali asserere auctoritatem Pontifice majorem.

Respondeo, Concilia ista quoad hoc confirmata non fuisse, idèoque in hoc nullum robur obtinere, ut constat ex Bulla Leonis X. in Concilio generali Lateranensi, in qua declaratur, utrumque Concilium in hoc negotio errasse, ipsumque Concilium Basileense Conciliabulum appellatur, quod fusius hic ostendit Bellarminus, ac Turre cremata qui tunc vixit, alique.

Oppones secundo. In primo Concilio ab Apostolis Hierosolymis celebrato, non Petrus, sed totum Concilium dixit; *visum est Spiritui Sancto, & nobis &c.* Et decreta istius Concilii auctoritate Ecclesie

Ecclesiæ propriâ, non Petri nomine, ad fideles Antiochiam transmissa fuere.

Respondeo, hæc quidem gesta fuisse auctoritate totius Concilii, sed non excluso Petro ejus Capite, à quo decreta illa vim & robur accepere, sicut dummodo decreta Conc. Tridentini proponuntur fidelibus nomine Concilii, id omnes intelligunt de Concilio prout in eo Pontifex includitur.

Oppones tertio, *Matth. 18.* Christus dixit ipsi Petro: *Si peccaveris in te frater tuus, dic Ecclesie.* Ergo ipsa Ecclesia in Concilio congregata, potestatem judicandi immediatè à Christo accepit.

Respondeo, præceptum illud non intelligendum de Ecclesia in universali Concilio congregata, alias enim impleri non posset trecentis annis post Christum, quo tempore nullum in Ecclesia fuit Concilium generale. Per Ecclesiam igitur Christus hic aliud non designat, quam quemlibet Superiorem, aut congregationem, quæ in Ecclesia legitimum judicium exercet, rectè enim dicitur fieri ab Ecclesia, quod fit à persona publicam in ea habente potestatem.

4. Postremò hic extorquendum est telum quibusdam, qui hoc tempore in partibus hæreticorum se vocant Missionarios Apostolicos, nec dubitant tamen, ut evahant potestatem Principum sæcularium, Apostolicæ Sedis auctoritatem infra concilium deprimere: ac confidenter asserere, hanc esse Ecclesiæ Gallicanæ certam, & indubitatam doctrinam.

Verum in hoc produnt crassam rerum Gallicarum ignorantiam, dum suam & paucorum labem omnibus Galliæ Theologis affricare nituntur. Testatur id mecum celebris scholæ Sorbonicæ Doctor Andreas Duvallius agens de ea sententia quæ asserit Pontificem esse supra concilium generale. Tract. de Rom. Pont. potestate P. 4 q. 7. *Totus* (inquit) *orbis exceptis pauculis Doctoribus, eam (sententiam) amplectitur, & rationibus validissimis, cum ex scriptura, Conciliis & Patribus, tum ex principiis Theologiae petitis confirmatur.* Atque idem Doctor luculenter ostendit in Anteloquio, §. quo pacto Concilium Basileense, in hoc puncto Pontificiæ auctoritati inimicum, ab universa Ecclesia explosum semper rejectumque fuisse, nec aliam in hoc esse Fidem Galliæ, quam universalis Ecclesiæ.

Hujus rei præclarum præbuere argumentum Episcopi Galliæ, & Doctores Sorbonæ, quando Parisiis Anno 1611. prodiit libellus Anonymus de Ecclesiastica & politica potestate, qui cum in hac quæstione videretur Pontificiis auctoritati adversari,

Cardinalis Perronius, unâ cum Episcopis provinciæ Senonensis, & postea Aquensis provinciæ Antistites, gravi censura libellum notarunt, ac suo decreto condemnarunt. Quorum sententiam ipse author libelli postea amplexus est, suumque errorem debite retractavit.

Abeant jam inanes fabellæ, de Ecclesia Gallicana universa in hoc dogmate Pontifici contraria: faceffat quoque credula nimis talium Missionariorum imprudentia, qui, ut cupiditatibus suis vellificentur, à veritate auditum avertunt, & ad tales fabulas convertuntur.

QUÆSTIO SECUNDA.

An Pontificis definitiones sint infallibiles absque assensu Concilii generalis.

Respondeo, & dico Pontificem Romanum infallibilem habere authoritatem in definiendis rebus fidei pro universa Ecclesia, etiam absque Concilio generali. Hæc Doctrina communis est inter omnes melioris notæ Theologos; contra Gersonem, & Almainum in *lib. de potestate Ecclesiæ*, Alphonsum de Castro, & Tostatium *defensorii p. 2. c. 30.* Adrianum VI. antequam esset Pontifex *quæst. ult. de Confirmatione*, & quod l. 2. §. 1. cum quibus sensisse videtur Bajus, uti patet ex ejus Epist. ad Doct. Gravium data anno 1572. & aliqui Sorbonici, qui tamen non negant definitioni Pontificis etsi fallibili obtemperandum esse. Sed istorum sententia ab aliis Theologis variâ censurâ notatur, adeò ut Bellarminus hanc etiam dicat erroneam, & hæresi proximam, & plures recentiores absolutè hæreticam.

Probatur hæc doctrina primò illis argumentis, quibus supra ostendi Pontificem esse supra Concilium, & nulli omnino à Christo, præterquam Petro, immediatè collatam esse authoritatem infallibilem regendi, & docendi universam Ecclesiam, dum soli Petro cum successoribus determinatè, & in singulari dixit Luc. 22. *Ego rogavi pro Te, ut non deficiat fides tua, & Tu aliquid quando conversus confirma Fratres tuos.* Et Joan. 21. *Petre amam me? Pasce oves meas.* Et Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam.*

Sed ne quis ulterius dicat, soli quidem Petro & successoribus collatam fuisse potestatem immediatam docendi universam Ecclesiam; potuisse tamen Christum requirere assensum Concilii generalis tanquam conditionem, sine qua Spiritus sanctus Pontificis definitioni non assisteret. Contrarium vincunt verba Christi superius allata, quæ cum sint absoluta, non patiuntur ullam

hujusmodi conditionem apponi, præsertim cum illa gratiam ac privilegium contineant, quod nunquam ultra Principis verba restringendum judicatur. Et verò parum Ecclesiæ usibus consentanea fuisset in Pontifice hæc & docendi & definiendi auctoritas, si non esset ab erroris periculo libera absque Concilio generali, quod nunquam sine ingenti labore ac molimine, imo aliquando obsistentibus Principum dissidiis, ex toto orbe Christiano nullo modo cogi potest. Hunc igitur universæ Ecclesiæ cætum requirere ad decidendum quamlibet fidei controversiam, ne quidem prudentiæ est humana, multò minus providentiæ divinæ.

2. Sed age, Si lubeat Ecclesiam universam tot itineribus toties fatigare. Demus jam grandævos illos Concilii Patres per mille viarum discrimina ab extremis oris in unum cætum, locumque cum suo capite convenisse. Proponitur congregatis nova quæpiam fidei controversia, itur in suffragia. Sed ecce, ut sæpè factum, aliud sentiunt Patres, aliud Pontifex. Cujus hic sententiæ standum erit? Non solius Concilii, cum fatearis hujus assensum tantum requiri per modum conditionis, ut Pontificis definitio sit infallibilis. Neque admittras standum esse sententiæ definitivæ solius Pontificis. Quid ergò Ecclesiæ in hoc Concilio consilii erit? Si tuæ innitatur sententiæ, te infectâ iter remetiendum & de controversiis Fidei decidendis desperandum erit.

3. At ne id unquam eventurum formidemus: Probatur secundò nostra assertio, ex testimonio Conciliorum generalium, quæ in Pontifice res Fidei per se definiente hanc auctoritatem erroris expertem ultrò agnoscunt. Illam in Leone I. lubens admisit Synodus Calcedonenfis IV. Nam priusquam Synodus illa Calcedone congregata fuisset, Leo Pontifex damnaverat Eutychem Epistol. Flaviano Constantinopolitano inscriptâ, quæ verius encyclica sive universalis fuit. Hæc cum Concilio lecta esset actione 2. Patres acclamarunt; *Anathema qui ita non credit, Petrus per Leonem locutus est.* Hanc itaque Leonis Epistolam ac sententiam definitivam tanquam certissimam Fidei Regulam acceperunt, eique Actione quartâ in Concilio subscripserunt. Quinimò postquam aliqui Episcopi Ægyptii, qui prius in reprobando Eutyche tergiversati fuerant, tandem dixissent, *Anathema Eutyche, & credentibus ei,* nondum acquievêre Patres; sed iudicantes rem ex sola Pontificis sententia decernendam, denuò inclamarunt, *Subscribant Epistola Leonis; qui non ei subscribit, hæreticus est.* Usque adeò, ex sola Pontificis decisione, negotium Fidei contra Eutychem non amplius à Concilio judicandum, sed

ex Pontificis immobili sententia, jam judicatum esse; pronuntiarunt, ita ut quemlibet ei obsistentem pro hæretico haberent. Denique tota Synodus communibus votis Actione 16. à Leone postulavit, ut sua confirmatione decretis Concilii firmum robur adjiceret, satis in hoc aperte professâ, inconcussam Decretorum firmitatem à sola Pontificis auctoritate dependere.

4. Neque alia cæterorum Conciliorum mens & sententia fuit: patuit ea in Constantinopolitano II. Actione 4. erga Pontificem Agapetum in causa Anthimi: nec minus in Synodo VI. actione 18. erga Agathonem, de cujus ibi litteris tota Synodus ait. *Quas ut à summo Apostolorum vertice divinitus conscriptas, agnoscimus.* Dein in Synodo VIII. erga Adrianum II. ac Nicolaum I. ubi actione 3. de sententia Photii sic denuntiatur: *Neque nos sanè novam de illo judicii sententiam ferimus, sed jam olim à Sanctissimo Papa Nicolao, & successore illius Adriano pronuntiatam, quam nequaquam possumus immutare.* Si Synodus Pontificis sententiã immutare non potuit: ergo agnoscit eam immutabilis esse veritatis. Sed ne in proferendis aliorum conciliorum monumentis sim prolixior, tantum adjungo brevem Concil. Tridentini confessionem de Baptismo sess. 7. can. 3. *Ecclesia Romana autem non nisi ratione Pontificis est Magistra cæterarum.* Quid verò aliud hoc est, quam soli Pontifici competere infallibile in docendâ Ecclesia magisterium.

At, inquires, quædam Pontificum definitiones inter se pugnare videntur. Repono breviter, non pauciores in Conciliis imò in Sacris litteris antilogias in speciem apparere: an idèò his, aut illis sua concidit auctoritas? Solvit illas facilè Bellar. & Amicus tom. 4. disp. 7. sect. 2.

Postremò, vim habet insuperabilem constans Ecclesiæ toto orbe diffusa consensus in acceptandis omni ævo Pontificum decretis, quibus graviores quædam hæreses profligatæ fuerunt: etsi ea nullius fuerint generalis Concilii assensu corroborata. Constat enim primò, jam inde à tempore Apostolorum, nullum in Ecclesia coactum fuisse Concilium generale usque ad Nicænum I. sub Sylvestro Papa, quartò demum post Christum sæculo: & tamen primi Pontifices ante Sylvestrum, contra emergentes hæreses plurimas fidei, morumque controversias irrefragabili auctoritate definiverunt. Damnarunt enim illi, & hæreticos declararunt Baraphrygas, Montanistas, Marcionistas, Novatianos, ac Sabellianos, eosquè ab Ecclesiæ corpore separarunt.

Post tempora Concilii Nycæni, quis ignorat quam graves in Eccle-

Ecclesia hæreses suscitavit Pelagiani, Semipelagiani, Priscillianistæ, Berengarius, Petrus Oxoniensis, alique, quorum errores soli Pontifices absque Concilio generali præscripserunt, atque horum decreta omnes toto orbe fideles inviolabili fide sibi suscipienda esse non dubitarunt. Ac in Pelagiana quidem hæresi profliganda suum, suiq; ævi sensum ac sententiam apertè depromit Gelasius Papa *Epistola 5. Quid, inquit, tendimus ultra definita majorum? aut cur nobis non sufficiunt? an fortè nescitis hanc hæresim de qua loquimur, ab Apostolica dudum sede, per beate memoria Innocentium, ac deinde Zozimum, Bonifacium, Cælestinum, Sixtum, continuis ac incessabilibus sententiis fuisse prostratam.*

His superiori sæculo successere Leonis X. decreta contra Lutheri errores sancita, & ante coactum Tridentinum magno omnium, præterquam Lutheranorum, consensu recepta. Subierunt & nostro ævo contra Jansenii dogmata, Urbani VIII. alio umque Pontificum Innocentii X & Alexandri VII. nota satis orbi Christiano Diplomata, de quibus tamen cogimur, si Ecclesiæ filii esse velimus, ut Gelasius, pronuntiare: *Quid tendimus ultra definita majorum? aut cur nobis non sufficiunt? an fortè nescitis hanc hæresim (de qua loquimur) ab Apostolica dudum sede per beate memoria Urbanum, ac deinde Innocentium, & Alexandrum continuis ac incessabilibus sententiis fuisse prostratam.* Hæc illius primævi & aurei sæculi, aurea vox, & doctrina fuit: nescio quid ferreum, ac prisca incognitum subinde minatur nostra ætas, dum contra supremi Pastoris vocem obdurefeit. Deficere non potuit in Romanis Pontificibus pristina illa, & à Deo promissa in docendo authoritas, defecit ergo in obluantibus primæva observantia.

Admittunt more majorum melioris notæ Doctores Catholici, Pontificis etiam absque Concilio authoritatem erroris expertem, quam supra asserui, & hæc extendunt ad decisionem indubitam omnium controversiarum, in quibus è cathedra alterutram partem universa Ecclesia definit.

Emerferunt tamen recentiores quidam Theologi, qui huic amplitudini pontificiæ potestatis novos limites apponere moluntur. Quamvis enim admittant Pontificem in definienda Juris quæstione errare non posse, volunt tamen in quæstione Facti, etiam quando Ecclesiam universam è cathedra docet, errori obnoxium esse. Et ut securi sint ne ab hac doctrina validiori fræno cohibeantur, negant etiam concilio generali authoritatem indubitam in *Facti* quæstiones concedendam. Hinc si quando de alicujus Personæ erroribus, de sensu Libri, de mente Authoris,

& aliis hujusmodi, controversia nova oboritur, ut sententiam sibi metuendam declinent, librum pandunt ad Facti quæstiones effugium, hoc se clypeo contra Pontificum ac Conciliorum decreta, & anathemata tutos arbitrantur.

Sed levius ferendum foret, si hujus doctrinæ lues iis tantum quibus nata est finibus contineretur. Latè nimium illa serpit, dum trans oceanū ad Apostolicos quoque Missionarios penetravit, quorum aliqui cum *Carono* suis etiam Scriptis hoc contagiosum virus insperferunt. Nec dubitarunt, in alio genere causæ ac controversiæ, contra Pontificum decreta ac censuras, hanc facti quæstionem obtendere; & ipsos etiam Sectarios, hoc prætextu Pontificiæ potestati in multis subducere. Ne igitur alii hoc nixi medio apud ignaros aditum sibi ulteriorem aperiant, hic brevem hujus controversiæ expositionem illis oportunè obijciendam judicavi.

QUÆSTIO TERTIA.

An Pontificis in definiendo autoritas infallibilis extendat se ad omnes tam Juris, quam Facti quæstiones.

1. **R**espondeo & dico, Nullum errorem cadere posse in doctrinam quam Pontifex autoritate summâ definit, & proponit universæ Ecclesiæ, sive illa Juris, sive Facti quæstionem contineat.

Nolo probare hanc assertionem argumentis prolixioribus; Ex unico principio jam stabilito rem hanc dilucide brevitetque concificiam.

Certum est fide divinâ omnibus Catholicis, Ecclesiam universam, cujus caput est Romanus Pontifex, non posse in credendo errare: quod supra contra Sectarios firmavi. Atqui si definitio Pontificis in doctrina Facti esset obnoxia errori, in eundem errorem traheretur universa Ecclesia. Ergo in proponenda Ecclesiæ hujusmodi doctrina non potest Pontifex errare.

Minor probatur. Quia de facto Pontifex summâ potestate aliquid definiens in quæstione facti districtè, & sub anathemate mandat id credi & recipi ab universa Ecclesia, eo tenore quo procedit in quæstione juris, & tota Ecclesia tenetur ejus mandato obtemperare. Ergo si Pontifex in definienda Facti quæstione esset falsibilis, absolutè posset, imò deberet universa Ecclesia in eundem errorem induci.

En quo pertingat immanis error, qui dum in Facti quæstione Pontificis autoritatem convellit, eadem ruinâ involvit universam Ecclesiam, ipsam columnam, & firmamentum veritatis.

2. Hanc vero in Pontifice circa Facti quæstiones in violabilem potestatem

potestatem ab Ecclesia agnitam, semperq; receptamque fuisse, ex suis ipsa monumentis testabitur, ex quibus sufficiet pauca, eaque recentiora proferre.

Sunt hæ Facti quaestiones: An cum corpore Christi remaneat panis substantia in Sacramento Eucharistiæ. An Christus aquam non miscuerit in ultima cœna: An per Baptismũ & Confirmationem imprimatur character Sacramentalis: An Ecclesia antiquissimis temporibus usa fuerit Indulgentiis: An Deipara semper virgo permanferit. An eadem per totam vitam ex speciali privilegio vitaverit omnia peccata etiam venialia &c. Has verò quaestiones Leo X. Pontifex per suam Bullam contra modernos hæreticos resolvit, ac definit, suamque definitionem universæ Ecclesiæ sub anathemate credendam proposuit, idemque postea in Concilio Tridentino præstitum fuit. Contra hanc Pontificis definitionem nemo orthodoxus excepit, nam ad Facti latebras confugit, nemo in his quaestionibus sine erroris periculo decidendis, præter Sectarios, summi Pastoris auctoritatem in dubium revocavit.

3. Hanc igitur semitam in aliis Facti controversiis teneat necessesse est, qui non cupit novo exemplo à Præseis Patrum vestigiis & veritate deviare. quod ni faciat, nullum fidei controversiis, nec in Romana quidem Ecclesia, exitum inveniet. Faciamus enim, insurgente nova adversariorum oppugnatione, Pontificem aut Ecclesiam pro fidelium pace aliquid definire, exempli gratia, Deiparam nunquam actu peccasse: nunquã contraxisse maculam originalem: Lutherum non fuisse à Deo missum. Quam facillè foret omnem hujus definitionis vim evertere opponendo, hic involvi quaestionem Facti, hanc non esse materiam fidei, Pontificem in his summâ auctoritate decidendis potestatis suæ limites excessisse. Sæpè enim, an quaestio aliqua factum involvat, à sola nominis lite dependet. Quisquis igitur non inanes lites, sed potius expeditam fidei semitam inquirat, huic Regulæ insistat necessesse est: Pontifex aliquid definit, & Ecclesiæ credendum proposuit; ergò id potuit definire. Parum enim utilis foret Spiritus veritatis in Ecclesia perpetuo mansurus, si permitteret Christi Vicarium suo nomine, & summâ auctoritate aliquid universæ Ecclesiæ proponere, quod per suam assistentiam ab erroris periculo non vindicaret.

4. Neque huic doctrinæ adversatur Bellarminus *Lib. 4. de Pont. c. 2.* aut Doctores alii, qui tradunt Pontificem, etiam ut Pontificem, & cum Concilio generali errare posse in controversiis facti par-

ricularibus, quæ ex informatione, testimoniisque hominum præcipuè dependent. Non enim admittunt illi quod Pontifex summâ potestate pro universa Ecclesia aliquid definiens possit esse obnoxius errori: sed tantum docent, Pontificem etiam ut Pontificem, per modum judicis privati, errare posse in controversiis facti particularibus, uti dum aliquem excommunicat, suspendit, damnat aut absolvit, potest fieri ut innocentem damnet, aut nocentem absolvat: quia in hujusmodi judicio non exercet officium Pastoris universalis, neque in his, si erret, tota Ecclesia in errorem inducitur, quia veritas talis sententiæ non proponitur definitivè tantquam ab universa Ecclesia sub præcepto recipienda. Dicitur tamen actus illos exercere, tanquam Pontifex, quia robur suum habent à Pontificia potestate, à cujus sententia ad aliud tribunal appellari non potest. Hoc igitur sensu intelligendus est Bellarminus nec non Baronius & Spondanus, dum in historia Honorii admittunt Pontificem & Concilia in quæstione facti errare posse. Et de Bellarmino quidem satis id apertè colligitur ex verbis, quæ loco supra citato præmittit, ubi tradit sententias Pontificum interdum *Versari in rebus particularibus, quæ ad paucos pertinent, quales ferè sunt omnes controversiæ facti, ut an talis sit promovendus ad Episcopatum, an jure fuerit promotus, an videatur deponendus &c.* Harum enim quæstionum decisio ex informatione testimoniisque hominum præcipuè dependet, non ex Spiritu sancti assistentia, quæ tantum Pontifici definienti, & universam Ecclesiam docenti promittitur.

Ex dictis hæctenus dilucidè sequitur, nunquam fieri, aut sperari posse, ut aliqua eadem propositio sive in materia juris, sive facti semel ab Ecclesia aut Pontifice damnata, postea definiatur ut vera, vel contra, ut præclare deducit P. Bruno Neusser, vir eximie doctus, in suo *Prodrómo Velitari* p. 1. cap. 3.

QUÆSTIO QUARTA.

An possit error cadere in Ecclesia, aut Pontificis definitionem sensu Scripturæ Canonice, aut de doctrina alicujus libri Catholici?

1. **D**ico primò; De fide est Ecclesiam, aut Pontificem non posse errare, dum alicujus Scripturæ sensum definit, & universis fidelibus recipiendum proponit.

Probatur ex ipsa Scriptura, & ratione manifesta, quibus supra *Cap. 8* contra Sectarios, ostendimus Ecclesiam & Pontificem esse judicem infallibilem controversiarum in materia fidei. Scilicet quæstio quæ oboritur de legitimo sensu Scripturæ sacræ, manifestè

stè versatur in materia fidei: verus enim Scripturarum sensus nititur Dei revelantis autoritate, estque primum totius fidei fundamentum. Ergo in eo declarando necessarium est sententiam Ecclesiæ aut Pontificis ab omni errore immunem esse. Aliàs nulla superesset via, quâ possint hæreses contra verum Scripturæ sensum exortæ ex comperta veritatis luce dissipari.

Et verò si prisca patrum vestigia relegamus, hac autoritate nixi Pontifices & Concilia profligarunt Arium, Macedonium, Nestorium, Eutichetem, quos de verò Scripturæ sensu sibi præfidentes, per legitimam verbi Dei interpretationem summâ potestate declaratam ab Ecclesia segregarunt. Nec alio telo Patres Tridentini confixerunt hæreticos contra veram Christi in Eucharistia præsentiam sese effertentes, quam interposita suâ autoritate, quâ declararunt, illos contra Scripturæ sensum aberrare, qui Christi verba, *Hoc est Corpus meum &c.* Ad fictitios & imaginarios tropos, quibus veritas carnis & sanguinis Christi negatur, contra universæ Ecclesiæ sensum detorquerent. Si quis igitur hoc interpretandi magisterium infallibile Ecclesiæ deneget, is nondum convictos Lutheri errores, nondum prostratam Calvini hæresim fateatur necesse est. De quo ne quis fidelium possit dubitare, apertè declarat Tridentinum sess. 4. Ecclesiæ esse judicare de verò sensu & interpretatione Scripturarum. Neque existimo hanc doctrinam ab aliis quam apertis Ecclesiæ hostibus in dubium posse revocari.

2. Dico secundò: Falli nequit judicium Ecclesiæ aut Pontificis, autoritate summâ approbantis alicujus Libri doctrinam ut veram & Catholicam.

Probatur primò: Negari non potest quin Ecclesia & Pontifex sit infallibilis in aperiendo sensu Scripturæ sacræ, uti jam inter orthodoxos compertum esse demonstravi; ergò eadem pollent facultate in approbanda alterius libri doctrina ut Catholicâ, & absque erroris periculo recipiendâ, Eandem utrobique rationem militare sic ostendo. Sensus ille quem Canonicus Scriptor suis verbis expressit, potest ab alio authore dissimili verborum ordine & apparatu consignari, sic ut nullum subsit nisi in idiomate, & verbis discrimen. Quid quæso causæ est, cur sensum verum sub novo verborum apparatu latentem non possit Ecclesia deprehendere, si valeat eundem sub priori scribendi forma dignoscere? Certè ad fidelium institutionem, & ad dirimendas controversias omninò facit, veritatem fidei non tantum in sacris Litteris, sed etiam in quovis Libro de quo lis oritur, sine errore designare.

Probatur secundo, Si Pontifex, aut legirimum Ecclesiæ Concilium possit errare in approbando alicujus libri doctrina, ut vera & catholica, jam fere omnes Ecclesiæ definitiones suum robur amittent. Doctrina enim in illis definita plerumque à particulari quapiam persona conscripta & concinnata fuit, ac postea Pontificis aut Concilii judicio subjecta. Quod si in judicando de istius descriptionis sensu, Pontifex aut Ecclesia infallibilis non fuit, jam corrumpunt istæ definitiones ab universis fidelibus pridem receptæ. Exemplo sint Canones illi duodecim, quos Ephesinos vocant, quibus anathema dicitur doctrinæ Nestorii, conscripti fuerunt Canones illi primum à Cyrillo in una ex synodicis epistolis, quod demum ut Catholicos Ephesina Synodus approbavit, uti aperte patet Actione 4. in initio Conc. Calcedonenſis. Hæc autem approbatio nullius est roboris, si non possit Synodus illa sine periculo erroris judicare de catholico sensu scriptio nis à Cyrillo confectæ. Non enim de solis verbis, ac vocibus judicat Ecclesia sed de sensu quem verba illa conficere debent.

3. Probatum tertio, Et argumentum desumo ex mente eorum qui hanc doctrinam præcipue oppugnant. Fatentur illi libenter Pontificem infallibilem esse in approbandis S. Augustini libris in ea præsertim parte quâ Pelagianos ac Semipelagianos confutavit. De probatissima horum librorum veritate vel minimum hæsitare summi piaculi loco habent: ipsum proinde S. Augustinum Patrem Patrum, Doctorem Doctorum, post Canonicos Scriptores primum de prædicare non dubitant. Hominem tamen fuisse S. Augustinum, & in scribendis libris errori obnoxium nemo est qui inficiatur. Unde ergò istis S. Augustini Scriptis authoritas tanta accessit, ut ab omnibus veneratione summâ instar oraculorum suscipi debeant? In promptu ratio est, quia scripta illa plerumque Pontifices aut Concilia approbavere; illis exploratæ veritatis testimonium apposuit Concilium Constantinopolitanum II. Gelasius Pontifex in Synodo Romana, ac postea Cælestinus, Hormisdas, Joannes Papa; eadem contra Pelagii errores amplectenda esse declaravit. Certa igitur tibi est summa & inconcussa authoritas Pontificum, ac Conciliorum in approbanda S. Augustini doctrina vera ac Catholica; neque subit vereri, ne hic vel ex quæstione facta vel ex alia quapiam causa aliquod erroris periculum intervenerit. Quid igitur, dum de aliorum authorum Scriptis sententiam Pontifices ferunt, lapsum illis aut errorem reformidas? Non tantum ad penetrandum S. Augustini sensum divinus Spiritus Ecclesiæ assistit, satis illi lucis est, ut ad alios ea sese diffundat; nec

cur lapsu temporis moderni Pontifices lucis hujus deliquium patiantur, Christus Jesus heri, & hodie, ipse & in sæcula.

QUÆSTIO QUINTA.

An possit Ecclesia aut Pontificis definitio esse erronea de sensu Libri hæretico, cujus doctrinam condemnat?

1. Dico primò; Non licet inter Catholicos dubitare de Ecclesiæ, aut Pontificis authoritate infallibili in judicando de alicujus Libri sensu hæretico.

Probatur hæc assertio, ex doctrina jam à nobis in superiori §. stabilita. Sine ullo erroris periculo potest Ecclesia, aut Pontifex approbare alicujus libri doctrinam ut veram, & Catholicam. Ergo eodem modo potest condemnare alicujus libri doctrinam ut falsam & hæreticam. Nulla hic disparatio, omnia utrimque eadem concurrunt. Si in judicio de sensu libri Catholico, vel nulla est quæstio facti, vel ea definitioni infallibili minime obsistat, idem omnino statuendum erit de sententia, quâ sensus libri hæreticus declaratur. Si pro conservanda Fidei veritate necessaria est in Pontifice Romano authoritas erroris experta ad discernendam in libris S. Augustini catholicam veritatem, non minus eadem opus erit ad designandam in Pseudo Augustino doctrinæ falsitatem. Si denique ad officium spectat summi Pastoris, cui Christus oves suas pascendas commisit, salutaris doctrinæ pascua illis demonstrare, non minus ad ejusdem munus pertinebit, herbas nocentes, id est, doctrinam non sanam absque errore designare, ut fideles à libris, in quibus illa continetur, in Pastoris cura & authoritate arceantur.

2. Ad argumentum hoc à Pastoris officio desumptum, opponit *Sinnichius in Goliatho*, sufficere ut Pastor sciat se salubres tantum herbas, non autem venenatas Ovis apponere, etsi interea ignoret in quo agro herbæ illæ creverint, aut quis fuerit agri cultor: atque eodem modo laborandum non esse, etsi summus Ecclesiæ Pastor nequeat scire aut definire, ex quo libro, vel authore doctrina sana, aut noxia desumpta fuerit: modò provideat ut oves sanæ, non autem venenatæ doctrinæ pabulo nutriantur.

Displiceret non immeritò hæc responsio, nisi esset Scriptoris nostræ Patriæ, in qua cum venena non gignantur, minorem fortè à pascuis venenatis noxam formidavit. Sed quia omnibus hæc scribimus, **Quæro** ego, quid magnoperè pro sit Fidelium omnium

Pastorem docere generatim, quid iatubre sit, quid noxium, nisi fideles suos coerceat ab illis librorum pratis, & fontibus, in quibus noxia illa & venenata doctrina continetur? Quomodo autem arcebit, si non possit libros illos pestiferos absque errore designare? Hoc si Pastor præstare non valeat, quomodo oves pleræque quæ minus acutum vident, poterunt pestiferae doctrinae periculum evitare, dum ad volvendum noxios libros novitas, invitat, author allicit, facundia demulcet, & cœlestis doctrinae ambrosia potari existimant, dum venenum hauriunt mortiferum? Nihil igitur hic juyat deducta illa à quadrupedum Pastore non nihil claudae similitudo, qui compactum in stabulo gregem selectis herbis secum pascit, licet pratum ignoret unde demessum fuerat alimentum. Clauda, inquã, erit similitudo, nisi pariter doceas, quo pacto gregem Christi toto orbe diffusus, alicujus stabuli repagulis sic compingatur, ut nequeat libris noxiam doctrinam præsentibus liberè manus, aut oculos admovere. Artem hanc meliori compendio docet Ecclesia, dum indubitata supremi Pastoris voce, & oraculo ipsos potius libros pestiferae doctrinae feraces designat, ac designatos ad carceres illos condemnat, in quibus luci, & fidelium manibus perpetuo subducuntur.

3. Probatur invictè eadem veritas, ex perpetua consuetudine Pontificum & Conciliorum in ferenda sententia de librorum sensu, aut doctrina perversa; & ex fidelium consensu in amplectenda illa Pontificum sententia. Clariora ex plurimis exempla summatim refero. Libros Berengarii damnavit Nicolaus II. Severi libros reprobavit Agapetus Pontifex, cujus jussu Justinianus Imperator eos flammis aboleri mandavit. Innocentius Primus in epistola 26. ad Episcopos Africanos de Scriptis Pelagii sic rescribit: *Libros sane, qui ejus esse diceretur, nobis à Charitate vestra transmissos evolvimus, in quo multa blasphemia, nihil quod placeret, nihil quod non penitus displiceret, à quovis damnandum, atque calcandum.* Hoc verò rescriptum de sensu libri Pelagianii, unum est, ex illis quo ipse Augustinus non dubitat pronuntiare, *Roma rescripta venerunt, causa finita est.* Divinum nempe aliquid & infallibile hujusmodi Pontificis sententiæ, præ cæteris omnibus, inesse agnovit.

Neque fuisse fati doctrinae damnatae, abstrahendo ab Authore ejusque sensu, anathema dicere, uti volunt aliqui Jansenii fautores, constat ex processu habito in prima Synodo Nicæna. Ut cum Eusebius Nicod. & Theognis Nicænus condemnationem errorum qui Arii dicebantur subscriberent, detrectabant tamen

ipso Ario, ejusque doctrinæ anathema dicere. *Quod minime crederent eum qui erat accusatus, hominem ejus generis fuisse, qui eos errores doceret; atque hoc unum satis fuit, ut Synodus illos pro hæreticis haberet, atque exilio mulctaret, uti memoriæ proditum est in Socratis histor. Eccles. l. 1. cap. 10.*

Palmare in hoc genere deducitur argumentum ex actis Concilii Calcedonensis actione 8. Ubi Synodus universa Theodoretum, post abjuratam Nestorianam hæresim, absolvere recusavit, nisi disertè diceret, *Anathema Nestorio, & dogmatibus ejus.* Durum Theodoro non videbatur dogmata à Concilio damnata reprobare, modò Nestorium, cui plurimum studebat, eorum authorem non agnosceret. At Patres ex adverso, quamdiu id apertis verbis fateri recusabat, consonâ voce inclamarunt; *Ille hæreticus est, Nestorianus est, hæreticum foras mitte.* Sed ubi Theodoretus tandem absque ambage dixit, *Anathema Nestorio, & dogmatibus ejus.* Tum demum in Concilio Episcopi omnes pronuntiarunt: *Theodoretus dignus est sede Ecclesiæ, Orthodoxum Ecclesiæ Pastorem recipiat.* Mutato tantum nomine, aliis in simili causa eandem sententiam quadrare, consideranti manifestum est.

4. Non ignoravit hunc Ecclesiæ morem, & in eo Pontificis potestatem Doctor olim in Belgio celebris Michael Bajus, cujus cum sententiæ variæ damnatæ essent à Pio V. & Gregorio XIII. in rigore ac proprio verborum sensu ab assertoribus intento; nullo quæsito à Facti quæstione præsidio suam confessionem, ac damnatæ doctrinæ retractationem inter alia his verbis expressit. *Fateor plurimas ex iisdem sententiis in nonnullis libellis à me olim, & ante emanatam sedis Apostolicæ super iis censuram, conscriptis, & in lucem editis contineri & defendi, Etiam in eo sensu in quo reprobantur. Denique declaro me in præsentiarum ab omnibus recedere, & damnationi à sede Apostolica factæ acquiescere, neque post hac ulla docere, asserere aut defendere velle. Actus die 24. Maii 1580.* Quo tempore hæc etiam in Academicis Fastis conscripta fuere. Quin & ipse Jansenius nullam suis scriptis, contra Sedis Apostolicæ judicium, superesse defensionem apertè profitetur in Proëm. ad tom. 2. cap. 29. *Quidquid, inquit, ab ista Petri Cathedra... ab ista Ecclesiæ universa Capite moderatore, Pontifice præscriptum fuerit hoc teneo: quidquid improbatum improbo, damnatum damno, anathematizatum anathematizo.*

Hanc nisi supremo Pastori, majorum exemplo, auctoritatem erroris expertem concedimus, quid Calvinii, quid Lutheri libros à Sede Apostolica proscriptos execramur? Hæresim, in-

quies, libri illi continent manifestam. At negabit aliquis id sibi perspicuum esse, non enim omnes ea polent mentis acie, ut damnata dogmata in Lutheri libris illicò deprehendant. Cur ergò liberum non erit dicere, doctrinam omnem à Leone X. & Tridentino damnatam execror, Lutheri verò libros ut innocuos amplector. En ad qualia demum pascua devehimur, nisi Pastoris vocem saluferam omni ambage remotâ sequamur.

5. Dico nunc ulterius secundò. Quæstio de alicujus libri doctrina hæretica, & in sensu authoris, vera est quæstio Juris non Facti.

Quid enim est inquirere, an doctrina libri v. g. à Jansenio vel alio authore conscripti sit hæretica, quam quærere, spectato jure & Legibus humani sermonis, quem sensum conficiat contextus verborum quæ in illo libro continentur? Hoc autem spectat ad Legem quâ societas humana, verba aut scripta in certis circumstantiis usurpari & intelligi voluit, etsi interea contingeret et Scriptorem velle aliquem sensum verbis suis difformem. Sicut fit in valore quem Rex, aut Respublica monetæ constituit, qui debet publicè usurpari, etsi is qui monetam profert, cupiat illam aliter acceptari. Secundò, quærere, An sensus ille, quem verba communi lege conficiunt, sit hæreticus? Quæ etiam est quæstio clara juris divini: resolvi enim debet ex jure divino, quo inquiritur, an sensus ille repugnet eloquiis divinis, sive doctrinæ, quam Deus pro revelata haberi voluit?

Sic jam subsumo: Atqui ea quæ conflatur ex duabus quæstionibus Juris, necessariò debet ad quæstionem Juris pertinere. Ergo quæstio illa, de alicujus libri doctrina hæretica, non Facti sed Juris quæstionibus annumerari debet.

6. Ex quo patet talem hic de sensu libri hæretico subesse Juris quæstionem, qualis reperitur in aliis Articulis, extra ullius authoris librum, à Pontifice aut Concilio legitime damnatis. Quando enim ab iis propositio aliqua ut hæretica declaratur v. g. hæc *Mandata aliqua Dei sunt etiam justis impossibilia*; non aliter docent, quam doctrinam illis verbis comprehensam hæresim continere: quid verò hoc aliud est, quam sensum illi sermone subiectum hæreticum esse attentis Legibus, quas communi institutione humano sermone statuerunt. Sensus enim ab authore aliquo intentus, in arcano ejus pectore non occultatur, sed ille est Scriptoris sensus intelligitur, quem verba quibus utitur in externo tribunali, & communi hominum judicio conficere solent. Hæc igitur manifesta juris quæstio est, de hac Ecclesia, de hoc Pontifex, uti de illa priore, sine errore pronuntiat.

En quocumque te verteres, sive ad Facti, sive ad juris quaestio-
nem nullus datur effugio locus, lucidior est hæc veritas, quam
ut latebras patiatur. Hinc ne quis in ea recipienda vacillaret, sa-
pienti consilio, ex Regis Christianissimi, & Episcoporum Galliarum
desiderio, Alexander VII. decrevit, ut universus ordo Ecclesiasti-
cus huic Professioni cum juramento subscriberet.

Ego N Constitutioni Apostolica Innocentii X data die 31 Maii
1651 & Constitutioni Alexandri VII data 16 Octob. 1656. summo-
rum Pontificum, me subijcio, & quinque propositiones ex Cornelii
Iansenii libro, cui nomen Augustinus, excerptas, & in sensu ab eodem
autore intento prout illas per dictas Constitutiones Sedes Apostolica
damnavit sincero animo rejicio, ac damno, & ita juro: sic me De-
us adjuvet, & hac sancta Dei Evangelia.

QUÆSTIO SEXTA.

*An Pontifex sit infallibilis in materia Morum, Canoniza-
tione Sanctorum &c.*

Dico primo. Errare non potest Pontifex aliquid pro universa
Ecclesia definiens circa Morum honestatem, vel inhonestat-
tem, v. g. contractum quempiam esse licitum. Ita Bellar. *de Pont.*
l. 4. c. 5. aliique Doctores Catholici.

1. Probatur: Quia Pontifex non est obnoxius errori dum aliquid
definit in materia fidei, ut jam supra ostendimus. Atqui doctri-
na morum non est diversa à materia fidei, nisi in eo quod illa
morum non sit doctrina purè speculativa, sed insuper dirigatur
ad praxim & usum actionum humanarum, quarum ordinatio spe-
ctat etiam ad regimen Ecclesiæ, ac supremi Pastoris officium. Ergo
debet hic esse non tantum Fidei, sed etiam Morum regula infalli-
bilis. Confirmatur id ex praxi Ecclesiæ, quæ contra eos anathema
pronuntiat, qui non credunt articulis in materia morum definitis,
uti patet in Trident. *Sess. 6. can. 31.* *Si quis dixerit justificatum pec-
care, dum intuitu æterna mercedis bene operatur, anathema sit.*

Hinc etiam sequitur, quando ab Ecclesia aut Pontifice religio-
sus Ordo approbatur, de fide esse, ejus institutum non tantum
esse conforme divinis præceptis, sed etiam viam præbere facilio-
rem ad perfectionem, quam in ordinario Christianæ vitæ statu re-
periatur, & ad Consilia Evangelica idonea media continere.

2. Dico Secundò: Quoad præcepta quæ mores concer-
nunt, quando Pontifex potestate summâ aliquid Ecclesiæ prohi-
bet, certum est illud non esse ad salutem necessarium, aut mul-
tum

tum utile; quando autem aliquid præcipit, certum est id esse honestum.

Probatur prima pars : Quia ad officium supremi Pastoris pertinet, pabulum valdè utile, aut necessarium gregi non subtrahere : quòd ne eveniat debet Christus suo Vicario in rebus prohibendis assistere, cui dixit, *Pasce oves meas*

Secunda pars de rei præceptæ honestate declaratur : Quia qui præcipit aliquid tanquàm honestum, hoc ipso docet illud honestum esse. Ergo quando Pontifex in materia Morum proponit aliquid sub præcepto acceptandum ab universa Ecclesia, docet & definit illud honestè fieri, quæ definitio, cum sit in negotio pertinente ad salutem, debet esse à falsitate immunis, ne tota Ecclesia in errorem inducatur.

Dico tertio : dum Pontifices solemniter aliquem referunt in Canonem Sanctorum, sine erroris periculo definiunt, cum de facto frui cœlesti gloriâ. Hæc doctrina apud Theologos adeò communis est, ut non dubitent oppositum graviter censurare : quamvis *Sinnichius*, in suo *Saule à §. 258 ad 299.* contendat, Pontifices non semper definire illum quem Sanctum declarant, de facto ad cœlestem gloriam pervenisse.

3. Probatur contra eam nostra assertio : Quia quamvis vox *Sanctus* latè accepta significet hominem mortuum in gratia, etsi nondum ad cœlum pervenerit, uti patet in Eli a nondum mortuo, qui Sanctus vocatur in Martyrologio Romano. Nihilominus in Bullis Pontificum strictius accipitur *Sanctus*, pro illo solo, qui de facto cœlestem gloriam obtinuit. Patet hoc ex terminis, quibus solent aliquem Sanctum declarare, ut in Bulla Leonis X. pro Canonizatione S. Francisci de Paula: *Decernimus & definimus S. Franciscum de Paula in Cœlesti Hierusalem inter beatorum choros jam receptum, aeternaque gloria donatum fuisse.* Et Pius II. definit, *Catharinam Senensem in cœlesti gloria fuisse receptam, & aeternae gloria corona donatam.* Et eodem modo sonant verba quibus in Sanctorum Canonem refertur S. Antoninus, S. Bernardinus, S. Raymundus, S. Edmundus Cantuariensis, S. Petrus de Alcantara, & complures alii :

Atqui nullà veri specie sustineri potest, his actu decerni gloriam, idem verò de aliis Sanctis non constare, etsi eorum in cœlo præsens gloria, in Bullis Pontificum iisdem omninò verbis non asstruatur: cum forma verborum quâ unus declaratur, Sanctus, censeatur cæteris esse communis, qui eodem ritu in Sanctorum numerum referantur. Quid enim causæ est eorum in his, & illis

illis vocem Sanctus æquivocè accipiamus, aut gloriæ cœlestis possessionē indubitatam uni potius quam alteri, contra communem fidelium sensum, astruamus? Quæro enim, An non omnes qui Sancti quâcunque forma declarantur, etiam ut patroni & intercessores a fidelibus invocandi proponantur? non negat Sini-chius. Est autem omninò incertum, teste Bellarmino, an animæ in purgatorio detentæ pro nobis intercedant. Quo igitur pacto patrocinium exhibebunt, si ipsæ cœlo extorres, etiamnum pro suis delictis piaculari carcere detineantur? In eo sanè statu justorum manes illic versantur, cui magis competit Fidelium suffragia exposcere, quam se pro iisdem advocatos præstare. Si igitur pro certo habeas omnes solemniter Sanctorum fastis adscriptos, nostros apud Deum patronos infallibili auctoritate declarari, eadem ratione cogaris sine dubitatione affirmare, illos cœlesti gloria donatos esse.

Ad hæc cum nulla sit in promptu idonea responsio, recurritur ad Joannem XXII. qui, cum existimaverit animas Sanctorum, non visuras Deum ante extremum iudicii diem, & tres ipse solemniter in numerum Sanctorum retulerit, definire contra suam sententiam non potuit, Sanctos illos de facto ad Dei conspectum admissos fuisse.

Sed hic cavendum, ne aberremus à recepto Juris axiomate, Distinguenda esse tempora, ut concilientur jura. Ut demus, Joannem XXII. aliquando de proroganda Sanctorum gloria ita sensit, haud rectè inferes, illum eandem opinionem tenuisse aut docuisse eo tempore quo Sanctos illos ritu solemniter colendos proposuit. Hoc enim fecit in primo septennio sui Pontificatus, cum autem novemdecim annis Pontifex fuerit, prout postremis tantum annis opinionem illam animo agitasse, quod non obscure colligitur ex annalibus Baronii, qui de illa Joannis sententia tantum meminit ad annum decimum sextum, quo in Pontificatu versatus fuit. Quinimò nihil repugnat, Pontificem simul eam sententiam tenuisse, simul contrariam definivisse; non enim voluit definire juxta suum sensum aut iudicium privatum, sed more majorum, & prout rei veritas in mente divina exigebat.

Frustra quoque pro remoranda Sanctorum gloria, aliquid præsidii fidei ex sanctissimo Doctore Augustino sperari potest, dum scilicet asserit multa corpora honorari in terris, quorum animæ torquentur in inferis. Si enim de pœnis inferorum S. August. interpretari velimus, plus hinc conficietur, quam ipse author oppositæ sententiæ inferri patiatur, qui non dubitat quemlibet ab

Ecclesia in Sanctorum numerum relatum, in statu saltem gratiæ & pœnæ æternæ securum versari. Itaque sanctus Doctor sententiam illam non profert de corporibus Sanctorum, sed virorum Principum, quorum animæ quandoque dum in inferno torquentur, splendidis interea sepulturis eorum corpora in terris honorantur. Aut etiam de corporibus aliorum hominum intelligi potest, qui privato cultu per errorem à quibusdam pro Sanctis habentur, nunquam tamen ab Ecclesia Sanctorum numero adscripti fuerunt. Moneat ergo sine exceptione omnibus solemnitate in Sanctorum Canonem relatis, præsens & indubitata gloriæ possessio, nulla facti, nullâ veri specie contra communem fidelium sensum protelanda.

4. Dico quartò, Quando Pontifex, ut Ecclesia, solum declarat aliquem esse Beatum, non definit illum de facto in cœlesti gloria versari, quamvis tali Beato præsentem gloriæ statum negare, temerarium foret.

Ratio est, Quia declaratio illa, non est decretum ultimò definitivum beatitudinis obtentæ, cum novum examen institui soleat, antequam accedat definitio, qua Beatus in Sanctorum numerum referatur, sed tantum est decretum permissivum, ut defunctus possit in Ecclesia vocari Beatus, & pingi cum radiis, cui aliquando accedit, ut certo die, & loco, & determinatis personis Officio, & Missa coli possit. Ne autem hic cultus suos limites excedat, varietate sunt constituta in decreto sacre Congregationis Rituum, habita coram Sanct. Domino Alexandr. VII. anno 1660.

Hinc ex vi solius Beatificationis, non semper conceditur simul potestas faciendi de Beato Missam aut Officium, nisi id difertè exprimatur. Et sic B. Aloysio Gonzaga prius concessum fuit nomen Beati, quàm Missa aut Officium, ut testatur Turrianus *disp. 17 dub. 3.*

Illæ etiam Personæ, quibus conceditur certo anno die de Beato recitare Officium, non ideo possunt alio die celebrare de eodem Missam votivam, uti fit de Sanctis Canonizatis, ut habet idem Turrianus.

Quæres, Quis Cultus sit licitus, aut prohibitus erga alium hominem cum opinione sanctitatis defunctum, nondum tamen ab Ecclesia beatificatum.

Respondeo, licitum esse tamen colere cultu privato, quando prudenter judicatur illum frui cœlesti gloriâ, ut docent Theologi, communiter cum S. Antonio, & Sylvestro in summa, verbo *Canonizatio*. Illicitum autem est illi deferre cultum publicum, sine

fine sedis Apostolicæ facultate, ut est publica lectio Officii Canonici, aut Precum solemnium.

Quædam etiam speciaticim prohibita sunt ab Urbano VIII, anno 1625 in honorem hominis nondum beatificati, ut appendere anathemata in loco publico, accendere candelas, aut lucernas ad ejus sepulchrum, pingere illum cum radiis, aut aureolis, miracula ejus imprimere nisi approbata ab Ecclesia, aut ejus reliquias venerationi exponere. Licitum tamen est tales Reliquias privatim venerari. Anathemata autem v. g. in testimonium miraculi, jubet Pontifex cum Ordinarii approbatione, in loco secreto, non autem in templo servari.

QUÆSTIO SEPTIMA.

Quæ sint alia Pontificis Romani prerogativa.

Sunt aliæ actiones non pauca in Jure Canonico expressæ, in solius Romani Pontificis potestate constitutæ, ex quibus tantum præcipuas referemus.

Primo, solus Pontifex potest per sententiam majoris Excommunicationis aliquem ab ecclesiæ corpore segregare: & quem ipse anathemati subjicit, nemo alius potest isto vinculo, sine ejus facultate liberare, ut patet ex Cap. *Inferior*. dist. 21. Et *Nuper*. de sent. excomm.

2. Si quem Pontifex sciens & prudens salutatur, hoc ipso censetur ab omni interdicti, & anathematis vinculo solutus, Clement. *Si Summus* de sent. excomm.

3. Solus Pontifex potest plenarias peccatorum Indulgentias concedere. Ut consentiunt Doctores in C. *Cum ex eo*. de privileg.

4. Solus Pontifex potest novos Religiosorum Ordines approbare: uti patet in Concil. Later. sub Innoc. II. Cap. *ult.* Quando verò Ordinem aliquem definitive approbavit, de Fide est Institutum illud nihil habere fidei, aut morum honestati contrarium: nihilque illi deesse perfectionis necessariæ ad statum Religiosum, ut est à Christo institutus, ut probatum est in quæstione superiori.

5. Solius Pontificis est authenticè interpretari quæ dubia sunt in Jure Canonico, vel divino. Item declarare quænam pertineant ad Sacramentorum materiam, formam, ministrum &c. Uti habetur ex C. *Majores* de Baptism. & quæst. 1. C. *Quoties Sec.*

6. Denique institutio Episcoporum, variorum Prælatorum, ac Beneficiorum, eorumque collatio soli Sedi Apostolicæ reservantur, quorum plurima recensentur in Extravagante Joannis XXII. *Ex debito Pastoralis*. De electione.

Quæstiones porrò notanda de Pontificibus Romanis.

Quæritur primò ; Quot Pontifices Romani post S. Petrum continuato ordine successerint, usque ad innocentium XI. qui nunc Ecclesiam gubernat.

Respondeo, successisse ducentos quadraginta quatuor calculo communiore ; Et hi totidem sunt testes ac publici præcones potestatis à Christo derivatæ, ac continuâ serîe ad hodiernum Pontificem transmissæ, quorum seriem infra dabimus.

Quæritur Secundò ; Quot ex his fuerint Martyres, aut Confessores ?

Respondeo, Martyrio coronatos fuisse tringinta duos pro Romanæ Fidei defensione. Inter sanctos Confessores numerantur tringinta septem absque ulla controversia, alii plures recensent. Et hi veritatem perpetuam Religionis Romanæ suo sanguine, doctrina ac miraculis consignarunt.

Quæritur tertio, Quot fuerint Pontifices Romani ex Religiosis Ordinibus assumpti ? Respondeo, assumptos fuisse quinquaginta duos, numerat Azorius ; alios invenio qui facile ad septuaginta extendunt, quorum primus fuit Dionysius Monachus, sive ut alii Eremita, quos recensebo càm fide quâ computantur ab Azorio *instit. mor. p. 2.* nihil repugnans si fortè alii suorum calculum in aliquo magis accuratum iniverint.

Ex Ordine Sancti Benedicti creatos octodecim Pontifices, tradit Trithemius *in libr. de Viris illustribus sui Ordinis Benedictini* quorum primus sedit Gregorius istius nominis primus ; alii, Pontifices hujus Ordinis universum usque ad numerum trigesimum extendunt.

Ex Ordine Canonicorum Regularium numerantur etiam decem & octo Pontifices Romani, incipiendo à Leone II. Benedicto II. Sergio I. &c. usque ad Innocentium III. Et de aliquibus est contentio cum Benedictinis, utrius Ordinis fuerint.

Ex Ordine Cluniacensium, quatuor ab Azorio referuntur Pontifices ; Gregorius VII. Urbanus II. Paschalis II. Urbanus V.

Ex Ordine Cisterciensium creati duo ; Eugenius III. & Benedictus XII.

Ex Familia S. Dominici tres assumpti ; Innocentius V. Anno 1276. postea Benedictus XI. & demum Pius V. anno 1566. nuper solemni ritu Beatorum factis adscriptus.

Ex instituto S. Francisci quatuor ad minimum, ad Pontificatum erecti fuere ; Nicolaus IV. anno 1288. Alexand. V. anno 1499.

Sixtus IV. anno 1471. & Sixtus V. anno 1585. ut habet satis recepta computatio, quibus alii plures adjungunt, qui habitum S. Francisci saltem in morte tulerunt. Prætermitto assumptos ex aliis institutis minus notis.

Tantum hic observo, Ecclesiam gubernatam fuisse per annos quadraginta quinque continuos per Pontifices ex solis Religiosis assumptos: Gregorium VII. Victorem III. Urbanum III. Paschalem II. & Gelasium II. raro deinceps exemplo.

Quæritur quartò; Quinam fuerint ex variis Nationibus Pontifices electi?

Respondeo, in Cathedra Petri sedisse Romæ Pontifices ex omni pæne natione quæ sub cœlo est; ut vel inde videas solam Ecclesiam Romanam verè dici Catholicam, sive universalem.

Ex natione Gallica creati fuerunt Pontifices minimum numero quindecim, inchoando à Sylvestro II. ut illos recenset Azorius *inst. mor. p. 2 l. 5. c. 44.*

Ex Germania fuere quatuor: Gregorius V. ex Saxonia. Victor I. ex Suevia. Clemens II. etiam è Saxonia, Damasus II. ex Bavaria.

Ex Hispania etiam quatuor assumpti. Damasus I. & Joannes XXII. Lusitani. Callistus III. & Alexander VI. Valentini. Aliqui etiam Melchhiadem Pontificem Hispaniæ vindicant.

Ex Anglia electus est Adrianus IV.

Ex Flandria unus euectus est ad summum Pontificatus fastigium Adrianus VI. Ultrajectinus.

Ex Gentibus remotioribus sufficiat summatim annotasse, ex Græcia ad Pontificatum delectos quindecim, initio ducto ab Anacleto. Ex Syria creati Pontifices septem, ab Evaristo inchoando usque ad Sergium I. Ex Africa numerantur tres, Victor I. Melchhiades, & Gelasius I.

Ex Sardinia duo, Hilarius, & Symmachus. Duos quoque Pontifices sibi vindicat Sicilia, Agathonem, & Leonem II. sed horum patriam alii in controversiam vocant. Reliqui ex Italis assumpti fuerunt qui circiter 187. numerantur.

Morem Ecclesiæ Romanæ osculandi pedes summorum Pontificum insectantur nostri temporis hæretici, tanquam summum flagitium & idololatriæ proximum. Sed illorum in hoc impietatem ac fastum redarguit è toto orbe Christiano omni ayo summorum Imperatorum, Regumque pia ac prudens consuetudo, qui in Pontifice Romano non hominem intuentur, sed supremum in terris Christi Vicarium.

ORDO SUCCESSIONIS
PONTIFICUM ROMANORUM.

Item Scriptorum sex primis sæculis primitiva Ecclesia.

Item rerum in Ecclesia magis memorabilium postremis annis ferè ducentis.

POSTREMÒ, ne quid desit studioso Lectori, præter prolixitatem instituto nostro contrariam. Hic attexemus seriem Summorum Pontificum, qui hætenus in Apostolica S. Petri Sede successerunt. Item Patrum, at Scriptorum primitivæ Ecclesiæ. Hic enim ordo tam Pontificum, quam Scriptorum, Novatores maximè convincit, & mirificè juvat nostram memoriam in accurata rerum, ac temporum notitia. Quia verò recordatio nostra ultra recentiora tempora sese difficiliter extendit, hoc loco addemus præcipuè ordinem temporum ac rerum gestarum per ducentos ferè postremos annos usque ad hæc tempora in quibus modo versamur.

Primo Sæculo.

Petrus Apostolus, Christi successor. Postea Linus natione Tuscus. Cletus Romanus. Clemens I. etiam Romanus.

Inter *Scriptores* primi sæculi post Apostolos, floruit præcipuè S. Dionysius Arcopagita. S. Ignatius Martyr. S. Polycarpus. Scripta quæ dicuntur D. Clementis, & Hermetis non habentur pro authenticis.

Secundo Sæculo.

Anacletus Græcus. Evaristus Græcus. Alexander I. Rom. Xistus Rom. Telesphorus Græcus. Higinus Græcus. Pius I. Aquil. Anicetus Syrus. Soter Fundanus. Eleutherius Nicopolitanus.

Scriptores præcipui, S. Justinus Martyr. S. Theophilus. S. Irenæus, Tertullianus. Hegesippus, Antænus, Clemens Alexandrinus.

Tertio Sæculo.

Victor, Afric. Zepherinus Rom. Calixtus Rom. Urbanus I. Rom. Anterus Gr. Fabianus Rom. Cornelius Rom. Lucius Stephanus Rom. Sixtus II. Atheniensis. Dionysius Rom. Felix I. Eutichianus Tuscus. Cajus Dalmata.

Scriptores præcipui, Origenes. Ammonius. Julius Africanus. Minutius Felix. S. Cyprianus. S. Hippolitus. S. Cornellus Pontifex. S. Gregorius Thaumaturgus. S. Victorinus. Scripta Lactantii, Methodii, Arnobii habentur in quibusdam suspecta.

Quarto Saeculo.

Marcellus Rom. Marcellus alter. Eusebius Græcus. Melchiades Afer Sylvester Rom. Julius I. Rom. Liberius Felix II. Damasus Hispanus.

Scriptores præcipui S. Athanasius S. Hilarius Pictav. S. Ephrem. S. Optatus. S. Basilus. S. Gregorius Nazianz S. Gregorius Nyssenus. S. Theophylactus. S. Cyrillus Hierosol. S. Epiphanius. S. Chrysostomus. S. Ambrosius. S. Hieronymus. Scripta Ruffini, Palladii, Eusebii Cæsarien. habentur in quibusdam suspecta.

Quinto Saeculo.

Siricius Rom. Anastasius I. Rom. Innocentius I. Alban. Zozimus Græcus. Bonifacius I. Rom. Cœlestinus I. Campan. Xistus III. Leo I. Tuscus. Hilarius Sardus, Simplicius Tiburtinus.

Scriptores præcipui S. Augustinus Hippon. Episc. S. Cyrillus Alexandrinus. Orosius. Severus Sulpitius S. Isidorus Pelusiota. S. Leo Maximus. S. Eucherius. S. Sidonius. S. Hilarius Arelat. S. Vincentius Lirin. S. Chrysologus S. Maximus. S. Paschasius. Salvianus, & Genadius, Scripta Cassiani, & Fausti Rhegiensis sunt in aliquibus suspecta.

Sexto & 7. Saeculo.

Felix III. Gelasius Afer. Anastasius II. Rom. Symmachus Græcus. Hormisda Trufion. Joannes I. Tuscus Felix III. Samius. Bonifacius II. Rom. Joannes II. Agapitus I. Sylverius Campanus Viglius. Pelagius I. Joannes III. Benedictus I. Pelagius II. Rom. Gregorius Magnus Rom. Sabinianus Tuscus. Bonifacius III. Bonifacius IV. Deodatus. Bonifacius V. Campanus. Honorius I. Camp. Severinus I. Rom. Joannes IV. Dalmata. Theodorus Græcus Martinus I. Tudert. Eugenius I. Rom. Vitalinus. Camp. Adeodatus Rom. Domnus. Rom. Agatho Siculus.

Scriptores præcipui sæculi Sexti S. Fulgentius. S. Athanasius Sinaita. S. Victor Capuanus. Primasius. S. Climacus, Cassiodorus, Hesichius. S. Gregorius Turonensis, Fortunatus. S. Gregorius Magnus Pontifex.

Nota, Sæctarios modernos docere, sub hoc Pontifice Gregorio defecisse Ecclesiam Romanam à vera Christi doctrina. Hinc in controversiis fidei, admittere debent auctoritatem & testimonium anteriorum Scriptorum, cum illi potuerint, etiam ex sæctatorum confessione, testari de vera & incorrupta primæva Ecclesie doctrina: ideoque illos qui sex primis sæculis præcipue floruerunt ordine temporis hætenus annotavi.

Octavo Saculo.

Pontifex primus 8. sæculi, Leo II. Siculus. Benedictus II. Joannes V. Syrus. Conon Trax. Sergius I. Antiochenus. Joannes VI. Græcus. Joannes VII. Græcus. Sifianus Syrus. Constantinus I. Syrus. Gregorius II. Rom. Gregorius III. Syrus. Zacharias Græcus. Stephanus II. Rom. Paulus I. Rom. Constantinus III. Siculus. Adrianus I. Romanus.

Nono Saculo.

Leo III. Romanus. Stephanus IV. Paschalis Romanus. Eugenius II. Rom. Valentinus Rom. Gregorius IV. Rom. Sergius II. Leo IV. Benedictus III. Rom. Nicolaus I. Rom. Adrianus II. Rom. Joannes VIII. Martinus II. Gallus.

Decimo Saculo.

Adrianus III. Rom. Stephanus V. Rom. Formosus Portuensis. Bonifacius VI. Tuscus. Stephanus VI. Rom. Romanus natione Hispanus. Theodorus II. Rom. Joannes IX. Rom. Benedictus IV. Rom. Leo V. Christophorus. Sergius III. Anastasius III. Lando Rom. Joannes X. Rom. Leo VI. Stephanus VII. Joannes XI. Leo VII. Stephanus VIII. Germanus. Martinus III. Agapitus I. Joannes XII. Leo VII. Joannes XIII. Benedictus V. Rom. Dominus II. Rom. Bonifacius VII. Benedictus VI. Rom. Joannes XIV. Joannes XV. Joannes XVI. Gregorius V. Joannes XVII. Sylvester II.

Undecimo Saculo.

Joannes XVIII. Joannes XIX. Sergius IV. Rom. Benedictus VII. Trullus Joannes XX. Benedictus VIII. Sylvester II. Gregorius VI. Clemens II. Damasus II. Bavarus. Leo IX. Germanus. Victor II. Stephanus IX. Lotharingus Benedictus IX. Campanus. Nicolaus II. Sabaudus. Alexander II. Mediol. Gregorius VII. Hetruscus. Victor III. Urbanus II. Paschalis II.

Duodecimo Saculo.

Gelasius II. nat. Cajetanus. Callixtus II. Burgundus. Honorius III. Immol. Innocentius II. Celestinus II. Tuscus. Lucius II. Bonon. Eugenius III. Pisanus. Anastasius IV. Rom. Adrianus IV. Anglus. Alexander III. Senonensis. Lucius III. Tuscus. Urbanus III. Mediol. Gregorius VIII. Beneventanus. Clemens III. Rom. Celestinus III. Innocentius III.

Decimotertio Saculo.

Honorius III. Rom. Gregorius IX. Celestinus IV. Mediol. Innocentius IX. Genuensis. Alexander IV. Campanus. Urbanus IV. Gallus. Clemens IV. Narbon. Gregorius X. Placent. Innocentius

centius V. Burgundus. Adrianus V. Genuensis. Joannes XXI. Hispanus. Nicolaus III. Rom. Martinus IV. Gallus. Honorius IV. Nicolaus IV. Longobardus. Celestinus V. Bonifacius VIII. Benedictus XI. Italus. Clemens V. Gallus Burdegalensis.

Decimo quarto Saeculo.

Joannes XXII. Benedictus XII. Clemens VI. Lemov. Innocentius VI. Urbanus V. Gregorius XI. Lemovicensis. Urbanus VI. Bonifacius IX. Innocentius VII. Sulmonensis.

Decimo-quinto Saeculo.

Gregorius XII. Alexander V. Joannes XXIII. Martinus V. Eugenius IV. Nicolaus V. Cælestinus III. Hispanus. Pius II. Senensis. Paulus II. Venerus. Sixtus IV. Innocentius VIII. Genuensis. Alexander VI. Valentinus.

Decimo-Sexto Saeculo.

Hic usque ad finem, addemus ad singulos Pontifices annotationem, & ordinem rerum praecipuarum eorum tempore occurrentium.

Pius III. Italus, patriâ Senensis, ex familia Piccolominia, cui respondet illud in prophetia S. Malachiae, *de parvo homine*, Sedit in Pontificatu completo Christi anno 1500. post Petrum ordine successionis 211. Vix saeculum 16. in throno Pontificio inchoavit, cum vitam hanc mortalem in eodem absolvit, 26. tantum diebus superstes relicto successoribus, ne hoc culmen ambirent, brevis ævi documento.

Julius II. Savonensis, dictus bellator, à bello quod junctus Imperatori & Regi Galliae contra Venetos gessit, & Venetis postea junctus contra ipsum Imperatorem. Sedem Petri tenuit annis 9. mensibus 3. diebus 21. Ejus tempore Imperator fuit Maximilianus I. In Hispaniâ rexit Ferdinandus V. In Gallia Ludovicus XII. In Anglia Henricus VII. Catholicus.

Leo X. Florentinus de familia Medicea, Pontifex creatus anno 1514. dum tantum esset 30. circiter annorum. Sedit annis 7. mensibus 10. Hujus tempore cepit Martinus Lutherus insurgere contra Indulgentias & Ecclesiam Romanam anno 1517. cujus Libros jussit Leo Romae comburi, ob Lutherum libro edito impugnatum dedit Henrico VIII. postea apostatae, titulum Defensoris Fidei. Sub illo absolutum Concilium generale Lateranense quintum anno 1517. Dicitur obiisse ex vehementi gaudio de Gallorum expulsionem ex Ducatu Mediolanensi.

Adrianus VI. Belga Trajectensis, patre naupago ut tradit Bibliotheca Belgica, Lovanii Doctor Professor, Decanus, Cardinalis, *sem unicum creavit, nomine Gulielmum Belgam Campiniensem*

Divorum albo inscripsit Bennonem Episc. in Germania, & Antoninum Florentinum in Italia. Sedit tantum anno uno, mensibus 8. diebus 7. Circa hoc tempus Carolus V. electus Imperator: vixitque Erasmus Roterodamus, & Carolstadius anno 1522. De Adriano Malachias, *Leo Florentinus*: fuit Florentij filius, & ejus insignia Leo.

Clemens VII. Florentinus, ex domo Medicea, sedit annis ferè undecim, vel ut alii, annis 9. 10. mensibus, diebus 7. Ejus tempore emerferunt Anabaptistæ: prælio victus & captus Rex Gallia à Carolo V. Obsessa Vienna à Solimanno: habita Comitia Augustana anno 1526. Excommunicatus Angliæ Rex Henricus VIII.

Paulus III. Farnesius Romanus. Sedit annos 15. dies 28. Illo sedente Hæreticis accedit Bucerus, Osiander, Islebius &c. Contra emergentes Hæreses hoc tempore nata est Societas Jesu, & ejus Institutum primò approbatum à Paulo III. anno 1540. Datum quoque est initium Concilio Tridentino anno 1545. quod sæpius interruptum demum anno 1563. feliciter absolutum est.

Julius III. Aretinus. Sedit 5. circiter annis. Hujus temporis decursu prodit Joannes Calvinus: habita Passaviensis transactio, Comitia Augustana, aliique conventus. De eo dictum S. Malachia, *de corona Montana*: fuit ante Pontificatum vocatus Joannes Maria de Monte.

Marcellus II. Politianus. Vixit in Pontificatu tantum diebus viginti duobus, & à morte illius totidem diebus vacavit: vir tantæ integritatis, ut consanguineis suis Curia Apostolicæ ingressum interdixit.

Paulus IV. Neapolitanus. Episcopus Theatinus, & Ordinis Theatinorum author & alumnus fuit. Sedit annos 4. menses 3. dies 27. Carolus V. se abdicat imperio 25. Jan. anno 1558 Succedit illi in imperio Ferdinandus Caroli frater: in regnis Philippus II. ejusdem filius. Incipit post Henricum VIII. (mortuâ Reg. Maria) Angliam regere & pervertere Elizabetha Regina. Sub hoc Pontifice in Belgio Antistitum Cathedræ ad quatuordecim extensæ fuerunt.

Pius IV. Mediolanensis Sedit annos 5. & menses 3. Sub eo Concilium Tridentinum, ad annos 18. protractum, tandem finem & confirmationem accepit. Imperium adiit Maximilianus II.

Pius V. Italus prope Alexandriam. Ordinis prædicatorum. Sedit 6. annos menses 4. Ejus tempore habita Comitia Augustana, & Spirensia, & victoria Joan. Austriaci contra Turcas 7. Octob. anno

anno 1571. Statuit in fine Missæ legi debere Evangelium S. Joannis. Beatus dictus à Clemente X. anno 1672.

Gregorius XIII. Bononiensis. Sedit circiter 12. annis. Rudolphus in imperio succedit Maximiliano; promulgatur à Gregorio nova reformatio Calendarii juxta veterem Nicænæ Synodi rationem, anno 1582. ablati è mense Decembri decem diebus, & pro æquinoctio verno deinceps assignato die 21. Martii; & Epactis ad designandum Lunæ mutationes in locum Aurei numeri substitutis.

Sixtus V. Italus ex Marchia Anconitana, patre villico, alii subulco, sed magnis dotibus præditus; Diem *Mercurii* mirè faustum habuit, quo in lucem editus, ad Religionem admissus, Generalis electus, Episcopus consecratus, purpurâ donatus, & tandem ad Pontificatum evehctus fuit. B. Didacum Minoritam in Canonem Sanctorum redegit. Et uti Pius V. S. Thomam, ita Sixtus V. S. Bonaventuram Ecclesiæ Doctoribus annumeravit. Sedit annis 3. mensib. 4. diebus 11. Hujus tempore à duce Parmensi Antverpiæ hæreticis erepta; sed infeliciter classis Hispana Angliam invadens à Draco profligata.

Urbanus VII. Romanus - post diès 12. ante coronationem obiit anno 1590, Gregorius XIV. Mediolanensis post menses 10. Innocentius IX. Bononiensis post menses 2. à solio Pontificio ad alteram vitam migrarunt. Atque ita 3. legitimi Pontifices intra unius anni curriculum vitam & Pontificatum absolverunt. Quam verè inanes spes Mortalium! & hoc nondum credunt. Hoc tempore Breda Regi Catholico stratagemate erepta est.

Clemens VIII. Florentinus. Sedit 12. annis, alii scribunt 13. Anno sæculari 1600. Jubilæum solemnissimum celebravit. Sanctis annumeravit Raymundum & Hyacinthum, utrumque ex ordine Prædicatorum. Illo sedente bello Turcico in Hungariâ urbes variæ Christianis ereptæ. Motus ab Hugonottis in Gallia. Ostenda post triennii oblidionem Batavis eripitur anno 1606. Philippus III. Rex Hispaniæ.

Leo XI. Florentinus Medicæus. Ad solium Pontificum vix ascendit, cum descendit ad sepulchrum post diès 27.

Paulus V. Romanus. Sedit 16. annis; minus mense & medio Sanctis addidit Franciscum Romanam; & Carolum Boromæum. Composuit Controversiam celebrem de Gratia inter Patres Societatis & Dominicanos. Instituit Communionem generalem in templis Societatis. Illius tempore cepti motus Bohemici. In Belgio induciæ factæ anno 1608. Bellum inter Danos & Suecos.

Moritur Rudolphus II. Imperator anno 1612. succedit illi Matthias Rex Hungariæ & Bohemiæ. Moritur Matthias anno 1619. Coronatur Francofurti Imperator Ferdinandus II. Jubilæus Romæ indictus anno 1620. Philippus III. Rex Hisp. moritur : cui succedit Philippus IV. anno 1621.

Gregorius XV. Bononiensis, Creatus Pontifex anno 1622. Moritur 8. Junii biennio nondum expleto. Sanctorum fastis adscribitur S. Ignatius Lojola, Xaverius, Isidorus, Terefia, Philippus Neri.

Urbanus VIII. Florentinus, dictus Maphæus Barberinus. Vingt & unum annum & mensem unum in Pontificatu explevit, obiit anno 1641. Anno insequenti in Angliâ plexus capite Archiep. Cantuariensis, & prorex Hiberniæ, & postea Rex ipse Carolus primus anno 1649. Andream Corsinum Carmelitam Sanctis adscripsit, Post S. Petrum 3. tantum Pontifices Urbano diutius sederunt.

Innocentius X. Romanus, decem annis sedens numerum sui nominis explevit, electus Pontifex anno 1644. die 15. Septemb. Editâ constitutione anno 1655, Jansenii doctrinam damnavit, & iterum illius successor

Alexander VII. Senensis anno 1655. euectus ad Sedem Apostolicam tenuit 12. circiter annis, Franciscum Salesium Sanctis adscripsit.

Clemens IX. Pistoriensis dictus Rospigliosius. Pontificatum adiit mense Junio anno 1667. in quo triennium non explevit. Sub illo Candia à turcis capta est.

Clemens X. Romanus, antea Cardinalis Altieri, octogenario major creatus est Pontifex 28. Aprilis anno 1670. Sanctorum fastis adscripsit Bertrandum, Cajetanum, Benitium, Rosam, Franc. Borgiam; ac postremò Pium V. Beatum declaravit. Obiit anno 1676.

Innocentius XI. Mediolanensis, antea Cardinalis nomine Odeschalcus, creatus est Pontifex anno 1676. qui pergit Ecclesiam feliciter gubernare. Hæc postremorum Pontificum tempora, & res præcipuæ in illis gestæ faciliè adhuc recenti hominum memoriâ retinentur.

QUÆSTIONES RELIQUÆ.

De Conciliis Generalibus, ac Particularibus, cum
 varia eorundem notitia.

§. 1.

*Spectantia ad convocationem, normam, ac potestatem
 Concilii generalis.*

Cum de Conciliis, eorumque potestate pleraque Theologo-
 necessaria hætenus tradiderimus, operæ pretium erit alia hic
 adungere, quæ ad uberiores eorum notitiam non tantum in
 Controversiis fidei, sed etiam in Theologicis, ac Canonice reso-
 lutionibus usum frequentissimum habere solent. Suppositis ergo
 assertionibus quas hætenus stabilivimus.

Dico ulterius primo; Ad Concilium generale legitimum re-
 quiritur imprimis, ut à Romano Pontifice, vel cum ejus assensu
 convocetur, aut saltem ab ipso ejus convocatio rata habeatur.

Quia si Christus in terra conspicuus suam Ecclesiam per se gu-
 bernaret, haud dubie ad illum spectaret Concilia generalia con-
 vocare. Ergo Christo in cælum recepto, munus illud ad legiti-
 mum illius in terris Vicarium pertinere debet, non verò ad Im-
 peratores, aut magistratus sæcula es, uti contendunt hæretici.
 Unde factum ut Concilia ab his absq; Pontificis consensu coacta,
 hætenus in Ecclesia pro illegitimis habita fuerint, nisi postea sub-
 secuta sit Pontificis approbatio.

Secundò requiritur, ut per se, vel suos Legatos Pontifex Con-
 cilio præsideat, vel accedente ejus approbatione hic defectus po-
 stea suppleatur, ut in Synodo generali 2. & 5. factum constat.

Tertio, necesse est ut convocentur ex orbe Christiano quan-
 tum fieri potest omnes Episcopi, sic ut nullus ex Episcopis, qui
 diocesim habet, positive excludatur, nisi per excommunicatio-
 nem ab Ecclesia segregatus fuerit. Sufficit autem absolute ad in-
 tegratem Concilii, ut saltem ex prioribus orbis Christiani par-
 tibus Episcopi aliqui adveniant, qui possunt ex Pontificis assensu
 cæterorum vices, & vota supplere; uti docet Suar: *hic disp. 11.
 sect. 2. n. 7.*

Obrinuit etiam consuetudo ut advocentur Cardinales, Gene-
 rales Ordinum, ac nonnulli Abbates, qui omnes cum Episcopis
 exercent munus Judicis, & suffragium habent decisivum, ideo-
 que cum illis signant; *Definiens subscripsi.* Alii verò Theologi
 qui advocantur ut Consultores, tantum signant, *Consentions sub-
 scripsi.* Ad sunt etiam plerumque Imperatores, Reges aut eorum

gatum, neque est Pontifex, neque Ecclesia universa, cum non includat auctoritatem Pontificis, qui est Ecclesiae Caput & pars praecipua,

Dico quintò. Si Concilium generale congregatum sit pro aliqua necessitate Ecclesiae, Sede vacante, aut vivente tantum dubio pontifice, suberit isti Concilio dubius Pontifex, eritque infalibile in iis quae requiruntur, ut praesenti necessitati subveniatur.

Quia nisi in hoc casu auctoritas suprema & ab errore libera concilio competeret, non satis prospexisset Christus gubernationi Ecclesiae dum Sedes vacat, aut de remedio tollendi schismatis, quando inter plures contententes de vero & indubitato Pontifice non constaret.

Dico sextò, Concilium generale, etsi auctoritate Pontificis congregatum, errare potest, si neque Legatis suis, neque concilio exposuerit Pontifex mentem suam de controversiis in unam partem decidendis, etiamsi cum Episcopis Legati sincerè consenserint. Hæc est communior sententia Doctorum cum Bellarmino *Hic lib. 2. cap. 11.* contra Bannez, Amicum &c.

Quia in tali definitione deest Concilio auctoritas Capitis simul docentis. Legati autem non ita repræsentant Pontificem, ut illis docentibus censeatur Pontifex idem docere, cum neque Pontifex per suam instructionem id mandaverit, neque necessaria gubernatio ecclesiae id requirat; pro rebus enim sic decisæ postea Pontificis approbatio postulari potest. Non parum confirmatur hæc doctrina ex facto Concilii Calcedonensis *Act. 3.* quod in Epistola ad Leonem Pont. ubi postulat decretorum confirmationem, apertè fatetur se eam petere, quoniam præter decretum fidei contra Dioscorum, alia etiam quædam statuta erant sine expressa Pontificis sententia.

Neque refert, quod ante Pontificis confirmationem Concilia quosdam hæreseos damnaverint, ex eo quod suis decretis non obtemperassent; id enim factum est ex eo, quod Decreta illa manifestè Scripturis sacris, aut priorum Conciliorum definitionibus conformia fuerint.

§. 2.

Pertinentia ad Concilium Provinciale, ac Diocesanicum.

EX dictis etiam commodè intelligitur, quibus limitibus contineatur legitimus ordo, norma, & auctoritas Concilii Provincialis, ac Diocesani, quæ maxima ex parte, formam modumque Concilii generalis imitari solent; in quibus, præter ea quæ hæcenus resolvimus.

Legati, tantum, ut testes, & Concilii defensores; his positis.

Dico Secundò, ab omni erroris periculo immunes sunt definitiones Concilii generalis absente etiam Pontifice conceptæ, si postea à Pontifice approbatæ fuerint. Quæ doctrina ad Concilia etiam particularia extenditur, & inter Catholicos pro certa habetur.

Probatum primò. Quia approbatio Pontificia, de rebus à Concilio eo absente decisæ, æquivallet Pontificiæ definitioni. Atque hæcenus ostendimus Pontificias definitiones nulli errori obnoxias esse. Certa igitur est sequela.

Probatum 2. Quia Concilium generale cum Pontifice sic approbante definiens repræsentat totam Ecclesiam; hæc autem dum Dei nomine loquitur, & aliquid definit, errare non potest. Idque confirmatur ex eo quod Concilii Nicæni primi decretum à S. Cyrillo *lib. 1. de Trinit.* vocetur sanctissimum & divinum oraculum: & S. Gregorius *cap. 1. Epist. 24.* dicat se 4. Concilia generalia, quæ ipsum præcesserunt, suscipere ac venerari sicut quatuor Dei Evangelia.

Dico Tertiò, Concilium generale in suis definitionibus errare non potest, si neque Patres Concilii Legatis Pontificiis repugnent, neque ipsi Legati contradicant mandato & instructioni quam à Pontifice privatim acceperunt.

Nonnulli sunt Doctores Catholici, qui hanc assertionem pro certa non admittunt, nisi Pontifex per se rem prius definiat. Bellarm. tamen *lib. 2. de Concil.* dicit assertionem nostram videri certam: & Suar. hic *disp. 5. Sect. 7 n. 10.* certam censet, & inter Authores communem. Ratio est, quia hic concurrat totum quod requiritur ad Ecclesiam Dei nomine definiendam; nempe universalis Concilii definitio simul cum instructione, assensu & mandato Pontificis, ut res summâ potestate decernatur, quæ videntur positivæ Pontificis approbationi æquivalere. Ergo nihil hic desideratur, quo minus Deus per totam Ecclesiam hoc modo legitime congregatam & consentientem loqui censeatur. Dico, *per totam Ecclesiam*, quia definitio Concilii particularis, cum tali Legatorum instructione, non debet necessariò censi ab omni erroris periculo immunis, cum concilium particulare universam Ecclesiam non repræsentet.

Dico quartò, Concilium generale congregatum absque auctoritate Pontificis indubitati, potest in errorem prolabi. Certa est ex prædictis hæc conclusio.

Et probatur, Quia assistentia Dei excludens errorem promissa est soli Pontifici, & Ecclesiæ universæ. Sed Concilium sic congregatum

Observandum primo, Metropolitanum teneri statutis temporibus celebrare Concilium provinciale, nisi ob legitimum impedimentum à summo Pontifice dispensationem obtineat.

Concilii verò hujus celebrandi tempus, causas, modumque præscribit Tridentinum Sess. 24. de Reformat. cap. 2. *Provincia- lia* (inquit) *Concilia pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controversiis componendis, aliisque ex sacris Canonibus permissis renoventur. Quare Metropolitanus per se ipsos, vel illis legitime impeditis, Coepiscopus antiquior... quoties saltem Triennio post octavam Pasche, seu alio commodiori tempore pro more Provincia, non prætermittat Synodum in Provincia sua cogere, ita Trid. In India tamen, ob distantiam Episcoporum comprovincialium, hoc trienni tempus ad Concilium celebrandum usque ad sextum annum à Sede Apostolica prorogatur.*

2. Concilio Provinciali tenentur inesse Episcopi omnes, & alii qui jurisdictionem Episcopalem obtinent, ut sunt aliqui Abbates & Piores, & quicumque alias jure vel consuetudine interesse solent, nisi obstat iuineris grave periculum. Possunt quoque ex deputatione Pontificis adesse aliqui Presbyteri, aut diaconi, & simul definiendi jus habere, ut factum est in Synodo sub Symmacho Papa in Italia, in qua aliqui Presbyteri & Diaconi subscripserunt; est enim hic actus non ordinis, sed jurisdictionis, quæ vel consuetudine vel alio modo obtineri potest. Alii verò exempti, ubi consuetudo contrarium non obtinuit, cogi non possunt à Metropolitano ut ad provinciale Concilium accedant.

Abbates commendatarii & Capitulum deputati obtinent vocem duntaxat consultivam; Episcoporum verò absentium procuratores possunt etiam habere vocem decisivam, si Concilio provinciali visum fuerit.

Quamvis etiam Capitula Ecclesiarum Cathedralium sint specialiter ad Concilium invitanda, & possint etiam iustas ob causas Laici quidam admitti, in eo tamen votum sive suffragium merè consultivum habere possunt, ut diximus de Imperatore, aut Rege in Concilio generali.

3. Decreta quæ in Concilio provinciali conduntur, non debent inconsulto Pontifice Romano publicari.

4. Ad observationem decretorum Concilii provincialis obligantur omnes qui Episcopali jurisdictioni subduntur. Ad hanc tenentur etiam Exempti, ut sunt Regulares, in casibus quibus à jure communi, & Concilii decretis, specialiter Episcopis in eos potestas attributa est: & contra refractarios per juris remedia procedi potest.

Electio loci ad celebrandum Synodum provincialem posita est in arbitrio Metropolitanum. Cessantibus tamen jactis impedimentis non esse relinquendam Ecclesiam Metropolitanam censuit Sacra Congregatio Concilii.

5. Synodum Diæcesanam quotannis celebrandam statuit Tridentinum supra *Sess 24. de reform. cap. 1.* Ad hanc tenentur convenire etiam Exempti, qui alias cessante exemptione interesse deberent, nec Capitulis generalibus subduntur. Ratione parochialium Ecclesiarum accedere debent omnes qui earum curam gerunt.

Quod si Episcopus fuerit legitime impeditus, potest celebrare Synodum Diæcesanam per procuratorem, aut suum Vicarium generalem sufficienti mandato instructum.

6. In Constitutionibus autem legitime sancendis non requiritur consensus & approbatio Cleri, sed tantum assensus Capituli; sed neque hunc sequi necesse est, præterquam in quibusdam casibus à jure expressis.

§. 3. *Exponitur series & gesta Conciliorum generalium, quæ pro Legitimis aut Illegitimis haberi debent.*

Amplioris scientiæ causa, peculiari studio hic in compendium contrahemus Seriem Conciliorum Generalium, quæ hæctenus in Ecclesia celebrata fuere, prout recensita reperiuntur cum notitia rerum in iis præcipue gestarum; ubi & Concilia probata ab improbatis, ac legitima ab illegitimis, cū varia in iis observatione, scernemus. Mirum enim in modum hæc notitia conducet ad distinctionem temporum, quibus singula celebrata sunt, ad variarum dogmatum decisionem, ad peritiam Ecclesiasticæ historiæ, ad resolutiones Controversiarum plurimarum, quæ ab accurata horum observatione dependent.

Quamquam in notando ordine, præsertim annorum, non contendimus omnia ad amissim sibi constare, cum in multis necesse sit sequi Chronologos, qui in signando tempore, ac numero non raro discrepant.

*Concilia generalia quæ hæctenus Legitima fuerunt octo-
decim numerantur.*

Primum est Concilium Nicænum, cui interfuerunt 318. Patres, inchoatum anno 327. & absolutum anno 330. uti cum

communiori tradit Bellarminus, vel ut placet Baronio, ac Binnio anno 325. & cœptum, & absolutum, Præsides hujus Concilii fuerunt Pontificis legati Osius Episcopus, Vitus & Vicentius Presbyteri, quorum proinde nomina ante omnes extant Concilio subscripta. Convocatum fuit Concilium Nicænum à S. Sylvestro Papa, & Constantio Imperatore, qui Concilium ingressus non nisi annuentibus Episcopis sedere voluit; dein habita ad eos oratione latinâ, professus est non esse deinceps suum, sed Episcoporum judicare, ac proinde, post omnes Episcopos subscripsit, ut refert Basilus Imperator sub finem *Synodi 8 Actione 20.* Coactum fuit hoc Concilium præcipuè, contra Arium, qui Christi divinitatem negabat, quæ in Concilio definita est, & alia circa diem paschatis controversia. Decreta hujus Concilii Romam perlata collectis Italiae Episcopis à S. Sylvestro approbata fuere. De numero Sessionum hujus Concilii non liquet, cum non omnia ejus acta sed tantum viginti Canones supersint.

Secundum generale Concilium numerari solet Constantinopolitanum primum, quamvis alii Sardicense præponant; Inchoatum fuit anno 383. ut tradit Bellarminus, vel biennio citius, ut placet Baronio. Non præfedit in hoc Concilio Damasus Pontifex per se, aut per suos Legatos; sed ab eodem confirmatum fuit in his quæ fidem Catholicam concernunt, teste Photio in *lib. de 7. Synodis.* Septem tantum hujus Concilii Canones, nulla verò Acta à Binnio adferuntur. Interfuerunt Episcopi Catholici 150. ac præterea 36. Macedoniani sive Semi-Ariani, ut ex Socrate refert Baronius. Convocatum fuit à Theodosio seniore Imperatore ex mandato Damasi Pontificis, uti patet ex epistola Concilii ad Damasum apud Theodoretum *lib. 5. hist. Eccles. cap. 9.* apud Bellarminum & Baronium. Causa hujus Synodi convocanda præcipua fuit, 1. ut fidem Concilii Nicæni confirmaret, 2. Gregorium Nazianzenum Constantinopoli Episcopum stabiliret, sed firmavit in super Spiritus sancti divinitatem contra Macedonium, qui eo tempore illam negabat.

Tertium est Conc. Ephesinum primum, in quo numerati Episcopi plusquam ducenti. Convocatum fuit anno 430. ut vult Baronius, vel 434. ut tradit Bellarminus: idque autoritate Cœlestini Papæ, cujus vice præfedit Cyrillus Alexandrinus aliique Legati, & opera Theodosii Imperatoris Junioris qui Candidianum Comitem misit ad Synodi defensionem, eâ conditione ut non immisceret se negotiis fidei, & Ecclesiasticis, conditionem tamen non servavit Candidianus. Damnatus est a Synodo Nestorius,

rius, quem Pontifex non voluerat de novo subijci examini, sed damnari juxta sententiam à se Anno præcedenti latam in Concilio Romano. Confirmata fuit, inquit Binnius, ut constat ex Epistola Cœlestini 2. ad Synodum scripta, & ex actis Concilii in causa Nestorii Romæ habiti, utrobique etiam ob eandem causam hæresiarcha damnatus fuit.

Quartum est Calcedonense 630. Episcoporum contra hæresim Dioscori, & Eutychetis Archimandritæ, qui unam tantum in Christo naturam asserbat, celebratum in suburbiis Chalcedonensibus in templo S. Euphemie anno 451. juxta Baronium aliosque. Confirmavit Synodum id petentem, gesta que ejus, in sola tamen causa fidei, approbavit Leo, ut patet ex ejus *Epistola ad Synodum* 59.

Quintum autem generale & legitimum Concilium (ut patet ex Niceno Secundo Actione prima) fuit Constantinopolitanum Secundum contra Originem, & tria Capitula 255. Episcoporum. Inchoatum est anno 553. ut Bellarminus, Baronius, alique Calendis Maii, finitum quarto Non. Junii ejusdem anni habitis collationibus octo. Convocatum fuit à Justiniano Imperatore consensu quidem Vigiliæ Papæ, sed non observatis à Vigilio præscriptis, cui contra voluntatem suam convenienti, nec per se nec per Legatos præfedit, morbum allegans, etsi in eadem civitate esset: sed præfedit non Imperator, non Mennas, sed Mennæ successor Eutiches Patriarcha Constantinopolitanus. Quod Synodum probare nollet in exilium missus Vigilius, inde tamen redux post medium annum eam probavit Epistola ad Eutichium, quæ ante hac ignota, opera Petri de Martha ex Regia Parisiensi bibliotheca desumpta, extat modo in 12. Tom. Conciliorum impressionis Parisiensis pag. 267.

Sextum est Constantinopolitanum tertium, contra Monothelitas. Episcoporum 289. Celebratum in Secretario quod vocatur Trullis anno 680. Inchoata est prima actio die 17. Novemb. ultima autem & 18. die 17. Septemb. anni sequentis. Convocatum fuit Concilium consensu Agathonis Papæ ab Imperatore Constantino Pogonato, qui omnibus ferè actionibus interfuit quidem, & eminentiori loco præfedit, sed non ut Judex, verum ut Propugnator. Revera enim præfederunt Pontificis Legati Petrus & Georgius Presbyteri, & Joannes Diaconus, qui ubique loquuntur primi, subscribunt primi, Imperator autem sententiam non tulit, & ultimo subscripsit. Acta ibi sunt omnia ex præscripto Agathonis. Confirmationem ab eo petiit Synodus: obtinuit

se dicitur communiter à Leone II. sed Epistola Leonis confirmatoria quæ circumfertur, spuria videtur Baronio, Binnio aliisque.

Septimum est Nycænum Secundum, contra iconomachos Episcoporum 350. Actio ejus prima habita anno 787. octavo Calend. Octob. 7 & ultima 3. idus Octob. convocarunt illud Imperator Constantinus & Irene ejus mater consensu Adriani I. Papæ, cujus Legati Petrus Archypresbyter, & Petrus Abbas S. Sabbæ & præfuderunt, & nominantur, & subscripserunt primi. Omnia ibi acta sunt ex præscripto Adriani, qui Concilium deinde confirmavit teste Binnio.

Octavum est Constantinopolitanum quartum, in causa Photii per vim intrusi in Patriarchatum Constantinopolitanum, Episcoporum 383. vel ut alii 102. Actio prima habita anno 869. 3. Non Octobris 10. verò ultima Februarii sequentis. Convocatum est mandante Adriano Papa industriâ Basilii Imperatoris, qui interfuit quidem Concilio, sed in fine protestatus est non esse suum, nec ullius Laici Ecclesiasticis negotiis se immiscere. Tandemque post Patriarchas omnes ante Episcopos ita volentes subscripsit non definiens, sed Synodum suscipiens, protestansque se post Episcopos debuisse subscribere: primi autem subscripserunt qui præfuderunt Legati Pontificii Donatus & Stephanus Episcopi, ac Marinus Diaconus. Synodus in principio Epistolæ ad Adrianum quæ ex stat ad finem actionis decimæ, restatur nil statutum à se esse nisi quod jam ante à Nicolao decretum, & firmatum ab Adriano Pontificibus, petit Synodum recipi & confirmari, confirmatam autem esse testatur Baronius aliique cum Binnio, qui id in suis notis suis ostendit.

Prædicta Concilia in Oriente, sequentia in occidente celebrata fuere.

Nonum itaque Concilium fuit Lateranense 300. & amplius Episcoporum, convocante, præfidente, & confirmante Calisto II. anno 1122. pro pace & concordia inter Ecclesiam & imperium, nec non pro terra Sancta à Saracenis recuperanda.

Decimum Lateranense secundum Episcoporum ferè mille, convocante, præfidente, confirmante Innocentio II. Papa anno 1139. celebratum contra Anacletum & Victorem anti-Papas, & Arnaldum de Brixia; ac pro reformatione morum. Hujus & præcedentis acta intercidisse dicuntur.

Undecimum, Lateranense tertium, Episcoporum amplius 300. convocante, præfidente, confirmante Alexandro Papa anno 1179:

contra Catharos (quos Waldenses & Albigenſes aliqui appellant) & Schiſmaticos ab anti-Papis ordinatos, ac pro morum reformatione. Acta ejus comprehenduntur cap. 27. apud Binnium, ubi additur appendix actorum per partes 50. in alia capita diſtributa.

Duodecimum Lateranenſe quartum Episcoporum ad minus 400. aliorum verò Patrum puta Abbatum Priorum Conventualium 800. Convocante, præſidente, confirmante Innocentio Tertio anno 1215. contra hæreſes Albigenſium, ac errores Abbatis Joachimi, nec non pro recuperatione terræ ſanctæ, &c. Acta exſtant apud Binnium in capita 70. diſtincta.

Decimum tertium, Lugdunenſe primum, Episcoporum 140. convocante præſidente, confirmante Innocentio quarto anno 1245. cauſâ Friderici Imperatoris deponendi, expeditioniſque in terram ſanctam ſuſcipiendæ. Tertiâ ſeſſione deſiſtitus etiam Imperator, & condita decreta quæ refert Binnius.

Decimum quartum, Lugdunenſe ſecundum, Patrum, ut ait Bellarminus, ferè mille, convocante, præſidente, confirmante Gregorio X. præſente Michaële Paleologo Græcorum Imperatore anno 1274. contra errores Græcorum, & pro Recuperatione terræ ſanctæ; ubi facta eſt unio cum Græcis, maximè opera S. Bonaventuræ.

Decimum quintum, Viennenſe in Gallia, Episcoporum 300. & amplius; convocante, præſidente, confirmante Clemente 5. anno 1311. contra Fratricellorum, Beguardorum, Beguinarum hæreſes, extinctus in eo eſt Templariorum Ordo. Nec hujus, nec præcedentis acta refert Binnius, plurimæ eorum conſtitutiones exſtant in Jure Canonico.

Secutum eſt anno 1414. Conc. Conſtantienſe, & Baſilienſe, de quibus infra inter illegitima.

Decimum ſextum, Florentinum anno 1438. rogatu Joannis Paleologi Græcorum Imperatoris, qui deinde interfuit, convocatum ab Eugenio IV. qui præſedit: Ferrariæ inchoatum. Inde habitis ſeſſionibus 16. propter peſtem translatum Florentiam, ſed non finitum ibi anno 1429. ut plures putarunt, ſed continuatū ibidem per tres alios annos, unde Florentiæ habitæ ſunt plus quam octo ſeſſiones illæ quæ præter relatas 16. reperiuntur ſolum apud Binnium; tum verò translatum Romam ubi duravit ſaltem uſque ad annum 1445. ut patet ex actis Florentinæ Synodi, editis in lucem per Horatium Juſtinianum Oratoriſtam, poſtea Cardinalem. Ita Pallavicinus in actis Synodi Tridentinæ *lib. 6. cap. 11.*

De numero Patrum qui interfuerint non satis liquet, convocatum autem fuit contra errores Græcorum.

Decimum septimum, Lateranense V. anno 1512. inchoatum sub Julio I. qui quinque primis sessionibus partim per se, partim per suum legatum præfedit. Sessio autem 6. habita præfide Leone X. successore Julii anno 1513. sub quo post habitas alias sex sessiones finita etiam anno 1517. Concilium confirmavit deinde Leo, habitum autem fuit ad tollendum schisma, propagatum per Conciliabulum Pisanum anno 1511.

Decimum octavum, Tridentinum, cœptum anno 1545. sub Paulo 3. sub quo Octava sessio habita est Tridenti 11. Martii anno 1547. Inde Bononiam translatum, ubi celebrata eodem Anno sessio 9. & 10. Tum vero sub Julio 3. anno 1551. habita item Tridenti sessio 11. 12. 13. 14. & anno 1552. habita sessio 15. & 16. Tum vero sub Pio IV. anno 1562. ibidem sessio 17. 18. 19. 20. 21. 22. Anno 1563. sessio 23. 24. & 25. ultima. Non semper iidem præfedere Legati Pontificii tot annorum spatio. Non semper iidem, aut æquè multi interfuere Patres. In fine Concilio subscripsere Patres 255. Denique à Pio IV. anno 1563. 7. Cal. Februarii confirmatum est hoc Concilium, quod est postremum œcumenicum contra emergentes Lutheri, aliorumque hæreses, & pro morum reformatione, summo Ecclesiæ bono celebratum.

Concilia Septem generalia dicta, sed illegitima.

Constantinus Imperator Orientis anno 341 Antiochiam convocavit 90. vel amplius Episcopos ex Oriente, inter quos 36. Ariani, sed Arium ut simulabant, abjurantes, finitaque dedicatione ab illis celebratur concilium illud, quod dicitur Antiochenum, præfente Constantio, in quo ab Arianis damnatus est Athanasius, successorque ei statutus, & via patefacta ad eversionem Concilii Nicæni primi per 4. subdolas fidei formulas. Non apparet cur hoc Concilium debeat dici generale.

Secundum, Mediolanense plusquam 300. Episcoporum ferè Occidentalium, plerisque Orientalium impeditis. Anno scilicet 355. permissu Constantii Imperatoris generalem Synodum Mediolanum convocarat Liberius Papa, eoque miserat Luciferum Episcopum Calaritanum, Pancratium Presbyterum, & Hilarium Diaconum Legatos. Inchoatum fuit Concilium in templo absente Imperatore, populorumque veriti, simul cum aliis Arianis, imò & reliquis, ex templo aufugerunt ad Palatium Imperatoris, qui omnes Episcopos per vim coegit subscribere damnationi

tionem Athanasii, cujus causa ut examinaretur indictum fuerat Concilium; & recusantes Legatos, & virgis prius caesum Hilarium aliosque in exilium relegavit. Unde etsi Concilium hoc legitime fuerit inchoatum, in progressu tamen & exitu omnino illegitimum fuit.

Tertium, Ariminense, Episcoporum 600. sub Constantino anno 372. ita Bellarminus. Verum Baronius, Binnius, aliique distinguunt duo Concilia Ariminensia, unum generale legitimum plus quam 400. Episcoporum, qui omnes ferè Catholici & Occidentales anno 359. sub Liberio Papa, qui per Legatum suum Vincentium Episcopum Capuanum aliosque praesedit. Comprobata in illo est communi Patrum decreto Nicæna fides, damnataque praesens Ursatius, Valens, aliique Ariani, quo peracto finitum Concilium, Patribus ab Imperatore missionem petentibus.

Aliud verò Conciliabulum illegitimum & reprobatum post aliquot menses à dissolutione Concilii ibidem coactum, in quo fraude Arianorum praesertim Ursatii & Valentis, ac minis Imperatoris paulatim omnes ferè Episcopi Catholici, sed diutissime resistente Servatio, subscribere formulæ fidei, in qua nomen homios omissum est, quamque Arianam esse deinde jactarunt Ariani. Unde illud Hieronymi, *In genuit orbis terrarum, & se Arianum esse miratus est.*

Quartum, Ephesinum secundum anno 449. Episcoporum 128. convocatum in scio Pont. Leone ab Imperatore Theodosio, qui Praesidem Concilii constituit Dioscorum Alexandrinum, facultatemque ei dedit convocandi quos vellet Episcopos. Convocavit verò, qui Eutichetis sententiæ faverent, omissis qui maxime resisterent. Citatus Papa non comparuit, sed Legatos misit Julianum Renatum, atque Hilarium, qui tamen non sunt permitti praesidere. Omnia vi & minis ibi acta; Eutiches absolutus, ejusque haereticis confirmata, occisus Plavianus Constantinopolitanus Episcopus; fugati Legati Pontificii. Unde praedatoria Synodus, & latrocinium merito vocatum fuit & à Chalcedonenſi Concilio, cui illius acta inserta sunt, prorsus reprobatum.

Quintum Constantinopolitanum, fuit tempore Gregorii 2. & Leonis Isaurici Iconomachi anno 730. contra sacras imagines; ita Bellarminus: hujus tamen Concilii mentionem non facit Baronius, aut Binnius, nec videtur esse œcumenicum.

Sextum Constantinopolitanum pseudoseptimum dictum, sub Constantio Copronimo tempore Stephani 2. anno 754. Fuit 338. Episcoporum Iconomachorum Orientalium, qui damnarunt cul-

cultum sacrarum imaginum. Reprobavit illud Stephanus, & deinde Synodus Oecumenica Nicæna 2. quæ fuit omninò legitima.

Septimum Pisanum contra Julium 2. anno 1510 aut citius convocatum à Cardinalibus hæreticis, & Schismaticis, & paulò post in Lateranensi V. Concilio reprobatum fuit.

Concilia generalia partim approbata, partim reprobata septem enumerantur.

Primum Sardicense Episcoporum 376. anno 351. Sed notat Baron. aliique, duo fuisse Sardicensia Concilia, unum generale & legitimum circa annum 347. Aliud particulare 76. Arianorum qui Concilium quod Philippopolim delapsi ibidem celebrarunt, Sardicense vocarunt, ab omnibus Catholicis deindè rejectum, & nunquam pro legitimo habitum fuit.

Secundum Sirmiese anno 356. vel ut Baronius 357. addens potius fuisse conventiculum satanæ convocatum à Constantino Imperatore, damnatus quidem in ea fuit Photius, & edita prima formula fidei, quam Hilarius catholicam dixit, cui tandem nimis cedens subscripsit Papa Liberius. Concilium hoc ponit Petavius potius anno 351.

Tertium, Concilium Quini-sextum Constantinopolitanum in Trullo celebratum anno 692. Petavio anno 707. Unde ejus Canones Trullani dicti. Convocatum fuit in scio Rom. Pontifice Sergio, qui idè ei ne quidem per Legatos præfedit, sed illud statim reprobavit, teste Beda apud Binnium. Canones itaque nulli ex 102. quos condidit illa Synodus, ex illa auctoritatem habent, admissis tamen à Catholicis aliquibus, quia per se sanæ erant doctrinæ.

Quartum, Francofordiense 300. circiter Episcoporum ex Italia, Gallia, Germania, & Britannia, præsentibus Legatis Papæ Adriani, qui illud convocari permiserat, à Carolo Magno Francor. Rege, qui deinde eidem interfuit. Verum Concilium hoc celebratum anno 794. œcumenicum non est, cum nulli Orientales interfuerint, neque generale esse voluerit Pontifex, sed provinciale vel nationale fuisse dicunt Binnius, aliique. Ea quæ de filiatione Christi naturali in eo definita reperiuntur, sine dubio ab Ecclesia sunt approbata. Dicitur autem à Bellarmino aliisque, per Ecclesiam reprobata esse damnatio Synodi Nicænæ secundæ, quam fecisse fertur hoc Concilium, sed putat Binnius Concilium

lum hoc nil statuisse contra Nicenam, eo quod alia pars decretorum illius, utpote particularis Concilii approbata non fuisset.

Quintum, Pisanum anno 1409. ad tollendum Schisma, Gregorio 12. & Benedicto 13. se pro Pontifice gerentibus, congregatum à Cardinalibus utriusque Obedientiæ presentibus Episcopis 180. Abbatibus 900. à quibus omnibus sess. 15. depositus est uterque Agapita sess. 17. data facultas Cardinalibus eligendi Papam, qui post sessionem 19. elegerunt Alexandrum V. Huic demortuo successit deinde Joannes 23. Concilium hoc fuisse illegitimum volunt aliqui. Legitimum putat cum aliis Spondanus, sanè inter Pontifices veros computatur Alexander V. qui in eo electus fuit.

Sextum, Constantiense anno 1414. ratione ejusdem schismatis, & contra Hus & Wiclefi convocatum est rogatu Sigismundi Imp. à Joanne quem XXIII. communiter dicunt, quia I. sessionè interfuit una cum Imperatore, & sessione 2 habita 2. Martii 1415. promissit, vovit, juravit se cessurum Papatu, quando Petrus Luna Benedictus XIII. dictus, & Angelus de Corario Gregorius XII. dictus simpliciter cederent. Interim noctu 21. diem Martii præcedente prædictus Joannes clam aufugit, quare sessio 3. habita est 26. Martii absente Joanne, fugam suam per litteras excusante. Quarta sessione declaravit Synodus, quod ipsa potestatem à Christo habeat immediatè, cui quilibet cujuscumque status vel dignitatis etiam si papalis existat, obedire teneatur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti schismatis, & reformationem dictæ Ecclesiæ in capite & in membris. Circa quam declarationem, quoniam ab aliquibus perperam sustinetur.

Nota primò, ex Eugenio IV. in constitutione Moyles &c. illam non esse accipiendam in sensum generalem, ita ut Concilium quandoque sit supra quemcumque Pontificem, sed ita ut illud Concilium esset supra Papam dubium, prout tunc erant illi tres de Pontificatu contendentes. Nota secundò, Concilium illud sess. 4. & 5. in qua declaratio allegata confirmata fuit, non fuisse Concilium generale, cum tantum interesset obedientia Joannis XXIII. Deinde declarationi illi nullus consensit Pontifex.

Sessione 8. ab iisdem damnatus Wiclef. sessione 12. tandem Patrum sententia Pontificatu depositus Joannes XXIII. qui sententiam auditam approbavit, & re ipsa cessit Pontificatu, quâ facta sessione Pontificatu omninò excidit.

Sessione 14. Postquam sponte Papatu cessisset Gregorius XII. absens, Cardinales ipsius Obedientiæ in concilium admissi cum

reliquis sess. damnatus præsens Joannes Hus , vivusque combustus.

Sessione 37. tandem definitivâ sententiâ Pontificatu depositus Benedictus 13. cedere nolens: & sess. 41. anno 1417. electus in Pontificem Martinus V. qui sess. 45. Concilium dimisit. Edita autem constitutione quæ incipit. *Inter Cunctas*, sacro approbante Concilio solum approbavit quod gestum erat contra errores Wicleffi, aliorumque, non approbavit autem quæ sess. 4. & 5. declarata retuli, imò in eadem constitutione statuit, inter alia interrogatoria de hæresi suspectis proponenda, etiam hoc. Utrum credat quod Papa canonicè electus qui pro tempore fuerit, sit successor B. Petri, habens supremam potestatem in Ecclesia Dei. Certum autem eam non habere si non sit major concilio. Quod ergò sess. 4. statutum erat de Concilio supra Pontificem, nullo modo de Pontifice indubitato intelligi voluit.

Septimum, Basiliense à Martino V. indictum, & sub Eugenio IV. legitimè inchoatum anno 1431. sed in progressu variæ incidere controversiæ de autoritate Papæ &c.

Prima sessio habita est 14. Decemb. præsidente Juliano Cardinali Pontificio legato. Interim Eugenius, 18. Decemb. edito Romæ decreto, Concilium si quod Basileæ congregatum videretur dissolvit. Patres autem Basileæ congregati de hoc Eugenii decreto publicas ad universos fideles litteras dedere, quibus declarant decrevisse se Concilium Basileæ continuare, quod & fecerunt.

Sessione itaque secunda, quam celebrarunt 15. Cal. Martii anni sequentis præsidente etiam Juliano, confirmarunt in primis decreta sess. 4. Constantiensis, statueruntque Concilium esse supra Pontificem. Aliis deinde sessionibus Eugenium IV. citarunt, accusarunt, contumacem declararunt Sess. 16. litteræ Eugenii recitantur, in quibus pacis studio declarat, Concilium illud à prima inchoatione legitimum fuisse, & irritas jussit esse priores litteras Concilii dissolutivas. Notandum autem Eugenium non approbare illis litteris omnia quæ usque ad hanc sessionem à Concilio gesta sunt legitima esse, imò positivè reprobata omnia quæ contra ipsos Cardinales &c. decreta erant, ipsum Concilium tantum approbavit, jussitque legitimum esse.

Sessione autem 18. nullo Præsidente Pontificio Legato Concilium reperit iterum decretum Constantiense. Non constat quibus deinde sessionibus legati præfederint, constat ipsos decretis Con-

cilii se opposites non fuisse auditos sess. 21. & 24. imò opus de-
inde fuisse Tarentino armis se tutari. Deinde à sessionis 31. tempo-
re, id est anno 1438 Kal. Febr. dilapsus Basileà Julianus, qui olim
Concilio faverat, aliique omnes Cardinales, uno excepto Arela-
tensi, quem deinde Præsidentem Concilii crearunt. Hoc itaque Præ-
sidente Concilium ita segregatum à Romano Pontifice, ut neque
speciem Pontificiæ authoritatis præ se ferret, convocatis Presby-
teris, quibus loco Episcoporum, paucissimi enim aderant, suffra-
gii jus datum, & in manus datæ Sanctorum reliquæ sess. 33.

Sessione 34. Eugenium Pontificatu deponunt. Sess. 39. in an-
ti-Papam eligunt Amadeum Ducem Sabaudia, qui dictus fu-
it Felix V. Quo deinde Pontificatu cedente Nicolaus V. Euge-
nii IV. successor dedit hoc novæ concordia, ut confirmaret acta
quædam Basileensia ad beneficia Ecclesiastica, & censuras per-
tinentia. Præter hæc nihil omnino approbavit, ut ex ejus Bulla
fatis apparet. Ceterum non tantum Eugenius, sed & deinde
Leo X. in Concilio Lateranensi sess. 21. decreta Basileensia dam-
narunt, ac proinde nullum possunt ab authoritate
hujus Concilii rebus
habere.



TRACTATUS SECUNDUS
DE
CONTROVERSIIS
PARTICULARIBUS

MODERNIS ET V. IANSENIANIS.

CAPUT PRIMUM.

*Explicatur methodus in sequentibus controversiis
præcipuè observanda.*

Statuenda sunt hic quatuor principia ab ipsis Sæctariis communiter concessa, & necessario admittenda : ex quibus singulas controversias in particulari ita deducemus, ut cogatur Sæctarius veritatem Catholicam admittere, vel suis principiis contradicere, per viam argumentandi brevem & cuius legenti apertam.

Primò, Admittunt nobiscum Sæctarii Scripturæ sacræ auctoritatem esse infallibilem : ac proinde in quavis controversia ab ea parte stare victoriam, pro qua verus Scripturæ sensus declaratur.

Secundò, Docent ipsi ut fidei suæ dogma indubitatum, Ecclesiam primitivam, quæ duravit post Christum annis circiter quingentis, sanctam, incorruptam, & omnis erroris expertam fuisse; ac proinde verum Scripturæ sensum tenuisse, ac fideliter docuisse. Nam nisi admitterent Ecclesiam saltem primitivam non errasse, fateri deberent, nunquam post Christum veram Ecclesiam in mundo fuisse, cum prorsus impossibile sit veram Ecclesiam sine vera fide existere : aliàs enim esset vera, & non vera, quod aperte repugnat.

Hinc tertio, Admittunt Patres primitivæ Ecclesiæ veram Christi fidem tenuisse & docuisse, atque in ea docenda verum scripturæ sensum cognovisse. Unde sequitur illorum qui tunc vixerunt Patrum auctoritatem & communem consensum, in quavis fidei

dei controversia recipiendum esse: quos & ipsi pro suis dogmatibus omni studio adducere conantur.

Et patet primo, quia cum Patres illi fuerint primitivæ Ecclesiæ Pastores & Doctores, non potuerunt veram illius doctrinam ac sensum ignorare. Si enim ipsi Ecclesiæ Doctores ejus doctrinam ignorassent, multo magis aliis ignota fuisset: unde sequeretur, nullam fuisse in primitiva Ecclesia legitimam Verbi Dei prædicationem, quam tamen ipsi sectarii primariam veræ Ecclesiæ notam agnoscunt.

Patet secundo, Quia illorum Patrum scripta in primæva Ecclesia passim recepta, & perpetuo usu approbata fuerunt. In scriptis autem sic approbatis Ecclesiæ tunc approbantis auctoritatem, sensum & testimonium possidemus. Præterea, eorum libri ad impugnandos errores & hæreses à primitiva Ecclesia perpetuo adhiberi fuerunt: hoc autem fieri non potuit, nisi doctrinam in illis contentam, veram, solidamque agnosceret; non enim potest per doctrinam quæ erronea est, error debite impugnari.

Patet denique ex eo, quod SS. Patres in primitiva Ecclesia pro Sanctis agniti fuerint, & ipsi sectarii pro talibus eos agnoscant. Unde necessario sequitur eos veram & communem fidem profiteri debuisse; vera enim sanctitas sine vera & saltem communi fide nullo modo subsistere potest; quinimò docent sectarii solam esse fidem, quæ per se hominem verè justum & sanctum constituit.

Hi igitur primitivæ Ecclesiæ Patres, in suis scriptis unanimi consensu posteritati traditis, sunt indubitati testes fidei, & doctrinæ, quam olim profitebatur vera Christi Ecclesia, cujus ipsi ad populum præcipui interpretes, & Doctores fuerunt. Si enim horum testimonium & consensus non sufficiat, nulli prorsus Ecclesiæ primitivæ idonei testes adduci poterunt. Eoque magis quod illi modo sint arbitri maxime sinceri, & incorrupti, ut sententiam ferant de exortis hoc ævo controversiis, de quibus olim nihil audierunt, sed absque omni partium studio doctrinam à vera Ecclesia acceptam, solo veritatis amore, posteris suis puram, sinceramque tradiderunt.

Hoc quoque argumentum pro auctoritate Patrum, qui se in primitiva Ecclesia antecesserunt, adducit ipse Augustinus contra Julianum hæreticum l. 2. c. ult. *Nondum vobiscum apud illos Iudices (Patres) aliquid agebamus; & apud eos acta est causa nostra; nec vos, nec nos eis noti fueramus, & eorum pro nobis lata contra vos sententias citamus: nondum vobiscum certabamus, & eis prouinciantibus vicimus.*

Quarto, Principium certum est etiam apud sectarios: Hæreticam esse eorum doctrinam, quos primitiva Ecclesia pro hæreticis damnavit. Nam si eorum doctrina erronea & hæretica non esset, vera primitiva Ecclesia eam reprobando in fide errasset, & hoc ipso vera Christi Ecclesia non esset.

Ex his igitur principiis, quæ ipsi sectarii pro manifestis agnoscere debent, procedemus ad doctrinam cum Ecclesia Romana controversam ipsis perspicuè demonstrandam, hoc modo:

Illam doctrinam & sensum scripturæ debet esse verus, quem tradidit primitiva Ecclesia per suos Patres & Doctores, qui veram Ecclesiæ fidem præ omnibus perspectam habuerunt, aliis prædicarunt, & librorum suorum monumentis posteritati consignarunt, ut pluribus ostensum est.

Atqui doctrina Ecclesiæ Romanæ, quam in sequentibus controversiis proferemus est talis, ut in singulis ostendemus. Ergo Ecclesiæ Romanæ doctrina necessario debet esse vera.

Item, Illa doctrina necessario est falsa, quam in antiquis hæreticis primitiva Ecclesia damnavit.

Atqui doctrina Romanæ fidei opposita est talis, ut infra patebit: Ergo illa necessario est falsa. Atque hæc argumentandi ratio ex propriis principiis desumpta, cuius sectario facilis esse debet, & eorum quibus hæc scribo captus, & utilitati maximè accommodata.

Quod si adversarii hæc methodo convicti, contentur ad novas scripturæ latebras declinare, adigendi erunt ad Methodum triplicem supra assignatam *part. 1. cap. 6.*

C A P U T II.

De Fide, Operibus, Gratia, & prædestinatione.

§. I. Sectarii refelluntur.

1. **D**ocent primò Catholicæ, Fidem, & bona opera peccatorem disponere ad justificationem, & gratiam primam; quæ transfertur à statu peccati ad statum gratiæ, & filiorum Dei.

2. Docent secundo, Per Fidem, & bona opera justum mereri justificationem secundam, sive augmentum gratiæ, & justitiæ semel acquisitæ, adeoque digna esse mercede, mediante tamen semper gratia & meritis Christi, *Trid. sess. 6. Cap. 8.*

Contra docent tam Lutherani, quam Calvinistæ, solam Fidem ad salutem & justitiam sufficere. Bona opera ad salutem neque necessaria-

cessaria esse, neque utilia; Imò omnia justorum opera esse peccata, & illos tantum esse justos per justitiam Christi illis imputatam.

Visa est Voetio cum quibusdam modernis Sectariis, nimis cruda, ac rigida hæc suorum Prophetarum Lutheri, & Calvini oracula. Illa igitur ipsi novo spiritus afflatu sic reformanda censuerunt, ut per bona Opera obtineatur aliqua justificatio non quidem in hac vita, sed saltem in futura. Sed hoc ipsum ut nimis laxum contrario Spiritu damnat Samuel Maresius, & acerbè exprobrat Voetianis, *illos plusquam mediam partem victoriae Papistis concedere. Ita loquitur in suis Diatribis de statu afflictio moderna Theologia apud Confederatos pag. 8.*

Sed patent priora quæ retulimus dogmata, ex ipsis Calvini verbis referentis tam suam, quam Lutheri doctrinam *lib. 1. de libero arbitrio pag. 141. Peccare justos etiam in operibus bonis, & bona opera esse ex se mortalia peccata (ait) nihil est in istis verbis quod non simpliciter, & citra ullam figuram verum sit.* Item Lutherus *In Confut. Latomi fol. 220. Omnis justitia est immunda, omne opus bonum peccatum.* Denique Calvinus *in antidot. pag. 291. In eo differt à Lege Evangelium, quia non sub conditione operum, sicut illa, sed ex fide vitam promissit.* Et hæc est communis Sectariorum Confessio, quæ juxta traditam. cap. 1. Methodum, clarè & solidè confutatur hoc argumento.

2. Illa doctrina est hæretica quæ adversatur Scripturis ex sensu primitivæ Ecclesiæ, uti omnes Sectarii admittunt. Sed hæc doctrina adversatur Scripturis ex sensu primitivæ Ecclesiæ; ergo hæc doctrina est hæretica.

Scripturæ adversari ostenditur ex Evangelio, ubi præter Fidem requiritur observatio Mandatorum, *Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Et de mercede dicitur *Matth. 20. Voca operarios & redde illis mercedem.* Et *Matth. 5. v. 12. Gaudete & exultate, quia merces vestra copiosa est in cælis.* Eodem modo de merito & mercede bonorum operum loquitur Apost. *ad Rom. 2. v. 6. Deus reddet unicuique secundum opera sua.* Et *1. ad Cor. 3. v. 8. Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum laborem suum.* Frustra insuper diceretur *1. Johan. 3. v. 14. Qui non diligit, manet in morte,* si sola fides ad vitam, & salutem sufficeret.

Deinde Apostolus Jacobus suæ Epistol. c. 2. v. 20. apertè declarat. *Fidem sine operibus mortuam esse. Et ex operibus justificari hominem, & non ex fide.* Si dicat Sectarius Epistolam D. Jacobi Canonicam non esse, jubeatur id ex Scripturis probare, juxta methodum primam supra assignatam.

3. Si in oppositum adferat Apostolum Paulum ad Rom. 2. ubi dicit, nos gratis justificari, & sine operibus legis. Respondetur Apostolum agere de operibus legis ceremonialibus, quibus Judæi coram Deo justos reddi, falso existimabant. Nostram autem doctrinam apertè tradit idem Apostolus ad Rom. 2. v. 13. *Non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur.*

4. Sensus primitivæ Ecclesiæ circa has Scripturas Luthero & Calvino diametro contrarium esse, ex testimoniis SS. Patrum, qui in primitiva Ecclesia floruerunt, nunc manifestè declaro.

S. Augustinus *lib. de Fide & operib. c. 24*. Jam, inquit, illud videamus quod excutiendum est à cordibus religiosis, ne malà securitate salutem suam perdant, si ad eam obtinendam solam fidem sufficere putaverint.

Idem in *Epist. 103. ad Sixtum*. Sicut meritò peccati tanquam stipendium redditur mors, ita meritò justitiæ tanquam stipendium vita æterna.

S. Cyprianus *lib. de unit. Ecclesiæ circa medium*. Justitiæ opus est, ut promereri quis possit Deum, præceptis & monitis ejus obtemperandum est, ut accipiant merita nostra mercedem.

S. Ambrosius *lib. 1. de offic. cap. 35*. Nonne evidens est Meritorium aut præmia aut supplicia post mortem manere.

S. Basilius *orat. in unit. prover.* Omnes qui viam Evangelicam incedimus, mercatores sumus, per opera mandatorum nobis possessionem cœlestium comparantes.

S. Cyrillus *lib. 10. in Job. c. 18*. Quod autem fides ad salutem non sufficiat, Christus etiam discipulis ostendit, tu credis quia unus est Deus.

5. Ex his aded manifestis hoc tantummodo potes concludere. Vel Scriptura erravit cum primitiva Ecclesiâ, vel nunc errat doctrina Lutheri & Calvinii in terminis illis contraria. Sed nec Scriptura nec primitiva Ecclesiâ errârunt, ut ipsi fatentur. Ergò erronea est hæc Lutheri & Calvinii doctrina, & consequenter tota eorum secta, quæ huic doctrinæ adhæret.

6. His ita probatis, corruunt alii errores maxime Calvinii inde consequentes, ut 1. Homines independentes à suis operibus prædestinari ad gloriam, vel reprobari ad pœnas æternas.

2. Christum pro omnibus mortuum non esse, sed pro solis electis & prædestinatis. Contra apertam Scripturam 1. ad Cor. 5. v. 15. *Christus pro omnibus mortuus est.*

3. Deum non omnibus dare gratiam, sed solis prædestinatis. Contra illud Apost. *Deus vult omnes homines salvos fieri*, quantum est ex parte divini auxilii.

4. Hominem in statu naturæ lapsæ, perdidisse libertatem arbitrii, sic ut concupiscentiæ, aut gratiæ internæ non possit resistere. Cum tamen Scriptura contrarium dicat; Act. 7. v. 51. *Vos semper spiritus sancto resistitis.*

5. Deum hominibus præcipere impossibilia, adeoque omnia mandata non posse servari contra Apostolum ad Philipp. 4. v. 13. *omnia possum in eo qui me confortat.*

Hæc autem omnia quid aliud doceant, quam omnem rectè vivendi curam abjicere, pietatem & bona opera pro nihilo habere, salutem suam aut damnationem inevitabili necessitate relinquere? Illam autem doctrinam tradit Calvinus *l. 3. instit. cap. 21. 22. 23.* & sæpius alibi.

Undè oritur illud hominum desperatorum dilemma: Vel ab æterno sum prædestinatus ad cælum, vel reprobatus ad infernum. Si prædestinatus, quidquid agam salvabor; si reprobatus, quidquid agam certò damnabor. Ergo non debeo de bona vel mala vita esse sollicitus.

Sed hujus dilemmatis fallacia dissolvitur hoc modo: Si sum prædestinatus, per media scilicet in mea potestate constituta, certò salvabor, si illa media adhibeam, damnabor si illa nolim adhibere. In mea autem libertate relictum est, illa media amplecti, ex quibus debeo esse prædestinatus, vel ea omittendo efficere ut sim reprobatus: quod satis unicuique rectè vivendi curam imponit. Ut patet in hac ægrotantis similitudine. Vel Deus ab æterno prævidit & decrevit te ex hoc morbo moriturum, vel non. Si prævidit moriturum, certò morieris, sin minus, certò convalesces. An idè omittes medicinam idoneam applicare ne mors obrepat? Quod si putas vitam corporis per medicinam conservari posse ne intereat; quomodò non credis te per Pœnitentiam, & bona Opera impedire posse ne mortem animæ æternam incurras.

Ut verò hi, alique errores de Gratia divina, & Libertate humana accuratius refellantur, plures de his horum temporum controversiæ in sequentibus explicandæ erunt.

§. II.

De Gratia Christi, Operibus, Libero arbitrio Controversiæ Recentiores.

POST barethes Lutheri, & Calvini de gratia Christi, & libertate humana, circa annum 1641. prodierunt errores comprehensi in libro qui *Augustinus Iansenii* inscribitur. Hos errores in primo ortu detexerunt Professores Societatis Jesu in Academia Lovaniensi, ac ne latius serperent, illos publicis Thesibus, ac validissimis

argumentis oppugnarunt. Signum fustulerunt hæ Theses cæteris Europæ Academiis, & Provinciis, ut adversus dogmata fidei Catholicæ perniciosâ omni ope & autoritate dimicarent. Id impigrè tam voce, quàm calamo præstiterunt omnium ordinum Viri celeberrimi, & imprimis Doctores Sorbonici, ac totius pænè Galliæ Antistites. Horum omninò octoginta doctrinâ aut infulis eximii, cum Sorbonæ parte longè maxima, ac frequenti aliorum Ordinum assensu, ut gravissimum ab Ecclesia periculum averterent, rem totam ad supremum controversiarum judicem Pontificem Romanum suo nomine deferendam censuere.

Fuerunt quidem præcipua Jansenii dogmata pridem proscribta inter propositiones septuaginta novem Michaelis Baji per constitutiones Pii V. & Gregorii XIII. quas postea confirmavit Urbanus VIII. ipsumq; Jansenii librum tanquam damnata dogmata restaurantem omnibus sub anathemate interdixit. Sed cum non deessent qui vario ducti studio Pontificum Decretis obstreperent, placuit Apostolicæ Sedi ad novum, supremumque examen rem totam revocare.

Itaque Innocentius X. summa curâ ac studio tam per se, quàm per viros doctissimos, excusso Jansenii volumine, quinque ex eo propositiones selegit, quæ præcipuam totius libri doctrinam continebant, easque sæpius examinatas, de Apostolicæ potestatis plenitudine, gravibus censuris confixit, & Constitutione in perpetuum valiturâ condemnavit.

Ut verò aliqui ictum hunc fatalem novâ arte à novi Authoris capite averterent, has quinque propositiones, quas antea ipsam esse Augustini doctrinam defendebant, postea mutato consilio easdem à Jansenii libro, ac mente longinè abesse affirmarunt. Hos demum novo diplomate compescendos censuit Alexander VII. quo damnata dogmata, non tantum eâdem quâ prædecessores censurâ, profligavit, sed etiam ea in Jansenii libro eo quo damnata sunt sensu contineri Apostolica autoritate definivit.

Ut igitur has quoque propositiones in controversiis polemicis de Gratia quâ cepimus Methodo, Missionario Apostolico breviter proponamus, primò singula dogmata cum censura illis inusta proferemus, & quo loco ab authore tradita sunt, prolatis etiam ipsius verbis, demonstrabimus. Dein quo modo Scripturæ, Conciliorum, Patrum, ac præsertim S. Augustini autoritati adversentur, cum faciliori argumentorum solutione, breviter, & dilucidè exponemus.

Prima Jansenii Propositio.

Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus, secundum præsentem quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis Gratia quâ possibilea fiant. Hanc doctrinam Innocentius X. & Alexander VII. ut temerariam, impiam, blasphemam anathemate damnatam, & Hæreticam declararunt ac damnarunt. Extat autem illa doctrina in libro Jansenii Tom. 3. lib. 3. cap. 13. col. 325. & alibi his terminis: *Sunt quaedam hominibus præcepta secundum statum & vires, in quibus constitutus est, impossibilia: n. 2. nec adest semper gratia, qua præcepta implere sufficimus.*

Reprobatur illa doctrina primo ex Scripturis. Hæ enim hortantur homines ad omnium mandatorum observationem, quod frustra fieret si ad hæc voluntati humanæ vires deessent: quin & gratiam qua præcepta impleri possint eadem Scripturæ disertè pollicentur 1. ad Corinthi. 10. v. 13. *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis:* Et Lucæ 19. v. 21. *Regnum Dei inter vos est:* ac 1. Ioan. 5. v. 3. *Mandata illius gravia non sunt. Quomodo vero gravia non essent aut intra nostram potestatem constituta, si nec gratia, nec vires adestent, quibus per observationem mandatorum peccatum vitari possit?*

Causam verò comminiscitur Jansenius Tom. 3. lib. 3. cap. 17. cur non frustra ad observationem mandatorum consilia, & monitiones adhibeantur: *Quia, inquit, habent usum significandi homines, ut si forte possit, faciat quod jubetur, si non possit, infirmitatem dolent, oretque pro viribus impetrandis.*

At quid juvant ista ad amovendam peccandi necessitatem, si dum tentatio urget, nec spatium, nec gratia ad orandum necessaria concedatur? Hanc autem quandoque deesse, disertè fatetur ipse Jansenius supra cap. 13. *Est, ait, quaedam voluntatis infirmitas qua non potest certas tentationes superare, nec adest gratia, qua superentur, nec Spiritus orationis quo vires impetrentur.*

Reprobatur secundo; ex mente S. Augustini, quem frustra Jansenius doctrinæ suæ patronum gloriatur. Huic enim errori aperte refragatur, de peccatorum meritis & remiss. lib. 2. cap. 6. *Dubitare, inquit, non possum, nec Deum aliquid impossibile homini præcepisse, nec Deo ad opitulandum & adjuvandum quo fiat quod jubet, impossibile aliquid esse, ac per hoc potest homo, si velit esse sine peccato adjutus à Deo. Quid dici potuit apertius? Sed audi fortius loquentem Sermone 191. de tempore: *Execramur blasphemiam eorum, qui dicunt impossibile aliquid homini à Deo esse præceptum, &**

mandata Dei non à singulis, sed ab omnibus in communè posse seruari. Quinimo lib de nat & grat cap. 67. pro evidenti principio statuit, neminem posse peccare in eo quod nullo modo caveri potest, peccatur autem præcepti violatione; ergo ea caveri potest.

Ad hunc Scripturæ ac S. Augustini sensum tam exploratum acceduat Canones Conciliorum, à quibus impium dogma diro anathemate confixum est. Sic enim primis illis Ecclesiæ temporibus de hac doctrina pronuntiavit Concil. Arausicanum *Can 25. Hoc etiam secundam fidem Catholicam credimus, quod accepta per Baptismum gratia omnes Buptizati, Christo auxiliante & cooperante, qua ad salutem pertinent possint & debeant, si fideliter laborare velint, adimplere.* Et contra hujus ævi Novatores novum, hoc anathematis fulmen vibrat Tridentinum *Sess 6. Can 18. Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam justificato & sub gratia constituto esse ad observandum impossibilia, anathema sit.* Idemque Concilium, ad implenda Dei præcepta adesse iustis vires, nec abesse Dei adiutorium disertius inculcat *eadem Sess. 6. cap. 11. DEVS impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis.*

Si quæras quid ad hæc profligati dogmatis assertor? Argutias inanes obtendit, quæ potius fucum, quam fidem faciant. Impotentiam implendi mandata ait talem esse, ut peccatores non desinerent ea implere, si vellent; velint enim, & mox ut voluerint, mandata implebunt. Aperta est hæc responsio, eamque tam facile, capio, quam claudum posse ambulare, dummodò ambulet: istud vero non concipio, quid ista potentia ad ambulandum juvet, si quis incedere jubeatur, qui fractis cruribus non magis potest gressus formare, quam assumptis aliis in cælum evolare. Neque magis concipi potest quo pacto peccator possit mandatis obtemperare, cui deest gratia & potentia requisita, ut per viam mandatorum progredi valeat.

At inquires, posset peccator implere præcepta in alio statu, quando scilicet gratiæ victricis auxilium haberet, ac proinde dum peccat, est salutem remotè potens ad non peccandum.

Sed quid juvat posse hominem in alia hypothesi servare præcepta, si nunc dum mandatum illi incumbit ita constitutus sit, ut auxilium in promptu non habeat, quo possit præceptum explere? Ut si quis in tenebricoso carcere conclusus jubeatur litteras perlegere, quis dicet illi nunc adesse obtemperandi potestatem. quamvis postea, si panderentur fenestræ, luce affulgente, legendi facultas non deesset. Nunquam sanè negavit Calvinius voluntatem

tem humanam, quæ violato præcepto in peccatum prolapsa est, potuisse à Deo per alia auxilia inflecti ad præcepti observationem: & tamen ejus doctrina ab Ecclesia reprobata est, eo quod asseruerit, in hoc statu homini justo aliqua Dei præcepta esse impossibilia. Hac igitur via nullum datur effugium, nisi lubeat Calvini verbis inhærere.

Alia tentatur via, sed longinqua: ad Adamum scilicet & Paradisum, & prima mundi exordia recurritur. Præten dit enim erroris author, peccatum quod à nobis propriâ voluntate admittitur, continuationem esse delicti ab Adamo in Paradiso pridem commissi, ex quo in nos peccati fomes profluxit: atque ita docet ex utriusque peccato unum quodammodo actum conflare, qui nobis hoc ipso totus sit liber, quo in Adamo liberè incepit.

En Machinam longè quæsitam, ex tot commentis bellè compactam. Quid enim à veritate longinquius fingi potest, quam peccatum ab uno homine propriâ voluntate hodie commissum, omnem quam habet libertatem derivare ab alieno delicto, quod à sex millibus annorum suæ tantum voluntatis arbitrio liberè incurrit? Aliud longè est de reatu peccati originalis, quem ut contrahamus, nullus omnino voluntatis nostræ actus requiritur.

Quod si possint actus à nobis elicitæ malitiam pœnâ æternâ plectendam contrahere, ex eo quod ab Adamo peccato causam & ortum habuerint, cur etiam per amentiam, cæcitate, & alias hujusmodi affectiones necessarias, peccati reatum non incurrimus, cum hæc quoq; à primi parentis delicto in nos profluxerint?

Quinimo si responsum illud aliquid veritatis haberet, inde pariter conficerem, peccata hominis Baptizati omni prorsus culpâ carere. Cum enim, ut ajunt, suam libertatem ac formalem malitiam ea non habeant, nisi ut conjuncta cum peccato Adamo, sublato jam in nobis per Baptismum primi parentis peccato non possunt actus nostri, quibus præcepta transgredimur, formalem malitiam retinere, aut pœnâ à Deo justè instigendæ reatum incurere. Deinde si actus illi alienâ tantum libertate (malitiam) contraherent, nequidem poterunt à Deo sub reatu pœnæ æternæ hominibus prohiberi; sic enim in statu naturæ lapsæ homini imperare non potest ut careat concupiscentiâ, quamvis in Adamo liberum fuerit non peccando concupiscentiæ fomitem à posteris summovere. Ex quibus breviter, satis tamen manifestè apparet, hanc doctrinam ab Ecclesiæ merito proscriptam, nullâ veritatis specie defendi.

Secunda Propositio.

Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur. *Tansen. Tom. 3. lib. 2. cap. 5. col. 103.* Nullum, inquit, adiutorium gratiæ, cuius usus ita ponitur in arbitrio voluntatis, ut illo utatur aut non utatur, ut illud amplectatur aut deserat, aut illi consentiat aut non consentiat si voluerit, ad medicinale adiutorium Christi ullo modo pertinere potest. Hanc propositionem Innoc. X. & Alexander VII. hæreticam declaravit, & ut talem damnavit.

Repugnat illa primò testimoniis Scripturarum, quæ docent hominem resistere vocationi divinæ, & sæpius hortantur ut acceptæ gratiæ cooperetur: quod frustraneum foret, si gratia per se voluntatem humanam ad consensum ita traheret, ut nunquam ei dissentiendo resisteret. Sic autem loquitur Scriptura *Pro v. 1. v. 24. Vocavi & renuistis, extendi manum meam, & non erat qui aspiceret. Et Matth. 20. v. 16. Multi sunt vocati, pauci vero electi: Item Matth. 23. v. 37. Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti. Et Actor. 7. v. 51. Vos semper Spiritui sancto resistitis Denique 2. ad Corinth. 6. v. 1. Exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* An non otiosa hæc ad gratiam recipiendâ exhortatio, an non iniqua in resistentes exprobratio, si talis esse natura gratiæ divinæ ut à nulla possit voluntate repudiari?

Jam verò inspiciamus de hoc dogmate quis fuerit primæ Ecclesiæ sensus ac imprimis S. Augustini in *lib. de Spir. & litt. cap. 34. Misericordia DEI prævenit nos, consentire autem vocationi Dei aut ab ea dissentire, nostra voluntatis est.* Eodem modo vim illam voluntatis, in repellenda gratia vocationis divinæ, exponit in Evangelio de vocatis ad nuptias, quorum aliqui noluerunt Christo vocanti obtemperare: *Ad illam canam, inquit, nec omnes qui vocati sunt venire voluerunt, neque illi qui venerant venire possent, nisi vocarentur: itaque nec illi debent sibi tribuere qui venerunt, nec illi qui noluerunt venire debent alteri tribuere, sed tantum sibi. Qui ut venirent vocati, erat in libera voluntate.* S. Augustino testis accedat ejusdem Doctoris & ævi discipulus S. Prosper *Lib. 2. de vocat. Gent. cap. 26. Voluntas de sua habet mutabilitate si deficit, de gratia vero opitulatione si proficit: Et quod à multis refutatur gratia, ipsorum est nequitia, quod à multis recipitur, gratia divina est, & voluntatis humana.*

Perpetuum hunc Ecclesiæ sensum veneratur Tridentina Synodus, & oppositum contra Sectarios nostri temporis sub anathemate proscribit *sess. 6. Can. 4. Si quis dixerit licerum hominis arbitrium*

arbitrium à Deo notum & excitatum ... non posse dissentire, anathema sit. Nec minus aperte Sess. eadem cap. 5 Tangente Deo cor hominis ... inspirationem illam recipiens, abjicere potest. Eodem veritatis spiritu afflatum idem enunciat Concil Senonense anno 1528. Decreto fidei 15. Non est tale trahentis gratia auxilium, cui resisti non possit.

Si quæ igitur vis divinis eloquiis, si quæ veritas Sanctis Ecclesiæ Patribus, & Conciliis, ex his manifestum evadit, hanc esse doctrinam omni ævo in Ecclesia Christi comprobata: adeo ut quisquis adhuc veritati fidei tam luculentæ repugnat, hoc ipso satis ostendat, se divinæ gratiæ posse resistere.

Quibus verò modis & argumentis quidam moliantur huic veritati obistere, & in operibus gratiæ voluntatem humanam ineluctabili necessitati subijcere, in propositionis 3. refutatione, ubi agitur de libertate ad meritum requisita, mox aperiemus.

Tertia Propositio.

AD merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione. Hanc propositionem Innoc. X. & Alexand. VII. hæreticam declaravit, & ut talem damnavit. Eam verò docet & explicat fusè Jansenius *lib. 6. de grat. Salvatoris cap. 6.* ubi declarat in ordine ad actionem meritoriam vel demeritoriam, nihil esse quod impediatur libertatem voluntatis, præter coactionem. Et breviter *Tom. 3. lib. 6. cap. 12. col. 638.* Sic pronunciat: *Nihil aliud libero arbitrio generaliter repugnat, quam necessitatis illius prementis, coacti, & violentiæ.* Et hinc asserit satis inesse libertatis ad meritum actui amoris quo Deus seipsum diligit, si Deus meriti capax esset.

Huic errori ad amussim quadrat hæresis Calvinii, qui disertè profitetur, se non aliam impugnare libertatem, quam eam quæ sita est in facultate voluntatis ad utramque partem expedita, quæ scilicet præbeat liberam agendi vel non agendi potestatem, quam libertatem indifferentiæ nuncupamus: sic enim loquitur ipse in *Antidoto ad can. 5. Conc. Tridentini De verbo,* inquit, *ne moveamus rixam, sed quia per liberum arbitrium intelligant (Catholici) eligendi facultatem; quæ sit in utramque partem libera & soluta, situlum sine re esse qui affirmant, Christum habent authorem.*

Quam verò longè abeat dogma hoc fatale à Scripturæ, Patrū, & Ecclesiæ sensu, testantur aperta veritatis oracula, quibus inimicum gratiæ & libertati humanæ commentū perpetuò averfantur.

Atque imprimis ex sacris litteris manifesta intorquetur sententia *Genes. 4. v. 7. Nonne si bene egeris recipies, sin autem malè, subte-*
erit

erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. Hanc expeditam ad utrumque libertatem in homine iusto disertè agnoscit Ecclesiasticus cap 31 v. 31. *Qui potuit transgredi & non est transgressus; facere mala & non fecit.* Nec minus humanam libertatem, ut subsistat, ab omni necessitate remotam requirit Gentium Apostolus 1. ad Corinth. 7. v. 31. *Qui statuit in corde suo firmus, non habent necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis.* Necessitatem à libertate sejungit: Apostolus, illam cum libertate conjungit Jansenius: quis hic erravit, nisi qui errare potuit?

Sed, inquires, quid de Augustino? Sat nota est ejus mens & sententia, si non ille Jansenii, sed Ecclesiæ Augustinus audiatur. Paucis verbis decretoriam in hac controversia sententiam pronunciat *Lib. de vera Relig. cap. 14.* *Quoniam peccari non dubium est, nec hoc quidem dubitandum video, habere animas liberum voluntatis arbitrium: tales enim servos suos meliores esse Deus judicavit, si essent servirent liberaliter, quod nullo modo fieri posset, si non voluntati sed necessitate servirent.* Audis S. Augustinum liberum arbitrium sic explicantem, ut nulla sit liberalitas, nulla libertas, si Deo non serviatur eâ voluntate quæ omni careat necessitate. An non hoc iterum inculcat *lib. de Spir. & lit. cap. 34.* *Consentire vocationi Dei vel ab ea dissentire, propria voluntatis est.* Iterumque *de arbit. lib. 3. cap. 18.* *Ista est causa voluntatis, si non ei potest resisti, sine peccato et ceditur, si autem potest, non ei cedatur, & non peccabitur.* Si quis Augustinum tam clara, tam sana suadentem audire nolit, videat ne ab eodem insanix arguatur *lib. de duab. Animabus cap. 12.* *Dicere eum teneri quempiam, quia non fecit quod facere non potuit, summa est iniquitatis, & insanix.*

Quid ergo mirum summos Pontifices divino Spiritu afflatos illam doctrinam abolere, quam Sacrarum litterarum, Sanctorumque Patrum consensus toties condemnat?

Consensum hunc testatur Concil. Senonense in decretis fidei decreto 15. ubi concludit, percurrenti Sacram Scripturam obvium esse quod liberum in utramvis partem hominis arbitrium asseveret, Horum denique vestigiis insistens Conc. Tridentinum Sess. 6. can. 4. sic tandem definit. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum... Deo excitanti atque vocanti non posse dissentire, si velit, anathema sit.* Agit autem de potestate dissentendi, quæ consistit in libertate indifferentiæ ad merendum & demerendum necessaria. Si enim libertas ad meritum requisita stare posset cum necessitate ad unam partem determinante, parum Concilio laborandum fuisset, ut statueret de libertate, peccatum

quam voluntas motioni præsentis & excitantis gratiæ possit dissentire, cum hæc alia esse non possit quam libertas in sensu composito expedita ad agendum vel non agendum, quæ cum necessitate ad unum astringente componi non potuit.

Quid igitur in re tam clara reponunt istius dogmatis patroni? Aliquas excogitant subriles remoras, quæ perspicuæ veritati tenebras offundant. Ajunt enim se admittere in voluntate libertatem sive indifferentiam potentiæ, non verò indifferentiam actionis: istam verò indifferentiam potentiæ dicunt sitam esse in mutabilitate, & flexibilitate humanæ voluntatis, quæ annexa est statui vitæ præsentis, in qua modò ad volendum, modò ad nolendum facile inflectimur, quamvis quod in particulari volumus, id necessariò velimus.

Sed quid hoc aliud est, quam voluntatem de uno actu necessario, in alium necessarium devolvi? cum quævis actio voluntatis sua careat indifferentiâ, & eliciatur hic & nunc à potentia in actu primo ad illû determinata. Aut quam potest ipsa potentia habere indifferentiam, quando sine potestate ad oppositum, ad hanc tantummodo actione adstricto retinetur? Itaque totâ quæ hic præ tenditur voluntatis mutatio, alia non est, quam concatenata commutatio unius necessitatis in aliam: interea in quavis actione catenam semper ad unum astringentem subit voluntas, sive auream operis boni, sive ferream actionis prævæ: optio verò catenæ qua astringitur non est ipsius voluntatis, sed providentiæ gubernatricis, quæ sive delectationem justitiæ, sive concupiscentiæ pro arbitrio dispenset, debet illi voluntas humana inevitabili necessitate obsecundare. Hæc illa est insignis larva libertatis, quam neque Manichæi quos impugnat Augustinus, nec Astrologi fatorum assertores, nec Wiclefus, aut Calvinus ab ecclesia damnatus, suam esse recusarent; ac proinde, si huic sententiæ credimus, hæretici illi totam admiserunt libertatem, quæ ad merendum & demerendum in naturæ lapsæ statu requiritur. Alia sane libertate eget creatura ratione prædita, ut apud suum creatorem laudem vel vituperium, præmium vel pœnam mereatur: ut nempe cardo voluntatis in bonum vel malum ab ipsa inflectatur, & sic agat, ut quantum est ex parte omnium quæ actionem antecedunt, possit ab agendo abstinere. Sine hujusmodi libertate nemo sui mancipiî actionem moralè pœnâ, vel præmio dignâ excuset.

Quarta Propositio.

Serpelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei; & in hoc e-

rant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare. Tradit hujus primam partem diffusè nominatus author *lib. 8. de heresi Pelag. cap. 6.* Secundam, *lib. 2. de grat. Salvat. Cap. 4 &c.* quam brevissimè stringit *col. 215.* dum ad versarium suum perstringit his verbis. *Quantum audacia, post condemnatos jam à tot sæculis Massilienses asserere, quod quin in statu Innocentia sufficiebat homini ad salutem gratia, quod perterat perseverare si vellet, etiam nunc sufficere.* Declarata verò est ab Innoc. X. & Alexandro VII. hæc 4. Propositio falsa & hæretica, & ut talis damnata.

Prima pars hujus propositionis, quæ facti quæstionem continet, falsa declaratur ex historia hæresis Pelagianæ in iis, quæ aperte tradit S. Augustinus, Prosper, & Hilarius, qui contra hanc hæresim decertarunt. Refert verò Augustinus *lib. de predest. cap. 2. 3.* Semipelagianos gratiam interiorè ad singulos actus non admisisse, sed censuisse, *initium fidei esse ex nobis, tanquam si fides non Deo nobis donetur.* Item, *Fidem non esse donum Dei.* Item, Eos agnovisse quædam merita sua, *tanquam ipsi sibi ea fecissent, non gratia Dei.* Denique, *& credere & perseverare, ita nostrum esse, tanquam non à Domino nos accipiamus &c.* Consentit fusè S. Prosper contra Collatorem, præsertim *Cap. 4. 6. 10. 13. 14.* & deinceps, ubi disertè exprobrat, quod diceret hominem posse bene agere sine gratia, in incitatum à Deo; ante gratiam; sine adjutorio DEI: per virtutantummodò humanæ voluntatis; merito gratiam prævenientem &c. Quæ omnia in illis adeo obvia sunt & manifesta, ut contrarium sustinere aliud, non videatur esse, quam velle lectori oculos & mentem eripere.

Secunda pars propositionis damnatæ asserit. Hæresim esse Semipelagianam, talem admittere gratiam, cui possit humana voluntas resistere vel obtemperare. Hæc autem assertio non videtur reipsâ dissidere à propositione secunda, quæ supra refutata est. Nempe, interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resisti potest verò utraque propositio Calvino authore pridem gloriari. Docet enim ille *lib. 2. instit. Cap. 5. §. 11.* Errorem esse Scholasticorum, quod putarent in manu nostra esse respuere vel recipere oblatam Dei gratiam, & fuisse hunc errorem Pelagianorum, quos secuti sunt Semipelagiani ibidem Calvinus disertè *§. 23.* *Audiamus inquit, nunc Augustinum suis verbis loquentem, ne atatis nostræ Pelagiani, hoc est Sorbonici Sophistæ, totam vetustatem nobis adversari pro suo errore crimentur, in quo scilicet patrem suum Pelagium imitantur, à quo in eandem arenam ipse Augustinus protractus est.*

Porro, ne in refellendo hoc errore ex Scriptura ac Patribus superiora repetamus, ex sola Tridentini definitione unum formemus argumentum nulli respuendum, qui orthodoxæ Ecclesiæ auctoritatem salvam velit. Tridentinum sic definit sess. 6. Can. 4. *Si quis dixerit liberum arbitrium à Deo motum & excitatum non posse dissentire si velit, anathema sit.* Censet igitur liberum arbitrium, hoc est, humanam voluntatem à Deo motam per internam gratiam, posse illi gratiæ dissentire sive resistere, vel consentire si velit, quod est obtemperare. Atqui propositio damnata ex adverso asserit, *Semipelagianum* sive hæreticum, esse *admittere gratiam cui possit humana voluntas resistere vel obtemperare.* Ergo Semipelagiana & falsa est definitio Tridentini, si verâ est à Pontificibus damnata Jansenii doctrinæ; quod salvâ fidei Catholicæ veritate nemo admiserit.

Frustra hinc quæritur effugium; nexus est qui nec solvi, nec frangi potest. Frustra, inquam, cum quibusdam finges Concilium hic ad potentiam remotam, vel ad sensum divisum respexisse, dū dixit liberum arbitrium posse dissentire *si velit*, posse autem velle dissentire pro eo statu quo præsentis gratiæ impulsu carebit. Quis enim credat Concilium in re maxime seria nugas agere, aut linguam loqui quam nemo capiat? Nemo nisi nugando dicet, pauperem posse facere eleemosynam, si velit; si is media requisita in promptu non habeat, aut potentiam proximam ut ea acquirat. Neque dicetur ligatus posse currere si velit, si præter voluntatem non adsit illa facultas qua possit se vinculis expedire. Ergo quando Tridentinum pronunciat, hominem posse dissentire divinæ gratiæ si velit, necessario definit adesse potentiam proximam & expeditam, ut velit dissentire, aut tollere impedimenta, quæ faciunt, ne hic & nunc possit dissensum elicere. Ergo necessarium est verba Concilii gratiæ Jansenianæ voluntatem ad assensum necessitanti è diametro adversari.

Atque hinc ulterius inferes à Concilio definitum esse dari veri nominis gratiam merè sufficientem, cui voluntas actu resistit, quamvis in ejus potestate fuerit illi consentire & obtinere. Sed hoc infra inter controversias Scholasticas magis explicandum erit.

Quinta Propositio.

Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omninò hominibus mortuum esse, aut sanguinè fudisse. Hanc conclusionem ex suis principiis infert idem Jansenius, quam S. Augustino imponere conatur, sic enim loquitur ille lib. 3. de gratia Salvat. ca. 21. *Quæ sanè (inquit) cum in Augustini doctrina conspicua certaque sint, nullo modo principiis ejus consentaneum est ut Christus Domi-*

132 Pars I. Tract. II. Cap. II De gratia, Operib. &c.
rius, vel pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro iustorum
non perseverantium aeterna salute mortuus esse, sanguinem fudisse,
semetipsum redemptionem dedisse, Patrem orasse sentiatur.

Contra hoc dogma fidelium auribus sanè acerbissimum, Eccle-
sia Romana, varia censurarum fulmina pridem detorsit: sic autem
post alios Innoc. X. & Alexander VII. in diplomate gemino adver-
sus propositionem quintam Jansenii, de ea doctrina pronuntia-
vit: *Falsam, temerariam, scandalosam; & intellectum in eo sensu, ut
Christus pro salute duntaxat prædestinatorum mortuus sit, impiam
blasphemam, contumeliosam, divina pietati derogantem, & Hære-
ticam declaramus, & uti talem damnamus.*

Damnatur autem meritò hæc doctrina, quia apertè adversa
tur divinæ Scripturæ afferenti, Deum velle omnes homines sal-
vos fieri, & Christum dedisse semetipsum redemptionem pro om-
nibus. Sic enim loquitur Apostolus 1. ad Tim. 2. *Obsecro igitur pri-
mum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum
actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus & omnibus qui in sub-
limitate sunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni
pietate & castitate: hoc enim bonum est, & acceptum coram Salva-
tore nostro Deo. Qui omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitio-
nem veritatis venire: unus enim Deus, unus & mediator Dei & ho-
minum homo Christus Iesus, Qui dedit Redemptionem semetipsum
pro omnibus. Ubi sine ulla exceptione Apostolus affirmat, Deum
velle omnes homines salvos fieri, & mox rationem assignat. *Unus
enim est Deus, unus & mediator Dei & hominum &c.* Atqui abso-
lutè, & absque ulla limitatione, omnium hominum unus est De-
us; ergò etiam, nullo excepto, omnium est mediator, pro omni-
bus mortuus est, & pro omnibus etiam reprobis in cruce san-
guinem effudit. Quod vel ex eo confirmatur, quod Apostolus
disertè affirmet Deum velle salvos fieri omnes, pro quibus dicit
orandum esse, cupit autem orationes fieri pro Regibus, & om-
nibus qui in sublimitate positi sunt, cum tamen eo tempore essent
Reges gentiles ac reprobi; ergo non potest Apostolus intelligi de
Christo mortuo pro solis prædestinatis.*

In eundem sensum verba Apostoli intelligit S. Augustinus lib.
de Spir. & lit. cap. 33. *Vult autem Deus omnes homines salvos fieri,
& in agnitionem veritatis venire: non sic tamen ut eis adimat libe-
rum arbitrium, quo vel benè, vel malè utentes iustissime judicentur,
&c.* Ubi admittit S. Doctor Deum ex parte sua velle omnibus
salutem procurare, & illis etiam qui libero arbitrio malè utentes
incidunt in iudicium & damnationem.

Ut sententiam Augustini tam manifestam declinet Janseni-
us, per-

us, persuadere conatur, illum loco citato non loqui ex suo sensu, sed Pelagianorum dogma recitare, postea refellendum. Sed inane est hoc effugium; hanc enim doctrinam minimè reprobatur, sed pergit tantum disputare contra Pelagianos, an fides ideò sit donum Dei, quia provenit à libero arbitrio quod à Deo creatum est, demum addens, ideò fidem esse donum Dei, *Quia binis suasionibus agit Deus ut velimus & credamus, sive extrinsecus, per Evangelium. Exhortationes &c. sive intrinsecus, ubi nemo habet in potestate quid ei veniat in mentem, sed consentire vel dissentire propria voluntatis est.* Quinimò iterum dictum suum de voluntate omnes salvandi tacitè approbat, dum asserit dari homini auxilium, cui consentire vel dissentire sit propria voluntatis. Ad quid enim porrigit tale auxilium cum quo possit aliquis dissentiendo perire, nisi velit ex parte sua etiam pereuntes salvos fieri?

Apostoli verò locum, quem in hac controversia lucidum ac decretorium omnis retrò agnovit antiquitas, nescio qua distinctionum caligine obnubilare potius quam elucidare contendit. Dum enim Apostolus sine exceptione ait, Deum velle omnes homines salvos fieri, Jansenius vult omnes homines in ea sententia sumi tantum generatim, pro generibus singulorum, non verò pro singulis generum, hoc est, Deum velle ex Judæis & gentibus, ex servis & liberis, ex principibus & privatis, & omni genere hominum aliquos salvari, non tamen velle, aut gratiæ suæ auxilia præbere, ut singuli homines in individuo salvi fiant. Cum enim absolute negaret dari hominibus gratiam merè sufficientem, quam ut monstruosam & Molinisticam abolendam judicabat, sed doceret omnem gratiam esse suo modo victricem efficacem, qualis reprobis ad perseverandum non conceditur, hinc inferendū fuit Deum non velle reprobos per media congrua salvos fieri, neque Christum pro eorum salute sanguinem suum patri obtulisse.

Idem gratiæ merè sufficientis odium in Calvino, ut eundem peperit errorem, ita eandem expressit erroris defensionem. Etenim Calvinus de æterna Dei prædest. pag. 706. recitatis Apostoli verbis, de voluntate omnes salvandi, eandem distinctionem ita subjungit: *Quis non videt ordinem hic geri mentionem potius quàm singulorum hominum nec verò ratione caret critica illa distinctio, non singulos generum sed genera singulorum notari.* Et ne huic responso deesset assueta hæreticis præsentia, idem graviore tono inculcat lib. de occulta Dei prov. pag. 77, *Certo, inquit, certius est, Paulum illic non de singulis hominibus agere, sed intelligere ordines & genera vocationum.* En pro malefido dogmate, quam fida concordia.

Hinc sanè patet, quam longè novus Doctor ab Augustini mente ac sententia recesserit, cuius tamen se præ cæteris fidelem interpretem gloriatur. Peregrinum, ut existimo, illi Sancti Doctoris sensum reddidit, in ejus opere non satis observata distinctio voluntatis divinæ, in eam quâ vult absolventer & efficaciter homines actu ad salutem pervenire, quam certum est non ad omnes, sed solos electos pertinere; & in aliam quâ Deus quantum est ex parte sua, velit omnes ad salutem tendere, & ex vi meritorum Christi omnibus præbere auxilia, quibus; si non obstet liberum hominis arbitrium, possint justitiam & gloriâ adipisci. Et in hunc sensum doctrinam orthodoxam, atque adeo Augustino conformem exponit, firmatque Tridentinum *sess. 6. cap. 3. Etsi Christus pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis ejus beneficiunt recipiunt, sed id duntaxat, quibus meritum passionis ejus communitatur.* Ubi manifestè mors Christi complectitur etiam eos, qui ejus beneficio ad salutem non perveniunt.

Ad extremum de hoc nefario dogmate contra Sectarios agens, non immeritò notat Malderus olim Lovanii Doctor, & Antverpiæ Episcopus, in suis *Antisynodicalibus Cap. 4.* Vehementer esse formidandum, ne homines illi, qui negant Christum pro omnibus mortuum esse, eò tandem dementiæ deveniant, ut cum Mahometanis sentiant, Christum pro nemine mortuum esse. Nec desunt qui testentur, plures Calvinii asseclas qui in primum hunc errorem inciderunt, postea in secundum se præcipitasse.

C A P U T III:

De Christi præsentia in Sacramento Eucharistiæ.

1. Catholici omnes affirmant in Sacramento Eucharistiæ, post panis & vini Consecrationem, Christum verè, ac realiter esse præsentem; ita ut virtute Consecrationis substantia panis mutetur in Corpus, & vinum in Sanguinem Domini, solis accidentibus panis & vini remanentibus.

Negant Calvinistæ per Consecrationem Christum constitui præsentem realiter, sed tantum figurativè; sic ut nihil adsit præter ipsum panem & vinum, tanquam figuram aut signum representans Corpus & sanguinem Christi pro nobis oblatum. Et in hoc sunt contrarii ipsis Lutheranis, qui admittunt saltem in usu hujus Sacramenti realem Christi præsentiam, sed remanente simul panis & vini substantia.

2. Probatur Catholica veritas ex manifestis Christi verbis *Matthæi cap. 26. Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur. Hoc est Sanguis meus, qui pro vobis effundetur.* Atqui non figura Corporis

poris Christi pro nobis tradenda erat, sed verum ipsius Corpus traditum, & verus ejus Sanguis effusus est. Ergo Christus illis verbis affirmat verum suum Corpus & Sanguinem in Sacramento contineri. Sicut in sensu proprio & identico non possunt illa verba aliud significare, quam contentum sub hac specie panis est Corpus meum. Ut si Christus in Cæna Galilææ, volens vi verborum aquam sibi præsentem in vinum convertere, dixisset. Hoc est vinum quod vobis fundetur. Si quis autem negaret illis verbis hoc posse præstari, non verborum proprietatem, sed Christi potentiam oppugnet. Necessarium autem est Christum voluisse illis verbis se in Sacramento Eucharistiæ realiter constituisse, vel Ecclesiam suam decipere, quod sic declaro.

Si aliquis Pater probus & prudens promitteret se filiis relicturum auri summam, sicut Christus promisit se Corpus suum relicturum discipulis manducandum, & idem pater postea in ultimo testamento serinium relinqueret cum his verbis. Hoc est aurum quod vobis tradetur; quis hominum dubitaret illic verum aurum, & non tantum auri figuram aliquam contineri? Quod si quis tibi affereret, nihil in illo serinio prætere aliquam auri figuram deprehendi, an dubitares affirmare Patrem illum vel tunc delirasse, vel filios suos decipere voluisse: Hæc cum in Christi bonitatem & sapientiam infinitam cadere non possint, necessarium est illos errare aut delirare, qui Christi promissum, & testamentum figuratè tantum intelligunt.

3. Regula apud omnes certa est cum S. August. lib. 3. de doct. Christ. cap. 1. *Quando verba Scripturæ sumi possunt proprie, nunquam accipienda esse figuratè, nisi aliunde constet id est manifestè necessarium.* Quod hic minimè constat, cum Christus non minus potuerit se in Sacramento collocare verè, quam figuratè, idque verbis illis propriè significare. Quod si nolis hic eam regulam retinere, eodem jure poterunt Ariani explicare loca Scripturæ, in quibus dicitur Christus esse unus cum Patre æterno, de unitate aliqua impropriè dicta. Ut cum dicit Christus Joan. 10. v. 30. *Ego & Pater unum sumus*, illud rectè intelliget Arianus de unitate metaphorica, sita in concordia voluntatum, non verò de unitate substantiæ propriè dicta. Neque unquam poteris ostendere ex Scripturis, Arianos in hoc à vero Scripturæ sensu aberrare, nisi ad illam regulam illos adstringas, quæ requirit ut verba Scripturæ absque necessitate impropriè non intelligantur.

4. Hunc Christi sensum, & realem ejus præsentiam declara-

rat Apostolus Paulus 1 ad Cor. 10. *Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Christi est : & panis quem frangimus nonne participatio Corporis Christi est ?* Et iterum : *Quicumq; manducauerit panem hunc, uel biberit calicem indignè, reus erit corporis & Sanguinis Domini.* Quomodo reus erit Corporis Domini indignè manducati, si Corpus Domini non manducet, sed ejus figuram ? Non admittet certe Calvinista eum, qui indignè tractat figuram aut imaginem Christi, reum esse culpæ, eum Christum in sua imagine aut figura honorandum esse prorsus neget.

5. Nulla igitur hic apud Apostolum, nulla apud Evangelistas figuræ mentio, sed omnes eadem verba. *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis tradetur*, eodem modo apertè & simpliciter proponunt : quod certe minimè fecissent, si per Corpus Christi, figuram Corporis Christi intelligi voluissent ; quomodo enim illud intelligi vellent, quod suis verbis toties repetitis non expresserunt ?

Quinimò Christus ipse Ioan. 6. vers. 56. dicens, *Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus & Panis quem ego dabo, Caro mea est pro saculi vita* ; rem se miram ac novam declarat ac promissile ostendit, subjungens. *Hic est panis qui de celo descendit, & qui manducat hunc panem vivet in æternum.* Quid autem miri aut novi, meram particulam panis in sui memoriam discipulis porrigere, aut quid habet hæc triticeæ panis buccella cur manna cœlesti præferenda, & vitam æternam manducanti allatura dicatur ? Hæc autem omnia in ipsum Christum verè & realiter in Sacramento præsentem rectissimè quadrare intelliguntur.

6. Ad hæc omnia opponunt. Quando Christus dixit, *Ego sum vitis*, debet vitis intelligi figuratè : Ergo quando dixit, *Hoc est Corpus meum*, Corpus Christi intelligendum est figuratè. Sed quis non videt ex illo argumento eodem modo posse sic inferri, *Ego sum vitis*, debet intelligi figuratè : ergo, *Ego & Pater unum sumus*, debet intelligi figuratè & metaphoricè cum Arianis : atque à eodem argumento evertes omnia quæ de Christo in Scripturis propriè dicuntur, quo realem ejus in Sacramento præsentiam auferre molis. Verum hæc, & similes ex Scripturis consequentiæ, per methodum tertiam superius assignatam retundi debent.

Nunc ulterius sic concludo. In cognoscendo Scripturæ sensu primitiva Ecclesia non potuit errare : sed illa agnovit realem Christum

Christi in Eucharistia præsentiam, non vero figuratam: Ergò fides de reali Christi præsentia non potest esse erronea.

7. Ad minorem probandam Patrum primitivæ Ecclesiæ manifesta adduco testimonia.

S. Cyprianus *sermone de caena Dom.* Panis iste quem Dominus discipulis suis porrigebat, non effigie, sed naturâ mutatus est, omnipotentia Verbi factus est caro, Quid quæso clarius dici potest?

S. Hilarius *lib. 8. de Trin.* De veritate Carnis & Sanguinis non est relictus ambiendi locus.

S. Augustinus verba Christi in sensu litterali clarè agnoscit *Conc. 1. in Psal. 33. Ferebatur in manibus suis. Quomodo inquit, hoc intelligatur in Davide secundum litteram non invenimus, in Christo autem invenimus; ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum ait; hoc est Corpus meum, ferebat enim illud corpus in manibus suis.*

S. Johan. Damasc. *de fide lib. 4. c. 14.* Dominus dixit, hoc est, non Corporis signum, sed corpus; non Sanguinis signum, sed sanguis.

S. Epiphanius *in sept. Synodo a. 6.* Nunquam invenies neque Dominum, neque Apostolos, neque Patres incruentum illud Sacrificium quod à Sacerdote offertur, imaginem dixisse, sed ipsum Sanguinem.

Nonne hic audis, nonne vides Scripturam, Christum, Apostolos, Ecclesiæ Patres realem Domini in Sacramento præsentiam uno ore apertè profiteri. Certè, nisi velis agnitæ veritati oculos occludere, necessarium est ut cum S. Hilario jam citato concludas, de veritate carnis & sanguinis non est relictus ambiendi locus.

Sic enim ad extremum argumentor. Si primitiva Ecclesia negasset realem Christi in Sacramento præsentiam, hi Patres, qui eam apertè docuerunt, fuissent olim hæretici, & ab Ecclesia separati. Sed hoc nemo unquam dixit aut cogitavit, imò fuerunt ipsi primitivæ Ecclesiæ præcipui Doctores ac defensores. Ergò manifestum est primitivam Ecclesiam nunquam negasse realem præsentiam, sed illam semper doeuisse, & per suos Patres & Doctores posteris credendam proposuisse.

CAPUT IV.

De impanatione Lutherana, & presentia Christi in solo usu.

1. Argumenta quæ hæcenus evincunt in consecratione verborum panem mutari & converti in Christi Corpus, & vinum in Sanguinem, probant non fieri impanationem, id est panem cum Corpore Christi in Eucharistia non permanere, ut contra Lutherum docet Ecclesia Catholica cum *Trident. sess. 13. cap. 4.* Non enim dici potest una substantia in aliam converti, nisi prima desierit, & altera in ejus locum succedat. Sic lignum non potest converti in ignem, nisi formâ ignis introductâ forma ligni desierit: neque dici posset virga Moysis conversa in serpentem, si virga cum serpente permaneret.

2. Declarant autem hanc transubstantiationem testimonia Patrum supra allata, qui asserunt panem fieri Corpus Christi, mutari, converti &c. Audi quæso in quarto sæculo primitivæ Ecclesiæ loquentem S. Cyrillum Hieros. *Catachesi 4. mystag. Aquam olim in vinum convertit in Cana Galilææ, & non erit dignus cui credatur quod vinum in sanguinem transmutaverit?*

Idem eodem sæculo profitetur Gregorius Nyssen. *Orat. catech. cap. 37. Rectè ergò nunc quoque Dei Verbo significatum panem, in Dei Verbi corpus credo transmutari.*

Denique S. Ambrosius disertis verbis scribit de pane fieri corpus Christi *lib. 4. de Sacram. cap. 4. Panis iste, panis est ante verba Sacramentorum, ubi accesserit consecratio, de pane fit corpus Christi* Ac pergit ibidem ostendere, nihil hic esse creditu difficile: *Si enim, inquit, creavit Deus cælum & terram, quando non erant, quanto magis poterit panem & vinum, quæ jam existunt, in aliud commutare.*

3. Altera controversia cum Lutheranis est, quod doceant Christum esse realiter præsentem in solo usu, & sumptione Eucharistiæ, sic ut in Hostia consecrata non perseveret dum exponitur in templo, servatur in pyxide, aut ad agros defertur.

Sed contra, postquam Christus consecrationis verba protulit, Eucharistia aliquo temporis spatio in ejus, aut Discipulorum manibus versabatur, antequam singuli ex Discipulis illam manducarent: ergo si ante Communionem Christus erat sub speciebus Eucharisticis, non est ratio negandi quod postea extra usum sub iisdem perseveret. Vel peto à Lutheranis ut ostendant ubinam

ubina in Scripturis dicatur, quod statim post usum Christus recedat, & evanescat? Nullum certe in sacris litteris existat istius doctrinae vestigium. Quinimo ex antiquissimo usu primitivæ Ecclesiæ constat Eucharistiam asservari, & ad ægros deferri consuevisse.

4. Probatur id primò ex Tertulliano, qui *lib. 2. ad uxorem*; testatur Christianos suo tempore consuevisse Eucharistiam ad suos domum deferre, ut eam oportuno tempore sumerent. Et *in serm. de lapsis*, narrat mulierem quandam, cum arcam in qua Sanctum Domini fuerat indignis manibus aperire tentasset, igne inde surgente deterritam fuisse. En consuetudinem secundi post Christum sæculi, quo antior ille vixit, etiam divino miraculo comprobata.

S. Justinus martyr ejusdem sæculi *in apolog. 2.* asserit post Sacramenta Diaconos solitos fuisse deferri Eucharistiam ad fratres absentes:

S. Ambrosius in *orât. de obitu Satyri*, narrat Satyrum fratrem suum particulam Eucharistiæ ad collum suspendisse in naufragii periculo, & sic salvum evasisse.

S. Hieronymus in *epist. ad Rusticum*, refert S. Exuperium Tolosæ Episcopum, Christi Corpus in canistro vimineo comportasse.

Denique hæc Fides, Usus, & Consuetudo in primitiva Ecclesia adeo certa, & indubitata fuit, ut S. Cyrillus *in epist. ad Gallosyniam*, in terminis affirmare non dubitet eos insanire, qui asserunt Eucharistiam si in alterum diem asservetur vim suam amittere. Errare non potuit Fides, & Consuetudo primitiva Ecclesiæ, aut qui eam sequentur. Ergo errare necesse est eos, qui solo Luthero duce illi adversantur.

CAPUT V.

De Sacrificio Missæ, & communionem sub utraque Specie.

Docet Ecclesia Catholica contra Sectarios Modernos, Christum in ultima cæna non tantum Sacramentum, sed etiam Sacrificium per Sacerdotes offerendum instituisse, per illa verba. *Hoc facite in meam commemorationem*, &c. prout à vera & primitiva Ecclesia semper intellecta fuerunt.

1. Probatur primò, ex Apostolo *ad Hebr. cap. 7. vers. 17.* ubi declarat de Christo verè dici, *Tu es Sacerdos in æternum secundum*

ordinem Melchisedech. Cum autem Sacerdotis proprium munus sit offerre Sacrificium, non potest Christi Sacerdotium in Ecclesia esse in æternum sine perpetuo Sacrificio in Ecclesia offerendo. Atqui crucentum crucis Sacrificium semel tantum offerri potuit, cum Christus sæpius mori, & immolari nequeat. Ergo tantum restat ut perpetuo offerat per suos Ministros incruentum Missæ Sacrificium; alias Apostoli verba erunt ab omni veritate aliena.

Sacrificium autem illud sub specie Panis & Vini offerendum esse indicant eadem Apostoli verba, dum asserit Sacerdotium Christi fore secundum ordinem Melchisedech, cujus Sacrificium consistebat in Panis & Vini oblatione, uti patet *Genes. 14. v. 18. Melchisedech Rex Salim proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos Altissimi.*

2. Probatur secundò, ex eo quod Deus nullo unquam tempore reliquerit Ecclesiam suam sine aliquo Sacrificio, quod in signum supremæ majestatis illi offerri debebat. Nam in statu legis naturæ reperimus publicum Sacrificium Deo oblatum per Abelem, Noe, Abrahamum &c. In lege Mosaica plurima erant instituta sacrificia, holocausta, victimæ, libamina. Ergo nullo modo credibile est solam Ecclesiam Christi relictam esse omni vero & publico sacrificio destitutam, quo possit omni tempore Deum placare, laudis & impetrationis hostiam offerre, vitæ ac necis Dominum agnoscere, quod oblatione sacrificii propriè præstatur. Quod divino cultu ad eò proprium est, ut nulla unquam gens Deum coluerit, quæ sacrificium aliquod aut victimam non obtulerit. Quomodo igitur cogitari potest Christum, qui voluit Ecclesiam suam toto orbe diffundi, non ordinasse sacrificium aliquod publicum, & suæ Ecclesiæ proprium, in quo omnes gentes convenirent, & cultu conformi Deum adorarent. Quo autem sacrificio poterat populus Christianus melius congiungi, ac designari, quam per oblationem corporis, & sanguinis Christi in sacrosancto Missæ sacrificio?

Ad hunc finem ab exordio Ecclesiæ Christianæ instituti sunt Sacerdotes, & erecta sunt Altaria. Ad quid enim serviunt Sacerdotes, & Altaria, nisi ut victimæ, & sacrificia offerantur, sine quibus totus ille apparatus inanis esset, & proprio usu destitutus.

3. Probatur tertio, ex perpetuo usu Ecclesiæ Christianæ Missæ sacrificio offerendi, ad hæc usque tempora continuato: ad eò
ut mi-

ut mirum sit ab iis, qui se primævam Ecclesiam venerari & sequi profitentur, aliud unquam fuisse cogitatum.

Sacrificium hoc jam inde à Christi temporibus in Ecclesia ubique oblatum fuisse testis locuples est S. Irenæus, qui floruit secundo post Christum sæculo, scribit enim lib. 4. cap. 3. *Christum in cæna Apostolos novam novi testamenti oblationem docuisse, quam Ecclesia, inquit, ab Apostolis accipiens in universo mundo offert Deo, juxta Malachie Vaticinium.*

4. Eundem Ecclesiæ primævæ usum prodit S. Augustinus in Psal. 33. *Ipse Dominus, inquit, de corpore & sanguine suo instituit sacrificium secundum ordinem Melchisedech; unde & ipsi Apostoli sacrificare leguntur. An ergo Apostoli à Christi doctrina aberrarunt?*

Idem toto orbe Christiano sacrificium offerri scribit iterum August. de civit. Dei lib. 19. cap. 22. loquens de oblatione Melchisedechi, *Ibi (inquit) apparuit sacrificium quod nunc à Christianis offertur Deo toto orbe terrarum.* Et l. 4. de Trinit. cap. 14. *Quid gratius offerri aut suscipi possit quam Caro Sacrificii nostri?*

S. Ambrosius in Luc. cap. 1. *Cum sacrificamus, Christus adest, Christus immolatur.*

S. Hieronymus super verba Malachie; *In omni loco, ait, offerri oblationem, nequaquam immundam, ut à populo Israel sed mundam, ut in caeremoniis Christianorum.*

Eusebius Emislen. fer. 5. de Paschate. *Melchisedech oblatione panis & vini, hoc nimirum quod in Eucharistia celebratur, Christi Sacrificium figuravit.*

S. Justinus Martyr. in Dial. cum Triphone. *Omnia Sacrificia que suo nomine facienda Iesus Christus tradidit, id est, in Eucharistia panis & poculi, que in omni loco à Christianis fiunt, præoccupatione usus Deus, sibi gratia esse restatur.* En iterum S. Justinus secundi sæculi testis Sacrificium Eucharisticum in omni loco à Christianis oblatum fuisse testatur. Ergo vel errarunt omni loco cum SS. Patribus Christiani primitivæ Ecclesiæ, vel aberrant hujus temporis Sectarii huic Sacrificio contrarii.

5. Quoad Laicorum communionem, docet Ecclesia Romana non esse necessarium præbere laicis communionem sub specie vini, contra plerosque Sectarios.

Primò, quia nullum in Scripturis extat præceptum administrandi laicis Eucharistiam sub specie vini, ut infra ostendam.

Secundò, Quia ipse Christus duobus discipulis in Emaus porrexit Eucharistiam sub sola specie panis, Luc. 24. & cognoverunt

eum in fractione panis, uti cum locū explicat Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, & plures alii. Et tempore Apostolorum de fidelibus dicitur. *Act. 2. Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communione fractionis panis.* Ubi nulla calicis fit mentio: uti nec *Act. 20. Vna autem Sabbathi cum convenissemus ad frangendum panem.*

Tertio, quia de communione data sub unica specie sæpè memorant Patres primitivæ Ecclesiæ, ut infra patebit, quod sine errore fieri nunquam posset, si extaret præceptum Christi de communione sub utraque specie.

6. Contra hæc, præceptum à Christo latum esse de præbendo Laicis Calice probare conantur Sectarii primò ex *Matth. 26. v. 27. Bibite ex eo omnes.* Verum ea verba ad solos Apostolos pertinere declarat Marcus cum addit. *Et biberunt ex eo omnes*, scilicet Apostoli tunc in cæna præsentés.

Opponunt secundo, verba Christi *Ioan. 6. v. 53. Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Ergo non habebit vitam qui non sumit Eucharistiam sub specie vini. Sed facile negatur consequentia, non enim requirit Scriptura ut omnes bibant Sanguinem sub specie vini, sed tantum ut bibant sanguinem Christi quocumque modo id fiat. Jam verò sub specie panis necesse est totum Christi Corpus cum Sanguine conjungi, cum illic Corpus Christi non mortuum, sed integrum, gloriosum, & vivum, prout modo in cælo existit, sub unica panis specie constituatur. Ergo hoc ipso quo aliquis Christi Corpus suscipit sub sola specie panis, Christi pariter Sanguine reficitur. Neque ullus Scripturæ locus plus requirit, quam ut sumatur Sanguis Christi, non verò ut sub vini specie recipiatur.

7. Et sæpè graves admodum erant causæ cur Christus noluerit præceptum sumendi calicis omnibus laicis imponi. Nam in quibusdam regionibus præsertim frigidis, & à vino, ac commercio remotis, aliquando moraliter impossibile foret vinum in ea quantitate procurare, quæ toti populo sufficeret. Magnum quoque ac frequens adesset periculum effusionis, ac irreverentiæ, si deberet calix per omnes totius populi manus aut ora circumferri, toties impleri, toties detergi &c. Non negant tamen Catholici posse usum calicis ulli unquam laico concedi, sicut Regibus Galliæ concessus traditur, sed docent de illo omnibus concedendo nullum omnino præceptum divinum extare. Quod autem Sacerdotes debeant sub utraque specie commu-

nicare,

nicare, non idè id fit, quod hoc ad Sacramentum, sed quod ad sacrificium requiratur; ut per Sanguinem quasi seorsim sub specie vini sumptum, & oblatum, Mors & Passio Christi representetur.

Nullum autem de præbendo laicis calice præceptum à Christo constitutum, aut à primitiva Ecclesia agnitum fuisse vel ex eo patet, quod Paulinus presbyter in vita S. Ambrosii narret, dum jam S. Ambrosius esset è vita excessurus, Sacerdotem nomine Honoratum divinitus ter advocatum adfuisse, & S. Ambrosio dominicum Corpus obtulisse, sine ulla sanguinis mentione, quod, inquit, ubi accepit, emisit Spiritum. Et ipse Dominus non tantum manducanti carnem, & bibenti Sanguinem, sed etiam seipsum sub sola panis specie sumentis vitam æternam promisit, Joan. 6. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.*

C A P U T VI.

De Confessione Sacramentali.

1. **D**Ocent Catholici lapsis in peccatum mortale à Christo præceptam esse confessionem Sacramentalem, formaliter integram, & distinctam quoad speciem & numerum delictorum, coram Sacerdote ad hoc legitime deputato.

Hanc confessionem, quam auricularem vocant, negant passim Sæctarii, existimantes sufficere se coram Deo peccatorem agnoscere. Quamvis nec in hoc inter se omnes conveniant; constat enim Lutheranos multis locis in Germania etiam coram Ministro suo peccata saltem genericè confiteri. In hoc errore concordant Novatores nostri cum hæreticis Novatianis à primitiva Ecclesia damnatis, qui oris confessionem, & Sacerdotis Sacramentalem absolutionem penitus sustulerunt: uti tertio post Christum sæculo testatur S. Cyprianus *lib. 4 epist. 2.* S. August. *de hæresibus Novatianorum.* Fieri autem non potest ut doctrina illa nunc sit vera, quæ in primitiva Ecclesia fuit hæretica.

2. Probatur doctrina Catholica ex Scripturis, quæ hanc absolvendi potestatem Sacerdotibus aperte concedunt *Matth 18. Quaecumque ligaveritis super terram, erunt ligata & in cælis; & quaecumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælis.* Et *Ioan. 20. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Item *Iac. 5. v. 19 Confitemini alterutrum peccata vestra.*

Itaque ex illis Christi verbis sic argumentor. In Ecclesia Christi, quæ

sti, quæ est perpetua, constituti sunt perpetui Judices cum potestate ligandi, atque absolvendi peccata. Atqui Judex non potest absolvere aut remittere peccata, nisi ad ipsius tribunal fuerint relata, & debite exposita. Ergo ad peccatorum absolutionem à Christo institutam necessarium est, illa à pœnitente Sacerdoti debite exponi. Non enim potest Judex absolvere à delictis sibi incognitis? Sacerdos autem nequit delicta cognoscere nisi illi à pœnitente per Confessionem aperiantur, cui soli peccatorum suorum malitia solet esse manifesta.

Neq; refert quod Christus Magdalenam, & quosdam alios sine particulari peccatorum confessione absolverit: Christus enim, cum esset Deus, potestatem habuit absolutionem peccata contra suam legem commissa quocunque modo condonandi. At ministri Ecclesiæ, cum à Christo constituti sint Judices ad ligandum aut solvendum juxta statum pœnitentis, debent ejus statum & delicta expendere, antequam sententiam ferant: hunc autem pœnitentis statum purus homo absque distincta peccatorum confessione cognoscere nequit.

3. Atque ut aperte pateat hoc Pœnitentiæ tribunal eo quo diximus modo à Christo constitutum fuisse, & à primitiva Ecclesia perpetuò usurpatum, ipsam in suis Patribus loquentem audiamus.

S Augustinus in *Hom 49 cap. 3.* *Nemo sibi dicat, occultè ago, apud Deum ago, novit Deus qui mihi ignoscit quid in corde ago: Ergò sine causa dictum est, quæ solveritis in terra soluta erunt in cælis: ergò sine causa sunt claves datae Ecclesiæ Dei: Frustraneum Evangelium, frustranea verba Christi, promittimus vobis quod ille negat.* En quomodo nobiscum has Scripturas Augustinus intellexerit: & confessionem occultam soli Deo, non Ecclesiæ ministro factum reprobaverit.

Audi iterum, & execrare tam apertum nostri temporis errorem. August. *lib. 2 de visit infirm cap. 4.* *Sunt quidam, qui sibi ad salutem sufficere autumant, si soli Deo cui nihil occultum est susconfiteantur crimina; nolunt enim, aut erubescunt, si ve dedignantur se ostendere Sacerdotibus, quos tamen inter lepram & lepram discernere per legislatorem Dominus constituit... Ergò ad te venire roges Sacerdotem, & fac illum conscientiarum tuarum penitus participem.* En quomodo penitus integram requirat fieri Sacerdoti peccatorum Confessionem. Audi porro quâ censurâ hanc committentē ibidem perstringat. *Non seducat te, inquit, illa somniantium*

trium superstitio, quæ in visitando confirmat, quasi salvet, Sacerdote inconsulto, ad Deum peccatorum Confessio.

Idem inculcat antiquissimus Athanasius *Serm in illa verba*. Invenietis pullum alligatum. Nondum, inquit, soluta sunt vincula, & tradas te ipsum discipulis Jesu, adsunt enim qui te solvant pro potestate ea quam à Salvatore acceperunt; quacunque enim ligaveris inquit in terra, erunt ligata & in cælis.

Idem docet S. Basilii *Interrog. 288. Necessario iis peccata aperiri debent, quibus credita est dispensatio mysteriorum Dei.*

Idem necessarium esse confirmat S. Chrysostr. *lib de Sacerd. Quæ laborant Christiani, ultrò sibi persundeant Sacerdotum curationi se submittere oportere.*

S Cyprianus tertio post Christum sæculo, *lib de lapsis. Confiteantur singuli delictum suum, dum admitti ejus Confessio potest, per manus impositionem Episcopi, & Cleri jus Communicationis accipiant.*

Innocentius I quinto post Christum sæculo, in vita S. Ambrosii: *De pondere & stimando delictorum Sacerdotis est judicare, sed quomodo nisi illi innotescant.*

Ex his iterum aliud inferre non potes, quam falli Scripturas, errare Patres primitivæ Ecclesiæ, aut certè illos à veritate deviare, qui sacramentalis Confessionis necessitatem non admittunt.

C A P U T VII.

De Purgatorio.

1. **D**octrina Catholica est, præter infernum damnatorum, extare alium locum quem Purgatorium dicimus, in quo animæ justorum; quæ in hac vita sufficienter expiatae non fuerunt, in altera vita expurgantur antequàm ad cœlestem gloriam recipiantur. Negant hæc Lutherani & Calvinistæ: & olim negavit Aëtius orationes fidelium defunctis prodesse, cujus doctrinam inter hæreses reponit Epiphanius, & Augustinus de hæresibus Aëtii.

2. Probatur primò necessarium esse talem locum expiatorium superesse. Sæpè homo, qui peccavit mortaliter, liberatur à reatu culpæ, & poenæ æternæ, non tamen ab omni poena temporalis. Sed homo discedens ex hac vita cum reatu poenæ temporalis non potest in cœlum admitti: nihil enim inquinatum intrabit

trahit in regnum cœlorum. Ergo debet superesse locus purgatorius in quo illa temporalis pœna persolvatur.

Major probatur manifestis Scripturæ exemplis.

Primò Moyſes & Aaron propter peccatum incredulitatis quod ipsis remiſſum erat, puniti ſunt morte temporali à Deo illis conſtitutâ, ne ingrederentur terram promiſſionis, ut patet *Numer. 20 & Deuter. 33.*

2. David poſt impetratam veniam adulterii, & homicidii punitus tamen fuit à Deo morte filii admodum dilecti ex adulterio geniti, Nathan Prophetâ tam remiſſionem peccati, quam pœnam ſuperſtitem de clarante 2. *Reg. 12. Tranſtulit quoque Dominus peccatum tuum; veruntamen parvulus qui tibi natus eſt morietur.* Idem patet in eodem Davide 2. *Reg. 24.* ubi juſſus eſt ut in ex tribus peſtem, famem, & bellum eligere, in vindictam peccati ab eo humiliter agniti, & à Deo aperte condonati.

Quando igitur contingit interveniente morte pœnam temporalem pro peccato remiſſo reſtantem in hac vita non perſolvi, maniſteſtum eſt in altera vita debere expiari: at non in cœlo nec in inferno, ergo in purgatorio. Sicut enim inter homines Rex aut Princeps condonat Reo crimen læſæ Majestatis, & pœnam capitis, jubet tamen aliquando aulâ abeſſe, aut carcere ad tempus detineri.

3. Probatum ſecundò dari hunc purgatorii locum *Matth. 12. v. 32. Qui dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei neque in hoc ſæculo, neque in futuro.* Ex quo ſatis aperte colligitur, aliquam eſſe peccatorum remiſſionem in ſæculo futuro: quod ex eodem loco colligit etiam S. Auguſtinus *lib. 21 de Civit Dei cap. 24.* Patet idem ex Apoſtolo *1. ad Cor. 3 v. 15. Ipſe autem ſalvus erit; ſicut tamen quaſi per ignem.* Quod de igne purgatorii interpretatur idem Auguſtinus *in Pſal. 37. ſub initium.*

Denique diſertiffimis verbis id Scriptura declarat 2. *Machab. 18.* ubi Judas Machabæus maximis impenſis juſſit publice Sacrificium offerri pro mortuis, qui in acie ceciderant, ut è peccatis ſolverentur: cujus factum ibidem his verbis approbatur. *Sancta igitur & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſolvantur.* Quod factum tam publicum in luce totius populi, & teſtificatio tam aperta, etſi Scripturæ non foret, ſatis oſtendit quis fuerit ſenſus & fides antiquiſſima iſtius Eccleſiæ ante Chriſtum, de pœna temporali poſt mortem remanente, & de virtute orationis, & Sacrificii ad illam redimendam.

4. Hoc autem eſſe indubitatum Scripturæ teſtimonium, hanc eſſe

esse praxim & consuetudinem in vera Christi Ecclesia, ut ne vel minimum hæerere possis, testabitur primitivæ Ecclesiæ Doctor, & oraculum S. Augustinus lib. de cura pro mortuis cap. 2. *In Machabeorum* (inquit) *libro legimus oblatum pro mortuis Sacrificium: sed etsi nusquam in Scripturis veteribus omnino legeretur, non parva est universa Ecclesia, quæ in hac consuetudine claret, auctoritas, ubi in precibus Sacerdotis, qua Domino Deo ad ejus altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum.* Audi rursus, ibidem c. 4. *Non sunt prætermittenda supplicationes pro spiritibus mortuorum quas faciendas pro omnibus in Christiana & Catholica Societate defunctis suscepit Ecclesia.*

En iterum & suam & Apostoli mentem inculcat & exponit August. lib. 20. homil. 16. *Qui temporalibus panis digna gesserunt, per ignem quendam purgatorium transibunt, de quo Apostolus ait, salvus erit, sic tamen quasi per ignem.*

5. Eandem Ecclesiæ fidem ante Augustini tempora consignat Tertullianus lib. de corona militis cap. 3. *Oblationes pro defunctis annuâ die facimus.*

Eandem declarat 4. sæculo Conc. Nicænum Can. 63. *Nunciatur de morte Episcopi omnibus Ecclesiis, & Monasteriis illius Diocesis, ut fiat oratio pro eo.* Et Carthaginense 4. c. 79. *Pœnitentes... si casu in itinere vel in mari mortui fuerint, ut eis subveniri non possit, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendetur.*

Nec quisquam ferè est SS. Patrum, qui hanc materiam attingit, quem non possim hujus doctrinæ testem adducere. *Quid enim singulis opus est cum iterum & aperte, & sine dubitatione Aug. de verbis Apost. serm. 31. testetur hanc esse fidem & suam, & Ecclesiæ universæ Orationibus, inquit, sana Ecclesia, & Sacrificio salutari, & elemosynis, qua pro defunctorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adjuvari... Hac enim à Patribus universa observat Ecclesia.*

Qui hæc audit, & adhuc præfractè purgatorium negat, securus esse potest se nunquam ad Purgatorium perventurum.

C A P U T VIII.

De cultu, & invocatione Sanctorum.

1. Fides Catholica docet primò, cultum patriæ soli Deo tribuendum esse, nullamque creaturam posse adorari, nisi adorationem

tionem improprie accipias, uti ab Abrahamo dicitur Angelus adorari *Gen. 18 v. 3* & alibi.

Docet secundò, solum Deum invocandum esse tanquam supremum rerum omnium Dominum, ac largitorem omnium donorum tam naturæ, quam gratiæ.

2. Admittit tamen Sanctos in cœlo regnantes tanquam Deum amicos religioso cultu honorandos esse: & ut nostros apud Deum intercessores ac Patronos invocari posse: utrumque negant omnes hujus temporis Sectarii: & ante illos varii pro hæreticis à primitiva Ecclesia damnati, ut Vigilantius apud S. Hieronymum *cap. 3 adversus Vigilantium*: & Manichæus apud S. Augustinum *lib. 20. cap. 4. contra Faustum*. His autem à primitiva Ecclesia reprobatis consentire, aliud esse non potest quam à veræ Ecclesiæ sensu aberrare.

3. Probatur porrò Catholica veritas primò, Quia ex Scripturis constat utile ac pium esse invocare homines sanctos in hac vita existentes. Ergò multò magis utile ac pium erit invocare Sanctos in cœlesti gloria cum Christo regnantes, & in perfecto illius amore & favore in æternum constitutos.

Antecedens patet ex Apostol. 2. ad Thessal. 1. *Fratres orate pro nobis, ut sermo Dei curvat & clarificetur, sicut & apud vos.* Et ad Collossen. 4. v. 2. *Orationi instate, orantes simul & pro nobis.* Et ad Rom. 15. v. 30. *Obsecro vos fratres per Charitatem sancti Spiritus, ut adjurotis me in orationibus pro me ad Deum, ut liberer ab infidelibus qui sunt in Iudæa.* Denique ad postulandum hujusmodi patrociniū hortatur ipse Deus Job cap. 42. v. 8. *Ite ad servum meum Job, & offerite holocaustum pro vobis; Job autem servus meus orabit pro vobis, faciem ejus aspiciam, ut non vobis imputetur stultitia.*

4. Sanctos quoque in cœlo existentes nobis patrocinari, & utiliter ac piè invocari, patet Danielis 3. v. 35. Ubi Azarias ita orat: *Ne auferas misericordiam tuam à nobis propter Abraham dilectum tuum, & Isaac servum tuum, & Israel sanctum tuum.* Et S. Petrus promittit se post obitum suum pro fidelibus frequenter oraturum 2. Petri 1. vers. 15. *Dabo autem operam & frequenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam faciatis.* Et ipsa experientia ex frequentibus beneficiis ac miraculis per Sanctorum invocationem omni ævo obtentis, manifestè ostendunt hanc Deo gratiam, ac nobis perutilem esse.

5. Nec ullam prorsus vim habent quæ contra Sanctorum invocationem à Sectariis opponuntur, hoc modo: Deus vult solus

invocari; ergo non licet invocare Sanctos in cælo regnantes. Nam contra ipsos valet eadem consequentia: Deus vult solus invocari; ergo non licet invocare Sanctos in hac vita existentes; quod tamen falsum esse coguntur ipsi fateri ex apertis Scripturis n. 3. supra citatis.

Eodem modo si bona est hæc quam formant consequentia: Solus Christus est mediator hominum: ergo peccant Catholicæ invocando Sanctos in cælo existentes; Bona etiam erit hæc sequela: Solus Christus est mediator hominum: ergo peccant Sectarii invocando Sanctos in terra constitutos; quod tamen ex Scripturis admittunt licitum esse. Nam si velint ut particula *solus* universaliter accipiatur, æque Sanctos vivos ac mortuos excludet.

Neque minus frivolum est quod assumunt, Sanctos scilicet in cælo non posse preces nostras, & interna desideria cognoscere. Sed peto, an admittant Samuelem cognovisse omnia quæ erant in corde Saulis, ut testatur Scriptura 1. Reg. 9. v. 19. Et Elizeum scivisse omnia quæ à Giezi absente gerebantur, & secreta consilia Regis Syriæ longè remoti. 4. Reg. cap. 5. v. 6. Et Danieli cognitum fuisse occultum somnium Nabuchodonosoris, ejusque interpretationem? Dicant ipsi quomodo potuerint hæc absentibus in terra revelari, & simul exponent quâ ratione possint Sancti in cælo preces nostras & desideria cognoscere.

6. Probatur autem secundo, hunc esse sensum Scripturarum, & primitivæ Ecclesiæ, ex consensu sanctorum Patrum, qui in ea cum eximia tam sanctitatis, quam veræ doctrinæ laude floruerunt.

Origines qui tertio post Christum sæculo vixit Homil. 23. in Numer. *Quis, inquit, dubitat quod Sancti quique Patrum etiam orationibus nos juvent.*

S. Hieronymus 4. sæculo contra Vigilantium cap. 3. *si Apostoli & Martyres adhuc in corpore constituti possunt orare pro cæteris, ... quanto magis post victorias, coronas, & triumphos.* Et ibidem affirmat Vigilantium hæreticum contrariam doctrinam de barathro pectoris sui tanquam canosam spurcitiam evomere.

Audi S. Augustinum Catholicorum more pro se orantem *Medit. cap. 40. S. Michael, S. Gabriel, S. Raphael, Sancti Chori Angelorum, atque Archangelorum per illum qui vos elegit, & de cujus contemplatione gaudetis, vos rogare præsumo, ut pro me culpabile Deum rogare dignemini.*

S. Ambrosius quod in Ecclesia fieret, ac fieri debeat apertè docet.

docet lib. de Viduis. *Obsecrandi sunt Angeli pro vobis, qui nobis ad præsidium dati sunt, Martyres obsecrandi sunt. possent pro peccatis nostris rogare* Et orat. 2 de præpar. Missæ. *Apostolorum intercessionē implovo, Martyrum preces depono, Confessorum orationes expositu lo talium Domine Deus preces nunquam spernis.* Longior forem si eodem modo loquentem adducerem S. Chrysostrum in *Liturg. S. Cyprianum de Stella & Magis.* Cyrillum Hierosol. *Catech. Mystag. 5.* Eusebium Alex *Hom. de Sanctis*, & alios indubitatos primitivæ Ecclesiæ testes: ex quorum consensu quomodo nostri temporis Sectari erroris convincantur jam supra tradidimus.

C A P U T IX.

De Veneratione Imaginum Christi & Sanctorum.

1. **H**onorandas esse Imagines Christi ac Sanctorum docet Ecclesia Catholica Romana, eo cultu qui à Tridentino exponitur *sess. 25. de invoc. & vener.* SS ubi declarat Imagines Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum in templis præsertim habendas & retinendas, iisque debitum honorem, & venerationem impertiendam. Non quod credatur inesse aliqua in iis dignitas vel virtus, propter quam sint colendæ, vel quod ab eis aliquid sit petendum, vel quod fiducia in Imaginibus sit figenda, sicut olim fiebat à Gentilibus, qui in Idolis spem suam collocabant; sed quoniam honos qui illis exhibetur, refertur ad Prototypa quæ illa repræsentant; ita ut per Imagines quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudines gerunt, veneremur.

2. Hanc doctrinam oppugnant moderni Sectarii; & eandem contra primitivam Ecclesiam impugnarunt hæretici ab ea olim damnati: nam Manichæi docebant Imagines Christi non esse colendas, sed res esse phantasticas, uti testatur S. Augustinus *contra Faustum lib. 20 cap. 15.* & postea ipsa Ecclesia in Conc. Nicæno 2. congregata.

Idem 4. Sæculo tenebant Ariani hæretici, & hanc ob causam in Syn. Nicæna *act. 6.* Eusebius tanquam Arianus accusabatur. Ergo vel erravit primitiva Ecclesia hanc hæresim reprobando; vel errant moderni Sectarii eam amplectendo.

3. Probatum autem Catholica veritas primò, Quia in Scripturis

ris aliquæ creaturæ rationis expertes dicuntur honorandæ, propter ordinem singularem, quem habent ad Deum & res divinas, sicut habent Imagines ad Christum, & Sanctos. Nam de Arca testamenti dicitur *Psal 98. Adorate scabellum pedum ejus, quia sanctum est.* Et *Exodi 25. vers 18.* jussit Deus Moysen supra Arcam fœderis collocare duos Cherubinos aureos, quibus simul cum Arca honos deferebatur; *Facite duos Cherubinos aureos, & productiles ex utraque parte oraculi.* Deniq; *Num. 21. v 8.* Deus mandavit erigi statuam sive imaginem serpentis æneam, quæ populo in veneratione fuit, tum quia ex ejus aspectu à serpentum morfu sanabantur; tum quia figura erat Christi in Cruce pendentis. Ergò etiam si imagines sint rationis expertes, potest illis deferri aliquis honor, qui ad ipsum Deum, Christum aut Sanctos Dei amicos referatur.

4. Opponunt Sæctarii, Catholicos honorando Imagines committere idololatriam, & peccare contra divinum præceptum *Deut. 4. Non facies tibi sculptile ut adores illud,* & alia hujusmodi loca, quibus in Scripturis idololatria prohibetur. Sed hæc frustra, & malignè Catholicis objiçuntur, cum aperte profiteantur se non facere sibi sculptile aut imagines, ut illas adorent more gentilium; illorum enim doctrina de cultu Imaginum initio hujus capitis ex Tridentino declarata, à tali adoratione & cultu longissimè remota est. Quomodo ergò possunt exercere illum cultum quem ipsi damnant ac detestantur? Aut quâ fide possunt Ministri, qui hæc sciunt & legunt, talem calumniam Catholicis affingere ut eos populo reddant exosos. Vera certè fides nunquam pertales artes, ac fraudes propagata fuit.

5. Probatum secundò, ex perpetua Ecclesiæ consuetudine jam inde à temporibus Apostolorum depingendi, & prædicto modo colendi Imagines Christi, & Sanctorum. Ipse enim S. Lucas Evangelista venerationis ergò B. Virginis Imaginem depinxit, ut testatur antiquissimus Metaphrastes in vita S. Lucæ.

Secundi post Christum sæculi consuetudinem refert Methodius *Orat. 2. de Resurrect.* *Quas quidem ex auro Imagines conflamus Angelorum, ipsius principatus & potestates referentes, eas, ad honorem & gloriam Dei consecimus.*

§ Athanasius tertio circiter sæculo, ad Antioch. c. 38. *Absit us quemadmodum Graeci faciunt, nos Christiani tanquam Deos imagines adoremus, affectionem duntaxat & charitatis nostra studium erga figuram persona per imaginem expressa declaramus.*

S. Chrylost. tom 5. in liturgia. *Sacerdos autem egreditur .. &*

quæ versus ad Christi imaginem inflexo capite cum exclamatione discipulationem

S. Augustinus lib. 3. de doct. Christ. cap. 9. dicit, *Signa utilia divinitus instituta veneranda esse, quia honor eorum ad prototypum transit.*

Denique S. Ambrosius in *Orat. de obitu Theodosii*, laudat Helene sapientiam, quod Crucem Christi levaverit, & ipsis Regibus honorandam exposuerit.

Et si filerent hi, aliique primitivæ Ecclesiæ testes, satis loquuntur innumera miracula in Crucis, ac imaginum religioso cultu fidelibus à DEO omnivævo concessa, quæ non possunt nisi in veritatis ac virtutis, non autem in erroris aut idololatriæ præmium concedi nisi velis dicere DEUM per miracula & beneficia homines ad idololatriam invitare.

CAPUT X.

De sacris Reliquiis.

3. ARGUMENTA supra allata pro Imaginum veneratione non parum probant Sanctorum quoque corpora, reliquias, ac monumenta à fidelibus in honore piè, utiliterque habenda esse, ut docet *Trident. sess. 25. sub initium.*

Soli repugnant hujus temporis Sectarii, cum antiquioribus hæreticis, quales erant secundo post Christum sæculo Marcionici, qui dicebant Martyrum corpora esse abominabilia, ut refert *Magnes lib. 4. contra Theostenem*; deinde post Diocletianum, & Julianum apostatam Vigilantius, qui volebat reliquias coli, aut illis cereos accendi, cujus hæresim impugnat *S. Hier. lib. 2. contra Vigil.* Videant quæso & advertant nostri Sectarii quales habeant primos suæ doctrinæ Patres, ac Patronos.

2. Probatur porro ex Scripturis corpora, & reliquias Sanctorum veneratione digna esse. Nam *lib. 4. Rogum cap. 14.* sic memoratur: *Projecerunt cadaver in sepulchro Elisai, quod cum tetigisset ossa Elisai, revixit homo, & stetit supra pedes suos.* Deus tanto miraculo ostendit, quanto in honore habeat ossa Prophetæ, & tu illa honore indigna esse affirmas.

Actorum 19. v. 12. narratur, quomodo sudaria & semicinctia à corpore Pauli deferrentur ad languidos, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur. En ipse Deus tot prodigiis ostendit se velle per reliquias Sanctorum beneficia hominibus conferre, morbos curare, demones appellere: ergo satis

Patris declarat se velle in illum finem reliquias illas in pretio & honore haberi; alias ipse talibus signis eas honorando homines ultrò in errorem induceret.

Qui nimò potius divina sapientia per hunc sacrarum reliquiarum cultum & æstimationem, excitat homines ad imitandum Sanctorum virtutes, & exempla, & corroborat in illis vivam fidem de futura mortuorum resurrectione; dum vident sanctorum hominum ossibus ac cineribus tantam à DEO virtutem attribui, propter conjunctionem quam habuerunt cum animabus jam in gloria constitutis, uti loquitur Apostolus, *Nescitis quia membra vestra templum sunt Spiritus Sancti*, 1. ad Cor. 6.

3. Secundum argumentum quo hæc doctrina demonstratur, est primitivæ Ecclesiæ usus & fides indubitata; aut enim hæc penitus eravit, quod nemo admiserit; vel errant illi, qui honorem Sanctorum reliquiis exhibendum inficiantur.

Clemens Romanus statim primo post Christum sæculo de honore Reliquiarum id testatur *lib. 6. constit. Apostol. cap. 29. Eorum qui apud DEVM vivunt, ne Reliquia quidem corporum sunt inhonorata: siquidem Eliseus Propheta postquam defunctus est mortuum suscitavit... quod quidem nunquam accidisset, nisi corpus Elisai sanctum esset.*

S. Justinus Martyr, qui secundo sæculo fidem suam sanguine consignavit, hoc quoque attestatur *questio. 28. Sanctorum corpora, & sepulchra Martyrum demonum amoliuntur insidias & morborum ab arte medica, & comploratorum conferunt sanationes.*

Sed adducam plura quæ pervolvi Patrum, & primitivæ Ecclesiæ monumenta. Instar omnium sit prolixum, & publicum S. Augustini testimonium, qui primò *epist. 103.* sic scribit. *Reliquias beati Martyris Stephani non ignorat Sanctitas vestra (sicque & nos fecimus) quam convenienter honorare debeamus.* Deinde *lib. 22. de Civit. DEI cap. 8.* fusè exponit miracula facta per Reliquias S. Gervasii & Protasii Mediolani, & quo modo se præfente cæcus fuerit subito illuminatus: tam innumera populi multitudine, adeò ut miraculum à nullo ibi potuerit ignorari.

Et enarratis aliis prodigiis, quibus ipse quoque testis interfuit, declarat quomodo dum Episcopus nomine Projectus S. Stephani Martyris Reliquias publicè portaret, per flores qui Reliquias

liquias attigerunt, oculis applicatos mulier à cæcitate subito liberata fuerit, populo universo DEUM in suis Sanctis collaudante.

Pergit eodem capite S. Doctor alia quoque miracula, & beneficia exponere ex Sanctorum, & Reliquiarum cultu à DEO impetrata, quæ testatur intra suam Diocesim fuisse numero septuaginta.

4. Quis quæso his inspectis de hac fidei veritate dubitare audeat? Nisi Augustino, & toti antiquitati, & primitivæ Ecclesiæ diffidat, aut ipsi Deo, qui per tot signa & prodigia hanc doctrinam Ecclesiæ suæ tam apertè testatam, & commendatam reddidit. Plura in hanc rem dedi Tractatu de Miraculis edito Lovanii anno 1667.

C A P U T XI.

De numero Sacramentorum.

Sacramentum apud Catholicos est sensibile signum, & causa gratiæ sanctificantis. Numerum Sacramentorum docent esse septenarium cum *Trid. sess. 7. de Sacram. Can. 1.* Duo tantum propriè dicta novi Testamenti Sacramenta admittunt Sectarii, nempe Baptismum, & Eucharistiam sive Cœnam Domini: quamvis nec in hoc numero omnes inter se conveniant.

Sed hoc argumento unico satis redarguuntur: Nihil credunt esse de fide Sectarii moderni, quod in claro & aperto Dei Verbo non continetur. Sed nullibi in Verbo Dei claro & aperto continetur, duo tantum esse novi Testamenti Sacramenta. Ergo non est fide credendum duo tantum esse Sacramenta.

Si reponant in Scripturis nullibi etiam apertè dici septem esse novæ Legis Sacramenta. Respondetur, Catholicos non credere ea tantum esse de fide, quæ in Scripturis clarè & disertè continentur, ut Sectarii; sed admittunt ad Regulam fidei præter Scripturam, quando obscura est, traditionem & definitionem Ecclesiæ necessariò pertinere, uti probavimus supra. *par. 1. cap. 7. & 8.*

§. I.

De Confirmatione.

PRIMò itaque Confirmationem verum esse Sacramentum ex Scriptura, cum primitivæ Ecclesiæ traditione conveniente probamus. Nam *Act. cap. 8* narratur, quod cum audissent Apostoli, quod Samaritani recepissent Verbum DEI, & baptizati essent,

in nomine Domini Jesu: Tunc imponebant manus super illos & accipiebant Spiritum sanctum. Atqui illa impositio manuum post Baptismum erat signum sensibile, vi cuius conferebatur Spiritus sanctificans. Ergo erat Sacramentum distinctum à Baptismo, quod Ecclesia ab initio Confirmationis Sacramentum appellare consuevit. Nihil enim aliud ad propriam Sacramenti rationem requiritur, quam ut sit signum sensibile, à Deo constitutum, ad conferendum gratiam sanctificantem, sine qua Spiritus sanctus accipi non potest. Quæ institutio iterum Act 19. v. 6. declaratur, ubi narratur, quomodo Paulus, postquam in nomine Jesu baptizavit, imposuit illi, manus, & venit super eos Spiritus sanctus, cum aliis donis externis, quæ illi erant annexa.

Hic autem Scripturæ sensus ex traditione, & consensu primitivæ Ecclesiæ aperte colligitur. Nam Clemens 1. epist. 4. primo sæculo ab initio Ecclesiæ illius usum his verbis declarat. *Omnibus festinandum est sine mora renasci Deo, & demum consignari ab Episcopo, septiformem Spiritus sancti gratiam percipere... quia aliter esse perfectus Christianus nequaquam potest... ut à B Petro accepimus, & ceteri sancti Apostoli præcipiente Domino docuerunt.* Quid quæso in rem hanc clarius, quid antiquius? utpote ab ipso Petro, cæterisque Apostolis continuo per manus acceptum.

In tertio sæculo Fabianus epist. 2. *Sancti Chrysmatis confectio per singulos annos est agenda, quia novum Sacramentum est.*

Melchiades Papa, qui quarto post Christum sæculo Ecclesiam gubernavit ad Episcopos Hispania sic scribit. *Quæsitis utrum majus est Sacramentum manus impositio Episcoporum, quam Baptismus? scitote utrumque magnum esse Sacramentum: & sicut unum à Majoribus fit, id est, à summis Pontificibus, quod à minoribus perfici non potest. ita & majori veneratione venerandum & tenendum est.*

S. August. lib. 2. contra litteras Petilianæ cap. 104. *In hoc, inquit, unguento Sacramentum Chrysmatis vult interpretari, quod quidem in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus.* Alios primitivæ Ecclesiæ testes prætereo plurimos: quia ex his manifestum est, aut primævam Ecclesiam errasse, aut Ecclesiam Romanam Confirmationis Sacramentum ritè usurpare.

§. II.

De Extrema Unctione.

Sacramentum extremæ Unctionis fundatur in Scripturis *Marc. 6.* Ubi de Apostolis dicitur. *Et exeuntes predicabant ut poenitentiam agerent, & demonia multa eiciebant, & ungebant oleo multos egros, & sanabant.* Materia autem, forma, & effectus huius Sacramenti distinctius declaratur *Iacob. 5.* *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesie, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum: & si in peccatis sit, remitteatur ei.*

Ex his argumentandum est ut supra: Signum sensibile ex institutione divina, à Presbyteris Ecclesie, ægris conferendum, quo causatur gratia remissiva peccatorum, necessariò est verum Sacramentum; nam ut ipse Baptismus sit verum Sacramentum, nihil aliud requiritur. Atqui extrema Unctio est tale signum uti patet ex scripturis jam allegatis. Ergo Extrema Unctio est verum Sacramentum,

Accedit usus & declaratio primitivæ Ecclesie, quæ non potest à vero scripturæ sensu discrepare, alias aut ipsa, aut Scriptura falsitatis arguenda esset.

3. Augustinus lib. 2. de *Visit. infir. cap. 4.* *olei sacrati delibatio intelligitur Spiritus Sancti typicalis unctio. Et tract. de relict. Cath. convec. Quories aliqua infirmitas occurrerit alicui, .. oleum benedictum fideliter ab Ecclesia petat, unde Corpus suum ungetur, & secundum Apostolum oratio fidei salvabit infirmum, & allevabit eum Dominus, non solum Corporis, sed & anima sanitatem accipiet.* Ubi vides D. Augustinum hanc Jacobi Apostoli Scripturam, cum Ecclesia Romana, de extremæ Unctionis Sacramento admittere, & explicare.

Denique universæ Ecclesie primitivæ ea de re praxim & consensum disce ex *Conc. Nicano I. Can. 69.* *Transacto, inquit, anno, debet Sacerdos benedicere aquam & oleum infirmorum.*

Ex his, dilemmate sæpius formato, facile ostendes circa hoc Sacramentum vel primitivam Ecclesiam, vel modernos sectarios errare.

§. III.

De Ordine.

Sacramentum Ordinis quo Ministri in Ecclesia ad functiones sacras assumuntur, & consecrantur, patet ex scripturis *1. ad Tim. 4.*

Tim. 4. Noli, inquit, negligere gratiam, quæ data est tibi per Prophetiam, cum impositione manuum presbyteri.

Cum enim ad exercenda ministeria divina opus sit aliquâ DEI vocatione, ut declarat Apostolus ad *Heb. 5. Omnis Pontifex ex hominibus assumptus est; non enim quisquam sibi assumit honorem, sed qui vocatur à DEO*: hinc necesse est signo aliquo sensibili à DEO instituto hanc vocationem innotescere, quod exprimit Apostolus per impositionem manûs, qua confertur gratia, & potestas sacra ministeria exercendi, nec amplius ad veram Sacramenti rationem requiritur.

Et quidem primo post Christum sæculo Clemens Romanus *lib. 3. constit. Apost. cap. 27. Ordinem Ecclesiasticum per gradus distinguit in Episcopos, Sacerdotes, Diaconos, Lectores, Cantores, Janitores, subdens, Hic est Ecclesiasticus Ordo & Conventus.*

S. Cyprianus sæculo tertio docet, Ordinem esse Sacramentum quod iterari non potest, æque ac baptisma, *in libro de Cardinal. Christi operibus, cap. de lotionem pedum*, sic scribit; *docemur quæ sit Baptismi & aliorum Sacramentorum stabilitas; nam Baptismum repeti Ecclesiastica prohibent regula ... & nemo sacros Ordines semel datos iterum renovat.*

S. Augustinus *contra Epistol. Parmeniani cap. 13. Ostendens ab Episcopis hæreticis ordinatos, non esse iterum in Ecclesia Christi ordinandos, Ordinem esse Sacramentum non minus quam Baptismum apertè declarat. Si (inquit) nos malè facimus, ipsi explicent quomodo Sacramentum Baptismi non possit amitti, & Sacramentum Ordinati possit amitti ... si enim utrumque Sacramentum est, quod nemo dubitat, cur illud non omittitur, & illud amittitur? neutri Sacramento injuria facienda est. Et iterum lib. 1. de Baptismo contra Donatistas cap. 1. Sacramentum Baptismi est quod habet qui baptizatur, Sacramentum dandi Baptismi est, quod habet qui ordinatur.* En quoties Ordo in ratione Sacramenti Baptismo æquiparatur ab indubitato teste, & Doctore istius primævi temporis, quod ab ipsis Sæctariis inter aurea Ecclesiæ sæcula candido lapillo notatur.

Sed in hoc saltem cum Ecclesia Romana conveniunt Anglicanæ Ecclesiæ Protestantes, quod admittant in vera Christi Ecclesia necessarios esse Episcopos, & Ministros, qui ab ipsa Ordinem suum, & jurisdictionem accipiunt, quamvis negent esse Sacramentum. Nam absque Ordine non magis eorum Episcopis & Ministris quam cuivis de plebe propria esset potestas

baptizandi, conficiendi Eucharistiam, aut exercendi alia Ecclesiam ministeria.

Verum hinc summa emergit difficultas, quo modo Ecclesia Anglicana, postquam à Romana defecit, possit ostendere se habere veros Episcopos & consequenter veros Ministros, qui per legitimam Ordinationem potestatem suam à Christo participant. Nam sine legitima ordinatione non potest esse verus Episcopatus, sine vero Episcopatu, non potest esse verus Clerus, sine vero Clero nequit subsistere vera Christi Ecclesia.

Porrò in Anglia ultimum, qui Episcopalem Ordinem suscepit, fuisse Polum Archiepiscopum Cantuariensem aperte ostendit Stapletonus, Hardingus, Bristo, Reynold, alique Catholici Doctores, qui circa ea tempora scripserunt, & ad respondendum huic difficultati adversarios frustra provocarunt. Et hinc solide demonstrant neque Parkerum, qui post Polum Archiepiscopi Cantuariensis nomen in hæresi primus usurpavit, neque ullum ex cæteris Angliæ Prælatibus ab ullis unquam Episcopis fuisse ordinatos. Adversarii autem de hac re toties postulati ut per tabulas, aut testes declararent, à quibus Episcopis, quando, quo loco fuerint consecrati, nunquam spatio quinquaginta annorum potuerunt legitimæ ordinationis argumentum, aut testimonium proferre. Quod doctissime probatum invenies in Tractatu eade re edito anno 1659. ab Illustrissimo Præsule, qui modò Dublinensem Ecclesiam legitimam Ordinis potestate feliciter gubernat, cui plurimos annos vivo.

Quæstiones alia de Sacramentis, & de Praxi Hæreticos Ecclesiam reconciliandi, traduntur infra in Resolutionibus Theologicis part. II. in fine, &c.

CONCLUSIO.

Adversus modernos vulgi errores à vera fide retrahentes.

HÆc quicumque legis, quicumque audis, aperi tandem oculos, tuæque felicitati gratulare; quod semotis popularium errorum tumultibus, licuerit in veritatis Sacrum introire, & ex sinceris primitivæ Ecclesiæ suffragiis ancipitem animam tuam litem dirimere, ex qua pendet Regni nunquam perituri securæ possessio. Acquiesce illis Judicibus, quos ipse erroris expertus esse

esse agnoscis : sequere illos Duces quos non dubitas per rectam Fidei semitam ad salutis æternæ metam pervenisse. Atque ex adverso obliquam crede Novatorum viam, quam Patrum consensus condemnat, quam antiquitas ignorat, quam sacrarum Litterarum oracula refellunt, quam ratio ipsa tot modis deviam & præcipitem esse demonstrat. Ubi tot Tibi veritatis testes ad viam salutis facem præferunt, nullum superest erroris periculum, nullum ignorantia patrocinium.

At, inquires, longè alia Ministri nostri, quam Patrum libri, declamant. Quid inde? Veritas non est clamor, nec Ministri sunt Patres Ecclesiæ. Clamitant fortissimè circumforanei, dum merces adulterinas commendant; tuum verò est, ne decipiaris, clamorem à veritate discernere. Ministri tui ad buccinamdam Lutheri doctrinam contra Ecclesiam Romanam magno stipendia, & amplis Ecclesiæ spoliis conducti sunt; hæc arte familiam sustentant, uxores ornant, filias elocant, pro domo sua, non pro salute tua negotiantur; hujus tibi curam relinquunt, qui brevi stabis ante tribunal Christi, pro teipso rationem redditurus.

Confugies fortè ad popolare argumentum. Vivimus felices, aspirat cælum, omnibus fortunæ donis cumulatur; jacem passim in tenebris & inopia Romanæ Religionis cultores; manifestis igitur cæli favoribus Lutherana religio comprobatur. At vide quæso, quantum tibi fortunæ splendor mentis aciem obnubilet. Vivit felix imperium Turcarum, maximâ orbis parte dominatur, ad extremum mundi angulum relegatus est Lutherus, si cum Mahomete conferatur. Manifestis igitur cæli documentis præ cæteris omnibus Mahometi religio commendatur. Si igitur fortunam non colis, sed Christum, ipsum audi longè alias Ecclesiæ suæ notas ingerentem *Ioan 16. v. 20. Vos contristabimini, mundus autem gaudebit. Et v. 33. Vos quidem in mundo pressuram habebitis; sed confidite, quia ego vici mundum.* Vera Christi Ecclesia in stabulo & pauperie cæpit, in pressuris tyrannorum crevit, per crucem & inopiam adolevit, Aliam ad cælum viam tuus Tibi genius, non Christus commendat.

Sed quomodo, inquires, fieri potest ut tot viri graves, vitâ & virtutibus in Repub. Lutherana conspicui, à virtute & salute aberrent? Virtutem si à Fide sejungas, nil nisi virtutis inane simulacrum ostentas. Veritas & virtus comites sunt individua; absque veritatis consortio nulla virtus adeò speciosa est, ut in DEI conspectum admitti possit, teste Apostolo; *Sine Fide impossibile est placere Deo.* Notæ tibi sunt Reipubl. olim Romanæ virtu-

tes eximia, mira prudentia, clementia singularis, decantata toto orbe iustitia. Tanto virtutum comitatu, vera fide destituto, orbis quidem imperium, sed non cœlum obtinuit. Perierunt Cæsares, ardent Catones, cruciantur graves illi reip. Patres, olim ostro splendidi, nunc in flammis nunquam extinguendis purpurati.

Non igitur te detineat inanis illa virtutum umbra, quâ nihil fallacius: Non aura fluctuantis populi quâ nihil incertius: Non speciosa fortunæ crepundia, quibus nihil in vita fugacius: Non voluptatum blandæ Syrenes, quæ te à recto veritatis cursu in errorum syrtes abducant. Periculosa est omnis ad salutem remota. Præterit vita, festinat mors, iudicium præ foribus expectat: dum tempus finit viam tutam amplectere; Nulla enim satis magna est securitas, ubi periclitatur Æternitas.

Genius fallax Novatorum quomodo cavendus.

Commune vitium est naturæ lapsæ. Antiqua fastidire, ad Nova semper anhælere: *Semper*, inquit Seneca, *presentibus est infesta levitas, & proprium est agri animi nihil diu pati*: hinc passim nova videndi, delibandi, audiendi, summa cupido. At quoniam Veritas, & Virtus perstat semper immutabilis, & novitatis nescias hinc Novatorum commune studium est, novitatem falsæ doctrinæ Veritatis ac virtutis fucis convestire. Suos igitur errores his artibus, ac pigmentis decoratos, tanquam Patrum Antiquorum S. Augustini, & ipsius Scripturæ oracula, incautis proponunt. His accedit proponentis gratia, frons blanda, lepor styli, & conciliatrix animorum facundia, quibus simpliciores capi necesse est, nisi sapius recolant necessarium illud Christi monitum: *Venient ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.*

Illi verò Novatores ex adverso ne lupinam hanc animas perdendi rabiem detegant, blandum illi charitatis nomē imponunt. Miseret illos tui erroris, dolent te à Pontifice & ejus aſſeculis in fraudem induci, tuum statum miserum & infelicem altè ingemiscunt. Sed si ad fucatam hanc charitatis speciem ritè attendis, facile deprehendes illam in solo vocis sonitu consistere, nec omne aurum esse quod lucet. Bractea quædam charitatis tibi ostenditur, ut de tuo lapsu nimis credulo novitatis Authores triumphum agant. Hac arte fraudulentæ charitatis grassati sunt omnium temporum Novatores, quorum blanditias, ac favos, & ipsa dona ut suspecta habeas cautè monet de singulis S. Augustinus lib. 2. de Symbolo cap. 13, *Lupus est, agnoscere; serpens est, ejus capita*

capitis conquassate: Blanditur, sed fallit; multa promittit, sed decipit. Venite, inquit, defendam: si necessitas est, pascam: si nuditas, vestiam. O lupe male! O Serpens inique! Vestis nudum, ut ex-poles intus Christo vestitum. Pascis esurientem, ut anima auferas cibum caelestem.

Sed nec ab una mentitæ Charitatis specie cavendum; novit id genus hominum, ut aptius fallat, reliquas etiam Virtutes adulterare. Ut tibi cautus videaris, ne oculis etiam tuis nãmium credas, dum prima fronte externa probitatis & modestiæ species ostentatur. In vase etiam aureo venenum non raro propinatur. Est, inquit, Origenes quãdam etiam diaboli castitas; est etiam diaboli modestia, gravitas, demissio. Hinc recte monet S. Ambrosius lib. 7. in Luc. cap. 10. Cave versuta disputationis venena animam perunt, gustur invadunt, vitalibus vulnus infligunt. Nec vos moveat quod formam præterdere videntur humanam, etsi foris homo cernitur, intus bestia fremit.

Utiq; adeo potens est in propinandis erroribus forma ista ementitæ virtutis, ut non raro viris etiam perspicacissimis focum fecerit. Apollinarem hæresiarcham pestiferos olim errores disseminasse, nemo est etiam sectarius qui modò non agnoscit. Ille ipse non exiguo tempore fallaci specie simulatæ virtutis, viris maximis illudere potuit. Hoc de se, aliisq; latentem audi Epiphanius hæresi, 77. Egregius ille, ac venerabilis senex, quem nos & beata memoria Papa Athanasius, imò verò Catholicomnes unice dileximus, Apollinarius Laodiceus, hujus dogmatis author & propugnator extitit, neque nos verosimile putabamus à tanto viro errorem istiusmodi profectum. Nec minus Pelagii specie gravi, & modesta captus fuit S. Paulinus, & alii viri doctrinâ conspicui. Nestorii severa frons, & ostentata in publico macies, ac continentia, quam multos in ipsius errores induxerit nobis describit Theodoretus lib. 4. c. 12. ubi sic concludit. Hoc habitu & hac simulatione populum inescans, magnam ætatis partem transigit, Christianus videri potius, quam esse studens.

Hanc artem a præcis illis quis non videt quam bellè hauserint plurimi nostri temporis sectarii, in tradenda dogmatum novitate ad morum severitatem, ad doctrinæ rigorem, ad novam Ecclesiæ reformationem toti compositi. Quorum versutias nisi quis habeat exploratas, nihil propius erit, quam ut in fraudem inducantur, si fieri potest, etiam electi.

Hoc ne Tibi, quisquis es, unquam eveniat, Remedia quædam

dam in promptu esse debent. Primò, in novis Scriptis, & primis congressibus, non temerè credere, sed assensum suspendere, & rem ulteriori sapientum iudicio ponderandam reservare; Ne quædam Angelo salutanti, & novum mysterium annuncianti assensum præbuit Virgo prudentissima, nisi prius maturè expenderet. *Quæ & qualis esset ista salutaris.* Secundò, suspectam habere doctrinam omnem à communi Ecclesiæ consuetudine abhorrentem. Tertio, Si hæc ratione doctrinæ sinceritatem nondum satis perspectam habeas, restat Remedium omni ævo certissimum, illam ad Lydium veritatis lapidem explorare, hoc est, ad Petram immobilem doctrinæ Apostolicæ, quam nobis sine periculo erroris exponit Christi in terris Vicarius, cui ipse Christus oves suas sinceræ doctrinæ pabulo in vitam æternam alendas commisit. *Quem in decidendis Fidei, morumque Controversiis Judicem esse infallibilem supra demonstravimus.*

TRACTATUS TERTIUS.

OTÆ MANIFESTÆ FALSÆ ECCLESIAE IN SECTIS MODERNIS.

Exposuimus omnium oculis, manifestis argumentis concordiam & consensum Scripturæ, ac Patrum primitivæ Ecclesiæ, cum sensu ac mente Ecclesiæ Romanæ in dogmatibus controversis cum novis nostri ævi Sectariis: & horum Sectariorum consensum cum hæreticis in primæva Ecclesia legitimè damnatis.

Nunc ex altera parte proferamus discordias ac pugnas Novæ ævæ, ac imprimis Lutheri, non tantum cum vera Ecclesia, sed etiam cum sacris Litteris impie depravatis, cum seipso sibi contrario, & cum suis Affectis per Sectas innumeras ab ipso dissidentibus, dum confusione plusquam Babylonicâ idem ipse destruit & ædificat, affirmat & negat, neque secum ipse consentit, dum tamen totius Ecclesiæ consensui se opponit, quod manifestum est erroris, ac Spiritus satanici indicium. Ut hinc tandem videant moderni Sectarii, quàm devios sibi duces in Via salutis elegerint, & desertis tandem erroribus ad rectam Ecclesiæ semitam tempestivè regrediantur.

- Proponemus igitur primò, scripturas ab illis impiè violatas.
 Secundò, Antilogias quibus sibi apertè contradicunt.
 Tertiò, Confusionem plusquam Babylonicam Sectarum, quæ ex illis prodierunt.
 Quartò, Calumnias manifestas in Ecclesiam Romanam confectas.
 Quintò, Imposturas particulares Antonii Egant, & Andreae Sall recentiorum Apostatarum.
 Sextò: Sectarum maximè modernarum dogmata particularia breviter exponemus.

ARTICULUS PRIMUS.

Proferuntur varia loca Scripturae sacra à Sectariis fraudulenter depravata.

NON potest vera esse Religio quæ imposturis & fraudibus propagatur. Nulla verò est impostura sceleratior quam verbum DEI corrumpere & aliquid abolere, aut adjicere, quo in oppositum sensum transferatur. Quam nefario ausu moderni Sectarii verbo Dei vim intulerint, paucis exemplis monstrabo. Primò, ut ex corruptela tam impia de corrupta eorum doctrina iudicium feratur. Secundò, ut ex horum textuum discrepantia, hæreticorum Editiones corruptæ, à sinceris ac Catholicis discerni possint, quæ sæpe alio modo non dignoscuntur.

In epist. 2. Petri cap. 1. editio vulgata & antiquissima sic habet: *Quapropter fratres magis satagite, ut per bona opera certam vocationem vestram & electionem faciatis.* Lutherus sua autoritate in suis Scripturis delevit, *per bona opera*: quia verba illa apertè adversantur ejus errori, quo docet, bona opera homini ad salutem non conducere, sed sufficere sola merita Salvatoris.

Eadem ratione, nec minori fraudulentia in Epist. ad Romanos cap. 3. v. 28. *Arbitramur hominem justificari per fidem,* Lutherus adjungit, *per solam fidem*, ut iterum excludat bona opera tanquam ad justitiam non necessaria.

In Evangelio Marci & Lucæ cap. 20. v. 20. apertè legitur, *Hoc est corpus meum* & cujus loco imprimunt plerique Sectarii, *Idcirco est Corpus meum*, ne particula *Hoc* relata ad Corpus Christi, significet veram mutationem panis in Corpus Christi, quam Sectarii illi non admittunt.

Ob eandem causam, ubi Joan. 6. v. 50. Biblia antiquissima etiam Genevensis sic loquuntur, *Ego sum panis vivus qui de Cælo descendendi*, pro voce *vivus*, cū Calvino constituunt *Vivificans*, ut intelligatur

ligatur panis usualis, qui hominem vivificat, etsi panis ipse non vivat, ut sic excludatur vivum Christi Corpus, quod in Eucharistia admittere nolunt.

In Epist. S. Jacobi cap. 5. v. 16. semper legebatur, *Confitemini alterutrum peccata vestra*: imò sic habetur in impressione Genevensi anno 1564. Sed quia viderunt hanc Scripturam antiquissimam adversari novæ doctrinæ, quæ negat Confessionem Sacerdoti aut alteri quàm soli Dei faciendam esse, coegerunt scil. Spiritum sanctum aliter loqui in Bibliis impressis Genevæ anno 1609. hoc modo, *Confitemini peccata vestra erga invicem*. Aliud namque est peccata erga invicem commissa DEO exponere, quàm ea peccata alterutrum, id est, sibi invicem confiteri.

S. Paulus ad Hebræos c. 13. v. 4. sic habet, *Honorabile connubium in omnibus*, id est, nihil est in connubio quod non sit honorabile. Hi autem Veneris patroni liberales, sic cum sensu verba transferunt, *Honorabile connubium inter omnes*, ut nempe sic defendant matrimonium etiam Sacerdotum, Monachorum, Monialium, ex Apostoli sententia licitum esse ac honorabile.

Iterum Apostolus in Epist. ad Ephesios v. 5. c. 32. De matrimonio differens sic pronunciat; *Sacramentum hoc magnum est; egi autem dico in Christo & Ecclesia*. Sed loco hujus versionis, quæ ipso S. Hieronymo antiquior est, Novatores nostri substituerunt *Secretum hoc magnum est*, ne cogerentur admittere matrimonium esse Sacramentum, quod volunt ipsi contractum esse merè civilem.

In Epist. ad Philemonem v. 14. Paulus dicit, *Sine consilio vestro nihil volui facere, uti ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium*. Ad excludendum arbitrii libertatem, quam post lapsum Adami remanere negat doctrina Religionis reformatæ, sententiæ Apostoli venenum suum in fine asperserunt, addendo *velut voluntarium*, ne ex Apostolo verum voluntarium sine necessitate admittere cogerentur.

In Epist. 1. ad Thessalonicenses cap. 2. v. 15. Apostolus monet; *Fratres state & tenere Traditiones quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram*. Sed hi Reformatores Ecclesiæ, reformarunt etiam Apostolum, ut in eorum Bibliis alio modo loqueretur; *Fratres state & tenere documenta quæ didicistis &c.* Nolunt enim ut S. Paulus cum Papicolis dicat tenendas esse Traditiones, cum ipsi, qui aliter sapiunt, eas admittere recusent.

Epistola 1. ad Corinthios c. 9. interrogat Apostolus, *Nunquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi?* Lutherus

therus sorore minime contentus, adjungit in uxorem: Docet enim Apostolos uxores habuisse, easque dum prædicarent ad opus conjugale circumduxisse, ut ipse Lutherus ejusque novi Apostoli, novo in Ecclesia Dei exemplo, facere consueverunt.

Quid reliqua proferam Lavrocinia verbo Dei inviolabili à modernis sectariis illata, utà Renato Benedicto, & Ludovico Berquino Parisiis exusto, & pluribus aliis qui sacras Litteras corruptelis innumeris sædarunt, in quibus vel unum apicem adulterare, summum foret Sacrilegium? Si enim in Regio diplomate aliquid immutare scelus est læsæ majestatis ferro aut igne plecti solum, quàm enorme facinus erit, incommutabilem æternæ veritatis paginam tot modis pro sua libidine truncare, corrumpere, violare. Sed & hinc argumentum præbent certissimum doctrinam suam à veritate deviare, dum ad eam tuendam Scripturæ sacræ veritatem immutare necesse est.

Sed neque verentur moderni per Hollandiam Ministri istis Sacrilegiis novas Calumnias consarcinare. Testatur inter alios Illustriissimus *Castoriensis* in eruditissimo *Tractatu* nuper edito, nihil esse magis familiare modernis Ministris quam passim & publicè vociferari, Sacrosancta Scripturarum Oracula apud Catholicos summo in contemptu haberi, & in prima Librorum prohibitorum classe collocari. Inane illis lubet & licet in aperta totius orbis luce calumniari? Quid quæso potest esse magis conspicuum quam apud Catholicos in publico Missæ Sacrificio Scripturam Sacram summa cum veneratione populo assidue prælegi? Quid magis notum quam illam in sacris Concionibus proponi, exponi, inculcari? Quid magis publicum & solemne quam in celeberrimis Academiis Lectionem Scripturæ sacræ primo semper loco haberi, & in ipsius Tridentini Decretis *Sess. 5. de Reform. cap. 1.* eandem Lectionem ut imprimis honorificam, & omnium maxime necessarium summo ubique studio proponi, præcipi, mandari? Quod verò Ecclesia Romana Editiones spurias, corruptas, & ab hæreticis mille modis truncatas ac vitiatas populo prohibeat, & Fidelium manibus subductas velit, hoc ipsum probat summam Verbi Dei apud Catholicos æstimationem; quod nempe divinum hunc thesaurum purum sibi, & ab hæreticorum corruptelis immunem tanto semper studio conservet. Sed & hoc ipsum est quod illos Novatores adurit, quod in puros ac primævos Scripturarum nostrarum Fontes impuras corruptarum Editionum Lacunas influere non permittamus.

ARTICULUS SECUNDUS.

Exhibentur ex multis quadam insignes Antilogia, quibus ipse Lutherus, & alij in sua doctrina sibi contradicunt.

DE SACRAMENTIS.

Antilogia Prima.

Septem ponenda sunt Sacramenta. Ita scribit Lutherus de potestate Papa.

Tantum tria sunt Sacramenta pro tempore ponenda, Ita Lutherus, de Captivitate Babylonica.

2.

Duo tantum sunt Sacramenta. Lutherus, ad Waldenses.

Si juxta Scripturas loqui velim, est tantum unum Sacramentum. Luth. de Captiv. Babyl.

3.

In puero post Baptismum negare remanens peccatum, est Paulum & Christum simul conculare. Luth. in Assertionibus.

Baptismus omnia peccata remittit. Luth. in Captiv. Babyl. de Baptismo.

4.

Confirmatio Sacramentum est. Luth. de potestate Papa.

Mirum quid illis in mentem venerit, quod Sacramentum Confirmationis fecerunt ex impositione manuum. Luth. de Captiv. Babyl.

5.

In Sacramento Altaris non est panis & vinum, sed species panis & vini. Luth. in Sermone de Euchar.

Thomistica doctrina est transubstantiari panem & vinum; Lutherum est, & circa salutis periculum imaginari, opinari, & credere remanere aut non remanere substantiam panis & vini. Luth. de Captiv. Babyl.

Impius & blasphemus est, si quis dicat panem transubstantiari; Catholicus autem & pius est qui contrarium docuerit. Luth. in lib. contra Regem Angliae.

Sicut panis & vinum transubstantiatur; ita & nos in spirituale Corpus transmutamur. Luth. in Sermon de Euchar.

6.

Impiissimus usus est in Ecclesia persuaderi Missam esse opus bonum & Sacrificium. Luth. de Captiv. Babyl.

Missas pro vivis & defunctis valere tota approbavit Ecclesia.
Luth. de decem præceptis.

7.

Sacerdotes à subditis honorandi sunt. *Luth. in Decalogum Contra.*

Nullum est in novo testamento Sacerdotium, nisi quod est humanis mendaciis à sathana creatum. *Luth. de Captiv. Babylonica.*

8.

Confessio articularis in Ecclesia, etsi ex scriptura probari non possit, utilis tamen est, imo necessaria. *Luth. de Capt. Babyl.*

Confessio articularis est fictio hominum. *Luth. de 10. leprosis.*

9.

Matrimonium non solum sine ulla scriptura Sacramentum confetur, verum eisdem traditionibus quibus Sacramentum esse jaçtatur, merum ludibrium factum est. *Luth. de Capt. Babyl.*

Matrimonium in Ecclesia Dei Sacramentum est. *Luth. de potestate Papa.*

10.

Ordo in Ecclesia Dei Sacramentum est. *Luth. de potest. Papa.*

Sacramentum Ordinis Ecclesia ignorat, inventumque est à Ecclesia Papæ. *Luth. de Capt. Babyl.*

11.

Extrema unctio, Sacramentum est. *Luth. de potest. Papa.*

Si usquam antea deliratum est, in extrema unctione nunc præcipue deliratum est. *Luth. de Captiv. Babyl.*

De Papatu.

Si potestas Papæ non esset à Deo, nec jure divino, tam diu subsistere non potuisset. *Luth. de potest. Papa.*

Certus sum Papatum regnum esse Babylonis. *Luth. in Captiv. Babyl.* Quod sæpe repetit ibidem, & in lib. *Adversus Regem Angliæ.*

De Fide sola.

Sola Fides Christi necessaria, quæ justus simus; cætera omnia liberrima, neque præcepta amplius, neque prohibita. *Luth. ad Galat. cap. 2.*

Vita Christiana est credere & diligere; at diligere nihil est nisi benefacere. *Luth. de 10. leprosis.*

De Ecclesia.

Ecclesia errare non potest. *Luth. de 10. præc.*

Ludificatio Sathanæ est affirmare quod Ecclesia, si quando errat, aut peccet, ideo non sit Ecclesia.

De Traditione.

Neque Papa neque Episcopus, neque ullus Hominum habet potestatis unius syllabæ constituendæ super Christianum hominem. *Luth. in Capt. Babyk.*

Ideo positi sunt Canones Patrum ut dirigant populum. *Luth. in decem prac. cap. 5.*

De invocacione Sanctorum.

Rectè conclusi, meritum Christi thesaurum esse Ecclesiæ, & Sanctorum meritis juvari certum est. *Luth. conclus. 10. contra Eekium.*

Pro meritis S. Petri ne unum quidem obulum darem ut mihi adjuvarent, quia seipsum juvare non potest. *Luth. in art. 4. quest. 6.*

De Indulgentiis.

Contra veritatem Apostolicarum Veniarum qui loquitur, ille anathema & maledictus. *Luth. in Resol.*

Indulgentiæ nihil sunt, nisi Romani Pontificis impostura. *Luth. de Capt. Babyk.*

De Purgatorio.

Tutius est totum Purgatorium negare, quam Gregorio in Dialogis credere. *Luth. de abrog. Miss.*

Non solum credo, sed etiam certissimè scio Purgatorium esse. *Luth. in disput. Lipsiensi.*

De libero arbitrio.

Revera Deus nobis liberam voluntatem contulit: cur tu illam liberam non permittis? cum enim tu illam ad tuum abuteris libertatem, non est libera, sed magis servitutem apud te servit. *Luth. in explic. orat. Dominica.*

Librum arbitrium figmentum est in rebus, seu titulus sine re, quia nulli est in manu sua cogitare quidquam mali aut boni, sed omnia, ut Viclefi articulus Constantiæ damnatus rectè docet, de necessitate absoluta eveniunt. *Luth. in Asser. art. 26.*

De Conciliis generalibus.

Sæpe nullus vir in Concilio est qui divinum Spiritum vel modicum olfecerit, sicut contigit in Niceno Concilio, ubi de uxoribus Sacerdotum agebatur. *Luth. in Serm. Ascendite à falsis Prophetis.*

Conciliis nihil derogo, sed omnium sacratissimum fuit Nicænum. *Luth. in disput. Lipsiensi.*

Calvini quadam Antilogia.

Deum esse absolutè omnipotentem fatetur Calvinus, ad Cap. I. Luca. Verbo, inquit, DEI nulla impossibilitas objicienda.

Negat verò ad cap. 23. *Isaia*, Illud somnium de potestate absoluta in Deo, quam Scholastici introduxerunt, execranda blasphemia est.

2.

Nomen Jesu Christi venerandum esse asserit Calvinus ad *Matthæi cap. 1. v. 22*. Ita reputanda est nobis in hoc nomine (Jesu) divina Christi majestas, ut reverentiam apud nos obtineat, quæ unico debetur & æterno Deo.

Negat idem ad cap. 2. *epist. ad Philippeneses*. Plusquam ridiculi sunt Sorbonici Sophistæ, qui ex præsentis loco; *Vt in nomine Jesu omne genua flectatur*, genuflectendum esse colligunt, quoties nomen Jesu pronunciat, quasi vox esset magica, quæ totam in sono vim haberet inclusam.

3.

Sine Baptismo Christi neminem salvari docet Calvinus, ad cap. 3. *Ioannis v. 3*. Si uni hoc dixisset Christus vel paucis, non posse eos pervenire in regnum cælorum, nisi prius renati essent, possemus conijcere certas duntaxat personas notari, sed de omnibus sine exceptione loquitur.

Idem negat *Instit. lib. 4. cap. 16. §. 36*. Explodendum est eorum commentum, qui omnes non baptizatos æternæ morti addicant,

4.

In cæna Domini miraculum agnoscit Calvinus. *Tract. de Concordia inveniunda*: Ergo (inquit) in Sacra Cæna miraculum agnoscimus, quod & naturæ fines & sensus nostri modum exuperat, dum Christi vita nobis fit communis, & ejus caro nobis in alimentum datur.

Negat verò disertè *Instit. l. 4. cap. 17. §. 24*. agens contra Lutheri asseclas: Isti, inquit, boni ejus zelotæ miraculum sibi fabricant, quo sublato evanescit Deus cum sua omnipotentia. Et ibidem §. 24. Illi auditis Christi verbis, *Hoc est Corpus meum*, miraculum ab ejus mente remotissimum imaginantur.

Sectæ Lutheranae moderne, & antiquæ in Angliâ, antilogia & discrepantia manifesta.

Patet illa, in mutatione Libri authenticæ publicarum præcum, quem sibi ab initio pro puro Dei Verbo, & fidei suæ instrumento Secta Lutherana proposuit. Nam in prædicto Libello sub Rege Eduardo & Elisabetha Regina pro vera Scrip-

tura legebatur *Tobia Caput quintum, sextum, & octavum. Danielis Caput 14. & quedam ex 13. Ex Ecclesiastici cap. 46. non passim.* Hæc autem omnia aliaque, sub Jacobo Rege eadem Ecclesia ex Libro publicarum precum tamquam apocrypha penitus expunxit: uti apertè ostendit. Examen Libelli publicarum precum prælo datum anno 1610. pag 30. Quomodo verò potest esse eadem Ecclesia, quæ eandem non habet Scripturam? In qua quod illa pro Verbo DEI olim admisit, hæc pro apocrypho modò expunxit? Manifestum sanè est vel illam pro Scriptura ista approbando, vel hanc reprobando in fide errasse.

Præterea in his, aliisque dogmatibus loca innumera, in quibus Calvinus, ac multo magis Lutherus secum apertè pugnavit, atque instar fallacis Prothæi, uti res ferebat, sese in varias doctrinæ formas transmavit. Ex quibus hoc demum conficies argumentum.

Non potest ex DEI Spiritu loqui qui vel semel in doctrina fidei proponenda sibi contradicit: Atqui Calvinus & Lutherus in doctrina fidei quam Dei nomine proponit sæpius eloquitur contradictoria. Ergo non potest Calvinus & Lutherus loqui ex Spiritu divino in doctrina illa quam se Dei nomine scribere ac prædicare profitentur. Sicut in verbo Dei scripto si vel semel in illo contradictionem apertam deprehendas, in cæteris omnibus tota Scripturæ fides evanescit. Videant igitur, ac seriò agnoscant horum Sectatores, quàm fallaces sint Prophetæ ac divini Spiritu penitus vacui, quibus ab initio fidem suam ac salutem crediderunt.

ARTICULUS TERTIUS.

Confusio & discordia Sectarum, qua ex Lutheranismis & alijs prodierunt.

NON potest esse unitas, aut veritas Fidei in Ecclesia Lutherana, cujus præcipua membra, & quasi primi Apostoli, in sua doctrina neque cum Lutero, neque inter se concordant, sed mox ubi prodierunt in Sectas varias sibi, Lutero, ac Evangelio contrarias degenerarunt, uti hic apertè demonstro.

Ac primò, ipse Lutherus in Saxonia circa annum 1517. ubi matrem suam Ecclesiam Romanam viperino more lanare exorsus est, mirum dictu in quot se figuras moresque transmavit, ut novum aliquod Religionis monstrum efformaret. Etenim ex ipso non Secta unica, sed tres immundi spiritus (quales *Apocalypsis cap. 13.* dicuntur exire de ore Pseudo Prophe-

Prophetæ) primo velut partu prodierunt. Hi sunt Homologistæ, Anabaptistæ, & Sacramentarii. Et quia tres sunt qui veritati testimonium dant in terra Spiritus, Aqua, & Sanguis; Baptismum aquæ inquirunt Anabaptistæ, Spiritum veritatis in potestate Clavium oppugnant Homologistæ, Sanguinem Domini profanant Sacramentarii, ne ullum veritati testimonium in terra integrum permaneret.

At ecce ex Anabaptistarum Spiritu cœnoso quot illico Sectæ, veluti totidem ranæ, pullularunt. Ex his enim alii à cæteris divise se *Adamitas* appellant, quod Adamum in statu innocentie se imitari profiteantur. Alii dicuntur *Sabbatharii*, quia Sabbathum more Judæorum, non diem Dominicum colendum esse docent: neque de Christi divinitate rectè sentiunt, ad Judæorum Messiam proelives. Alii se *Clancularios* Christianos vocant, quod existiment sibi sufficere fidem suam clam solo corde profiteri: & si rogentur an sint Anabaptistæ, licere id ad vitandum periculum aperte negare. Alii contra *Manifestarii* nuncupantur, qui prorsus impium esse docent, si rogentur, se Anabaptistas inficiari. Sunt & alii dicti *Tacantes*, qui nolunt amplius esse docendum aut prædicandum, eo quod mundus jam indignus sit, ut verbum Dei audiat. Sed & alii reperuntur dicti *Enthusiastæ*, eo quod jactent se divinis revelationibus intus à cœlo doceri, ac diu velut mortui jacent, quasi interea divinis colloquiis fruerentur.

Jam verò ex secunda Lutheri sobole, qui sunt *Sacramentarii*, quanta Sectarum colluvies effluxerit inspicimus. Cum enim Lutherus scribens contra Leonem Pontificem, & in Libello de formula Missæ doceret in Eucharistia neutram speciem, sed solum Sacramenti fidem ad salutem sufficere, occasionem præbuit Carolo studio, & Zuinglio, ut de hoc Sacramento Berengarii hæresim renovarent. Hinc igitur orti *Zuingliani*, qui negant verum & substantiale Corpus Christi in Eucharistiæ Sacramento contineri.

Verum de hoc dogmate en quanta mox inter illos dissensio oborta est, quot pæne capita, tot de vero hujus dogmatis sententia prodierunt. Alii & Zuingliani dicti sunt *Significativi*, qui Christi verba. *Hoc est Corpus meum*, sic intelligi volunt, ut verbum, Est, idem sit quod, significat Corpus meum. Ast alii dicti *Tropistæ*, qui Verbo, Est, in propria significatione relicto, contendunt tropum esse admittendum in voce, *Corpus*, ut intelligatur tantum in Eucharistia Corporis figura. Ab his

mnibus dissentiunt *Energici*, qui ut propius ad verba Christi accedere videantur, Corpus Domini dicunt intelligi debere per metonymiam, pro energia Corporis Christi, hoc est, pro effectu quod Corpus Christi in Cruce oblatum in nobis operatur, & cum his sentit Calvinus. Alii dicti *Arabonarii* statuunt aliud ab his omnibus diversum, nempe Cœnam Domini præberi tanquam arabonem, investituram, aut pignus Corporis Christi nobis donari. Præter hos sunt & alii ex eadem Lutheri sobole, qui Corpus Domini in Eucharistia, omninò adesse concedunt. Verum & inter illos quanta in uno puncto fidei discordia; Alii admittunt Corpus esse sub vero pane illic permanente, alii in pane, alii circa panem. Prolixum foret vel de hoc uno fidei mysterio cæterorum pugnantia inter se deliria recensere, ex quibus luce meridiana clarius ostenditur, Lutheri Sectam non veram Ecclesiam, sed errorum inter se dissidentium facundum esse seminarium.

Tertius errorum Spiritus quem evomuit Lutherus, fuerunt *Homologistæ*, cujus Sectæ præcipuus semper scopus fuit Sedem Apostolicam, & in ea potestatem Clavium à Christo traditam funditus evertere; in hanc Confessione Augustana, & cum ea Melanthon totus conspirat. Sed & hi *Confessionistæ* in plures Sectas dividuntur, ex iis enim alii dicuntur *Rigidi*, quorum duces erant Illyricus, Gallus, Morlinus, &c. qui profitentur se Lutheri dogmata integra & inviolata tueri, ut nullum esse homini liberum arbitrium, opera bona non esse necessaria ad salutem, ritus & cæremonias omnes ab Ecclesia exterminandas, & alia quæ à Luthero dubiè pronuntiata, ab illis, in summo rigore defendenda suscipiuntur. Quin & ipsi Rigidi in varias factiones, & opinionum portentia dissecantur, ex quibus prodierunt *Antinomi*, *Samosatenenses*, *Inferiani*, nec non *Antidiphoristæ*, qui nullas cæremonias veteres, sed aliquas tantum novas admittunt, & *Anticalviniani*, qui contra Calvinum credunt verum Christi Corpus in Eucharistia contineri, ac *Bisacramentales*, qui duo tantum statuunt Sacramenta, Baptismum, & cœnam Domini; ac *Trisacramentales*, qui tria Sacramenta admittunt. Plura alia inter Rigidos pullularunt Sectarum portentia tam re, quam nomine formidanda.

Rigidis opponuntur *Confessionistæ Mollis*, quorum Princeps fuit Melanthon, cui inter præcipuos hujus Sectæ duces accessit Major, Furterus, Pomeranus, ac Theologi Lipsienses. Hi contra Rigidos docent dari in homine liberum arbitrium, & post

post Fidem, bona opera saltem minus principaliter ad iustitiam requiri. Sed quod hæresi proprium est, nec illi quidem in fidei suæ fundamento concordiam colunt. Alii enim *Majorista* dicti quia Majorem ut ducem sequuntur, docent absolute bona opera ad salutem esse necessaria. At *Adiaphorista* repugnant in hoc, quod asserunt Ecclesiæ constitutiones ac cæremonias esse res indifferentes, quas licitum sit pro arbitrio admittere, aut repudiare. Alii inter Molles sunt *Quadr sacramentales*, qui ex septem quatuor Sacramenta recipiunt, Baptismum, Eucharistiam, Claves, & Sacrum Ordinem, Alii *Lutbero, Calviniani*, qui Berengarii dogma de Eucharistia sic temperant, ut persuadere velint Calvinii hæresim Sacramentariam in Confessione Augustana à Principibus Lutheranis approbatam esse, uti ipse Calvinus in sua adversus Westphalum admonitione & Melanthonem testificatur. Alii dicuntur *Medi Osiandrini*, quia cum Osiander hominem essentiali DEI iustitia iustum esse docuisset, & contra *Illyricani* assererent hominem solum imputative iustum haberi, correxerunt utrosque Medi-Osiandrini, quasi mediâ viâ docentes, hominem quidem in hac vita tantum imputative, iustum reputari, in vita autem beata illum fore iustum eâ iustitiâ quâ ipse Deus per essentiam iustus existit. De his ac pluribus alius Molles illi Lutheri asseclæ inter se non molliter digladiantur.

Ab his ac Rigidis recedunt *Confessionista*, qui *Recalcitrantes* dicuntur, eo quod contra ipsius Lutheri doctrinam ausi sint aperte calcitrare: & quamvis nolint omnino à Confessione Augustana deficere, sic tamen contra priores Sectas, ac contra se mutuo in multis decertant, ut in alienis castris militare videantur, quales sunt Osiandrini, Stancariani, alique quorum dogmata non recenseo.

Hæc tantum pauca unius Sectæ Capita ex fidei Scriptorum monumentis collegisse, atque in hunc ordinem claritatis causa redegissem sufficit. Ut quisque propriæ, aut alienæ saluti consulturus, dilucide perspiciat, ex uno Luthero ejusque triplici Secta, quot iterum novæ Sectæ inter se torres disseclæ, resectæque assidue pullulaverint: quæ in perpetuis dogmatum, animorumque dissidiis natae, & adultæ, potius palæstræ alicujus gladiatoria, quam unius Ecclesiæ speciem habent.

Sed nondum finita sunt istæ Sectarum dissensiones. Transeunt ad modernos Nepotes cum antiqua hæresi nova dogmatum dissidia. Hæc inter Hollandiæ Ministros hodie flagrantia, ele-

ganti stylo describit *Fridericus Spanhemius* apud ipsos *Sectarios Sacrarum litterarum Professor* in *Epistola ad Amicum*, de novissimis illic circa res Sacras dissidiis, edita Lugduni Batavorum hoc anno 1677.

Conclusio.

ET verò ex harum Sectarum discordiis quot nata fuerint per Europam prælia, quot bellis ac cædibus lacerata Germania loquuntur ætatis nostræ historiæ, ac superiorum temporum feræ ruina. Quis enim ignorat ab ipso exordio quid per Germaniam acciderit in rusticano Lutheranorum tumultu, qualia inter confœderatos Tigurinos prælia exarserint, quo facto harum discordiarum occasione Prussiam Germaniæ eripuerit Polonus, Solymanus Hungariam, nec Succus pauciora vastaverit. Per Galliam verò & florentes olim Belgarum Provincias quam interneccinis odiis hæ Sectarum furia sacra omnia ac profana miscuerint, testantur adhuc recentia non minus odiorum quam præliorum vestigia. Sed quid antiquiora memoramus. Non potuit toto Oceano cohiberi illud rapidissimum Lutherani furoris incendium, ne Britanniam universam novis dissidiis, bellis, ac cædibus inflammaret. Recenti adhuc memoriæ retinemus, quam infestis in se invicem odiis, atque armis incurrerint Protestantes, Puritani, Presbyteriani, Independentes, atque ex eodem germine sectarum de novo nascentium confusa progenies: quæ ad illum furoris apicem progressa est, ut non dubitaverit supremum Religionis suæ caput excutere, ac dicatas sceleris manus regio sanguine cruentare.

Et erit etiamnum aliquis adeo fatuus & excors, ut serio in animum inducat suum, infinitam Dei sapientiam reformandæ suæ Ecclesiæ hanc hæresum se mutuo dissectarum atque armatarum colluviem in orbem immisisse. Quæ cum antiquam Ecclesiam evertat, neque per se novam, nisi merè Babyloniam constituat, quid aliud restat, quam ut omnem Christi Ecclesiam è mundo eliminet. Quis igitur erit, nisi rationis penitus exarsens, qui sibi sinat persuaderi, huic portentosæ tot capitum Hydræ Spiritum inesse divinum, qui audiri debeat, contra auctoritatem & vocem totius Ecclesiæ Romanæ quæ constanti sedecim sæculorum decursu suam Fidem, cœlestibus signis comprobata, summo animorum, dogmatumque consensu, per orbem panè universum propagavit.

Restat igitur ut ex his Sectarum dogmatumque dissidiis hæc

hactenus explicatis, hoc porro firmum, invictumque conficiatur argumentum. Tota illa Sectarum collectio pro primo suæ fidei articulo profiteretur, se missam à Deo ad reformandum Ecclesiam Romanam. Sed collectio Sectarum sibi mutuo contradicentium non potest esse vera, aut reformatrix Ecclesiæ, ut jam ostensum est. Ergo moderna collectio Sectarum quæ profiteretur se missam à Deo ad reformandum Ecclesiam Romanam, non potest esse vera Christi Ecclesia, aut reformationi idonea; sic enim curvitas esset norma recti; & falsitas, & contradictio regula perfectæ veritatis. Videat ergo in quanto salutis æternæ naufragio versetur quisquis extra gremium Ecclesiæ Romanæ inter hæc Sectarum fyrtres misere fluctuatur.

ARTICULUS QUARTUS.

Calumniæ quædam aperta contra doctrinam Ecclesiæ Romanæ à Novatoribus confictæ.

CALUMNIA PRIMA.

In cultu Imaginum.

FAMILIARE est Sectaris quamvis labem Catholicis aspergere, quam apud ignarum populum deformes aut monstrosi appareant. Colunt hi vetusto majorum ritu imagines Christi ac sanctorum: hæc fecunda seges Calumniarum. De Papistis, inquit, conclamatum est: fugienda hæc hominum pestis; non tantum impii sunt, sed etiam sacrilegi: neque sacrilegi tantum sed etiam cultores idolorum; Christiani hominis nomen excurrunt, cum ethnicis infaniunt, infidelium more lapides, & ligna adorant.

At tu, Sectarie, Calumniam loqueris quovis lapide & ligno crassiolem. Orant Catholici ad statuas lapideas sanctorum, infers, ergo statuas lapideas adorant. En tibi in simili formâ formosum argumentum: Orant Sectarii in templis ad Aras aut columnas lapideas, ergo lapideas aras aut columnas adorant. Errore isto nos facile liberabis, si tu prius errare desinas. Fides nostra est, cultum divinum nulli creaturæ deferendum; si tu aliam nobis invitis affingas, tuum istud figmentum, non nostra religio est. Imaginem sancti hæc ratione veneramur: primo ut eâ conspecta ad cultum sancto absenti deferendum moneamur; sicut tibi, Sectarie, visa in conclavi tui Regis effugie subit animum grata quædam ac venerabunda benefici Principis recordatio. Hoc tibi noyem crimen, & inaudi-

tum genus Sacrilegii? Altero modo imagines ipsas in honore habemus, quia sanctos homines, & Deo claros representant; sicut tu, Sectarie, Bibliorum volumina, quamvis ex charta & atramento conflata, præ aliis libris in honore habes & oscularis, quia in illis descriptum Dei verbum continetur: neque sua altaria aut calicibus in sacris litteris derogatur veneratio, quorum sacrilegum abusum in Rege Balthasare cœlestis ultio vindicavit. Quidquid verò nos sanctis in Imagine deferimus, id volumus universum in Deum ipsum redundare, cujus unius gratia præ aliis homines sanctos honore prosequimur. En quo recidit immanis illa Papistarum impietas, & par cum Ethnicis cultus idolorum.

Esto, inquires, ista ratione Catholici quidam doctiores à cultu Imaginum idololatræ maculam detergant; at populus passim errore dementatur, ut credat imaginibus Numen aliquod, aut potentatorem naturæ viribus majorem inesse. Hinc illis genua flexant, oscula figunt, luminaria accendunt, templa atque aras sacrilego cultu contaminant.

Nova hæc est calumnia, quam peperit disciplinæ Catholice crassa nimis ignorantia, hanc tibi palpandam præbeo. Quæro enim, an populus noster existimet se crimen aut sacrilegium admittere, si Sancti alicujus statuam argenteam aut æneam confringat, contractam cominuat, & in pateras, lances, aliosque usus convertat, quando id publicæ, aut etiam private utilitatis ratio fieri deposcit. Nemo est inter nos qui hunc Ecclesie suæ pervulgatum usum & institutum ignoret. Numen scilicet inesse credit statuæ quam frangit, ligno quod fecat imagini quam in publica Ecclesie luce lacerat atque comminuit. Apage cæcam calumniam: non sunt hæc nostri popelli, sed tui Ministelli deliria, cui parum est in re aperta cæcutire, modo vel sic Religioni Romanæ aliquam impietatis larvam imponat, contra quam possit è Cathedra falsitatis, ad captandum populi sui plausum, liberius detonare.

CALUMNIA SECUNDA.

De signo Crucis.

Altera calumnia est, Catholicos ligna in Crucis modum transversa populo adoranda proponere: sibi persuadere in hoc signo latere internam & arcanam virtutem, ad pellendum quolibet morbos, & quamlibet dæmonum potestatem debellandam. Et quamvis Catholici omnes uno ore reponant, se neque adorant

adorare neque invocare aliquam internam ligni virtutem, sed adorationem, ac fiduciam suam ad Christi in Cruce passi personam referre, surdis canunt, qui audire nolunt quid Catholici credant, sed quid Sectarii ipsis affingant, tanta est conviciandi libido. Ut vero exornando huic convitio populare ludibrium adiciant, Catholicum percunctantur: An si parens illius aut avus in patibulo expirasset, propterea vellet patibulum in familiae tuæ insignia adoptari. O pium, ac dignum Christiano homine argumentum. Quæro ego vicissim: An si parens tuus in Cruce expirasset, illum hominem tanquam tuum ac totius mundi Salvatorem adorares? Absit, inquis, istud nefas: alius enim homo est Christus, quam quivis cæterorum mortalium. Vides quam facili responso ipse tuam enerves ludicram quæstionem. Si ergo humanitatem Christi pro nobis passam propter unionem cum Verbo tanquam instrumentum redemptionis nostræ adorare non recusas, cur signo Crucis ob singularem conjunctionem cum Christi humanitate nullum genus sacræ venerationis deferendum censeres? At, inquis, populus ignarus non Christum, sed ipsum lignum Crucis adorat. Verum contra, populi cultum constituit non aliena cogitatio, sed propria intentio. Audi ergo & paucis cape. In Cruce non colit lignum, sed in ligno Christum adorat: quem autem adorat, illum & invocat, & propter hunc Crucem in quo passus est tanquam passionis instrumentum & signum in honore habet. Tunc audeas aperta fronte profiteri, te non magis Crucis signum, quam latronis patibulum venerari, Tam sacrilegam vocem non tantum dæmones, sed etiam plerique horum temporum Sectarii exhorrescunt. Non adæo possunt primævæ Ecclesiæ monumenta ignorare, ut de Crucis veneratione, ac virtute tempore Hieronymi, Augustini, Tertulliani, Constantini, ac Helenæ nihil in aures animamve admiserint. Obviunt est, quod narrat S. Augustinus *lib. 22. de civit. Dei cap. 8.* matronam quandam Carthaginensem nomine Innocentiam cum immedicabili morbo sinum illi cancer exederet; signo Crucis repente curatam esse. Nec minus notum, quod refert S. Hieronymus in vita Hilarionis. Exorto ingenti terræ motu, post mortem Juliani, maria suos terminos egressa Epidauris exitum minabantur; horum rogatu S. Hilarion contra tumentem maris gurgitem signum Crucis in arena formavit, confestimque stetit indomitum elementum, ac retrò relapsum in suam sese alveum recepit. *Hoc, (inquit Hieronymus) Epidaurus est omnis illa*

illa regio usque hodie prædicat, matresque docent liberos suos ad memoriam in posteros transmittendam.

CALUMNIA TERTIA.

De quadam Iohanna Papissa luculentè refutatur.

Modernis Sectariis, maximè Anglis, obijciunt Catholici, quò regnante Elizabetha, fæminam sacrae potestatis & Ordinis incapacem, in Ecclesiæ suæ caput evexerint. Hærent illi ad hoc exemplum orbi hætenus invisum, tanquam ad apertum Sectæ acephalæ argumentum. Sed, cum alia arte monstri Capitis deformitatem abstergere nequeant, aliud monstrum non dissimilè Catholicis affingunt: Ajunt enim anno Christi 855. Leoni IV in Sede Romana successisse fæminam, quæ in Pontificatu dicta fuerit Johannes VIII. & in eo sedisse annis duobus, & mensibus quinque. Hanc verò Joannam volunt fuisse origine Anglam, sed natam Moguntia in Germania, & à quodam amatore in habitu virili ductam Athenas, postea scientiis instructam venisse Romam, ibi ementito sexu in Pontificem electam. Denique dum de S. Petro in Lateranum tenderet, in via coram populo perierit, & fæminam prodidisse.

Videamus quàm bellè inter se hujus figmenti membra coherant. Assumpta est, inquiunt, in Pontificem anno 855 interea per quadringentos annos usque ad quemdam Martinum Polonum qui vixit anno 1250. omnes historiæ Ecclesiasticæ Scriptores rem tantam, tamque publicam ignorarunt, aut de ea, quasi conjuratione facta, homines tot sæculis dissiti in suis scriptis penitus siluerunt, in quorum monumentis immediatè post Leonem IV. consignatur Benedictus III. nullâ istius fabulosi Joannis aut Joannæ factâ mentione.

In gratiam, inquit, Romanæ Sedis rem tam deformem in Catalogo Pontificum ultro præterierunt. At quamvis ista tam admiranda tot sæculorum conspiratio Latinos Scriptores invasisset, Græci tamen authores ut est Zonaras, Cedrenus, Curopalates, qui ante Martinum, Polonum Annales scripserunt, pro suo erga Sedem Romanam odio & invidia, historiam tam enormem minimè reticissent: multò minus istorum temporum hæretici Sedis Apostolicæ hostes infelissimi. Audiverint fortè hujus fabulæ primi authores, fæminam aliquam in alicujus privatae Ecclesiæ Sedem irrepsisse, statimque odio stimulante rumorem illum Sedi Romanæ affingere non dubitarunt.

Deiade ipsa quæ circumfertur facti narratio apertè fabulam pro-

Prodit, Magdeburgenses centur. 9. cap. 20. ajunt fuisse Anglam, eo quod fuerit ex parente Anglo nata Moguntia. Theodorus autem & Bibliander in Chronico, asserunt tantum dici Anglam, eo quod in Anglia educata & litteris erudita fuerit. Gerardus verò refert pro Angla habitam, eo quod Monachus Anglus eam ementito habitu per Galliam, & Italiam circumduxerit. Alii demum tradunt eam non fuisse eruditam in Anglia, sed Athenis operam studiis dedisse, cum tamen ex Ballarmino & aliunde probetur eâ tempestate litterarum studia usque ad Bardam Cæsarem in tota Græcia extincta fuisse. Quam quæso hæc tam pugnantia testimonia referunt speciem veritatis? Denique quis credat hanc faminam sagacissimam, quæ in reliqua ætate sexum tanto studio & arte celaverit, adeò fuisse imprudentem, imò dementem, ut, cum sciret se tot mensibus uterum gerere, in publicum processerit, suamque infamiam toti populo spectandam ac vindicandam prodiderit? Quid verò de ea in tantis flagitiis deprehensa factum fuerit, quomodo postea vixerit, aut quomodo obierit, inter ipsos etiam Adversarios altum silentium, ac si ipsa una cum hac fabula è rerum natura subito evanisset. Apagè indignum sano cerebro commentum, ex quo nihil aliud probant nostri Sectarii, quam insanam, cæcâque contra Ecclesiam Romanam calumniandi libidinem.

Atque ut calumniam tam infeliciter fabricatam, si quid habeant frontis tandem erubescant: Consulant de ea Confutationes *Blondelli* ex ipsa Calvinî Secta viri litteratissimi, qui postquam ex antiquioribus monumentis, hujus Fabulæ authores, tempus, locum ac partes omnes accuratè expendisset, demum apertè demonstrat, nullam subesse veri speciem, totum esse inane figmentum, & suis Architectis maximè probròsum. Adeò nempe luculenta est veritas, ut suis etiam Adversariis suffragium extorqueat.

Referuntur Calumniæ quædam apertæ à Ministris præsertim in Anglia confictæ.

Asserunt imprimis Catholicos in Pœnitentiæ Sacramento impunè omnibus flagitiis fræna laxare: ac pro criminibus in futurum perpetrandis absolutionis beneficium impertiri. Ut corruat hæc Ministrorum infamis ignorantia, aut versuta ignorantia simulatio sufficiat ad singulorum Catholicorum testimonium, & conscripta passim fidei nostræ monumenta appellare, in quibus, de absolvendis peccatis in futurum committendis

ne tenue quidem vestigium deprehendes : quinimò omnes passim Sæctarii, cum ipso Luthero, Confessionem peccatorum apud Papistas crudelissimam conscientia carnificinam appellant. Tam belle criminationes illæ inter se concordant, quam solent mendacia convenire.

Iterum, ut impingant Catholicis omnium scelerum carnisque licentiam, ajunt gravissima quæque flagitia inter illos pro venialibus haberi. Refert in hanc rem Johan. Barclaius, se præsentem serenissimo Angliæ Rege interrogatum ex suis Episcopis aliquos. Ecquid Catholici de Fornicatione sentirent? an eam pro mortali, an veniali ducerent? Atque illum sine cunctatione respondisse, inter Scriptores Catholicos esse qui Fornicationem in Venialibus numerarent. Commotus mendacis tam splendido Barclaii libere reposuit. Non visum esse inter Catholicos probatum auctorem, cujus doctrina tam infandum præbeat Veneri patrocinium. Dum inter hos de ea quæstione pluribus disceptatur, subintrat conclave regium Episcopus alter non levis famæ Sæctarius. Rex ad hunc conversus, hic, inquit, disputatur, an Catholici doceant Fornicationem mortalem esse culpam, an venialem. Illi confestim, ac si de re notissima sententiam pronuntiaret, Venialem omninò (Rex serenissime) Venialem culpam existimant. En quales hi sunt seniores populi, qui Ecclesiam Romanam, & innocentem Susannam, suis calumniis & convitiis opprimunt. Hi sunt idonei Judices controversiarum fidei, hæc oracula fallere & falli nescia, ex quorum ore populus discernat quid Apostoli, quid Patres antiqui, quid prisca Ecclesia docuerit; qui in doctrina præfenti & ante oculos posita tam malignè cæcutiunt.

*Ostenditur Impostura iniquissima ANTONII EGANI
de questu Simoniaci Ecclesiæ Romanæ per Apostolicos Missionarios.*

PRodiit non ita pridem pestifer Libellus Antonii Egani, pudeat dicere natione Hiberni, qui desertâ avitâ fide, religiosâ professione, & suâ patriâ, in Angliam profugit, nec enim Hiberniæ telus animal tam venenatum in suo gremio sustinere potuit. Vulgavit ille contra Apostolicos Missionarios calumniam mirâ arte confictam, de questu Sacrilego ac Simoniaci, quo singula flagitia venalia exponunt, taxato etiam pretio quod ex eorum absolutione aut dispensatione corrogare debent: tanta solet esse trans-

fugis calumniandi libido. Nolo ego (quod mihi promptum foret) rem hanc pluribus persequi, sed tantum paucis, & absque ullius ostensione calumniam adeò perniciosam dissipare, ne pergat incautos in errorem inducere.

Atque imprimis quero, Egame, quibus argumentis, tabulis, ac testibus hanc accusationem gravissimam in publica orbis luce confirmas? Hoc ut præstes, omnium gentium leges, & ipsius Angliæ statuta requirunt, quæ jubent accusatorem legitima criminis probatione destitutum Impostoris infame nomen ac pœnam subire. Hic verò, in accusatione gravissima, nihil aliud Eganus nisi suam unius fidem, eamque levissimam, in causæ suæ testimonium adducit. Cum tamen Jus omne tam civile, quam Canonicum, & ipsum Actorem, & inimicum, & malevolum, & infamem, & Apostatam à testium numero penitus excludat. Vide si quid Juris delibasti *C. Cum oportet de Accus. Et l. us. ff. de manu vini*; Et in *C. Alienæ erroris 3 q. 4.*

Ex quibus manifestè conficio tantum abesse ut tuo testimonio susceptæ accusationi ullam veritatis umbram concilies, ut potius te ipsum execrandæ calumniæ authorem, & impostorum pœnis obnoxium admittere cogaris. Neque verò arbitror ipsa A Catholicorum tribuna alia adeò esse æquitati inimica, ut audiendos censeant fugitivos in suos Dominos crimina procedentes, nullo alio teste, nullis tabulis, nullâ veri specie comprobata.

Secundò interrogandus mihi est Eganus, quo pacto fieri possit, ut Missionarii Apostolici impunè, & ex præscripto Cancellariæ Romanæ, ut ipse fingit, quæstum Simoniacum ubique exerceant, quem ipsa Ecclesia, cum Pontifice Romano, in œcumenicis Conciliis congregata, severissimis semper legibus damnat, ac pœnis infectatur? Legantur censura ac pœnæ gravissimæ contra Simoniacos ab Ecclesia Romana constitutæ in Concilio Romano primo sub Alexandro II. Pontifice. Extant contra eosdem decreta Concilii Placentini, ubi traduntur fuisse quatuor millia Clericorum tempore Urbani II. Eadem fuit mens & sententia Patribus ex toto orbe Christiano congregatis in Concilio generali Lateranensi VI. sub Innocentio III. *cap. 36.* Nec minor nostro ævo cura incessit omnes Ecclesiæ Præsules in Tridentina Synodo collectos, ne quem è suo corpore, aut aliud Ecclesiæ membrum execranda Simonix pestis afflaret, contra quam firmissimos legum obices opponit *sess. 21. in decreto de Reformat. cap. 1.*

His accedunt gravissima Pontificum diplomata, quibus quæstui Simoniacò omnis in Ecclesiam aditus severissimè præcluditur.

tur. Et quidem Eugenius VI. præcedentium Pontificum ac Conciliorum vestigiis insistens in suo diplomate, post multa in hanc rem decreta, his verbis concludit, *Statuentes præterea quod universi & singuli, etiam præmissa, quavis dignitate præditi, qui quomodolibet dando, vel recipiendo Simoniam commiserint, aut ut illa fiat, Mediatores extiterint, seu procuraverint, sententiam Excommunicationis incurrant &c.* Et ne harum legum vigor lapsu temporis vel in minimo laxaretur, proximo sæculo disertè innovantur à Leone X. in sua Constitutione quæ incipit *Superna*. §. 37. *Constitutiones, inquit, per Antecessores nostros, etiam in sacris Conciliis contra huiusmodi Simoniacos editas innovamus, easq; inviolabiliter servari præcipimus, ac penas in eis contentas pro expressis & insartis haberi, & delinquentes, etiam auctoritate nostrâ, affici volumus.* Atque has Constitutiones perpetuò valituras & in quovis Ecclesiæ tribunali severissimè observandas, non minori semper curâ alii, atque alii Pontifices instaurant.

Quis ergo, nisi fatuus, uni credat Egano fugitivo, Apostatæ, & Ecclesiæ Romanæ hosti jurato, contra hæc quæ adduxi testimonia, ac publica Ecclesiæ Jura, ac tribunalia toto orbe notissima.

Hinc ego vos Academici Oxonienses, qui Egani libello testimonium apposuistis, & omnes cordatos monitos velim, ut omnia sedulo circumspiciatis anteaquam aurem huiusmodi Transfugis, multo minus fidem præbeatis, qui prius honestatem omnem quam fidem exuerunt.

Veniunt illi ad vos in vestimentis ovium, intus autem sunt lupi rapaces, qui non dubitant quavis calumnia Ecclesiæ Romanæ famam lacerare, ut hac infami arte vestram gratiam ac patrocinium promereantur. Latet, mihi credite, latet intus fraudulens Sinon, qui multa de Danais mentitur, paratus interea, si referat, vestram quoque Trojam incendere, eoque se proripere quo libido, quo lucrum, quo novus furor impulerit *Talos*, inquit *Eralmus ad Unibaldum, tantum quarunt censum, & uxorem, cætera præstat illis Evangelium, hoc est, potestatem vivendi ut volunt.* Neque hic de genio irrequieto, quo Transfugæ illi agitantur nostri tantum temporis sensus aut censura est. Innatam illis levitatem ac depravatam indolem vivis coloribus depinxerunt nobis primi Ecclesiæ Patres, ne malis artibus incautos in fraudem inducerent. *Non existimes, ait S. Cyprianus de unit. Ecclesiæ, bonos de Ecclesiâ posse discedere: triticum non rapit ventus, sed arborem solida radice fundatam procella subvertit, inanes paleæ tempestate jactantur.*

invalide arbores turbinis incurfione evertuntur. In eandem fententiam notat Tertullianus per hujufmodi Ecclefie fpumas, ac vilia purgamenta, fincerum illius corpus magis purum, integrumque confervari. *Avolent quantum volent palea levifidei quocunq; afflatu tentationum, eò purior maffa frumenti in horreo Domini reponetur.* Hæc omnia in leviffimis Egani moribus quam apertè eluceant quifquis obfervare voluerit, facile concludet, nihil aliud ab hujufmodi Protheo, quam malas artes, fraudes, ac calumnias, expectandum fuiffe.

Contra fatuam Conclusionem ANDREÆ SALL pro Secta Protestantium fufcipienda.

A fferit ille, in fua Recantatione, poft diuturnum ftudium, ac confiderationem Ecclefie Romanæ, & Lutheranæ, fe tandem *Conclufiffe.* Fidem Ecclefie Anglicanæ tutiorem & fecuriorem effe pro fua falute, quam viam Ecclefie Romanæ.

Itane tu concludis, infelix Dialectice? Expendifti igitur, te fatente, pro veritate Ecclefie Romanæ totius pænè orbis Chriftiani commune testimonium, per mille quingentes annos à Chrifto ufque ad Lutherum, omnium populorum, omniumque gentium confenfu receptum. Adeo ut toto illo fæculorum decurfu, præter Romanam, nullam omninò poffis designare Ecclefiam palam cognitam, de qua potuerit verificari perpetuus ille fymboli articulus, *Credo in sanctam Ecclefiam Catholicam.* Nulla ergò in orbe terrarum per mille quingentos annos publicè nota fuit Catholica, id eft univerfalis Chrifti Ecclefia, vel fola debuit effe Romana. Et tu ex hac præmiſſa concludis, rejectâ Religione Catholicâ ac Romanâ, fecuriorem tuæ faluti fore Confefſionem Protestantium in Anglia, quam & tota Ecclefia Catholica, & aliæ Sectæ per orbem diffufæ & maxima pars ipſius Angliæ tanquam falſam, erroneam, ac hæreticam prorfus damnant, & execrantur. Adeo ut nullum toto orbe angulum, nullam Sectam, aut Sectarium mihi poffis demonſtrare, qui in conſtituendo Capite, primatu, & hierarchia Ecclefie, cum Anglicana Protestantium Secta conveniat.

Tunc Sall, & Sal, ut ipſe putas, magnæ fapientie, tunc fana mente ponderaſti pro Ecclefia Romana tantam tamque conſtantem omni ævo Miraculorum gloriam, quam ipſe Chriftus publicam veræ Ecclefie notam ac testimonium eſſe pronuntiat. Non ignoras quanta Compoſtellæ, ubi aliquando vixiſti, edantur prodi-

prodigia omnibus conspicua, quanta in Monte acuto, quanta Laureti in ipso sinu Ecclesie Romanæ, ut alia sileam toto orbe notissima. Sat tibi nota constantia tot Martyrum signis innumeris à Deo comprobata, qui omni ævo veritatem Religionis Romanæ suo sanguine ita consignarunt, ut nullis Tyrannorum tormentis (multo minus unius Pseudo-episcopi blanditiis) à primæ fidei confessione dimoveri potuerint.

Hanc tu Religionem pro animæ tuæ salute tibi deserendam concludis, & amplectendam sectam paucorum Protestantium, cujus originem, aut progressum omni ævo à Christo usque ad Lutherum, & tu, & orbis univèrsus ignorat. Pro cujus veritate, præ aliis Sectis, quas ipse condemnas, nullum particulare Dei testimonium, nullum generale Concilium, nullum divinum Miraculum, nullum sæculorum aut gentium consensum poteris in medium proferre. Quidquid enim tu pro cætu Protestantium sive ex arcano, tibi que ignoto Spiritus testimonio, sive ex scripturarum intelligentia illis solis à Deo donata, præteades; idem sibi puritani, idem Anabaptistæ, idem independentes, idem reliquarum Sectarum colluvies eodem jure vindicabit. Non tantum ergo totius orbis Catholici suffragio, sed tuo etiam judicio constrictus & condemnatus teneris.

Heu Sall miserande, Sal infatuave; aded ne tutus ille in Christo Pater, aut potius parricida, te potuit dementare, & omnem bonæ mentis aciem eripere, ut in Conclusionem tam stolidam, tam cæcam, tam infamem te adactum fateare? Quâ tandem factum est, infausta metamorphosi, ut qui poteras tibi & aliis Sall esse Christianæ sapientiæ, nunc ut insulsum cadaver ad nihilum valeas ultra, nisi ut mittaris foras, & ab hominibus ubique gentium tuo merito conculceris.

At agnosce infelix, agnosce tandem, quanta te involverit mentis caligo, quæ cæco impetu Te in hanc erroris abyssum præcipitem adegit. Revoca, dum licet, infaustum gradum, quo ad interitum festinas. Aderit brevi dies illa extrema, aut potius non caliginosa, in qua dabitur profligatæ vitæ errata serò agnoscere nunquam reparare. Respice vel nunc statum animæ tuæ miserandum, in quem te ultro demersisti. Extra sinum matris Ecclesie tanquam abortivum te projecisti; sacrum Sacerdotii ministerium tot modis teinerasti; vota Deo nuncupata ausu sacrilego proculcasti: omnia salutis remedia tanquam inane ludibrium longè abjecisti. Et adhuc tot scelerum reus haud seriò advertis, quàm horrendum te judicium, quàm dira sententia, quàm im-

mane barathrum expectet. Quid dico expectat? jam coram orbis tribunali tua perfidia patefacta est, omnium iudicio condemnatus, & vinculis tuæ conscientiæ constrictus teneris, in profundum gehennæ, nisi resipiscas, quâ nescis horâ abripiendus. Ridet interea & exultat in interitu tuo, infausta hæresis ejusq; Ministri, quibus te nefandis errorum catenis mancipandum tradidisti. At luget ex adverso funus tuum Patria charissima quæ te olim genuit; luget Ecclesia quæ te à teneris in sinu fovit: luget Cæterus ille sanctissimus, qui te optimis legibus & exemplis instruit. Si enim censemus communi luctu deflendum corpus quod deseruit anima, quomodo non deflenda est anima quam deseruit Deus?

Atque utinam tandem tu teipsum deflere incipias; neque verò poteris, nisi ferreus es, à salubri luctu ac lachrymis temperare, si oculis tuis seriò proponas statum animæ tuæ tot modis horridum ac luctuosum: deformata omnia pristinae Religionis vestigia, obliteratam pietatis speciem, extinctam probitatis imaginem, aut potius in imaginem Satanae sacrilego furóre transformatam.

Pandit adhuc Clementiæ sinum prodigo Filio benignus Deus; humanum esse novit labi & errare, sed dæmoni proprium in errore perdurare. Unica ad salutem restat via, à lapsu gradum revocare, errores agnoscere, ac palam abdicare. Non desunt tibi etiam in Anglia non indecora magnorum heroum exempla, qui non dubitarunt abdicato quovis officio, dignitate, & Aulae gratia, errores potius corrigere, & ad Romanæ Ecclesiæ gremium convolare, quam certissimum æternæ salutis naufragium incurrere. Et tu tandem Salle, qui hos secutus es errantes, sequere dum licet penitentes; utq; in oppugnanda Christi Ecclesia te subito in Saulum transformasti: ita in propalanda ipsius fide ac veritate, te deinceps Paulum exhibe. Hoc à te suo jure deposcit roties indignè proculcata Religio, violata conscientia & æquitas, & quod caput est, nunquam nisi sic evitanda mors illa immortalis, & gehennæ nunquam extinguendæ supplicia.

Quod si in ista qua detineris mentis caligine incipiat tandem tibi radius aliquis divinæ lucis ob oriri, reflecte oculos ad Petram unde excisus es; neque pudeat post tot errorum labyrinthos ad agnitam olim Ecclesiæ Catholicæ semitam respectare.

Utque tibi ad hoc non desint Considerationes idoneæ, quas in Dei conspectu sincero animo revolvas, non recusavi (utinam

in tuam quoque salutem) laborem formandi in hoc opere pauca quædam ac dilucide Argumenta, quibus necesse est à Novatorum erroribus ad veram Ecclesiam quemlibet adduci, qui apertam salutis viam animo non penitus obcæcato investigare voluerit.

ARTICULUS QUINTUS.

Novarum sectarum dogmata Particularia proponuntur.

Hæresis Anglicana Protestantium, Puritanorum, Independentium.

Protestantes in Anglia Religionem sibi fabricarunt à ceteris Protestantibus Germanæ in multis diversam, uti supra cap. 2. ostendi eos nec quidem in articulis fundamentalibus per omnia convenire. Est autem secta Protestantium conflata ex variis dogmatibus partim Lutheri partim Calvinii, quibus & alia sunt adjuncta dogmata ritusque ab utroque diversi. Nam primò, Protestantes Regem statuunt esse Caput supremum Ecclesiæ Anglicanæ. 2. Admittunt Ecclesiam debere constari ex Archiepiscopis, Decanis, Episcopis aliisque gradibus Ecclesiasticæ hierarchiæ. 3. Varios recipiunt Catholicorum antiquos ritus, altaria, cereos, superpellicia, non tamen realem Christi præsentiam in cæna Eucharistica, Estque hæc in Anglia Religio Regis, & Aulæ, cui per varias leges conantur reliquas sectas conformare.

Puritani è contra sunt rigidi Calvinistæ, nec nisi purum DEI verbum juxta Calvinii placita se admittere profiteantur. Hi in negando Regis primatu: in excludendis gradibus Hierarchiæ Ecclesiæ Romanæ ritibus, Protestantibus è diametro opponuntur. Qui & alio nomine *Presbyteriani* nuncupantur: eo quod velint Ecclesiam suam; exclusis Episcopis ac Ministris, à solis Senioribus laicis administrari.

Independentes, qui maximè Cromvelli tempore emerferunt, in hoc Puritanis ac Protestantibus adversantur, Quod neque Reges, neque Episcopos, neque Seniores ad Ecclesiæ Regimen admittant, sed velint quemlibet sibi Ministrum esse: ac quemvis sine ulla personæ ac sexus distinctione esse legitimum verbi DEI præconem, idque quovis loco, ac tempore, dum sentit se à Spiritu sancto ad prædicandum DEI verbum impelli. Ac proinde altaria, pulpita, rem frustraneam, & è medio tollendam existimant. Pro suæ sectæ defensione contra reliquos sectarios hoc argumentum validè intorquent: Vobis omnibus licuit Ecclesiæ

eleſiæ Romanæ antiquos ritus ac Cæremonias omnes evertere ac reformare, quibus centenis annis ante vos uſa fuerat. Ergo nobis multo magis licebit veſtros ritus, Eccleſias, ac Cæremonias abolere, quæ tantum de novo emerſerunt, neque pacem cum Eccleſia Romana authoritatem, aut antiquitatem obſervaverunt. Videant quæſo Proteſtantes, & Puritani, niſi à ſuo errore recedant, quo pacto ab hoc Independentium argumento ſeſe expediant.

Sæcta nova, Tremblantium dicta.

NON ita pridem anno Chriſti 1655. originem ſumpſit in Anglia, nova ſæcta, Tremblantes dicti, qui caperunt Londinæ, quati æſtro quodam perciti, in compitis, ac trivijs comparere ſolo induſio teſti, cætera nudi. Hi miras viſiones, ſuaque ſomnia tanquam revelationes divinas populo referebant, ac velut concionabundi & divino Spiritu agitati monebant oportere *in tremore ſalutem operari*, atque hinc illud Tremblantium nomen acceperunt. Horum aliqui comprehenſi ſunt & flagellis caeſi, quorum præcipuus erat Jacobus Nailor, qui deſertæ militiæ, in qua ſub Fairfaxio agebat caſtrorum metatorem, hiſ Fanaticis ſe ducem præbuit. Et quamvis publicè ſtigmatè inuſtus, lingua etiam cadenti ferro perforata, & ergaſtulo, demum incluſus fuerit, nihil tamen de ſua infania remiſit. Pergitque etiamnum hæc male ſana rabies per varias Angliæ provincias multorum animos occupare.

Docet hæc ſæcta primò Scripturas tam veteris, quàm novi teſtamenti nequaquam eſſe Dei verbum.

Secundò, in Scripturis non contineri veram lucem, quæ homines ad ſalutem adducere debeat.

Tertiò, Omnes omninò homines hac verâ ac ſalutari luce inſtructos eſſe, ſicut neceſſarium non ſit ad eam docendam Miniſtros aut præcones ullos designari.

Quartò, Homines non juſtificari per fidem in Chriſtum, ſed opera.

Quintò, Pro hominum corporibus poſt mortem, neque conſtitutum eſſe cælum, neque infernum, in quo vitam agant immortalem.

Denique corpora noſtra, poſtquam mortua & ſepulta fuerint, nunquam amplius ad vitam reditura. En qualiæ hæc ætas etiamnum monſtra parturiat: quæ facile refelluntur ex iis quæ de Spi-

Secta Anabaptistarum, & Mennonistarum.

MENNO in Frisia non contentus amplecti dogmata Anabapti-
stis propria, se novæ Sectæ ducem constituit, habetque per
Hollandiam, Frisiamque aedecias complures, qui à Menno passim
Mennistæ nuncupantur.

Itaq; præter errores illis cum Anabaptistis communes, de pue-
ris non baptizandis; de peccato originali non admittendo; de re-
pudiando inter Christianos Magistratu politico; de Juramento,
æ de bello inter Christianos semper illicito; de animabus justo-
rum in cælum non recipiendis ante extremum judicium.

Mennistæ insuper male sentiunt de mysterio SS. Trinitatis, &
distinctione trium Personarum, quibus dicunt in verbo Dei
nullum fundamentum assignari, cum nomen Trinitatis, aut
Personæ divinæ nullibi in Scripturis reperiatur, ideoque viden-
tur ad Arianismum declinare. Sed hi breviter interrogandi, An
credant Scripturam flandricam esse purum verbum Dei? Credunt
mordicus. Et tamen nomen Scripturæ flandricæ nusquam in ver-
bo Dei scripto reperitur: neque dicitur hæc cum hebræo origi-
nali per omnia convenire.

Mysterium autem Trinitatis, & tres Personæ, etsi non istis
terminis, satis tamen re ipsa exprimuntur in Scripturis, ut in
*epist. 1. Joannis cap. 5. v. 7. Tres sunt qui testimonium dant in Cælo,
Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt, & sæpius
alibi.*

2. Docent Mennistæ Christum de corpore Virginis Mariæ ni-
hil accepisse, sed tantum per illius corpus transisse, sicut lux vi-
trum pertransit: ideoque dici Joannis primo, *Erat lux vera;* un-
de consequens esset, Christum non fuisse verum hominem.

Sed contra hunc errorem clara est Scriptura ad *Galat. 4. v. 4.
Misit Deus filium suum, factum ex muliere.* Et ad *Rom. 1. v. 3. de
Christo pronunciat Apostolus, Qui factus est ei ex semine David
secundum carnem.* Non dicitur lux facta ex vitro: neque Jonas ex
ventre ceti dum corpus illud assumendo transierat.

3. Docent orandum non esse publicè, neque voce altiori: adeò
ut dum mensæ orationē præmittunt, moris sit vultum pileo, alio-
ve modo obtegere. Quia Scriptum est *Matth. 6. v. 6. Tu autem
cum oraveris, intra in cubiculum tuum. & clauso ostio ora pa-
trem tuum in abscondito.*

Atcur non dicunt illic etiam interdictum esse in templo, aut mensa, aut alibi quam in cubiculo orare? Hi sanè novi Doctores non dubitent S. Stephanum, & cum eo morem primavæ Ecclesiæ è suo cætu eliminare, qui Act 7. v. 59. non in cubiculo, nò in abscondito, sed in publico supplicii loco orasse memoratur: *Positis autem genibus clamavit voce magna dicens, Domine ne statuas illis hoc peccatum.*

4. Arbitrantur homini verè Christiano piaculum esse crines longiores alere aut collaria, aliumve vestis ornatum, admittere: ipsi proinde in extrema specie, vestitu & verbis singularem modestiam sectantur. Et quoad crines quidem prolixiores, doctrinam suam probant ex Apostolo 1 ad Corinth. 9. 14. *Vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi.*

At videant ne Christum, & Apostolos ac plures Sanctos hoc piaculo involvant, ac reformatos velint. An non 1. Reg. 1 v. 11. Samuel, cæterique Nazareni comam alere jubentur; an hunc morem sequi non debuit ipse Christus, qui Matthæi c. 2. v. 23. Nazareus appellatur. Quoad vestitus ornatum, laudatur quidem S. Joannes Baptista Matth. 11. quod spreto vestitus elegantia cultum asperum & pilosum assumpsit; laudantur & plures alii in Catholicorum cænobiis, qui Baptistæ exemplum secuti, rudi lacerina, & cilicio corpus domant. At nulli hæc in cætu Menistarum hanc laudem adscribi cognovimus. Satis notum est quæ exquisitis artibus cutem suam curare consueverint. Sed hæc sunt Novatorum artes non novæ, ut colliges ex iis quæ tradidimus supra tract. 2. post cap. 10. de genio fallaci Novatorum cavendo.

Hæresis Gommarum & Arminii.

ANno 1605. Leidæ in Batavia exarsit gravis controversia inter Franciscum Gommarum, & Jacobum Arminium Professores Leidenses, quæ tandem in apertum Schisma erupit, & reliqua Reipub. membra in oppositas partes distraxit. Tuebatur autem Gommarus rigidam Calvinii hæresim, docens, Deum esse auctorem peccati, ac decreto immutabili prædestinasse ab æterno paucos homines ad gloriam antecedenter & independenter ab eorum meritis; cæteros verò ad gehennam reprobrasse independenter ab eorum demeritis, & ante prævisionem peccati etiam originalis; eosque ultro in peccata impellere, ut suam in illis justitiam exerceret. Contendebat ex adverso saniori doctrinam Arminius, Deum non ita procedere, sed decretum prædestinationis, ac reprobationis ordine rationis posterius esse præscien-

tiâ futuræ perseverantiæ, aut non perseverantiæ in fide Christi.
Dum hæc discordia stylum & arma per Hollandiam passim commoveret, convocata est à Statibus Synodus Dordracena anno 1619. multis Ministrorum ex Germania, & Anglia confluentibus, ut sua auctoritate per sententiam definitivam hanc litem dirimerent. Ac tandem, Gommaro ope Magistratus suffulto contra Arminium, lis magis adjudicata, quam extincta fuit, ac Barneveldius auctoritate, meritis, ac ætate gravis, tanquam Arminii fautor, septuagenario major capite supplicium luit: atque ita Convventus ille insignis plus sanguinis quam erroris exhaustit.

Sed in hoc infelix Arminii Schola, quod cum Calvino doceat Infantes natos ex parentibus fidelibus sine respectu ad Baptismum salvari, nempe ut filios Abrahæ, & in illius fœdere comprehensos.

Seclæ & errores præcipui Turcarum sive Mahometanorum.

Author hujus impie seclæ fuit Mahomet circa annum Domini 616. qui natus est in Arabia felice, ex patre Ismaelita; Saraceni enim ab Ismaele filio Abrahæ ex ancilla originem traxerunt. Cum esset humili loco natus, nobilis matronæ Camelos, cumque esset vaferrimo ingenio tantum suis artibus effecit, ut Dominam suam in uxorem acceperit. Ac tandem post multa cum Judæis, ac Christianis commercia, per varias fraudes & imposturas, Prophetæ nomen obtinuit, adeo ut dum comitiali morbo cui obnoxius erat aliquando laboraret, uxori, aliisque persuaserit, se ex conspectu Angeli Gabrielis sibi apparentis in animi deliquium concidere. His in vulgus sparsis, dum à pluribus ut verus Prophetæ coleretur, volumen aliquod variis figmentis referentem conscripsit, dictum Alcoranum, quod sibi è cælo transmissum esse fingebat. Ut autem omne genus hominum ad suam sectam colligeret, doctrinæ suæ articulos ex omnium penè gentium Religione conflavit, suaque ipsis figmenta adjecit.

Docuit itaque cum Christianis, & adhuc credunt Turcæ dari unum Deum Creatorem cæli, & terræ. Negant tamen Trinitatem personarum cum hæreticis Sabellianis, adeoque Verbum DEI esse Deum, cum Arianis; ac Spiritum sanctum esse Deum negant cum Macedonianis.

Cum Judæis utuntur Circumcisione, & abstinentiâ à carne suilla; ideoque ab initio Judæi Mahometi tanquam Messie adhærebant.

bant. Sed cum adverterent illum loco Sabbathi diem Veneris celebrare, & à vino abstinere, & circumcisionem non octavo die, sed circa 15. ætatis annum adhibere, ab illo in plurimis defecerunt.

Cum Christianis habent Turcæ aliquod genus Baptismi, qui in nuda cæremonia consistit, quâ ferè quotidie certas lotiones, & Baptismata usurpant.

Credunt etiam Christum esse filium DEI, eumque ex Maria Virgine sine virili semine generatum: agnoscunt magnum esse Dei Prophetam, sed negant esse Deum.

Ex Alcorano plura habent propria Mahometi figmenta. 1. Credunt dari Fatum, quo singuli homines ad bonum, vel malum destinati sunt.

2. Quod Mahometi, tanquam fideli veritatis cultori, in die iudicii tradendæ sint claves paradisi.

3. In futura carnis Resurrectione sectatores Mahometi introducendos in beatissimum Paradisum, ubi omnes ad cibum & potum deliciae abundarent, ac mulierum pulcherrimarum ad usum libidinis copia suppeteret. Hoc scilicet cælum est Mahometanum. Hanc tamen doctrinam ipse Mahomet damnare convincitur, dum Christum summum castitatis amatorem & præconem, magnum fuisse Dei Prophetam, & ex virgine natum agnoscit.

In hac etiam vita indulget Mahomet suis Turcis pluralitatem uxorum, & ut unam pro alia mutare liceat, pluresque ipse uxores habuit.

Credunt Mahomet ani omnes homines in suis sectis ac legibus salvari posse, sive sint Judæi, aut Christiani, aut Saraceni &c. Venique ut asseclas suos in perpetua cæcitate retineret, prohibuit Mahomet sub pena capitis ne de Alcorano, vel lege à se data disputarent; quod diceret nefas esse Mysteria disputando tractari.

Hæc figmenta ut hominibus magis persuaderet, videri voluit varia miracula patrasse, & disertè in Alcorano. *Azora* 4. dicit se in Luna miraculum fecisse, quod ejus asseclæ dicunt contigisse quando lunam in duas partes divisam ipse in manus acceptam repara vit, & in cælum remisit, sed istius prodigii neminem præter Mahometem conscium fuisse.

Moriturus anno Domini 630. in urbe Mecha prædixit se ab Angelo Gabriele tertia die resuscitandum, sed cum Gabriele non compa-

comparente Corpus putresceret, ad tegendam ignominiam Haumarus Mahometis successor sepulchrum illi magnificum erexit, ad quod Mahometani saltem semel in vita ex longinquis religionibus peregrinari solent.

Postremo advertite, ex amplitudine hujus sectæ, & multitudine hominum qui eum sequuntur, nullum posse formari argumentum pro illius veritate, uti formari solet ex amplitudine Catholicæ religionis. Quia illa tam latè propagata est sola coactione armorum, & amore libertatis ad omnem carnis voluptatem & libidinem, quam omnibus impunè concedit. Neminem verò potest ad se trahere puritate doctrinæ, aut divinorum miraculorum testimonio, cum potius dogmata habeat divinis Scripturis & honestati naturali apertè contraria. Quod sedulò notandum contra modernos sectarios, qui argumentum pro Religione Romana ab ejus amplitudine desumptum, ex ista Turcarum multitudine infringere conantur.

Græcorum Schisma, & Errores.

Ecclēsia Orientalis, sive Græcorum, conjuncta semper fuit Ecclesiæ Romanæ, donec circa annum 869. impius Photius schismati initium dedit, qui post S. Ignatium, ex Sede Constantinopolitana ab Imperatore depulsum, in eam intrusus fuerat, & contra Canones ordinatus. Cum verò à Pontifice Romano confirmationem obtinere non posset, ab illius obedientia se subduxit.

Idem schisma, ob similem causam, redintegrit Michael Constantinopolitanus circa annum 1058. qui contra Canones ad eam sedem erectus, dum à S. Leone Papa reprobaretur, cepit damnare & persequi, qui Latinos ritus Constantinopoli, & in Græcia observabāt, baptizatos à latinis rebaptizare, & in quibusdam articulis Ecclesiæ Romanæ hæreseos labem aspergere. Donec post multas lites Græci suos errores in Concilio Florentino abjurarunt: sed non multo post iterum græca levitate ad vomitum redierunt. Ac tandem, Deo superbam impietatem vindicante, infelix Græcia, quæ noluit Christi in terris Vicario subesse, crudelissimum Turcarum jugum subire coacta est.

Præter impium Schisma, quò se ab Ecclesia Romana separaverunt, in varias quoque hæreses prolapsi sunt, quas etiam nuntentur.

Primò, negant Spiritum sanctum à Patre Filioque procedere, volunt enim à solo Patre spirari, sive suam processionem ab æter-

no habere: ideoque graviter damnant Ecclesiam Latinam, quod in symbolo expresse apponat nomen Filii, dicatque, *qui ex Patre Filioque procedit*, contra quam habeatur explicitè in symbolo Nicæno.

Prætextum huic errori quærent ex verbis Christi Joannis 15. v. 26. *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis, qui à Patre procedit*. Ergo (inquiunt) non procedit à Filio, cum solius Patris mentio habeatur. Sed inepta est consequentia quæ desumitur ab autoritate negativa, hoc modo: Christus illo loco non dixit Spiritum sanctum à Filio procedere; ergo id negavit. Sic enim dum de Verbo divino dicitur Joannis 1. *Omnia per ipsum facta sunt*, sequeretur hunc mundum esse à solo Verbo sive Filio, non autem simul à Patre & Spiritu sancto creatum, cum illo loco de solo Verbo divino mentio habeatur. Cæterum ex aliis Scripturæ locis satis disertè colligitur, Spiritum sanctum etiam à Filio procedere, ut Joannis 16. *vers. 15. ubi Christus de Paraclito loquens dicit: De meo accipiet & annuntiabit vobis, omnia quæcunque habet Pater mea sunt, propterea dixi, quia de meo accipit*. Atqui Paraclitus tanquam creatura nihil à Christo accipere potuit, ergo ibi Christus sive Filius dicitur Paraclito originaliter communicare aliquod esse increatum tanquam personæ divinæ.

Quod porro opponunt Græci, si Spiritus sanctus à Patre & Filio procedat, necesse erit ineptè statui duo illius principia, sive duas causas, quasi pater ad Paracliti spirationem per se non esset sufficiens: Respondetur inanes esse argutias: Etsi enim asserant Latini Patrem & Filium duas esse personas, negant tamen duo esse distincta principia, aut duas causas; sed docent utrumque simul unicum esse principium, & unicam causam. Sicut & ipsi Græci admittere debent non solum Patrem, sed tres personas necessario simul causare omnes creaturas; non tamen ideo sunt tres causæ, sed unica causa habens eandem essentiam, & eandem voluntatem productivam omnium creaturarum, neque hinc videntur Græci ne aliquid Patris potentia aut sufficientia detrahatur.

Alterà Græcorum hæresis est, quod contendant Eucharistiam conficiendam esse in pane fermentato, & Christum in ultima cæna ita confecisse; ideoque docent apud Latinos qui celebrant in azymo Sacramentum esse invalidum. At contra Ecclesia Latina docet celebrandum in azymo, quamvis nolit Sacramentum esse invalidum si conficiatur in fermentato, cum panis sive azymus, sive fermentatus in eadem specie conveniat.

Probatur autem contra Græcos Christum celebrasse in pane azymo ex Matthæi cap. 26, v. 17. Prima autem die azymorum accesserunt discipuli ad Iesum dicentes, ubi vis paremus tibi comedere Pascha? Cum ergo in diebus azymorum apud Judæos grave flagitium fuerit uti fermentato, manifestum est Christum more cæterorum voluisse in azymo celebrare, qui non venit legem solvere, sed adimplere. Præter hos, Ecclesia Græca postquam à Romana defecit, in alios errores paulatim prolapsa est.

Hic verò ad institutum nostrum præcipuè observandum est, Lutheri ac Calvinii affectas insigni nequitia hominibus illudere, dum audent jactare suam Religionem omni tempore ab Ecclesia Græca, quæ amplissima est, agnitam & approbatam fuisse. Nam ex iis quæ supra disserui patet imprimis, Græcos usque ad annum circiter 869. cum Ecclesia Romana semper conjunctos fuisse, quo tempore nihil de Religione Lutherana aut Calviniana somniare potuerunt. Secundò, satis constat etiam hoc ævo, & ab ortu Lutheri & Calvinii, nunquam hos à Græcis pro Fratribus agnitos fuisse, imò in suis scriptis horum errores acriter oppugnasse. Tertiò Ecclesia Græca, quamvis Schismatica, in pluribus tamen articulis contra modernos hæreticos cum Romana consentit. Admittunt enim etiamnum Græci septem Sacramenta: Missæ Sacrificium retinent. In Sacramento Eucharistiæ veram realemque Christi præsentiam, sine substantia panis, omninò agnoscunt: Confessionem Sacramentalem in usu habent: pro defunctis orant: Jejunium quadragesimale accuratè observant. Quænam igitur potest esse nostris Sectariis, qui hæc omnia condemnant, cum Græcis concordia? Misera certè eorum conditio, Matrem suam Ecclesiam Romanam deseruerunt, nec ullibi terrarum Fratres inveniunt.



P A R S S E C U N D A,

R E S O L U T I O N E S

T H E O L O G I C Æ I N S C H O -
L I S C O N T R O V E R S Æ.

Quia necessarium est Missionario, & ceteris qui alios docent, accuratè discernere Controversias purè polemicas, à *Questionibus Scholasticis*, qua inter ipsos Catholicos in utramque partem liberè disceptantur: maximè quoque decet virum literatum *questiones subtiliores* in promptu habere, qua passim in disputationem venire solent, & quarum ignorantio facile doctrinam sanam cum damnata confundit. Hinc, ex plurimum desiderio, harum notitiam, statum, argumenta, resolutiones, partim hic, partim alibi, brevi, commodaque methodo exponemus.

C O N T R O V E R S I A P R I M A.

De varia in Deo Scientia, ac præscientia futurorum.

§. I.

Notio, ac divisio Scientiæ Divinæ.

Primò: Deo nulla inest realis distinctio, præterquam trium Personarum: hinc quævis intellectio, aut volitio divina, aliud non est, quàm Deus per se intelligens, aut volens, sine ulla actuum distinctione, aut nova accessione, per quam aliqua mutationis internæ umbra inducatur.

2. Nulla Dei intellectio est merè apprehensiva, aut etiam opinativa: Sed omnis ejus cognitio perfecta scientia est. Quidquid enim cognoscit, id clarè, certòque judicat. Neque judicium illud scientificum formatur more nostro, per compositionem ac divisionem, sed per simplicem repræsentationem, absque eo quod prædicatum ad subjectum mediante copulâ referatur dum affirmat, aut à subjecto removeatur dum aliquid negat.

3. Scientia Dei non est discursiva, sive illativa unius ex alio. Quia aliqua mentis imperfectio est, ex antecedente clarius cognito elicere consequentis cognitionem obscuriorem, quod in omni discursu contingit. Hinc dum cognoscit Deus suam omnipotentiam esse productivam leonis, non monetur intellectus divinus à potentia productiva leonis cognita, ad cognoscendum leonem, sed utrumque simul, & per se perfectissimè comprehendit.

4. Divisio scientiæ divinæ communior est, in scientiam naturalem sive necessariam, quâ Deus ab æterno, ante omne liberum decretum suæ voluntatis, cognovit res possibles, quæ non potuerunt aliter se habere, ut mundum esse producibilem: & in scientiam liberam, quâ cognoscuntur res contingentes, sive quæ potuerunt aliter se habere, v. g. Judam peccare.

Eâ divisio aliter exprimitur, in scientiam Simplicis intelligentiæ, quâ Deus cognovit res possibles quasi abstrahendo ab earum existentia; in scientiam Visionis, quâ videt totam seriem rerum existentium in quacunque temporis differentia: & in scientiam Mediam, quâ cognoscit rem futuram sub conditione contingenti, sive quid homines & angeli facturi essent pro sua libertate, si cum his vel illis circumstantiis in hoc vel illo rerum ordine collocarentur.

5. Ut hæc triplicis scientiæ distinctio clarius inhæreat: Primò concipiatur, Deum ab æterno, anteaquam aliquid extra se producere statuisset, in mente sua, tanquam in lucidissimo speculo, complexum fuisse infinitos rerum ordines, quos si vellet, condecere potuisset: secundò, distinctè percepisse, quid in singulis ordinibus futurum esset ex libero hominum angelorum arbitrio, si decerneret illos in his vel illis circumstantiis actu producere: Tertiò, ex illis omnibus elegisse hunc ordinem rerum, qui à prima mundi creatione perseverat, & continuâ serie deinceps decurret: Quartò, hac electione constitutâ, absolutè & determinatè ex parte sui actus vidisse omnia quæ in hoc ordine ex libero hominum & angelorum arbitrio fiunt; & præter hæc præscivisse universa, quæ in quavis hypothese futura essent; atque hæc sub conditione tantum futura, alii per scientiam quam nuncupamus Mediam, alii aliter prænosci contendunt, ut jam dicemus,

§. 2.

DE SCIENTIA MEDIA.

Controversia status, & origo breviter exponitur.

EXorta est controversia hæc in scholis celeberrima de scientiâ media, præcipuè circa annum 1588. dum in lucem prodiit liber P. Ludovici Molinæ Societatis Jesu Theologi, Ulissipone in Lusitania, de Concordiâ gratiæ. Sed & Opere nondum typis vulgato, ut in ipsis eunus præfocaretur, summo studio contendit ex Schola S. Thomæ Dominicus Bannez, aliique, à quibus doctrina de scientia media, & auxiliis, ad tribunal S. Inquisitionis Lusitanicæ protracta est, & in multis vehementer accusata. Sed in hoc judicio, omni erroris suspitione liberata, robur potius quam detrimentum accepit. Instauratur tamen in Inquisitione Hispanica nova accusatio: ac primum Complutensis Universitas, jubente Illustrissimo Nuncio Cardinale Cajetano, & Senatu S. Inquisitionis, Molinæ Concordiam per annum integrum rigido examini subjecit. Sed & hinc purior robustiorque evasit, dum tandem primo Octobris anno 1596. Universitatis calculo declaratur, in Molinæ Concordia contineri sanam & Catholicam doctrinam, Scripturæ, Conciliis, Patribus, & Scholasticis consentaneam: ut testatur ipse Academiæ Rector in litteris Romanæ datis ad Cardinalem Pompejum Aragonium, quæ extant apud Paulum Leonardum p. 1. n. 36.

Itaque dum scientiæ mediæ per universam Hispaniam exagitata nihil detrimenti, multum verò incrementi, & gloriæ accederet, visum est illius impugnantibus rem totam ad Romanæ Inquisitionis tribunal revocare, ac si ea nondum alibi satis ventilata fuisset. Sic enim ex fidis monumentis rem prodit Ripalda tom. 2. de ente supernat. disp. 113. n. 55. Assæclæ Dominici Bannez, non acquiescentes judicio Hispanorum, ad supremum Romanæ Inquisitionis tribunal appellarunt, missoque in sollicitationem causæ legato sui Ordinis, qui prolixum in doctrinam Molinæ Scriptum, Cardinali Alexandrino dicatum, obtulit. Cardinalis pro excutienda Molinæ doctrina Congregationem octo Theologorum à Clemente VIII, obtinuit, quibus postea duo alii accesserunt. Sed cum hi ex Molinæ Concordia propositiones aliquas modo censurarent, modo easdem censuræ eximerent, placuit tandem Pontifici censuras aut sententias in privatis conventibus hætenus latas suppressere

aut suspendere, & causam totam ad se revocare, solemnè ritum coram se, & Cardinalibus, ac Judicibus disputandam à selectis Doctoribus tum Patrum Dominicanorum, tum Societatis Jesu, utriusque etiam Ordinis Generali assistente.

Inchoatæ itaque sunt die 28 Martii anno 1602 Romæ in literario theatro, summâ orbis Christiani expectatione, celeberrimæ illæ inter utrumque Ordinem disputationes, quæ ingenti utrimque conatu protractæ fuerunt usque ad annum 1606. Hujus temporis decursu habitæ concertationes quadraginta septem, quarum triginta septem præsentè Clemente VIII. celebratæ sunt; quo è vivis sublato, Paulus V. reliquis decem Disputationibus interfuit.

Tandem de rebus disputatis accuratè collecta est judicium censura, & summo Pontifici tradita; quæ, inquit Ripalda, conjunctis cum solis Cardinalibus eam expendit, & de sententia juxta merita causa ferenda contulit. Ac demum ipsâ die D. Augustino sacrâ 28. Augusti 1606. majori meliorique Censorum parti adhærens; cum iisdem Cardinalibus pronunciavit, *Ut omnis doctrina Molinæ indamnata persisteret, & utriusque Familia sententiæ Scholis Catholicis tuto & impunè doceretur, donec aliud à Sanctæ Sedis decerneretur*. Eâ tamen lege ut neutra pars alteram censuris carpat, injuriisve lacessat. Quæ Pontificis Sanctio utrique parti intimata est, & ulterior hujus causæ processio interdicta. Hoc Pauli Pontificis Decretum inter alios refert Spondanus *ab anno 1606*. Et de eo plura notatu digna fusè tradit Petrus à Josepho, Paulus Leonardus, Ripalda, Henao, & Anatus *de scientia media disp 4 cap 1.* & in *responsione ad fabulas Questionarii Tolosani*. Scio quas tenebras his actis offundere moliantur Xantes Mariales in sua *Bibliotheca relect.* 17. pag. 456. & alibi, quas Apostolica auctoritate dissipavit Innocentius X. in calce Decreti à se editi 23. Aprilis anno 1654.

Verùm mihi hoc loco consilium non est pluribus monimentis, quæ ad manum sunt, huic causæ præsidium adferre, sed tantum aliquam ejus notitiam delibare, in ordine ad alias Controversias, quæ hic, & alibi in hoc Opere tractantur.

§. 3.

Explicatur, & probatur necessitas scientia Media.

Scientiam in Deo Mediam negant, ut dixi, ex professo Thomistæ, neque eam admittunt plerique Scotistæ; plures tamen Academiæ, ac Scholæ celebriores eam non excludunt, imò passim à viris doctrinâ eximiis, multis, magnisque enco-

encomiis celebratur, uti videre est apud P. Henao, & plures alios. Ut verò controversiæ decisio, ejusque probatio distinctius intelligatur.

Dico primò, Admittenda est in DEO scientia illa conditionatum, quam nos mediam vocamus, hoc est, novit Deus infallibili scientiâ non solum quid agere possint, sed etiam quid facturæ essent singulæ causæ liberæ, si locarentur in his vel illis circumstantiis ad actionem ponendam vel non ponendam conducentibus, & haberent omnia ad liberè agendum requisita, quamvis etiam causæ illæ nunquam sint futuræ, vel certè nunquam in talibus circumstantiis constituendæ; hujus exempla dabimus assert. 2. de Tyriis & Ceilitis.

Scientiam hanc infallibilem de conditionatè futuris habere DEUM saltem in suis decretis, de quibus infra, admittunt quoque recentiores Thomistæ; negarunt tamen illam absolutè nonnulli antiquiores, ut Ledesma, Cabrera, aliique, qui circa objecta sic conditionate futura agnoscebant tantum in DEO scientiam conjecturalem: ac Ledesma quidem de scientia futur. conting. disp. 2. differ. 2. disertè asserit, posse quidem DEUM judicare quid foret verosimilius vel probabilius in tali eventu, non tamen posse definitum judicium ferre, quod hoc esset aut erit, si illud fiat vel fieret.

Oportet igitur accuratè observare, controversiam celeberrimam inter Thomistas & authores Societatis non esse sitam in eo, An DEUS certò cognoscat futura contingentia quæ nunquam erunt, sed tantum futura essent positâ hac vel illa conditione: in hac enim scientia DEO attribuenda plerique nobiscum conveniunt. Sed quæstio principalis, An Deus cognoscat illa futura directè in seipsis, aut antecedenter ad sua decreta, ut docent authores Societatis; an verò in suis Decretis, quæ Thomistæ statuunt in DEO absoluta ex parte actus, & conditionata ex parte objecti circa omnes actiones liberæ conditionatè futuras, quale est hoc decretum, Decerno ut si Petrus inter domum Caiphæ Christum neget; si respiciatur à Christo, moveatur ad pœnitentiam. Cum autem alii in hujusmodi decretis, cum prædeterminatione physica quibus nituntur, gravem ostendant difficultatem, ut consistant cum libertate actuum humanorum, quam beneficio scientiæ mediæ facilius expediunt; hinc illa scientia contra se, suosque Authores aliquem invidiæ fomitem ministravit.

Dico tamen secundo, Scientia media jam explicata fundamentum habet solidissimum tam in Scriptura, quam in Ratione.

Probatur itaque primò, ex pluribus Scripturæ locis, ac præcipuè 1. *Regum c. 23.* ubi Davidi Deum consulenti, An descenderet Saul in Urbem Ceilam, & an eo adveniente viri Ceilitæ Davidem Sauli tradituri essent, Respondit Deus. Si manseris, in Ceilam descendet Saul, & à Ceilitis in manus ejus tradèris. Itaque prævidit Deus sub conditione futurum adventum Saulis, & traditionem Davidis, quæ nunquam absolute consecuta est. Atquæ Deus non habuit decretum quo voluit ut si David permaneret in urbe, Ceilitæ eum traderent: Ergo Deus illud prævidere debuit independentè à tali decreto per scientiam quam vocamus mediam. Minor probatur, Quia Deus non potest velle, aut decernere ut fiat malum, quale facturus erat Saul postulando sibi tradè, & Ceilitæ tradendo Davidem innocentem, aliàs enim Deus id decernendo se præberet authorem actus mali: nam eadem ratio quæ vetat Deum absolute prædefinire actus peccaminosos, prohibet etiam eosdem decernere sub conditione.

Probatur idem ex verbis Christi *Matth. 11.* *Si in Tyro & Sidone facta fuissent virtutes quæ facta sunt in te, olim in cilitio & cinere pœnitentiam egissent.* Ubi exprobrat Judæis quod pœnitentiam non egerint, qualem facturi erant Tyrii & Sydonii, si DEUS illis eadem miracula, eandemque gratiam præbisset. Nullam autem vim habuisset ista exprobratio, sed potius frivola & ciniqua foret si necessarium esset istiusmodi decretum ex parte actus absolutum, quo statuerit DEUS convertere Tyrios, si Christus apud illos virtutes & miracula patrasset. Respondere enim Judæi Christo exprobranti meritò potuissent: Quid mirum est convertendos Tyrios si vidissent illa miracula, & nos illis visis minimè converti? Quandoquidem decretum habueris convertendi Tyrios si signa illa spectassent, pro nobis autem sub eadem conditione convertendis desit tale decretum, quod tamen ad nostram conversionem est omninò necessarium. Tantundem enim illud est, ac si Judex captivum, quem clausum detinet, hortetur ut carcere egrediatur, & egredi cunctantem hoc modo increpet, si hoc dicerem socio captivo, ille confestim exiret, habeo enim decretum, ubi hoc dicerem, simul fores carceris illi referandi, quod tibi facere non decrevi. Quis non videt viro prudenti, multò magis Christo, indignam esse istam increpationem, admissa necessitate talis decreti.

Retorquet in nos istam Judæorum querelam in nuperis Theſibus Eximius P. Jansens, nec non Exim. P. Harney theſi 16. *Idem, inquit, in tua opinione dicerent (Judæi) ob negatam ipsarum vocatio-*

vacationem certo congruam, qualis Tyriis concessa fuisset. At non ferit nos ista retorsio. Replicare enim isti querelæ in nostra sententia meritò potuit Christus, hoc modo: Vestra culpa factum est quod illa gratia sufficiens qua nunc vocati estis, non fuerit prævisa certò congrua & efficax, qualis omninò esset, si velle- tis cum ea liberè converti & pœnitere, quod in vestra situm est potestate. At non ita ab ipsorum libertate pendeat, quod DEUS ab æternò non habuerit decretum illud ex parte actus absolu- tum visis miraculis illos convertendi per media prædeterminan- tia, quale decretum ponunt in Deo respectu Tyriorum, si ea mi- racula ipsis proposita fuissent.

Porro ad enervandam vim argumenti quod supra assumpsi- mus pro scientia media, novam subtilitatem commentus est Jo- hannes Caramuel in sua *Theol. Fundamentali lib. 1. Thesi 6.* Statuit ille in Tyriis & Sidoniis piam affectionem erga miracula, & decre- tum actuale amplectendi Religionem quam viderent miraculis comprobata: ex quo, inquit, per infallibilem consequentiam constare poterat, visis prodigiis, convertendos fuisse: piur autem affectum, & illud actuale Tyriorum decretum cognoscebat Deus scientia visionis, nihil igitur opus erat scientiâ mediâ.

Sed respondeo, machinam hanc imaginariam facile corrugere, negando in Tyriis eo tempore extitisse istud actuale decretum, quod nullo fundamento ab adversariis astruitur. Vel enim de- cretum illud publico senatus populique consensu conditum fu- it, vel privato singulorum civium consilio conceptum. Si publico omnium consensu, incumbit adversariis ostendere, in quibus tabulis aut monumentis decretum illud memoriæ pro- ditum existat, nisi velint agnoscere, non Tyriorum decretum, sed suum esse commentum. Si autem asserant privato consilio singulorum animos mirò consensu coaluisse in piur illud decre- tum capeffendæ Religionis miraculis confirmatæ; nemo non vi- det quam parum probabilis, multò minus infallibilis sit arcanus ille Tyriorum consensus: cum passim in Scripturis de Tyriorum dura cervice, & impietate extent plurima; de pio autem ad veram Religionem affectu nihil uspiam scriptum reperiatur, præter- quam in eorum libris, qui hoc contra scientiam mediâ argu- mentum recenter excogitarunt; quod cum ostenderim probabili fundamento destitutum per se corrugere, non est cur operosus ex- pugnetur.

Aliam, sed non multo meliorem, evadendi viam tentarunt nu- per aliqui, qui ad eundem Scripturæ locum respondent: Tyrios

præ Judæis minori affectu suis vitiis, & erroribus adhæsisse: potuit igitur Deus per visionem istius affectus infallibiliter scire, Tyrios non amplius erroribus adhæsiuros fuisse, si eodem tempore fuissent fortius impulsus ad pœnitentiam per gratiam & miracula, quibus conversi non sunt Judæi, utpote suis vitiis & erroribus majori affectu alligati. Sufficiet ergo, absque scientia media visio divina circa istam Tyriorum dispositionem olim actu existentem, ut inde certò cognoscat eorum pœnitentiam sub conditione futuram.

Sed contra, supponere videtur hæc responsio, minorem affectum in vitia, accedente majori impulsu gratiæ, necessariò succumbere, & voluntatem gratiæ tunc implenti infallibili lege obsecundare: unde sequetur, pœnitentiam sic prævisam non fore liberam, atque ita hanc responsionem impingere in doctrinam Jansenii de gratia victrici: parum enim referre videtur, sive major impulsus gratiæ necessariò victricis componatur cum minori affectu in vitia, sive cum minori inclinatione concupiscentiæ, modò voluntas sub illis constituta ex vi intrinseca & infallibili istius gratiæ ad actum pœnitentiæ determinari debeat.

Quamquam & hæc objectio, in hypothese quam supponit, eodem cum priori vitio laboret. Gratis enim assumitur Tyrios & Sydonios, homines insigniter impios, minori affectu suis vitiis adhæsisse, quàm Judæos Bethsaidæ incolas, qui Dei notitiâ, & lege, & plurimis divinæ ultionis exemplis instructi erant, quibus poterat, vehementior in vitia affectus non parum elidi. Et in hoc ipso consistere videtur vis exprobrationis divinæ, quod cum Tyrii & Sydonii infideles majorem haberent obicem conversionis, facilius tamen per eadem miracula, eandemque gratiam liberum voluntatis arbitrium ad pœnitentiam inflexissent.

Quod si adhuc de Tyriorum moderatiori in vitia affectu benignius hic sentiendum esse contendas, cogaris etiam ad Sodomitas idem patrocinium extendere. Nam in eodem contextu de Capharnaio Judæorum urbe continuò subjungitur: *Si in Sodomis facta fuissent virtutes que in te, fortè mansissent usque in hodiernum diem*, nempe per secururam conversionem pœnitentiam. An ergo cognovit Christus scientia visionis Sodomitas minori affectu ferri in sua vitia, quàm Judæi Capharnaïtæ suis erroribus adhærerent? At contra, ipsa Scriptura disertè testatur *Genesis* 13. Sodomitas fuisse *homines pessimos*, & in suis vitiis ad extremum induratos: & tamen horum pœnitentia conditionata præ Capharnaïtis à Christo cognita, & prænnuntiata fuit, non utique ex
 mino-

minori in vitia affectu, qui ultricibus è cælo flammis ac fulphure cohibendus erat; sed ex ipsa libera, ac laudabili voluntatis ad poenitendum determinatione sub conditione futura, & per scientiam mediam prævisa. Neque video quorsum, ob expositionem tam parum solidam, aliqui scientiæ mediæ patroni judicaverint hunc Scripturæ locum non satis illi patrocinari.

Probatur secundò assertio, ex Ratione, qua simul scientiæ mediæ singularis usus ac necessitas declaratur. Quia ad salvandam libertatem & meritum nostrorum actuum necesse est dicere, omnes gratias, quæ ad actum eliciendum proximè conducunt, esse indifferentes, sic ut voluntas illis habitis possit seipsam determinare sive ad agendum, sive ad non agendum; actio enim ad quam voluntas non à se, sed ab alio principio determinatur, non potest esse voluntati libera, aut meritoria. Et tamen ex altera parte necesse est asserere, aliquas gratias sic dari à Deo, ut infallibiliter inferant actum voluntatis creatæ, cum non possit Deus homines certò destinare ad merita gloriæ æternæ, nisi per gratias quas novit fore efficaces. Hæc autem duo optimè conciliantur per scientiam mediam, & non ita per viam cui alii insistant. Nam positò quod Deus ista scientia videat. Si Petrus in talibus circumstantiis habeat hanc gratiam, eliciet actum amoris Dei; potest decernere Petro dare in talibus circumstantiis illam gratiam; atque ita decernet gratiam quæ infallibiliter inferet effectum, liberè tamen ponendum, ex determinatione libera Petri per scientiam mediam prævisa. At verò absque ista scientia non ita apparet, quâ ratione possit dicta efficacia gratiæ à DEO dandæ cum libertate voluntatis conciliari. Debet enim illa efficax & infallibilis connexio gratiæ cum actu provenire, vel ex ipsa natura & entitate gratiæ, per se determinantis, & sic non relinquet voluntatem proximè indifferentem ut possit seipsam determinare: vel certè ponet aliud quo proximè determinetur in præjudicium libertatis. Quæ difficultas plures etiam ante Jansenium, in eum errorem impulit, ut absolute negarent ad libertatem requiri illam voluntatis indifferentiam. Hunc nos scopulum existimamus aptissimè declinari per usum scientiæ mediæ jam expositum, alii aliter, quorum varias & probabiles de hoc puncto sententias dabimus infra in *Contraversia 7.*

Dissolvuntur breviter variorum Argumenta contra scientiam Mediam.

Objiciunt primò, Scientiam mediam auferre Deo rationem primæ causæ, & primi liberi. Absit tantum nefas à Scientia illa minimè noxia. Probant tamen, Quia supponit liberam determinationem voluntatis creatæ conditionatè futuram, ante omne decretum actuale & determinatum voluntatis divinæ. Est: Quid inde piaculi, quod causa prima considerata in statu conditionato nihil actu agat, ubi actu nihil agitur. Sic enim in simili forma argumentor, & ostendo ex illa objectione sequi, Scientiam etiam simplicis intelligentiæ auferre à DEO rationem primæ causæ, & primi liberi: Deus ut cognoscens per scientiam simplicis intelligentiæ objectum in statu possibilitatis v. g. actum creaturæ possibilem nullum de eo objecto habet actuale decretum: ergo Deus ut sic cognoscens non est prima causa, aut primum liberum. Si claudicat hæc sequela, vacillat & ista; Deus per scientiam mediam cognoscens objectum in statu conditionato nullum de eo habet actuale decretum: Ergo Deus ut sic cognoscens non est prima causa, aut primum liberum. En utrobique error idem se manifestat, quod nempe exigatur in statu non absoluto divina libertas absolutè exercita. Debet igitur hic primum liberum sive primum determinans sumi proportionatè ad statum in quo objectum consideratur, hoc est, in statu possibilitatis, Deus est primum liberum, sive determinans non actu, sed possibiliter; in statu conditionato Deus est primum liberum, non actu, sed conditionatè, sive, esset primum agens liberè si conditio poneretur: in statu autem absoluto DEUS est primum liberum actu & absolutè. Cum ergo pro illo triplici statu, in quo res eadem considerari potest, Deus sit primum agens & primum liberum, nullo prorsus modo per scientiam mediam excluditur à ratione primi agentis, liberi, determinantis. Nec impedit illa quo minus omne agens, & liberum creatum à DEO volente & decernente accipiat & ipsam potentiam eligendi, & totum actum electionis, relativè ad statum possibilem, conditionatum, aut actualem, in quo res à mente nostra consideratur existere. Hoc si ritè attenderetur, multum difficultatis & contentioni evanesceret.

Objicies tamen Secundò: Scientia media lædit in hoc libertatem divinam, quod non proponat Deo objectum suum cum in

diffe-

differentia ad existendum, vel non existendum, sed exhibeat determinatè futurum, si ponantur certæ circumstantiæ, quasi præveniendo determinationem divinam.

Respondeo negando assumptum : & iterum moneo, frustra objici læsionem aut impedimentum libertatis in statu conditionato ; ubi non datur locus libertati exercendæ, quæ tantum actu exerceri potest in statu absoluto. Cæterum non proponit scientia media actum voluntatis humanæ futurum sine dicta indifferentia, nisi ex hypothesi quod Deus liberè vellet suam gratiam, & concursum, & reliquas conditiones præbere, cum quibus prævidetur connectenda actio voluntatis humanæ, adeoque actus conditionatè prævisus per scientiam mediam, supponit etiam conditionatum exercitium libertatis divinæ, sive, quod hoc exercitium actu esset, si actura foret voluntas creata. Non enim concipitur hæc actura, nisi supponantur ad futura omnia ex parte DEI ad agendum requisita.

Objicies tertio : Cum scientia media non consistit libertas voluntatis creatæ : Posito enim auxilio divino, & scientia mediâ quâ DEUS novit, si detur hoc auxilium in his circumstantiis habiturum effectum, non potest non sequi consensus voluntatis creatæ.

Respondeo, Si ita noxia est libertati humanæ scientia media auxilii indifferentis, væ prævisioni prædeterminationis physicæ, actum per se infallibiliter inferentis. Nihilominus admittunt adversarii DEUM prævidere, si ponatur prædeterminatio physica, voluntatem liberè consensuram : Si ergò scientiâ conditionatâ futuræ prædestinationis non tollit libertatem voluntatis humanæ, quomodo eam tollet scientia conditionata auxilii indifferentis, quod ex parte sua voluntatem indeterminatam relinquit.

Ad rationem itaque allatam in forma dico : Posito auxilio divino, & ista scientiâ mediâ, non potest non sequi consensus voluntatis humanæ, necessitate aliquâ simpliciter antecedente istum consensum, nego ; necessitate aliquâ consequente & præsupponente liberum exercitium voluntatis, concedo ; hæc autem præscientia non potest tollere illam libertatem cujus exercitium à præscientia non pender, sed potius illa præscientia dependet à determinatione conditionata & libera ipsius voluntatis. Per scientiam itaq, mediam ideo solum novit Deus Petrum consensurum, si ponatur in his circumstantiis, quia reipsâ in illis constitutus ad consensum liberè se resolveret. Nulla igitur

hic est necessitas nisi merè consequens ex hypothese liberæ determinationis voluntatis humanæ, cum absolutè fuerit in potestate Petri efficere ut Deus hanc scientiam non haberet, sed contrariam de negatione consensus, si nempe Petrus in illis circumstantiis positus nollet consentire.

Quinimò si voluntas esset instructa gratia, & concursu DEI, & aliis ad agendum proximè requisitis, eodem modo actû eliceret etiam si scientia illa à Deo penitus abesset. Ista enim præscientia conditionata, quæ in actum nullo modo influit, non requiritur ad hoc ut voluntas possit agere, uti aliqui præposterè concipiunt, sed ut Deus in decernendo actu libero creaturæ procedat providè, & non cæco modo per auxilia & media indifferentia, cum quibus non potest cognosci conjungendum esse effectum, nisi id exploretur beneficio scientiæ mediæ; sine qua in obtinendo efficaciter actu libero, dirigendæ essent à Deo suæ gratiæ eventus incerto: sicut ab homine emittuntur in scopum plures sagittæ, de quibus incertus est an hæc, an alia scopus attingetur, cum singulæ ad hoc sint indifferentes, & possint à scopo aberrare.

Instabis, Etsi admitteretur scientia mediæ esse posterior consensu voluntatis creatæ ut conditionatè futuro, est tamen illa prior eodem consensu in statu absoluto, sive ut est absolutè futurus, & stante illa præscientiâ necessariò sequetur: Ergo scientia mediæ aufert libertatem istius consensus ut est absolutè futurus.

Respondeo distinguendo antecedens: Scientia mediæ est prior consensu absolutè futuro aliquâ prioritate rationis, in quantum dirigit Deum ut actum futurum absolutè decernat, concedo antecedens: Est prior consensu absolutè futuro aliquâ prioritate naturæ, per modum causæ influentis, nego antecedens. Tantum enim requiritur illa scientia in Deo, ut cognoscatur consensus ille positus mediis indifferentibus infallibiliter secuturus, non verò ut illa in actum influat. Quinimò positis cæteris præ requisitis actus ille non minus eliceretur, etiam si scientia mediæ abesset, ut supra ostendi, uti & ipsam scientiam mediam potius dependere à libero exercitio hujus actus sub conditione futuri.

Quomodò verò universim scientia mediæ, aut alia, quæ sic præcedunt actum liberum, ut ab ipso libero actus exercitio dependant, nullo modo officiant libertati, clarius elucescet ex similitudine umbræ, quæ corpus nostrum antecedit, quando sol nobis à tergo obvertitur. Nihil enim ambulantis libertati obest illa umbra necessariò antecedens, cum illa non obstante possit homo pro suo arbitrio huc vel illuc ambulare, & efficere ut hæc, vel illa

illa umbra præcedat, quamvis ex hypothesi quod stet ad solem Petro lucentem, debeat aliqua umbra hominem antecedere. Est autem rerum futuritio quasi quædam umbra intelligibilis, quæ licet intervallo temporum, rerum futurarum existentiam antecedit, ab hac tamen futura existentia, tota illa antecedens futuritio dependet. Non potest igitur illa futuritio aut prænotio rerum futurarum libertati præjudicare, etiam si res quæ est, vel esset futura, per suam futuritionem antecedentem seipsam quodammodo objectivè antevertat, uti umbra quasi quid idem cum corpore, ipsum corpus antecedit. Quæ similitudo facilius accommodabitur rebus quæ tantum sub conditione essent futuræ, si more Mathematicorum consideremus astrorum umbras sive eclipses, quæ post viginti millia annorum essent futuræ, quamvis fortè mundus tam diu non stabit; adeoque eclipses illæ nunquam sint futuræ, habent tamen nunc suam futuritionem in mente Mathematicorum. Sic etiam futuritio conditionata non causatur ab ullo quod actu est, vel erit; sed ab eo quod esset si conditio poneretur. Et per hanc similitudinem aptè explicari potest, quo pacto omnis Dei præscientia, prædefinitio, prædestinatio, reprobatio, quamvis fuerint ab æterno, non tollant hominis libertatem, sed à nostro arbitrio benè, vel malè operante dependeant, quod ægrè capiunt rudiores.

Objicies quartò: Usus ille scientiæ mediæ favere videtur errori Semipelagianorum; Si enim Deus in distribuenda gratia dirigatur per scientiam illam conditionalem, sequetur opera conditionatè ponenda esse causam cur Deus hanc gratiam homini largiatur, in hoc autem errarunt Semipelagiani.

Respondeo negando assumptum: Ad argumenti sequelam dico, opera conditionatè ponenda, etsi sint certo modo causa finalis, ad quæ obtinenda conceditur gratia, non esse tamen opera illa causam meritoriam, aut impetratoriam gratiæ, sicut illa nondum existentia gratiam sibi à DEO tanquam præmium concedi postulent; hoc autem contendebant Semipelagiani. Cum enim vellent omnem Dei gratiam homini dari ob merita ejus naturalia prævisa, & sæpè non reperirent merita absolute futura, recurrebant ad merita, sive bona opera conditionatè ponenda; sicut assererent ex duobus infantibus morituris unum prædestinari Baptismum, & alteri negari, eò quod Deus prævideret, si supervixissent, unum benè acturum, alterum malè: item unum ad vitam, non alteri, fidem prædicari, eo quod Deus præsciret

hunc non illum, crediturum, si fides illis annuntietur. Ista autem doctrina etiam apud defensores scientiæ mediæ prorsus erronea est, cum certum sit nullum opus, nisi absolutè existens, præmium aut pœnam mereri: imo constet multos præmaturè mori ac salvari, qui si diutius vixissent, in multa demerita, & peccata incidissent, juxta illud Sapientiæ 4. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus*: quem proinde locum sibi adversum, teste S. Augustino *lib. de prædest. Sanctorum cap. 14.* Semipelagiani repellebant, tamquam è libro non canonico citatum. Causa itaque motiva cur Deus det alicui gratiam quam prævidet fore efficacem, potius quam merè sufficientem, est ipsa Dei bonitas, quam non tenetur in omnes æqualiter exercere: præscientia autem conditionalium proponit Deo opus bonum conditionalitè futuram, uti dixi, non ut causam meritoriam gratiæ efficaciæ, sed tantum ut causam finalem, quæ non movet actu existens instar meriti, sed per modum objecti futuri, & per media procurandi, juxta illud D. Thomæ *quæst. 23. Art. 5. ad primum. Usus gratiæ præscitus non est ratio collationis gratiæ, nisi secundum rationem causa finalis.*

Objicies quintò, S. Augustinus agens contra Semipelagianos, scientiam mediã non agnoscebat. Nam teste Prospero *in ep. ad S. Augustinum.* Semipelagiani credebant ab Augusto sub nomine prædestinationis, fatalem quandam induci necessitatem. Atqui vltius necessitatis nulla poterat esse apparentia, si prædestinaretur gratia indifferens, quæ per scientiam conditionalium certò cognoscitur consensum voluntatis liberè obtentura. Ergò D. Augustinus illam scientiam non agnoscebat.

Respondeo, etsi S. Augustinus in statuenda prædestinatione usus fuisset scientiã mediã, potuisse nihilominus Semipelagianis videri, etiam cum illa, non satis salvari hominis libertatem, sicut etiamnum multi contendunt per prædefinitionem nixam scientiæ mediæ creaturæ libertatem everti, uti supra vidimus in objectione quarta: quamvis è contra alii existiment eã positã nullum esse evertendæ libertatis periculum.

De cetero, notam fuisse S. Augustino, aliisque Patribus scientiam illam conditionalium, patet vel eo, quod noverint ex Scripturis DEUM præscivisse, quid acturi fuerint Ceilitæ si David apud eos mansisset; & quid visis Christi miraculis fecissent Tyrii & Sydonii, de quibus supra. Atqui S. Augustinus & Patres non agnoverunt de actionibus istis sub conditione futuris decreta conditionata quæ ponunt Thomistæ; sæpè enim disertè doct

docet S. Augustinus, non omnium rerum, quantum est in DEO præscientia, earum etiam esse prædestinationem, sive decretum, sed prædestinationem esse de rebus bonis tantum, præscientiam etiam de malis. Ergo debet S. Augustinus cum aliis Patribus, ad præscientiam istarum actionum, maximè malarum, scientiam mediam agnovisse.

His breviter dissolutis, non parum subit admirari, argumenta ista ab adversariis jactari tanquam tela scientiæ mediæ, ac Molinistis fatalia, cum tamen ex iis præcipua facilè possint unico verbo infringi, & in suos Authores retorqueri, ut jam ostendo.

Jactant imprimis S. Augustinum in conciliandâ gratiâ cum libertate nomen scientiæ mediæ nunquam usurpasse. Sed ne hoc prolixè disputetur, ita sit, quid inde? Nuspiam gratiæ per se determinantis, nuspiam physicæ prædeterminationis, nuspiam istius decreti ex parte actus absoluti &c. nomen disertè expressit. An ideò agnosces hæc quoque penitus repudianda tanquam S. Augustino ignota? Nihil igitur hinc in scientiam mediam potius quam in adversariorum doctrinam invidiæ redundat.

At urgent alii, D. Augustinum scientiam mediam in Semipelagianis disertè reprobasse. Sed contra: Si scientiam hanc ne quidem de nomine novit, quo pacto eam disertè reprobavit? Dico igitur S. Augustinum scientiam in DEO mediam, nunquam repudiasse, admitto tamen quandoque malum ejusmodi in Semipelagianis reprehendisse. Verùm quid inde conficies? An non potest rei optimæ abusus esse pessimus? Si hac tempestate Calvinistæ gratiâ per se prædeterminante sic abutantur, ut perperam doceant per eam humanæ voluntati necessitatem inferri, an ideò admittes gratiam illam esse Calvinianam, & è Scholis relegandam?

Sed, inquit, Semipelagiani olim ajebant, aliquos infantes præ aliis ante mortem baptizati, & quosdam adultos præ aliis ad fidem efficaciter vocari, quia nempe Deus per scientiam mediam prævidit illos postea si superviverent, fidem liberè amplecturos; quod ab Augustino & Ecclesia universa meritò damnatum fuit.

Resp. Semipelagianos in eo damnatos esse, quod dicerent opera bona ex viribus naturæ, & tantum conditionatè futura, vim habere meriti, & ad salutem conducere, non quod assererent ea opera à Deo sub conditione fuisse prævisa.

Hoc si neget, & porro contendat, illorum errorem in hac præscientia situm fuisse, Vide ne teipsum non minus quam tuos Adversarios incaute impugnes. Nam & ipse saltem in decretis conditionatis præscientiâ de omni objecto etiam sub conditione de futuro in DEO admittis; & tamen ex præscientia sic habita sequetur vim meriti absolutam competere operibus ut conditionatè futuris, si id ex vi scientiæ mediæ sequi debeat: Parum enim refert sive Deus in decretis, sive post scientiam mediam opera illa præcognoscat, ad hoc ut rationem meriti obtineant, in quo illis attribuendo hæretici illi meritò damnati fuere. Atque ita ut alios in Pelagianum illud Pelagus demergas, teipsum in eandem ruinam incaute præcipitas.

Sunt & alii, qui scientiæ mediæ patronis objiciunt, quod velint esse primi istius scientiæ authores, cum tamen ea sit antiqua, & pridem cognita: at contra alii ex adversariis eam novitatis insimulant. Nec desunt alii, qui scientiam mediam penitus abstrusam, & inconceptibilem esse affirmant: alii verò eam ut nimis apertam, & facilem gratiæ & libertatis conciliatricem accusant, cum mysterium hoc maximè reconditum esse omnes agnoscant. Hæ accusationes dum se mutuo interimunt, nostrâ responsione non egent.

Stant autem pro hac Scientia, præter Authores Societatis, variorum Academiae, ac Doctores celeberrimi. Pro eadem apud Henricum & Philaletem *cap. 3. §. 3. à pag. 175.* ex Archiepiscopis enumeratur Hugo Cavellus, Antonius Peret, Augustinus Antolinus, Caspar Nemius Duaci olim Professor: Ex Episcopis Malderus Mascarenus, Dietalepius, Manriquez, Abelli, Crespi, Joannes Stricnus, Levinus Torrentius, S. Franciscus Salesius & alii. Quorum vultum Ecclesiæ tam sanctitate quam doctrinâ columen & ornamentum. Ex quibus discernet idoneus Lector hanc scientiam, quæ innituntur dogmata, inter sanæ, solidæque doctrinæ articulos liberè recipiendam, etsi contra eam à pluribus more scholastico disputetur, uti fit in Controversia sequenti.

CONTROVERSIA SECUNDA.

An detur Prædeterminatio physica à DEO ad omnes actiones creaturarum.

§. 1.

Status & historia hujus Controversiæ.

Post Disputationes coram summo Pontifice institutas à pluribus Dominicanis contra scientiam mediam & affines Controversias

troverfias, rogantur impensè Patres Societatis, ut sibi quoque liceret contra Prædeterminationem physicam, præsertim in materia de gratia, sua argumenta deprimere. Itaque de illa coram Paulo Quinto, habitæ sunt à P. Bastida octo disputationes, quæ durarunt usque ad diem 22. Februarii anni 1606. in quibus contendebat gratiam quæ est efficax in actu primo, non esse talem ex sua physica entitate, sic ut eâ positâ in voluntate, implicet contradictionem ex vi illius gratiæ non sequi voluntatis consensum: idque ex quatuor potissimum principiis concludebat. Primò, ex testimoniis Scripturæ Sacræ: 2. ex definitionibus Conciliorum Tridentini, Arausici, & Senonensis: 3. ex doctrina S. Augustini & aliis Ecclesiæ Patribus: 4. ex consensione quam conabatur ostendere inter hanc, & doctrinam Calvinii; non enim videbatur adhuc eo tempore in hoc conatu nimium excedere, cum paulò antè ab adversariis, prolixis parallelis, doctrina molinæ, cum Pelagii institutis collata fuisset. Omnibus absolutis talis fuit Pontificis sententia, qualè de scientia media in §. 2. supra retulimus.

Status itaque hujus celeberrimæ Controversiæ de Prædeterminatione physica genericè sumpta hic est, An ut creatura agat, necessariò prærequiratur prædeterminatio physica, quæ sit prævia aliqua motio ad singulas actiones à Deo producta in causa secunda, per quam applicetur, & determinetur ad agendum.

Prima sententia propria est Thomistarum, quæ asserit, præter Concursum concomitantem, quem ponimus, causæ primæ cum secunda, necessariam esse motionem illam antecedentem, quâ positâ creaturâ debeat agere, & quâ non positâ nequeat operari, sive sit agens necessarium, sive liberum.

Disconveniunt tamen inter se Thomistæ in assignanda Entitate in qua præcisè consistat illa promotio. Primò, Bañez Cabrera, aliique apud Ruiz de volunt. Dei disp. 46. sect. 1. volunt esse qualitatem physicam & fluentem à Deo causis secundis impressam, & per modum partialis principii prius naturâ complementem actionem creaturæ; & sic dicendum est hanc præmotionem se tenere ex parte actus primi.

Secundò, docet Nazariùs, & Capezudo, esse ipsam actionem creaturæ prout illa procedit à Deo ut causa determinante, & simul à creatura ut causa determinata; & juxta hanc expositionem, prædeterminatio videretur se tenere ex parte actus secundi. Alii recentius ajunt, illam consistere in applicatione omni-

212 *Pars II. Controv. II. An detur prædeterminationis Physicæ*
um prærequisitorum ad actum secundum, sive ad actionem ne-
cessario ponendam.

Tertiò, Alvarez, & Zumel tradunt prædeterminationem esse aliquid neque spectans ad actum primum, neque ad actum secundum, sed in utroque aliquid medium de utroque extremo aliquid participans, quam motionem virtuales nuncupant. Sed ista entitas media nullâ potest ratione fulciri; per hoc enim omninò corrumpitur, quod neque D. Thomas, neque alii Theologi dividentes adæquatè actum in primum & secundum, talis actus medii unquam meminerint. Quodque per se inexplicabile videatur, aliquam rem absolutè existere, & simul de actu primo aliquid participare.

Secunda opinio est Scotistarum, negantium creaturas applicari ad agendum per ullam hujusmodi entitatem illis intrinsecè inditam: asserunt tamen illas per decretum DEI extrinsecum, absolutum, & efficax ad agendum applicari ac determinari. In hoc igitur à Thomistis tantum discrepare videntur, quod hi doceant præviam creaturæ applicationem fieri per aliquid causæ creatæ intrinsecum, Scotistæ verò per aliquid extrinsecum. Sed neque sic prioris sententiæ difficultates satis evitant, neque defunt propriæ quas in super incurrunt.

Tertia opinio prioribus opposita, & Scholæ Societatis universæ propria, rejecit omnem istiusmodi prædeterminationem physicam: negatque applicationem causæ secundæ ad agendum aliam esse necessariam, quam ut Deus in actu primo paratus sit suum illi concursum præstare ad agendum, & creaturâ seipsam determinante, Deus simul per eandem actionem cum illa operetur: quod ex dicendis magis exponetur.

§. 2.

Ostenditur Prædeterminationem Physicam non esse admittendam ad causas sive necessarias, sive liberar.

Dico primò, Ad actiones causæ necessariæ superflua est omnis physica prædeterminatio.

Probatum Ideò ab aliis requiritur illa prædeterminatio, ut causa creata per illam determinetur ad agendum. Sed causa necessaria per naturam & entitatem suam est sufficienter determinata ad agendum positis omnibus ad actionem prærequisitis ex parte creaturæ, & decreto præbendi concursum concomitantem ex parte

parte DEI, absque alio determinante, aut applicante. Ergo illa prædeterminatio in causis necessariis est omninò superflua.

Neque dicas, ad hoc requiri præmotionem divinam ut potentia creata, per se incompleta & insufficientis, à causa prima compleatur & applicetur ad agendum, sicut instrumenta debent promoveri & applicari à causa principali.

Nam contra, causa si necessaria posita cum omnibus prærequisitis, & concursu Dei sibi oblato, per se ipsam ita est completa ad agendum, ut nequeat actionem omittere; ideo enim causa illa dicitur necessaria, quia ad unum est determinata sine potentia ad oppositum: ergo illa sic constituta non requirit aliunde ad agendum applicari. Neque verum est quod creaturæ se habeant sicut instrumenta illa, quibus nulla inest virtus operandi, ideoque debent ab artifice præmoveri: habent enim causæ creatæ virtutem intrinsecam à Deo sibi inditam respectu effectuum ad quos ex sua natura ordinantur; non enim admittent adversarii illas merè passivè, & mortuo modo ad agendum admove-ri, sicut in instrumentis propriè dictis fieri solet.

At, inquires, cum Philosopho 2. *Physicæ textu* 33. *Omne quod movetur, ab alio movetur.* Sed non ab alio quam à Deo: ergo prærequiritur præmotio divina ad omnem actionem creaturæ.

Respondeo negando consequentiam. Non enim dicit, omne quod movetur, ab alio promoveri, sed simpliciter moveri. Sufficienter autem quælibet causa movetur à Deo, Primò per hoc quod simul concurrat coëfficiendo cum ea quamlibet illius actionem, quam sine divino concursu non posset sola exercere: Secundò, præbendo creaturæ præviam virtutem effectivam omnis operationis ac motionis: quâ ratione omnis actio & motio creaturæ, à Deo tanquam prima illius causa procedit. Quo etiam sensu alibi dicit Aristoteles, elementa moveri à generante, ex eo tantum quod à causa quæ generat, sive inducit formam elementi, indita sit elemento vis naturalis quâ per se sursum aut deorsum moveatur, generante etiam absente, & nullum motum actu imprimente. Adde, non paucos dicitur Aristotelis sic legere, *Omne quod movetur, ab aliquo movetur*; nempe vel ab alio, vel à seipso.

Dico secundò: In agentibus liberis prædeterminatio physica non videtur ullo modo posse consistere cum libertate actus prædeterminati.

Probat: Potentia libera est quæ positis omnibus ad agendum immediatè prærequisitis potest agere & non agere, uti constat

214 Pars II Controv. II. An detur prædeterminatio Physica
stat & lumine rationis, & consensu communi, etiam in Scho-
la Doctoris Angelici. Atqui positâ prædeterminatione volun-
tas non potest agere & non agere, sed debet infallibiliter id
agere ad quod determinata est, sine potentia hic & nunc expe-
dita ad oppositum. Ergo prædeterminatio physica non potest
consistere cum libertate

Minor probatur: Quia omnis suppositio antecedens immedia-
tè actum, independens à voluntate, & actum infallibiliter infe-
rens, tollit potentiam liberam agendi & non agendi; determi-
nat enim præcisè ad actionem, sic ut stante illâ suppositione im-
possibile sit voluntati actum omittere. Ex hoc enim capite ne-
cessarius est amor beatificus, aut quicumque actus voluntatis, qui
ex necessitate elicitur. Atqui prædeterminatio physica est talis
suppositio immediatè antecedens, & independens infallibili-
ter inferens actum voluntatis, in hoc enim plerumque Thomi-
stæ conveniunt. Ergo positâ & stante prædeterminatione non
manet voluntati potentia agendi & non agendi, adeòque neces-
sariò præjudicat libertati actus prædeterminati.

Confirmatur nostra probatio: Gratia efficax non consisteret
cum libertate, si ita per se determinaret voluntatem ad elicien-
dum actum bonum, ut positâ gratiâ impossibile foret non sequi
consensum voluntatis. Ergo neque prædeterminatio physica
consistet cum libertate, cum ea posita impossibile sit non sequi
actum prædeterminatum. Antecedens patet ex Tridentino *sess.*
6. can. 4. asserente hominem posse dissentire gratiæ si velit; item,
hominem posse abjicere gratiam si velit; qui censebat aliàs effi-
caciâ gratiæ non stare cum libertate.

Respondent primò Thomistæ ad minorem nostri argumenti
cum distinctione, & dicunt, positâ prædeterminatione volunta-
tem posse agere & non agere, in sensu diviso, id est considerando
voluntatem per se, & ut divisam ab actuali prædeterminatione,
etsi nequeat non agere, in sensu composito, hoc est, compo-
nendo voluntatem cum actu prædeterminato, quem non potest
non elicere ex hypothesi quod illum actu eliciat, quam dicunt
esse necessitatem merè consequentem: atque ita ajunt intelli-
gendam esse definitionem potentiæ liberæ, ut sufficiat posse
agere vel non agere in sensu diviso; quo etiam modo aliqui co-
nantur explicare sensum Tridentini. At contra: Non habet vo-
luntas in casu potentiam non agendi in sensu diviso, quia
stante prædeterminatione non habet potentiam ponendi sen-
sum divisum, sive carendi actuali exercitio actus prædetermi-
nati,

nati, quod probo Non ponitur actu sensus divisus nisi ab eo qui potest auferre prædeterminationem; atqui in voluntatis potestate non est auferre aut excutere prædeterminationem, quæ à Deo solo voluntati imprimitur: ergo non est in potestate voluntatis ponere sensum divisum, ergo nec in sensu diviso actum omittere.

Respondent secundò, Positâ prædeterminatione, cum potentia ad agendum, remanet etiam potentia ad non agendum: quia saltem permanet ipsa voluntas, quæ est potentia ad non agendum.

Sed contra: Remanet quidem potentia ad non agendum remota, & per prædeterminationem impedita, concedo: remanet potentia proxima & expedita nego: voluntas enim prædeterminata ad agendum est tantum potentia remota & impedita ad non agendum; non sufficit autem potentia remota & impedita, quia sic voluntas hic, & nunc non habet in potestate sua actum & non actum.

Quinimò in eadem forma cõficiam actum voluntatis quacunquē necessitate elicitum, semper remanere liberum; sic enim argumentor: Positâ per DEUM quacunquē voluntatis necessitate, semper remanet voluntas in se & essentialiter potentia libera; ergo positâ quacunquē necessitate, actus voluntatis erit liber. Consequens est apertè falsum, ergo & istud ex quo sequitur.

Respondent terriò, Ad libertatem non requiri immediatam indifferentiam voluntatis, sed indifferentiam iudicii, sive cognitionem proponentem objectum sub aliqua ratione boni, & sub aliqua ratione mali, quam vocat Alvarez indifferentiam objectivam, quâ stante ajunt impossibile esse necessitati voluntatem, & illius tantum defectu amorem beatificum esse necessarium.

At contra: Libertas in eo consistit, quod positis omnibus ad agendum prærequisitis possit voluntas agere & non agere: Atqui posito illo iudicio indifferenti, & suppositâ prædeterminatione, non potest voluntas non agere; ergo ad libertatem non sufficit tale iudicium: probatur consequentia: Non potest sufficere indifferentia iudicii, quando aliundè habetur causa necessitatis, qualis hic est vis ineluctabilis physicæ prædeterminationis: sic enim satis non foret, intellectui inesse iudicium indifferens, si illo stante DEUS negaret voluntati concursum ad amorem objecti indifferenter cogniti, illo enim iudicio non obstante omisso amoris esset absolutè necessaria. Denique fatendum est, gratiam non adimere intellectui iudicium indifferens; & tamen

si voluntas non possit rejicere gratiam, per eam necessitaretur ad consensum, ut definivit Tridentinum contra Lutherum, qui docebat ex necessitate voluntatem gratiæ obsecundare. Sed neque Lutherus, neque Calvinus cognitionem objecti indifferentem sustulerunt, & tamen damnati sunt, eo quod docerent voluntatem per gratiam necessitari.

Respondent quarto, maximè Recentiones. Prædeterminationem non esse suppositionem antecedentem, sed esse ipsam actionem creaturæ, prout est simul à Deo, juxta tertiam expositionem supra in §. 1. sive esse applicationem omnium prærequisitorum ad actionem creaturæ. Ergò, inquit, prædeterminatio spectabit ad actum secundum; ergò creaturam ex parte actus primi erit potens agere & non agere.

Contra: illo etiam posito, determinatio ad illam actionem orietur à solo Deo: ergò non erit in potestate voluntatis creaturæ illam non ponere, cum penes illam non maneat determinatio ad agendum vel non agendum; ergò respectu voluntatis creaturæ actus secundus non erit liber. Imò ex parte actus primi dabitur adhuc aliquid quo posito necessario ponitur actio, nempe prædefinitio, seu decretum efficax ponendi istam prædeterminationem, cum quo stare nequit non actio; nam ad decretum necessario sequitur prædeterminatio, & ad prædeterminationem actio. Denique siue statuas prædeterminationem esse talem actionem creaturæ, siue talem applicationem, quæro, an illa sit causa cur agat creatura: id certè non negabis, nisi à communi recedas: at causa tenet se ex parte actus primi: Ergò frustra ad causam secundam, aut istam applicationem recurris.

Sed postremò dices: voluntas potest seipsam determinare ad agendum salvâ libertate; ergò similiter Deus poterit suâ præmotione illam determinare illasâ libertate; habet enim Deus omnem potestatem in voluntatem creatam, quæ potest voluntati in seipsam competere. Idque corroborant ex verbis S. Augustini de *Corrupt. & grat. cap. 14. Deus magis habet in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas.*

Respondedo neg. consequentiam, quia determinatio quæ oritur ab intrinseco siue ab ipsa voluntate, sita est in potestate liberi arbitrii; determinatio autem quæ oritur ab extrinseco non est in ejus potestate, adeòque antecedenter necessitat; habet ergò Deus in voluntatem liberam, omnem potestatem possibilem, sed non impossibilem, qualis esset, eam esse liberam, & tamen ad unum determinatam.

Habet quoque voluntates liberas hominum in sua potestate quæ ac ipsi, hoc sensu, quod Deo sint in promptu media indifferentia & innumera, per quæ, mediante scientiâ mediâ, possent quemvis actum liberum à voluntate creata impetrare. Et hæc optima est S. Augustini explicatio; quæ si tibi non sat arrideat, vide ne tuum in te argumentum hoc modo retorqueam: Habet Deus omnem potestatem in voluntatem creatam, quam habet ipsa; atqui voluntas creata potest determinare seipsam etiam ad formale peccati: ergo & Deus. Hoc autem penitus negant etiam ipsi prædeterminationis physicæ defensores. Nunc itaq; ulterius Dico tertio, Data prædeterminatione physica ad actus peccaminosos, non apparet quo modo DEUS non esset auctor peccati.

Probat: Qui ponit prædeterminationem ad peccatum, magis videtur esse auctor peccati, quam homo, aut dæmon suadens & instigans ad actum peccaminosum; instiganti enim potest voluntas resistere, prædeterminanti non potest: sed dæmon suadens & instigans ad actum peccaminosum hoc ipso est author peccati: ergo multo magis Deus, si prædeterminet ad actum peccaminosum, esset author peccati. Unde ulterius sequetur injustam fore pœnam quam Deus peccantibus infligit.

Respondent, DEUM non prædeterminare ad formale peccati seu ad malitiam, sed tantum ad materiale peccati, sive ad actus peccaminosi physicam entitatem, non ad illius moralem deordinationem.

Sed contra primo: sive formale peccati consistat in positiva entitate actus, sive in aliquo negativo, utrumque est necessario connexum cum actu intrinsece peccaminoso v. g. in odio Dei: ergo non potest Deus prædeterminare ad materiale; quin etiam prædeterminet ad formale talis peccati.

Contra secundo, Suadens alteri odium DEI, aut mendacium non quia malum, sed quia utile, sic ut utilitatem tantum intendat non malitiam, recte adhuc censetur author istius odii, & mendacii; ergo multo magis illius author erit prædeterminans ad materiale peccati; vi cujus sequi talis actus à quo malitia est inseparabilis.

Contra tertio, Damnatur error Calvinii in Trid. sess. 6. can. 10. quod doceret Deum impellere homines ad peccatum, & tamen non contendebat ille Deum impellere ad formale peccati, sed potius ad materiale, ut ex illius assensu tradit Chamierus; hoc autem materiale peccati non minus infert prædeterminatio

quam impulsus aut intigatio ; ergo inferit pariter formalem malitiam, dum ea cum materiali peccato insolubili nexu sociatur.

Sed quæres, Quomodo etiam in nostra sententia non lædatur libertas, & Deus non sit author peccati, cum statuamus in Deo decretum concurrenti, imo & concursum Dei actualem ad omnem actum etiam peccaminosum?

Respondeo, In nostra sententia hæc omnia rectè salvari. Qui statuimus in Deo decretum concurrenti efficax quidem & absolutum, sed indeterminatum tam quoad exercitium, quam speciem actionis : sic ut vi illius decreti non potius velit Deus amorem quàm non amorem, aut odium amori oppositum : ac si diceret, Volo omnipotentiam meam paratam assistere causis secundis, ut ab illis ad quamlibet actionem determinari possit. Concursus autem quo Deus in actu secundo agit cum creatura, non est præuius aut prædeterminans, sed tantum simultaneous, sic ut eadem actio procedat à creatura ut causa determinante, & simul à DEO ut causâ determinatâ, siue permittente se à creatura determinari, & quasi trahi in consortium ejusdem actionis. Per hunc autem concurrenti modum satis patet neque lædi creaturæ libertatem, cum non aliunde, sed à seipsa ad agendum determinetur : neque Deum esse authorem peccati, cum creaturam ad actum peccaminosum non determinet, sed tantum permittat se trahi ad cooperandum creaturæ juxta naturalem illius exigentiam.

Quæres secundò, Quo pacto discernatur sententia Prædeterminantium, à doctrina Jansenii contraria libertati voluntatis creatæ?

Respondent facilè Prædeterminantes, se ab ea doctrina plurimum discrepare. Primò, Quia damnata est illa doctrina Jansenii quæ tradit, *Interiori gratia in statu naturæ lapsæ non posse resisti: & ad merendum & demerendū non requiri libertatem à necessitate, sed tantum à coactione*; quam illi omninò abhorrent, & merito damnatam admittunt.

Secundò, Dogma Jansenii negat in statu naturæ lapsæ dari gratiam sufficientem; Defensores verò prædeterminationis gratiam illam in terminis defendunt, & admittunt eam suo affectu posse carere.

Tertio, docent hi requiri prædeterminationem physicam in omni statu naturæ, tam integræ, quam lapsæ, eo quod ipsa conditio causæ creatæ illam absolutè deponat; non ex eo quod amissa sit libertas indifferentiæ per peccatum Adami, ut alii per-

peram volunt. Denique absolutè negant voluntatem determinatam necessitati, sed potius Deum prædeterminare convenienter ad naturam causæ liberæ. Quamvis autem alii Theologi contrarium opinentur, doctrina tamen prædeterminantium ab Ecclesia nullo modo interdicitur, aut ullâ censurâ notatur, sed liberè in scholis defenditur & disputatur.

Quæres tertio. Quid de prædeterminatione physica senserit Doctor Angelicus?

Contendunt operosè non pauci mentem D. Thomæ, & plurimum Thomistarum ab hac prædeterminatione omninò alienam esse; & ex ea Schola varios qui contra eam militant longo agmine conscribunt. Id sedulò præstat Petrus à S. Josepho, Ruiz, Henao, de Cerf, Josephus de Vita & postremo Borul. ac plures alii. Sed nobis hic consilium non est alias ex aliis quæstiones ferere, sed potius rem ipsam paucis complecti, & eorum quibus scribimus captui accommodare.

CONTROVERSIA TERTIA.

An Prædestinatio absoluta ad gloriam facta fuerit ante prævisa hominum merita, & Reprobatio ante prævisa demerita?

§. I.

Exponitur status Controversiæ, & de ea varia Scholarum sententiæ.

CÆpit hæc Controversia primò omnium agitari circa annum Christi quadringentesimum, dum S. Augustinus ageret contra Pelagianos: nam à Patribus qui ante Pelagii tempora floruerunt nunquam ex professò, sed tantum ex incidenti, tactam fuisse, tradit ipse Augustinus *lib. de dono persever.* Ad demum circa annum Christi 1535. Joannes Calvinus, ejusque assecla, de modo electionis ac reprobationis divinæ novos, gravissimosque errores in vixerunt, de quibus supra in polemicis actum.

Inter Doctores Catholicos, de quæstione in titulo proposita, magna est etiam hoc tempore sententiarum discrepantia. Prima est opinio Thomistarum, cum D. Thomæ, ut illi cum interpretantur, asserentium omnes qui salvandi sunt, à Deo electos esse ad gloriam ante prævisa eorum merita, ad construendam ex illis Jerusalem cælestem sicut Architectus pro suo arbitrio eligit certos lapides, postea aptandos ad constructionem ædificii. Eandem esse

esse mentem Scoti sentiunt plerique Scotistæ qui eum sequuntur, ego tamen ex illis novi Professores probè eruditos aliter sentientes. Ex Auctoribus etiam Societatis ad hanc sententiam accedit Bellarminus, Suarez, Henriquez, Ruiz, Toletus, Tannerus, & quidam alii.

Non conveniunt tamen omnes prædicti auctores cum Thomistis in modo explicandi hanc electionem. Nam Suarez vult quidem electionem ad gloriam factam esse ante prævisum peccatum originale, sed quoad eos qui electi non sunt, in hoc signo tantum vult illos esse negativè reprobatos, id est, simpliciter non electos, nullâ adhuc ex parte eorum datâ causâ. At Alvarez cum pluribus Thomistis statuunt Deum in hoc signo cæteros non electos positivè exclusisse à gloria, necdum tamen destinasse ad supplicium ante prævisionem peccati originalis. Verùm è contra quoad originale Bellarminus, Ruiz, Toletus, Tannerus, nolunt discretionem salvandorum à non salvandis factam esse ante prævisum peccatum originale, sed in ipsum originale prævisum referunt reprobationem exclusionem à gloria æterna.

Sed benè notandum est, hoc discrimen universale inter Thomistas, & prædictos Auctores Societatis, qui prædestinationem ponunt ante prævisa merita, qui certo modo infra explicando utantur scientia media, ne videantur præjudicare libertati humanæ per decreta illa antecedentia & absoluta. Thomistæ verò ut Deum faciant infallibiliter exequi sua decreta, ex prædeterminationibus physicis præsidium petunt.

Altera sententia generalis priori opposita, est eorum qui docent electionem ad gloriam factam esse post prævisa electorum merita, si sint adulti, vel merita Christi iis applicata per Baptismum vel martyrium si sint parvuli: & à fortiori statuunt reprobationem omnem non salvandorum factam esse post prævisa demerita propria, aut peccatum originale.

Hanc tenent ex antiquioribus Bonaventura, Albertus, Henricus, Argentinas. Et ex Recentioribus, Michael Medina, Faber, Pennotus, Tapperus, Stapletonus, & præcipuè ex Societate illam ex professo tuentur Valentia, Vasquez, Becanus, Amicus, Lessius, Derkennis, Vekenus. & plures alii.

Hunc etiam modum electionis admittit *Iansenius Iprensis* in prædestinatione Angelorum, statuens Angelos bonos non nisi post prævisa merita electos, malos verò post prævisa demerita docet reprobatos. Sed priorem modum electionis ante prævisa merita docet habere locum respectu hominum secretorum à
 massa

massa damnationis, post prævisum peccatum originale.

Accessit etiam à Sectariis ad hanc secundam sententiam *Arminius* Professor Leydanus, quique eum sequuntur *Arminiani* quoad adultos; Sed quoad parvulos in eo graviter errant, cum *Calvino* & *Gommaristis*, quod infantes natos ex parentibus fidelibus velint infallibiliter salvari sine respectu ad baptismum; quia inquit, illi sunt filii *Abrahæ*, & in ejus fædere comprehenduntur; alios verò qui non sunt filii parentum fidelium dicunt ob peccatum originale esse reprobatos.

Denique tertiam sententiam inter priores mediam cum paucis aliis excogitavit *Arubal*, & *Granadus*, quâ prædestinationem statuunt non ante, aut post, sed simul cum meritis absolutè prævisis, sic ut *Deus* uno simplicissimo actu, absque ullo rationis ordine sive per æquivalentiam ad actus nostros, sive per ordinem objectorum, simul decreverit merita & gloriam. Nam, inquit, volendo dare gratias quas per scientiam mediam novit fore efficaces, vult etiam merita, & in meritis decernit gloriam. Sed cum *Theologi* passim, etiam hujus sententiæ auctores, aliquem ordinem decretorum secundum rationem subiunde in divinis actibus admittant, nulla est causa cur ordinem illum in divina prædestinatione tollendum censeant. Si enim finis sive gloria quæ decernitur, non sit aliter concedenda nisi prævisâ conditione meritum, prius omninò est cognoscere merita ponenda, quam velle absolutè dare gloriam per modum mercedis, ut in §. sequenti latius exponemus.

Ex his patet huic Controversiæ principali plures quæstiones gravissimas esse annexas, & nominatim illam celeberrimam de auxilio gratiæ efficaciæ. Nam *Thomistæ* ut salvent infallibilitatem decreti divini de salute electorum ante prævisa eorum merita, subordinant illi aliud decretum, quo *Deus* præfinivit suis electis omnia & singula opera meritoria (saltem quæ peccatum non supponunt) cum non velat eos sine meritis salvare. Hæc autem merita ut infallibiliter obtineant decernit electis ad bene agendum auxilia efficaciæ & physicè prædeterminantia in tempore præstanda. Sed quia hujusmodi auxilia ex se prædeterminantia voluntatem humanam ad actus meritorios, visa sunt aliis minimè cum libertate consistere, ceperunt Auctores Societatis efficaciæ gratiæ cum libertate humana aliâ viâ conciliare, auxilio scientiæ mediæ. Et hinc originem sumpsit gravissima illa controversia inter *Thomistas* & auctores Societatis de efficaciæ gratiæ quam diximus *Romæ* coram summis Pontificibus sæpius ventilatam.

§. 2.

*Ostenditur Electionem ad gloriam factam fuisse post prævisa
Electorum merita.*

PROBATUR primò ex Scripturis *Marth. 25. Venite benedicti, post-
dete preparatum vobis regnum à constitutione mundi; Esuri-
enim & dedistis mihi manducare &c.* Ubi assignatur causa electio-
nis ad gloriam, quod ab æterno prævisa sunt opera bona in
tempore actu præstanda.

Respondent alii, assignari hic in extremo iudicio causam a-
ctualis possessionis regni cælestis, non verò præparationis sive
prædestinationis, quâ illa possessio ab æterno decernitur, de qua
ajunt ex mente Christi nullam in loco citato mentionem fieri.

Contra primò, Patres sententiam Christi de ipsa Præparatio-
ne intelligunt. Chrysostomus *Hom. 80.* eam sic explicat: *Nati
antequam, inquit, nati essetis, quia sciebam huiusmodi vos futuro
hac à me fuere preparata.* Ubi non possessionem tantum, sed ip-
sam præparationem regni dicit decretam ob prævisa merita, per
quæ sciebat dignos fore regno cælesti.

Secundò, Ipse textus hoc suadet, quia addit; *Ite maledicti in ignem
æternum, qui preparatus est Diabolo.* Certum est autè præpar-
ationem æterni ignis non solum ordine executionis, sed etiam
intentionis decretam propter prævisa demerita; deberet autem
esse ratio urgentissima quæ cogat nos asserere in eodem loco
Scripturæ Verbum illud *Preparatum* diversimodè accipi, nec
posse utrobique in eodem sensu intelligi.

Secundus locus est ad *Rom. 8. Quos præscivit, & prædestinavit
conformes fieri imagini filii sui; quos autem prædestinavit hos &
vocavit.* Ubi Apostolus videtur asserere præscientiam meritorum
esse suo modo causam electionis, & electionem æternam causam
vocationis, & donationis gratiæ in tempore. Quia sensus est ex
mente D. Ambrosii *P. 5. de fide cap. 3. Apostolus, ait, quos præscivit
& prædestinavit; non enim ante prædestinavit quam præscivit, sed
quorum merita præscivit, eorum præmia prædestinavit.*

Objiciunt primò adversarii; Scriptura è contra supponit in-
stitui electionem ante merita, quia ipsa merita vult proficisci ex
illa gratuitâ voluntate dandi gloriam. Probant id primò, ex ver-
bis Christi *Luca 12. Nolite timere pusillus grex, quia complacuit
Patri vestro dare vobis regnum.* Ubi decretum dandi regnum
assignat ut causam antecedentem, cur debeant esse securi de me-
ritis, & gloria secutura,

Respondeo, cum Christus ibi sit locutus ad omnes discipulos, imò ad alios omnes qui credituri erant, ut patet ex sequentibus, verosimile non est voluisse revelare omnibus electionem absolutam ad gloriam, cum ibi fuerit etiam Judas, & alii fortè plures reprobi. Indicat ergò non decretum absolutum, sed voluntatem antecedentem & inefficacem quantum est ex parte sua conferendi regnum cœlestis, si illud meriti fuerint: ac si diceret: Nolite esse solliciti de rebus temporalibus, etiamsi omnia vendatis; quia si Pater Cœlestis fuerit tam liberalis, ut voluerit omnibus & præcipuè fidelibus donare regnum Cœlorum quantum est ex parte sua, & media supernaturalia; multo magis subministrabit hæc temporalia, & habebit curam ut qui relinquunt omnia propter regnum Cœlorum, non destituantur rebus ad vitam necessariis.

Objiciunt secundò pro sua sententia illud Christi *Iob. 15.* *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos &c.* quod videtur sonare electionem sine prævisione meritorum.

Respondeo, ibi non agi de electione ad gloriam, sed ad Apostolatum prædicationis Evangelii, ut exponunt Patres apud Maldonatum. Vel secundum Augustinum, agitur de electione ad gratiam & fidem, quæ sine electorum meritis facta est. Frustrà autem conantur Adversarii loca multa ex Evangelio congerere; quia non agunt illa de absoluta electione ad gloriam, sed de conditionata, si nempe perseverent in bonis operibus; quia Christus noluit Apostolis absolutam electionem revelare, quos jubet timere ne tanquam fur in nocte iudicium adveniat.

Objiciunt tertio, tanquam præcipuum suæ sententiæ fulcimentum, locum Apostoli ad Romanos 9. *Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut mali (ut secundum electionem propositum DEI maneret) non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia major serviet minori, sicut scriptum est, Iacob dilexi, Esau autem odio habui. Ubi Apostolus, sicut & in toto capite, ostendit negotium salutis non esse volentis, aut currentis, sed miserentis Dei; & quidem sine respectu ad merita, aut quæcunque opera quoad intentionem conferendi gloriam.*

Respondeo, negando illam esse mentem Apostoli. Et sanè non pauci sic explicant illum locum, ut non velit Paulus agere de electione sive ad gratiam, sive ad gloriam, sed tantum ad bona quædam temporalia, ut ad opes, splendorem, & regnum obventurum familiæ Jacobi præ postoris Esau sive Idumæis. Vel certè de electione ad peculiare favores genti Judæorum præ aliis Gentibus à Deo destinatos.

Attamen, cum Patres, & maximè S. Augustinus sæpius expriment illum locum de spirituali dilectione gratiæ, dico etiam Apostolum hic agere de speciali electione, non immediatè ad gloriam, sed tantum de electione & vocatione ad finem, & gratiam Christi sine respectu ad ulla merita præcedentia, aut etiam in futurum prævisa, & multò minus ad opera legis absque gratia Christi, de quibus tamen Judæi sibi præ Gentilibus gloriabantur. Hic enim erat scopus Apostoli: Non posse Judæos jure conqueri quod præ illis Gentiles eligerentur ad fidem, & gratiam Christi, etsi Judæi non verò Gentiles opera legis & cæremonias haberent; quia nempe hujusmodi electio ad fidem & gratiam Christi non procedit ex operibus, sed ex vocatione, proposito, & prædestinatione divina, qua unum præ alio, ex gratuita tantum voluntate, ad fidem adducit: Ac demum concludit hanc vocationem & electionem ad primam fidei gratiam, *non esse volentis neque currentis, sed miserentis DEI*. De electione verò immediata & absoluta ad gloriam hic non agit Apostolus. Quinimo probabile plures æstimant, Esau, qui dicitur hic odio haberi, aliosque plures ex semine Esau oriundos, ad salutem & gloriam pervenisse. Et hanc expositionem hujus loci amplectitur S. Augustinus *quæst. 2. ad Simplicianum*.

Denique adverte, plura Scripturæ, & Patrum loca, quæ adferuntur pro electione ad gloriam independentè à prævisis electorum meritis, aliud plerumque non probare, quàm prædestinationem omninò completè sumptam non esse ex meritis, cum illa sic accepta involvat etiam electionem ad primam gratiam: ante hanc autem gratiam certum est nulla merita posse procedere, cum omne meritum gratiam aliquam supponat, & sic procederetur in infinitum, vel principium meriti caderet sub idem meritum, quod omninò repugnat: his ita resolutis.

Probatur secundò nostra assertio. Ratione validissima; pro qua assumo fundamentum ex diametro contrarium illi quo nititur sententia opposita. Qui ordinatè procedit, non prius intendit absolutè finem quàm media, quando recta ratio finem proponit per modum præmii & mercedis ab alio obtinendæ: atqui DEUS proposuit gloriam per modum mercedis: ergo non prius absolutè eam intendit quàm alterius merita prævideat, sine quibus gloria non obtinetur. Prob. major. Quia qui proponit finem per modum mercedis, debet moveri ab ipso merito tanquam medio ad dandum finem, cum meritum sit causa moralis dantem movens, ad inferendum finem, siye gloriam, quæ per modum mercedis

mercedis operi meritorio respondet. Ergo non potest ante prævisionem meriti absolute intendere ut alter habeat finem sive gloriam, quia tunc non moveretur à merito, sed omnino gratis conferret. Unde hæc duæ voluntates videntur pugnare: Volo antequam prævideam merita ut ille habeat gloriam; & volo ut habeat gloriam propter merita. Quia voluntas dandi ex iustitia sive ob merita, destruit voluntatem elargiendi gratis, sive ex liberalitate.

Respondet Suarez *L. 3. de auxiliis c. 9. à n. 22.* æquivocationem involvi in voce *Gratis*, sive gratuita voluntate. Quia aliud est Deum eligere gratis aliquos ad gloriam, aliud eligere ad gloriam gratis conferendam: dicit autem Deum habere in eligendo priorem, non posteriorem voluntatem: cum igitur docet, Deum habuisse aliquam voluntatem gratis circa electorum gloriam, illud *Gratis*, vult se tenere ex parte actus DEI, non ex parte objecti sive gloriæ gratis conferendæ. Ut quando aliquis vult vendere equum amico, illa voluntas non est dandi equum gratis, sed tamen est gratis concepta, quia amicitia senseri potest quod equum velit vendere.

At contra; Nos etiam concedimus in DEO esse gratuitam voluntatem proponendi gloriam per modum præmii obtinendam. Sed hæc est generalis, reprobis, electisque communis, nec tali voluntate ad prædestinationem electorum Suarez esset contentus, cum ex illa DEUS nec numerum, nec gradus electorum scire possit. Vult ergo DEUM absolute decrevisse ut Petrus & Paulus consequerentur gloriam propter merita: at tale decretum, si sit absolutum, non est immediata & absoluta intentio finis, nisi in ordine ad illud decretum prævideantur ipsa merita libere futura. Sicut insistendo exemplo contra nos allato, nulla potest esse absoluta voluntas vendendi equum ante prævisionem pretii, sed tantum conditionatas, volo quantum est ex parte mea equum pretio conferre: quod si is qui emit sit pauper, & non possit solvere nisi pecuniâ sibi liberaliter datâ à venditore, & sciat venditor acceptâ pecuniâ illum empturum, adhuc manet, non posse absolute intendere venditionem equi, quæ pendet ab ementis libera voluntate, nisi per hoc quod prius videat alterius voluntatem equum sibi pretio comparandi.

Obijciunt non pauci, contrariam nobis esse S. Augustini auctoritatē. Sed de ipsius mente in hac quæstione anceps est utrumque dimicatio, nec decretoria sententia, ut erudite ostendit Bruno

Neusser in Prodomo Velitari parte 1. Certè electioni post prævisa merita videtur non obscure favere *lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2.* Nemo eligitur, inquit, nisi jam distans ab illo qui rejicitur, unde quod dictum est, quia eligit nos Deus ante mundi constitutionem, non video quo modo sit dictum, nisi præscientiâ.

Porro si quis opponat hanc doctrinam, de prædestinatione post prævisa merita aliquando in Academia Lovaniensi inter alios articulos censuratum fuisse: Respondetur, Censuram illam pridem cassam & irritam à Sixto V. declaratam esse in mandato illius jussu edito per Octavium Episcopum Galatinum Nuntium Apostolicum, & Lovanii promulgato, anno 1588. Cujus sincerum tenorem, ut gratiam præstem, hic ex parte subjicio.

Statuimus, & ordinamus, ac per Apostolica scripta mandamus, ut nemo, cujuscunque ordinis, gradus, conditionis, vel dignitatis existat, de his Assertionibus controversis in alterutram partem, ita disputare, vel Doctorum auctoritate unius partis assertiones confirmare, alteriusve refellere, aut impugnare, vel cujusvis pietatis, aut necessitatis prætextu de his loqui, scribere, vel dictare in posterum attentet, ut ausu temerario eas hæreticas, suspectas, & periculosas esse... donec auctoritate Apost. morè definita fuerint, affirmare præsumat. Quod si quis contra fecerit, scias se excommunicationis lata sententia pœnam (à qua nisi in mortis articulo constitutus à nullo præterquam à Romano Pontifice valet absolvi) incurrisse.

Quinimo admittunt plurimi hoc tempore viri doctrinâ ac pietate illustres, hunc electionis modum magis esse consentaneum suavitati gubernationis divinæ, quam & ipsæ Scripturæ sæpius explicant ad modum Principis omnes ad cursum invitantis, & victoribus præmia proponentis, quem sanè magis decet ante cursum certos victores non definire, sed expectare victoriam antequam designet victores etiam si forte pro summa sua potestate possit ille Princeps aliter procedere. Ac præ ceteris huic doctrinæ pondus adjicit non leve suffragium illustre viri sanctitate & doctrinâ illustrissimi S. Francisci Saleæ, qui in Epistola ad P. Lessium, cujus authographum servamus, hanc sententiam vocat antiquitate, suavitate, & Scripturarum auctoritate nobilissimam, quam, inquit, semper ut Dei misericordia, ac gratia magis consentaneam, voriozem, & amabiliozem existimavi.

Rejicitur eadem Electio ut est conjuncta cum Reprobatione non electorum.

Duplex statuitur, ut diximus, reprobatio, una negativa, sive non prædestinatio, altera quæ sit positiva exclusio à gloria æterna. Suarez reprobationem negativam, quam sustinet, statuit in actu positivo, quo Deus voluerit aliquos non eligere ad gloriam, sic ut ipsa omisio fuerit objectum divinæ voluntatis, & hanc statuit ante prævisa demerita. Positivam vocat, decretum excludendi à regno, & addicendi pœnis. Thomistæ multi ante peccatum prævisum ponunt positivam exclusionem à regno cælesti.

Contra hanc sententiam sic argumentor: Sicut electio absoluta ad gloriam est virtuale decretum procurandi media salutis; ita absoluta & antecedens exclusio à gloria est virtualis intentio querendi media, per quæ aliquis à salute excludatur. Atqui illa media sunt peccata: Ergo Deus determinatur ad procuranda peccata illis, quos rejicit, & seligendum gratias incongruas, eâ intentione ut essent inefficaces, ne contingat ipsius decretum frustrari, si aliquis forte non electus irreperet in numerum electorum.

Suarez hæc incommoda evitare conatur, afferendo reprobationem suam negativam non esse contrariam voluntati antecedenti ex parte sua salvandi omnes, sed opponi voluntati absolute salvandi aliquos, quos vult tantum relinquere communi providentiæ gratiæ, & non affici erga illos particulari illo affectu quo profectur electos.

Sed contra: Quomocumque explicet suam negativam reprobationem, sequitur ex ea absoluta impossibilitas perveniendi ad salutem. Nam ipse Suarez hic *lib. 4. cap. ult. n. 8.* dicit non esse in potestate hominis cum reprobatione negativa actu ponere salutem æternam; atqui nec in ejus potestate ut non fuerit reprobatio, & quia nulla datur ejus causa ex parte hominis, ut fateatur *ibidem cap. 5.* Ergo absolute non subest potestati hominis obtinere salutem. Neque hic locus est sensui composito, aut necessitati consequentis quia ut dixi, antecedens illud unde sequitur impotentia salutis, scilicet reprobatio, nunquam fuit in potestate hominis; quando autem antecedens unde sequitur consequens non est absolute in potestate, nec consequens esse potest; quo argumento Suarez ipse urget Thomistas in physica prædeterminatione, Unde ulterius tam parum intelligi videtur in hac,

quam in priori sententia, quomodo Deus ex parte sua cupiat omnes salvos fieri. Neque ad levandam difficultatem quidquam hic juvat scientia conditionalium, sed potius eam aggravat. Quod enim Deus sciat, si negem talem gratiam Petro, labetur in peccatum, facit tantum ut Deus ex vi decreti non eligendi, fiat jam quasi certior de numero non electorum, cum sciat quas gratias negare debeat, ne illi quos non elegit ad salutem perveniant. Suarez enim *cap 7. circa finem*, fatetur hanc causalem esse veram: Deus permittit hunc peccare, & negat auxilium quod novit congruum, quia non elegit eum ad gloriam. Ergo scientia conditionalium tantum servit ad neganda auxilia congrua, ad quod determinatur Deus ex vi decreti quosdam non eligendi. Electio ad gloriam & reprobatio ab illa, neque fit ante merita vel demerita absolute prævisa, nec simul, sine respectu ad ordinem actuum divinatorum. Ergo necesse est illam fieri post merita absolute prævisa, modo hætenus explicato.

CONTROVERSIA QUARTA.

De Gratia Divina.

Inter Doctores Catholicos etiam hoc tempore variæ gravissimæque controversiæ agitantur de gratiæ divini virtute, necessitate, sufficientia, efficacia &c. Horum dogmata inter se non parum dissidentia necesse est à damnatis Hæreticorum erroribus accuratè discernere, & singulorum opinionum Authores ac fundamenta cognoscere, ne contingat divini Verbi ministros, dum aut orthodoxos docent, aut heterodoxos oppugnant, aliquid de his imperitè pronuciare.

Fuerunt hæc de gratia præsertim sufficienti & efficaci controversiæ inter celeberrimas quæstiones coram Summis Pontificibus Romæ disputatas circa annum 1606, in Articulo 7. & 8. quæ quindecim propositiones summâ Disputantium contentione eventilatas continebant. Fuerunt & de his instauratæ lites Bajanæ, aliæque cum his concatenatæ. Nec desunt de iisdem hodie acerrima plurimum Scholarum certamina, quæ in decursu distinctius proferentur.

§. I.

Quid sit, & quæ duplex Gratia Actualis, & quales de eo errores Pelagii, &c.

Gratia actualis rectè dicitur, donum naturæ indebitum peculiariter conferens ad beatitudinem supernaturalem. Hæc est

est communis doctrina Theologorum, quamvis aliter nonnihil sensisse Bajum infra patebit. Desumitur illa notio gratiæ ex Apostolo ad Romanos cap. II. *Si gratia jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia.* Et confirmatur ratione: Quia sicut ipsa beatitudo, sive clara Dei visio, est donum naturæ indebitum, ita necesse est ut gratia, quæ ad eam obtinendam naturæ impotentiam sublevat, sit singulare donum quod naturæ vires excedit.

Dividitur hæc gratia in operantem, cooperantem, excitantem, adjuvantem, prout vario modo concurrat ad actum voluntatis creatæ. Item in gratiam sufficientem, & efficacem, quæ infra exponentur.

Circa annum Christi quadringentesimum emerfit Pelagius, qui professione dicitur Monachus, & natione Scotus. Is tempore S. Augustini acerrimus Gratiæ impugnator fuit: contra illum strenuè dimicavit idem Augustinus, fueruntque ejus errores damnati à Concilio Arausicano, variisque Pontificibus.

Docuit Pelagius primò; nullum dari peccatum originale, & infantes esse in eo statu quo fuit Adamus ante prævaricationem, quem voluit nihil nocuisse posteris, nisi solo peccandi exemplo.

Secundò, Infantes non Baptizatos habituros vitam, & felicitatem quandam æternam, sed in regnum cœlorum non admit-tendos.

Tertiò, Homines posse per solas vires naturæ legem DEI implere, & cognitis præceptis, sine adjutorio gratiæ Salvatoris ad eam perfectionem pervenire, ut non sit necessarium dicere; *Dimitte nobis debita nostra.*

Postquam hæc pestifera hæresis ab Ecclesia reprobata est, non ita potuit penitus aboleri, quin aliquæ ex ea Reliquiæ subtiliori veneno plurimos inficerent, & hi dicti sunt Semipelagiani.

Itaq; Semipelagiani, admissio peccato originali, & imbecillitate naturæ quæ integra fuerat in Adamo, docuerunt aliquam gratiam Christi ad salutem esse necessariam, sed eam subesse voluntatis nostræ arbitrio, eo quod per initium viribus naturæ credendi, quærendi &c. eam possimus obtinere. Et probabilius est eorū hanc gratiam intellexisse non tantum de illuminatione supernaturali intellectus, sed etiam de corroboratione voluntatis. De his S. Augustinus *lib. de grat. & lib. arbit. cap. 14.* sic loquitur, ut asserat convictos esse illos Inflatores liberi arbitrii, quod Gratia divina non tantum sit Dei scientia, & natura; sed faciat ut lex impleatur, & istos ad hoc se convertere, quod gratia secundum merita nostra detur.

Docuerunt secundò, Multis prædicari Evangelium merè ob conditionatè præcognitam bonam eorum voluntatem; quin & infantes aliquos ideo obtinere Baptismum, alios vero Baptismo destitui, quia nempe præcognovit Deus si viverent rectè usuros bona voluntate, atque ita habituros ex se initium credendi, alios verò non rectè usuros; ideoque cælo exclusos. Patent hæc ex Epist. Prosperi ad S. Augustinum, ubi ita concludit: *Novo absurditatis genere, & non agenda præscita sunt, & præscita non acta.* Quod nempe infantes dicerentur præsciri meritorie acturi ex viribus naturæ, cum tamen sine gratia nemo possit meritorie operari, nec infantes illi, unquam fuerint actu operaturi.

Docuerunt tertio, Perseverantiam in bonis operibus & iustitia, ac tandem electionem ad gloriam maximè fundari in viribus naturæ: credebant enim Perseverantiam non esse peculiare donum gratiæ, sed hominem per vires naturæ persistendo in fide & desiderio salutis, posse illam promereri, ac ipsam prædestinationem ad gloriam, quam volebant à peculiari DEI beneplacito dependere, ne aliàs foret acceptor personarum. Ita habet Epist. Hilarii ad Augustinum, & ipse August. *lib. de dono persev. cap. 7.* Neque refert quod Semipelagiani, ad perseverantiam in adimplendis præceptis, DEI gratiam requirerent, quia eam volebant dependere à naturali permanentia in fide, & desiderio salutis tanquam merito. Et hoc tantum sensu sæpe damnatum est, gratiam ancillari voluntati, eam subsequi; non autem prævenire &c. Quæ omnia solerter annotanda, ut natura gratiæ, & doctrina Catholica ritè percipiatur.

Ubi ad extremum adverte, modernos Sectarios hos quidem errores averfari, sed insipientium more in altero extremo, soli gratiæ omnia attribuendo, in gravissimas hæreses prolabi: dum docent cum Calvino. Quidquid fit sine gratia multis modis contaminari: gratiam non consistere cum libertate à necessitate, sed tantum cum libertate à coactione: neminem à salute excidere posse post acceptam gratiam conversionis, & alia errorum monstra, quæ in controversiis de gratia & prædestinatione supra notavimus.

§. 2.

An possibile sit hominem condi in statu pura natura absque dono supernaturali gratiæ.

STatus purus naturæ est, in quo homo tantum sortiatur perfectiones naturæ debitas, & ordinetur ad beatitudinē naturalem.

lem distinctam à clara Dei visione. Hunc statum prorsus impossibilem esse, post Bajum, ita defendit Jansenius Iprensis *lib. 1. Cap. 2. de statu pura nat.* ut possibilitatis istius assertores proclament eos esse Pelagianismi, doctrinæ Augustinianæ corruptores, & divinæ justitiæ ac providentiæ evertores. Unde ulterius docet, sine justitia, & bona voluntate creaturam rationalem à DEO condi non posse; neque creaturæ innocenti sine justitia beatitudinem supernaturalem negari, neque posse morti ac miseriis obnoxiam relinqui. Ex quibus apertè sequitur, gratiam divinam non esse donum naturæ indebitum.

At contra, omninò dicendum est, possibilem esse statum puræ naturæ. Estque hæc communis Theologorum doctrina cum D. Thoma *1. part. quæst. 59. art. 1.* & alibi frequenter, Consentit Scotus in *2. disp. 28. quæst. unica.* Nominales, aliique Doctores, ac Patres, qui ex illo ad Roman. *3. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis*, deducunt gratiam actualem, ac veram justitiam esse singulare donum nobis indebitum, ergo natura non potest illam gratiam, quæ ad justitiam & charitatem ordinatur, ita sibi vindicare, ut non possit sine illa creari. Idque confirmatur ex S. August. tum alibi, tum *lib. 3. contra Maximum cap. 15. Homo ad Dei similitudinem factus, non est verus filius, & ideo fit gratiâ filius quia non est natura.*

Probatur 2. ex Decreto trium Pontificum contra Michaelis Bajii propositionem 26. *Integritas prima creationis non fuit indebita humana natura exaltatio, sed naturalis ejus conditio: Ex Prop. 55. Deus non potuisset ab initio talem creare hominem qualis nunc nascitur.* Ergo ex sensu Ecclesiæ doctrinæ Bajanæ opposito, potuit homo ab initio creari qualis nunc nascitur absque sanctitate, & dono integritatis, qui esset status puræ naturæ. Est verò ratio ipsa docet, dona quibus constituitur status innocentia, neque esse proprietates naturæ humanæ per se spectatæ, neque ea ex merito illi deberi, cum hominis creatio nullum meritum præsupponat, ac proinde nihil obesse quo minus possit in statu puræ naturæ donis illis orbata creari, obnoxia concupiscentiæ, & morti, & miseriis statum hominis naturalem consequentibus; munienda tamen fuisse tunc natura humana præiudiciis ordinis naturalis, quibus possit peccata evitare.

Objicies primò: S. Augustinus *lib. 3. de peccat. meritis cap. ult.* & passim in Opere imperfecto & alibi, agens contra Pelagianos urget, frustra baptizari infantes, quia innocentia naturali au-

nexa est sanctitas & gratia. Hoc verò argumentum nullius foret
 toboris, si possibilis esset status puræ naturæ.

Respondeo primò, hoc argumento nimium probari: inde e-
 nim sequeretur quod Augustinus plus attribuerit naturæ secun-
 dum se, quam ipse Pelagiùs: quia hic negabat naturæ parvulo-
 rum etiã innocenti debitam esse adoptionem in filios DEI, ad
 veram sanctitatem, & gloriam, ideoque in ordine ad hæc dona
 obtinenda assererat Baptismum esse necessarium: quod si S. Au-
 gustinus vellet dona ista sic debita esse naturæ, ut non possit sine
 illis creari, in efferenda naturã longè Pelagium antecederet,
 quod nemo admisserit.

Respondeo igitur secundò, dum asserit S. Augustinus, si abes-
 set originale, innocentia naturali annexam fore sanctitatem &
 gratiam, illum procedere ex suppositione providentiæ superna-
 turalis jam à DEO constitutæ, & promissæ de justitia infunden-
 da, ubi non esset obex peccati. Cum enim eo nunc supposito non
 detur status medius inter statum justitiæ & peccati, rectè argui
 contra Pelagianos, si dicant infantes esse sine peccato originali,
 illos esse in statu justitiæ, adeoque frustra baptizari ad justitiam
 obtinendam, aut peccatum expiandum. Hoc itaque dictum S.
 Augustini juxta præsentem rerum statum, nihil facit contra sta-
 tum puræ naturæ possibilem.

Objicies Secundò: S. Augustinus *lib. de Spiritu & litterâ*
cap. 27. contendit hominem naturaliter esse Dei imaginem, &
 „ statum gratiæ illi esse naturalem &c. Hoc, inquit, *agit Spiritus*
gratiæ, ut imaginem DEI, in qua naturaliter facti sumus, in no-
bis restauret: Et *lib. 3. de libero arbit. cap. 18.* ait *errare, torqueri*
&c. non est natura instituti hominis, sed pœna damnati. Ergo
 status innocentia fuit Adamo naturaliter debitus, adeoque sta-
 tus puræ naturæ impossibilem.

Respondeo neg. consequentiam. Sed ideo tantum tradit nos
 in imagine DEI naturaliter conditos, quia ipsa natura secun-
 dum se considerata, est quædam DEI imago, & multò magis
 prout fuit in Adamo cum sanctitate de facto creata. Hoc igitur
 modo rectè dicitur, quod errare, aut torqueri, non sit secun-
 dum naturam instituti hominis, prout scilicet cum singulari-
 bus DEI donis de facto condita fuit. Hinc, *naturaliter*, non su-
 mitur ibi prout opponitur statui supernaturali, sed illi qui est con-
 tra naturam, & morales defectus qui eam comitantur. Et hæc
 ratione solvuntur dicta quædam aliorum Patrum, dum asse-
 runt dignitatem illam Adamo fuisse naturalem; tan-
 tum

tam enim volunt eam fuisse Adamo concreatam, sicut dicimus illum naturalem esse hæredem coronæ, cui contingit nasci cum jure ad regni Coronam, quamvis absolutè sine isto jure nasci poterit.

CONTROVERSIA QUINTA.

An, & qualis detur Gratia Sufficiens.

§. I.

Exponitur status Controversiæ.

Gratia sufficiens sumi potest prout opponitur insufficienti, quæ ad certum effectum v.g. ad amorem Dei nec proximè, nec remote sufficit. Gratia vero sufficiens huic opposita talis est, ut possit vel proximè, vel remote certum actum v.g. DEI amorem inferre; proximè quidem, si præter eam alia gratia non requiratur; remote verò, si non sufficiat per se ad amorem eliciendum, possit tamen sufficere ad actum fidei, vel alium, per quem obtinebitur gratia ulterior ad DEI amorem requisita.

Sed communis Gratia sufficiens accipitur pro ea, quæ opponitur gratiæ efficaci, estque talis ut possit voluntas cum ea exercere actum ad quem conceditur, de factò tamen eam non exercet, & hæc dicitur gratia merè sufficiens, nam gratia efficax non tantum est sufficiens, sed etiam semper cum actu connexa.

De gratia ergò merè sufficiens hic quærimus, an jam in statu naturæ lapsæ talis detur, quæ effectum suum non sortitur? Negat primò Calvinus *lib. 2. instit. cap. 3.* asserens omnem gratiam internam esse seriam, & efficacem, dari tamen vocationem externam aliquando inefficacem, cui dum voluntas non obtemperat, peccatum admittit, tametsi ad obtemperandum gratiâ internâ destituatur.

Secundò, docet Jansenius *lib. 3. de gratia Christi cap. 1.* etsi data fuerit Adamo, & Angelis, nullam tamen jam in statu naturæ lapsæ concedi gratiam sufficientem, quin simul sit efficax v.g. nunquam dari gratiam, proximè sufficientem ad amandum Deum, quin amor ille à voluntate eliciatur. Hinc istam gratiam vocat perniciosam, inutilem lapsorum reparationi, & monstrum quoddam singulare gratiæ, novumque genus Augustino, Patribus, & D. Thomæ incognitum, & à Pelagianis excogitatum. Asserit quoque secum sentire Alvarez, Zumel, & alios Thomistas. Certum verò est illos in terminis docere dari de factò gratiam

tiam verè sufficientem ; & omninò conari ut eam componant eum physica prædeterminatione , quam ajunt ad omnes actus requiri.

§. 2.

Admittenda est gratia merè sufficiens.

PROBATUR primò ex Scripturis, *Matthai 11. Si in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes qua in vobis, pridem in ædificio & cinere pœnitentiam egissent.* Ubi Christus exprobrat Judæis quod non fuerint conversi ad pœnitentiam cum illa gratia ; cum qua Tyrii & Sidonii, si eam habuissent, pœnitentiam egissent ; Atqui illa gratia fuit sufficiens ad pœnitendum, cum illa enim Tyrii & Sydonii actum pœnitentiæ elieuisent si iis concessa fuisset. Ergo illa talis est ut potuerit in Judæis effectum habere, quem tamen sortita non fuit, alias contra eos iniqua fuisset Christi exprobratio, si cum ea gratia actum pœnitentiæ elicere non potuissent.

Sed, inquires, S. Augustinus *lib. 2. de dono persever. cap. 14. de Tyriis & Sidoniis pronuntiat : Quoniam ut crederent non erat eis datum, etiam unde crederent est negatum.* Respondeo S. Augustinum tantum negare Tyriis datam esse gratiam quam Deus prævidit fore efficacem, sive quâ erant actu credituri, non negat autem datam esse aliquam sufficientem : neque ait credituros non fuisse si habuissent gratiam Judæis concessam, cum Christus credituros disertè affirmet.

Eodem spectat illud Proverbiorum *cap. 1. Vocavi & renuistis. Et ad Rom 2. An divitias bonitatis ejus, & patientia, & benignitatis contemnitis ?* Atque alia non minus manifesta Scripturarum oracula, quæ toties inculcant, peccantibus dari gratiam cum qua poterant rectè operari, nisi illam propriæ voluntatis arbitrio casam, & infructuosam reddidissent.

His conformia sunt Conciliorum decreta, ac novissimè Tridentini, *sess. 6. cap. 11. ubi dum docet, justos posse per Christum piè vivere, & proficere, subdit rationem. DEVS enim semel justificatos non deserit, nisi ab iis prius deseratur : Et c. 3. docet justificados in DEI auxilio firmis simam spem collocare debere. Deus enim, inquit, nisi ipse illius gratia defuerint, sicut capit opus bonum, ita perficiet.* In quibus Concilium apertè supponit justis præberi gratiam sufficientem, & defectum bonæ operationis in nostra tantum voluntate residere.

Subscribit disertè S. Augustinus tum sæpè alibi, tum *l. 30. tri-*
um quæ

um quaestionum q. 68. Nec illi, inquit, qui noluerunt venire debent alteri tribuere, sed tantum sibi, quoniam ut venirent vocati, erat in eorum libera potestate. Idem exprimit lib. 1. ad Simplicianum q. 2. Idem fusius urget tract. 53. in Iohannem ubi docet, Deum impetiri potestatem ut possimus Filii Dei fieri per gratiam, hominem verò per liberum arbitrium gratiæ oblectari.

Postremò, veritas hujus doctrinæ invictè probatur, ex eo quod inter quinque propositiones Jansenii, hæc ut hæretica damnatur: *Interiori gratia in statu naturæ lapsæ nunquã resistitur.* Hæc enim propositio in sensu authoris asserit, gratiam temper habere omnem effectum quem hic & nunc obtinere potest, & ad quem à DEO conceditur, licet non causet effectum ad quem actu non datur, aut quem in aliis circumstantiis obtinisset. Itaque ex damnatione prædictæ propositionis in sensu authoris, satis liquet definitum esse, interiori gratiæ aliquando resisti, sive eam non habere effectum quem hic & nunc obtinere potest, & ad quem conceditur; atque aded dari gratiam merè sufficientem: non enim rectè dicitur resisti gratiæ, nisi frustrando illam effectum ad quem hic & nunc à Deo ordinatur.

Objiciunt Adversarii contra gratiam merè sufficientem, Primò, Hæc gratia sufficiens est illa gratia *Possibilitatis* à Pelagianis olim asserita, & ab Augustino semper reprobata. Secundo, Gratia sufficiens à natura requiritur ad non peccandum: Ergò est naturæ debita: si est debita, ergo non est gratia. Tertio talis gratia sufficiens nunquam sortitur effectum; Ergò est aliquid inutile & monstruosum genus gratiæ; qualis esset medicina quæ nulli unquam prodesset. Ut hæc, & his affinia breviter dissolvantur.

Respondeo ad primum, Duplicem dari possibilitatem bene operandi, aliam fundatam in solis viribus naturæ, quam in Pelagianis Augustinus constanter oppugnabat lib. *de natura & gratia* Cap. 11. & alibi. Alia est possibilitas, quæ tantum habetur in natura per gratiam adjuta, & hæc includit gratiam sufficientem quæ natura fit potens ut rectè operetur, etiam pro eo tempore, quo negligit gratiæ cooperari: & hæc disertè tuctur Augustinus eodem lib. *de nat & grat. cap. 43.*

Ad secundum, Negatur ultima consequentia: Sic homini justo debetur gloria, hæc tamen vera est gratia. Quia igitur gratia sufficiens debetur naturæ, non prout est in se, sed tantum naturæ supernaturaliter elevatæ, hinc vera est gratia, & natura secundum se spectatæ omnino indebita.

Ad tertium, Neganda est etiam consequentia: Fatentur enim adversarii gratiam purè sufficientem in Angelis non fuisse monstruosam, etsi eorum vitio non fuerit sortita effectum: idem ergò de nostra admittendum est, quia quantum est ex parte, & virtute gratiæ, potest sequi effectus, & de facto alia gratia huic omnino similis actum bonum aliquando operatur, Monstruosa igitur tantum esset illa medicina, aut gratia, vi cujus nullus absolute curari, aut juvari possit. Plura de hujus gratiæ natura, necessitate, distinctione à gratia efficaci, ex dicendis magis elucescent.

§. 3.

Andetur Gratia sufficiens omnibus, etiam obduratis, excæcatis, & facientibus quod in se est viribus natura?

DE his quæstionibus variæ sunt Doctorum etiam Catholicorum sententiæ. Negat Ariminensis, contra communioem, dari gratiam sufficientem Infidelibus quibus Christus non innotuit, quales erant Philosophi gentiles, Plato, Aristoteles, &c. Quoad obduratos, Bellarminus, Suarez, Ripalda, Herice, &c. asserunt hanc gratiam etiam concedi obduratis, & excæcatis. Infantibus sine Baptismo morientibus non tribui sufficientia remedia ad salutem docet Ariminensis, Sotus, Vasquez, & quidam alii: affirmat Suarez, Lessius, Herice, & alii plures. Pro harum quæstionum resolutione.

Dico primò, Datur omnibus auxilium aliquod sufficiens saltem ad non peccandum, dum actum peccaminosum formaliter exercent. Hæc thesis certa, contra Calvinum, ac Lutherum: nec non adversus Jansenium *lib. 3. de gratia Christi cap. 13.* qui id negat de infidelibus, obcæcatis, pluribus Judæis, & aliquibus justis.

Probat, Quia si homo, dum formaliter peccat, careret omni auxilio sufficienti tam ordinis naturalis, quam supernaturalis ad non peccandum, Deus præciperet illi rem impossibilem, nempe servare præcepta quæ nequeunt sine gratia sufficienti impleri. „ Atqui hoc repugnat Tridentino *sess. 6. cap. 11. Deus impossibili non jubet, sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis.* Hinc damnata est Baii. „ Prop. 64. *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod necessario facit.* De hac doctrina, quam ipsum rationis dictamen adver-

fari videtur, plura diximus supra *part. 1. tract. 2.* contra propositionem primam ex 5. damnatis,

Dico secundò. Nulli adulto, etiam obdurato, aut excæcato, statuit Deus denegare gratiam sufficientem ad conversionem, & salutem; sed paratus est eam omnibus dare, si vel ipsi, vel alii ponerent eas circumstantias, in quibus solet Deus gratiam præbere, quales sunt prædicatio Evangelii, exempla majorum, &c. Ita cum D. Thoma docet Alensis, Sotus, Vega aliique: Contra Medicum, Rossensem, & quosdam alios, qui volunt Deum statuisse quibusdam, ob enormia peccata, conversionis gratiam negare; sicut poterat illis in eo statu sine spe veniæ vitam auferre.

Probatour nostra assertio. Quia Deus in Scripturis passim, & sine exceptione invitatur omnes peccatores ad pœnitentiam; ut *Ezechielis 18. Nolo mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat.* Et *2. Petri cap. 2. Nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam converti.* Et de ipsis etiam in scelere obduratis indicat Apostolus ad *Rom. 2.* asserens, *Divitias bonitatis DEI concedere iis, qui secundum duritiam, & impœnitens eorum thesaurizant sibi iram in die ira.* Non esset satis sincera ista omnium invitatio, si Deus positivè decrevisset quibusdam gratiam ad pœnitendum sufficientem denegare. Hinc Concil. Seroñense in decreto fidei *cap. 15 Deus, inquit, semper in promptu est, & nec momentum præterit in quo non stet ad ostium & pulset.*

Nec refert quod Deus quovis instanti possit justè peccatorem, sine spe pœnitentiæ, ad barathrum deturbare. Quia quamdiu vult illum relinquere viatorem, & præceptis subicere, statuit etiam illi dare auxilia sufficientia, ut possit reconciliari; alias ad hoc tantum viveret ut sine spe salutis possit sibi peccata, & pœnas accumulare, in quo esset ipsis damnatis infelicior.

Objicies primò, Varia Scripturæ loca, in quibus dicuntur quidam esse à Deo excæcati, & obdurati, & dati in reprobum sensum, nec posse credere, aut sanari. Quo modo sæpè etiam loquitur Augustinus, ideoque asserit Pharaoni obdurato peccatum non imputari.

Respondeo, hæc intelligenda de excæcatione, & obduratione tantum permissiva, & impossibilitate morali conversionis. Deus enim permittit aliquando magnos peccatores obdurari, & perire, non negando illis adiutorium sufficiens, sed subtrahendo speciale auxilium cum quo prævidet ad pœnitentiam movendos si illo instructi fuissent: item permittendo aliquas peccandi occasiones, & tentationes iis obvenire, cum quibus difficillima redditur

232 *Pars II. Cont. V. An. quibus detur Gratia sufficiens*
ditur eorum conversio sine majori gratia, quâ se indignos reddiderunt. Et de hac majori, & efficaci gratia, non verò de sufficiente, intelligendus est S. Augustinus, aliique, dum aliquando asserunt iaduratos gratiâ destitui.

Objicies secundo, Status obdurationis in peccato opponitur statui confirmationis in gratia. Atqui sic confirmati nequeunt peccare. Ergo consentaneum est, ut obdurati defectu gratiæ nequeant converti.

Respondeo, dissimulato antecedente, negando consequentiam; facilius enim DEUS concedit favorem compatibilem cum libera tendentia ad gloriam, quàm infligat pœnam cum illa tendentia non consistentem. Satis itaque statui confirmationis opponitur status obdurationis, per moralem impotentiam conversionis, quâ obdurati à spe gloriæ multum remouentur, et si non penitus excludantur.

Objicies tertio, Peccatores multi in pœnam peccati admissi, à Deo subita morte puniuntur: imo aliquando in flagranti delicto dum peccant è vita abripiuntur. Atqui non apparet quomodo tunc paratus sit Deus his largiri sufficientem gratiam quâ possint converti; Ergo ea aliquibus negatur.

Respondeo negando minorem. Nam cum istiusmodi obitu repentino benè consistit, quod Deus ex parte sua fuerit paratus suppeditare gratiam, si pœnitendi occasio occurrisset, v.g. si aliquis peccatorem ante mortem admonuisset, aut ipse de periculo mortis cogitasset priusquam ipso peccandi exercitio se constituit in illo statu, cum quo usus gratiæ non consistit. Non enim dicimus quemlibet omni momento, dum dormit, a ut nulla incidit salutaris cogitatio, gratiam proximè sufficientem in promptu habere, sed dum adest præsens occasio se determinandi ad bene, aut malè agendum.

Extendi potest hæc doctrina ad Infantes sine Baptismo extinctos, quibus DEUS quantum est ex parte sua, prospectum cupit de Baptismo tanquam remedio ad salutem sufficienti. Afferit enim Apostolus *1. ad Timoth. 2.* DEUM velle omnes homines salvos fieri; & merita Christi ex parte sua, & in actu primo tam latè se extendere ad omnes salvandos, quàm peccati Adami ad omnes perdendos. Et quamvis non rarò eveniat aliquos infantes interire absque Baptismo, id per accidens contingit, ex eo quod eorum parentes ad ea loca se contulerint, aut causas naturales aliqui liberè posuerint, ex quibus infantes in lucem edi, aut certe Baptismus illis applicari non potuerit; quorum libertatem

ob alias causas contra cursum communem naturæ Deus impedire noluit. Quod non officit sinceræ voluntati quâ Deus ex parte sua media infantibus ad salutem necessaria præparavit, quæ hominibus ordinario modo applicanda commisit; sicuti sincere cupit pauperi subvenire, qui elemosynam famulo distribuendam tradit, licet hic pro sua libertate aliquibus eam elargiri prætermittat.

Dico tertio, probabile est, homini facienti quod in se est viribus naturæ Deum non denegare gratiam primam, quâ possit credere, & salutem operari; modò per hoc non intelligas, operibus ex viribus solius naturæ factis per modum positivæ dispositionis, aut meriti, gratiam primam infallibiliter annexam esse, sed ex solo beneplacito DEI, decernentis omnibus obicem non ponentibus suam gratiam præbere. Est communior sententia Theologorum apud Suarez 1. part. l. 2. de prædest. cap. 18. quam etiam docuerunt nonnulli Thomistæ, quamvis eam censuret Alvarez de auxiliis disp. 56. n. 21. & alios habeat adversarios.

Ratio præcipua est, quod id videatur congruum divinæ benignitati, quæ omnibus universim præparavit gratiam sufficientem, ut eam infallibiliter conferat singulis non ponentibus obicem. Cum enim Deus sæpè non denegat auxilia sua gentilibus, qui per continuata peccata se præbent positivè indignos isto beneficio, congruum est, ut eam gratiam iis conferat qui observando legem naturæ remonent illud gratiæ impedimentum, & saltem se reddunt physicè capaces, ut commune illud DEI beneficium ad se extendatur: atque ita non desit ex parte Dei illustratio & auxilium supernaturale, quo saltem possint ad salutarem Dei notitiam, & inde ad salutem pervenire.

Dices, Huic doctrinæ repugnat Concil. Arausicanum damnans Semipelagianos, quod assererent initium fidei esse ex nobis, sive ex bonis operibus viribus naturæ factis, quibus ad gratiam fidei percipiendam disponimur.

Respondeo, hanc doctrinam toto coelo à Semipelagianis distare. Docebant illi primò, nos per merita naturalia absolutè promereri primam gratiam ad credendum; hæc verò sententia id omninò pernegat, & gratiam, naturæ legem servantibus conferendam, non refundit in merita istorum operum, sed in meram Dei benignitatem, secundò, assererent Semipelagiani, solis habentibus merita naturalia lege ordinariâ à DEO gratiam & quidem efficacem conferri, quod hæc opinio penitus abhorret. Unde perperam docebant illi, propter hujusmodi meri-

ta etiam conditionata infantes baptizari, & alios ob eorum defectum Baptismi beneficio privari. Hæc igitur doctrina nullo istorum errore inficitur; nec aliud apparet quò minus possit inter opiniones in Scholis probabiles meritò reputari.

CONTROVERSIA SEXTA.

De viribus Natura sine adiutorio Gratia divina.

§. I.

Quid possit homo præstare absque Gratia in servanda lege naturæ, & tentatione superanda?

Dico breviter primò: In natura lapsa sine gratia datur potentia physica servandi collectivè totam legem naturæ. Ita docent Ariaga, & plures alii. Quia etiam seposita gratiâ homo peccabit si violet legem naturæ. Atqui potentia peccandi includit potentiam saltem physicam non peccandi, nemo enim potest peccare in eo quod physicè nequit vitare.

Dico secundò, Homo tamen lapsus habet necessitatem moralem saltem ex parte violandi legem naturæ, si longo tempore ei desit gratia. Hæc est communis doctrina Theologorum, ad eò ut opposita esseatur errori proxima.

Ratio desumitur ex eo, quod Concilia & Patres in illud Apostoli ad Rom. 7. *Infelix ego homo; quis me liberabit de corpore mortis hujus? gratia DEI per Iesum Christum;* doceant observationem legis sine gratia esse moraliter impossibilem, propter infirmitatem carnis, & vim concupiscentiæ: quibus denotatur necessitas quædam antecedens, sita in peculiari difficultate honestè operandi, seposito adiutorio gratiæ: quia sensibilia vehementer apprehendimus, & concupiscentia ad hanc apprehensionem naturaliter insurgens, voluntatem ad objecta inhonestè vehementer inclinât, idè que redditur moraliter impotens ad legem longo tempore observandam; cum necesse sit intra longum temporis spatium frequenter occurrere tentationes legis observationi contrarias. Sicut in magna multitudine hominum, etsi possibile sit physicè omnes silere, moraliter tamen necessarium est aliquem fore, qui loquatur. Colligitur eadem doctrina ex Concil. Milevitano *Can. 5.* & Tridentino *sess. 6. c. 13.*

Dico tertio: Datur in homine lapsa moralis possibilitas servandi dictam legem exiguo tempore absque gratia. Est communis Doctorum.

Quia pro exiguo tempore potest deesse illa moralis difficultas, quam in superiori assertione exposuimus; absente autem singulari difficultate, nos posse honestè operari, adeòq; legem servare, admittunt passim Doctores cum S. Chrysoft. in 1. ad Corinth cap. ii. & S. Anselmo in dial. de libero arbit. cap. 5. & 6.

Dico quarto, Homo in hoc statu nequit gravem tentationem sine gratia superare. Est communior, contra aliquos auctores Catholicos.

Et probatur ex Apostolo 1. ad Corinth. 10. *Fidelis Deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis.* Ex quo loco docet Chrysoft. dari aliquas tentationes, quæ non possint à nobis viribus naturæ superari, cum eas opponat Apostolus tentationi humanæ, sive levi, quæ à nobis vinci potest. Et Prosper lib. contra Calatorem cap. 35. invehitur in Cassianum, quod dixerit à Jobo tentationem gravem viribus naturæ superatam fuisse.

Hinc dicendum à fortiori, omnes tentationes collectivè sine gratia superari non posse. Et quamvis nonnulli contrarium contendant, id tamen temerarium esse censet Suarez hic lib. 1 c. 26.

Dices, potest quis ex fine pravo inanis gloriæ mortem tolerare; ergo idem potest ex fine honesto sine gratia, non obstante rei difficultate.

Respondeo negando consequentiam. Quia finis pravus tollit aut minuit difficultatem operandi, propter vehementem sensibilis bonitatis apprehensionem: finis verò honestus, quia languidè apprehenditur, relinquit totam tentationis difficultatem prædominari.

Dico quinto: Potest modo ab homine sine gratia vinci levis, aut mediocris tentatio. Ita docet Amicus, alique communitè contra Vasquez, & Merarium, qui semper ad victoriam tentationis gratiam aliquam requirunt.

Ratio desumitur ex eo, quod aliqualis difficultas opposita tentationis non impediat, quin objecti honestas possit efficaciter apprehendi, atque ita connaturali modo placere ut voluntas illi adhæreat. Et sicut experimur opus non esse auxilio gratiæ ut quis resiliat alteri gratiæ fortiter ac suaviter ad bonum inclinanti; ita etiam non est cur aliqualis difficultas concupiscentiæ impellentis ad actionem inhonestam, per vires naturæ nequeat superari. Adde proscriptam esse Baji propositionem 29. *Non solum fures ii sunt & latrones qui Christum viam veritatis & vitam negant; sed etiam qui dicunt tentationi ulli sine gratia ejus adjutorio, hominem posse resistere.*

Quæ nostræ assertioni ab aliis opponuntur, tantum probant requiri gratiam ad quamlibet tentationis victoriam, ut hæc sit meritoria præmii supernaturalis: aut ut contra leves etiam tentationes victoria continua obtineatur, quod lubentes admittimus. Sicut enim absque speciali privilegio nequeunt moraliter vitari omnia venialia, propter instabilitatem naturæ, & frequentes labendi occasiones, sic etiam natura per se non satis est potens, ut collectivè omnibus levium tentationum impulsibus obluetur.

§. 2.

*An homo possit habere aliquos Actus moraliter bonos
absque Gratia supernatu-
rali?*

Certum est apud Doctores Catholicos, sine adjutorio gratiæ non elici actum bonum, prout conducit ad vitam æternam. Procedit igitur hæc quæstio de actu tantum moraliter honesto, sive laude digno intra ordinem naturæ. Talem actum negat Bajus, ac penitus explodit distinctionem communem actionis honestæ in naturalem & supernaturalem, asserens ad quemlibet actum honestum gratiam supernaturalem esse necessariam.

Sed contraria sententia necessariò admittenda est. Quod probatur primò? Quia inter alios, damnarunt Pontifices hunc Baji articulum 25. *Omnia opera infidelium sunt peccata, & virtutes Philosophorum sunt vitia.* Quia nempe procedunt ab infidelibus gratiâ destitutis. At ex Bajo unum breviter exquiri velim; Si filius infidelis videat suum patrem lapsum in foveam, quid illi agendum ut peccatum non incurrat? Si nolit illi manum porrigere, delinquet certè contra amorem parenti debitum: si illum è fovea extrahat, etiam extrahendo peccabit, quia si Bajo credimus, omnia infidelium opera sunt peccata.

Probatur secundo, Quia concilia videntur supponere nos per vires naturæ posse honestè operari. Tridentinum enim Sess. 6. *can. 2. negat nos posse credere, penitere &c. sicut oportet ad justificationem obtinendam sine gratia.* Quâ limitatione, sicut oportet, satis insinuat nos posse quidem moraliter honestè operari, sed non utiliter ad salutem, per vires naturæ. Cum eadem limitatione loquitur Concil. Arausicanum *can. 6. & 7.* damnans Semipelagianos, non quod assererent hominem ex se posse honestè operari, sed quod adderent, id posse, sicut oportet ad salutem. Quin & eam gratiæ necessitatem sic restringit Augustinus *lib. de gra-*

de gratia Christi cap. 27. ubi non asserit illam esse absolutè necessariam ad bene operandum; sed tantum sic, ut sine ea nihil possumus; quod ad pietatem pertinet, veramque iustitiam. Eodem modo loquitur *lib. de Prædest. sanct. cap. 2.* & *lib. de bono persev. cap. 10.* & *lib. de grat. & libero arbit. cap. 17.*

Neque his obstat primò, quod S. Augustinus aliquando asserat voluntatem de suo nihil habere nisi peccatum. Vel enim peccatum accipit propriè, & sic verum est soli voluntati humanæ adscribendum esse peccatum, & illi non esse integrè attribuendum opus moraliter honestum, cum hoc à Deo præcipuè proveniat. Vel sumit peccatum impropriè, pro actu inutili; & aberrante à fine supernaturali, atque ita voluntas de suo tantum habet peccatum sive opera inutilia ad salutem.

Neque obstat secundò, quod S. Augustinus dicat, sepositâ gratiâ, inductam esse, per hoc tantum indicat, totam legem naturæ, propter singularem difficultatem, non posse sine gratia ita integrè servari, quin ea aliquando violetur: non negat tamen eam posse, ex parte, per actus naturaliter honestos impleri.

Neque obstat tertio, quod idem Augustinus aliquando doceat in Infidelibus veras virtutes non reperiri. Agebat enim contra Pelagianos asserentes viribus naturæ haberi veras virtutes utiles ad vitam æternam, idque probantes exemplo infidelium: negabat igitur è contra Augustinus, infidelibus tales virtutes inesse, quæ poterant ad salutem conferre. Sic enim scribit *lib. 4. contra Iulianum cap. 3.* *Absit in aliquo sit vera virtus nisi fuerit iustus, absit autem sit iustus nisi ex fide:* postea subdit: *si ad consequendam veram beatitudinem quam nobis fides promittit nihil profunt homini virtutes, non sunt vera virtutes.* Hinc etiam elucet non aliam esse mentem S. Augustini dum dicit: *Omne quod non est ex fide peccatum est:* quia, ut ipse loquitur *lib. de spiritu & lit. cap. 27.* Infidelis vix unquam debito fine operatur, & licet subindè agat honestè, id illi nihil prodest moraliter ad salutem. Adeoque omne opus hominis infidelis vel est propriè peccatum, vel impropriè, considerando ejus actionem prout est inutilis ad beatitudinem obtinendam. Ex quibus patet nullo fundamento negari opus moraliter honestum absque auxilio gratiæ, modò non asseratur, tali operi vim inesse meriti, aut illud positivè hominem disponere ad salutem, & beatitudinem supernaturalem; quod ex ó, sequenti magis confirmatur.

Ex quibus patet, quam parum consideratè nuper quidam Professor publicè Scholas illas damnaverit hæresis Pelagianæ;

quæ hanc scientiam sustinent. Cum tamen in Bajo disertè & sub anathemate proscripta sit hæc *prop. 37. Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex natura solis viribus ortum ducit, agnoscit.*

§. 3.

An solis natura viribus possit elici Amor Dei super omnia.

PROCEDIT hæc controversia de statu naturæ lapsæ, frustra enim aliqui fusè disputant, an possibilis sit talis amor in statu naturæ integræ: & an sine gratia possint cognosci aliquæ veritates ad honestam operationem conducentes: nam ex sola decisione præsentis quæstionis utrumque admitti debet.

Dico igitur, homini lapsò possibile esse solis naturæ viribus amare Deum super omnia, amore naturali tam concupiscentiæ, quam amicitæ, qui dum durat, affectivè excludat voluntatem DEUM graviter offendendi. Est hæc receptissima Theologorum sententia, quam tradit D. Thomas 1. *part. quæst. 6. art. 3.* & sæpius alibi: nec non Scotus *in 1. dist. 17. q. 2.* Occamus quoque, Durandus, alique docent, DEUM etiam ut est author naturæ posse ab homine post lapsum diligi perfecto amore benevolentæ. Vasquez autem, & aliqui Doctores Catholici, qui videntur aliter loqui, non negant cum Bajo voluntati adesse sufficientiam eliciendi istum amorem sine gratia supernaturali: sed tantum opinantur ad Dei gratiam pertinere cogitationem congruam & efficacem cum qua amor iste actu elicitur, non verò cogitationem inefficacem: neque illi rejiciunt communem divisionem amoris in naturalem, & supernaturalem.

Probatur autem nostra assertio primo, ex damnata propositione Bajana 36. *Amor naturalis qui ex viribus natura oritur, ex sola Philosophia per relationem presumptionis humana, cum injuriæ Crucis Christi, defenditur à nonnullis Doctoribus.* Ergò nostra assertio huic contraria indubitatis Pontificum decretis roboratur.

Probatur secundo, ex Conçil. Arausicano *can. 25.* & Tridentino *Sess. 6. can. 3.* ubi docent, hominem in isto statu non posse amare Deum, sicut oportet ad justitiam: hæc autem limitatio, ut supra dixi, satis ostendit per vires naturæ haberi posse alium Dei amorem, qui ad justitiam & salutem non conducatur. Et hanc esse doctrinam S. Augustini, quem sibi frustra vindicat Bajus, patet ex *lib. 12. de Civitate Dei cap. 1.* Sicut, inquit, cum

*Vitium oculorum dicitur cecitas, id ostendit quod ad naturam oculorum pertinet visus. . ita cum vitium creatura rationalis dicitur, quod non adhaereat Deo, hinc aperte declaratur ejus natura ut Deo adhaereat convenire. Et lib. de moribus Ecclesiasticis cap. 3. docet nos assequi ratione esse rectè vivendum, & Deum sequendo debere beatè vivere; id autem fieri diligendo Deum, quod est primum mandatum ad beatitudinem obtinendam. Sentit ergò S. Augustinus homini naturale esse Deo adhærere per amorem; nempe perfectum, adeòque id esse in potestate naturæ, quæ sepositâ gratiâ, ordinatur ad beatitudinem naturalem. Subscribit Augustino S. Fulgentius ad Monimum cap. 18. *Natura inquit, inesse non posset ullatenus ratio, nisi ei posset inesse Dei dilectio?* Et alii passim Patres, ex eo quod natura rationalis ex se sit imago Dei, inferunt ei competere ut in Deum tendat per dilectionem.*

Probatur tertio ex ratione. Tenemur lege naturali Deum perfectè diligere, neque in natura ostenditur impossibilitas illum ita diligendi: potest enim Deus naturaliter nobis proponi ut infinite bonus, & amabilis. Ergò neque ratione motiva subest moralis impossibilitas perfecti amoris, neque ex eo, quod Deus debeat omnibus præferri; quia potest per cognitionem perfectam summæ bonitatis appetiari ut omnibus præferendus, & simul abesse omnis tentatio, quæ voluntatem avertat, & in creaturas inclinet.

Dices, In hoc statu inest voluntati impossibilitas effectiva, ut tota lex naturalis actu observetur absque adjutorio gratiæ. Ergò ex illa oritur etiam impossibilitas affectiva adhærendi Deo per amorem perfectum, nisi voluntati ad amandum gratia supernaturalis opituletur.

Respondeo neg. consequentiam. Potest enim fieri ut homo actu naturali cognoscat sibi postea ex parte Dei non defutura subsidia necessaria ad totam legem effectivè observandam: ergò eo posito potest affectivè Deo super omnia adhærere. Necessitas enim gratiæ conferendæ, non efficit quo minus voluntas jam ex parte sua perfectò amore in Deum feratur. Sicut necessitas potestatis supernaturalis ad celebrandum, non impedit quo minus jam actu naturali velim efficaciter Sacerdotium, tantum postea conferendum. Quia tamen dictus amor est naturalis, nihil conferens ad justitiam supernaturalem, nec repugnans peccato habituali, neque sufficiens ut occurrente difficultate perseverare ad totius legis observantiam, hinc est quod à Patribus, aut Con-

illis actibus gratiæ non annumerentur, cum tantum agant de amore ad salutem conducente, qui solet esse supernaturalis.

At, inquit, S. Augustinus sic insinuat amorem castum & perfectum elici ex gratia, ut agens contra Pelagianos sæpius inculcet, ubi non est Spiritus gratiæ, ibi dominari peccatum.

Respondeo, aliud non inculcari ab Augustino, quam gratiam esse necessariam ad actus conducentes ad salutem, & in infidelibus defectu fidei raro dari opus ex omni parte honestum: hinc merito pronuntiat, ubi non est Spiritus gratiæ, ibi dominari peccatum, ibi enim censetur peccatum dominatum obtinere, ubi opera honesta rarius exercentur.

CONTROVERSIA SEPTIMA.

De Gratia Efficaci, & in quo illa consistat, variorum sententia discutiuntur.

Quæstionis de Efficacia gratiæ indubitata solutio, scopus est ad quem summa orbis Christiani ingenia ingenti studio collimarunt, & à quo plures certo aberrarunt, quemque nondum ullus Theologorum ita attigit, ut omnium suffragio compertæ veritatis palmam retulerit: Siquidem angustiæ hic undique, & facilis error, quia inter duos scopulos navigandum est; si ad tuendum vim gratiæ diviniæ nimium declines, destituis libertatem humanam: si ultra metam libertati patrocinaris, vim gratiæ inanem relinquis. Hanc difficultatem pridem advertit ipse S. Augustinus lib. 2. de peccatorum meritis cap. 18. *Quærentem, inquit, vehementer angustat, ne sic defendamus gratiam ut liberum arbitrium auferre videamur: rursus ne liberum sic asseramus arbitrium, ut superba impietate ingrati Dei gratia judicemur* Olim incumbendum erat S. Augustino contra Pelagianos immodicâ illatione libertatis, vim gratiæ infringentes, sed neque minus laborandum est hoc ævo, ne cum Calvinii ac Lutheri affleclis in efferenda gratia sic vela laxemus, ut libertas humana fatali necessitate depressa naufragium patiat. In hac opinio-num sese collidentium procella, clavum suo jure arripuerunt Pontifices Romani, qui uti in hac quæstione olim Scholæ Thomisticae & Societatis opinandi modum præscripserunt: ita hac tempestate quibusdam ad devia deflectentibus certam credendi legem imposuere.

Itaque de gratiæ Efficacia primus error est Calvinii, Lutheri, ac plu-

ae plurium Sectariorum, qui docent omnem Dei gratiam inter-
nam esse efficacem, ac hominis voluntatem sic ad assensum im-
pellere, ut illi non sit liberum gratiæ impellenti resistere; atque
ita absolutè admittunt voluntatem inevitabili necessitate ad
agendum moveri; imo in ordine ad operationem gratiæ in natura
lapsa liberum penitus interiisse arbitrium.

Dogma Jansenii, quamvis nolis dimittere nomen liberi arbi-
trii, admittit tamen ad operationem gratiæ efficaciæ sive victricis
in statu naturæ lapsæ, non requiri libertatem à simplici necessita-
te, sed sufficere libertatem à coactione; quem errorem fusius re-
futavimus supra *part. 2. p. 208.* inter polemica, in prop. tertiâ inter
quinque damnatas.

Quidam moderni, ut in explicanda gratiæ efficacia hunc
scopulum in speciem declinare videantur, asserunt gratiam ef-
ficacem sitam esse in Delectatione justitiæ quæ sit Victrix, sive
major delectatione terrenâ illi oppositâ: docentque illi delecta-
tioni, dum est major, voluntatem non posse non obsecundare,
& rectè agere; quamvis possit eidem delectationi justitiæ non
obtemperare, quando delectatio terrena major assurgeret: & ob
hanc potestatem quantumvis remotam, putant efficaciam hu-
jus gratiæ cum libertate conciliari. Volunt itaque ad liber-
tatem indifferentiæ sufficere, quod voluntas possit non agere
quantum est ex parte eorum quæ voluntatem positivè afficiunt;
ac proinde libertati actus nihil obesse negationem illam majoris
delectationis terrenæ ad efficaciam istius gratiæ requisitam;
quia scilicet negatio illa voluntatem positivè non afficit. At
contra hoc novum effugium ceteri Theologi hæcenus censent,
ad tollendam libertatem indifferentiæ sufficere, quod positâ
gratiâ cum ista negatione, non sit in potestate voluntatis ab
agendo abstinere, sed ad benè agendum inevitabili necessitate de-
terminetur.

Neque istâ viâ declinatur error Jansenii, quem constat eandem
in explicata gratiæ efficacia semitam tenuisse, nisi quod ille pa-
lam admisit, cum sua doctrina non debere conciliari libera-
tem indifferentiæ, quam docuit non esse necessariam ad meren-
dum & demerendum in statu naturæ lapsæ; moderni verò velint
eam doctrinam stare cum libertate ad meritum & demeritum
sufficienti. In quo non re, sed voce à Jansenio dissidere, facile
colliges ex ejusdem verbis, quæ hic breviter adduco ex *lib. 8.*
de gratia Christi cap. 2. Delectatio victrix, qua Augustino est
efficax adiutorium, relativa est; tunc enim est victrix, quando
alte-

„alteram superat; quod si contingat alteram ardentio rem esse in so-
 „lis inefficacibus desideriis hærebit animus, ne efficaciter umquam
 „volet quod volendum est.

Facile autem ostendi potest hanc modernorum viam nullo modo conciliare suam gratiam victricem cum libertate voluntatis humanæ. Nam et si possit existere illa entitas delectationis cœlestis sic, ut non causet actum bonum voluntatis, non potest tamen sine illo actu existere delectatio victrix, cum in eorum sententia delectatio prout est victrix, sive efficax, non sit sola entitas gratiæ sive delectationis cœlestis, sed illa simul cum negatione majoris aut æqualis delectationis terrenæ: cum his autem, ut ipsi doceant, nequit se voluntas determinare ad non agendum; adeoque sub gratia hac efficaci constituta non poterit ab actione bona abstinere, sed ad illam exercendam ineluctabili necessitate repletur.

Ab hac doctrina Schola Thomistarum se semper alienam profiteretur, gratiamque in sua sententia omni studio, & alia via cum libertate conciliare conatur. Docent itaque Thomistæ dari gratiam sufficientem, quæ tribuat voluntati potestatem operandi, dari etiam gratiam efficacem à sufficienti intrinsicè differentem, quæ tribuat ipsam operationem, quàm proinde voluntas esse physicè prædeterminativam voluntatis, sic ut nunquam possit suo effectu carere. Et ut majori cum certitudine quid in hac parte Thomistæ sentiant referamus, juvat hic adducere explicationem ipsorum verbis conceptam in Capitulo provinciali inferioris Germaniæ habito Lovanii 25. Aprilis 1668. ubi aliis præmissis sic pergit explicatio: „ Ideò autem taliter effi-
 „cax gratia in Thomistarum Schola physicè prædeterminans
 „dicitur, non quod imponat voluntati necessitatem aliquam,
 „sicut est in rebus naturalibus quæ sunt omnino determina-
 „tæ ad unum, vel aliquam aliam physicam qualitatem volunta-
 „ti imprimat, quæ per modum naturæ eam impellat aut ne-
 „cessitet; sed ideò tantum, quod per gratiæ suæ auxilium Deus,
 „nullâ præsuppositâ scientiâ mediâ aut conditionatâ boni
 „usus nostræ voluntatis, eam ad actus bonos liberos determi-
 „net, non solum interius suadendo, excitando, invitando,
 „aut aliter moraliter attrahendo, sed etiam activè, verè, & pro-
 „priè, & per modum agentis, absque violentia tamen, ex parte
 „potentiæ, & in ipsa potentia causet ipsam voluntatis actio-
 „nem, adeoque gratia sit bonæ voluntatis verè, & propriè effe-
 „ctrix, quâ fit ut homo ad suam actionem infallibiliter se deter-
 „minet,

minet, non ex necessitate, sed juxta suum proprium modum
omnimodæ libertatis; sicque omnis efficacia proveniat ex sola
gratia, & ex ipsa Dei omnipotentia, nec illam expectet aut e-
mendet à libero arbitrio: neque efficax sit dependenter ab
illo.

Et quia motio moventis præcedit motum mobilis ratione
& causa, rectè etiam præmotio ac prædeterminatio activè, ve-
rè & propriè, & in hoc sensu physicè efficiens appellatur, in quo
intelligitur applicatio virtutis ad actionem, sicut homo est
causa incisionis cultelli ex hoc ipso quod applicat acumen cul-
telli ad sciendū movendo ipsum; sicq; tota operatio pertinet
ad gratiam sicut ad causam effectivam, præmoventem, & de-
terminantem, conformiter ad Tridentinum *Sess. 5. cap. 4.* Sub-
scripserunt huic Expositioni in dicto Capitulo viginti & unus.

Quidquid sit de Thomisticæ sententiæ veritate, pridem certè
per Apostolica decreta vetitum est ullam ei censuram inurere.
Non est igitur de hac Schola bene meritus ille, qui conatus est in-
explicanda gratiæ efficacia, concordiam inducere inter Thomi-
stæ sententiam, & eam quam aliqui Augustinianam præten-
dunt de gratia victic. Non ignorant enim viri ex illa Schola ma-
gis perspicaces, rem esse non exigui periculi, velle parem cum il-
la doctrina sortem subire.

Scotistæ relata Thomistarum sententiam passim impug-
nant, negant enim gratiam esse intrinsecè prædeterminativam.
Volunt tamen esse intrinsecè determinativam voluntatis, ratione
decreti adjuncti, quo Deus absolutè & efficaciter, ac exclusa sci-
entia media, intendit obtinere & efficere consensum voluntatis:
an hæc sit sincera Scoti doctrina multum dubitat Suarez de *auxi-
liis c. 5.* Ab utraque sententia diversa est doctrina Societatis uti
inf. patebit.

Contra Thomistas facere possunt argumenta supra allata de
physica prædeterminatione, & scientia media. Insuper ex sen-
tentia Scotistarum sequi videtur decretum illud divinum ad ob-
tinendum actum intentum fallibili & cæco modo procedere:
quia cum gratia ex vi illius decreti data, sit intrinsecè indifferens,
tantum infallibili modo connectitur cum actu efficaciter inten-
to: ergo eum in illa sententia excludatur scientia media, non est
unde DEUS sortiatur securitatem infallibilem de actu ponendo.
Neque dicas, vi decreti divini voluntatem nostram infallibiliter
trahendam, sicut nostra potentia motiva vi voluntatis ad mo-
tum impellitur. Nam contra, Vel decretum illud divinum vi sua
infalli-

infallibiliter infert nostrum consensum, & sic tollitur nostra libertas: vel causat consensum contingenter per medium indifferens; & sic ex nullo capite poterit Deus reddi securus de consensu secuturo.

Aliæ sunt de hac quæstione opiniones minus celebres, qualem sustinet Mascarenias, & alii qui docent entitati gratiæ efficacis inesse vim quandam determinandi moralem, ob singularem hujus attemperationem cum voluntate, ideoque semper connectendam cum effectu.

At contra hanc etiam opinionem militat vis superioris argumenti. Velenim gratia sic attemperata habet ex se antecedentem & infallibilem connexionem cum consensu voluntatis, & sic evertit libertatem: vel habet connexionem fallibilem, atque ita non repugnat eam gratiam reddi inefficacem, & aliam reddi efficacem sine istiusmodi attemperatione; ergo non potest in hac attemperatione gratiæ efficacia consistere.

Ut has evaderet difficultates, alteram excogitavit viam P. Bonæ Spei vir doctus ex ordine Carmelitarum, qui gratiam efficacem constituit in qualitate ita accommodata flexibilitati voluntatis, ut hæc certò consentiat gratiæ, uno ex pluribus instantibus, aut alterutro duorum instantium indeterminatè, sic ut qualitas illa non sit determinans ad unum simpliciter, prout est prædeterminatio physica, sed ad unum sic eligendum, ut quovis eorum instantium sit in potestate voluntatis eligere, vel non eligere quoad substantiam actus, aut omissionis; ac proindè eligat liberè, quia agit verbi gratia ultimo instanti non merè quia adest illa qualitas, sed quia liberè omisit agere priori instanti.

Sed nulla ex parte satisfacit hæc nova cogitatio. Nam ex ea sequitur primò, Deum non posse obtinere consensum hominis, & cum convertere eo instanti quo voluerit, sed tantum aliquo instanti indeterminato. Secundò, Si primo instanti ex duobus voluntas non consensit, jam in secundo ad consensum absolute necessitabitur: nam libertas requirit ut eo instanti quo ponitur actus, possit non poni, neque sufficit liberè fuisse omissum priori instanti. Tertio, Tollitur istâ viâ libertas illa quæ ad meritum requiritur, quia tantum merebor quod potius hoc quam illo instanti ponam consensum, quem alterutro debeo necessario elicere; quinimò potius demerebor si. v. g. consensum ad actum bonum suspenderit quantum potui, & tantum consenserim ultra quod non potui consensum differre.

Postremò, Schola Societatis prædictis contraria, cum aliis docet efficaciam gratiæ, præter ipsam gratiæ entitatem, ex se in-

differen-

differentem reliquasque dispositiones & circumstantias se tenentes ex parte actus primi, involvere consensum voluntatis conditionatè futurum, prævisum per scientiam mediam, si in illis circumstantiis gratia à Deo concedatur. Illud autem dicitur se tenere ex parte actus primi, quod prærequiritur ad agendum : sive quod influit in effectum mediatè, vel immediatè, vel simpliciter requiritur ut hic & nunc effectus possit poni, etsi in eum physicè non influat.

Explicatur ea sententia hoc modo, DEUS vult convertere, aut salvare Petrum per actum finalem poenitentiae : habet in potestate sua gratias innumeras ex se indifferentes quibus possit Petrus consentire, aut non consentire : videt ergo Deus per scientiam mediam, cui harum gratiarum Petrus esset consensurus, cui non consensurus si eam in certis circumstantiis haberet, v. g. dum in extrema vitae hora versabitur. Illa itaque gratia est efficax in actu primo respectu Petri, cui Deus prævidet illum consensurum si detur : erit eadem gratia efficax in actu secundo si in dictis circumstantiis à Deo actu concedatur. Repugnat enim Deum prævidere effectum cum causa etiam indifferenti sub certa conditione connectendum, & illum effectum, positâ conditione, ab ea causa non procedere.

Hic autem procedendi modus salvat ex parte DEI dignitatem, & infallibilem efficientiam gratiae efficaci, præ sufficienti, & hanc gratiae infallibilitatem conciliat cum libero voluntatis arbitrio ; in quibus utrimque conciliandis in aliorum sententiis versatur præcipuus cardo difficultatis. Ac primò quidem, hac ratione ex parte providentiae divinae, talis gratia constituitur idoneum instrumentum, quo certissimè possit DEUS obtinere actum bonum & meritorium voluntatis creatae : per hanc potest infallibiliter prædestinare ad merita, & gloriam : per hanc potest habere in manu sua cor hominis quantumvis durum, & illud invictè & inclinabiliter quocumque voluerit inflectere, non minus quam si humanum arbitrium adamantinis vinculis gratiae necessitantis constrictum detineret. In hac porrò sententia ostenditur nullum incurri periculum violandae libertatis humanae, quia gratia efficax sic explicata, nihil involvit ex parte actus primi quod ex se non sit indifferens ad actum inferendum. Nam voluntas, & entitas gratiae, & decretum quo Deus concursum suum præparat, est indifferens & indeterminatum ad consensum, vel dissensum secuturum. Scientia autem media propriè non tenet se ex parte actus primi, quia neque influit in consensum immediatè, neque requiritur simpliciter ut voluntas possit agere, sed tan-

tantum ut à DEO gratia, & concursus providè offeratur, eum notitia effectus secuturi si conditio poneretur. Quamvis enim, quod fieri nequit, à DEO abesset scientia media, hoc ipso quo hæc gratia poneretur in voluntate, & Deus paratus esset hic & nunc concurrere, eodem modo voluntas exiret in actum.

Cætera quæ opponuntur, eò ferè tendunt, ut probent in hæc sententia, sine gratia per se victrici, aut determinante, Resolutionem ultimam Conversionis humanæ referendam esse in determinationem liberi arbitrii, dicendumque hominem converti, non quia adest gratia divina, sed quia voluntas humana libere consentit. Verum hæc sententia non docet ita simpliciter loquendum, sed hoc modo: Ideo homo convertitur, quia à DEO accepit ut convertatur. Resolvitur itaque consensus voluntatis humanæ in DEUM per gratiam cooperantem, tanquam in primam & principalem causam boni operis, à qua voluntas humana semper in agendo dependet: hinc conversionis humanæ rectè statuitur hæc ultima resolutio: Ideo credit & convertitur homo quia vult, cum conversio in actu voluntatis consistat: ideo vult converti, quia congruenter per gratiam vocatus est; ideo congruenter vocatus, quia voluit Deus gratiam, quam novit congruentem, nunc homini largiri.

Ita docet hæc sententia, quam breviter retulisse sufficiat, quoniam ab illa contra quosdam alios stabilienda hic abstinere debeo. Argumenta quædam quæ pro gratia victrici superius relata hoc tempore adducuntur, resoluta sunt supra in Cont. de Scientia media, & præcipuè *part. 1. tract. 2. cap. 2.* ubi contra propositiones Jansenii ostendimus, Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ voluntatem humanam posse resistere.

CONTROVERSIA OCTAVA.

De Iustificatione, & gratia habituali.

Dico primò, Ad Iustificationem impii non sufficit peccata non imputari, sed requiritur Sanctificatio, & renovatio interioris hominis, per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum. Ita definit Tridentinum *sess. 6. cap. 7.* contra Lutherum, Calvinum, eorumque asseclas, qui negat per Iustificationem impii per peccata tolli, aut deleri, sed tantum tegi, & homini amplius non imputari. At contra, concipi non potest quo modo possint peccata DEO tegi, nisi penitus aboleantur; fieri enim

non potest ut quæ nondum sunt deleta, divinis oculis omnia cœ-
nentibus, regi possint.

Dico secundò : Datur forma hominem Sanctificans, distincta
ab omni actu justii, habitualiter inhærens, & permanenter ju-
stum constituens, quæ dicitur Gratia habitualis. Ita docent mo-
dò omnes Theologi, quorum multi censent esse de fide, quam-
vis hoc neget Sorus, Canus, Bannez, Vasquez *disp. 103. cap. 6.* si
agatur de justificatione adulti extra Sacramentum per actum
Charitatis, aut contritionis perfectæ, quos actus putant per se
formaliter justificare.

Probatur autem assertio universaliter ex Tridentino *Sess. 6. cap. 7.*
*& can. 11. si quis dixerit homines justificari . . . exclusa gratia,
& charitate, qua in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffun-
ditur, atque illi inhæret &c. anathema sit.* Atqui certum est par-
vulis formam illam permanenter inhære, absque ullo actu suæ
voluntatis dum per Baptismum justificantur; certum quoque
est in adultis formam illam non consistere in aliquo eorum actu
dum justificantur per aliquod Sacramentum v. g. poenitentiaæ so-
la attritione, quæ communi omnium consensu non est forma
justificans. Ergo dicendum est universim etiam extra Sacramen-
tum formam justificantem sitam esse in gratia Sanctificante, quæ
animæ, etiam dum nullum actum elicit, permanenter inhæreat.
Actus autem Charitatis, & contritionis perfectæ tantum sunt
prævia dispositio ad gratiam sanctificantem, quæ per se forma-
liter justificat.

Atque hanc esse mentem Concilii non parum confirmant ver-
ba Cardinalis Pallavicini Hist. Tridentini *Part. 1. l. 8. cap. 14.*
„Denique, inquit, confideo quod mens Concilii fuit stabilire
„habitum infusum justitiæ, & non meram justitiam intrinse-
„cam, non determinando an illa sit vel actus, vel habitus . . .
„quod mihi redditur notum propterea, quod tunc requirente
„quodam ut magis expressè declararetur fieri justitiam per ha-
„bitum infusum, responderunt deputati, satis hoc declarari vo-
„ce *inhærentia*, quod importat stabilitatem, & convenit habi-
„tibus non actibus.

Dico tertio : Etsi gratia habitualis diversa sit ab actu, non di-
stinguitur tamen ab habitu charitatis. Est communior sententia
Theologorum, contra plerosque Thomistas.

Probatur, Quia nullum inter hæc reperitur sufficiens distin-
ctionis indicium; nam quæcunque conveniunt gratiæ habitua-
li, ea panè omnia Scripturæ attribuunt charitati: ut Joan. 4.
v. 19. *Qui manet in charitate, manet DEVS in eo.* Et
Joan. 3.

Joan. 3. v. 1 *Videte qualem charitatem dedit nobis Deus, ut filii DEI nominemur & simus.* Deum autem in nobis permanere, & constitui nos filios Dei, est formaliter effectus proprius gratiæ habitualis. Hinc Tridentinum *sess. 6. cap. 7.* gratiam hanc cum Apostolo vocat charitatem, dum asserit, *per Spiritum sanctum charitatem Dei diffundi in cordibus eorum qui justificantur.* Consentit videtur S. August. *tract. 5. in Epist. 1. Joannis*, dum ait, *charitatem esse qua separat inter filios Dei, & inter filios perditionis.*

Neque his obstat quod aliquando Concilia, dum mentionem faciunt de donis, gratiam & charitatem distinctè commemorant; quia per plures voces res eadem diverso modo judicatur; dicitur enim gratia prout importat amorem Dei erga hominem, qui hunc per donum justitiæ reddit sibi amabilem, nominatur etiam charitas, prout efficit amorem quo Deus ab homine dignè diligitur.

Dico quartò, Gratia habitualis hominem per se ita sanctificat, ut stare nequeat cum peccato mortali, etiam de potentia Dei absoluta. Ita docet Vasquez *disp. 104.* Turrianus, Granadus, Sotus, Esparfa, aliique communiter: Contra Scotum, Gabrielem, Occamum, aliosque nominales, qui censent gratiam repugnare peccato non ex natura rei, sed ex sola DEI institutione: & contra Suarez, qui statuit repugnantiam tantum naturalem, qualis est inter calorem & frigus, non verò absolutam.

Probatur autem assertio ex verbis Tridentini *sess. 6. cap. 7. Iustificationis unica causa formalis est justitia DEI, non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit.* Si est causa unica, hoc ipso est causa adæquata justificationis: ergo impossibile est animam cui gratia unita est, non esse justam, quia causæ formali necessariò respondet effectus formalis, justa autem non esset, aut DEO grata, si illi cum gratia simul inesset peccatum. Neque refert quod gratia & peccatum non opponantur in forma & ejus privatio, aut ut duo actus formaliter contrarii, quia repugnant saltem ut duo actus oppositi consecutivè; si enim simul existerent, rectè sequeretur in DEO dari actus impossibiles amorem scilicet & odium respectu ejusdem personæ, cui simul inesset gratia & peccatum.

CONTROVERSIA NONA.

De merito bonorum operum.

Meritum in concreto dicitur, opus bonum, in obsequium alterius factum, ex se idoneum ad aliquid obtinendum per modum præmii. Differt ab *Impetratione*, quod hæc moveat ad aliquid obtinendum per modum petitionis: & à *Satisfactione*, quod hæc sit quædam redditio æquivalens injuriæ. Dividitur meritum in *Condignum*, quod habet æqualitatem cum præmio, & ex justitia debetur, accedente saltem alterius promissione: & in *meritum Congruum*, cui deest dicta æqualitas cum præmio, neque debetur illi ex justitia, sed ex præmiantis liberalitate. Ut conditiones ad meritum requisitæ ex parte operantis, operis, ac præmiantis elucidentur.

Dico primò, Ad meritum de condigno ex parte operantis requiritur primò, status viæ: testantur enim Scripturæ & Patres, neminem posse mereri post hujus vitæ decursum: ita loquitur S. Hieronymus in 1 ad Cor. cap 6. *Tempus sementis est præsens vita, cum transierit, operandi tempus aufertur.* Secundo, necessarius est status gratiæ, ut colligitur ex Joan. 55. *Sicut palmes non potest ferre fructum nisi manserit in vite; ita, nec vos nisi in me manseritis*, scilicet per fidem & charitatem. Et hinc est quod in Scripturis passim ut ad Coloss. 3. vita æterna dicitur retributio hæreditatis: quia ejus meritum præsupponit dignitatem filii per statum gratiæ, sine quo deest operi debitus valor ad hæreditatem obtinendam. Unde damnata est Baji hæc prop. 12. *Pelagii sententia est, opus bonum circa gratiam adoptionis factum, non est regni cælestis meritorium.*

Dico secundo, ex parte operis requiritur ut sit actus liber, non tantum à coactione, sed etiam à necessitate. Damnata est enim propositio tertia Jansenii huic opposita, quæ superius refutata est. Secundo, ut sit supernaturalis, etiam in substantia, quod docet Suarez aliique communius, contra Vasquez, Sotum, Valentiam. Quia meritum debet esse ejusdem ordinis cum præmio, cum illud tanquam semen præmium in se virtute contineat. Atqui merces vitæ æternæ consistens in clara Dei visione debet esse in substantia supernaturalis: ergo idem dicendum est de merito operis condigni ex quo merces illa procedit.

Quæres; An ut actus sit meritorius, debeat esse à charitate elicitus aut imperatus, sic ut non sufficiat motivum alterius virtutis inferioris.

Respon-

Respondeo negativè; contra Theologos quosdam recentiores. Quia scriptura sæpius aliis actibus, quàm charitatis aut ab ea elicitis, vitam æternam promittit, ut operibus misericordiæ *Matthæi 5. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Et de obedientia in observatione mandatorum dicitur *Matthæi 19. Si vis ad vitam ingredi, serva mandata:* horum autem mandatorum multa pertinent ad justitiam & alias virtutes, charitate distinctas, id denique evincit ratio; quia omnis actus virtutis infusæ, verbi causâ, fidei, spei, aut timoris Domini, abstrahendo à charitate, est per se supernaturalis, laude ac præmio dignus, & in justo meritum filii, sive hæredis regni cœlestis: ergo nihil illi actui deest quominus sit præmio vitæ æternæ proportionatus.

Neque his repugnant verba Apostoli *1. ad Cor. 10. Omnia in gloriam DEI facite:* non enim continent præceptum sed tantum consilium, quo hortatur ad id quod est perfectius: vel certe iudicat quodlibet opus ex motivo virtutis profectum, ad DEI gloriam conferre. Neque refragatur S. Augustinus in *enchiridio cap. 117. Regnat carnalis cupiditas, ubi non est charitas:* accipit enim hic & alibi frequenter charitatem latè prout complectitur omnem virtutem infusam, quâ exercentur opera DEO accepta quæ carnalem cupiditatem excludunt. Sæpe etiam Scripturæ, ac Patres, dum ajunt opera nostra nihil prodesse ad vitam æternam sine charitate; vel agunt de charitate habituali conjuncta cum statu gratiæ; vel certe negant ea ad meritum valere, quamdiu versamur in odio proximi, aut alia dispositione charitati possivè contraria.

Dico tertio: Ex parte præmiantis, requiritur divina promissio, ut opera justorum in actu secundo sint condignè meritoria vitæ æternæ, non verò ut ex parte sua sint isti præmio proportionata.

Prima pars probatur ex Tridentino *Sess. 6. cap. 16. asserente, vitam æternam esse proponendam iustis tanquam mercedem, ex DEI promissione bonis ipsorum operibus & meritis reddendam.* Promissionem quoque divinam ad meritum mercedis à Deo retribuendæ requirit S. Augustinus in *Psal. 83. Debitorem, ait, ipse se fecit non accipiendo, sed promittendo.* Hanc veritatem ratio confirmat: quia meritum condignum debet in actu secundo præmiantem ad mercedem reddendam obligare. Atqui nulla ratione potest homo suis operibus Deum obligare, nisi illis ultro præmium addixerit: quia aliundè competit Deo legitima potestas quod

quodlibet obsequium absque mercede ab homine deprecandi, ratione scilicet suæ excellentiæ, & supremi in creaturas Domini. Et hinc defectu divinæ promissionis contingit bonis actibus animarum in Purgatorio nullum præmium respondere.

Patet secunda pars assertionis: Quia nisi ad meritum condignum independentem à divina promissione requireretur aliqua proportio operum ex parte sua, prout ab homine justo, & à divina gratia proveniunt, sequeretur contritionem peccatoris etiam de condigno mereri gratiam justificationis, cum hanc peccatori contrito Dominus addiderit, quam tamen non nisi ut meritum congruum obtinet.

Ex his colligitur, supposita promissione, Deum per meritum condignum obligari ex justitia latè dicta reddere vitam æternam homini in gratia decedenti. Quia etsi opera creaturæ, cum sint aliunde debita, non possint ex stricta justitia Deum ad mercedem obligare: tamen ex propria veracitate ac fidelitate adstringitur ut dictis conformet, quæ sunt virtutes justitiæ annexæ, quibus Deus ad præstandum promissam mercedem potius sibi, quam creaturæ obligatur.

Dico quartò: Ad meritum etiam congruum requiritur ut sit actus liber, honestus, in statu vitæ, ac supernaturalis saltem in ordine ad præmium supernaturale. Quorum ratio patet ex dictis de merito condigno. Non est necessaria ad meritum congruum divina promissio; quia sufficit actum habere bonitatem aliquam proportionatam, cujus intuitu possit Deus beneficium aliquod homini conferre, non ex justitiâ aut fidelitate, sed ex quadam decentia munificentia divinæ. Hinc solum illud meritum de congruo habet infallibilem connexionem cum retributione mercedis, cui de facto adjuncta est divina promissio. Denique ad meritum congruum non exigitur status gratiæ; contritio enim peccatoris meretur de congruo gratiam justificationis.

Dico quintò: Sola opera justorum merentur de condigno vitam æternam, & per consequens augmentum gratiæ habitualis.

Quia Tridentinum vitæ æternæ præmium attribuit tantum meritis justorum *Sess. 6. can. 32. Si quis dixerit justificatum bonis operibus non verè mereri augmentum gratiæ, anathema sit: & idem asserit de vita æterna, quæ respicit gratiæ habituali. De homine vero nondum justo docet *Sess. 6. cap. 8. ideo nos gratis justificari, quia nihil eorum quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur. Quod ul-**

258 *Pars II Controv. IX. De Merito bonarum operum*
terius quoad merita justorum comprobari potest ex eo, quod
bonis justorum operibus nulla desit ex conditionibus supra re-
quisitis ad rationem meriti condigni respectu augmenti gratiæ,
& gloriæ illi annexæ.

Ex his ulterius adverte primò, Neminem sibi posse mereri, ne-
quidem de congruo, primam gratiam actualem: quia ipsa gratia
est principium meriti, sine qua nihil potest fieri quoad vitam æ-
ternam.

Secundo, Neminem posse mereri primam gratiam habitualem
de condigno: quia ipse status gratiæ est principium dignificati-
vum, quod prærequiritur ut meritum sit condignum gratiæ ob-
tinendæ. Eam tamen potest homo extra statum gratiæ mereri de
congruo, uti patet in contritione peccatoris.

Tertiò, Non potest homo etiam justus merito sive condigno
sive congruo infallibiliter obtinere sibi, aut alteri donum per-
severantiæ, aut reparationem post lapsum, aut aliquam gratiam
actualem, aut aliud beneficium à gratia Sanctificante, & gloria
distinctum. Quia de illis, per merita nostra certo obrinendis
nulla extat DEI promissio aut revelatio; imo potius Scripturæ
ad *Phil. 2.* monent, ut cum metu & tremore salutem operemur,
ne scilicet à justitia aut perseverantia excidamus. Potest tamen
homo illa impetrare merito congruo non habente infallibilem
connexionem cum isto præmio. Admittit enim S. Thomas. 1. 2.
Quæst. 114. art. 9. illa posse ferventi oratione à DEO obtineri. Et
Sanctus Augustinus *libro de dono perseverantiæ cap. 6.* docet
hominem posse hoc donum suppliciter emereri. Quando
verò ibidem *cap. decimotertio* asserit, & inchoandi, & usque ad fi-
nem perseverandi gratiam DEI non secundum merita nostra da-
ri, non solum excludit meritum condignum, vel quod ex solis
naturæ viribus procedit.

CONTROVERSIA DECIMA.

De Ecclesia, Pontifice, Concilio.

AD hunc locum revocanda sunt quæ superius in fine *part. I. p.*
61. Controversiis polemicis adjunximus, de Ecclesiæ pote-
state, & infallibilitate: De autoritate Romani Pontificis, &
quomodo ea sit supra Concilia generalia, & sine his possit abs-
que erroris periculo definire controversias fidei, & morum, &
facti quæstiones, declarare etiam verum sensum Scripturæ sa-
cræ; judicare de sensu libri Catholici, aut hæretico. De reliqua
deni-

denique potestate Pontificum, & Conciliorum varias horum temporum quæstiones in particulari decidimus, ex quibus, in controversiis quæ horum in Ecclesia auctoritatem concernunt doctrina sana, à damnatis erroribus facile discernitur. Hac autem auctoritate stabilita, facilis fit progressus ad brevem certamque sequentium Dogmatum in reliqua Theologia decisionem. De singulis brevi methodo formari poterit hic syllogismus. Illa doctrina à nullo Fidelium admitti potest quam legitima Ecclesiæ Concilia, aut Pontifices è Cathedra damnarunt, aut censuraverunt. Sed hæc doctrina N. est talis. Ergo hæc à nullo fidelium tam censei sanam, de ulterius ritè inferes, Doctrinam illi oppositam admitti potest. Un& in scholis omninò receptam.

CONTROVERSIAE ALIÆ.

In reliqua Theologia brevi methodo resoluta, ex Censuris, Decretis, aut Definitionibus Ecclesiæ, aut Summorum Pontificum.

§. I.

De operibus, gratia, & meritis tam Hominum, quam Angelorum.

Censuratae sunt sequentes propositiones in proprio verborum sensu, ut singulae respectivè sint erroneae, aut hæreticae, aut suspectae, temerariae, scandalosae, aut piarum aurium offensivæ, ut contra doctrinam Baji discernunt Constitutiones Pii V. Gregorii XIII. & Urbani VIII. quarum tenorem in hujus 2. partis fine reperiēs.

Vita æterna homini integro, & Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum: & bona opera ex lege naturæ ad illam consequendam per se sufficiunt.

Sicut opus malum ex natura sua est mortis æternæ meritum, sic bonum opus ex natura sua est vitæ æternæ meritum.

Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita rectè vocantur gratia. Pelagii sententia est, opus bonum, citra gratiam adoptionis factum, non esse regni cœlestis meritum.

Ratio meriti non consistit in eo quod, qui bona operatur, habeat gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum, sed in eo solum, quod obedit divinæ legi.

Opera justitiæ, & temperantiæ, quæ Christus fecit, ex dignitate

tate personæ operantis non traxerunt majorem valorem.

In redemptis per gratiam Christi nullum inveniri potest bonum meritum, quod non sit gratis indigno collatum.

Falsa est Doctorum sententia, primum hominem potuisse à Deo carari, & institui sine justitia naturali.

DEUS non potuisset ab initio creare hominem qualis nunc nascitur. Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis ejus conditio. *Sunt & proscriptæ duæ propositiones synonymæ.*

Docet autem absolutè *Eutherus*; Nullum esse ullius hominis meritum ad gloriam assequendam, & eam obtinendam per sola merita Christi. Damnatur hæc assertio in Tridentino *sess. 6. can. 32.*

Errat in altero extremo *Pelagius* asserens: Hominem suâ virtute sine gratia DEI, vitam æternam promereri. Post alia Concilia damnatur à Tridentino *sess. 6. cap. 9. & can. 7.*

Hæresis quoque Lutheri est, Hominem justum certò scire, se esse in gratia, & ad hoc credendum obligari. Reprobatur in Trid. *sess. 6. cap. 9. & can. 13.* Definitio autem legitimi Concilii aut Pontificis, cuivis verè Catholico indubitata probatio est: & ad eam recipiendam hæreticus adigitur argumentis, quibus alibi convincimus hanc esse veram Christi Ecclesiam, falli & fallere nesciam in controversiis fidei, ac morum decidendis.

De his cæteræ *Quæstiones Theologicæ* traditæ sunt in superioribus *Controversiis*, & aliæ in *P. 1. tract. 2. cap. 2.* ubi agitur de operibus & gratia & 5. prop. in *Jansenio* damnatis.

§. 2.

De Peccato actuali & originali.

HÆC assertio: Nullum peccatum imputatur habenti fidem, damnata est in *Luthero* à Tridentino *sess. 6. cap. 7. & can. 9.*

Peccatum non est à libero hominis arbitrio, sed à malo dæmone. Fuit error *Valentini* proscriptus in Concilio generali *Calcedonenſi IV.* sub *Leone I*

Omne opus quomodocunque rectè factum, est tamen peccatum. Damnatur in *Luthero* Tridentini *sess. 6. cap. 16. & can. 25.*

Omnes homines ante Christum fuerunt damnati ob peccatum primorum parentum. Error *Armenorum*, reprobatus in *Conc. Florentino* sub *Eugenio IV.*

Aliqua sunt peccata, quæ à nullo prorsus *Sacerdote* absolvi possunt. Oppositum definitur in eodem *Florentino* contra *Armenos*,

Semel per gratiam justificatus non potest amplius peccare. Damnatur in Conc. Viennensi sub Clemente V. contra Begardos.

Nullum datur peccatum mortale, præter incredulitatem. Reprobatur inter errores Lutheri in Trid. *sess. 6. cap. 15.*

Nulla est differentia inter peccatum mortale & veniale. Proscribitur Tridentini *sess. 4. cap. 5. & can. 7.* contra Calvinum.

Ex prævaricatione Adami nullum in posteros propagatum esse peccatum originale, cui abluendo necessaria sit gratia Christi: error est contra fidem in Pelagio damnatus.

In doctrina Michaelis Baji, & aliorum, reprobatae sunt per diplomata trium Pontificum sequentes de peccato assertiones.

Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur poenam æternam.

Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia. De hoc actum supra *Controv. 6. §. 2.*

Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est. Infidelitas purè negativa in iis, quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.

Prava desideria quibus ratio non consentit, & quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto, *Non concupisces.*

Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est, sicut & alii habitus pravi.

In peccato duo sunt actus & reatus: transeunte autem actu nihil manet nisi reatus, sive obligatio ad poenam.

Peccatum originis ex habituali voluntate parvuli voluntarium, & habitualiter dominatur parvulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

Omne scelus ejus est conditionis, ut suum authorem, & omnes posteros eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio.

Quantum est ex vi transgressionis, tantum meritorum malorum à generante contrahunt, qui cum minoribus nascuntur vitiiis, quam qui cum majoribus.

Omnes omnino afflictiones justorum, sunt ultiones peccatorum ipsorum, unde & Job, & Martyres, quæ passi sunt, propter sua peccata passi sunt.

Nemo præter Christum est sine peccato originis; hinc Beata Virgo mortua est propter peccatum ex Adamo contractum, omnesque ejus afflictiones in hac vita, sicut aliorum justorum, fuerunt ultiones peccati originalis vel actualis, Duæ postremæ

propositiones sunt in dictis diplomatibus damnatae potius ex aliis scriptis, quam ex ipsis libris à Bajo editis.

Doctrina Catholica his opposita docet, primò, Peccatum originale omnibus verum, & proprium inesse, ut loquitur Tridentinum. 2. Peccatum illud in eo consistere, quod Adam transgrediendo divinum præceptum, originalem sanctitatem, & justitiam naturæ indebitam, non tantum sibi, sed posteris amiserit, in quos omnes non propriâ voluntate, sed propagatione transfunditur. 3. Excipiendam à labe originali in suo ortu Virginem Deiparam, pie passim credunt fideles, idque non parum confirmat, quod in postrema Bulla Alexander VII. nobis disertè constare voluerit, hunc esse antiquissimum & communissimum omnium ferè Catholicorum sensum: & Festum Immaculatae Conceptionis, in sensu piæ sententiæ, à S. Rom. Ecclesia celebrari. 4. Dari peccatum mortale, & veniale ab eo distinctum; & illud graviter, hoc leviter præcepto opponi. 5. Omne mortale non remissum puniri etiam poenâ sensus æternâ: idque ob malitiam peccati intrinsecam; & in eo sitam, quod offendatur persona dignitatis infinitæ cognita ut talis. Hæc & reliqua doctrina de Peccatis in particulari, fufius traduntur infra *part. 3. in tractatu de Præceptis.*

§. 3.

De Fide, Spe, & Charitate.

Nihil credendum esse quod excedat vires nostri intellectus, docuit Petrus Abailardus, quod erroneum declaravit Concilium generale Rhemense sub Eugenio III.

Solam fidem, cum gravibus etiam peccatis, hominem justificare, & ad salutem perducere, docuit post Eunomium, Lutherus, asserens præter fidem opera ad salutem minimè esse necessaria, damnatum in Tridentino *sess. 6. cap. 3. & can. 9.*

Fidem amitti per quodlibet peccatum mortale, error est ejusdem Lutheri, proscriptus à Tridentino *sess. 6. cap. 15. & can. 28.*

Quemvis hominem pro libitu, sine superiorum facultate, posse fidem prædicare, falsum declaratur in Concilio generali Constantiensi *sess. 8. contra Wiclefum.*

Licetum esse urgente persecutione fidem negare, contra Basilidem damnavit Concilium Nicænum I. sub Sylvestro Papa.

Spem nullam justitiæ aut salutis collocandam in operibus: fideles per sola merita Christi sibi imputata justificari, erroribus Lutheri annumeratur in Tridentino *sess. 6. cap. 16. & can. 26.*

De Charitate proscriptæ sunt propositiones sequentes in Bulla contra Bajum.

Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas, quæ mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, quæ per Spiritum sanctum in corde diffusa DEUS amatur.

Charitas perfecta & sincera, quæ est ex corde puro & conscientia bona, & fide non ficta, tam in Cathecumenis, quam in pœnitentibus potest esse sine remissione peccatorum. Et prop. 32. Charitas illa quæ est plenitudo legis non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.

Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram charitatem, & charitas etiam perfecta potest consistere cum reatu æternæ damnationis.

Per contritionem etiam cum charitate perfecta, & cum voto etiam suscipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen extru casum necessitatis, aut martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti.

Quamdiu aliquid concupiscentiæ carnalis in diligente est, non facit præceptum, *diliges Dominum Deum tuum in toto corde tuo.*

Non est vera obedientia legis, quæ fit sine charitate.

Hæc propositio, & quædam aliæ, à fortiori refutantur, ubi probamus Attritionem ex metu gehennæ, aut ex spe gloriæ cælestis absque charitate, actum esse per se bonum; & peccatorem rite disponere ad gratiam in pœnitentiæ Sacramento percipiendam, de quo infra in *part. 3. tract. 1. quest. 21.* inter controversias modernas.

Reliquas quæstiones Theologicas de Fide divina, ejusque objecto, necessitate, certitudine, motivo, & analysi; de Pontifice & Conciliis fidei particularibus ac modernis, copiosè tractamus supra in toto *part. 1.* Et alias quæ ad praxim ordinantur tradimus infra inter resolutiones ad Hæresim, & partes hæreticorum pertinentes in *part. 3. tract. 6.*

§. 4.

De jure & Injuria.

Hæc propositio: Non debet fieri restitutio furti, modò is qui abstulit, partem rei furtivæ, aut pecuniæ relinquat Sacerdoti ut absolvatur: Reprobata est in Concilio Florentino inter errores Græcorum.

Non est peccatum pecuniam ad usuram concedere. Hic error cujus primi authores fuerunt Græci, damnatur in Concilio generali

264 Pars II In reliqua Theologia Controversia deciduntur.
nerali Viennensi, his terminis; Si quis pertinaciter defenderit, quod dare ad usuras non sit peccatum, decernimus esse puniendum velut hæreticum.

Nullus homo potest justè occidi, etsi id fiat ex præcepto Judicis legitimi. Abolita est hæc doctrina in Concil. Florentino, contra Waldenses, quam postea sustinuit Nic. Galecus.

Ad obtinendam martyrii palmam licitum est seipsum occidere, & per hunc actum fiunt verè martyres. Damnatur in Concilio I Carthaginensi, contra Circumcelliones.

Licitum est aliquando mentiri, sive pro servanda vita, sive pro gratia magna alteri præstanda, Contrarium definivit Concilium IV. Calcedonense, & fuit inter errores Cassiani, quem postea cum cæteris retractavit.

Licitum etiam esse perjurium, docuerunt Priscillianistæ, quos refutat S. Augustinus in libro de hæresibus.

Non licere Christianis coram Judice postulare reparationem injuriæ, damnavit Leo X. & Concil. Trident. sess. 9. cap. 10. de reformatione, contra Lutherum.

Peccatum non esse, inimicum decipere, aut illi damnum aliquod inferre; damnatum in Calcedonensi IV. & inter errores Græcorum recensetur à Guidone, de hæresibus.

Injuriam non esse ob conjugis adulterium matrimonium consummatum dissolvere, docuit primo Montanus, postea Lutherus, sed à Trid. reprobatur sess. 8. can. 5.

Illicitum esse bellum inferre docuerunt Manichæi; idque specialiter Christianis prohibitum, censent Anabaptistæ, contra praxim, & doctrinam Ecclesiæ in Conc. Lateranensi sub Calisto II. & alibi.

Doctrina Theologica de Justitia, & Principia practica de legitima acquisitione, possessione, detentione, & quid in his licitum sit cum conscientia dubia, aut probabili, traditur infra part. 3. tract. I. Item, in particulari de præceptis & Quæstionibus pertinentibus ad Contractus, Testamenta, Furta; Usuras, Restitutionem &c. part. 3. tract. 3. & seq.

¶ 5.

De Christo, & Verbi Incarnatione.

Christum purum esse hominem, error fuit Ebionis & postea Arii, damnatus in Nicæno I. sub Sylvestro Pontifice.

In Christo fuisse tantum naturam divinam, nec verum fuisse hominem docuit Valentinus, & Apollinaris. damnavit verò idem Concil. Nicænum.

Sicut

Sicut in Christo admittendæ sunt duæ naturæ, divina, & humana; ita in eodem duas esse personas item, Virginem Mariam matrem esse non Dei, sed tantum hominis, docuit Nestorius; sed doctrinam hanc hæreticam censuit Conc. Ephesinum III. *cap. 4.*

Et è contrario, In Christo solum unam esse naturam, & unam personam, scilicet divinam, error fuit Eutichetis & Dioscori, damnatus in Ephesino III. & Calcedonensi IV. sub Leone primo,

Unicam in Christo fuisse voluntatem, eamque divinam, nullam verò humanam, error fuit Macarii Episcopi Antiocheni, & aliorum qui dicti sunt Monothelitæ, & damnatur in sexta Synodo generali Trullensi *sess. 17.* in qua definitur in Christo duas esse voluntates, divinam quæ æqualis est Patri, & humanam, quæ factus est obediens usque ad mortem.

In Christo non fuisse Spiritum timoris Domini, docuit Abailardus, ut refert D. Bernardus *Epist. 190.* At Ecclesia in Conc. Rhemensi confirmato ab Eugenio III. hunc cum cæteris Abailardi erroribus proscripsit.

Christum in Cruce adhuc viventem fuisse lancea vulneratum, reprobatur in Concilio Viennensi sub Clemente V. contra Petrum Joannis, tanquam aperte contrarium Evangelio *Ioannis 19.*

Christum nunquam resurrexisse, sed tamen aliquando resurrecturum error fuit Cerinthi, quem damnavit Conc. Nicænum sub Sylvestro Pontifice.

Surrexisse autem horâ sextâ Sabbathi, inter errores Armenorum correxit Ecclesia in Concil. Florentino.

Ascendisse Christum in Cælum absque carne humana, docuit Apelles teste D. Augustino *lib. de hæresib.* sed proscribitur hæc doctrina in Conc. Ephesino III. *cap. 13.* sub Cælestino primo.

Filium DEI ignorare ultimum mundi diem, censuerunt Monothelitæ, contra quos oppositum definiuit sexta Synodus generalis Constantinop. sive in Trullo celebrata sub Agathone Pontifice.

Porro nos cum vera Ecclesia, Christum pro omnibus, etiam reprobis, mortuum esse: Non oravisse Patrem pro solis prædestinatis: Impetrasse omnibus, etiam reprobis auxilia sufficientia ad salutem; contra recentiores horum temporum errores, fu-

266 Pars II. In reliqua Theologia Controversia deciduntur
suis supra ex Trid. & aliunde probavimus in Controversia 5. de
gratia sufficienti §. 2. & 3.

Doctrina autem Catholica de Verbi Incarnatione hæc est:

Primo dicendum, per unionem hypostaticam, duas esse in
Christo naturas in Persona Verbi subsistentes, naturam scilicet
divinam & humanam, sine ulla Naturarum, Voluntatum, aut
Operationum confusione; remanentibus etiam post unionem
Proprietatibus utriusque naturæ. Quod constat ex concilio
Calcedonensi sub Leone Magno anno 451 ubi definitur *Filium
Dei unigenitum in duabus naturis inconfuse, immutabiliter indi-
visè inseparabiliter agnoscendum esse nunquam sublata differen-
tia naturarum propter unionem*, juxta illud Joannis primo: *Et
Verbum Caro factum est.*

Secundo, Unionem Verbi incarnati factam esse in Persona, sic
nempe, ut compositum resultans ex utraque natura sit una Perso-
na, adeoque in Christo unicum esse suppositum. Ut definitum
est in Concilio Ephesino sub Celestino Pontifice.

Tertiò, ex eodem dicendum, Humanitatem Christi fuisse
proprie, physicè, & personaliter unitam verbo, & non tantum
habuisse cum eodem conjunctionem extrinsecam, moralem, aut
accidentalem per amorem, & concordiam voluntatum, & opera-
tionem rerum mirabilium, ut volebant Nestoriani.

Quartò, quoad Sanctitatem & impeccabilitatem naturæ hu-
manæ in Christo, Certum est inter Theologos, primò, Chri-
stum de facto nunquam peccatum admisisse: & hoc de fide est
ex illo *Petri II. Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore
ejus*: Secundo certum est etiam Christum non potuisse pec-
care in sensu composito, id est, remanente unione. Tum quia fuit
beatus à primò conceptionis suæ instanti, cum beatitudine au-
tem non consistit peccatum. Tum quia ex vi unionis hyposta-
ticæ communicatur humanitati Christi sanctitas Verbi infinita,
exclusiva omnis peccati. Porrò quæstio Theologica est, an po-
tuerit etiam absolutè in sensu diviso peccare: quod fieri non
potuisse docet communis consensus Patrum & Theologorum
apud Suarez hic *di. p. 32. sect. 2.* & Vasquez. *disp. 61. cap. 3.*

Quintò, Dicendum cum D. Thoma, & meliori parte Theolo-
gorum, Unionem hypostaticam esse aliquid realiter distin-
ctum à natura divina, & humana. Ita docet etiam Scotus, Suarez,
aliique communiter, contra Nominales & aliquos Recentiores.
Quamvis ipse Occamus princeps Nominalium ab illis dissen-
tiat in *Tertium, dist. 1. q. 1.* Dico, inquit, *quod unio addat aliquid
natura*

ultra extrema unita, quia hic non potest evadi per negationes, & connotationes. Rationem assignat D. Thomas. Quia potest esse Verbum, & hæc Christi humanitas, sic tamen ut humanitas non sit unita Verbo: ergo illa duo esse inter se unita importat aliquid ultra humanitatem & Verbum.

Sexto dicendum. Actiones Christi meritorias habuisse vim merendi & satisfaciendi in actu primo extensive infinitam, sive valorem sufficientem ad præmium & satisfactionem infinitam. Ita cum aliis Suarez hic *disp. 1. sect. 4.* qui docet vim illam infinitam provenire à sanctitate increata Verbi, quæ cum sit infinita, & humanitati unita, actiones Christi infinite dignificat. Quanto autem persona est dignior tanto majus præmium ipsius actioni, & obsequio respondet. Hinc sequitur Christum pro peccatis humani generis non tantum condignè, sed etiam copiosè, & abundè satisfecisse. Et patet ex Apostolo ad Romanos 5. *Non sicut delictum ita & donum, ubi abundavit delictum, superabundavit & gratia.*

Septimo, quoad causam sive motivum cur debuerit verbum divinum incarnari; Dicendum, causam principalem fuisse Reparationem generis humani, & DEI gloriam ex ea convenientem. Patet ex symbolo Nicæno, *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælo.* Probabilis est sententia Scoti cum pluribus aliis, Christum venturum, etsi Adam non peccasset, sed in carne impassibili, ut etiam in illo statu esset Caput, & causa meriti omnium electorum. Sed communior est opinio D. Thomæ, venturum non fuisse nisi dependenter à peccato. Quia Scripturæ passim insinuant peccatum, & maximè originale, fuisse motivum principale Incarnationis.

Cæterum, cum peccatum mortale, contra DEUM infinitæ dignitatis, sit aliquo modo malitiæ infinitæ, pro condigna illius satisfactione necessaria erat Persona dignitatis infinitæ, qualis erat Christus cum esset homo, & simul DEUS. Et hinc ulterius sequitur nullam potuisse dari puram creaturam, quantâvis supernaturali gratiâ ornatam, cui possibile foret pro peccatis humani generis ex rigore justitiæ satisfacere.

Porro *parte 1. tract. 1. cap. 3.* demonstratur, quænam sit vera Christi Ecclesia, in qua salus possit obtineri, ex ipsius Christi promisso infallibili Ecclesiæ Romanæ antiquitate, unitate, amplitudine, sanctitate doctrinæ, & gloria Miraculorum, quæ in Ecclesia Romana, non alibi, persistunt,

De Sacramentis, & eorum effectu.

Dogmata hæc variis Ecclesiæ decretis reprobantur, & à Tridentino infra citando *sess. 3.*

Sacramenta nullam per se causare gratiam, sed tantum excitare fidem quâ justificamur.

Novæ legis Sacramenta non differre à Sacramentis legis antiquæ, nisi quoad ceremonias, & ritus externos.

Illa Sacramenta tantum esse signa quædam externa accepta per fidem gratiæ, aut notas quædam Christianæ perfectionis, quibus fideles ab infidelibus apud homines discernuntur.

Sacramenta novæ legis ex opere operato non conferre gratiam, sed tantum fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere.

In Baptismo, Confirmatione, & Ordine non imprimi Characterem in anima unde illa iterari nequeant.

Christianos omnes in administrandis Sacramentis potestatem habere.

In ministris, dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem, saltem faciendi quod facit Ecclesia.

Etiamsi Ministri in statu peccati mortalis constituti ponant omnia requisita ad essentiam & collationem Sacramenti, ipsum tamen Sacramentum in eo statu non conficere, aut conferre.

Ritus in Sacramentorum solemnibus administratione adhiberi consuetos omitti posse, & per quemvis Ecclesiæ pastorem sine peccato mutari.

Prædicta dogmata, & quædam alia de variis Sacramentis, damnata sunt à Concilio Tridentino *sess. 3.* in decreto de Sacramentis Ecclesiæ, contra varios nostri temporis errores.

Censurâ recentiori Trium Pontificum in Diplomate, *Provisionis nostræ, & In eminenti*, reprobatur doctrina sequentium propositionum.

In Sacramento Baptismi, & Sacerdotis absolutione, propriè reatus peccati duntaxat tollitur & ministerium Sacerdotum solum liberat à reatu pœnæ.

Peccator pœnitens non vivificatur ministerio Sacerdotis absolventis, sed à solo Deo, qui pœnitentiam suggerens & inspirans vivificat eum, & resuscitat; ministerio autem Sacerdotis solus reatus tollitur.

In hominibus pœnitentibus ante Sacramentum absolutionis, & in

& in Catechumenis ante Baptismum est vera justificatio : separata tamen à remissione peccatorum.

Sacrificium Missæ non aliâ ratione est Sacrificium, quam generali illâ, quâ omne opus quod fit, ut sancta Societate DEO homo inhaereat.

Satisfactiones laboriosæ justificatorum, non valent expiare de condigno poenam temporalem testantem post culpam condonatum.

Pro refutatione horum dogmatum quæ postremo breviter adduximus, tantum usi sumus decisionibus ac decretis Conciliorum ac Pontificum, quæ, ut supra dixi, sufficiunt cuivis homini Catholico, ut errores à veritate discernat. Ut verò ex eadem refutatione hæreticus vincatur, demonstranda est illi infallibilis auctoritas definitionum Ecclesiæ, ac Pontificis Romani, quam supra in polemicis sub initium validis argumentis stabilitam invenies pag. 53.

Doctrinam Theologicam de Sacramentis in genere, & de singulis in specie tradimus infra *part. 3. tract. de Sacramentis*, & sæpius alibi inter Quæstiones modernas, de quibus Index consulendus, & quædam puncta de Pœnitentiâ in §. sequenti.

§. 7.

Alia Puncta doctrina Moderna ad pœnitentiâ spectantia.

Certum est ex Tridentino *sess. 14. c. 5. & can 8.* Sacramentum pœnitentiæ non esse carnificinam conscientiarum, ut eam nobis heterodoxi depingunt.

Certum est ex eodem *cap. 6. & can 9.* Absolutionem Sacerdotis non esse nudum ministerium, sive declarationem tantum peccati à Deo remissi, sed ipsi absolutioni ex institutione divina inesse virtutem abolendi peccata per confessionem clavibus ritè subjecta.

Quia verò quædam circumferuntur Dogmata, quæ videri possint cum mente Tridentini, & cum aliis ab Ecclesia constitutis minus convenire : ad majorem cautelam Missionario Apostolico ea dogmata ad puncta quædam redacta hic breviter proponemus, quamvis nonnulla colligi possint ex iis quæ alibi fusius deduximus.

PUNCT. I.

Necessitas dilectionis DEI.

Primò, docent nonnulli, *Omniem actum humanum esse peccatum qui non exercetur ex amore Dei propter se dilecti.* Volunt enim in omnibus actibus amorem illum requiri ex primo decalogi præcepto, *Diliges Dominum DEVM tuum ex toto corde tuo:* nec posse omissionem istius dilectionis ulla ignorantia excusari, cum sit præceptum juris naturalis, a quo (ut ipsi ajunt) nulla ignorantia excusat.

Damnavit autem constitutione inviolabili Pius V. Gregorius XIII. hanc Baji propositionem 38. *Omnis amor creatura rationalis aut vitiosa est cupiditas qua mundus dirigitur, aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum sanctum in corde diffusa Deus amatur.* Hanc damnatam, a priori quo modo discernes?

Quod si quis velit, in omni actione requiri amorem Dei super omnia, & perfectum: Sequetur porro omnem prorsus actum humanum extra statum gratiæ esse peccatum, quia quisquis elicet actum charitatis perfectæ, hoc ipso statum gratiæ adipiscitur, etiam extra Sacramentum. Quinimò difficulter ostendet ille, qui requirit amorem DEI super omnia, se non exigere amorem perfectum. Quid enim est DEVM amare perfecte, quam super omnes creaturas diligere? Si dicas in amore perfecto requiri majorem actus intensiorem, quæro designari, penes quem intensiorem gradum amor Dei perfectus ab imperfecto discernatur. Hunc sanè gradum designari non posse fatentur ipsi, qui tamen per majorem actus intensiorem, amorem Dei perfectum ab imperfecto discerni volunt.

P. II.

Dolor ex metu gehenna.

2. EX superiori doctrina profluit hæc: *Peccat omnis, qui de peccatis dolet ex metu gehenna, absque charitate: imo etiam si doleat ex desiderio salutis æternæ.* Quia hic actus non concipitur ex amore DEI, sed ex desiderio salutis propriæ.

Doctrinam oppositam sonat Tridentini canon 8. Sessionis 6. *Si quis dixerit gehenna metum, per quem ad misericordiam DEI de peccatis dolendo confugimus, vel à peccato abstinemus, peccatum*

rum esse, aut peccatores peiores facere, anathema sit, de quo latius infra part. 3. quæst. 21.

P. III.

Attritio in Sacramento.

3. **I**N Sacramento poenitentia non sufficit Attritio, siue dolor de peccatis ex metu gehennæ, cum spe veniæ, & proposito emendationis.

Sufficere autem istam Attritionem ex Tridentino *sess. 14. c. 4.* aliisque fufius ostendo *partis tertia q. 21. § 2.*

Quod si quis pergat ad dolorem in Sacramento requirere, Amorem Dei super omnia, qui per se absque Sacramento iustificet; Unum e duobus prætendere videbitur. Aut Absolutionem Sacerdotis peccatorem DEO non reconciliare, contra Tridentinum *sess. 14. cap. 14.* cum id per se præstet solus amor ante absolutionem elicitus. Aut certè dilectionem Dei super omnia vim non habere per se reconciliandi peccatorem absque Sacramento: quod damnatum est in Baji articulo 32 *Charitas illa qua est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.* Scopulus hic cautè vitandus, alias alterutra ex parte in doctrinam damnatam necessariò impinges.

P. IV.

Satisfactio ante Absolutionem.

IN quorundam novis libellis post proscriptum ab Innoc. X. Librum de frequenti Communione, sparguntur etiam in vulgus dogmata hic subjienda, quæ quantum deterreant à Sacramento poenitentia, & vim Absolutionis in pluribus enervent, aut imminuant, Missionario Apostolico cautè prospiciendum propono.

Non licet Sacerdoti peccatorem absolvere nisi prius satisfactionem injunctam expleverit.

Constat autem in Petro de Osma Doctore Salmaticensi damnatum esse à Sixto IV. hunc articulum: *Non peracta poenitentia confitentes absolvi non debent*: patet ex Bullarii *tom 1. bulla 17.* Et sanè si ista praxis nova servanda foret, nullo modo excusanda esset Ecclesia, quæ istum ordinem inter partes Sacramenti necessarium, per tot sæcula in hunc usque diem inverti permisisset; præsertim cum aliqui velint ordinem illum ad valorem Sacramenti necessariò pertinere.

P. V.

Confessionis institutio.

Confessio precipuè instituta est, ut Sacerdos injungat idoneas poenitentias ac satisfactiones, quibus ante absolutionem peccati malitia deleatur.

Vide an hoc viam non sternat, ut Absolutio censeatur nudum & inane ministerium, non verò sententia judicialis per se remissiva peccati. Talem sententiam absolutionem esse affirmat, nudum ministerium esse disertè negat Tridentinum sess. 14. c. 6.

P. VI.

Dilatio Absolutionis.

Extra casum necessitatis, non licet Sacerdoti peccatorem absolvere, sed differenda est absolutio, nisi de illius interna conversione sive dispositione sufficienti habeat Sacerdos judicium morabiter certum, absque omni prudenti formidine.

Adverte quo vinculo hæc doctrina constringat manus Sacerdotis, & deprehendes vix illi relinqui potestatem absolvendi nisi in casu necessitatis: sic enim liceat argumentari. Non potest Sacerdos certior esse de conversione interna & sufficienti peccatoris, quàm ipse qui confitetur: imo non nisi ex ipso poenitente potest conversio ejus interna Sacerdoti constare. Atqui ipse peccator non potest plerumque ita esse moraliter certus de sua conversione interna, ut nullus prudenti formidini locus relinquatur: aliàs quoties actu percipit absolutionem, poterit certò & absque formidine illi constare de sua justificatione, quod est contra communem sensum & sententiam. Ergò vix dabitur casus quo extra necessitatem sacerdos possit peccatori absolutionem impertiri, si vera sit ferrea lex, quam dogma hoc recens natum tam Sacerdoti, quam poenitenti imponit. Contra verò doctrina communis tradit, de interna poenitentis conversione certitudinem non requiri, sed sufficere prudens judicium, sive rationi non levi innixum, etsi relinquatur etiam aliqua prudens formido de sufficienti illius dispositione.

P. VII.

Consuetudo peccandi.

Nisi adsint signa conversionis omninò extraordinaria, & nisi adsit casus necessitatis, differenda est absolutio peccatori habenti consuetudinem peccandi, qui ante absolutionem notabili tempore vitam non immutaverit, et si cum lachrymis promittat vitare occasiones peccandi, & paratum se prabeat, ut adhibeat remedia à Confessario prescribenda.

Certum est, doctrinam hanc adversari communi praxi Ecclesiæ, prout ea colligitur ex Authoribus classicis & maximè probatis; nullam hi admittuat legem universalem differendi absolutionem peccatori laboranti consuetudine peccandi, si talem ostendat dispositionem, qualem jam descripsi. Minimè igitur tutum videtur auscultare paucorum sensui eum tanta Sacramenti, & pœnitentis injuria. Sacramenti quidem, quia praxis illa paulatim à Confessionis usu plurimos deterreret, qui experti fuissent se cum singultu ac lachrymis absolutionis beneficium frustra implorasse. Accedit injuria pœnitenti irroganda, si repellatur ab auxiliis quæ virtute Sacramenti conferuntur, ut consuetudini pravæ potentius resistat; & præposterè adigatur, ne medicinam percipiat, nisi prius morbum curaverit. Quantum possit hæc praxis incommodi procreare Missionario, dum plura loca urus, & rarò perlustrat, satis edocet assiduus usus & experientia.

P. VIII.

Timor relapsus.

Ilicitum est absolovere peccatorem, quamvis de sufficiens illius dolore Sacerdos sit moraliter certus, si adsit probabilis timor de relapsu.

Si vera esset hæc doctrina, nunquam liceret Sacerdoti absolovere peccatorem, qui peccandi consuetudinè actu non deposuit, nisi forte in mortis articulo. Atqui hoc esse contra receptam in Ecclesia praxim, & consensum Doctorum, ignorare nemo potest, nisi qui in Theologorum placitis cupit esse peregrinus. Probatur autem antecedens, Quia quamdiu non est deposita consuetudo ad peccatum inclinans, potest subesse probabilis metus de relapsu in priora peccata, ac proinde si his authoribus credimus, pœnitens consuetudine præviâ nondum actu depositâ nunquam erit absolvendus. Quid ergò si aliquis ad plures an-

nos cum inveterata consuetudine depugnet nondum ex integro victor? Erit etiam illi pluribus annis de absolutionis beneficio desperandum; quod dici nequit.

P. IX.

Emendatio pro tempore notabili.

Invalida quoque est absolutio peccatoris qui nondum exiit consuetudinem peccandi, & de quo est probabilis timor ne relabatur sed debet absolutio differri donec peccator notabili tempore vitam emendaverit.

Ex hac doctrina sequi videtur idem incommodum quod est superiori. Sequitur in super invalidas esse confessiones durante consuetudine peractas & plerumque tamquam sacrilegas necessario repetendas, nec id dissimulant istius dogmatis authores. Per hoc autem induci videtur novum præceptum à praxi fidei, & à mente Tridentini alienum *sess. 14. cap. 4.* ubi ad Valorem Sacramenti tantum requirit, *Animi dolorem ac detestationem de peccato commisso, eum proposito non peccandi de cætero.* nec addit, debere vitam esse emendatam notabili tempore, aut ex vi propositi certo constare pœnitentem non relapsurum.

P. X.

Observatio Remediorum.

Pro irrita etiam habenda est absolutio Sacerdotis, quando pœnitens postea non observavit ea quæ ad remedium à Sacerdote absolute præscripta fuere.

Supponit hæc doctrina absolutionem illam esse irritam, eo quod pœnitens dum absolveretur, non habuerit propositum efficax vitandi peccata de cætero. Supponit autem defuisse tale propositum, quia non est secuta observatio mediorum ad abstinendum deinceps à peccatis. Quia, inquiunt, si pœnitens efficaciter intendisset finem, intendisset pariter media: atqui non est secuta observatio mediorum, sive remediorum ad vitanda peccata; ergò defuit illi propositum efficax deinceps abstinendi à peccatis, quod requiritur ad valorem Sacramenti.

Error illius argumentationis in eo potissimum versatur, quod supponat dispositionem præsentem esse inefficacem & insufficientem, si non duret eadem dispositio pro tempore futuro, &

non inferat applicationem mediorum. Ac si prima dispositio etiam optima, non esset mutationi obnoxia, nec possit variis modis, & illecebris debilitata paulatim deficere. Cavendum insuper est ne hac viâ pedetentim accedatur ad doctrinam in Tridentino damnatam *sess 6. cap. 25.* Ubi anathema intorquet, *si quis dicat, eum qui labitur, & peccat, nunquam verè fuisse justificatum.*

P. XI.

Dilatio pro quovis mortali.

Differenda est absolutio etiam cuiusvis peccatori culpam lethalem confesso, donec notabili tempore vitam emendaverit: nisi absolutionem efflagitet iusta necessitas, vel adsint signa conversionis omnino extraordinaria.

Peccat hæc praxis in eo, quod requirat ante absolutionem à quovis etiam peccato graviore præmitti notabili tempore emendationem ac satisfactionem. Ac si non possit homo, gratia DEI & libero arbitrio instructus, vel subito, vel brevi saltem tempore ad meliorem frugem se convertere. Cum supponendum sit, peccatorem sufficientis gratiæ adjutorio non destitui.

P. XII.

Absolutio, & Confessio Venialium.

Cavenda quoque sunt hæc nova quorundam dogmata 1. Improbanda est frequens Absolutio à peccatis venialibus, qualis in monasteriis est usitata 2. Apud Christianos primitiva Ecclesia non erat usus confitendi venialia.

Opponitur generatim utrique propositioni doctrina Tridentini *sess 14. c. 5.* Peccata (inquit) venialia rectè, & utiliter & citra omnem præsumptionem in confessione dicuntur, quod piorum hominum usus demonstrat. Agnoscit Concilium illum esse usum piorum hominum, cumque esse rectum & utilem. Infero primò, Ergo rectè tam in monasteriis, quàm à piis passim hominibus praxis illa usurpatur. Et ne dicas posse quidem fideles ea peccata utiliter confiteri, non tamen absolvi, & expiari, contrarium ibidem innuit Tridentinum, dum subdit, eadem multis aliis modis expiari. Infero secundò. Ergo Confessio venialium apud fideles pios ac probos fuit in usu in primitiva Ecclesia. Hoc si ne-

ges, infero ulterius: Ergo in primitiva Ecclesia ab Apostolis edo-
cta, peccata venialia non erant materia idonea Sacramenti
pœnitentiæ, alias Christiani in primæva Ecclesia pii ac fer-
ventes illa confiteri non prætermisissent: esse autem venialia
materiam Sacramenti, nemo ut arbitror orthodoxus inficiabi-
tur.

Ut hæc periculosa dogmata Apostolicæ doctrinæ amatore
aversentur, non parum conducet digitum intendere in fontem
minime sincerum, ex quo hi perniciosi rivuli in aliorum libellos
profluxerunt. Delibo pauca ex Litteris Abbatis Sancyrani *part. 1.
lib. 32. Confessio* (inquit) *peccatorum venialium non fuit in usu or-
dinario per Ecclesiam, nisi valdè serò ad expiationem ipsorum: quò
spatio mille annorum & amplius iusti, qui ea committebant, sacri
habebant ut plurimum eligere suâ sponte quasdam pœnitentias le-
ves, priusquam assisterent Sancto Missæ sacrificio.*

Hic ille est Sancyranus proprio nomine Joannes Vergeri-
us, qui inter alia novæ doctrinæ capita, Ecclesiam quoque Bie-
pittem eligere molitus, statuit æqualitatem omnimodam inter
S. Petrum & S. Paulum absque subordinatione in potestate supre-
ma, & regimine universalis Ecclesiæ. Hanc autem doctrinam
constat esse autoritate Apostolicâ profligatam, & omni censurâ
dignissimam: habes ex ungue leonem.

*Exemplar Diplomatis Urbani VIII. Anno 1641. Confir-
mantis Constitutiones Pii V. & Gregorii XIII. contra
Propositiones vulgo Bajanæ ab eisdem prohibitas &c.
Item, Constitutio Alexandri VII. & Prædecessoris con-
tra Propositiones Cornelii Iansenii, & alia huc perti-
nentia.*

Quoniam in hoc Opere, & in aliis hoc tempore controversis
non rarò occurrit mentio prædictorum Dogmatum, & Que-
stionum ex illis emergentium, hinc sæpè dubitatur, qualia sint
singula dogmata, quò modo, tempore, tenore proscrip-
ta. Per commodum igitur pluribus erit, præsertim Missionariis, si hic ip-
sa Pontificum Diplomata, & dogmatum seriem, ac verba integrè
exhibeamus. Ut quoties de his dubium exoritur, ad primævum
& sincerum fontem facile recurratur;

Urbanus Episcopus, servus servorum DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

IN eminenti Ecclesiæ militantis Sede, meritis licet imparibus constituti, sedulo meditamur, ut quæ, ad fidei Catholicæ conservationem, à Prædecessoribus nostris providè statuta, & ordinata sunt, firmiter perpetuò observentur; & cum opus sit, nostræ authoritatis munimine confirmentur. Dudum siquidem à fel. record. Pio Papa V. Prædecessore nostro emanavit Constitutio tenoris subsequenti, videlicet, PIUS Episcopus Servus Servorum Dei. Ad futuram rei memoriam. Ex omnibus afflictionibus, quas, in hoc loco à Domino constituti, tam luctuoso tempore sustinemus, ille animam nostram præcipuè excruciat dolor, quod Religio Christiana tantis jam pridem turbinibus agitata, novis quotidie propositis Opinionibus conflictetur, Christianique populus antiqui hostis suggestionibus disiectus, in alios atque alios errores passim, & promiscuè deferatur. Quantum verò ad Nos attinet, totis viribus conamur, ut illæ simul atque profiliunt, penitus opprimantur; Magno enim mœrore afficimur, quod plerique, spectatæ alioqui probitatis, & doctrinæ, in varias sententias, offensionis, & periculi plenas, tum verbo, tum scriptis prorumpunt; denique eis, etiam in Scholis, invicem controversantur; ejusmodi sunt sequentes.

1. *Nec Angeli, nec primi Hominis adhuc integri merita rectè vocantur gratia.*
2. *Sicut opus malum ex natura sua est mortis æternæ meritorium, sic bonum opus ex natura sua est vitæ æternæ meritorium.*
3. *Ex bonis Angelis, & primo Homini, si in statu illo perseverassent usque ad ultimum vitæ, felicitas esset merces, & non gratia.*
4. *Vitæ æternæ homini integro, & Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturæ ad illam consequendam per se sufficiunt.*
5. *In promissione factâ Angelo, & primo Homini continetur naturalis justitiæ constitutio, quæ pro bonis operibus, sine alio respectu, vitæ æternæ justis promittitur.*
6. *Naturali lege constitutum fuit homini, ut si in obedientia perseveraret, ad eam vitam pertransiret, in qua mori non posset.*
7. *Primi hominis integri merita fuerunt prima creationis munera; sed juxta modum loquendi Scripturæ sacre non rectè vo-*

cantur gratia, quo fit, ut tantum merita, non etiam gratia debeant nuncupari.

8 In redemptis per gratiam Christi; nullum inveniri potest bonum meritum, quod non sit gratis indigno collatum.

9 Dona concessa homini integro, & Angelo, forsitan, non improbanda ratione possunt dici gratia; sed quia secundum usum sacrae Scripturae nomine gratia, ea tantum munera intelliguntur, quae per Iesum Christum male meritis, & indignis conferuntur, ideo neque merita, neque merces, quae illis redditur, gratia dici debet.

10. Solutio poenae temporalis quae peccato admissio, saepe remanet, & corporis resurrectio proprie non nisi meritis Christi adscribenda est.

11. Quodpiè & iuste in hac vita mortali, usque in finem conversati, vitam consequimur, aeternam, id non proprie gratia DEI, sed ordinationi naturali statim initio creationis constituta, iusto Dei iudicio deputandum est; neque in hac retributione bonorum ad Christi meritum respicitur, sed tantum ad primam institutionem generis humani, in qua, lege naturali constitutum est, ut iusto Dei iudicio obedientiae mandatorum vita aeterna reddatur.

12. Pelagii sententia est. Opus bonum citra gratiam adoptionis factum, non est Regni Coelestis meritorium.

13. Opera bona à filiis adoptionis facta, non accipiunt rationem meriti ex eo quod fiunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, sed tantum ex eo, quod sunt conformia legi, quodque per ea praestatur obedientia legi.

14. Opera bona Iustorum non accipiunt in die Iudicii extremam ampliorum mercedem, quam iusto Dei iudicio mereantur accipere.

15. Ratio meriti non consistit in eo, quod qui bene operatur, habeat gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum sed in eo solum, quod obedit Divinae legi.

16. Non est vera legis obedientia, quae fit sine charitate.

17. Sentiunt cum Pelagio, qui dicunt, esse necessarium ad rationem meriti, ut homo per gratiam adoptionis sublimetur ad statum Deificum.

18. Opera Catechumenorum, ut fides & poenitentia ante remissionem peccatorum facta sunt vita aeterna merita, quam vitam ipsi non consequentur, nisi prius precedentium delictorum impedimenta tollantur.

19. Opera Iustitiae, & Temperantiae, quae Christus fecit, ex dignitate personae operantis non traxerunt maiorem valorem.

20. Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur poenam eternam.
21. Humana natura sublimatio & exaltatio in consortium divinae naturae, debita fuit integritati primae conditionis, & proinde naturalis dicenda est, & non supernaturalis.
22. Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Romanos 2. Gentes, quae legem non habent, naturaliter, quae legis sunt, faciunt, intelligunt de gentibus, fidei gratiam non habentibus.
23. Absurda est eorum sententia, qui dicunt, hominem ab initio, dono quodam supernaturali, & gratuito, supra conditionem naturae suae fuisse exaltatum, ut Fide, Spe, & Charitate Deum supernaturaliter coleret.
24. A vanis, & otiosis hominibus secundum insipientiam Philosophorum, excogitata est sententia, quae ad Pelagianismum rejicienda est, Hominem ab initio sic constitutum, ut per dona naturae superaddita, fuerit largitate conditoris sublimatus, & in Dei filium adoptatus.
25. Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia.
26. Integritas primae creationis non fuit indebita humanae naturae exaltatio, sed naturalis ejus conditio.
27. Liberum arbitrium sine gratia Dei adjutorio, non nisi ad peccandum valet.
28. Pelagianus est error, dicere, quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.
29. Non soli fures ii sunt, & latrones, qui Christum, viam, & ostium veritatis, & vitam negant; sed etiam quicumque aliunde, quam per ipsum in viam justitiae (hoc est ad aliquam justitiam) conscendi, posse docent.
30. Aut tentationi ulli, sine gratia ipsius adjutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, ut ab ea non superetur.
31. Charitas perfecta, & sincera, quae est ex corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quam in poenitentibus, potest esse sine remissione peccatorum.
32. Charitas illa, quae est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.
33. Catechumenus justè, rectè, & sanctè vivit, & mandata DEI observat, ac legem implet per charitatem, ante obtentam remissionem peccatorum, quae in Baptismi lavacro demum percipitur.
34. Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur, ut auctor naturae, & gratuiti, quo Deus amatur, ut be-

ificator, vana est, & commentitia, & ad illudendum sacris Litteris, & plurimis veterum testimoniis, excogitata.

35. Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.

36. Amor naturalis, qui ex viribus natura exoritur, ex sola Philosophia per elationem praesumptionis humana, cum injuria Crucis Christi defenditur à nonnullis Doctoribus.

37. Cum pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex natura solis viribus ortum ducit, agnoscit.

37. Omnis amor, creatura rationalis, aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, qua à Ioanne prohibetur; aut laudabilis illa & caritas, qua per Spiritum Sanctum in cordo diffusa, Deus amatur.

39. Quod voluntariè fit, etiamsi necessariò fiat, liberè tamen fit.

40. In omnibus suis actibus peccator servit dominantì cupiditati.

41. Libertatis modus, qui est à necessitate, sub libertatis nomine non reperitur in scripturis, sed solum nomen libertatis à peccato.

42. Iustitia, qua iustificatur per fidem impius consistit formaliter in obedientia mandatorum, qua est operum Iustitia, non autem in gratia aliqua anima infusa, qua adoptatur homo in filium Dei & secundum interiorem hominem renovatur, ac Divina nature confors efficitur, ut sic per Spiritum Sanctum renovatus, deinceps bene vivere, & DEI mandatis obedire possit.

43. In hominibus poenitentibus ante Sacramentum absolutionis, & in Catechumenis ante Baptismum est vera iustificatio; separata tamen à remissione peccatorum.

44. Operibus plerisque, qua à fidelibus fiunt, solum ut Dei mandatis pareant, cuiusmodi sunt, obedire parentibus, depositum reddere, ab homicidio, ac furto, à fornicatione abstinere, iustificantur quidem homines, quia sunt legis obedientia, & vera legis iustitia, non tamen eis obtinent incrementa virtutum.

45. Sacrificium Missae non alia ratione est sacrificium, quàm generali illa, qua omne opus, quod fit, ut sancta societate, DEO homo inhaereat.

46. Ad rationem, & definitionem peccati non pertinet voluntarium; nec definitionis quaestio est, sed causa, & originis, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium.

47. Unde peccatum originis verè habet rationem peccati sine ulla relatione; ac respectu ad voluntatem, à qua originem habuit.

48. Peccatum originis est habituali parvuli voluntate voluntarium, & habitualiter dominatur parvulo, ed quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

49. Et ex habituali voluntate dominante fit, ne parvulus decedat sine

sine regenerationis Sacramento, quando usum rationis consecutus erit, actualiter Deum odio habeat, Deum blasphemet, & legi Dei repugnet

50. Prava desideria, quibus ratio non consentit, & qua homo in-vitus patitur, sunt prohibita precepto, Non concupisces.

51. Concupiscentia, si va lex membrorum, & prava eius desideria, qua in viti sentiunt homines, sunt vera legis inobedientia.

52. Omne jcelus est ejus conditionis, ut suum authorem, & omnes pestores eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio.

53. Quantum est ex vi transgressionis, tantum meritorum malo-rum à generante contrahunt qui cum minoribus nascuntur vitiis, quam qui cum majoribus.

54. Diffinitiva hac sententia, Deum homini nihil impossibile precepisse, falso tribuitur Augustino cum Pelagii sit.

55. Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur.

56. In peccato duo sunt actus, & reatus: transeunte autem actu, nihil manet nisi reatus, si ve obligatio ad pœnam.

57. Unde in Sacramento Baptismi, aut Sacerdotis absolutione, pro-prie reatus peccati duntaxat tollitur; & ministerium Sacerdotum solum liberat à reatu.

58. Peccator pœnitens non vivificatur ministerio Sacerdotis ab-solventis, sed à solo DEO, qui pœnitentiam suggerens, & inspirans, vivificat eum, & resuscitat; ministerio autem Sacerdotis solum reatus tollitur.

59. Quando per elemosynas, aliaque pœnitentia opera Deo sa-tisfacimus pro pœnis temporalibus, non dignum pretium Deo pro pecca-tis nostris offerimus, sicut quidam errantes autumant (nam aut alio-qui essemus saltem aliqua ex parte, redemptores) sed aliquid facimus, cujus intuitu Christi satisfactio nobis applicatur, & communicatur.

60. Per passionis Sanctorum in Indulgentiis communicatas non proprie redimuntur nostra delicta; sed per communionem charitatis nobis eorum passiones impartiuntur, ut digni simus, qui pretio san-guinis Christi à pœnis pro peccatis debitis liberemur.

61. Celebris illa Doctorum distinctio, Divina legis mandata bi-sariam impleri, altero modo quantum ad preceptorum operum sub-stantiam tantum; altero quantum ad certum quemdam modum: videlicet secundum quem valeant operantem perducere ad regnum æternum (hoc est ad modum meritorum) commentitia est, & explo-denda.

62. Illa quoque distinctio, quæ opus dicitur bisariam bonum, vel

282 Pars II. Constitutiones Pont de Articulis Bajaniis.
quia ex objecto, & omnibus circumstantiis rectum est, & bonum,
(quod moraliter bonum appellare consueverunt) vel quia est meri-
torium Regni aeterni, eò quòd fit à vivo Christi membro per Spiritum
charitatis, rejicienda est.

63. Sed & illa distinctio duplicis justitia, alterius, qua fit per Spi-
ritum charitatis inhabitantem, alterius, qua fit ex inspiratione qui-
dam Spiritus Sancti, cor ad poenitentiam excitantis, sed nondum cor
inhabitantis, & in eo charitatem dissidentis, quã divina Legis ju-
stificatio impleatur, similiter rejicitur.

64. Item, & illa distinctio duplicis vivificationis, alterius, qua
vivificatur peccator, cum ei poenitentia, & vita nova propositum
& inchoatio per Dei gratiam inspiratur; alterius, qua vivificatur,
qui verè justificatur, & palmes vivus in Vite Christo efficitur,
pariter commentitia est, & Scripturis minimè congruens.

65. Non nisi Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi
arbitrii bonus sive non malus; & gratia Christi injuriam facit,
quã ita sentit & docet.

66. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.

67. Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo, quòd necessariò facit.

68. Infidelitas purè negativa in his, quibus Christus non est pra-
dicatus, peccatum est.

69. Justificatio impii fit formaliter per obedientiam Legis, non
autem per occultam communicationem, & inspirationem gratia,
qua per eam justificatos faciat implere legem.

70. Homo existens in peccato mortali, sive in reatu aeterna dam-
nationis, potest habere veram charitatem; & charitas, etiam per-
fecta, potest consistere cum reatu aeterna damnationis.

71. Per contritionem, etiam cum charitate perfecta, & cum voto
suscipiendi Sacramentum conjunctam non remittitur crimen extri-
casum necessitatis, aut Martyrii sine actuali susceptione Sacramenti.

72. Omnes omninò iustorum afflictiones sunt ultiones peccatorum
ipsorum, unde & Iob, & Martyres qua passi sunt, propter peccata
sua passi sunt.

73. Nemo prater Christum, est absque peccato originali; hinc Bea-
ta Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnes
que ejus afflictiones in hac vita, sicut & aliorum iustorum, fuerunt
ultiones peccati actualis, vel originalis.

74. Concupiscentia in venatis relapsis in peccatum mortale, in
quibus jam dominatur, peccatum est sicut & alii habitus pravi.

75. Motus pravi concupiscentia, sunt, pro statu hominis vitiatum
prohibiti precepto, Non concupisces; Unde homo eos sentiens, &
non

non consentien: transgreditur præceptum; Non concupisces; quamvis transgressio in peccatum non deputetur.

66. *Quamvis aliquid concupiscentia carnalis in diligente est non facit præceptum, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.*

77. *Satisfactiones laboriose Iustificationum, non valent expiare de condigno poenam temporalem restantem post culpam cond. natam.*

78. *Immortalitas primi Hominis non erat gratia beneficium, sed naturalis conditio.*

79. *Falsa est Doctorum sententia, primum Hominem potuisse à DEO creari, & institui iustitia naturali.*

Quas quidem sententias stricto coram Nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possint, in rigore, & proprio verborum sensu ab assertoribus intento, hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, & in pias aures offensionem immittentes, respectivè, ac quæcumque super iis verbo, scriptoque emissa, præsentium auctoritate damnamus, circumscribimus, & abolemus; deque eisdem, & similibus posthac, quoquo pacto loquendi, scribendi, & disputandi facultatem quibuscumque interdiciamus. Qui secus fecerint, ipsos omnibus dignitatibus, gradibus, honoribus, beneficiis & officiis perpetuo privamus, ac etiam inhabiles ad quæcumque decernimus; Vinculo quoque anathematis, eo ipso innodamus, à quo, nullus Romano Pontifice inferior, valeat ipsos, excepto mortis articulo, liberare. Cæterum, ut jam commoti his de rebus tumultus, & contracta odia facilius comprimi possint, simulque animarum salutem plenius consulatur, Dilecto filio nostro Antonio tituli Sancti Bartholomæi in Insula Presbytero Cardinali Granvelano nuncupato, per Apostolica scripta mandamus, ut ipse, quid ad perpetuam dictarum sententiarum, & scripturarum abolitionem, quid ad arcenda huiusmodi proloquia, & disputationes, quid denique ad unionem, & pacem cum communi omnium, & Ecclesiæ Catholicæ satisfactione componendam, factum opus sit, in primis diligenter expendat; deinde in iis omnibus, quæ pro communi salute, tranquillitate, & honore optimum judicaverit, salva semper Ecclesiæ prædictæ unitate, etiam per alium, seu alios, fide, doctrina, & religione præstantes ocyus exequatur, faciatque, quidquid decreverit, inviolatè ab omnibus observari. Contra-ctores quoslibet per censuras, & poenas prædictas, cæteraque juris, & facti remedia opportuna, appellatione postpositâ, compescendo; Invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio Brachii sæcu-

secularis: non obstantibus, quod forsitan aliquibus ab Apostolica sit Sede Indultum, quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem; Et quibuslibet aliis privilegiis, exemptionibus, Indulgentiis, & literis Apostolicis; specialibus, vel generalibus, quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus præsentium impediri valeat quomodolibet, vel differri; & de quibus, eorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ damnationis, circumscriptiois, abolitionis, interdicti, decreti, & mandati, privationis, & innodationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentate præsumpserit, indignationem Omnipotentis DEI, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, Kalendis Octobris, Pontificatus nostri Anno secundo.

Postea inseritur in eandem sententiam Constitutio Gregorii XIII. edita 4. Kalend. Februar. Anno 1579. Ipsa verò Urbani Constitutio edita est Romæ anno 1641.

N O T A.

Circa tenorem prædictæ Bullæ, cæperunt aliqui contendere, non debere apponi Comma sive virgulam, quæ superius notatur post illa verba *sustineri possint*, ac si sensus esset, ex illis proscriptis Sententiis, nonnullas aliquo pacto sustineri posse in rigore ac proprio verborum sensu ab assertoribus intento. Verum ne ulla prorsus remaneret ansa dubitandi, curavit Pontifex deputatis Academia Lovaniensis Romæ existentibus per tres Cardinales Bullam ritè notatam, & authenticam in manus consignari. Idque testatur ipsum S. Congregationis Decretum datum 16. Junii Anno 1644. cujus hic verba subijcio.

Sanctitas sua omnibus ritè perpensis, & consideratis; mandavit ex Archivo ejusdem Congregationis, & ex Matrìce Actorum, quæ in eodem Archivo conservantur, extrahi sive transcribi, & diligenter collationari, ac imprimi exemplar præfata Bulla, illudque sic extractum, collationatum, impressum: iisdem Sinichio & Papio (deputatis) per suprascriptos DD. Cardinales Spadam, Pamphilius, & Falconerium consignari &c. Tradita autem est illis Bulla cum dicto Commate per eodem Cardinales, præsentem et-

iam Sacræ Gen. Inquisitionis Assessore Francisco de Albicis, nunc S. R. E. Cardinali, die vigesimo nono Julii 1644. Possim & ego hodie ejusdem exempla satis authentica exhibere. Et sanè res per se ipsam manifesta est. Fatua namque esset Constitutio Pontificia *Damnans, circumscribens, abolens* aliquas Propositiones, quæ tamen sustineri possint in rigore ac proprio verborum sensu ab asseroribus intento; quæ enim sic sustineri possint, non pro damnatis, sed absolutè pro legitimis & veris in quovis tribunali habendæ forent.

ALEXANDER VII.

Constitutionis Innocentii X. Confirmatio & Declaratio contra Doctrinam Iansenii.

ALEXANDER Episcopus, Servus Servorum DEI, Universis Christi Fidelibus salutem, & Apostolicam Benedictionem.

Ad sacram Beati Petri Sedem & universalis Ecclesiæ regimen inscrutabili Divinæ providentiæ dispositione, nullis nostris suffragantibus meritis eVecti, nihil Nobis antiquius ex munere nostri debito esse duximus, quam ut Sanctæ fidei nostræ ac sacrorum dogmatum integritati tradita Nobis à DEO potestate opportunè consuleremus. Ac licet ea quæ Apostolicis Constitutionibus abundè fuerunt definita, novæ decisionis sive declarationis accessione nequaquam indigeant; quia tamen aliqui publicæ tranquillitatis perturbatores illa in dubium revocare, vel subdolis interpretationibus labefactare non verentur, ne morbus iste latius divagetur, promptum Apostolicæ Auctoritatis remedium censuimus, non esse differendum. Emanavit siquidem alias à felicis recordationis Innocent. PP. X. Prædecessore nostro Constitutio, Declaratio & Definitio tenoris qui sequitur, videlicet

Innocentius Episcopus, Servus Servorum DEI, Universis Christi fidelibus Salutem & Apostolicam Benedictionem Cum occasione Impressionis libri, cui Titulus, Augustinus Cornelii Iansenii Episcopi, impressis, inter alias ejus opiniones orta fuerit, præsertim in Galliis, controversia super quinque ex illis, complures Galliarum Episcopi apud Nos institerunt, uti easdem Propositiones Nobis oblatas expendere, ac de unaquaque earum certam, & perspicuam ferremus sententiam, Tenor vero præfatarum Propositionum est prout sequitur.

Prima, aliqua Dei praecepta Hominibus iustis volentibus, & conantibus secundum praesentes, quas habeant vires, sunt impossibilia, deest quoque illis Gratia, qua possibilia fiunt

Secunda: In interiori Gratia in statu Natura lapsa nunquam resistitur.

Tertia: Ad merendum, & demerendum in statu Natura lapsa non requiritur in Homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.

Quarta: Semipelagiani admittebant praevientis Gratia interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant Haeretici, quod vellent eam Gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare

Quinta: Semipelagianum est dicere, Christum pro omnino omnibus Hominibus mortuum esse, aut sanguinem fuisse.

Nos, quibus inter multiplices curas, quae animum nostrum assidue pulsant, illa in primis cordi est, ut Ecclesia DEI nobis ex Altiore commissa, purgatis pravarum Opinionum erroribus, tuto militaret, & tanquam Navis in tranquillo Mari, sedatis omnium tempestatum fluctibus, ac procellis, secure navigare, & ad optatum salutis portum pervenire possit, pro rei gravitate, coram aliquibus S. R. E. Cardinalibus ad id specialiter saepius congregatis, à pluribus in sacra Theologia Magistris, easdem Quinque Propositiones, uti supra Nobis oblatas, fecimus singillatim diligenter examinari, eorumque suffragia, tum voce, tum scripto relata mature consideravimus, eosdemque Magistros, variis coram nobis actis Congregationibus prolixè super eisdem, ac super earum qualibet differentes audivimus. Cum autem ab initio huiusmodi discussionis ad Divinum implorandum auxilium multorum Christi fidelium preces, tum privatim, tum publicè indixissemus, postmodum iteratis eisdem ferventius, ac per Nos sollicitè implorata sancti Spiritus Assistentia, tandem Divino Numine favente, ad infra scriptam devenimus Declarationem, & Definitionem.

Primam praedictarum Propositionum: Aligua Dei praecepta Hominibus Iustis volentibus, & conantibus secundum praesentes, quas habeant vires, sunt impossibilia, deest quoque illis Gratia, qua possibilia fiunt: Temerariam, Impiam, Blasphemiam, Anathemate damnatam, & haeticam declaramus, & uti talem damnamus.

Secundam: Interiori Gratia in statu natura lapsa nunquam resistitur: Haeticam declaramus, & uti talem damnamus.

Tertiam: Ad merendum, & demerendum in statu Natura lapsa non requiritur in Homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas

à Coactione: Hæreticam declaramus & uti talem damnamus.

Quartam: Semipelagiani admittebant prævenientis Gratia Interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium Fidei, & in hoc erant Hæretici, quod vellent eam Gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare: Falsam & hæreticam declaramus & uti talem damnamus.

Quintam: Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omninò hominibus mortuum esse, aut Sanguinem fudisse; Falsam, Temerariam, Scandalosam; & intellectam eo sensu, ut Christus pro salute dumtaxat prædestinatorum mortuus sit: Impiam, Blasphemiam, Contumeliosam, Divina pietati derogantem, & Hæreticam declaramus, & ut talem damnamus.

Mandamus igitur omnibus Christi fidelibus utriusque sexus, ne de dictis propositionibus sentire, docere, prædicare aliter præsumant, quam in hac præsentis nostræ declaratione, & Definitione continetur, sub censuris, & pœnis contra Hæreticos & eorum fautores in iure expressis. Præcipimus pariter omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis aliisque locorum Ordinariis, nec non Hæretica prævitatis Inquisitoribus, ut Contradictores, & Rebelles quoscumque per censuras, & pœnas prædictas, cæteraque juris & facti remedia opportuna, invocato etiam ad hoc (si opus fuerit) Auxilio Brachii Sæcularis, omninò coerceant, & compescant. Non intendentes tamen per hanc Declarationem, & Definitionem super prædictis Quinque propositionibus factam, approbare ullatenus alias opiniones, quæ continentur in prædicto libro Cornelii Iansenii. Datum Roma apud Sanctam Mariam Maiorem Anno Incarnationis Dominice millesimo sexcentesimo quinquagesimo tertio pridie Kal. Iunii. Pontificatus Nostri Anno Nono.

Cum autem sicut accepimus, nonnulli iniquitatis filii prædictas Quinque Propositiones vel in libro prædicto ejusdem Cornelii Iansenii non reperiri, sed fictè & pro arbitrio compositas esse, vel non in sensu ab eodem intento damnatas fuisse asserere magno cum Christi fidelium scandalo non reformident; Nos, qui omnia, quæ hac in re gesta sunt, sufficienter & attentè perspeximus, utpote qui ejusdem Innocentii prædecessoris jussu, dum adhuc in minoribus constituti Cardinalis munere fungeremur, omnibus illis congressibus interfuimus, in quibus Apostolica Auctoritate eadem causa discussa est eâ profectò diligentia, quâ major desiderari non posset; quamcumque dubitationem super præmissis imposterum auferre volentes, ut omnes Christi fideles in ejusdem fidei unitate sese contineant, ex debito nostri Pastoralis

Officii ac maturâ deliberatione præinsertam Innocentii prædecessoris nostri Constitutionem, Declarationem & Definitionem harum seriè Confirmamus, Apptobamus, & Innovamus, & Quinque illas propositiones ex libro præmemorati Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis, cui titulus est Augustinus, excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio Jansenio intento damnatas fuisse Definimus & Declaramus, & ut itales, iniusta scilicet eadem singulis notâ, quæ in prædicta Declaratione & Definitione unicuique illarum sigillatim inuritur, iterum damnamus, ac eundem librum sæpe dicti Cornelii Jansenii, cui titulus Augustinus, omnesque alios tam manu scriptos, quam typis editos; & si quos forsitan in posterum edi contigerit, in quibus prædicta ejusdem Cornelii Jansenii doctrina, ut supra, damnata defenditur vel adstruitur, aut defendetur & adstruetur, damnamus itidem atque prohibemus. Mandantes omnibus Christi fidelibus, ne prædictam doctrinam teneant, prædicent, doceant, verbo vel scripto exponant, vel interpretarentur publicè vel privatim, palam vel occultè, imprimant vel sub pœnis & censuris contra Hæreticos in Jure expressis, ipso facto absque alia declaratione incurrendis. Præcipimus igitur omnibus Venerabilibus Fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque Locorum Ordinariis ac Hæreticæ pravitatis Inquisitoribus ac Judicibus Ecclesiasticis ad quos pertinet, ut præinsertam ejusdem Innocentii Prædecessoris Constitutionem, Declarationem, ac definitionem juxta præsentem nostram determinationem ab omnibus observari faciant, ac inobedientes & rebelles prædictis pœnis aliisque juris & facti remediis, invocato etiam si opus fuerit brachii sæcularis auxilio, omnino coercerent. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto, decimo septimo Kal. Novembris, Pontificatus nostri Anno secundo.

N O T A.

Præter iteratam doctrinæ damnationem cum Innocentio X. Prædecessore communem, in hac Bulla Alexandri VII. insuper disertè defini, easdem quinque Propositiones ex libro Jansenii excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio Jansenio intento damnatas fuisse. Quia nempe aliqui prætendebant, Propositiones illas fuisse damnatas in sensu ab Authore non intento. Quinimo addebant alii, hanc rem de sensu Authoris, tanquam ad quæstionem facti pertinentem, non potuisse à Pontifice infallibili auctoritate defini, quod refutatur supra *part. 1. pag. 76. & seq.*

P A R S T E R T I A.

RESOLUTIONES THEOLOGICÆ AD PRAXIM ACCOMMODATÆ.

S I V E.

TRACTATUS PRIMUS,

PRINCIPIA PRACTICA,

*Dictamina quædam Generalia, ex quibus ritè intellectis
Resolutiones particulares facile deducuntur.*

PRINCIPIUM PRIMUM.

Dictamen Conscientiæ, & Ignorantia invincibilis.

Quivis tenetur sequi dictamen suæ conscientiæ, quamdiu, re examinata, nulla in oppositum dubitandi ratio occurrit. Hoc est: Si homo sine sua culpa absolutè judicet hic & nunc se obligari sub peccato ad aliquid agendum, vel omittendum, actu peccabit, si se isti judicio non conformet; & non peccabit, si conformet; quamvis aliàs à parte rei contingeret actionem, aut omissionem illam aliqua lege esse prohibitam.

Ratio est, quia conscientia nostra est proxima regula voluntatis, derivata à prima regula omnium actionum humanarum, nempe à lege divina & æterna, ut docet *S. Thom. 1. 2. quest. 19. art. 3.* Ergo qui agit secundùm dictamen conscientiæ, naturali regulæ, à Deo sibi constitutæ se conformat.

Hinc fit ut omninò existimans se obligari ad jejuniàm die Dominico, teneatur à cibis vetitis abstinere. Et contra, judicans

non esse abstinendum a carnibus die Veneris, non peccat si carnibus vescatur, quamdiu non potest ab illo errore se expedire.

Sunt quidam hoc tempore, qui negent hoc Principium valere in actionibus, qui procedunt ex *Ignorantia invincibili* juris naturalis, ut si mentiaris ignorans mendacium esse peccatum, ajunte per hoc à delicto non excusari. Hanc doctrinam in lucem protulit Jansenius in suo *Augustino tom 2. de statu nat. lapsa lib. 2. c. 2.* factum illum adhuc informem cum paucis suscepit Sinnichius in *Saule ex reg. l. 1. c. 96.* formare eundem & fovere conatur alius recentior, sed quasi umbram captans, de qua ambigit in talis ignorantia detur in rerum natura, credit tamen probabile eam dari, & à peccato non excusare.

Ad conatum hunc immaturum facile opprimit invicta ratio, communis auctoritas, & ipse S. Augustinus *lib. 3. de lib. arb. c. 19.* Non, inquit, *tibi deputatur ad culpam quod in vitis ignoras, sed quod negligis querere quod ignoras.* Quin & ipsa ratio cum Augustino docet, in eo quod caveri non potest deesse voluntarium, sine quo nequit peccatum admitti: caveri autem non potest malitia quæ sic ignoratur, ut de ea nulla prorsus animum subeat cogitatio. Frustra autem opponunt, hanc ignorantiam in nobis ex libero Adami peccato profluxisse, nisi etiam velint nobis ad peccatum imputari ea, quæ contra legem naturæ ex cæcitate, amentia, aut concupiscentia nolentes incurrimus, quod nemo sanè admiserit, qui nolit hinc in alium errorem devolvi, qui negat libertatem à necessitate ad peccandum requiri, quod in propos. 7. Jansenii, & aliis pridem damnatum est. Nec unquam ostendent hujus dogmatis malè coherentis authores, cur minus à peccato excuset ignorantia invincibilis juris naturæ, quam ea quæ est juris divini aut positivi, quæ pariter ex Adami peccato profluxit, quam tamen ipsi à delicti reatu omninò eximunt.

Denique, si doctrina illa vera foret, sequeretur aliquando dari casum in quo quidquid agas vel omittas necessario statueris peccati reus. Ut si invincibiliter judices ad liberandum innocentem te hic & nunc ad pejerandum obligari, si pejeres, formaliter peccas, quia ignorantia hæc à formali peccato non excusat; si non pejeres, peccas contra conscientiam distantem te sub peccati reatu nunc ad pejerandum teneri. Sequeretur secundo, Aliquos Sanctos Patres qui ex invincibili ignorantia errores aliquos in materia juris naturæ docuerunt, vel operando secuti fuerunt, damnandos esse, si ante mortem errores illos indebitè non retractarunt. Tertiò, cum in quæstionibus juris naturæ ali-

ter in multis opinetur, & doceat tota Schola Thomistica, aliter tota Scotistica, necessario alterutra, tanta quanta est, in formali peccato continuo versabitur. Neque minus illis injuriosus eris, si ignorantiam illam vincibilem affirmes, quasi viri tot integerrimi ad veritatem assequendam se non rite disponant. Est tamen quidam Recentior, qui ostendit se hunc bolum facile deglutire, sed qui adeo laxior est, quidam & alios dogmatum camelos facile devoret.

Ex dictis satis liquet ea quæ fiunt ex ignorantia invincibili juris naturæ, nec esse homini libera, nec ad peccatum imputari posse: ac proinde doctrinam asserentium eam à peccato non excusare, principium esse dirigendæ conscientiæ non magis idoneum, quam sit istud: Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus secundum præsentem quas habent vires, sunt impossibilia, quod omnino damnatum est, ac supra refutatum *tract. 2. cap. 2. §. 2.*

P. II.

Ignorantia vincibilis.

CONSCIENTIA vincibiliter erronea non excusat absolutè à peccato operationem aut omissionem, quæ ex illa ignorantia procedit.

Ratio est, quia cum sit in hominis potestate constitutum prævio veritatis examine errorem illum vincere & deponere, operatio mala quæ inde sequitur, saltem in sua causa, est illi indirectè voluntaria, & ad culpam imputabilis. Potuit enim causam illius depellere, quam tamen amovere neglexit. Ignorantia enim *vincibilis* quæ pro hominis arbitrio vinci non potuit, uti cum D. Thoma tradit *Wiger. 12. quest. 7. art. 8. Malderus, alique Theologi.*

Hinc fit ut quis peccet attestando rem falsam, quam putat esse veram, si antea neglexerit veritatem inquirere: Item, ut delinquat omittendo sacrum, etsi judicaverit diem non esse festum, si noluit in cognitione Festorum debitam curam adhibere. Et sic de cæteris.

Nota tamen, peccantem ex ignorantia vincibili non semper committere novum peccatum formale distinctum à præterita omissione inquisitionis debitæ. Ut si quis pridem suâ culpâ neglexerit inquirere, an tali die soleat esse jejunium, & postea ig-

ignarus jejunii, isto die carnes comedat, non incurrit ille tunc novum & formale peccatum contra præceptum jejunii, de quo ipsi illo tempore nihil in mentem venit.

P. III.

In dubio quomodo agendum.

Qui operatur cum Conscientia practicè dubia, committit peccatum ejusdem speciei cum eo de quo dubitat. Dicitur autem *practicè dubia*, quando pergit dubitare, non tantum de bonitate objecti, sed etiam de honestate suæ actionis hic & nunc exercenda. Exempli gratia, si quis dubitans an sibi licitum sit hic & nunc in die festo studere, pergit nihilominus studio incumbere, incurrit idem peccatum quod ex festi violatione contraheret.

Ratio est, quia talis exponit se periculo peccandi, cum non habeat determinatum iudicium, quod operatio sua sit licita potius quam illicita. Tenetur proindè actionem suam suspendere, donec re ulterius examinata dubium deponat, & licitam esse suam actionem ex prudenti ratione concludat. Quibus autem Regulis homo in dubio constitutus possit se resolvere ad dubium deponendum, & licitè agendum, ex sequentibus principiis in particulari intelligetur.

P. IV.

Dubitanti favet Possessio.

In dubio melior est conditio possidentis. Hanc Regulam plurimi Theologi intelligunt tantum de possessione alicujus rei, aut juris, sed etiam libertatis, id est. Quando post diligens examen dubium adhuc perseverat, licitum est homini quam velit partem amplecti, quia per solum dubium non censetur de consueta possessione & usu suæ libertatis deturbari. Quod si è contra possessio præcipiendi præsumatur stare pro lege, aut præcepto, non censetur homo possidere libertatem à legis obligatione solutam.

Ratio autem dicti axiomatis est, quod cuivis licitum sit uti suâ libertate quam à Deo accepit ad agendum & non agendum, quamdiu post diligens examen non constat illum eâ potestate esse privatum: sicuti licitè retinet alia sua bona quamdiu non probatur ea alteri esse devincta; hoc autem non satis probatur, quamdiu res iatra dubium hæret.

Quod autem dicitur, *In dubio tutior via eligenda*, rectè notat eû aliis Wiger. 1. quæst. 19. artic. 3. num. 50. Regulam illam suæ limitatione acceptam non semper esse præcepti, sed tantum esse aliquando consilii docet Navarrus, Bonac. Sanchez, Laym. & plur.

res alii. Sed quia aliquando dubium est, pro qua parte stet ipsa possessio, an pro lege, aut voto, aut libertate &c. ut hoc resolvatur, statui potest hæc regula: In dubio quid sit in possessione, judicandum est possessionem pro eo stare pro quo est præsumptio, judicandum stare pro eo, qui onus probandi rejicit in alium, ut est reus, cui sufficit crimen, vel obligationem negare, quam actor debet probare. Quod si præsumptiones sint ex utraque parte, prævalere debent validiores. Si verò sint utrimque æquales, ita judicandum est, ac si nulla præsumptio esset. Est autem ipsa *Præsumptio juris*, suspicio quædam verosimilitudinis à jure approbata, ut in dubio eam tanquam assensum verum & prudentem sequamur, donec veritas aliundè innotescat. Porro ut ex prædictis casus particulares resolvere possis, ad sequentia adverte.

P. V.

Dubium an lex lata.

Qui dubitat de aliqua Lege an sit lata, vel de Voto, an sit emissum, resolvere potest se tali lege, aut voto non obligari.

Quia ut lex vel votum obligationem inducant, debent sic proponi, ut prudenter præsumatur ea verè existere, cum autem in casu id præsumi non possit, dubitans manet in possessione suæ libertatis. Hinc si cras sit jejunium, & dubites an sit hora duodecima noctis, potes carnibus vesci. Quia non constat legem jejunii pro illa hora esse latam, adeoque voluntas retinet possessionem sui arbitrii ut istà horâ carnibus utatur.

At si constet legem, aut votum existere, sed tantum dubitetur an illis satisfeceris, ad satisfaciendum obligaris. Quia tali casu lex & votum est in possessione. Hinc fit ut indubitatus Sacerdos dubitans an Horas legerit, eas persolvere teneatur.

P. VI.

An casus lege comprehensus.

Qui certus est de Lege lata, sed dubius est an casus occurrens lege illâ comprehendatur, rectè resolvit se quoad illum casum non obligari. Quia præsumptio quoad hoc punctum est pro libertate, non autem pro lege, cum post diligens examen maneat dubium, an in lege contineatur. Exempli causa: Præceptum est die Dominico abstinere ab opere servili: dubium manet an pingere sit opus servile, non teneor à pingendo abstinere.

P. VII.

An Lex acceptata, aut abrogata.

Quando constat de lege, sed dubium est an fuerit recepta, aut postea abrogata, pergit illa dubitantem obligare. Quia pro lege, quam constat existere, stat præsumptio, & possessio juris ut ei obtemperetur, ac proinde alleganti, eam ab initio non esse acceptatam, aut aliquando fuisse abrogatam, incumbit probatio illius quod allegat, quam cum dubius exhibere non possit, manet ea lege adstrictus. Quamvis in dubio de legis *Acceptatione* probabile sit eam non obligare, cum plures doceant leges saltem civiles sine populi acceptatione esse invalidas, uti tenent plerique Canonistæ, *Item Navar. Azor. aliique citati à Laym. l. 1. tr. 4. s. 3.*

P. VIII.

De fine Legis cessante.

Quando constat finem adæquatum legis ex toto cessare, cessat etiam totaliter ejus obligatio: uti cum communi docet *Suar. Covar. Ariaga de leg. d. 27. Sect. 6.* Ratio est, quia ordinatur tanquam medium ad procurandum bonum aliquod publicum, vel privatum, vel malum avertendum: ergo quando observatio legis ad hæc nullo modo conducit, cessat habere rationem medii.

Exempli causa: si lex lata sit ut nemo egrediatur civitate ob metum hostis, desinit obligare si constet hostem procul abesse.

Hinc etiam inferunt aliqui apud *Ariaga supra*; Cessante fine adæquato legis in casu particulari, probabile esse pro eo casu cessare legis obligationem. Quia quando ratio adæquata legis ex toto cessat, desinit etiam tota ejus obligatio, ergo dicendum est illam in uno casu desinere, in quo adæquatus ejus finis evanescit. Et hinc inferitur cessare in casu individuo legem correctionis fraternæ, quando ex alterius admonitione nulla correctio speratur.

P. IX.

Dubius de Debito, de Solutione, & aliis.

Qui dubius est, post diligens examen, an aliquid alteri debeat, nihil tenetur solvere. Quia iniqua esset solutio certa pro debito incerto.

Verum, qui certus est de debito, & tantum dubius est an persolverit, à solutione non eximitur, *Suar. Vasq. Dian. p. 2. Tr. 6. res. 49. Eo*

49. Eo enim casu pro debito stat possessio. Si tamen ipse simul creditor de accepta solutione dubitaret, opinantur alii debitorem ad nihil teneri, *Taner. 1. 2. d. 2. q. 6. d. 4.* alii docent pro qualitate dubii ad partem obligari, *Laym. Dian. p. 4. Tr. 3. resol. 2.*

Si depositarius aut commodatarius dubitet an culpâ suâ amiserit rem quam depositam aut commodatam accepit, non tenetur ad restitutionem pro ea præstandam. Quia uterque est in possessione libertatis, neque lex ulla resistit, neque culpa præsumitur, nisi casus sit talis in quo culpa intervenire solet: quod etiam docet *Schilder. de conscient. pag. 442. & Bardi pag. 594.*

Si mutuarius aliquid mutuanti dederit supra sortem, sive valorem rei mutuatae, & dubium sit an gratuitò donaverit, non licet mutuanti illud accipere. Quia lex, pro mutuo nihil accipiendi, nisi gratuita donatione, est in possessione; non præsumitur autem donatio: ut etiam docet *Lessius, Bardi, aliique, contra Cajetanum.*

Dubitans an censum debeat, non tenetur solvere, nisi creditor antea sit in possessione exigendi: quia alter est in possessione libertatis non solvendi, nec in tali dubio præsumitur censum deberi: ita etiam *Schilder supra pag. 464.*

Qui dubitat de ætate, doctrina, aut de alia simili conditione requisita ad Ordinem sacrum, aut aliquod Officium, non potest licitè illum Ordinem, vel officium postulare. Quia Lex requirens talem conditionem est in possessione, & conditio non præsumitur postulanti inesse, nisi id ab eo probetur, quam dubius probare non potest. Aliud est de quibusdam conditionibus quæ quasi naturaliter insunt, ut innocentia, quæ præsumi solet. Hoc pluribus confirmat *Schilder supra, quamvis ex principiis à nobis non nihil diversis.*

P. X.

Dubium Possessori superveniens.

Nihil obest dubium superveniens bonæ fidei possessori. Quia, ut ex dictis colligitur, debet ei possessio favere. Hinc si emisti equum bonâ fide, & postea dubites an fuerit Petro ablatum, retinere potes, si nihil certius occurrat. Contraxisti matrimonium bona fide, exoritur dubium de valore, post diligentem veritatis inquisitionem si dubium permaneat, licebit debitum conjugale reddere alteri parti bonâ fide petenti: licere etiam tibi petere cum multis docet *Thom. Sanchez. & Dicastillo de Inst. lib. 2. tract. 2. disp. 5 d. 8. n. 221. & Diana p. 3 tract. 3. resol. 5, citans 8. Auctores valde probatos.*

P. XI.

Dubius de Legis justitia.

IN dubio de Legis Justitia subditus ei parere tenetur. Quia legislator possidet Jus præcipiendi, à quo subditus per solum istiusmodi dubium non probat se esse exemptum. Quod verum esse, etiamsi contra legis justitiam occurrant etiam rationes probabiles, docet *Suar. cum pluribus.*

P. XII.

Legum interpretatio:

IN legum interpretatione, *odia sunt restringenda, favores ampliandi: Reg. juris 15.* Hoc est, quæ odiosa & pœnalia sunt, non extendi ultra proprium & rigidum verborum sensum: secus, quando legis gratiam aliquam largiuntur, & dubitatur de aliquo an verbis legis comprehendatur, judicandum est potius comprehendendi. Præsumitur enim legislator ad favores quam ad pœnas esse propensior. Hinc in dubio an censuræ verba te comprehendant, judicandum est comprehendere.

P. XIII.

Metus in violatione præcepti negativi.

Nullus metus excusat à violatione præcepti naturalis negativi, prohibentis rem intrinsecè malam. Hinc ob metum mortis non licet unquam mentiri, aut aliquo signo fidem negare. Repugnat enim esse intrinsecè malam, id est, à malitia inseparabilem, si possit in aliqua circumstantia honestari.

P. XIV.

Metus in violatione præcepti positivi.

Metus gravis sæpè excusat à præcepto positivo tam divino, quam humano.

Hinc cum periculo vitæ, aut gravis infamiæ, non teneris observare integritatem Confessionis, aut explere votum, aut succurrere proximo in extrema necessitate spirituali non obstante mortis metu, teneris v. g. baptizare infantem certò moriturum, aut absolvere peccatorem moribundum, quando constat aliâ viâ non posse juvari. Ad hæc tenetur etiam in gravi necessitate Parochus, cui ea cura ex officio incumbit.

P. XV.

Violatio præcepti indirecta &c.

NON violat præceptum, qui ponit causam, sive actionem indifferentem, ex qua præter intentionem sequitur effectus malus, & æquè immediatè bonus, quando hujus bonitas illius malitiam elidit.

Ratio est, quia talis non intendit directè effectum malum in se, uti supponitur. Neque illum intendit indirectè in sua causa, cum illius causa assumat tantum in ordine ad effectum bonum, & solum permissivè se habeat ad effectum malum accidens secuturum, quem non tenetur cum omissione æqualis boni, & suo incommodo impedire. Eset enim illa generalis, & frequens obligatio humano commercio nimis onerosa, uti fusius declarat *Sanch. in præc. l. 1. cap. 7.*

Hinc licita est mercatori venditio gladii, etsi videat inde securam injustam alterius læsionem; aut vini, ex quo videt alios inebriandos: si nequeat sine notabili detrimento gladium, aut vinum ementi negare.

Licitum quoque est Duci in bello justo turrim hostilem evertere, etsi videat innocentes in ea conclusos eadem ruinâ involvendos esse.

Possunt famuli equum parare, & officia alia præstare, licet sciant Dominum suum obsequio illo ad peccata usurum. Quia ex omissione istius obsequii sequeretur ordinatiè in famulos gravis indignatio, aut percussio, quæ efficit ut malum ex eorum actione secuturum ipsis non imputetur.

E contra, ad peccatum imputatur effectus malus, qui prævidetur secuturus ex causa indifferenti, nisi adsit ratio proportionata, quæ causam illam poni requirat. Hinc illicitum est apponere hospitiibus cibum, quo videntur violaturi jejunium, quando ad hoc nullus urget metus incommodi gravioris.

Quæres: Quomodo possit Confessarius violationem præcepti moralem, à veniali peccato discernere?

Respondéo: Peccatum mortale à veniali optimè discerni per Regulas sequentes. Primò ex gravitate materiæ prohibitæ aut præceptæ colligitur gravis obligatio: materia autem gravis cenferi debet, quam prudentes solent multum æstimare, sive in se, sive in ordine ad finem à legislatore intentum; v.g. exercere opus civile sine necessitate per notabilem partem diei festi, non

autem per unam horam. Secundò, si legislator utatur verbis graviter prohibentibus in materia non levi v.g. *mandamus, districte prohibemus, vel precipimus*: potest enim, si velit, & id declararet, materiam gravem leviter prohibere. Tertio mortalis est violatio præcepti, cui additur gravis pœna, aut censura Ecclesiastica; aut quando aliquid præcipitur, in virtute sanctæ obedientiæ. Quarto ex parte pœnitentis, censentur Rudes mortaliter peccasse, quando ostendunt se dum peccarent, rem graviter apprehendisse, aut magnam conscientie turbationem, & remorsum habuisse: vix enim norunt hi rudes alio indicio formalem peccati sui malitiam explicare.

P. XVI.

Quo modo Dubium à Probabili distinguendum.

Valdè accuratè notandum est, magnam esse differentiam inter *Dubium* (de quo supra actum est) & *opinionem*, sive *sententiam* probabilem.

Dubium enim est suspensio iudicii circa rem propositam, sic ut nequeat intellectus affirmare ita esse, vel non esse. Hoc autem oritur aliquando ex penuria rationis pro utraque parte, ut cum dubitatur, an Stellæ sint pares, an impares: aliquando ex æqualitate rationum pro utraque parte occurrentium; unde fit ut intellectus nequeat se ad alterutram partem determinare, quantumdiu æqualitatem rationum actu expendit: quamvis voluntas stante illa motorum æqualitate, aliquando possit intellectum ad unius tantum partis assensum inclinare.

Opinio autem probabilis est, quæ nititur ratione, vel auctoritate gravi, ex qua scilicet homo prudens in rebus magni momenti concludere solet.

Unde patet primò, *opinionem* dici probabilem *intrinsecè*, quando pro motivo habet rationes ab auctoritate distinctas: probabilem verò *extrinsecè*, quando sola auctoritas movet ad assensum.

Patet secundò, *opinionem* probabilem debere niti motivis, quæ per se sufficiant ut intellectus possit determinari ad eliciendum pro una parte iudicium prudens, quamvis sit incertum, & inevidens, eo quod motiva istius iudicii non sint tam evidentia, ut possint intellectum de rei veritate omninò certum reddere. In dubio autem motiva tam sunt exigua, aut ex utraque parte tam æqualia, ut si inter se conferantur, nequeant pro ulla parte assensum

sum generare, aut conscientiam ad prudentem actionem per te dirigere.

Itaque ulterius examen, quod diximus adhibendum, dum conscientia hæret dubia, ad hoc plurimum servit, ut majoris momenti rationes inveniatur, quæ sufficiant ad formandum opinionem probabilem, quâ possit homo se à dubio expedire, & ad operandum prudenter & practicè resolvere.

P. XVII.

Operatio quando licita ex Opinione probabili?

Licita est plerumque operatio, vel omissio; quæ procedit ex opinione verè probabili. Dixi, *plerumque*, quia ad hoc quædam in sequentibus sunt observanda, & excipienda.

Ratio hujus patet ex ipsa definitione, & natura opinionis probabilis, & communi hominum æstimatione. Nemo enim operationem illam vituperio dignam existimat, quam ex gravi rationis, vel autoritatis fundamento licitam esse judicavit, quando post diligens examen ad majorem veritatis certitudinem pervenire non potuit. Sic enim viri prudentes in rebus magni momenti procedere solent. Unde factum est, ut lectissima pars Doctorum, qui hætenus scripserunt, hanc sententiam communi calculo comprobaverint, ut magis patebit infra inter Controversias generales Recentiorum §. 1.

P. XVIII.

Conscientia practicè certa.

Qui operatur cum opinione verè probabili, potest habere conscientiam practicè certam, quod licitè procedat.

Ratio est. Quia potest esse certus quod opinio, qua nititur, sit probabilis, id est, nitatur motivis gravibus, ex quibus viri prudentes in rebus magni momenti operari solent. Atqui certus est, quod prudenter agendo non possit peccare. Ergo practicè securus est, quod hic & nunc operando peccatum non admittat. Illa enim conclusio est practicè certa, & secunda, quæ ex præmissis certis ac indubitatis deducitur; & quamvis de materiali honestate objecti non sit securus, certus tamen est de formali honestate suæ actionis. Unde si probabiliter jejunos, judices tibi hic & nunc bonum esse communicare, hoc ipso practicè certum est tibi licitum & bonum esse ad Communionem accedere, etsi alias spectata rei exigentiâ communicatio illa prohibita foret.

P. XIX.

De opinione minus probabili.

Licitum est sequi opinionem verè probabilem relictâ opinionē oppositâ probabiliori & tutiori: seclusa tamen certa injuria, periculo proximi, vel lege, aut conventionē in contrarium, de quibus infra. Hæc sententia est communis, & à longè maxima Theologorum parte semper recepta, adeò ut pro ea cum S. Antonio, Maldero, Wigero, supra centum authores citari possint, ut infra ostendam.

Ratio hujus clara est primò, Quia qui sequitur sententiam gravi auctoritate, vel ratione non levis momenti innixam, non agit temerè, sed prudenter procedit, agendo communi more hominum prudentium; sed opinio minus probabilis nititur auctoritate gravi, vel ratione non levis momenti: ergò qui juxta illam operatur, non agit temerè, sed ut solent procedere in suis rebus viri prudentes, prudenter autem operando nemo censetur peccare.

Secundò, Constat multò probabiliorem esse ex auctoritate Doctorum hanc sententiam, quod liceat sequi minus probabilem, minusque tutam, quam opinionem, quæ id negat: Ergò omnibus expensis amplectendo opinionem minus probabilem, reflexè sequor sententiam probabiliorem, quæ docet licitum esse sequi opinionem minus probabilem.

Tertiò, quia esset onus parum conforme infirmitati humanæ, si cuius sub reatu peccati incumberet in rebus agendis semper inquirere, utra duarum opinionum sit probabilior & tutior. Imò sæpissimè cogerentur homines actionem rectè inchoatam interrumpere, quoties scilicet de novo se offerrent aliquæ rationes, quæ facerent opinionem, quæ antea videbatur minus probabilis, modò apparere probabiliorem.

Hinc etsi probabilius sit legem purè pænalem in materia gravi obligare sub mortali, uti cum 19 aliis docet Suar. licitè tamen sequeris opinionem contrariam cum Navarro & 7. aliis probatis auctoribus. Unde similia resolves plurima.

Dixi supra, *seclusa certa injuria proximi, aut lege, aut conventionē in contrarium, aut periculo gravis mali.* Quia illa impediunt usum opinionis speculativè probabilis, eo quod efficiant ne tunc possim habere judicium practicè certum de honestate operationis. Hinc licet mihi sit probabile feram esse quam vi-

deo moveri in sylva, si tamen probabilius, aut etiam probabile sit esse hominem, non possum me licitè ad jaculandum resolvere, idque propter periculum gravioris mali, quod in adimenda hominis vita consistit. Ex quo etiam sequentia deduces.

P. XX.

Quid in administratione Sacramentorum.

IN Administratione Sacramentorum, non licet sequi sententiam speculative probabilem circa valorem Sacramenti, quando non deest potestas sequendi tutiorem:

Hinc illicitum est baptizare infantem in solo digito, vel aqua rosacea, aut nivali, quando aliter fieri potest: etsi speculative, id est, consideratâ ratione vel authoritate, sit probabile baptismum in digito validum esse,

Item, non licet moribundo conferre absolutionem probabiliter tantum valituram, quando certior impendi potest.

Ratio est, quia licet opinio probabilis possit reddere actionem licitam, non potest tamen facere Sacramentum validum, si contingat requisita ad materiam, formam, aut valorem deesse: Ergo Minister Sacramenti hoc advertens magnam suscipienti irrogat injuriam, exponendo cum periculo ne privetur gratiâ, & effectu Sacramenti, quæ à vera materia, & forma, & valore dependent.

Nisi tamen ipse suscipiens licitè consentiat, ut sibi Sacramentum aliquod cum opinione merè probabili administretur, extra necessitatem.

P. XXI.

Quid possit in probabili Iudex, Advocatus, Medicus, Ius incertum &c.

Respondeo ad primum: Quando circa jus litigantium opiniones sunt utrimque diversæ, tenetur Iudex sequi opinionem propriam, vel illam quæ ipsi, omnibus expensis, videtur esse probabilior. Ita docet Scotus, Valencia, Bardi, Bannez, Thomas Sanchez, Scildere *de conscientia* pag. 147. Contra Joannem Sanchez, Oviedum, Salas, & alios, qui tradunt saltem licere Judici sequi alienam opinionem contra propriam in materia civili, & quæstione juris, nisi ubi lex, aut consuetudo id vetat.

Ratio cur Iudex teneatur sequi probabiliorum hæc est: Quia

non habet potestatem aliter judicandi quam voluerit Respublica, aut alii à quibus suam potestatem accepit: Atque illi omnino censendi sunt voluisse ut judicaret juxta id quod omnibus expensis ipsi videretur probabilius. Hoc enim maximè expediebat, ne locus esset largitionibus, aut acceptioni personarum. Vix enim de aliqua causa litigatur, in qua utrimque probabilitas aliqua non occurrat. Et hoc videntur Judices promittere, quando officium suscipiunt, ut colligitur ex Authentica ad legem, *Rem non novam*, apud Scildere supra.

Quando autem una pars non apparet alterà justò probabilior, debet Judex vel rem inter litigantes ex æquo dividere; vel, si dividere nequit, aliter utrique parti satisfacere. Nisi forte alter litigantium vel sit possessor, vel sit reus, cui etiam contra actorem favet possessio. Excipi etiam solent causæ quæ vocantur piæ, & privilegiatæ, quales sunt causæ pro matrimonio, dote, libertate, pupillo, pro quibus judicandum est, ceteris paribus, etiam contra reos, qui jus ita disponit:

Respondeo ad secundum: Advocatus potest licitè defendere causam quæ ipsi videtur minus probabilis, modo spes affulgeat fore ut ea causa judici probetur. Ita communius docent Theologi. Quia per hoc nec clienti, nec parti contrariæ injuriam facit, non magis quam si ipse cliens tali casu suam causam apud judicem ageret. Advocatus enim controversiam non definit, sed judici eam relinquit, quem meritò supponit, omnibus auditis, ex æquo & bono judicaturum.

Respondeo ad tertium: Medicus tenetur adhibere suo ægro medicinam certam, relictâ aliâ probabiliter tantum profutura, si certam ad manum habeat, & sine suo, & ægri incommodo adhiberi possit. Ratio est, quia primò charitas ad hoc obligat, ut consideranti facilè patet. Secundò obligat justitia, si sit Medicus mercede conductus: quia inter ægrum & medicum intercedit hoc pactum saltem implicitum, ut applicet remedia quæ videntur securiora, & probabilius profutura. Hic ergo intercedit conventio, quam supra puncto 19. diximus posse obtinere usui sententiæ speculative probabilis.

Quod si non inveniuntur remedia certa, tenetur Medicus adhibere illud quod videtur ipsi securius omnibus spectatis. Hoc enim meritò importat tacita conventio, quâ quisque censetur pacisci cum suo medico: & ipsi Medici quando ægrotant idem volunt sibi ab aliò præstari. Nec frustra addidi, *omnibus spectatis*; tenetur enim Medicus considerare non tantum suas ratio-

nes & experientias, quæ sæpè ultra potionem, & lanceolam parum procedunt, sed etiam auctoritatem, & experientiam aliorum peritiorum; hoc sanè studium, & hanc curam æger à medico quem conducit, suo jure exspectat.

Quando autem contingit desperatam esse vitam ægri, nisi applicetur medicina, de qua æquè incertum est, an sit profutura, an nocitura, potest ea adhiberi, ut docet cum communiori Thomas Sanchez, Layman, Bonacina, Scildere *de conscient.* pag. 170.

Respondeo ad quartum: Non licet privato auctoritate propria occupare rem ab alio bonâ fide possessam, quamvis probabile, vel probabilius sit rei Dominium ad illum pertinere: ita habet sententia communis, contra Joan. Sanchez *disp.* 33. *num.* 42. Ratio est; Quia bonæ fidei possessor justè rem possessam defendit contra privatum eam eripere volentem, non minus quam sciens rem certò esse suam; quod verum est, etiam si inceperit dubitare an vere res esset sua; idque constat ex juris Reg. 136. digest. de Reg. juris: *Bona fides tantundem possidenti præstat, quantum veritas, quoties lex impedimento non est.* Ergò privatus propter jus suum probabile non potest bonæ fidei possessori rem eripere. Nisi enim hoc leges inhiherent, incertissima passim esset rerum possessio, & mutuis rapinis perpetuè obnoxia.

Docent plerique idem dicendum etiam de Regibus probabile tantum jus habentibus ad invadendum aliquod regnum vel provinciam. Contra tamen adferuntur Authores non pauci. Res igitur decidi potest per judicium, vel arbitros; quod si altera pars iudicio stare nolit, propter hanc injuriam invadi potest.

P. XXII.

Regula pro opinionis delectu.

PRO notitia & delectu opinionis verè probabilis, ut securius procedatur, magni momenti erunt Regulæ sequentes.

I. Si duo tresve Scriptores sive antiquiores, sive recentiores sententiam doceant, quam alii passim censent improbabilem, non debet illa probabilis æstimari.

II. Etsi reperiatur author unus altervè, aut plures aliquid obiter asserere, quasi per transennam, sine ullo istius materiæ examine, per hoc non redditur sententia illa probabilis, præsertim si alius, qui eam materiam ex professo tractavit, contrarium doceat.

Item, Quando Author aliquis cognoscitur solitus affectare opiniones novas, singulares, aut laxiores, si in eo reperias sententiam quæ prima fronte apparet paradoxa, sive à communi sensu plurimum discrepare, etsi alios pro ea citet, non rectè eam sententiam judicas probabilem, nisi eam ulterius apud alios non similes, examines. Prudenter enim suspicari potes talem Authorem pro suo genio magis novitati, quam veritati studuisse.

Idem dicendum, quandò pro sententia aliqua duos tresvè Authores citatos reperis apud aliquem Scriptorem, qui deprehenditur sæpè in citando parum esse fidelis: ideoque consulendi sunt alii, ut formetur judicium prudens de probabilitate istius opinionis.

III. Quando author doctus & probus, non tantum ut veram docet, sed reflexè & in terminis affirmat, sententiam aliquam omnibus consideratis esse probabilem; aliis id præcisè non negantibus, meritò credis certitudine morali, & humana illam esse talem; eumque ea de re Doctorum judicia maturè examinasse; eoque magis si ipse sententiam contrariam doceat, tunc enim vel maximè apparet, illum ex privato erga suam doctrinam affectu non judicare.

IV. Quando author, qui solet esse in citando valde accuratus, adducit quatuor vel quinque probatos, aut magni nominis authores pro aliqua sententia, prudenter judicas illam esse probabilem. Meritò enim & illius fidelitati in citando, & horum judicio in asserendo fidem adhibere potes, cum supponantur esse graves, & probati Authores. Quod alii etiam de paucioribus admittunt. An, & quando possit unicus Author sufficere, dicam paulò infra §. 3.

V. Notandum porrò pro iis, qui libris destituuntur, pro quibus potissimum scribimus. Quando à viro gravi, cui meritò fidem negare non potes, tibi absque scripto serio affirmatur, sententiam aliquam esse probabilem, rectè & prudenter judicas illam esse talem. Illius enim authoritas respectu tui est omninò gravis, nec habes rationem dubitandi, quin de iis, quæ ad probabilitatē requiruntur, sit ritè instructus, & informatus. Sic rusticus rectè credit, & acquiescit suo Parocho, aut Confessario, dum sententiam aliquam probabilem esse affirmat.

P. XXIII.

An, & quomodo opiniones aliquando probabiles possint per Censuras aut aliter fieri Improbabiles.

Dicendum primò, Prælatos Ecclesiasticos tam Sæculares, quàm Regulares posse ob justas causas suis subditis prohibere, nè certas Propositiones doceant, sustineant, aut in praxim externam deducant, etsi non desint alii probati Authores, qui doctrinam illam ut probabilem recipiant.

Quia Prælati respectu suorum subditorum habent jurisdictionem, ut in materia etiam indifferenti ferant leges eorum directioni conducentes, qualis potest esse abstinencia ab usu doctrinæ, quæ prudenter judicatur illis nocitura, etsi ea non sit aliis interdicta.

Dico Secundò, Hujusmodi prohibitio, aut censura, alios præter eorum subditos obligare non potest, quo minus doctrinam ab iis prohibitam doceant, eamque in praxi sequantur.

Quia ista censura aut prohibitio, doctrinæ veritatem non attingit, sed tantum vim habet alicujus præcepti, ut alios ab ejus usu coerceat; præceptum verò Prælati ultra ejus subditos extendi non potest.

Dico tertio, Eadem ratio est de Censura alicujus Doctoris, aut Academiæ, quæ istius tantum Facultatis Academicos ad obtemperandum obstringit: doctrinam verò per se non reddit improbabilem, sed vim habet privatæ authoritatis, qualem obtinent alii Authores paræ dignitatis, & eruditionis, qui de eadem doctrina suum suffragium tulerunt. Hinc sicut Sedes Apostolica (quæ sola in reliquam Ecclesiam magisterium exerceat) aliorum sæpè Doctorum sententias damnat aut interdicat, sic ipsas Prælatorum aut Academiarum censuras non raro graviori censurâ castigat, & erroneas esse declarat, ut probant non pauca, quæ præsto sunt superiorum temporum exempla.

Et hoc quidem Censurandi munus proprium esse Romano Pontifici, rectè docet Facultas Theologica Academiæ Lovaniensis in Justificatione suæ Censuræ editæ contra aliquas Propositiones de Prædestinatione, Gratia Christi &c. anno 1588. ubi pag. 6. sic loquitur.

Et Censuræ quidem illi nomen dedimus, non quasi damnationis authoritatem nobis sumentes, quam Sacrosanctæ Apostolicæ Sedi propriam esse non ignoramus, sed Scholasticum tan-

...tum ferentes iudicium sententiamque nostram dicentes, aut ut
verius loquamur, non aliud quam fraternam correptionem in-
terponentes &c. At quomodo eadem iterum, & quidem sub no-
mine Censuræ, quamvis mandato Sixti V. pridem irritæ, novis
typis quasi rediviva nuper lucem aspexit?

Itaque sciendum est, hoc modo opiniones, quæ aliquibus au-
thoribus visæ sunt probabiles, aliquando fieri omnino impro-
babiles: nempe si constet illas, non ab homine tantum privato, sed
ab Ecclesia, vel Pontifice aliquâ Censurâ notatas esse, aut prohi-
bitas omnino doceri, aut in praxim deduci.

Tales sententias in doctrina morali non ita pridem collectas,
& ab Alexandro VII. censuratas, & ritè proscriptas, ad commu-
nem utilitatem, & doctrinam hic subjicio: ut sciatur etiam in
Missionibus, ubi occasiones occurrent, ab earum usu, & praxi ca-
vendum esse.

Sententia prohibita ab Alexandro VII.

Anno 1665. & 1666.

HOMO nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere
actum Fidei, Spei, & Charitatis ex vi Præceptorum divino-
rum ad eas virtutes pertinentium.

2. Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare,
& timiditatis notam apud alios incurrat.

3. Sententia asserens Bullam Cœnæ solum prohibere absolu-
tionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, &
id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis crimini-
bus sermo est, anno 1629. 18. Julii in Consistorio S. Congregatio-
nis Eminentissimorum Cardinalium visa & tolerata est.

4. Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absolvere
quoscunque sæculares ab hæresi occulta, & ab excommunica-
tione propter eam incurta.

5. Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse hæreticum, non
teneris denuntiare, si probare non possis.

6. Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit pœ-
nitenti chartam post eam legendam, in qua ad venerem incitat, non
censetur sollicitasse in Confessione, ac proinde non est denun-
tandus.

7. Modus evadendi obligationem denuntiandæ sollicitationis
est,

est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest illum absolvere absque onere denunciandi.

8. Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa accipere licite, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti respondentem, idque post Decretum Urbani VIII.

9. Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cum Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retentâ.

10. Non est contra iustitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, & Sacrificium unum offerre, neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam promissione etiam juramento firmatâ danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.

11. Peccata in Confessione ommissa, seu oblita ob instans viæ periculum, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti Confessione exprimere.

12. Mendicantes possunt absolvere à casibus Episcopis reservatis, non obtentâ ad id Episcoporum facultate.

13. Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injuste reprobato.

14. Qui facit Confessionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.

15. Pœnitens propriâ authoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat.

16. Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.

17. Est licitum Religioso vel Clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus vel ipsi Religioso; vel ejus Religioni publicè, & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.

18. Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Judicem, à quo iniqua certè imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare.

19. Non peccat maritus occidens propriâ authoritate uxorem in adulterio deprehensam.

20. Restitutio à Pio V. imposita beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis, eo quod sit pœna.

21. Habens Capellaniam, aut quodvis aliud beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si officium per alium recitet.

22. Non est contra justitiam beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia Ecclesiastica pecuniâ interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

23. Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu vel ex inobedientia hoc faciat, puta quia non vult se subicere præcepto.

24. Mollities, sodomia, & bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ, ad eòque sufficit dicere in Confessione, se procurasse pollutionem.

25. Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit Confessionis præcepto, dicens commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.

26. Quando litigantes habent pro se opiniones æquè probabiles, potest Judex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius præ alio.

27. Si liber sit alicujus junioris & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet rejectam esse à Sede Apostolica tanquam improbabilem.

28. Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem à Principe promulgatam.

18. Martii 1666. prohibita.

29. In die jejunii, qui sæpius modicum quid comedit, et si notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.

30. Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.

31. Excusantur absolute à præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, ut cumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter unius dici conficiant.

32. Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova & lacticia in Quadragesima obliget.

33. Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascumque elemosynas, quas ante beneficiarius fructibus sui beneficii fecerit.

34. In die Palmarnum recitans officium Paschale, satisfacit præcepto.
35. Unico officio potest quis satisfacere duplici præcepto prædicto præsentis & crastini.
36. Regulares possunt in foro conscientie uti privilegiis suis, quæ sunt expressè revocata per Concilium Tridentinum.
37. Indulgentiæ concessæ Regularibus, revocatæ à Paulo V. hodie sunt revalidatæ.
38. Mandatum Tridentini, factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confiteri quamprimum, est consilium, non præceptum.
39. Illa particula *quamprimum* intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur.
40. Est probabilis opinio, quæ dicit esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris & pollutionis.
41. Non est obligandus concubinarium ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarij, vulgò *Regalo*, dum deficiente illo nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inveniretur.
42. Licitum est mutuanti, aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.
43. Annuum legatum pro anima relictum non durat plus quam per decem annos.
44. Quoad forum conscientie, Reo correcto, ejusque contumaciâ cessante, cessant censuræ.
45. Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri, usque dum adhibitâ diligentia corrigantur.

Prædictas Sententias & earum singulas sua Sanctitas statuit non decrevit, minimum tuncquam scandalosas esse damnandas, & prohibendas; ita ut quicumque illas conjunctim aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputativè, publicè aut privatim tractaverit, nisi forsitan impugnando, ipso facto incidat in Excommunicationem Pontifici reservatam. Vti præterit ex Decreto Alexandri VII. in Congreg. generali universalis Inquisitionis die 24. Septemb. anno 1665. & die 18. Martii an. 1666.

CONTROVERSIAE GENERALES RECENTIORUM.

De probabilitate opinionum.

§. 1.

*Exponitur status Controversia, & Communis Auctoritas
contra Impugnatores Probabilitatis.*

Controversia de licito usu opinionis probabilis, relicta etiam probabiliori, vix ante haec tempora mota, aut nota fuit, de illo usu passim antiqui non dubitarunt. Placuit tamen quibusdam, nescio quo affectu doctrinam aliis omni aëvo communem, tanquam Scholæ Societatis propriam, multis modis insectari. Non equidem tali nos honore dignamur, ut magnorum virorum qui nos præverunt duces statuamur. Inter priores Scriptores Societatis extitit Gabriel Vasquez, hic tamen discretè notat 1.2. *diff. 62. cap. 4. num. 14.* doctrinam illam in Scholis longè ante sua tempora communem fuisse. Ante illum idem notavit Michaël Salonijs *tom. 1. de just. qu. 63. art. 2. cont. 2. conclus. 4. asserens*, Multos, ac gravissimos Doctores ita sentire, ac maximè ex discipulis S. Thomæ. Et verò ante Societatem pridem eam doctrinam tradidisse reperitur ex Schola Thomistica Barthol. Medina 1.2 *qu. 19. art. 6. conclus. 3.* Lud. Lopez. *p. 1. instruct. cap. 120. concl. 3.* agens de Confessario absolventè juxta poenitentis opinionem minus probabilem. Fran. Victoria *in summa de Confess. numer 177.* Thomas Mercado *de Contract. lib. 2. cap. 5. Dom. Sotus in 4. d. 18. quæst. 2 articulo 5. ad 5.* ubi resolvit Confessarium licitè procedere cum omissione opinionis probabilioris & magis tutæ. Barthol. de Ledesma in *Summario de poenit. diffie. 14. concl. 9.* Cui fortè inter antiquiores accenseri possit Petrus Ledesma in *Summa p. 2. tract. 8. cap. 22.* ubi ante *concl. 12.* asserit etiam hanc sententiam tenere Medinam, & Orellanam, & multos alios Doctores, ac præcipuè discipulos S. Thomæ.

His consentiunt passim hodie ex eadem Schola viri eruditione eximii, & nobis notissimi. Nec non ex Schola amplissima Doctoris subtilis Scriptores celeberrimi, quibus non leve pondus recentius adjecit auctoritas gravissima Rev. P. Herinx, uti & P. Van Sichen moderni Provincialis, qui in Theibus celeberrimis
Lova.

Lovanii defensis 10. Septembris anno 1669. hanc de probabilitate doctrinam plurium testimonio solidè confirmat, & postremo thesi 33. adducit Alexandrum Alensem, qui in sua summa Theologica sæpè sententiam probabilem, etiam minus tutam sequitur, ac proponit. Illam autem summam iussu Alexandri IV. Facultas Parisiensis examinavit, & appensis, septuaginta duorum Magistrorum sigillis approbavit, ipseque Alexander IV. Pontificio diplomate confirmavit. Quomodo confirmavit securè, si sententiam probabilem & minus tutam non securè sequamur?

Ut verò rem hanc ex aliorum testimonio, ac disertis verbis summatis perstringam: Barthol. de Ledesma de *Sacram. Pœnit. d. 14. conclus. 5.* pronuntiat hanc doctrinam esse verissimam, & probari ex usu universali omnium. Stephanus Spino-la opus. de libera & prudenti electione agibilium, in præfatione asserit esse Recentiorum omnium calculo, & universali pænè populorum usu confirmatam. Hier. Garcias in *Summa tract. 1. diffc. 5. dub. 2. num. 5.* docet, tam communem & securam esse istam conclusionem, ut solus Machado pro se alleget 45. recentes Authores. Nec pauciores profert Pasqualigus Theatius *decisione 5.* iudicans, Hanc sententiam esse certissimam, & in materia morali posse demonstrari. Neque hæc unius gentis, aut Scholæ vox est: Cum pluribus ex Gallia Ysambertus, ex Hispania Montefimus, ex Italia Bonacina, uno ore pronuntiant, hanc esse *Communem Theologorum Sententiam.* Adeò ut Angelus Bossius Clericus Regularis *Tom. moral. varior. ad tit. 1. in appendice*, non dubitet affirmare: *Apud quoscunque doctos & simul probos in toto orbe Christiano nihil magis decantatum, quam licitum esse in operando sequi quamcunque opinionem probabilem; dummodò sit probabilis, etiam minus tutam, ubi non agitur de valore facti, vel de damno insequendo, sed de sola honestate operationis.*

Denique ut summatis procedam, pro hac sententia, quam ex Bossio jam expressi, adducere possim cum nostro *De Champs in lib. de quaestione Facti*, extra Scriptores Societatis, Episcopos decem, Doctores Sorbonicos quatuor, nec plures ex illis nostro sæculo de hac quaestione scripserunt. Addo ex aliis Ordinibus Religiosis simul sumptis Authores omninò sexaginta. Et ex cæteris orbis Christiani Doctoribus clarissimis, viginti duos. Quod si velimus omnium simul Authorum etiam Societatis

tatis numerum inire, pro nostra sententia centum quinquaginta novem adducit Sarala *in part. 2.* nec pauciores pro ea recenset Terillus *in quest. 21.* qui ut fidus, & oculatus sit testis, illos à se lectos affirmat: author eximie doctus, & religiosus, & pro illustranda re litteraria longiorævo dignissimus.

Mirum sanè paucos Recentiores, qui contra probabilitatis usum insurgunt: ex tot Scriptoribus, unum sibi vel alterum tanquam probabilitatis authores exagitandos suscepisse, ac si in ceterorum omnium Scriptis peregrini fuissent.

Atvolvenda illis erant saltem Pontificum oracula, ne nimis incautè per authoris privati latus supremæ sedis autoritas impeteretur. Licitum esse amplecti opinionem probabilem omiſſa tutiore saltem minus probabili, senserunt illi Pontifices, qui in voto solemnî Castitatis de facto dispensarunt, scilicet, Alexander III. Honorius II. Cælestinus III. Clemens II. &c. Quia tantum est probabilis opinio, quod Pontifex habeat potestatem dispensandi in solemnî voto Castitatis. Hanc tamen sententiam sequi non dubitarunt, omiſſa tutiori quam docet D. Thomas, & plures alii, nimirum non posse Pontificem in solemnî Castitatis voto dispensare. Tutius sanè foret Pontificem, negando dispensationem, se non exponere periculo usurpandi potestatem sibi indebitam, & Religiosum non collocare in periculo deinceps peccandi contra votum castitatis; quod fiet, & quidem in materia quæ est contra legem naturæ, si forte probabilis opinio quam secuti sunt illi Pontifices, parte rei non subsistat.

Possem quoque hic adducere autoritatem, & exemplum in luce Ecclesiæ notissimum, illorum Pontificum, qui non dubitarunt in Matrimonio rato dispensare; quod tamen per Pontificem solvi non posse, opinionem esse probabilissimam, & eam Theologos communiter tenere, affirmat Sanchez *lib. 2. de matrimonio d. 14. n. 1.* citatque pro ea Scotum, & Scotistas, pluresque alios, cum Domin. Soto, qui *lib. 7. de iust. q. 2. a. 5.* eam habet ita certam, ut vix velit oppositam esse probabilem. Unde manifestum est primò, Opinionem quam in dispensando secuti sunt Pontifices, tantum esse probabilem: secundò illam esse minùs tutam, cum multò tutius foret non dispensare in matrimonio quod constat fuisse ratum & validum, & per omissionem dispensationis nullum erat periculum alicujus legis violandæ. Dispensationem verò in matrimonio rato concessisse reperitur Gregor. VII. Martinus V. Eugenius IV. Paulus III. Greg.

Greg. XIII. Pius IV. & Pius V. Idemque fecisse Adrianum VI. olim Lovanii Doctorem fatetur Sinschius in *saul Exr. c. 17. pag. 227.* quamvis ipse Adrianus aliquando docuerit illam potestatem Pontifici non competere.

Facile foret eandem sententiam probare ex Jure Canonico Cap. *Laudabilem, de frigidis & maleficiatis*, ubi Cælestinus III. naturaliter frigidis ad experientiam copulæ nuptialis, si frigiditas prius probari non poterat, concedit ut cohabitent ad triennium; atqui post copulam per biennium frustra attentatam, multò probabilius est sub finem triennii subesse impedimentum impotentiae, adeoque matrimonium esse nullum; & multò tutius foret à thoro conjugali abstinere, & utrimque castè vivere, idque in materia juris naturæ, in qua Pontifex nequit dispensare. Et tamen in casu illo conjuges licitè se mutuo tangunt, & copulam tentant, idque à Pontifice positivè permittitur: non aliam certè ob causam, quam quia usque ad finem triennii manet probabilitas potentiae ad copulam, quamvis illa sit, multò minor, quam probabilitas impotentiae, appetente fine triennalis experimenti.

Certum ex iis quæ ab initio tradidimus satis colligitur, usum sententiæ probabilis à suis assertoribus ad quamlibet materiam non extendi, ut dum agitur de valore Sacramenti, de certa injuria, & aliis supra explicatis.

§. 2.

Dissolvuntur aliquorum Theologorum argumenta.

Objicies primò, Qui sequitur opinionem minus probabilem, minusque tutam, incurrit majus periculum peccandi, quam si amplecteretur opinionem probabiliorem, ac tutiorem. Hoc verò existimari debet illicitum, ut quis sciens, volensque se violandæ legis periculo exponat.

Respondeo negando antecedens, & id quod gratis supponit. Nego inquam, illum qui opinioni sive magis sive minus probabili adhæret, ullum peccandi periculum adire: frustra igitur de majori periculo disputatur, ubi nullum incurritur. Certus enim est se prudenter, adeoque licitè agere, quando procedit ex opinione quam constat esse verè probabilem, sive niti ratione vel auctoritate non levis momenti: qui autem prudenter agit, non potest formaliter peccare, etiamsi contingeret objectum circa quod versatur esse materialiter malum, sive aliqua lege prohibitorium. Nullum igitur hic incurritur periculum peccati formalis, omne autem periculum peccati materialis semper evitare nullâ lege

lege jubemur, uti etiam ex resolutione, & dispensatione summorum Pontificum supra demonstravi.

Instat tamen iterum Wendrochius hoc syllogismo, ut ipse arbitratur, gravissimo; sed nullius ponderis, si rectè libretur. Ille inquit, contra conscientiam agit, qui id facit quod conscientia judicat non esse faciendum. At cum aliquis probabilius esse censeat, aliquid esse illicitum quam licitum, utique etiam probabilius esse judicat fugiendum id esse, quam faciendum. Ergò qui sic affectus operatur, procedit contra lumen ac judicium suæ conscientiæ.

Respondeo, admisâ majori, falsam esse minorem quæ subsumitur, nec minus fallacem esse consequentiam, quæ inde deducitur. Falsum, inquam est, quod probabilius censeat id sibi fugiendum esse, quam faciendum; imò certò statuit actionem tuam hic & nunc licitè exercendam, dum probabili ratione, adeoque prudenter judicat legem non obstringere, nec eam sibi satis innotescere. Itaque imperitè supponit Wendrochius hæc duo semper esse connexa: objectum quocunque modo judicari malum, sive lege prohibitum; & actionem quæ tendit in objectum semper judicari illicitam: cum tamen sæpe contingat legis prohibitionem tam imperfecto judicio innotescere, ut prudenter concludere possim me illâ obligari. Sed parum est ex huic authori impingere in formam Logicæ, dummodò vel sic reformet Theologiam.

Objicit idem tertio, argumentum desumptum ex sequela in materia fidei periculosa. Si licet alicui, contra propriam opinionem quam judicat probabilem, sequi alienam sententiam æquè aut minus probabilem, ei que tutò acquiescere: Ergo etiam Hæreticus, qui eò devenit, ut veritatem Ecclesiæ Romanæ judicet esse probabilem, poterit nihilominus suæ hæresi adhærere, & immori: quam nempe ob authoritatem suorum Ministrorum æquè, aut etiam minus probabilem esse discernit.

Respondeo, negando consequentiam. Quia Hæreticus ille non potest bonâ fide sistere in ista opinione probabili, quia potest ulterius investigando notas veræ Ecclesiæ, veritatem fidei certò deprehendere: adeoque imprudenter acquiescit opinioni tantum probabili illius rei, in qua potest certitudinem attingere, dummodò in veritate investiganda moralem diligentiam adhibeat. Insuper in materia fidei peculiare est, quod ipse error materialis, annexa habeat incommoda maxima, in carentia sacramentorum, aliorumque mediorum ad salutem conducen-

tium. In aliis autem actionibus merè ad humanos mores & commercium pertinentibus, cum non detur via ad certam rei veritatem perveniendi quocumque studio inquiratur, prudenter acquiescit animus veritati probabiliter inventæ, cum non possit morali diligentia veritatem certam & indubitatam attingere. Fateor autem in quavis materia, si cura morali & moderata diligentia promptum sit ad certam rei veritatem penetrare, licitum non esse sistere in opinione tantum probabili; atque ita consequenter assero, in die jejunii fas illi non esse vesci carnibus qui ex diverso pulsu campanarum probabile judicat nondum adesse horam noctis duodecimam, si ex instrumento mathematico quod in promptu habet, certò possit horam noctis explorare. Nihil igitur ex hac sententia incommodi redundat, in quo vel ejus assecla aliquam laxitatis, aut malæ fidei speciem redarguant.

Ojicies quartò, cum Sennichio, dictum Christi, *Ego sum veritas*, non autem dixit, ego sum probabilitas. Ergo non licet sequi opinionem merè probabilem.

Respondeo in simili forma: Dixit Christus, *Ego sum ostium*, non verò, ego sum fenestra. Ergo necesse est semper intrare per ostium, nunquam per fenestram. Dico igitur hanc objectionem posse in ipsum authorem retorqueri. Si enim ex eo quod Christus dixerit, *Ego sum veritas*, illicitum sit amplecti opinionem probabilem, nefas etiam erit sequi sententiam probabilio rem moraliter certam: sæpe etiam contingit illis non subesse veritatem, cum judicium quod nobis apparet moraliter certum, possit falli, & omni veritate destitui.

Instat tamen ex autoritate S. Augustini *l. de util. credendi c. 11. Quod intelligimus debemus rationi, quod credimus auctoritati, quod opinamur errori*. Ergo opinio ad nihilum valet nisi ut à veritate aberremus. Quia, inquit Sennichius, opinantem lateat veritas etiam dum adest, adeoque sic agit, ac si veritas semper abesset.

Respondeo, S. Augustinum loqui de opinione longè diversa à judicio probabili, de quo hoc loco disceptamus, uti patet ejus verba attentius expendenti eodem cap. 11. *Tria, inquit, alia hominum genera profectò improbanda ac detestanda, primum est opinatum, id est, eorum qui se arbitrantur scire quod nesciunt*. Ubi disertè ostendit se agere de opinione, quæ adjunctam habet æstimationem falsam, eorum scilicet qui putant suam opinionem esse perfectam scientiam, quod semper est erroneum: opinioni autem, de qua hic agimus, nemo nisi fatuus ejusmodi persuasio-

316 Pars III. Tract. I. De Opinionum probabilitate,
nem adjungit, cum agnoscant omnes opinionem esse assensum
incertum, & à scientia omninò diversum. Neque verum est
quod adjungitur, opinantem sic agere, ac si veritas semper ab-
esset. Quia etsi is judicet se opinando posse falli, non existimat
tamen suæ opinioni falsitatem actu subesse, imo probabile ju-
dicat suam opinionem veritati conformem esse, seque eam pro-
babili veritatis notitia prudenter procedere. Quæ ergo veri spe-
cie dici potest, illum qui opinatur, falsitatem implicite semper
amplecti, atque ita agere ac si veritas omninò abesset?

Objicies quintò, cum Mercoro. Si licitum foret sequi senten-
tiam merè probabilem, Adam & Eva manducando pomum ve-
ritatem immunes fuissent à violatione præcepti divini: quia pote-
terant pro se obtendere sententiam probabilem, quæ docet le-
gem pœnalem non obligare in conscientia, cum Navarro, Lessio,
Valentia, aliisque: præceptum autem primis parentibus impo-
situm prolatum est in forma legis pœnalis. *In quacunq; die
manducaveritis, moriemini.* Ergo excusandi sunt primi parentes à
peccato formali, & posterì ab originali, si norunt sibi formare
conscientiam artificio sententiæ probabilis.

Respondeo, negãdo illud assumptum, quod plus præfert salis,
quam sapientiæ. Siquidem ignorat Adamum & Evam nullam ha-
buisse opinionem sive probabilem, sive improbabilem in primo illo
statu innocentia, ut disertè docet D. Thomas Q. 18. de veritate
art. 6. ubi sic concludit: *Ex quo patet quod solum in eo (primo ho-
mine) nulla falsa opinio fuisset, sed penitus nulla opinio in eo fuis-
set, & quidquid cognovisset, secundum certitudinem cognovisset, in
statu scilicet innocentia perseverans.* Quinimò tam clarè consta-
bat illis de voluntate divina, ut persuasio illa quæ pertrahente de
fructu vetito comederunt, censeatur etiam formalis infidelitas,
ex plurium Patrum sensu, ut tradit Bellarminus in tom. 4. de amissi-
gratia statu peccati c. 6. Corruit igitur tota basis Mercoranæ Ma-
chinæ contra usum probabilitatis jam inde ab Adamo, & frustra,
& longè quæsitæ.

Postremò cogerunt varia loca, partim ex Jure Canonico, par-
tim ex autoritate Patrum, & Doctorum deprompta; quæ con-
tra usum sententiæ probabilis frustra intorquentur; eo quod non
pertineant ad statum hujus controversiæ, in multis ab adversariis
non satis examinata, qui sæpe inter conscientiam probabi-
lem, & dubiam non discernunt, & consilium am-
plectendi tutiora cum præcepto con-
fundunt.

§. 3.

An & quomodo assertio unius Authoris possit reddere sententiam probabilem sic, ut eam practicè liceat amplecti?

HÆc quæstio magnâ contentione utrimque agitata, non adeo videretur peregrina, si ii quæ sustinent partem negativam, satis attenderent quid alii affirmant. Certum est primò, Non satis esse ad probabilitatem opinionis, quod contineatur in libro alicujus junioris aut moderni Scriptoris, etsi non constet eam à Sede Apostolica rejectam esse ut improbabilem. Constat hoc ex propositione 27. ab Alexandro VIII. damnata 24. Septemb. anno 1666,

Non sufficit etiam opinionem aliquam obiter aut ex incidenti traditam esse ab uno authore sive antiquo, sive recenti, præsertim si alii oppositam ex professo docuerint.

Dico tamen primò, Censeri debet opinio omninò probabilis, quæ ab unico authore multum perito, ac probò traditur, in re quam nemo præter illum tractavit, si ipse judicet eam non repugnare sensui communi, & aliis nihil in ea appareat quod absurdum judicetur.

Et probatur: Quia quod nititur motivo plerumque connexo cum veritate, illud meritò & prudenter censetur probabile. Atqui Authoris multum periti, ac probi assertio est tale motivum. Quia vir probus rarò mentitur, & pollens doctrina sæpius veritatem attingit, rariùs in errorem labitur: Ergò illius assertio prudenter censetur esse certò probabilis. Cumque solus rem ex professo examinaverit, nulla est opposita autoritas, quæ elidat vim hujus motivi, quod ab istius viri assertione & judicio desumitur. Et hæc ratio videtur non minus evidenter id quod assumpsi probare, quam uni artificii prudenter evidendum in arte quam ipse unus exercet, nisi constet ipsius resolutionem ex sinistro affectu procedere; quod de Authore probò non præsumitur, nisi aliunde probetur.

Sed quid si Author ille tantum dicat Resolutionem quam tradit, sibi videri omninò probabilem, non verò absolutè certam & evidentem?

Respondeo, hoc etiam casu eam ut probabilem, recipiendam esse. Id enim evincit ratio jam tradita, de ipsius asseveratione cum veritate potius quam cum falsitate connexa: eoque magis quod facilè sit de probabilitate judicium certum proferre, quod nempe assertio nitatur ratione vel autoritate verosimili, quæ prudentem assensum mereatur.

Quæres,

Quæres, quid si Author ille, vel alii, tantum asserant, sibi probabile videri assertionem aliquam esse probabilem?

Respondeo, quæstionem hanc, si termini penetrentur, nondum non habere adeo difficilem quam aliqui apprehendant. Quid enim est aliquid probabiliter videri probabile, quam omnibus expensis prudenter posse judicari adesse sufficientem rationem vel auctoritatem, ex quibus mereatur determinatum assensum? Hæc autem si adsint, objectum apparet reflexe certo probabile, hoc est, certo mereri prudentem & determinatum assensum, & intellectum non debere circa illius probabilitatem, dubium aut suspensum hæerere.

Quod si contingat intellectum hæerere & sistere in solo iudicio de probabilitate probabilitatis partis minus tutæ, illicitum esse inde procedere ad opinionem docet Card. Lugo *de fide disp. 1. sect. 1.* Honoratus Fabri *in dial. de opin. probabili* citans Bresserum *de conscient. lib. 3. cap. 3.* Merulam, Mastritium, Spinolam, Medinam, 2. 2. *quest. 19. artic. 6.* Quibus accedit Baldellus *lib. 4. disp. 10. num. 5.* nec non P. Ant. Terillus *in fundam. theol. mor. pag. 300.* Non desunt tamen qui sententiam prædictis oppositam tradunt, & illis fortè consentirent plures, qui negant requiri ipsum dictamen ultimum moraliter certum, ut quis absque formali peccato opinioni probabili se conformet; quam sententiam tenet Valquez, 1. 2. *disput. 62. cap. 9.* Anton. Perez. *certum. 10. cap. 2.* Vericelli *tom. 1. quest. mor. tract. 2. q. 11. numer. 2.* Petrus de Tapia *in Catena moral. lib. 1. quest. 8. art. 12.* Neque D. Thomam aliter sentire de eo qui probabiliter, & cum formidine iudicat, sed tantum de eo qui dubitat, censet Barth. Medina 1. 2. *q. 19. a. 6. §. 1. si quis*, His ita constitutis ad quæstionem in titulo propositam.

Dico secundo, Potest unicus Author sententiam aliquam reddere probabilem contra communem aliorum opinionem, si rationibus in contrarium allatis solide respondeat, & pro sua parte novas adferat rationes, quæ tantum habeant momenti, ut aptæ sint movere virum peritum & probum absque passione ad recedendum à communi, & novam unius opinionem recipiendum.

Probatum ratione satis evidenti: Quia in re morali consensus Authorum communis non est adeo certus, quin absolute falli possit; Supponimus enim rem non esse per se evidentem, aut à DEO revelatam. Ergò fieri potest ut aliquis sagaci ingenio rem investigando, latentem errorem deprehendat, eumque refutet, & veram solidamque ratione oppositam veritatem confirmet, ac in lu-

gem proferat, Hoc ubi aliquis re ipsâ præstiterit, nova illa unius Doctoris sententia, contra communem, digna erit ut probabili assensu ab intellectu bene disposito recipiatur. Et verò multæ de facto sunt sententiæ in Theologia, Philosophia ac Mathesi, quæ olim communi consensu receptæ, postea errore per novum auctorem sufficienter detecto, Scholis evanuerunt.

Quinimò argumento ad hominem hanc confessionem ab ipsis Adversariis facile eliciemus. At non ad hanc usque ætatem communis erat Authorum sententia, licitum esse usum opinionis probabilis? Illam doctrinam nonnulli hoc tempore ut improbabilem rejiciunt, & contrariam admittendam non dubitant. Non alia certè de causa, quam quia sibi persuadent suorum aliquem cepisse detegere communem illum Casuistarum errorem, eumque solidè refutasse, & argumenta in lucem protulisse, quibus communis sententia ita labefactatur, ut opposita doctrina illi omninò præferri debeat. Atque ita doctrinam hanc, de unius Authoris opinione, communi quandoque præferendam, simul ipsi oppugnant, simul exemplo suo & calculo incautè confirmant.

De cetero, sufficere quandoque unius Doctoris auctoritatem ad constituendum opinionem quam in praxi sequi liceat, tradunt authores plurimi, quorum plerique minori quam nos limitatione utuntur. Ex his viginti quatuor adducit Vericelli *tom. 1. quest. moral. tract. 2. singularium q. 2.* inter quos est Angelus, Sylvester, Sanchez, Vasquez, Molfesius, Pasqualigus, Rolandus, Villalobos, Clavis Regia &c. Accedit Thomas Hurtadus *Resol. moral. tract. 4. cap. 8. num. 911.* affirmans unum Doctorem classicum sufficere ad constituendum opinionem probabilem, pro se adducens in super Baldellum, Martinez, Bonacinam, Reginaldum, Curielem, Suarium, Pasqualigum, à quo refert alios innumeros in eandem sententiam citari *decis. 360.* His addit idem Hurtadus in *Append. ad tract. 10. cap. 3. num. 33.* Magistrum à S. Thoma, Pontium, Torrez, Malderum, Sylvium, &c. Ex quibus patet non esse peregrinum, incidere posse casum, quo possit aliquis, re debite ponderatâ, se unius Authoris opinioni conformare.

Per hoc tamen non inficior, posse evenire, ut nec tres, nec quinque, nec decem Authores sufficiant, ut opinio aliqua sit practicè probabilis. Quando scilicet plures & melioris notæ Authores communi consensu, & absque passione, aut parum studio pronunciant istam opinionem absolutè, & in praxi esse

320 *Pars III. Tract. I. De Opinionum probabilitate,*
improbabilem. Aut quando deprehenditur talem opinionem
alicui Pontificum Decreto omnino adversari. Sicut ex utroque
capite nunc improbabilis est sententia docens, absolutionem
Sacramentalem absenti collatam esse validam, quam ante decla-
rationem Clementis VIII. Authores multi, & graves docue-
runt.

Hinc quoque manifestum est, probabilitatis defensores non
metiri opinionis licitum usum, aut probabilitatem, ex solo Au-
thorū numero. Multò minus passim docere, illud omne esse pra-
ctice certum, quod est speculativè probabile, quod aliqui ipsi
imperitè asserunt. Denique probabilitatis Accusatores omnes
transcendere voluit ille qui asserit. *Probabilitas plus sibi attribue-
re, quam attribuunt Pontifex, Ecclesia, ac ipse Deus Nemo hoc
credet, qui Theologorum modernorum doctrinam communem
intelligit. Videat proinde Professor ille, ne per hujusmodi liberio-
ris calami assertiones ceteris suis Scriptis apud viros cordatos
plurimum derogat.*

§. 4.

*Qui & quales sint pauci Recentiores Scriptores, qui communem de
probabilitate doctrinam impugnant.*

Confirmato usu recto opinionis probabilis tam ratione quam
authoritate inexpugnabili, ac dissolutis adversariorum ar-
gumentis: restat nunc demonstrandum, quam invalida sit au-
thoritas ac conatus paucorum Scriptorum, qui postremis hisce
temporibus communem omni ævo doctrinam impugnare ce-
perunt.

Magno impetu in probabilitatis Authores insurrexit Mon-
taltius in suis *Epistolis*, quas vocat *Provinciales*; Wendrochius
in *Notis ad Epistolas Provinciales*, quibus disputationem de pro-
babilitate annexuit; ac Paulus Irenæus in suis *Disquisitionibus*.
Sed quàm infelix fuerit horum trium conatus eventus docuit.
Montaltii Epistolæ Provinciales condemnatae sunt, ac legi aut re-
tineri prohibitae per Bullam Alexandri VII. datam 6. Septem-
bris anni 1657. quæ etiam Lovanii publicata fuit. Wendrochii li-
ber, cum opere dicti Montaltii, & Irenæi, flammis publicè tra-
ditus est decreto Regis Galliæ edito Parisiis 23. Septembris 1660.
Decretum illud antecessit, contra hos triumvros Censura plu-
rium Episcoporum, Doctorum, ac Professorum facultatis Pa-
risiensis 7. Septemb. 1660. quæ declarat in eorum scriptis pro-
pugnari hæreses Jansenianas ab Ecclesia dampnatas, eaque passim
scaterere

catere maledicentiâ, ac petulantia, quâ nulli hominum conditioni parcunt: Ac proindè decernit Opus illud esse dignum pœnâ libellis famosis à Jure constituta.

Scriptit quoque Vincentius Baronius librum, qui inscribitur *Theologia moralis, adversus Probabilistam*. Contra illos etiam stylium armavit Thomas Hurtado in suis *Resolutionibus Moralibus*. Sed quam hi parum solidis nitantur principiis vel iadè satis prodiderunt, quod uterque in plurimas ex propositionibus ab Alexandro VII. damnatis impegerint, ut apertè detexit D. Nicolaus du Bois in Tractatu pererudito, quo dictas propositiones elucidavit, & suis quamque Authoribus adscripsit. His accessit gallicè Theologia quædam Moralis edita sub nomine curatorum Franciæ, quæ adeò imperitè ab ipso controversiæ statu aberrat, ut nec sibi, nec prædictis Authoribus satis cohæreat. Multa quoque contra probabilitatis usum suo *Sauli Exregi* inseruit Eximius D. Sinnichius, sed ista D. Guilielmus le Maire fusè eventilavit. Inter Jurisconsultos pridem, Illustrissimus Prosper Fagnanus adversus probabilitatis usum calamum strinxit; Antonius quoque Merenda Jurisconsultus, in suo libro *de Consilio*, eandem doctrinam vehementer impugnat. Quamvis non videatur Fagnanus omni probabilitati absolutè adversari, dum *num. 448.* sic resolvit: *Authoritas unius gravis Doctoris reddit opinionem probabilem, & est fundamentum sufficiens eam tenendi, & ad praxim deducendi, si in contrarium nullus occurrat Doctor, & utrimque sint rationes æquè probabiles.*

Postremo, Benignam sententiam oppugnavit Julius Mercurus Mantuæ Inquisitor in sua *Basi Theologia Moralis*, qui in hac controversia discutienda sedulus & moderatus fuit, nec in praxi à sententia communi multum recedere videtur. Adeò ut apud Wendrochium illi objiciatur, totum ex illius assertis stabiliri, quod in aliis reprehendit, ac proindè illum in *appendice de probabilitate*, ex professo impugnat. Sed nec Wendrochii doctrinam ferre potuit ipse Vincentius Baronius, quam insectatur *part. 2. pag. 340.*

His æquâ lance perpenfis facilè est judicare, hos paucos Scriptores, nec omnes sibi constantes, nec inter se in oppugnando probabilitatis usu cohærentes fuisse. Nec videtur quisquam habere conditiones à nobis supra requisitas, ut unus Author novus reddat opinionem suam probabilem contra communem aliorum sententiam.

Veniamus nunc ad Particulares sententias, de quarum probabilitate,

babilitate, aut usu hoc tempore disputatur, ut de statu controversiæ constare possit, non ut major illis probabilitas concilietur, aut abrogetur.

CONTROVERSIÆ PARTICULARES

De Opinionum variarum probabilitate.

QUÆSTIO PRIMA.

Quinam Authores, & quâ ratione doceant probabilem esse doctrinam de licito usu Restrictionis purè mentalis, & aliis eò pertinentibus.

Restrictio dicitur purè mentalis, quando nec verba secundum se sumpta, nec simul cum circumstantiis externis sensum verum recipiunt, sed tantum conjuncta cum aliis verbis, quæ sola mente subintelliguntur. Ut si bene pransus dicam, me hodie nihil comedisse, in mente intelligendo nihil carniæ.

Hanc restrictionem illicitam esse docent plerique Authores nostræ Societatis, ut Layman *lib. 4. tract. 3. c. 13. n. 7.* Coninck *de actib. super n. l. 1. disp. 10. dub. 3.* & passim alii: nec ullum vidi nostrorum Professorum multis annis quibus Lovanii docui, qui illic contrarium tradiderit. Unus fuit à pluribus annis P. Leonardus Lessius, qui in Opere celeberrimo quod edidit de *jure & justitia lib. 2. cap. 42. dub. 9. n. 47.* secutus est Navarrum, & illos tantum, qui docent licitum esse aliquando, & justa de causa, uti restrictione purè mentali. Neque ipsius doctrina in praxi dissidet à communi ac vera sententia, quæ agnoscit licitum esse uti restrictione non purè mentali, quando scilicet circumstantiæ externæ con significant id quod in verbis prolatis non exprimitur: sed tantum differt ab illis in explicatione & probatione suæ sententiæ. Nam in omni casu quo Lessius docet licitam esse restrictionem mentalem, eò quod verba exterius prolata possint conjungi & sensum integrare cum aliis verbis sola mente intellectis, alii admittunt eadem verba licitè proferri, eo quod sensum verum conficiant, non cum verbis sola mente occultatis, sed cum circumstantiis externis loquentis aut interrogantis, & alia justa causa, propter quam licitum sit verbis non exprimere, quod externis circumstantiis sufficienter importatur.

Hanc autem justam causam Lessius semper requirit, & hæc ipsa est circumstantia externa, propter quam licitum sit verbis restrictis uti ex sententia communi etiam plurium qui Lessium vehementer impugnant. Ut si Confessarius interrogatus de Petro homicida dicat, Petrum confessum non esse homicidium: Alii dicent id licitum esse propter justam causam, quæ facit ut persona Confessarii loquentis æquivaleat his verbis, sic ut tibi debeam dicere; Lessius autem docet licere sic loqui, quia adest justa causa ut solâ mente intelligantur eadem verba, sic ut tibi debeam dicere.

Hinc patet, quam iniquè aliqui Lessii doctrinam traducant tanquam in praxi perniciosam, & destructivam commercii humani. Quod præ ceteris furore toto, sed viribus exiguis contemnit Joannes Barnesius natione Anglus, ordine Benedictinus, qui non tantum Lessio injurius, sed etiam Ordini suo rebellis fuit, contra quem infami libello debacchatus, & in carcerem conjectus, tandem emotâ mente Romæ in inmorotropro delituisse traditur. Alter Lessianæ doctrinæ hostis præcipuus est Thomas Hurtado Ordinis Clericorum Regularium Minorum in *Resol. de vero Martyrio Resol. 70. digress. 6. sect. 2.* qui imperitè affirmat, nullum ante tempora Lessii restrictiones purè mentales defendisse, quod quam apertè falsum sit mox patebit. His utinam socium se non adjunxisset Sannichius in suo *Saule Exrege lib. 1. cap. 140. §. 392.* ubi contra Lessium præ cæteris, tanquam magnum restrictionum mentalium patronum, ut loquitur, multa diffusè conglomerat, qui tamen, si alios Authores studiosè expendisset, facile reperisset plures & post Lessium, qui multò magis huic doctrinæ patrocinati fuerunt.

Restrictiones siquidem purè mentales, quas Lessius paucis tradidit, pridem ex professo defendit Navarrus *Commentario in Caput, Humana aures.* Et in sua *Summa Cap. 12. num. 8. 9. 14. 18. &c.* Citat quoque Lessius pro licito earum usu, se multò antiquiorem, Sylvestrum, Angelum, Adrianum; postea Pontificem, Joannem Majorem, deinde Toletum, & Valentiam. Quod si voluisset esse magnus Restrictionum mentalium patronus, poterat in eandem sententiam adducere Paludanum, Capreolum, Almainum, Greg. Ariminensem &c. Quibus, ex recentioribus, accessere Pesantius Rodriguez, Salonius, Philiarthus, Ludov. Lopez, Sayrus, Portel, Gazæus, Bonacina, Barth. Medina, & alii, qui vel universim, vel in particulari casu resolvunt justam ob causam licitam esse restrictionem, quam non aliunde quam

217 *Part. III. Tract. I. De probabilitate Opinionum,*
ex verbis mente subintellectis constatam, & probatam esse
volunt.

Ex quibus facile colligas qui sint, & ab initio fuerint authores
istius sententiæ: & quam iniquè imputetur illa Scriptoribus So-
cietatis, qui ad cæteros comparati exiguo prorsus numero eum
tradiderunt. At, inquires, quorsum Societati præ aliis obtrudi-
tur doctrina tam invidiosa? Vel ideò obtruditur, quia invidiosa
est: Nimum fortè in Bibliothecis prælucent istius Scholæ ope-
rosa volumina, ideò necesse fuit hujusmodi fuligines illis aspergi;
aliam ego causam non reperio.

Notandum porò, Authores qui docent justa ex causa licitum
esse adhibere restrictionem purè, aut non purè mentalem, ple-
rosque etiam admittere licitum esse addere juramentum, quan-
do adest gravis causa, & nullum ulterius præjudicium, aut aliud
incommodum intervenit. Supponunt enim juramentum illud
cadere in sermonem verum, & causam esse gravem, quæ removet
omnem in jurando irreverentiam, ac temeritatem.

Quæres, An licitum esset *Missionario* inter Chineses infideles
more Gentis adhibere Idolo externam adorationem, sed inten-
tione clam directa ad Deum ut repræsentatum in Imagine Cru-
cifixi penes ipsum floribus contacta, aut propè Idolum occul-
tata.

Respondeo negativè: Nam in professione fidei, ob gravia quæ
redundant incommoda, omnis simulatio, restrictio, & æquivo-
catio interdicta esse debet. Gravis est calumnia Thomæ Hurta-
do, & aliorum qui post illum hanc praxim quibusdam apud Chi-
nas Missionariis affinxerunt. Calumniam abundè deterisit decre-
tum generalis Inquisitionis Romæ editum Anno 1656. quod ex-
tat apud P. Theophilum Rainaudum de Missis Sinensibus, ubi
fabulam illam apertè refutat. Extat quoque Lovanii apud P. Æ-
gid. Estrix testimonium authenticum Dominici Mariæ Sarpetri
Ordinis Prædicatorum, qui præsens apud Sinenses Missiona-
rium egit.

QUÆSTIO II.

*An debeat censurari ut improbabilis hæc propositio, Reus
& testis non obligantur ad mentem judicis re-
spondere, si dubitent an legitimè in-
terrogentur à Judice?*

Respondeo, Nullam saltem extare legitimam istius doctrinæ
censuram. Illam disertè tradit apud Dianam *part. 3. tract. 5. resol. 91.*

resol. 91. Sotus, Bannez, Medina, Salas, Lessius, Henriquez, quibus addit Villalobos tom 2. tract. 16. dif. 1. num. 6. Cajetanum, Adrianum, Aragonium, Salonium, & alii alios. Et sequitur ex principio à multis admissò, non teneri subditum, obedire superiori, cujus dubia est jurisdicção aut potestas, eò quod in dubio melior sit conditio possidentis suam libertatem.

Porro Malderus 2. 2. cap 3. dub. 1. absolute affirmat probabile esse Reum non teneri crimen capitale fateri, si non sit in eo deprehensus, aut convincendus, & spem habeat evadendi. Et minori limitatione Petrus à Navarra l. 2. de rest. cap. 4. num. 142. sic pronunciat: *Piè & probabiliter existimo in causa criminali, præcipuè capitis, posse Reum in conscientia veritatem, secluso mendacío contegere.* Idem cum Reginaldo, Joanne Sanchez & Lessio docet Rodriquez, Spararius, Portel, Salzedo, Peyrinus apud Dianam p. 2. tract. 15. resol. 27. Accedit Card. de Lugo de just. tom. 2. d. 40. sect. 1. num. 14. qui ait Turrianum immeritò hanc sententiam improbabilem dixisse. Multoque acrius in hoc Turrianum & Texedam castigat Diana p. 10. tract. 13. *Texeda, inquit, & Turrianus nimis audacter segerunt in censurandis Doctorum virorum opinionibus...* Opponitque Texedæ judicium gravissimum M. Serra 2. 2. q. 69. a. 1. dubio 1. Ego, inquit, *absolute hanc sententiam ob auctoritatem citatorum, & argumenta facta probabilem esse judico.* Eandemque recentius Franc. Bonæ Spei admittit communioem esse Theologorum doctrinam de justitia d. 4. dub. 3. num. 57.

Quæres porro, An hæc sententia quam Authores omninò probabilem agnoscent, de Reo negante crimen capitale semiplenè probatam, intelligi debeat de solo periculo vitæ, an etiam de quovis damno gravi, ut exilium, triremes, gravis jactura bonorum, aut famæ?

Respondeo, etiam in his casibus probabilem censerè à Navarro l. 2. de restit. cap. 4. num. 137. referente etiam pro eadem Panormitanum, Sylvestrum, Angelum, Armillam &c. Illamque docet Em. Rodriquez in Summa, ac probabilem asserit Suarez, Sa, Lessius, Vega, & plures alii. Non ita tamen ut aliquis horum existimet licitum esse mediante mendacío crimen contegere.

QUÆSTIO III.

*An probabile sit non requiri attentionem internam, ut
satisfiat præcepto recitandi Horas
canonicas?*

PROBABILITATEM huic sententiæ conciliare nititur autoritas
Doctorum, qui censent attentionem internam non spectare
ad substantiam Horarum ab Ecclesia præceptam: modò non
exerceatur aliud opus externum quòd per se excludat omnem
attentionem internam. Non negant tamen intervenire peccat-
um veniale, aut etiam mortale, si adsit gravis irreverentia, aut
contemptus officii divini. Ita docet S. Antoninus p. 3. Tit. 13. cap. 4.
§. 7 citans etiam Hostiensem, & Umberto. Item Sylvester in
Summa v. Hora q. 11. num. 13. Angelus verb. Hora num. 27. (E-
vagatio, inquit, quæ est advertentis, & solum secundum actum
interiorem, licet sit temeraria & gravis, non tamen est mortale,
nisi propter contemptum. Durandus in 4. d. 15. q. 12. num. 6. Va-
lerius in Differ utriusque fori V. Hora. differ. 1. ubi pro se citat
plurimos. De hac quæstione agens Herinx tract. de Relig. d. 2.
q. 4. num. 40. & referens non suam sed aliorum sententiam,
Censeo, inquit, valde probabile ab Ecclesia non præcipi attentio-
nem internam, sed solum externam. Denique Leander à SS. Sa-
cramento tom. 2. de Sacram. tract. 6. d. 13. q. 13. citans insuper
pro eadem Joan. Medinam, Archidiaconum Ægidium, Dianam
Sine metu, inquit, probabilem esse affirmo cum Lessio, Henriquez,
Victorello. Layman.

Verùm etsi hæc sententia spectata forè solâ autoritate pro-
babilis alicui videri possit, & idonea ut scrupulosi subveniat,
qui facile imaginantur se in recitatione Horarum nullam hæ-
buisse attentionem: existimo tamen spectatâ ratione illam non
subsistere. Negari enim non potest quin Ecclesia divinum offi-
cium præcipiat pro ut est oratio sive precatio, non ut est sola
verborum recitatio sine ulla mentis ad Deum elevatione. Atqui
oratio necessariò involvit aliquam mentis applicationem, vel ad
sensum verborum, vel ad eum cui oratio persolvitur; nemo enim
dicet illum orare DEUM, qui sola voce recitans psalmos Davidi-
cos curat sibi prælegi aliquam historiam, ad quam totam mentis
attentionem convertit. Ergò qui magna parte officii divini spon-
te caret omni prorsus attentione interna, non persolvit oratio-
nem quam præcipit Ecclesia, adeòque etiam indè reus est
gravis

gravis peccati propter officium divinum non debite persolutum.

QUÆSTIO IV.

An probabiliter licitum sit in animo desiderare, aut à Deo postulare mortem, aut morbum alterius, si damna ab illo iniquè inferenda non possint aliter evitari?

Respondeo, non paucos esse qui eam doctrinam admittunt, modò hæc duo accedant; primò ut illud desiderium non oriatur ex affectu inimicitiae, quo alteri optetur malum ut ipsi malum est, sed tantum ex desiderio propriæ & alienæ incolumitatis aut utilitatis ab alio iniquè impediendæ, sine alia cooperatione externa. Secundò ut damnum avertendum tanti sit momenti, ut possit cum alterius morte æquiparari. Et hanc sententiam docet Sotus *de just. lib. 5. qu. 12.* Petrus Hurtado *in 2. 2. tom. 2. de char. disp. 253. sect. 4.* item Joan. de la Cruz *in direct part. 1. de homicidio dub. 3.* Zanardus, Conradus, Cajetanus, & ipse D. Thomas 2. 2. *qu. 76. ar. sic loquitur. Si quis (inquit) imperet, vel optet malum alterius sub ratione boni, sic est licitum: Contin- git autem malum aliquod dici imperando sub ratione duplicis bo- ni, quandoque sub ratione justæ, quandoque sub ratione utilis; pu- ta cum aliquis optat peccatorem pati aliquam aegritudinem, vel aliud impedimentum, vel ut ipse melior efficiatur, vel ut saltem ab aliorum nocumento cesset.*

Ratio autem hujus est, quia motivum propriæ utilitatis aut incolumitatis conservandæ non est per se malum & affectus mortis alienæ procedere potest non ex vindicta, sed ex motivo honestatis, & justitiæ, ne scilicet alter peccet gravia damna injustè inferendo. Sic si quis furorem amentis declinare non possit, licitum est hominis illius mortem optare, nulla in hoc desiderio intercedit inimicitia. Ex quo patet hujusmodi votum posse, tendere in solam indemnitatem propriam, & ab omni vindictæ labe defæcari. Decet tamen ab hujusmodi desiderio homines dehortari, ob periculum ne dilabantur ulterius ad effectum inordinatum odii, aut vindictæ. Habent interea ex hæc doctrina quod timeant viri potentes, ne iniqua vexatione pauperum suspiria, & justas ad Deum preces in se commoveant, nam *desiderium pauperum exaudivit Dominus.*

QUÆSTIO V.

An in pralio navali probabile sit, licitum esse militibus ignem pulveri nitrico injicere, & se mari committere, ne ipsi, cum navi, & opulenta præda in hostium manus deveniant?

Respondeo probabile videri id licitum esse, si hæc conditiones observentur: primò, ne id fiat ea intentione ut quis seipsum directè occidat, sed ne hostis iniquus præda ditetur, & si fieri possit, propria vita servetur: Secundò, ut nulla sit Spes navim, aut vitam conservandi, nec in eo statu sit ut de animæ salute desperetur. Hanc sententiam docet Lessius *de just. & jure lib. 2. cap. 9. dub. 6.* sed & probabilem censet Marchantius, Trullench, Prado, Velasco, Wigens *de just. tract. 2. c. 2. dub. 18.* Malderus, & Diana *part. 5. tract. 4. resol. 26.* & alibi: Contra plures qui existimant hanc esse directam sui occisionem, quæ nunquam licita est. At contrarium probatur, primò, quia sine directâ sui occisione licitum est adhibere ignem pulveri tormentario ad evertendam arcem aut mænia hostilia, etsi quis videat se arcis ruinâ, aut alio modo interimendum, ut admittit Cajetanus, & Sylvester *verbo Bellum 2. qu. 3.* Item in naufragio qui arripuit tabulam, qua possit vitam suam servare, licitè eam concedit viro principi, aut etiam insigni amico, esto videat se fluctibus absorbendum, uti docet Victoria, aliique apud Dianam *part. 5. tract. 4. resol. 24.* Laudat quoque S. Ambrosius *lib. de offic. cap. 40.* factum Eleazari *lib. 1. Machab. c. 9.* qui ut turrim ligneam hostibus refertam & elephanti impositam everteret, elephanti se supposuit, cumque gladio confodit, cujus tamen lapsu ipse quoque obruendus erat. Nec leve pondus huic sententiæ adjicit mandatum Philippi IV. Regis piissimi, quo præcepit Ducibus navium Indicarum, ut si nequeant aliter hostes evadere, naves perforent, ut submergantur, ne præda tam opulenta in hostium potestatem deveniat, quibus suas vires contra Regem multum roborarent. Hoc verò Rex justissimus haud dubiè non præcepisset, nisi ea de re viros doctos ac sapientes consulisset.

Undè patet, etsi hæc sententia ob periculum abusum suadenda non sit, non esse tamen omninò damnandos si qui, cum conditionibus initio appositis, eam improbare noluerint.

QUÆSTIO VI.

Quæstio multum agitata est: An, & in qua necessitate teneatur dives ex superfluis sui status proximo subvenire?

Raro locum ullum habebit hæc quæstio, si per superflua cum quibusdam intelligas ea, quæ non requiruntur ad meliorem statum præsentem, aut acquirendum novum, v.g. ex mercatore fiat nobilis, aut ex Canonico Decanus, ex Decano Episcopus &c. Per superflua igitur hic intelligo ea bona, sine quibus præsens vitæ status, in quo jam constitutus es, sat commodè ducitur.

Respondeo ad quæstionem, primò, quemlibet graviter obligari, ex superfluis status præsentis, succurrere *gravi* necessitati sui proximi. Hoc enim ad minimum requirunt Scripturæ illæ, quæ graviter exprobrant divitibus neglectum misericordiæ, in sublevanda fame, siti, & nuditate proximi.

Dico etiam secundo, graviter peccare divitem, cui decretum esset ex superfluis suo statui, in *communibus* pauperum necessitatibus nullam eleemosynam erogare. Hanc quoque assertionem probant eadem Scripturæ, & communior Doctorum consensus.

Sunt tamen probati Authores, qui negant in hoc casu grave obligationem incumbere. Nec desunt alii, qui pro hac subventionem nullum præceptum, sed tantum consilium admittunt. Pro hac doctrina adducit Diana *part. 2. tract. 16. resol. 26* Sylvestrum, Alensem, Armillam, Paludanum, Gabrielem, Navarrum, nec non D. Antonium, Molfesium, Medinam, Toletum, & Malderum. Huc etiam adduci possunt illi, qui negant incumbere gravem obligationem subveniendi in gravi necessitate, ut est Gabriel & Alensis, eamque doctrinam probabilem vocat Malderus apud Dianam loco citato.

Quæres, An probabile sit, in extrema etiam proximi necessitate præcepto subveniendi satisfacere eum, qui egenti mutuum concedit, cum obligatione reddendi si ad lautiorum fortunam perveniat? Doctrinam hanc in praxi probabilem absolute censet, & docet Martinus Navarrus in *Summa cap. 24 n. 5.* & fusius *cap. 17 num. 61.* Adrianus postea Pontifex illius nominis VI. in *4. de Rest. pag. 64. col. 4.* Covarruvias in *Reg. pec. part. 2. §. 1. num. 4.* citans Almainum, & Medinam. Denique author recentior Franciscus Bonæ Spei approbat doctrinam illam utrationi con-

sententiam, quando dicta necessitas moraliter certo prævidetur, non nisi aliquo tempore duratura.

QUÆSTIO VII.

Quid sentiant Authores de opinione quæ docet, Non esse Simoniam, obligare se pacto expresso conferendi spirituale pro temporali ex gratitudine, vel alio titulo non involvente commutationem justitiæ?

Respondeo, varios illam docuisse: tradit eam disertè Dominicus Sotus *lib. 9. de just. q. 6. a. 1.* Cajetanus 2. 2. q. 100. a. 2. Joan. Pontius *disp. 55. q. 3. concl. 1.* Marcus Vidal. *tit. de simonia Inq. 2. Serra 1. 2. q. 78. a. 2. dub. 1.* qui pro eadem addunt & explicant D. Thomam, Covarruvias *lib. 1. variarum cap. ult. n. 4.* Tannerus, & plures alii, quorum aliquos adducit Diana *part. 1. tract. 7. resol. 35.* Ut si quis sic contrahat: Si mihi contuleris istud Beneficium, non omitam ex gratitudine hunc equum tibi donare. Ubi non intercedit Simonia ex natura rei, cum ex vi promissi gratuiti nullus resultet contractus onerosus, aut obligatio justitiæ commutandi pro pretio temporali rem spiritualem, aut spirituali annexam; neque sciant illi authores aliud quod jus positivum quod hunc contractum expressè prohibeat. Quamvis, nisi sincerè procedatur, facile possit Simoniam periculum intervenire, ac proinde hic viri prudentis ac probi consilio utendum, ne ultra æquitatem propria cupiditas impellat, præsertim post Decretum Innocentii II.

QUÆSTIO VIII.

An & qui Theologi admittant, excusandum esse ab omni culpa, etiam veniali, qui exercet copulam conjugalem sola causa sedandæ libidinis?

Respondeo, plures id admittere, si copula illa sit moderata, & alios fines positivè non excludat, ut est procreatio prolis, aut persolutio debiti conjugalis. Quamvis enim videantur alii qui moderni cum Sinnichio hanc doctrinam novæ laxitatis accusare, pridem tamen pro ea Sanchez *de matrim. l. 9. d. 9.* adducit plures, & præstantiores Theologos, Cajetanum, Durandum, Richardum, Majorem, Almainum, Nider, Philarchum, Anglezium, Palacios, Perezium, Navarrum &c, Negarienium

non potest quin usus matrimonii institutus sit etiam ad sedandam libidinem, & ad vitandum hoc modo periculum incontinentiæ, ut colligi potest ex verbis Apostoli, *Melius est nubere quàm uri.*

Sed quæres porro: An usus conjugii propter solam delectationem sit necessariò peccatum saltem veniale? Sunt qui volunt hoc indubitatum haberi, & ipsam S. Augustini doctrinam esse contendunt sine motivo amoris Dei,

Respondeo tamen, ex variorum sententia usum illum sic posse adhiberi ad delectationem, ut sit ab omni peccato immunis. Si nempe absit nimis immoderatus ardor & affectus in delectationem, ac modus indebitus, nec excludantur alii fines honesti ad quos actus ille ordinatur. Delectatio enim sensibilis moderata non est per se mala, alias nunquam posset appeti. Supponitur autem dari posse actus in individuo indifferentes, quod certum debet esse hoc sensu, quod neque sint meritorii, nec demeritorii. Nec admittitur obligatio positivè referendi singulos actus in Deum, & ex motivo charitatis, ut placuit Bajo in Articulo 38. à tribus Pontificibus damnato: *Omnis amor creature rationalis aut vitiosa est cupiditas quâ mundus diligitur, aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur.*

Tradit autem hanc doctrinam, de usu conjugii ob delectationem citra peccatum, cum pluribus Basilius Pontius *de matrim.* l. 1. c. 21. n. 7. Joan. Sanchez, *disp.* 23. n. 25 Major apud eundem. Quorum doctrinam probabilem censeat Veracruz 3. p. *specul.* n. 16. cancl. 2. Accedit Machado apud Leandrum *de Sacram.* tr. 9. d. 25. q. 17 ac recenter in Belgio Franciscus Bonæ Spei *de matrim.* *disp.* 8. dub. 1. num. 26. & Guil Herinx *de Matrim.* d. 7. q. 5. num. 29. asserens hanc doctrinam satis consonare sententiæ asserenti dari actus in individuo indifferentes. Quæ cum ita sint, satius videtur pluribus hanc doctrinam sic limitatam, ut probabilem & tutam tradere, quam eam supprimendo occasionem præbere ut actus sic exercitus cum formali semper peccato conjugatur. Ita illi ante in II.

Constit.

QUÆSTIO IX.

An probabile sit, illum qui interpolatis vicibus per furta modica & tantum venialia ad notabilem summam pervenit, non obligari sub mortali ad totius summæ restitutionem?

UT autem illa furta sint tantum venialia requirit Filiucius & Diana inter singula intervallum mensis, aut saltem mediæ mensis; requiritur etiam ut dum minuta quantitas surripitur, non sit intentio progrediendi ad aliam, & aliam, quæ simul sumpta compleat summam notabilem.

Respondeo igitur ad quæstionem, Opinionem illam à multis defensam esse ante Decretum probabiliter defendi. Docet illam Navarrus in *Summa* cap. 17. num. 139. quando intercessit magnam temporis intervallum, eandem tradit Berarducius in sua *Summa* p. 1. c. 1. nu. 28 & Bauni, & Emanuel Sa. V. *Furtum* num. 8. & alii qui apud Dianam *part. 1. tr. 6. resol. 34.*

Attamen existimo hanc quoque conditionem apponendam. Ut quantitas sit accepta non extet in se, nec in æquivalenti, quo constet accipientem in eo determinatè fieri ditiozem. Quamvis enim minutæ illæ acceptiones non coalescant in ordine ad grave peccatum, possunt tamen coalescere ratione injustæ detentionis quantitatis notabilis ex minutis conflatae in ordine ad restitutionem.

Quæres porro, An licitum sit, non tantum in extrema, sed etiam in gravi necessitate furari, aut potius surripere quantum necesse est ad sublevandum necessitatem?

Respondeo, probabilem fuisse partem affirmativam etiam pro gravi necessitate, apud Sylvestrum Prieratem, qui fuit Magister Sacri Palatii in *Summa* verb. *Furtum* q. 5. quia censet alium teneri per se proximo in gravi necessitate subvenire. Item apud Navarrum in *Summa* cap. 17. n. 5. Angelum verb. *Furtum*, n. 37. Perrum à Navarra de *Restit* l. 3. c. 1. n. 372. quibus adde Medinam, Barbosam, Vigerum, Malderum, Tamburinum l. 8. tr. 4. c. 1. §. 9. n. 8 qui sententiam hanc jam communem appellat, ante Decretum in II.

Censeo tamen illum qui tantum per accidens incidit in gravem necessitatem, & aliundè potens est, vel erit pro re in necessitate

ate ablata facile satisfacere, ad congruam compensationem obligari, si Dominus censeatur eam desiderare.

QUÆSTIO X.

An probabile sit illum excusari à jejunio, qui posuit causam non necessariam v.g. lusum pileæ: aut etiam causam illicitam, ex qua prævidet secuturam gravem corporis defatigationem?

PROBabilem reddit eam doctrinam, saltem ab authoritate, consensus plurium Authorum, qui tradunt sic defatigatum excusari à præcepto jejunii post defatigationem ex tali labore contractam, adeoque posse comedendo vires reparare: quamvis videatur peccasse in causa, assumendo laborem cum jejunio non consistentem. Tradit enim imprimis Pasqualigus *decisione 230.* hanc esse doctrinam communem; idemque colligitur ex iis quæ notat Diana *part. 10. tract. 14. resol. 11.* & Leandet *de 9. præceptis tract. 5. d. 8. q. 156.* denique Sylvester idem docet *V. jejunium n. 24.* Addit, inquit, *Petrus de Palude, quod si peregrinatio non est necessaria, peccat illam aggrediens indiscretè, ea tamen aggressa, licet impossibile jejunium frangere, sicut infirmo ex sua culpa durante infirmitate.* Quibus in hoc accedit Escobarius, ac Filiucius.

Sed neque peccare contra legem jejunii ponendo causam defatigationis aliundè illicitam, ex qua prævidebatur secuturum impedimentum jejunii disertè docet Bonacina *tom. 2. d. 2. q. 8. p. 1. num. 16.* ac Leander supra, agens etiam de labore querendi concubinam, citatque pro se Medinam, Dianam, Filiucium, Petrum de Ledesma, & alios. Existimant enim hi nihil fieri contra hujusmodi præcepta positiva, per hoc quod aliquis velit se ponere in eo statu aut circumstantia, ad quam vis præcepti se non extendit; uti licitum est se transferre ad locum ubi jejunium non obligat, etiam eo fine ut quis à jejunio eximatur, & genio liberius indulgeat.

Verum his non consentio, quia existimo hæc præcepta non tantum exigere ut quis non impeditus ea observet, sed etiam ut quis sine debita causa eorum observationi impedimentum non apponat. Quamvis admittam, impedimento jam illicitèposito per ipsam comestionem subsequentem nullum peccatum admitti. Et idem est de violatione Festi per omissionem Sacri, quando

quando aliquis labore illicito, aut crapula ita se gravaverit, ut tempus sacri somno aut infirmitati insumere debuerit.

Quæres porrò: An eximatur à jejunio, qui noctu nequit dormire nisi sumpta cænâ, & an teneatur is in prandio collationem tantum sumere, si hoc modo possit juvari?

Respondent plures & probati Theologi talem eximi, si magnam noctis partem cum notabili incommodo in somnem ducat: nec teneri in prandio ad solam collationem; quia nemo tenetur invertere ordinem refectionis ab Ecclesia constitutum. Ratio videtur de prompta ex D. Thoma in 4. d. 15. q. 3. a. 2. ubi docet, *Bonum statum virtutis consistere in conservatione vitæ, & valetudinis, sufficienti ad opera qua quis facere debet.* Et postea docet generaliter. *Omne id excusare à lege jejunii, cum quod simul & jejunio prædictus status conservari non potest.* Conformis huic doctrinæ est resolutio Navarri in Summa cap. 21. n. 16. qui non dubitat præcepto jejunii eos liberari, *qui tam infirmi sunt complexione, ut vacuo stomacho capitis dolorem patiantur, aut totâ nocte calere, vel dormire nequeant.* Plures & probatos Authores pro eadem resolutione adducit Diana p. 1. tr. 9. res. sol. 51 Non credo proinde censuram Lovaniensem, quæ ab aliquibus objicitur, doctrinam sic traditam proscribere voluisse.

QUÆSTIO XI.

An probabile videatur, ligatum voto simplici Castitatis, si contrahat matrimonium sine dispensatione, peccare mortaliter in prima tantum petitione debiti, non sequentibus.

Ratio dubitandi est, quod consummato matrimonio per primam petitionem debiti, non possit amplius servari castitas, ac teneatur alteri parti petenti debitum reddere, quod videtur non minus castitati adversari quam debiti petitio; ergò deinceps se habet erga conjugem ac si castitatem non vovisset, cum jam sit in eo statu constitutus, in quo non possit castitatem servare. Atqui hinc non pauci Authores hanc sententiam docent, ac probabilem censent apud Mendo in *statera opin. dissert. 5. q. 21.*

Respondeo tamen, etsi fortè dicta opinio à Doctorum auctoritate non sit improbabilis, nihilominus spectatâ ratione dicendum videtur, obstrictum voto castitatis si matrimonium contrahat

hat, non posse aut prima vice, aut deinceps sine gravi peccato postulare debitum conjugale, nisi prius voti dispensationem obtineat, uti nobiscum docet Gard. Toletus *lib. 4. sum. cap. 18.* Valentia, Henriquez. Em. Sa. Coninch, Reginaldus, Layman, & alii passim Societatis Authores apud Thom. Sanchez *lib. 9. de matrim. disp. 33. n. 5.* Et probatur, quia votum castitatis includit obligationem præcepti negativi, cum promittat abstinere ab omni actu venereo; præceptum autem negativum pro omni tempore & statu durare censetur; ergo etsi tali voto adstrictus ratione vinculi fortioris ac juris à comparte per matrimonium acquisiti, teneatur comparti petenti debitum reddere, non poterit tamen illud postulare, cum sit ipsi liberum ab hac postulatione abstinere, nec ad eam per matrimonii vinculum adstringatur. Et confirmatur ex *Cap. Quanto, de jurejurando*, ubi declaratur juramentum observandum esse in quantum potest; cum ergo castitas, ex parte voventis servari possit saltem per abstinentiam à petitione debiti, urget semper obligatio voti ut ab eadem abstinenceatur. Hinc qui in casu debitum petit, debet id distinctè in confessione explicare, cum sit circumstantia Sacrilegii, quæ continet malitiam, specie diversam.

QUÆSTIO XII.

An apud aliquos Authores probabile sit, licitum esse inebriare aliquem, qui decrevit magnum aliquod malum patrare, si nequeat alio modo impediri.

Respondet affirmativè cum aliis Lessius *de justitia lib. 4. cap. 3. dub. 4. num. 33.* Idque probat hac ratione: Licitum est suadendo alium inducere ad minus malum, ut impediatur à graviore malo quod admittere decrevit, ut docet communior opinio. Sed in hoc casu nihil aliud fit quam suadere & inducere ad ebrietatem ut gravius malum evitetur: ergo hæc inductio non est illicita. Favet huic responso Cajetanus in *2. 2. q. 150. art. 2.* & Sylvester in *Summa, verbo Ebrietas*, ubi docent non peccare eum qui per modum medicinæ necessariæ alium inebriaret ad corporis ægrotudinem depellendam, quia is non tendit in potum ut delectabilem, ideoque non peccat contra temperantiam. Unde inferendum videtur à fortiori idem licere, ne anima in statum multò deteriore prolabatur. Repugnat verò huic sententiæ Layman *som. 1. lib. 3. sect. 4. num. 6.* negans licere alium inclinare ad minus malum, si non sit pars mali majoris ad quod alius se de facto

de facto determinavit. Responderi tamen possit minus malum semper in majori imminenter contineri; ideoque non desunt qui putant sententiam illam posse probabilem judicari.

In praxi, saltem negandum non videtur, ad avertendum malum aliquod gravissimum ab alio designatum, licitum esse illi offerre viam, aliumve liquorem fortissimum, cujus vim ignorat, atque ita eum inducere ut præter suam intentionem inebrietur. Quia per hoc ille qui potum haurit non inducitur in formale peccatum, neque privatio rationis apparet intrinsicè mala. Illud itaque damnum ebrietatis alteri inferre, ut à malo longè graviori avertatur, non videtur esse à recta ratione alienum ut supra diximus de ebrietate, quæ sanitatis causâ inducitur; neque in hoc ipse Layman dissentit.

QUÆSTIO XIII.

An qui Testamentum aut aliud instrumentum publicum & legitimum amisit v. g. de sua nobilitate, patrimonio, &c. possit privatim aliud simile conficere?

ILLUM per hoc non peccare, saltem graviter, cum pluribus docet Mendo in *statera dissert.* 13 q. 17. Navarrus in *summa lat. cap. 17 num* 168. Et favent alii qui admittunt non esse falsarium qui mutat scripturam in aliqua re, dummodò veritati innitatur, ita *Jurii Clarus, Alciatus, Menochius de presumpt. lib. 5. presump. 20 num* 53.

Ratio est, quia neque hic intercedit dolus, neque ulli jactura infertur, siquidem aliud instrumentum illi simile & legitimum antecedenter extabat, quod fortuito amissum fuit, ac proinde nullum jus novum ex secundo confertur: ergo novi instrumenti substitutio, cum nulli obsit, & prosit conficienti, non potest ex ea parte esse injuriosa.

Fatendum tamen est, in foro externo illum fore puniendum, si tale instrumentum confecisse deprehenderetur; quia forum externum non præsumit illud instrumentum in locum alterius substitui, sed de novo subornari, idèoque actionem hanc tanquam per leges prohibitam puniret. Hic autem agitur de foro conscientie, in quo secluso scandalo, aut alio incommodo extrinsecò, asserunt hanc actionem nullam injuriam continere.

Dixi in resolutione, non peccare, saltem graviter; Quia non pauci

pauci in confessione & uti illius instrumenti admittunt incurri peccatum veniale contra veracitatem, siquidem illud proferens intendit ut falso credatur esse instrumentum quod primò publice confectum fuit. Alii verò ajunt illam deceptionem sequitantum per accidens, & præter intentionem conscientis novum instrumentum, quæ per se non tendit ad deceptionem, sed ad conservandum suas fortunas aut famam, alias sine sua culpa, sed casu fortuito amittendam, idque cupit fieri per illud instrumentum non tanquam primum, sed tanquam conforme veritati, & æquitati quæ in eo continetur.

QUÆSTIO XIV.

Quid agendum in Missione, ubi rara est presentia Pastoris, de absolutione Sponsi qui ipso die Nuptiarum deprehenditur vage libidini assuetus in Confessione, quâ se ad Sacramentum matrimonii suscipiendum disponit?

RESolvere videtur contra alios passim novus Author in sua *Methodo remittendi & retinendi peccata* p. 115. differendam esse illius Sponsi absolutionem, donec tandem ipso actu constet securam esse vitæ emendationem; nisi fortè præbeat signa penitentiae extraordinaria. Quia in consuetudinariis vix reperitur conversio vitæ repentina. Et quidquid ex illa dilatione sequetur turbarum, aut incommodorum, non poterit Pastori imputari.

Respondeo tamen, hanc dilationem non esse conformem communi praxi, aut scientiæ Doctorum passim receptæ, ac probatæ, nisi præter subitanam istiusmodi conversionem, adsit in penitente specialis ratio, cur de præsentis illius dispositione prudenter dubitare oporteat. Nam absque hujusmodi ratione, imprudens est Confessarii dubitatio, dum penitens affirmat se ex animo & serio de peccatis dolere, firmumque habere propositum emendationis, ac paratum esse remedia in hunc finem à Confessario præscribenda amplecti. Neque præter hæc aliud à Tridentino ad legitimam penitentis dispositionem requiritur. Quod si aliquid horum in penitente minus perfectum appareat, pro idoneo remedio non est statim differenda absolutio, sed proponenda sedulo alia motiva, quibus illa dispositio perficiatur. Si verò nihil istorum desideretur, quorsum cum tantis incommodis in tempus futurum & incertum pro-

roganda absolutio? Præterdis periculum relapsus? An non vides periculum illud dilata absoluteione magis invalescere? Sic enim pœnitens advertens se in pristino statu relictum, & nondum gratiæ restitutum, multò facilius peccatis suis nova peccata accumulabit, sperans omnia simul unicâ absoluteione abolenda: qui si ab initio absolutus fuisset, majorem cautelam adhiberet, ne novo flagitio acceptum gratiæ statum amitteret. Quin & ipsa gratia Sacramenti, ad resistendum tentationi, majores ei vires suppeditaret. Denique praxis contraria præsertim in casu proposito manifestè adversatur consilio Apostoli, qui pro remedio contra relapsum in libidinem hortatur 1. ad Cor. 7. *Si se non continent, nubant;* cum è contrariò praxis illa novitiam præscribat, ut prius discant se continere, quàm nuptiis pro incontinentiæ remedio utantur. Quid verò aliud hoc est, quam velle ægrum prius à morbo integrè convalescere, quam ipsi liceat pharmacum sanando morbo idoneum adhibere?

Huic omnino contraria videtur methodus absolvendi quæ traditur in Tridentino *sess. 14 cap. 2.* ubi docet, Christum voluisse lapsos in peccata se sistere tanquam reos in tribunali pœnitentiæ, *ut per Sacerdotum sententiam non semel, sed quoties de commissis peccatis ad ipsum pœnitentes confugerint, possint liberari.* Declarat igitur universim, & sine exceptione, pœnitentes etiam relapsos posse toties ritè converti, & toties à Sacerdote absolvi, quoties de peccatis verè pœnitentes ad ipsum confugerint. De hac autem pœnitentiâ sufficienti non potest aliundè certus esse Confessarius, nisi ex verbis, & testimonio ipsius confitentis, futuram vitæ emendationem toto animi affectu promittentis. In tribunali enim pœnitentiæ peccator non solum agit partes rei, sed etiam accusatoris & testis: ideoque illi credendum, non tantum quando se accusat ut reus, sed etiam quando affirmat ut testis se de peccatis dolere, & emendationem seriò proponere, nisi ex signis moraliter certis constet contrarium.

* *

*

QUÆSTIO XV.

*Quid dicendum in communi de aliis Consuetudinariis ,
qui more ordinario confitentur se ex pravo habitu
in idem peccatum sæpe relapsos
fuisse?*

Respondeo. Etsi aliquando possit esse res consilii ut talis benigne differatur, nihil tamen vetat sine dilatione tales absolvi, si sincerè asserant se ex animo de peccatis dolere, ac spondeant emendationem, nec recusent media congrua contra illam peccandi consuetudinem. Quamvis huic praxi nova quorundam Methodus & doctrina reclamet, de qua alibi. Interea advertant illi Sacramentum Pœnitentiæ institutum esse propter hominem, non autem hominem propter Sacramentum, ac proinde Christum malle aliquali periculo exponi Sacramenti valorem, quam hominis salutem æternam; hæc autem, dilatâ absolute discrimen incurrit, siue ex morte improvisa in statu peccati, siue ex desperatione pœnitentis non facile ad Confessarium redituri, si experiatur post confessionem cum rubore & pœnitentia institutam, se in eodem statu relinqui, & absolutionis beneficium frustra implorare. Advertant etiam, lucrum ingens ex merito, & fructu bonorum operum, & indulgentiarum, & Eucharistiæ, quibus pœnitens privatur, quamdiu in statu peccati sine absolute relinquitur. Denique hujusmodi severos animarum Curatores interrogo, An ipsi, aut alii Pastores non sint homines, qui possint subindè pravâ aliquâ peccandi consuetudine laborare? Id nemo inficiabitur. Quid in hoc casu illis fiet? An absolute deneganda, donec tandem forte se emendaverint? Interea remanebunt incapaces licitè baptizandi, celebrandi, absolvendi, & alia Sacramenta conferendi suo populo, cui tenentur inservire. Necessè igitur erit, ut vel gregem suum debito animarum subsidio destituant, vel ipsis per alios deserviant, vel certè ut absolute beneficium, quod aliis negant, sibi velint sine tali dilatione conferri. Unicum his malis superest remedium, ut deposito errore ac rigore noxio, juxta legem, charitatis & justitiæ, alios in tribunali pœnitentiæ eo modo tractent, quo seipfos tractari cupiunt.

Sed quid de Recidivo, qui aliquoties promisit emendationem, v.g. concubinam dimittere, nec tamen promissa ut potuit implevit?

plevit? Respondeo, Talem diuittendum tanquam indispositum, nisi nova, & extraordinaria seriae emendationis signa exhibeat.

Cæterum, ut supra dixi, non esse lege ordinariâ differendam Consuetudinariis absolutionem donec actu vitam emendent, docent tanto numero Theologi, ut ex ipsis possim omnino triginta rectè lectos & examinatos ex variis Scholis proferre, inter quos est Suarez de Religione tom. 2. lib. 3. de Iuram. cap. 8. Lugo de pœnit. disp. 14. sect. 10. Dicastillio de pœnit. disp. 10. num. 575. Sylvius celebris Doctor Duacenus 2. 2. q. 13. art. 2. ad 2. Bassæus tom. 1. verbo Iuramentum. n. 2. Leander à SS. Sacramento disp. 7. tract. 5. q. 34. Candidus Disquis. de pœnit. 24. art. 27. dub. 7. &c. Quibus accedit recens & doctus author Ioannes Bosco de pœnit. disp. 7. sect. 4. & ex eadem Recollectorum Schola Lovanienti Guilielmus Herincx, qui præclaris meritis recenter Infulam decoravit.

QUÆSTIO XVI.

An probabile sit Confessarium, qui in Sacramentali confessione novit penitentem ad officium vel Prelaturam indignum esse, possit illi in electione gratuita & secreta suum suffragium negare?

PRO parte affirmativa cum non liceat mihi generatim sententiam ferre, ob decretum P. N. Claudii Aquivivæ anno 1590. recensebo tantum Authores externos, qui illam omninò ut probabilem in praxi sustinere non dubitant. Docent eam cum D. Thoma quodlib. 5. q. 6. art. 13. Paludanus dist. 31. quest. 3. Sorus de secreto quest. 4. post concl. 4. Petrus de Ledesma in summa 2. 2. dub. 3. post concl. 5. D. Antoninus, Nugnus, Deza, Medina, Mart. de Ledesma, Tabiena, & Sylvester, apud Thomam Hurtado tom. 2. tract. 12. c. 1. num. 1369. Pro eadem sententia ferè quadraginta Authores refert noster Sanchez de matrim. l. 3. disp. 15. num. 2. Hos sequitur apud Dianam 3. p. tr. 4. res. 76. Portel, Navarrus, Guttierrez, & alii quos recenset & sequitur Leander à SS. Sacramento de pœnit. tom. 1. tract. 5. disp. 10. quest. 84. Quia, cum suffragium sit occultum, censent neque violari sigillum confessionis, neque Sacerdotem privari suo jure quod habet extra Sacramentum denegandi indigno suum suffragium.

gium. Quinimò aliqui apud Sanchez supra docent ad denegandum teneri, si id iudicet bono publico expedire.

Verum pro Regularibus universim decrevit Clemens VIII. anno 1504: *Ne superiores eâ notitiâ, quam de aliorum peccatis in confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur.*

QUÆSTIO XVII.

An probabile sit Regularem approbatum ab Ordinario ad confessione s secularium in una diœcesi, validè posse ubique confessiones audire, sine approbatione Ordinarii istius loci in quo versatur.

PRO parte negativa breviter respondeo in *Resol. theol. part. 3. c. 2* pro qua nunc insuper adduco Suarez *de pœnit. disp. 28. sect. 6.* Vasquez *quæst. 93 art. 3. dub. 4.* Granadum *disp. 5. num. 12.* Layman *lib. 5. tract. 6. cap. 11. num. 8.* Lugo *disp. 2 num. 29.* ubi adducit decretum Urbani VIII. Et Diana *part. 10. tract. 13. resol. 23.* ubi recenset breve Innocentii X. in causâ Angipolitana novæ Hispaniæ, impressum Romæ anno 1648. in quo ad dubium nonum, negat Regularibus illam potestatem competere sine approbatione Episcopi diœcesani, clausula irritante privilegia in contrarium.

Docent tamen non pauci, Regularem in una diœcesi approbatum posse ubique confessiones excipere, ut Leander de Murcia *in cap. 6. Regula S. Francisci q. 8.* Corduba, Præpositus, Collossus, quos refert Diana *p. 6. tr. 7. resol. 50.* Bauni *p. tract. 4. q. 4.* & Bruno Chassing. *de privil. Regularium tract. 5. c. 11. prop. 2.* Sed ab his plerique jam recedunt.

QUÆSTIO XVIII.

An Sacerdos Regularis manifestè idoneus, cui approbatio ab Ordinario injustè negatur, possit validè in illius diœcesi confessiones excipere.

NEGativè resolvo ut pridem *in resol. mor. p. 3. c. 2.* Quia negatio approbationis non est approbatio, quam Tridentinum expressè requirit. Et ita docet Suarez, Vasquez, Filliucius, Coninck, Mendo, Dicastillo, Lugo, *de pœnit. disp. 21. sect. 3. num. 5.* & plures apud Dianam *p. 8. tract. 1. resol. 85.* Quia Tridentinum *sess.*

23. c. 15. videtur derogare eui. het juri antiquo, & privilegii Regu-
 larium, dum asserit, *nullum Regularem absque Episcopi approba-
 tione posse confessiones secularium deinceps excipere, non obstantibus quibuscunque privilegiis.*

Pro parte affirmativa stant Theologi non pauci, nec authoritatis exiguae, quos sequitur Chassaing. *de privil. Regul. tract. 5. cap. 11.* & in eandem sententiam tam ille, quam alii adducunt Rodericum, Peirinum, Portel, Layman, Fagundez, Villalobos, Zanardum, Finellum, Cochier, Mirandum, Grassis, Angelum, & plures alios citat & sequitur Leander *disp. 11. quest. 38.* Et hoc privilegium vigere post Tridentinum supra citatum discrete docet Navarrus *in Manuali cap. 27. num. 264.* & alii moderni, quos refert & sequitur Castropalao *hic punct. 18. §. 3. num. 9.* Cum his sentit Henriquez asserens hanc sententiam sustineri à Doctõibus Salmanticensibus, & Complutensibus, & in Academia Parisiensi fuisse publice propugnatam, & à congregatione Cardinalium declaratam. Pro eadem doctrina refertur etiam Diana cum quindecim Authoribus quos citat Garmachæus *in tom. 1. tract. de Pœnit. cap. 18.* & eandem fusè tucetur Pellzarius *in Respon. Reg. tom. 1. pag. 492.* Fundamentum hujus resolutionis petunt primo, ex Clementina *Dudum de sepulturis* Ubi decernitur Regularem ad confessiones Ordinario debite præsentatum admitti debere. *Si verò* (inquit) *eadem* *traktati Fratris ad audiendas Confessiones, ut præmittitur, electis ejusmodi licentiam exhibere recusaverint; Nos ex nunc ipsis ut confessiones sibi confiteri voluntiam, liberè, licitèque audire valeant, gratiosè concedimus de plenitudine potestatis Apostolica.* Nec admittunt huic decreto derogatum esse per Concilium Tridentinum *sess. 23. cap. 15. de reform.* dum statuit, *ut non possit Regularis audire confessiones secularium, nisi approbationem obtineat: non obstantibus privilegiis.* Quia ut docet Navarrus *in Caput Placuit. de pœnit.* Lex posterior generalis sæpè limitatur per speciale jus antiquum. Lex autem illa Tridentini potest cum dicta Clementina sic conciliari, ut patiat hanc exceptionem, Nisi regulari manifestè idoneo, & præsentato approbatio fuerit injustè negata. Nam hoc non est novum in administratione Sacramentorum, ut licentia petita, & non obtenta in certis casibus pro concessa habeatur, ut patet in administratione Eucharistiæ, & Extremæ unctionis in eadem Clementina *Dudum.* Et in Extravag. *Inter omnes.* Et ex cap. *Licet de Regularibus.* Nec credendum vi-

detur (inquit) mentem Concilii fuisse, frustrare Regulares suo privilegio pridem ab Ecclesia & Jure concessio: aut ita fovere passiones Prælatorum, ut pro libitu valeant personas manifestè idoneas à functione tam necessaria impedire, ut loquitur Peirinus de privil. Minorum. Pro quibus refert Bruno Chassaing supra pap 224 speciale Indultum in Constitut. Clementis VII. » *Ut Confessores Ordinis Minorum semel presentati alicui Episcopo pro confessionibus audiendis, (de more) post unam presentationem non teneantur amplius presentari, etiamsi ad aliam transferint diocesim.* Ita illi: nostram verò sententiam supra retulimus.

QUÆSTIO XIX.

An sit probabile peccata negativè dubia non esse necessario in confessione exponenda?

PECCATUM dicitur negativè dubium, quando non occurrunt rationes sufficientes ut aliquis judicet se peccatum aliquod lethale commississe, neque ut judicet se non commississe: sicut dubitamus, an arenæ maris sint numero pares, an impares. Contra partem negantem obligationem confitendi peccata negativè dubia sæpius disceptavi, propter communem sensum Doctorum, & consuetudinem fidelium talia peccata clavibus subjiciendi. Verùm postquam consului plures Authores qui recentius scripserunt, negandum mihi non videtur partem negativam esse saltem ab autoritate probabilem. Non admittunt hujus sententiæ assertores consuetudinem illam communem confitendi peccata dubia unquam fuisse obligantem, sed tantum piam, & pro majori securitate usurpatam. Negant etiam ex natura rei pro delicto dubio subeundam esse obligationem certam, qualis est confessio peccatorum. Ad Tridentinum sess. 14 cap. 5. respondent tantum requiri confessionem omnium peccatorum, quibus peccator se Dominum & DEUM suum mortaliter offendisse meminerit. Qui autem dubitat de peccato, non meminit se Deum offendisse, neq; potest interrogatus absolute dicere se peccasse, aut sui peccati meminisse, aut illius veram & propriè dictam conscientiam habere. Reliqua etiam argumenta quæ suadere possint istiusmodi obligationem accuratè dissolvit Moia Tract 3. de Sacram. Pœnit. disp. 1. quæst. 5. quamvis ipse communiori adhæreat.

Adfertur autem pro parte negante istam obligationem, quando dubium de peccato commisso & non commisso est æquale, S. Antoninus apud Tabienam *verb. confessio 2. n. 12.* cui ipse Tabiena adhæret, uti & Paludanus, ut videre est apud Henriquex ex eodem agens de communi opinione obligante ad confitendum peccata dubia ante communionem, sic subiungit. *Addunt Paludanus, Antoninus, & Tabiena id verum esse, quando magis declinat id fuisse peccatum mortale, aut non fuisse illius confessionem: aliàs in dubio æquali, ut non tenetur ad votum, & onus præcepti, ita neque ad confessionem illius.* Et hic nonnulli observant, plures antiquiores qui obligationem illam afferunt, per dubium intelligere iudicium probabile de mortali admissio, in eo merè sistendo.

Inter Recentiores, qui negant extare præceptum confitendi peccata negative dubia, recensetur Coninck *de Sacram. Tract. 2. disp. 7. dub. 8.* Josephus de Januario in *Resolutionem moralium 1. resol. 2.* Petrus Marchantius in *Tribunali Sacram. tract. 4. tit. 6. quest. 5.* Caramuel in *Theol. mor. lib. 2. disp. 4. artic. 1.* & in *Theol. fundam. pag. 671. & pag. 691.* contendit eam opinionem spectatâ ratione esse probabiliorem. Angelus Bossius censet eam esse probabilem *tom. 1. num. 1754.* Eandem in casu æqualis dubii tradit Philibertus Marchinus de *Sacram. Ordinis tract. 2. part. 3. c. 1. num. 17.* Et probabilem iudicat Martinus de San. Joseph in *Monitis Confessar. tom. 1. de Pœnit. tract. 6. num. 1.* Nec non Ferrarinus de *Scandalo quest. 77. num. 31.* ubi alios adducit viros doctissimos qui huic sententiæ ut probabili subscripsere, & inter alios addit Revisores Societatis, qui ab ea doctrina prius alieni, postea censuerunt posse permitti, ut ipse refert. Quibus adiungi potest Leander de *Euchar. tract. 7. disp. 7. q. 11.* & plures apud Guimenium *pag. 382.* & apud Moia *supra*, qui hanc questionem fuse tractat. Denique Præpositus in *3. part. quest. 5.* asserit hanc sententiam semper sibi vitam esse speculative probabilem cum Lessio, & aliis quibus eam communicavit. Additque Guimenius in *Universitate Complutensi* in disputationibus publicis illam inoffenso pede quotidie defendari: & pro eadem Theses Lovanii defensas citat Caramuel *supra lib. 3. d. 4. art. 1.* Non iudico tamen consultum hanc doctrinam indoctis prædicare, qui inter conscientiam dubiam & non dubiam satis discernere nequeunt, & facile sibi persuaderent se habere dubiam, quando non habent omninò certam: quinimò si rem consilii spectes,

spectes, dubitandum non est quin in his & similibus cuius in
praxi consultius sit viam tutiorem capessere.

QUÆSTIO XX.

*Altera Quæstio inter Receniores, An probabile sit, illum
qui post confessionem rite institutam tendit ad commu-
nionem, & recordatur peccati lethalis, quod per obli-
vionem inculpabilem omisit, non teneri illud peccatum
confiteri anteaquam communionem percipiat.*

Communis sententia est illum teneri à communionem recede-
re, donec peccatum sic prætermisum confiteatur, nisi obstet
grave scandalum, aut infamia. Docent tamen non pauci ex Re-
centioribus talem non teneri etiam cum minori suo incommo-
do à communionem recedere, modo peccatum illud post commu-
nionem tempore oportuno clavibus subiciat: Idque ex professio
defendit Ferrantinus *disp. 1. quæst. 80.* citans etiam Henriquez,
& Petrum Cornejo, quamvis, teste Thoma Hurtado *tom. 1. fol.*
205. Inquisitio Hispanica illius sententiam expunxerit. Favet ta-
men Pasqualigus, quando per omissionem communionis admit-
tendum esset Jubilæum, citatur etiam Præpositus & Tamburi-
nus, quando quis ad lineum comunicaturus expectat, etsi possit
sine infamia recedere.

Ratio est, quia talis non tenetur abstinere à communionem ob
defectum debitæ dispositionis, est enim in statu gratiæ, & pec-
catum illud est indirectè remissum per priorem confessionem
in qua per oblivionem omisum fuit. Ergo non ostenditur ullum
præceptum præmittendi novam confessionem præcisè ratione
communionis, modo peccatum illud postea suo tempore semel
directè clavibus subiciatur. Et hanc doctrinam probabilem cen-
set Fabri *tom. 1. Apologetici pag. 384.* Cum eo tamen monendum
judico, non esse eam in praxi proponendam, nisi in ordine ad
Scrupulosos, qui memoriæ suæ nimium diffidunt, & re-
petendis peccatis, ac confessionibus supervaca-
neam operam impendunt.

QUÆSTIO XXI.

An Attritio concepta ex metu gehennæ sufficiat in Sacramento pœnitentiæ, sic ut non requiratur Amor benevolentia.

§. I.

Proponitur status & progressus controversiæ.

HÆc controversia, quæ omnes fideles concernit antiquioribus parum dubia, mirum quantum plures nostro ævo Scriptores fatigat. Postquam enim graviores de gratia & libertate quæstiones circa annum 1642. Sedis Apostolicæ autoritas præcidit, non multò post ex eadem radice hæ, aliæque disputationum reliquiæ pullulare cæperunt. Illis in lucem provehendis primum in Gallia manum admovit Montaltius, cui operam commodarunt alii parum fortunatam. Apparuerunt brevi tempore in Belgio doctrinæ istius Gallicanæ traduces in levi folio, edito nomine Parochorum Gandensium contra sufficientiam Attritionis ex solo metu gehennæ conceptam in sacramento pœnitentiæ, cui accessit Facultatis Theologicæ Lovanionensis approbatio. In hujus forte gratiam, vel ad robur doctrinæ conciliandum, ad annum 1666. in lucem prodiit Dissertatio dogmatica Eximii P. Christiani Lupi, & quæstio quodlibetica de attritione Exim. P. Francisci Farvacques ex Ordine S. Augustini. Contra libellos illos scripsit accuratè R. P. Maximilianus Le Dent Soc. Jesu S. Theol. Lovanii Professor. Ad varias postea Replicas Eximii P. Farvacques prodierunt semper Responsa solidè elaborata ejusdem P. Maximiliani Le Dent & Ægidii Estrix S. Theol. ibidem Professoris, cujus demum libellus sine replica in hac scribendi alternatione postremus fuit.

Status controversiæ maximè versatur circa mentem Concilii Tridentini *sess. 14. cap. 4* ubi ait Attritionem ex metu gehennæ ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponeri. Contra verò pro Amoris benevoli necessitate præcipuè opponunt alii ejusdem Tridentini *sess. 6. cap. 6.* ubi requirere videtur ut accedentes Sacramentum pœnitentiæ, Deum tanquam omnium *justitiæ fontem diligere incipiant*: negantque eam inesse vim attritioni ex metu gehennæ, ut possit per se voluntatem peccandi positivè excludere. Sed de amore Dei benevolo, quem hi in Sacramento requirunt non parum laboratur, qualis ille debet esse

esse. Si velint sufficere amorem imperfectum, quæstio erit, an, & quomodo constet dilectionem illam esse efficacem, si non contineat amorem Dei super omnia; si admittant requiri amorem qui Deum appetit super omnia, non satis capitur quomodo amor ille non sit perfectus: si concedant esse actum charitatis perfectæ, multò minus intelligetur quo pacto amor ille non iustificet per se, & extra Sacramentum: atque ita remissio peccati semper amori prævio, nunquam ipsi Sacramento adscribenda erit.

Postquam hæc quæstio non tantum scribentium utrimque calamos, sed etiam pœnitentium mentes non parum exagitavit, tandem ad Alexandri VII. Supremum tribunal delata fuit. Venit ille in suo decreto s. Martii anno 1667. in virtute S. Obedientiae, & sub anathemate Sedi Apostolicæ reservato, ne quisquam audeat ulli parti censuram theologicam inurere: nondum tamen de rei summa lata est decretoria sententia. Hic singulas controversiæ partes, & rationum utrimque militum momenta, pro commodo Missionariorum, in lucem proferemus, & quantum licet brevi methodo resolvemus.

§. 2.

An Attritio qua concipitur ex solo timore gehennæ possit excludere voluntatem peccandi, & esse actus bonus, ac supernaturalis?

Item, quod eodem spectat, An detur præceptum referendi omnia opera in Deum ex puro motivo Charitatis benevole.

DOCENT nonnulli metum illum gehennæ non posse animum cohibere à pravo affectu, quamvis illum retrahere possit ne in peccatum externum prorumpat. Sic sentit Lutherus in disputatione Lipsica Eckio respondens; nec non scribens adversus Leonis X. articulum 6. Sentio, inquit, perniciosum esse genus docendi, quo intuitu pœnarum, præmiorum, peccatorum docentur pœnitere; his enim doctrinis coercentur quidem ab opere &c. Nec dissentit Jansenius tom. 3. lib. 5. cap. 35. enumerans inter fructus timoris gehennæ, quod quamvis à peccato animum non contineat, manum tamen, ceteraque coercet membræ ne in facta proficiant. Existimat quoque Exim. P. Lupus dissertatione dogmatica pag. 61. timorem servilem à S. Augustino distingui penes factum animum, quo quis à conspicuis peccatis ob annexi illis mali pœnalis metum abstinere. Nec minus sentire videretur Author Tyrocinii 2r. 1. cap. 6. &c. Verum etsi doctrina hæc locum habeat plerumque

rumque in timore servili pœnæ a iudice humano constitutæ, qui solum actus externos cognoscit & punit, non potest sine errore transferri ad timorem gehennæ à Deo pro peccatis etiam internis infligendæ.

Respondeo igitur ad quæstionem, & dico primò, necesse non esse ut detestatio peccati ex metu gehennæ annexam habeat voluntatem peccandi, siue inefficatem, siue conditionatè efficacem, si nempe abesset pœna gehennæ.

Probatur primò: Non ignorat pœnitens hunc actum, Peccarem si pœna abesset, à Deo prohibitum, æternoque supplicio plectendum esse. Ergo potest ex metu istius pœnæ excludere istum affectum internum conditionatè peccandi, sicut admittunt adversarii ex timore gehennæ cohiberi posse peccatum externum, quod sæpe arduum ac difficile est.

Et verò quis audeat affirmare, quemlibet averfantem furtum ex metu patibuli sic esse constitutum, ut actu velit furari, si sola infamia, aut alia levior mulcta incurrenda foret? Neque satis alii ostendent, cur detestanti peccatum ex metu gehennæ potius debeat adesse voluntas peccandi si pœnam non timeret, quam illi qui averfatur delictum ex Dei amore, debeat inesse affectus admittendi flagitium, si actu Deum non amaret, vel si Deus nullus existeret.

Probatur secundò: Quia si dolor conceptus ex timore gehennæ sibi necessariò adjunctum haberet pravum affectum admittendi peccatum, perperam verbi divini præcones, perperam ipse Christus futura gehennæ supplicia peccatoribus intentaret, & ad eorum timorem incitaret Matthæi i. v. 28. *Dico vobis, timete eum qui potest corpus & animam perdere in gehennam.* Quid enim aliud hoc esset quam homines ad peccatum invitare, dum impelluntur ad timorem, quo non possunt sine adjuncto flagitio commoveri?

At, inquis, necessarium est ut metus causet involuntarium saltem secundum quid, circa illud quod ex metu agitur, vel omittitur.

Respondeo, metum efficere secundum quid involuntarium hoc sensu, quod voluntas minus propensè feratur in id quod actu amat & operatur, quam si metus mali per opus incurrendi non adesset. Ut dum quis metu mortis à tempestate imminenti, merces quibus navis gravatur projicit in mare; metus damni eventus ex mercium jactura facit, ut voluntarium in earum electione miuatur. Eodè modo fit in actu quo quis peccat, dū pœna

ex peccato secutura animo obversatur: tunc enim actum peccaminosum elicit minori voluntatis propensione, & majori cum lucta, quàm si animus esset liber à timore pœnæ ex delicto incurrendæ. At verò ad peccatum fugiendum & detestandum, metus gehennæ potius impellit & invitat, instar concupiscentiæ quæ auget voluntarium; facit enim metus ille ut animus tanto propensius se resolvat ad fugam & detestationem peccati, quàm novit necessariam ad pœnam evitandam. Multum ergò abest ut metus barathri imminuat voluntatem averſandi peccatum, aut ut annexum habeat affectum peccandi si pœna abesset, cum homo fidelis non ignoret per hunc pravum affectum ipsam pœnam quam metuit, incurrendam esse.

Unde ulterius patet, illam velleitatem peccandi si possit impunè, (quam supponit Author Tyrocinii in casu permanere) non majorem habere connexionem cum odio peccati ex timore gehennæ, quam habeat voluntas furandi cum pœna patibuli à Judice intentata: tantum autem abest ut patibulum ad furta invitet, ut fassuri sint ipsi latrones, nunquam se magis sentire affectum à scelere alienum, quàm dum patibulum oculis observatur.

Quod si illa vis insit timori, ut possit esse à pravo affectu sejunctus, quinimò voluntatem ab eo immunem reddere, sine fundamento solido statuit idem Author *tr. l. c. 6.* ea quæ ex solo metu fiunt non bene fieri. Nec juvat quod existimet pravum hujusmodi affectum non oriri ex ipso timore, sed ex concupiscentia illi adjuncta, quæ nequeat sine charitate superari; ostendi enim non potest, cur timor ille non possit esse adeo intensus & efficax, ut voluntatem per se cohibeat, quo minus concupiscentiæ obsecundet, ut magis ex sequentibus pateſcet.

Dico igitur secundò, dari potest fuga aut metus gehennæ tam perfectus, ut per se, & positivè omnem peccandi voluntatem excludat.

Probatur ex Tridentino *sess. 14. cap. 4.* *Illam vero Attritionem, quoniam ex gehenna metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat &c.* declarat donum esse Dei, & ad gratiam disponere. Dum asserit Concilium, attritionem illam, si voluntatem peccandi excludat, ad gratiam in Sacramento percipiendam disponere, apertè supponit dari posse attritionem, quæ istam voluntatem excludat; aliàs pro dispositione ad gratiã ridiculè nobis assignaret attritionem quandam, quæ in rerum natura non reperitur. Nec minus ridiculè damnaret Lutheri de attritio-

attritione sententiam, quæ tantum falsa fuisset in casu impossibili. Quin & eadem ratione dicam, veram esse hanc sententiam Scripturæ; si volueris servare mandata, servabunt te, etsi simul sustineam impossibile esse homini servare aliquod mandatum sine statu gratiæ.

Mentem suam rursus exponit Concilium *sess. 6. can. 8.* cum ait, per Gehennæ metum nos à peccando abstinere. Neque dicas intelligi metum amoris adjunctum: agitur enim de metu qui dilectionem antecedit; nam illum eundem metum *cap. 6.* docet sternere viam ad spem, & charitatem. Multo minus verba illa detorqueas ad abstinendam à peccatis internis, nisi velis eadem licentiâ, *propositum non peccandi de cætero*, ad peccata tantum externa non admittenda restringere, quod nullus sanæ doctrinæ cultor admittet.

Eadem est Sancti Augustini (quem adversarii sibi patronum frustra vendicant) de hoc puncto mens & sententia, tum alibi sæpe, tum disertè in *psalmum 127.* ubi agens de verme qui non moritur, & igne qui non extinguitur, subdit: *Audiunt hæc homines, & quia vera futura sunt impiis, timent & continent se à peccato. Habent timorè, & per timorè continent se à peccato. Timent quidem, sed non amant justitiam: cum autem per timorem continent se à peccato, fit consuetudo justitiæ.* Hic aliud effugium non invenit Lutherus, quam ut rursus ad peccata externa recurrat. Idem sentit & Theologus recentior. At dissentit ipse Augustinus, qui peccatum verum & pœnâ dignum, non externum, sed internum intelligi cupit Sermone 19. de verbis Apostoli: *Deus cor interringat, non manum.* Externum igitur & peregrinum est sensui Sancti Doctoris, quod existimaverit Timorem à peccatis tantum externis, non verò ab internis coercere.

Ex his quæ hactenus diximus de Timore pœnæ à Deo infligendæ, simul constat, non dari præceptum referendi omnia opera in Deum ex motivo Charitatis. Eadem enim est ratio de actibus aliarum virtutum, quæ ex solo motivo propriæ honestatis exercentur, ut Spei, justitiæ, misericordiæ &c. quos actus etiam per se honestos esse sequens assertio docebit.

Dico ulterius tertio. Timor gehennæ, & inde conceptus dolor peccati, est actus per se honestus, & supernaturalis. Negavit hanc assertionem Lutherus; tum quia sensit omnem actum liberi arbitrii sine charitate peccatum esse, tum quia de dolore ex solo metu gehennæ expressè docuit, illum facere hominem hypocritam & magis peccatorem. Docet etiam Jansenius timorem illum,

Illud, culpæ obnoxium esse, si voluntas in eo sistat. Quamvis enim Tom. 3. lib. 3. cap. 21. in titulo dicat timorem gehennæ secundum se bonum esse, sic tamen se explicat, ut velit malum esse si in Deum actu per amorem non referatur. *Si quis, inquit, in pœna fugienda velut in termino hæreat: per quam tanquam viam transire debuisse, non illa timoris, sed timentis culpa est.* Hunc sensum aut verba transcripsisse videtur Author Tyrocini tract. 1. pag. 179. ubi tradit timorem quidem bonum, sed eum qui serviliter timet, malum esse. *Quia, inquit, non ideo ille malus est, quia vehementer timet pœnam, sed quia non vehementius timet culpam; quod autem non vehementius timeat culpam, non oritur ex timore pœna, sed ex defectu charitatis, qui defectus non timori, sed timenti imputandus est.* Quid aliud volumus hæc verba quam timorem, sine charitate, tanquam socium individuum secum trahere peccatum? aut quâ ratione timorem illum bonum nuncupabis, qui talis est, ut nunquam possit per se sumptus bene & honestè elici, aut se solo hominem rectè agentem denominare?

Contra hos probatur thesis primò, ex Tridentino sess. 6. can. 8. *Si quis dixerit gehenna metum, per quem ad misericordiam DEI de peccatis dolendum confugimus, vel à peccando abstineamus, peccatum esse, anathema sit.* Hunc autem Verum & utilem esse dolorem sess. 14. can. 5. disertè definit. *Quid autem est actum aliquem esse bonum & honestum, quam quod verus sit & utilis ad salutem.* Unde & ulterius conficies dolorem ex metu gehennæ, dum voluntatem peccandi excludit, actum esse supernaturalem, cum à Trid. sess. 14. c. 4. dicatur etiam esse donum Dei, & Spiritus sancti impulsus.

Probatur secundò, ex mente S. Augustini dilucidè expressa. Enarrat. in psalmum 127. *Timore facit quidquid boni facit, non timore admittendi bonum illud, sed timore patiendi illud malum: non timet ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi, sed timet ne mittatur in gehennam, bonus est & iste timor, utilis est.*

Et verò argumentum ab ipso rationis lumine petatum demonstrat, maximè consentaneum esse naturæ rationali, à se amoliri æternum ac summum malum, quod per solam Dei offensam incurritur; & ad illud evitandum Dei offensam averfari, etsi affectus ille hic & nunc abstrahat ab alio motivo perfectiori.

Nec obstat quod talis peccati fuga pro fine habeat amorem & commodum proprium; dati enim potest amor sui bonus & ordinatus, ad quem Deus ipse nos hortatur *Eccles. 30, Miserere ani-*

ma tua, placens Deo. Monet quoque frequenter ut intuitu præmii cœlestis operemur, quamvis & hoc ad amorem & bonum proprium referatur: ut *Matth. 6. Primum querite regnum Dei & iustitiam eius.* Et *1. ad Corinth 9 Omnis autem qui in agone contendit, ab omnibus se abstinere: & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.* Atque ad hunc finem in observanda Dei lege se respexisse profitetur regius. Prophetæ. *Psalmo 118. Inclinaui cor meum ad faciendum iustificationes tuas, propter retributionem.* Nec refert quod Scriptura sæpe moneat, ut omnia opera ad Dei gloriam referamus; hortando enim ut conitiamur ad motivum perfectissimum, non negat dari alium finem in suo gradu laudabilem & perfectum.

Hæc haud dubie facile perspiciunt adversarii. Sed unum est quod speciosè obtendunt; unum quod perpetuò ingeminant: Tutiora hæc semper esse sequenda; tutissimam verò esse doctrinam quæ statuit, vi præcepti omnia opera ex pura Charitate in Deum referenda.

Respondeo ego, Multò tutius esse non errare, & doctrinam eam aliis non prædicare, persuadendo toties admitti novum peccatum, quoties opera in Deum non referuntur ex puro charitatis motivo, plerisque hominum maximè arduo ac difficili. Suadenda omninò est charitas, sed minimè suadendus est error ex quo cum pernicie animarum toties peccetur, quoties in operando charitas omittitur. Quædò enim, si prædicandum quod tutissimum, cur ad singula opera actum Charitatis perfectissimæ non requirunt adversarii? Hæc certè charitas operis bonitatem multò reddit securiorem. Ajo igitur Theologo præcipue inquirendum non quid tutius, sed quid verius. Retinenda est firmiter hæc responsio in plerisque horum temporum controversiis, de attritione in Sacramento, de absolutione differenda, de usu probabilitatis, & aliis, in quibus pro vulgari argumento fallax securitatis species assumitur. Sic in simili respondet doctissimus Navarrus *verbo Confessionum. 3. quest. 2. Licet sit tutius statim (habita opportunitate) confiteri, quam differre, non tamen est tutius tenere quod sic obligemur, quia viri timorati haberent maximas occasiones peccandi.* Sic quoque S. Ambrosius in psalmum 118 octon. v. 6. *Sunt, inquit, etiam in nobis, qui habent timorem Dei, sed non secundum scientiam, statuente duriora præcepta, quæ non possit humana conditio sustinere.*

Denique maximè tutum & necessarium est necessitatem charitatis, non extendere ultra limites Apostolicæ authoritatis: dantur

navit autem apostolico diplomate Pius V. & Greg. XIII. inter Articulos Michaelis Bay hunc art. 6. *Non est vera legis obedientia, quæ sit sine charitate.* Et art. 38. *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas quâ mundus diligitur, aut laudabilis illa charitas quâ per Spiritum sanctum in corde diffusâ Deus amatur.* Hic autem Bajum non intellexisse solam charitatem perfectâ, satis apertum est ipsum legenti lib. 2. de peccat. merito c. 1. Neque effugium quæras, existimando aliquas Baji propositiones sustineri posse in proprio verborum sensu ab authore intento. Hanc enim futilem & inanem esse Bullæ Pontificiæ interpretationem, primum demonstravit Urbanus VIII. per illius exemplar commate controverso distinctè notatum, & Deputatis Lovaniensium Romæ in manus consignatum anno 1644.

§. 3.

Ospenditur Attritionem ex timore gehennæ, cum proposito de cetero non peccandi, & spe veniæ, dispositionem esse sufficientem in Sacramento Pœnitentiæ ad peccatoris justificationem.

Illis qui hanc doctrinam impugnant nuper accessit D. Laurentius Neesen in sua *Theol. Christiana* pag. 104. & D. Macarius Havermans in *Tyrocinio Theol.* pag. 168. num. 120. quia existimat in Pœnitentiâ qua peccator detestatur peccatum ex solo metu gehennæ, sine amore Dei sive justitiæ, intervenire (ut loquitur) involuntarietatem saltem habitualem. Quantum momenti habeant horum aut aliorum rationes, & responsa ad argumenta quæ proferemus, breviter expendendum erit.

Primum itaque argumentum pro sufficientiâ hujus attritionis in Sacramento pœnitentiæ, desumitur ex Conc. Tridentino sess. 14. cap. 4. ubi declarat, attritionem illam, quæ vel ex cupiditate peccandi, vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur, se voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ, donum esse Dei, & impulsus Spiritus sancti. Et quamvis, inquit, sine Sacramento per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen cum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit. Hic Concilium apertè dicit attritionem ex metu gehennæ tanquam partem Sacramenti disponere ad gratiam in eo percipiendam, nec ullam facit mentionem charitatis aut alterius motivi, cum tamen profiteatur se velle hic tradere exactam & perspicuam doctrinam de requisitis ad Sacramentum pœnitentiæ. Ergo manifestum facit alium dolorem non requiri.

At, inquit, Concilium tantum asserit attritionem illam disponere ad gratiam. Atqui dispositio sonat aliquid prævium, & extrinsecum, non verò partem intrinsecam Sacramenti. Respondeo, Concilium non dicere attritionem esse dispositionem in ordine ad constituendum Sacramentum, sed tantum in ordine ad impetrandam gratiam; huic gratiæ attritio est extrinseca, etsi sit intrinseca Sacramento. In eadem forma retorqueo suum in Adversarios argumentum, Dolor ex motivo charitatis disponit peccatorem ad gratiam in Sacramento impetrandam. Ergò etiam ille dolor non est pars, sed dispositio Sacramento extranea.

Instabis primò. Non asserit Concilium attritionem proximè disponere ad gratiam. Ergò supponit insuper intervenire actum charitatis tanquam dispositionem proximi requisitam. Respondeo, frivolum esse, Concilium hic velle tradere accuratam de Sacramento poenitentiae doctrinam, & tamen prætermissa parte illius necessaria & proxima, scilicet charitate, dispositionis tantum remotæ meminisse: quinimò contrarium apertè prædicatum hic de charitate altum silet.

Instabis secundo. Satis meminit charitatis, dum vult excludi voluntatem peccandi, quam attritio formidolosa per se sumptam nunquam eliminat.

Respondeo, hoc effugium à nobis supra satis præclusum esse in §. 2. nisi velis contra communem sensum tueri, ex sola consideratione ardentis rogi aut patibuli nunquam vinci affectum furandi. Maluit D. Neesen pag. 107. hoc paradoxum admittere, quam dimittere doctrinam ex qua consequitur.

Instabis tertio. Tridentinum loco citato statim subdit, *eodem timore concussas Ninivitas plenam terroribus poenitentiam egisse, & misericordiam à Domino impetrasse.* Atqui non impetrarunt misericordiam per solum timorem gehennæ absque actu charitatis, quæ justificat extra Sacramentum. Ergò Tridentinum loco citato agit de timore charitati conjuncto.

Respondeo hoc argumentum, quod visum est alicui Recentiori invictum, plus habere boni coloris, quam solidi roboris, in singulis enim membris fatiscit. Ad Majorem, dicuntur Ninivite eodem timore concussi, tantum genericè; non enim narrantur concepisse timorem ex metu gehennæ, sed ex everfione suæ civitatis intra 40. dies quam Jonas prædicavit. Neque docet Concilium illos ex vi istius timoris ac poenitentiae misericordiam illam obtinuisse quæ in justificatione consistit, sed eam potius quæ sita est in suspensione sententiæ de urbis everfione, quæ po-

terat per dolorē & emendationem vitæ, ex solo temporalis poenitentiæ a Deo infligendæ terrore conceptam, impetrari: & ex hoc responso vel unico tota vis concidit argumenti. Ad minorem, ipsi æque adversario incumbit solutio. Non enim poterant Ninivitarū obtinere gratiam justificationis nisi per actum charitatis perfectæ, quæ justificat etiam extra Sacramentum, quo tunc Ninivitarū carebant. Ergo contra tuam sententiam, cui sufficit in Sacramento charitas imperfecta, necessaria jam erit charitas adulta & perfecta, qualis est ea, quæ justificat extra usum Sacramenti. Atque ita non magis argumentaris contra attritionem quam ipse requiris ex amore DEI benevolo, sed non ita perfecto, ut per se & absque Sacramento peccatorem justificet, qualis etiam cum metu gehennæ non sufficeret ut Ninivitas ad justitiam perduceret. En quam levi negotio evertuntur machinæ illæ, quæ attritionis fatales credebantur.

Instabis quartò. Mentem Tridentini oportet colligere ex Sessionis 6. c. 6. ubi ad poenitentiam ab adultis ante Baptismum peragendam requirit, ut Deum tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiant, & eadem est poenitentia quæ Baptismo & absolutioni Sacramentali præmitti debet. Actus autem poenitentis his verbis proponit. *Disponuntur ad justitiam, dū excitati divina gratia & adjuti fidem ex auditu concipientes: . . . & divina justitia cunctis timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo in spem eriguntur, fidentes Deum propitium fore: illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea in ventur ad versus peccata per odium aliquot & detestationem, hoc est, per eam poenitentiam, quam ante Baptismum agi oportet.*

Respondeo, Nihil hic dici determinatè de amore benevolentia, eaque imperfecta, quam adversarii in Sacramento requirunt. Dico itaque Conciliū dum ait, omnis justitiæ fontem diligere incipiunt loqui indeterminatè sive de amore concupiscentiæ, qui in spe veniæ continetur, & Deum ut sibi bonum desiderat; sive de quovis alio amore qui peccati commissi detestationem contineat. Et quidem pro amore concupiscentiæ determinatè facit, quod Conciliū dicat peccatorem incipere Deum diligere, non alio modo, quam tanquam fontem justitiæ, sive justificationis nostræ quæ in nobis bona est, & ut talis amore concupiscentiæ diligitur & desideratur. Nihil ergò hic determinatè exprimitur de amore DEI propter se dilecti, quod possit parti adversæ favore. Deinde dilectio loco citato expressa æque commode intel-

Igitur potest de ea quæ disponit peccatorem ad justificationem extra Sacramentum. Neque huic obstat quod addatur, *hoc est per eam poenitentiam quam ante Baptismum agi oportet*: nam ante Baptismum necesse est tantum disjunctivè præcedere vel contritionem perfectam, quæ extra Sacramentum per se justificat; vel attritionem, quæ non confert justitiam nisi cum actuali Sacramenti susceptione. Porro cum hæc attritio ex metu gehennæ debeat esse conjuncta cum spe veniæ à Dei clementia obtinendæ, facile admitto semper intervenire amorem concupiscentiæ, quo peccator Deum ut sibi clementem & proprium diligit; imò existimo vix fieri posse, quin erga ipsam Dei clementiam & bonitatem, veniam poenitenti ultro offerentem, complacentiam aliquam habeat; sed nego hanc ad valorem & fructum Sacramenti esse absolutè necessariam, aut per se semper efficacem, aut sufficientem.

His ita dissolutis, Mens Tridentini pro attritionis formidolose sufficientia novo, ac validissimo argumento roboratur. Synodus Tridentina illum contritionis modum defendit quem oppugnabat Lutherus, contra quem Tridentini patres hos canones condiderunt. Atqui Lutherus impugnabat illam attritionem quæ non erat ex charitate, sed ex timore gehennæ. Ergo hanc attritionem astruit & defendit Tridentinum, dum tradit attritionem ad Dei gratiam in Sacramento impetrandam disponere, idque proximè, cum hoc ipsum Lutherus negaret & proximam dispositionem ad gratiam in Sacramento obtinendam soli charitati attribueret. Sic enim de dolore peccati ex spe præmii aut timore poenæ, quem fuse describit, tandem pronunciat *Sermone 2. de poenit.* Hæc autem contritio facit hypocritam, imò magis peccatorem, quia solum Timore præcepti, & dolore damni id facit. Et tales omnes indignè absolvuntur & communicantur. Et si libere deberent, remordimento præcepto, & minis poenarum, confiteri, certè dicerent sibi non displicere eam vitam præteritam, quam sic coguntur displicere confiteri; imò quo magis timore poenæ, & dolore damni sic conteruntur, eo magis peccant, & afficiuntur suis peccatis, quæ coguntur, non autem volunt odisse. Et hæc est illa Contritio, quam ipsi vocant extra charitatem non meritoriam, alii vocant attritionem proximè disponentem ad Contritionem, sic enim ipsi opinantur, quam opinationem errorem ego judico: ita ille. Ex quibus manifestum est, Lutherum prædicasse illam Attritionem quæ concipitur ex solo

solo timore præcepti, & dolore damni & poenæ secuturæ, ac do-
cuisset peccatores cum hujusmodi attritione absque charitate in-
Deum indignè absolvi. Unde certum evadit Tridentinum agens
contra dogmata Lutheri voluisse tradere doctrinam illis à diame-
tro oppositam, ac proinde definivisse attritionem ex solo metu
gehennæ honestam esse, dispositionem per se sufficientem ut
peccator dignè absolvi possit. Idquæ facile elucescet conferenti
hæc Lutheri verba cum decreto Tridentini quod in probatione
prima adduxi ex *sessione 14, cap 4.*

His rationibus convicti agnovere Authores plerique qui post
Tridentinum scripserunt, hunc fuisse Concilii sensum & senten-
tiam, dum pro attritionis sufficientia communi sensu suffra-
gium tulerunt, quod minimè fecissent, si vel in speciem existi-
massent Concilii mentem huic sententiæ refragari. Ex his sunt
plures etiam ex Academia Lovaniensi cum Tappero, Mercero,
Gunero Petri, Staplerono, Lindano, Latoro, & aliis, quorum
nonnulli, etiam rebus in Tridentina Synodo gestis interfu-
erunt.

Agnoscit & ipse Alexander VII. in suo Decreto, ea de re dato
5. Maii Anno 1667. hanc esse nostro tempore communionem in-
ter Scholasticos sententiam, eamque Apostolica authoritate sic
communivit, ut sub gravibus poenis vetuerit ullam ei theolo-
gicæ censuræ notam iniri. Atqui Pontifex & Ecclesia non
satis saluti fidelium consulissent tantum authoritatis hæcenus
attribuendo huic doctrinæ, unde valor Sacramenti & justifica-
tio peccatoris maximè dependet, nisi hoc ipso agnovisset eam
esse certam & in praxi securam. Neque refert quod nolit etiam
Pontifex censurâ notari sententiam, quæ adstruit necessitatem
charitatis, quia per se satis constat dolorem efficacem ex motivo
charitatis non posse in praxi obesse valori Sacramenti, & justifica-
tioni peccatoris.

Nihilominus contra hæc rationum momenta maximè ex Tri-
dentino deprompta, & communem Theologorum consensum
ad Antiquitatis præsidium appellat pars adversa, dum fidenter
pronunciat, Antiquitus nullum pro hac doctrina de attriti-
one formidolosa sententiam tulisse. An igitur illis qui ita sen-
tiunt, nullus erit Joannes Fischerus Episcopus Roffensis, quæ
pluribus annis ante coactam Tridentini Synodum mortuus,
contra errorem de attritione ex metu sic scribit: *Art. 5. col. 308. v. 20.*
Item si dixerit, siq. dolore qui ex charitate nascitur non vincit ad

suscipiendam absolutionem idoneum esse, quis jam de Sacramenti fructu securus esse potest, cum nemini certum sit, dolorem ex charitate proficisci? Tutius est igitur ut dicamus fidem cum nonnullo dolore sufficere, ut quis per Sacramenti susceptionem confidat se prorsus ab omni peccatorum reatu jam liberum esse. Vbi dolorem nonnullum aperte opponit dolori qui nascitur ex charitate.

Nullus etiam erit Joannes à Daventria, qui ante decreta Tridentini Anno 1537. in Exegesi contra confessionem Augustanam ad Art. 5. prolatis Lutheri verbis, quibus tradit pœnitentes ex timore præcepti, & dolore damni indignè absolvi, post multa tandem contra Lutheri asseclas concludit pag. 30. Sic absolvent non est irretire: quod ubique fere nobis objiciunt adverbarii. Nullo etiam loco, erit Gabriel Biel Tridentino antiquior, qui ex sua & aliorum sententia sic loquitur in 4. dist. 12. q. 2. art. 1. opin. 3. Quandoque dispositio illa prævia non est sufficiens, sed dispositio quasi remota, & hanc vocant Attritionem seu pœnitentiam informem, & illa non sufficit ad peccati remissionem: sed superveniens Sacramentum supplet imperfectionem illius Attritionis, & confert peccatorum remissionem & gratiam. Explicat autem illius Attritionis insufficienti in fine Sacramento, per hoc, quod non fiat propter Deum tanquam finem ultimum, sed propter amorem sui, quia peccata sunt inductiva pœnæ, aut impeditiva gloriæ.

Ignotus esse potuit Ruardus Tapperus nobilis Doctor Academiæ Lovaniensis, qui suum opus absolvisse debuit ante Tridentinum, licet postea vulgaverit, cum Tridentini mentionem non facit, sed solum Florentini. Is autem Art. 4. Attritionem quam definit displicentiam peccati ex timore pœnarum, pag. 111. aperte tradit idoneam esse dispositionem ad Sacramentum Baptismi & pœnitentiæ, ac si doctrina esset satis eo tempore communis. Et ne hic prolixior sim, videri potest in eandem sententiam Aristhodorensis in 4. tract. de Sacram. pœnit. p. 265. Hervæus in 4. dist. 14. q. 1. Et ante annos circiter trecentos Guido de Monte Rocherii tr. 2. de Concris. cap. 1. Denique non est cur Lutherum illam doctrinam coævus sibi Theologis sine causa exprobrasse dicamus, si ante illum vix unus alter vè extiterit famosus istius sententiæ patronus, uti aliqui nobis persuasum cupiunt.

Quinimò ex ista paucitate Scriptorum, quæ prætenditur fuisse pro hac doctrina ante Tridentinum, breviter enervo omnem interpretationem ex historia Cardinalis Pallavicini, contra sufficientiam attritionis formidolosæ. Nam si tam pauci ante Tridentinum

tinum pro illa sententia suffragium tulerunt, & tamen post cognita Concilii decreta teste Alexandro VII. cœpit illa esse communior inter Theologos, quorum aliqui etiam Synodo interfuerunt, necessarium profecto est illos ex actis Concilii omninò collegisse, pro Attritionis formidolosæ sufficientia in eo absolute pronuntiatura fuisse.

Si quæras quam sit certa & evidens ista collectio? Dico Scrip-
toribus non paucis visam esse adeo evidentem, ut non dubita-
verint (ante decretum Alexandri VII.) articulis definitis illam
annumerare. Alii enim aperte pronunciant doctrinam hanc pro
attritione formidolosâ à Tridentino declaratam esse *sess. 14. c. 4.*
Alii etiam scripserunt sine temeritate negari non posse. Alii à Tri-
dentino expressè definitam. Alii oppositum videri Tridentino
apertissime repugnare. Denique ipsa Generalis inquisitio Hispani-
niæ hanc propositionem, *Confessio ex solo pœnarum metu facta,*
& non etiam ex amore Dei, nulla est, adeoque iteranda,
graviter reprobavit, non sine interminatione censuræ. Ego cen-
suras minimè attingo, & aliud non addo, quàm doctrinam pro
sufficientia attritionis formidolosæ ex dictis videri adeo securam,
ut amplius de ea prudenter dubitari non possit. Oportandum est
ut advertant sedulò pauci Recentiores, qui ab isto communi sen-
su & semita recedunt, quot, qualesquæ Doctores deserant, &
quos viæ suæ duces sequantur.

Sed nolim me, & alios qui id optant propterea dici aut haberi
Hostes Charitatis, ut aliqui non benevolè exprobrant. Hortamur
assiduò, consulimus, suademus, tota laterum contentione
ubique prædicamus, ut quisque in quovis opere & multo magis
in Sacramento pœnitentiæ totis animi viribus ad Charitatem
connitatur. Nec tantum ad illam dilectionem dilutam, tenuem,
& imperfectam quam adversarii requirunt, sed etiam ut Charita-
tem perfectam, imo perfectissimam, ac Seraphicam habere con-
tendant. Quorsum ergo nos *Hostes Charitatis*? Quia nolumus
illos ad tartarum damnare, qui cum solo timore ac tremore ju-
stitiæ divinæ, aut cœlestis gloriæ amittendæ, aut gehennæ à Deo
infligendæ cum spe veniæ, & sincero emendationis proposito ad
pœnitentiæ Sacramentum accedunt. Hostes, inquam, sumus
Charitatis, quia censemus non recedendum à veritate doctrinæ
quam ipse Christi Vicarius Alexander VII. disertè pronunciat
esse nunc inter Theologos communiorem, & non accedendum
ad paucos, qui hoc tempore viam aliam, & minimè tritam in-
grediuntur. Hanc viam dum recusamus, etiam si tradiderimus

DEI & proximi obsequio nos ipsos & labores, & vigiliis, & studia, & facultates omnes animi & corporis, necesse erit nos proclamari, Hostes pessimos & inimicos Charitatis. Hæc saltem opprobria ut æquo animo pro veritate sustineamus, spero nobis non defuturam illam, qua omnia sufferet, Charitatem.

Q U Æ S T I O XXII.

An teneantur ullo præcepto Parochiani diebus Dominicis & festis interesse Concioni in propria parocia, sic ut non satisfaciat qui solas Regularium Ecclesias frequentat.

HÆc controversia nostro tempore magnâ partium contentione disceptatur, aras enim & focos verè concernit, & omnes Republicæ Christianæ partes involvit. Agitur imprimis de Clerici sæcularis templis, & emolumentis, litigatur de Regularium præcipuis muniis, ac privilegiis. Disceptatur denique de totius populi Christiani immunitate à vinculo præcepti, quo ædes parochiales verbi DEI prædicationem frequentare cogantur.

Hinc est quod hæc quæstio sæpius excitata, sæpius sopita, nuper Lovanii, ex tenui scintilla, in novum repente litterarum contentionis incendium eruperit. Fomitent huic contentioni subiecit Concionator in templo D. Jacobi, qui Auditores suos admonuit de reatu peccati, quem omnes incurrunt, qui in templo propriæ parociae verbum Dei audire omittunt. Non leviter offendit ea denunciatio plerasque Regularium familias, atque extemplo contra hanc doctrinam excusa Pontificum diplomata ac decreta valvis affixerunt, suaque jura ac privilegia populo præ nostris exponere cæperunt. Contra hos prodiit sine mora libellus inscriptus, obligatio audiendi verbū DEI in parochiis, clare demonstrata. Huic demonstratori opposuit vir eximius ex ordine S. Augustini Exhibitionem canonum, quibus obligationem illam doctissime oppugnat. Non multo post tempore idem Demonstrator sub nomine Christophori Philalethis reposuit libellum quem inscribit, Justam defensionem contra illam Canonum exhibitionem. Sed contra hunc Philalethem aperta fronte suam Canonum Exhibitionem novo Responsō stabilivit idem Eximius Pater Christianus Lupus ex ordine Sancti Augustini, edito mense Decembris Anno 1674. Verum

ne pedem à campo retulit Philalethes, qui pro sua causa postea vulgavit, Deductionem Juris Parochialis &c. Anno 1675. Atque ita hactenus mutuus partium & argumentorum confictus, ad hujus causæ cognitionem omnium pæne animos ac studia concitavit. Hic præcipua tantum utriusque partis argumenta breviter proponens, causæ judicium, prout debeo, aliis integrum relinquo.

Assertores obligationis confluenti ad concionem propriæ paræciæ præcipuum causæ suæ momentum petunt ex verbis Concilii Tridentini Sessione 24. cap. 4. de Reformatione. *Monet Episcopus populum diligenter, teneri unumquemque parochia sua interesse, ubi id commodè fieri potest ad audiendum verbum Dei.* Contendunt enim Concilium dum pronuntiat, unumquemque teneri, præcepti vinculum imponere voluisse, unde inferunt nemini licere sic aliena templa frequentare, ubi absit à concione suæ paræciæ.

Respondent ex adverso Regulares, per illa verba nullam importari obligationem conscientiæ, sed tantum aliquam decen-
tiam & honestatem, ut aliquando ad verbum Dei audiendum quisque in propria parochia compareat, præceptum verò incumbere ne quis ex contemptu eam adire negligat. Idque confirmat primò, quia nulla veritatis specie dici potest, quod voluerit Concilium generaliter unumquemque fidelium strictò præcepto adstringere, ut verbo Dei audiendo intersit, multò minus ut debeant omnes in unum paræciæ suæ templum compingi, quod plerumque nec mediæ gregis sui partem simul intra sua repagula complecti potest.

Confirmant secundo, quia Concilium disertè addit, *ubi id commodè fieri potest*, quod declarat fidelium oportunitati ac devotioni relictum esse, sive Regularium, sive aliorum conciones frequentare His autem neque commodum, neque opportunum est, relicto templo viciniori, aut concionatore aliquando præstantiori, aut magis forsan ad animæ suæ profectum accommodato, ad unicum in tota urbe præconem, & templum adstringi. Neque refert si dicas, liberum esse, ubi suæ obligationi in parochiali satisfecerint, alia etiam templa frequentare; nam hoc ipsum, cum plerisque nec commodum, nec integrum esse solet, satis demonstrat illam obligationem neque verbis, neque menti Concilii consentaneam videri.

Confirmant tertio, ex declaratione summi Pontificis Pii V. in Bulla *Essi mendicantiis*, data post Tridentinum Anno 1567. 17.

1, Kal. Junii, quæ sic habet: Fratres Mendicantes Missas, & divina
 2, officia hujusmodi, etiam à diebus Dominicis vel festivis, et
 3, am antequam Rector Parochialis Ecclesiæ celebravet, cele
 4, brare & facere; & quando eis videbitur, etiamsi tunc in Ec
 5, clesia Cathedrali prædicatur, prædicare, ac etiam quoscum
 6, que utriusque sexus fideles totius anni tempore illas, & illa
 7, in Ecclesiis Fratrum hujusmodi audire possint; ipsique Christi
 8, fideles ullatenus de super molestari, aut impediri per locorum
 9, Ordinarios, seu Rectores Parochialium Ecclesiarum, aut alios
 10, quoscunque ullo pacto, causa vel occasione non valeant, sed
 11, debeant: sed præfati Christi fideles audiendo Missas, & alia di
 12, vina officia in Ecclesiis Fratrum hujusmodi diebus Dominicis
 13, aut festis, præcepto Ecclesiæ de illis audiendis satisfacisse cen
 14, seantur.

Declarationi adeò manifestæ nihil videbatur posse opponi.
 Non dubitant tamen aliqui contendere ipsum Pium V. in Con
 stitutione sua: *Romani Pontificis*, diploma illud revocasse. Re
 spondent Regulares, id nullam habere veri speciem. Siquidem
 in ea aliud non decernit quam, *Decretum Concilii Tridentini de Ap
 probatione Regularium audiendi confessiones secularium præposito
 rum faciendam, observari debere in omnibus Regularium quorumvis
 Ordinum etiam mendicantium, non obstantibus Constitutionibus &
 Ordinationibus Apostolicis, ac nostris litteris prædictis &c.* Hic re
 vocat Pontifex suam Constitutionem, quoad Confessiones secu
 larium non audiendas sine Ordinarii examine, & approbatio
 ne. Nihil hoc habet commune cum præsentis quæstione, quæ est
 de Concione, & Missa in Parochiali templo audienda. Adducunt
 tamen adversarii aliam istius diplomatis revocationem per Pi
 V. successorem Greg. XIII. quæ incipit: *In tanta*. Sed hanc fuisse
 publicatam negat Author *Analectorum cap. 13.* affirmat fuscè Phi
 lalethes in *Obligatione Audiendi &c. cap. 5. pag. 33.*

Constitutioni Pianæ addunt Regulares in eandem sententi
 am alia Pontificum diplomata: & illud Pauli III. *Licet debitum*
 Anno 1549. concessum Societati Jesu, ubi decernitur, ut om
 nes Christi fideles in Sociorum Ecclesiis conciones, Missas, &
 alia divina officia audire, & Ecclesiastica Sacramenta recipere
 liberè & licitè valeant: *nec ad id, ad proprias Parochiales Ecclesi
 as accedere teneantur.* Huic verò constitutioni ne dicas deo
 gatum esse per Concil. Tridentinum, obstat Bulla Gregorii XIII.
Ascendente Domino, data Anno 1584. ubi de Apostolicæ pote
 statis plenitudine dictæ Societatis quæcunque privilegia, facultates

tates, exemptiones, immunitates, gratiæ & indulta à prædecessoribus (inter quos dilertè Paulum III, nominat) concessa approbantur ac confirmantur.

Accedit denique communis Doctorum, qui post Tridentinum scripserunt, sensus & interpretatio, ut Hesselii *in decalogum cap 14* Molani *ad decal. cap 9* Bonaciniæ *disp. 5. punct. 2. nu. 27.* Suar. *lib 2. de Rel cap 16. num. 6.* Azonii, Trullench, Molfesii, Leandri *part. 3. tract. 2. disp 2. q. 73.* apud quem alios longo ordine citatos invenies. Quibus addo Theses in ipsa Academia Lovaniensi præsentate Doctore Bajo, qui interfuit Tridentino, publice defensas anno 1580. & 1569. 24. Martii his verbis: *Etli melius sit audire sacrificium Missæ in Parochia propria, quam aliena, ad has tamen conditiones Ecclesiæ præcepto non adstringimur: & quanquam de Concione sacra audienda non habeamus expressum Ecclesiæ mandatum, videndum tamen esse ne piæ consuetudini, vel legi naturæ contraveniantur.* Ad extremum advertite Authorem exhibitionis Canonum sic Tridenti interpretari, ut *Parochiam propriam* intelligat, prout opponitur alienæ Parochiæ, atque ita contra Ecclesias Regularium nihil omnino actum, aut cogitatum fuisse contendit.

Ex his aliisque concludit ille pro Regularibus, communem fidelium praxim ac consuetudinem tam validis argumentis innixam, & ubique locorum tam diuturno usu roboratam, omnem oppositæ probabilitatis aut dubitationis umbram dissipare; nec aliam de verbo Dei in Parochia audiendo relinquere stricti juris obligationem, quam illam quæ est legis naturalis, quando alicui in fide, aut moribus necessaria est instructio, quam alibi commodius adipisci nequit. De his judicare alterius fori est: hæc nobis expositionis, non defensionis causâ in his & sequentibus adduxisse sufficiat.

QUÆSTIO XXIII.

An fideles satisfaciant præcepto Ecclesiæ, audientes Missam Dominicis & Festis diebus extra templa Parochialia, in solis Ecclesiis Regularium?

DE hæc quoque quæstione novam litem suscitaverunt, ac partem negativam recenter sustinuerunt quidam Pastores, præsertim in urbe Lovaniensi. Contra hos Analecta Privilegiorum pro Regulari-

gularibus edidit vir eximius ex ordine Prædicatorum in eadem Academia.

Argumenta pro parte negativa congerunt Domini Pastores ex jure tam antiquo, quam novo, & præsertim ex autoritate Concilii Tridentini Sessione 22. in decreto de celebratione Missæ *Monachis* (Ordinarii) *etiam eundem populum, ut frequenter ad suas Parochias saltem diebus Dominicis & majoribus Festis accedant.* Quod referendum volunt ad Missæ auditionem, cum in maxima parte illius Capituli de Missa agatur.

Idem volunt pridem constitutum à Sixto IV. in extravag. *Vicini illius. De Treuga & pace Quod, nempe, Fratres Mendicantium non prædicent populos parochianos non teneri audire Missam in eorum parochiis diebus festis & Dominicis, cum jure sit cautum illis diebus parochianos teneri audire Missam in Parochiali Ecclesia, nisi forsitan ex honesta causa ab ipsa Ecclesia se absentarent.*

Respondent Regulares, semper honestam causam esse, majorem devotionem, aut commoditatem audiendi Missam in aliis Ecclesiis: adeoque per hanc clausulam fidelium libertati relictum esse, ut eligant sibi locum oportuniorem. Neque alia de causa prohiberetur esse hoc prædicari, quam ut lites & discordiæ, quæ tali prædicatione suscitatae fuerunt, deinceps sopirentur. Sæpe enim ipsa doctrinâ integrâ & intactâ permanente, concordia causa prohibetur eam publicè docere, aut prædicare.

Quod si quis pugnaciter urgeat verbis allegatis vim aliquam inesse majorem, quæ parochianis præcepti vinculum imponat: Reponunt facile Regulares, etsi talis obligatio verbis illis intenta fuisset, dudum illi derogatum esse per contrariam consuetudinem toto orbe receptam, & per declarationem Clementis VIII. aliorumque Pontificum decreta, quæ mox in medium proferrentur. Atque ita de præcepto Missæ audiendæ tractantes docent Barbosa, Portel, Navarrus citans S. Antoninum, ac Sylvestrum, & in eandem sententiam plures adducit Card. Lugo, & passim alii.

Jam verò contra obligationem frequentandi Missam in templo Parochiali proferunt Regulares aperta Pontificum diplomata: Omissis antiquioribus, manifestam ajunt esse declarationem Leonis X. Sancitam 13. Novembris Anno 1517. *Nos auctoritate Apostolicâ tenore presentium notum facimus, omnes Christi fideles utriusque sexus, qui (non contempto proprio Sacerdote Parochiali) in Ecclesiis Fratrum Ordinum Mendicantium Dominicis & Festis diebus Missam audiunt, satisfacere præcepto Ecclesiæ de Missa*

*Missæ audienda, nec in aliquam labem mortalis peccati, pœnam vè
incurrere. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscun-
que etc.*

At opponunt Adversarii, hanc Constitutionem Leonis revo-
catam esse per locum ex Tridentino supra citatum, aut Bullam
subsequentem Gregorii XII. Verùm supra ostensum est, ipsa
Tridentini verba pro Missa parochiali nullum præceptum impor-
tare, quo possit declarationi Leonis adversari. Ad constitutionem
Gregorianam quod attinet, neque meminit illa decreti Leonis,
neque ullam continet clausulam quâ illi derogatur.

Quin & hanc esse mentem sensumque Ecclesiæ, declaratur
ex posteriori decreto Clementis VIII. edito 22. Decembris An-
no 1592. ad terminandam litem, quam Parochi Duaceni Re-
gularibus intendebant, & ibidem hoc tenore publicata fuit *Præ-
senti nostro decreto Sancimus, licere Sacularibus Christi fide-
libus universis, libere Missas diebus Dominicis, & aliis Festis audi-
re in Ecclesiis tam fratrum Prædicatorum, quam aliorum Mendicantium,
nec non Collegii Societatis IESU juxta illorum privilegia & antiquas consuetudines.*

At, inquit, in decreto Clementis nulla extat mentio Tri-
dentini, requiritur autem expressa mentio ut derogetur decreto
Concilii generalis. Sed contra primò, verba decreti satis de-
clarant Tridentinum nihil statuisse, quod in hac parte abole-
ret Regularium privilegia, sed potius ea post Concilium in suo
vigore permanisse, dum in eo disertè declaratur licere diebus
Dominicis & Festis missas audire in templis Regularium, *juxta
illorum privilegia, & antiquas consuetudines.* Secundò, valida
esse Pontificum indulta etiam sine mentione aut clausula ex-
pressè derogatoria concilii, declaravit Sacra Congregatio in
questione mota contra valorem Privilegii cujusdam; concessi
congregationi Oratorii S. Mariæ in Vallicella à Sixto V. Anno
1586. defectu clausulæ qua derogatur Tridentino, cui privile-
gium illud erat contrarium. *Congregatio Concilii censuit, si hu-
jusmodi privilegium fuit, ut proponitur, à Sede Apostolica conce-
sum, utique esse omninò observandum, quantumvis nullam deroga-
tionem, aut mentionem Concilii Tridentini contineat.* Refertur autem
hæc declaratio in Compendio privil. Fulienf V absolutio quo
ad saculares §. 9. Idemque ex professo docet Portel. in *Addit. V.
Trid. & Rodrig. som. 3. 9. Regul. 7. 8. n. 1.* citans Archidiaconum,
ac Innocentium. Neque volunt de hoc dubium moveri Universi-
tates, & Capitula, dum de suis Privilegiis agitur, quorum aliàs
non pauca vacillarent.

Alia etiam via Clementinam hanc Constitutionem labefactare conantur, dum volunt eam agere de Missa libera, sive non præcepta, sic ut in superaliam ex præcepto fideles in suis Parochiis audire teneantur.

Sed proponunt Regulares istam expositionem ab omni veri specie abhorretere. Nullis enim opus erat privilegiis Apostolicis, ut fidelibus præter Missam præceptam, alias pro arbitrio ubivis locorum audire liceret: neque Pastores pro re tam frivolalitem moverunt. Omnem denique in hac parte, totaque controversia dubitationem tollit Constitutio Leonis X. & Pii V. definiens omnes Christi fideles in Ecclesiis Mendicantium Missam audientes, per hanc Ecclesiæ præcepto satisfacere, ut supra retulimus.

At contra graviori tono assurgunt alii, ac contendunt, ipsam absentiam à sacro Parochiali conjunctam esse cum contemptu propriorum Sacerdotum, & Parochialium Ecclesiarum, quod in Bulla Leonis expressè prohibetur.

Hoc si ita esset, fateri oporteret, peccare non tantum populum, sed etiam Pontifices, qui venerandos Pastores, & de suo grege bene meritos per Regularium privilegia contemptui, aut ludibrio exponerent. At videant illi, ne se nimis facile læsos putent. Non illico contemnitur qui alteri in omnibus non præponitur. Placent Regularium templa, mores, & modestia, nec ideo displicent Pastorum Ecclesiæ ritus, & officia. Habent hi suam gratiam, habent Regulares suam. Non sine causa in domo Dei mansiones multæ sunt, ut ea multorum pietati se latius expandat. Si populi pietas, ad satisfaciendum Ecclesiæ præcepto, Parochialium templorum angustiis coercenda fuerit, mirum pluribus videtur, quorsum pro Regularibus omni ævo, tot populorum ac Principum impensis, tam amplæ ædes toto orbe extructæ, totque altaribus, ac paramentis exornatæ? An ut chorus tantum saxi caneret, & melius in vacuo templo psalmus resonaret? Adeo denique plerisque apparet illa obligatio tam à populorum consuetudine, quam doctorum sententia abhorretere, ut præter plures quos contra eum adducit Card. Lugo, Barbosa, Pasquilius, etiam novissime Leander tract. II. de præcept. Eccles.

disp. 20. plus quàm triginta Authores classicos enumeret,

qui æquo rerum æstimatori abundè satisfaciunt.

QUÆSTIO XXIV.

An satisfaciat præcepto annuæ Confessionis, qui quovis tempore, etiam Paschali, Regulari approbato confitetur?

NEGavit olim Joannes de Poliaco, sed à Joanne XXII. citatus, tam hunc, quàm alios errores revocavit, uti patet ex Pontificis ejusdem Extravagante inserta corpori Juris Canonici, *vas electionis. De Hæreticis.* Ut verò Regulares contra tales insultus deinceps tutos redderet, Ordinem Prædicatorum, ac Minorum, & eos qui cum illis in privilegiis communicant, ipsis Parochis, quoad potestatem omni tempore confessiones audicendi, æquiparavit. Eandemque Extravagantem insurgentibus de novo diffidiis Eugenius IV. Nicolaus V. & Sixtus IV. innovavit.

Instauratæ nihilominus sunt nostro sæculo antiquæ lites, quibus pridem opposita est nova Constitutio in Concilio Lateranensi sub Leone X. quæ incipit, *Dum intra.* In qua postea sic decernit: *Possunt illi (Regulares) per Episcopos & Prælatos super sufficienti lîteratura examinari: talibusque presentatis, admissis, vel etiam indebitè recusatis confitentes, constitutioni quæ incipit, Omnis utriusque sexus, quoad confessionem duntaxat, satisfecisse censeantur.*

At lapsu temporis perripit hos obices novus aliquorum impetus, & in urbe primum Duacena Belgium invalit. Sed illum valide repreffit Clemens VIII. in Brevi superiori capite citato, quo decernit Sæculares Christi fideles, *Privilegiatis idoneis approbatis & ab Ordinario peccata sua etiam quadragesimali, & paschali, & quovis alio tempore confiteri licitè posse.*

Instant tamen alii, acriterque contendunt hæc ita intelligenda esse, ut juxta caput, *Omnis utriusque sexus*, omnis sæcularium confessio, & maximè annua, possit fieri Regularibus, tantummodo de licentia proprii Sacerdotis, alioqui ut Ecclesiæ præcepto satisfiat denuò iterandam; idque juxta decisionem quandam Martini V. quam refert Major *dist. 17.*

Opponunt Regulares Bullam contrariam Alexandri IV. *Non sine multa:* quam refert Bzovius ad annum 1257 n. 5. ubi expresse additur id fieri posse, *Sacerdotum Parochialium assensu minime requisito.* Diploma verò Martini V. quo hæc licentia requiritur, receptum fuisse negat Sylvius in *Supplemento q. 8. n. 4.*

q. 3. Quidquid de eo fit, respondent Regulares limitationem illam ab aliis Pontificibus Martini Successoribus, & à generali Concilio Lateranensi sub Leone X. penitus ablatam esse, & privilegia cum clausulis derogatoriis plenum robur accepisse.

Idque confirmant ex eo, quod quoties deinceps hæc controversia mota est, sacra Congregatio Interpretum Tridentini pro Regularibus sententiam tulerit. Inter alias extat illa quæ lata est pro Patribus Societatis diocesis Lingonensis, ab Episcopo eius promulgata 22. Septembris 1624. *Oratores semel approbati ad confessiones secularium audiendas, possunt omnium confessiones audire etiam infirmorum, quolibet anni tempore, etiam paschali, absque eo quod parochi, & Canonicorum licentia habeantur.*

Postea Anno 1644. cum turbæ fuissent concitatæ à Burdegalensibus adversus Regulares, de Confessione ac communione paschali, & ab utriusque administratione tempore quindenæ paschali illos omnino prohiberi contendissent; Congr. sine dubitatione Regularibus causam adjudicavit in hac forma: *Instantibus Regularibus civitatis Burdegalensis die 9 Julii Anno 1644. Sacra Congregatio Em. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum post maturam discussionem censuit Archiepiscopum Burdegalensem non posse prohibere Regularibus habentibus privilegia Apostolica, ut à Dominica palmarum usque ad Dominicam in Aprilibus inclusive administrare non valeant personis secularibus Sacramentum Confessionis. Et ne quid porro contra hanc sententiam attentari possit, eam ad verbum suæ Sanctioni quæ incipit, *Exponi nobis fecerunt* Anni 1645. 7. Februarii inseruit Innocentius X. subdens: *Decretum præinsertum Apostolica auctoritate tenore præsentium confirmamus, & approbamus &c.* Similem decisionem Sacræ Congregationis in lite à Salernitanis de eadem questione mota, refert Fagnanus ad Cap. *utriusque sexus*. Jam verò, inquiunt Regulares, quid videri potest magis à ratione alienum, quam quod possit Episcopus aut ipse Parochus cuivis approbato potestatem dare, excipiendi annuam Confessionem quæ præcepto satisfiat, & interea controversiam moveri, an ad eundem effectum sufficiat à summo Christi Vicario facultatem Regularibus concedi, & vices proprias illis delegari? Nam ut docet S. Thomas Opusc. contra impug. Relig. cap. 4. *Sacerdos proprius, non solum est Parochialis, sed etiam Episcopus, vel Papa, ad quos etiam magis pertinet extra ejus quæritur ad Sacerdotem. y. de quæ**

de qui confessus est Episcopo, vel habenti vices ejus, confessus est proprio Sacerdoti.

Colligunt igitur ex Angelico Doctore non debere Pastores, sibi tantum *Proprii Sacerdotis* nomen vindicare, sed per hoc intelligi etiã quemlibet, cui supremus in terris Pastor suas vices delegavit. De hoc si quis fulius edoceri velit, adeat Rebuffum in cap. *Omnis utriusque sexus* Calderinum *Concil.* 37. Majorem, Gabrielem, Almainum, Vivaldam, Gamachæum, Ysambertum, & inter recentiores consulat Chassiang, *tract. 1. cap. prop. 3. & 4.* qui plures adducit authores, qui in eo quem tradidit sensu *Proprii Sacerdotis* nomen usurpandum docent.

Sed ut hi silerent universi, pro sua reverentia audiendus esset solus Clemens X. qui in Decreto quod incipit: *Superna*, edito Anno 1670. litem omnem aperte diremit, dum decernit. Religiosos ad Confessiones sæcularium semel simpliciter approbatos, posse in diœcesi Episcopi approbantis quovis anni tempore, etiam Paschali, & quorumcunque etiam infirmorum confessiones audire, absque ulla parochorum, vel ipsius Episcopi licentiã. Et eos qui dictis Religiosis simpliciter approbatis paschali tempore confessi fuerint, constitutioni quæ incipit, *Omnis utriusque sexus*, quoad confessionem duntaxat satisfecisse censendos.

QUÆSTIO XXV.

An valide, aut licitè possit Episcopus Regulares ad sæcularium Confessiones absolutè approbatos, propriã auctoritate pro libitu ad novum examen sub pœna suspensionis adigere, aut approbationes à Prædecessore legitime concessas revocare?

NON desunt pauci ex multis Prælati, qui hanc sibi potestatem vindicarunt, & inde non modicas in sua diœcesi turbas concitarunt. Nituntur hi clausulã Bullæ Pii V. quæ incipit *Romani Pontifices*, ubi ita decernit. *Voluntas eos* (Regulares Mendicantes) *qui semel ab Episcopis suis prævio examine approbati fuerint, ab eodem Episcopo iterum examinari, ab Episcopo autem successore pro majori conscientia sua quiete examinari de novo poterunt.* Est quoque ejusdem tenoris constitutio Urbani VIII. *Alias à nobis*, quæ legitur apud Barbosam lib. 1. *Iur. Eccles.* cap. 43. Ex his, & aliis ejusdem formæ Pontificum decretis confi-

conficiunt dictam potestatem Episcopo saltem Successori, suo jure competere.

Verum ex adverso demonstrant Regulares, per has Constitutiones, ad instituendum novum examen, aut approbationem pro arbitrio successoris revocandam, nihil omnino potestatis acquiri. Id enim juris allegati Canones tunc tantum Episcopo concedunt, quando constat examen *pro majori conscientia quiete* illi necessarium esse. Requiritur igitur justam causam & defectum aliquem satis exploratum ex parte personæ approbatæ, qui Episcopi conscientiam merito extimulet, non solam ejus voluntatem, aut causam merè imaginariam. Quod si aliunde constare possit, personam ante approbatam, ad confessiones excipiendas satis idoneam esse, non est justa Episcopi inquietudo, nec subest causa legitima ut possit confessarius ad Examen revocari. Cum enim habeat Sacerdos Regularis ad Sacramentum poenitentiae jurisdictionem à Sede Apostolica concessam, & approbationem Ordinarii à Tridentino requisitam, jam ipsi acquisitum est jus omni ex parte absolutum ad exercendum potestatem legitime possessam: ac proinde ab illius exercitio absque legitima causa, solo prætextu pacandæ conscientiae, sine injuria deturbari non potest. Non enim habet se approbatio per modum gratiæ arbitrariæ, sed est legitima judicis sententia, quam non potest is qui eam tulit, aut alius, sine nova causa revocare. Hinc non tantum injustam, sed etiam invalidam esse in casu nostro hanc approbationis ritè concessæ retractationem; docet Card. Lugo de Poenit. disp. 21. sect. 3. n. 64. Bossius de Jubil. sect. 3. cap. 2. §. 4. Portel. V. Confess. present. Bordonus tom 1. Resol. 36. num 3. Leander de Poenit. tract. 5. d. 11 quest. 85. Lezana Consult. 40. n. 1. ubi in eandem sententiam adducit Peyrinum, Suarez, Pasqualigum Palaum, & plures ex antiquioribus.

Roboratur hæc doctrina ex pluribus Summorum Pontificum declarationibus ac decretis, quæ vetant imprimis Episcopo Conventum aliquem integrum propriâ authoritate à confessionibus sæcularium audiendis suspendere, aut ad aliud examen absque nova causa compellere: imò etiam ullum Regularium in particulari à se absolutè approbatum ad hoc adigere, nisi nova causa, & ad confessiones spectans postea intervenerit. Necessaria est ratio de Episcopo successore, nisi quod hic facilius possit dubitare, an approbatio, non à se, sed à suo prædecessore concessa, fuerit legitima & persona ad confessiones excipiendas satis idonea. Constanti verò ea quæ disserui de Episcopo appro-

approbante ex Bulla Pii V. *Esti mendicantium num.* 41. & Bulla Romani Pontificis, cum adjuncta Sacræ Congregationis declaratione; nec non ex alio ejusdem Congregationis decreto, expedito 20. *Novembris anno* 1615. quò statuitur Archiepiscopis, Episcopis, aliisque locorum Ordinariis, ad quos Confessores approbandi jus spectat, Confessarios Regulares alias ab ipsis liberè approbatos, ab audiendis confessionibus suspendere post hac minimè licere, nisi ex nova causa, eaque ad Confessiones ipsas pertinente, aut ob non servatum Interdictum ab ipsis Ordinariis positum. Eiusdem tenoris est Bulla Innocentii X. *Cum sicut accepimus*, data 16. *Maii anno* 1648. quæ decernit, Regulares alias liberè ab Episcopo, prævio examine, approbatos ad audiendas confessiones personarum sæcularium, ab eodem Episcopo suspendi non posse sine nova causa, eaque ad Confessiones ipsas pertinente.

Quinimò, quoad Episcopum successorem. Gonzales *ad Regulam* 8. *Cancellaria*, refert Declarationem Cardinalium in hæc verba: *Episcopus non potest examinare approbatos à suo Antecessore, nisi post promotionem aliqua nova causa superveniat: quod si data sit causa Successori dubitandi de capacitate antea approbati, non potest eum de quo dubitat, suspendere ante examen cum sit in possessione, sed debet illum ad examen revocare.* Præterea plura alia decreta & decisiones, quas hæc controversia, mirum quam sæpè renovata, pro Regularibus extorsit. Qualis fuit pridem illa contestatio inter Episcopum Brugensem & Regulares suæ diocesis; quos à Prædecessore simpliciter approbatos, cum ad novum examen adigere vellet, præcepit illi autoritate Apostolica Illustrissimus tunc in Belgio Præfatus, ut Regulares à suorum privilegiorum usu non impediret, ac tergiversantem ad gravem mulctam condemnavit, per sententiam datam 16. *Augusti Anno* 1590. Donec tandem Episcopus desistit, & Regularium privilegia agnovit, per transactionem Concilii Regii diplomate Bruxellis expedito confirmatam.

Hanc litem è Belgio tunc proscriptam, Tornacum nuper revexit Episcopus ex Gallia illi diocesi impositus, qui suo edicto 24. *Aprilis anno* 1671. citavit omnes Regulares ad confessiones sæcularium approbatos, ad subeundum novum examen à die 20. *mensis Maii*, revocans eo elapso omnes approbationes administrandi Sacramentum Pœnitentiæ, sive per suos prædecessores, sive per Vicarios generales concessas: sed conatus ille novus ma-

jorem molestiam quam progressum habuit. Nec alibi hujusmodi procellæ pacatiorem exitum retulere.

Declaratur generaliter quas Pœnas incurrant, qui concessa Regularibus privilegia impugnant : aut, qui violant debitam Episcopis reverentiam.

AD demonstrandum Pœnas in hac parte ab Ecclesia constitutas, pauca tantum ex multis Conciliorum ac Pontificum decretis in medium proferenda. Satis disertè eas pœnas ac censuras exprimit Bulla aurea quæ incipit, *Sacro Prædicatorum*, edita à Sixto IV. Kalendis Augusti anno 1479. quæ sic pergit. Inhibentes districtius ipsis locorum Ordinariis sub interdicto ingressus Ecclesiæ, & suspensionis à regimine, & administratione suarum Ecclesiarum, ac Parochialium Ecclesiarum Rectoribus, & aliis quibuscunque, sub Excommunicationis latæ sententiæ, & privatione earundem Ecclesiarum Parochialium, & omnium aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum quæ obtinent; nec non inhabilitationis ad illa, & alia in posterum obtinenda. Pœnis, eo ipso qui contra fecerint incurrendis, ne personis quibuslibet Ecclesiasticis vel sæcularibus, in genere vel in specie, directè vel indirectè aliquid inhi-beant, præcipiant, ordinent, vel statuunt, quominus Ordines prædicti, illorum domus, & professores prædictis gratis eis concessis liberè uti possint : Gratias illas prius recensuit, scilicet, Concessionem, indulgentias, & peccatorum remissiones, immunitates, exemptiones, facultates, privilegia, & indulta spiritualia & temporalia, qualiacunque sint, & à Prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus prædictis, & à nobis aut aliis auctoritatem habentibus concessa.

Pœnas easdem renovat, & alias adjungit Leo X. in solemnibus diplomate quod incipit, *Exponi nobis fecerunt*, cujus authenticum apud Recollectos Burdigalæ servatur. In quo postquam recitantur molestiæ modernis non dissimiles Regularibus, ac præsertim Recollectis illatæ, mandat Pontifex districtè Ecclesiæ Prælati, aliisque, ut ipsis sua privilegia integra, & inviolata conservent; atque ita pergit. Constitutiones prædictas, & dictorum Fratrum privilegia eis inviolabiliter observanda, sub pœnis & censuris in dicti SIXTI Prædecessoris inhibitione contentis, moneatis, & præcipiatis. Inobedientes verò legitimis super hoc habendis processibus, censuras & pœnas prædictas incurrisse declaratis, & declaratos publicè nuntiatis, aut nuntiari faciatis, ut tales ab omni

ab omnibus arctius evitari mandetis, & alia faciatis, quæ in præmissis fuerint quomodolibet oportuna, invocato etiam ad hoc quando opus fuerit auxilio brachii sæcularis. Reliquas verò personas tam Ecclesiasticas quam sæculares, cujuscunque status aut conditionis existant, qui Rectoribus Parochialium Ecclesiarum in præmissis contra Fratres prædictos favorem, auxilium, aut consilium præbere præsumperint, per censuras Ecclesiasticas, & alia juris opportuna remedia, monitione præmissâ, districtius coercetis, & ut à talibus in futurum caveant, prohibeatis.

Qui hæc cupit fusius deducta, innovata, extensa, legat diploma Pauli III. *Cum inter cunctas*, anni 1545. Et, *Licet debitum*, anni 1549. Adeat Bullam Pauli IV. *Ex clementi*, anni 1557. Consulat Constitutionem Pii V. *Dum indefessa*, anni 1571. Expendat Sanctionem gravissimam Gregorii XIII. in Bulla *Ascendente Domino*, anni 1584. ubi contra impugnatores Instituti, & privilegiorum Societatis Jesu statuuntur plures pœnæ, ac censura Sedi Apostolicæ specialiter reservatæ.

Nec est quod aliquis existimet se ab his censuris, & pœnis immunem esse, eo quod ipse interpretetur Apostolica privilegia suo facto non adversari. Advertat ille per Canones Ecclesiæ legitimam privilegiorum interpretationem soli Sedi Apostolicæ reservatam esse. Id statuit pridem inter alios Clemens IV. in diplomate quod incipit, *Ordinis vestri*, quod alii postea Pontifices Paulus III. Urbanus VIII. ac Clemens X. eodem tenore saxerunt. Decernit autem Clemens IV. in his terminis, *Ne Archiepiscopi, Episcopi, & Prælati alii indulgentias, seu privilegia vobis ab Apostolica Sede concessa, si ve clara qua interpretatione non indigent, si ve dubia contineant, de cetero interpretari præsumant, auctoritate præsentium districtius inhibemus, volentes, ut cum ejus sit interpretari cujus est concedere, super hujusmodi dubiis, & obscuris, dictæ Sedis judicium requiratur.* Eandemque legem, ac legis rationem exhibent sacri Canones, ut illud Innocentii III. Cap. *Cum venissent, de iudic. Cum super privilegiis Sedis Apostolicæ causa versatur, nolumus de ipsis per alios judicari.* Rationem subdit Glossa 25. q. 1. *Ipsi namque soli valent Canones interpretari, qui jus condendi eos habent.* Denique postremus Pontifex Clemens X. prædecessorum suorum vestigiis insistens, in Bulla, *Superna magni*, anni 1670. decernit fore, *irritum & inane quidquid secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.*

Norunt scilicet universæ Ecclesiæ Moderatores supremi (quod fortè alii non æquè advertunt) quàm gravibus ex causis Religiosos Ordines Apostolicis indultis, ac privilegiis muniendos esse censuerint. Non ignorant quanto labore ac zelo in omni orbis parte Ecclesiam excoluerint, quanto martyrum Sanguine, quam copioso Apostolicorum virorum sudore eam irrigaverint; quantis studiis, ac vigiliis pro Ecclesiæ propagatione, hæresum extirpatione, & animarum salute, non tantum in Europa, sed in remotissimis orbis regionibus omnivæ se totos impenderint, hodieque impendant. Illi sanè haud satis benè de Deo, & Ecclesia mereantur, qui horum privilegia enervare, functiones opprimere, animos infringere, sibi decorum esse existimarent.

Neque minus improbandi forent Regulares illi, qui religiosæ submissionis immemores, non dubitent ultra facultatum suarum limites cum Pastoribus, & Prælatibus Ecclesiæ quasi ex æquo contendere. Pauci hujusmodi, Spiritu non Sancto impulsæ, sæpius improvidè destruunt, quod alii multo labore ædificant, dum ausu temerario utriusque Cleri pacem perturbant. Degenent certè illi à præclaro majorum suorum exemplo, quibus nihil antiquius erat, quam inter omnia Ecclesiæ membra institutam à Christo pacem, ac harmoniam conservare.

Quàm verò graviter universim delinquant, qui debitam Episcopis observantiam violare præsumunt, constat apertè ex Constitutione 26. Leonis X. quæ incipit. *Dum intra* : & sic pergit : *Eosdem insuper Fratres in virtute Sanctæ Obedientia monemus, ut eosdem Episcopos loco Sanctorum Apostolorum subrogatos, pro debita & nostra & Apostolica Sedis reverentia, congruo honore, & convenienti observantia venerentur.* Ex quibus verbis gravis delicti pœnam colligit Peyrinus in dictam Constitutionem §. 24. nu. 44.

Horum verò Episcoporum potestatem, & facultates ampliffimas, præsertim in Missionibus, recensemus inferius tract. 2. cap. 5. ubi de variis Missionariorum Facultatibus tractamus.

* *

*

RESOLUTIONES PARTICULARES
AD PASTORALE
MUNUS, PERSONAM, ET PRIVILEGIA
SPECIATIM PERTINENTES.

PRiუსquam accedamus ad functiones particulares Ordinis ac Jurisdictionis in singulis Sacramentis, quædam singularia ipsam Ministri personam præcipuè concernentia, hic breviter resolvemus.

QUÆSTIO I.

An una Ecclesia Parochialis possit duos simul Parochos habere?

RESPONDEO negativè. Quia etsi contingeret plures ad munia unius Ecclesiæ peragenda præfici, ille tantum esset Parochus qui suo nomine & independentè ab aliis curam illius Ecclesiæ administrat Et constat ex Jure canonico *cap. 1. de sponsa duorum* & Rotæ *decisione 489 n. 3 part. 1.*

Sed quæres? An Episcopus non possit unam Ecclesiam Parochialem habenti alteram conferre?

RESPONDEO, id posse quidem, sed post pacificam possessionem secundæ Ecclesiæ, statim vacat prima. Sic declaravit Sacra Congreg. Concilii, & tradit Barbofa *in summa Apostolic. 2. Decis. verbo, Parochialis Ecclesia collect. 55. n. 54.*

Sed Excipe apud eundem *num. 12.* Nisi per consuetudinem quæ 40. annis vigerit, Ecclesiæ duæ tanquam unitæ, semper uni, sine dispensatione collatæ fuerint: ita enim censuit S. Congreg. apud Zerolam *declar. 50.*

QUÆSTIO II.

An censeatur Parochialis Ecclesia vacare, si promoveatur illius Parochus ad Episcopatum titularem in partibus Infidelium, & in alicujus Episcopi Suffraganeum?

RESPONDEO negativè. Sic enim resolvit S. congregatio Concilii, die 14. Decembris 1601. quam refert Barbofa *collect. 552.* his verbis. *Parochialis obtenta ab eo qui à Sede Apostolica ad Episcopatum in partibus Infidelium existentem promotus est, ac eodem tem-*

QUÆSTIO III.

An possit Episcopus dispensare, ut quis ante annum 25. incep-
 tum obtineat Parochialem Ecclesiam?

Respondeo negativè cum communi. Quia Concilium gene-
 rale Lateranense Cap. *Cum in cunctis* §. *Inferiora*, requirit annum
 25. saltem inchoatum: Episcopus autem contra Concilii genera-
 lis decreta dispensare non potest. Ita etiam Azor. *part. 2. lib. 6. cap.*
5. §. 9. Navarrus, Barbosa, aliique. Totidem anni requiri solent
 in Adjutore qui Parocho datur: item in eo qui ad concursum
 Parochialis admitti possit.

QUÆSTIO IV.

Si ad Concursum, qui fieri debet pro conferenda Ecclesia Pa-
 rochiali, unus solus accedat tempore statuto, an debeat ille exa-
 minari, & si reperiatur idoneus, Parochia illi conferri?

Respondet affirmativè ad utrumque membrum Sacra Con-
 gregatio Concilii apud Nicolaum Garciam *de Beneficiis part. 9.*
cap. 2. num. 214.

Notat tamen idem Garcia *supra num. 220.* quando Beneficium
 Parochiale esset valdè tenue, illud absque concursu conferri pos-
 se, ex eadem Congreg. Concilii. *Vide de hoc praxin beneficiariam*
Pyrrhi Corradi utilia ex Cancellaria Apost. suggerentem.

QUÆSTIO V.

An in Parochialibus beneficiis, quæ Regularibus conferuntur,
 concursus institui debeat?

Respondeo negativè, Quia de his non loquitur Tridentinum
 ubi ad beneficia curata concursum requirit. Et ita concludit S.
 Congregatio his verbis: Hoc decretum de concursu, non habet
 locum in Beneficiis Regularibus, quæ Regularibus conferri con-
 suverunt. Et de hoc Breve Sixti V. adducit Rodriguez *in Privileg.*
Regul. Bulla 25.

QUÆSTIO VI.

An in Parochialibus jurispatronatus Laicorum requiratur exa-
 men per concursum, unius aut plurium qui præsentantur?

Respondeo negativè, dum tantum unus præsentatur, sed tan-
 tum examinandus est ab Ordinario, & si fuerit capax admitten-
 dus,

duus. Patet ex Tridentino *sess. 24. cap. 18.* his verbis. *Quod si ius patronatus Laicorum fuerit, debet qui à Patrono presentatus erit, ab eisdem deputatis, ut supra. examinari, & non nisi idoneus repertus fuerit admitti.* Ubi de requirendo concursu non fit mentio.

Quod si plures fuerint presentati, tunc requiritur examen per concursum inter solos presentatos. Sic expressè censuit Congreg. Concilii, apud Garciam, *de benef. part. 9. cap. 2. n. 256.* affert etiam decisionem Rotæ 30. Iunii 1587.

QUÆSTIO VII.

Parochus tenetur de more facere Professionem fidei coram Episcopo aut saltem ejus Vicario intra duos menses à die adeptæ possessionis. Quæritur, an si professionem illam omittat, incurrat pœnam amissionis fructuum?

Respondeo affirmative, ex præscripto Conc. Tridentini *sess. 24. de reform. cap. 12.*

Quæritur 2. an Ordinarius possit illi condonare fructus sic amissos?

Resp. negativè, Quia Ordinarius non potest dispensare in decretis Concilii, nisi in casibus sibi expressè permissis.

QUÆSTIO VIII.

Parochi tenentur ad Residentiam juxta Trid. *sess. 23. cap. 1. de reform.* Quæritur, an qui tenuem habet Parochiam, aut si in ea habitent tres, quatuor, aut paucissimæ personæ, teneatur etiam ad Residentiam?

Respondeo in utroque casu affirmative, Quia tenuitas aut personarum paucitas non tollit curam officio annexam, idque de secundo casu declaravit Congreg. Cardinalium apud Garciam *de Benef. part. 3. cap. 2. n. 179.*

QUÆSTIO IX.

Si Parochus habeat duas Ecclesias unitas, quæritur, una erit in qua debeat residere?

Respondeo, teneri residere in Ecclesia digniori: quod si dubitetur quæ sit dignior, residendum est in ea, quæ populum habet frequentiore: si autem una sit Ecclesia intra, & altera extra urbem, oportet residere in ea quæ intra urbem continetur. Ita casum hunc sæpius controversum resolvit Castropalaus *rom. 2. tr. 13. d. 5. puncto 2.* cum Garcia *declar. 14.* & Barbosa *de officio Parochi part. 1. cap. 8. num. 9. & 10.* qui referunt sic etiam decisionem esse à Sac. Congreg. Concii Tridentini.

Infuper addunt ex eadem Congregatione, si contingat duas Ecclesias ita videri pares, ut una præ alia neque sit dignior, neque frequentior, liberum esse Parocho pro sua residentia quam velit eligere.

QUÆSTIO X.

Quænam causæ Parochum à residendo excusent?

Respondeo cum communi, Illas causas excusare Parochum, quæ Episcopos à residentia pro tempore excusant, quæ tamen debent à proprio Episcopo in scripto approbari, ut disponitur in Tridentino *sess. 23. de reform. cap. 1.* Sic tamen, ut ovibus suis ita provideat, ut quantum fieri potest, ex illius absentia nullum detrimentum accipiant.

Quatuor verò sunt causæ quæ solent excusare. 1. Christiana charitas, ut est juvare aliam privatam Ecclesiam, lites dirimere, odia componere &c. 2. urgens necessitas, ut est curatio suæ ægitudinis, fuga hostium, aut alterius gravis injuriæ inferendæ. 3. Debita obedientia, ut si ipsi aliquod justum obsequium imperet Pontifex, ejus Legatus, aut Episcopus. 4. Utilitas evidens Ecclesiæ aut Reipublicæ, ut si pro necessaria reformatione conferat se ad superiorem, vel Synodum &c. de quibus fusius Azor *p. 2. l. 7. c. 4.* & Barbosa *supra cap. 8.*

Extra causas prædictas Tridentinum *sess. 23. cap. 1.* indulget Parochis, ut per duos sive continuos, sive interruptos menses possint abesse, etiam ad honestam animi relaxationem, modo id fiat absque ullo gregis detrimento.

QUÆSTIO XI.

An attento novo Jure Tridentini, possint abesse Parochi studiorum causa, ut olim licebat per quinquennium ex *cap. fin. de Magistris &c.*

Affirmat Navarrus, Toletus, Valentia & quidam alii. Sed probabiliter apparet responsio negativa; nec Episcopum posse illam facultatem concedere. Quia absentia ex causa studiorum, non videtur esse hoc tempore causa gravis, cum Parochi assumantur per concursum, adeoq; censeantur satis habere doctrinæ pro suo officio. Et in hanc sententiam plures Concilii declarationes adducit Garcia *num. 41.* inter quas hæc est quarta. *Congregatio die 22. Februarii 1590. censuit Parocho causâ studiorum non esse dandam licentiam, cum hodie per Concilium non admittantur, nisi per concursum magis idonei fuerint judicati.* Et ita docet Riccius. Gon-

Gonzales, Sanctarel, Alzedo, Candidus & Barbosa *de offic. par. part. 1. cap. 8. num. 27. etc.* Admittunt tamen plerique licere abesse ad docendum publicè Theologiam aut jus Canonicum in aliqua celebri Universitate.

QUÆSTIO XII.

An Episcopus possit obligare Parochos sub pœna Excommunicationis aut suspensionis ut doceant suos subditos doctrinam Christianam?

Respondeo, posse ut doceant per se, vel saltem per alios: idque tam ex jure divino, quam ex Tridentino colligit Rodig. *tom. 1. sum. c. 18.* Sanchez *lib. 2. sum. c. 3.* Castropalaus, Barbosa, Riccius *in decis. Curia Archiep. Neapol. part. 1. decis. 22.* ubi ait, de facto quendam Parochum suspensum fuisse ab officio suæ curæ per sex menses, eo quod suos rudimenta fidei non docebat.

Addunt non pauci, posse etiam Episcopum per censuras & pœnas compellere pueros & rudes incapaces, ut ad rudimenta fidei capescenda accedant. Ita fusius Fagundez, Perez, Sanchez, Rodrig. Paulus, Barbosa *de offic. Par. part. 1. cap. 15. num. 6.* contra Zecrolam *1. p. praxis. Episcop. verb. doctrina Christiana.*

QUÆSTIO XIII.

Quid potestatis & privilegii habeant Parochi circa dispensationem in Festis, & jejniis, & de aliis eorum Prærogativis.

Primò, Parochus potest concedere suis Parochianis licentiam laborandi in diebus Festis ad tempus, & ex causa legitima, quando Episcopum, vel Ordinarium facillè adire nequeunt. Hæc est communis Doctorum sententia, quàm tradit Suarez, Azor, Fagundez, Palaus, Machado, & Barbosa *de offic. Par. part. 1. c. 16. n. 6.* Qui addit. *num. 7.* quando causa laborandi dubia est, Parochum posse mutare hoc opus servile in aliam largitionem, quæ cedat in opus pium.

Secundò, Parochus habet potestatem, ex justa causa, & absente Episcopo & ejus Vicario, dispensandi in lege jejunii; uti admittunt passim Authores, contra Tabienam, Butrium, & Hostiensem.

Tertiò, Probabile etiam est Parochum posse, præsentè Episcopo, justa de causa, cum aliquibus in jejunio dispensare: sic contra plures docet Cajetanus, Durandus, Richardus, aliique, quos citat & sequitur Leander *part. 3. tract. 5. de jejunio disp. 10. qu. 10.*

Quartò, Docet idem *quæst. 12.* cum Thoma Sanchez, Pasqualigo, Joanne Sancio, aliisque, non solum Parochos, sed etiam vicariorum Vicarios posse ex legitima causa in jejunio dispensare, nisi à Parochis id ipsis prohibeatur.

Quintò, possunt Parochi etiam extra suam diœcesim audire confessiones suorum subditorum. Quia hæc jurisdictio non est contentiosa, adeoque non terminatur locis, sed personis, ut docet Barbosa cum pluribus quos citat *de offic. Parochi cap. 29 num. 5.*

Sextò, Parochi habent præcedentiam ante Ordines Regulares in Processione, Funeribus, & actibus hujusmodi publicis, ut fufius ostendit Barbosa *in sum. Apost. decis. collect. 557.* ex Constit. Clementis VIII. quæ incipit. *Docet Romanum Pontificem*; & ex pluribus aliis Pontificum decretis. Addit idem Barbosa Parochos certo modo gerere vices Episcoporum in cura animarum, quod tamen de jurisdictione fori externi, & pluribus aliis non intelligitur.

Alia hæc pertinentia inferius traduntur, ubi agimus de varia jurisdictione in absolute, & singulorum Sacramentorum ministracione.

RESOLUTIONES SINGULARES AD HÆRESIM,

Et Partes Hæreticorum, & curatores animarum ubique pertinentes.

Quoniam in hoc genere pro omni materia, & casu occurrere solito Resolutiones plurimas studiosè, & practicè deduximus, illas infra ad hujus tertiæ Partis finem commodius retulimus, ut ad Tractatus magis communes de Sacramentis, Peccatis, præceptis &c. minus interruptè procedamus, & Resolutiones istæ singulares ad unam classem redactæ, facilius in tractatu 6. simul ad manum habeantur.

TRACTATUS SECUNDUS,

DE

ABSOLUTIONE
SACRAMENTALI,

*Cum Variis tam Missionum, quam Aliorum
Facultatibus, Privilegiis, & casibus
reservatis.*

Potestatem Ordinis, & Absolutionis in Sacramento Pœnitentiæ à Christo institutam esse, & penes Sacerdotes in Ecclesia Romana inviolabili successione permanere probavimus supra in polemicis *part. 1. tract. 2.*

Hic autem scientiam ad illius muneris usum proximè requisitam tradere intendimus ante alia Sacramenta, quoniam, præ cæteris, Sacramenti Pœnitentiæ assiduus est in Ecclesia usus, & plurima ad praxim necessaria huc opportunè reducenda occurrunt.

CAPUT PRIMUM.

De Jurisdictione requisita ad Absolutionem Sacramentalem.

Disputant Theologi argumentis utrimque probabilibus, an Episcopis competat sua Jurisdictione jure divino, an Ecclesiastico. Nos hic in ordine ad praxim statuimus primò, Pontificem Romanum immediatè à Christo accipere Jurisdictionem sive potestatem ligandi ac solvendi in omnes Christi fideles, etiam in hæreticos per Baptismum Ecclesiæ mancipatos. Secundò, Episcopos, & quoslibet alios Præsules, ac Sacerdotes, omnem quam habent jurisdictionem mediatè à Christo, immediatè à Pontifice derivare, qui potest illam conferre, limitare: his positis.

Dico primò: Ut Sacerdos legitimè consecratus possit validè à peccatis absolvere, præterpotestatem Ordinis, requiritur etiam potestas Jurisdictionis, & in plerisque Approbatio Ordinarii.

Nam

Natur sine his Ordo tantum confert Sacerdoti potestatem ab solvendi remotam, absque determinatione ad certas personas quas possit tanquam suos subditos absolvere. *Jurisdictionis* enim Confessarii est potestas, quæ in foro conscientiæ in alterum tanquam subditum obtinetur.

2. In tribus tamen casibus quivis Sacerdos jurisdictionem obtinet, ut à peccatis absolvat, ex perpetua Ecclesiæ consuetudine. Primo, in articulo mortis ab omnibus peccatis validè absolvit. Secundo, Si Confessio sit de mortalibus à quibus antea pœnitens absolutus fuerat. Tertio, Si Confessio de solis venialibus instituat. Cum hoc tamen discrimine, quod secundam, & tertiam facultatem Ecclesia auferat Sacerdoti excommunicato, denunciato, & notorio percussori Clerici; primam autem omnibus relinquat, ne quis in extremo articulo hujus Sacramenti beneficium destituatur.

3. Dico secundò. Jurisdictio in foro pœnitentiæ, alia est *Ordinaria*, quæ ratione officii, quo fungitur, alicui competit: Alia est *Delegata*, quæ non vi officii sed ex Ordinarii concessione alicui communicatur. Jurisdictionem ordinariam habet Summus Pontifex in omnes Christi fideles: Episcopus & ejus Vicarius in omnes ad suam Diocesim pertinentes: Prælati regulares exempti in suos subditos: Parochi in omnes, qui in sua parochia habent domicilium, vel quasi domicilium.

Ad constituendum in aliquo loco domicilium, vel quasi domicilium, & animus & factum requiritur. Animus consistit in proposito permanendi in loco ad tempus anni non exiguum; factum in actuali habitatione.

Qui in duobus locis domicilium habet, censetur habere duas Parochias; ideòque potest in alterutra pro libitu Sacramenta suscipere. Si tamen habeat quasi domicilium in Diocesi à loco propriæ habitationis diversa, non poterit Ordines sacros suscipere ab alio quàm Episcopo proprii domicilii.

4. Vagabundi, qui nullibi versantur cum animo magnâ anni parte permanendi, ubique forum sortiuntur; ac proinde possunt cuivis Parocho, & Exposito confiteri.

Peregrini autem, qui suum alibi habent domicilium, dum absunt à sua Parochia, possunt alteri Sacerdoti exposito confiteri & Eucharistiam suscipere, etiam tempore Paschali: idque ex tacita Ordinariorum voluntate, communi consuetudine confirmata, uti hic testatur *Layman*, aliique. Tenentur tamen testimonium annuæ confessionis, & Communionis suo Parocho id postulanti exhibere,

5. Dico tertio. Qui habet ordinariam jurisdictionem à peccatis absolvendi, potest eam alteri Sacerdoti delegare. Delegatus autem non potest alterum subdelegare. Ratio hujus est, quia delegato tantum conceditur facultas exercendi jurisdictionem quoad suam personam: ergo si alteri eam committat, suam facultatem excedit: Sicut usufructus jus habet utendi re ad usum concessâ, sed non alteri ejus usum concedendi: hoc enim jus ad propriarium pertinet.

Excipe primò, nisi specialiter delegato concedatur ut possit subdelegare, uti communiter fit in delegato Pontificis, accedente partium consensu. Nisi fortè personæ delegatæ specialis industria electa esse videatur, uti fieri solet in causis gravioribus v. g. matrimonialibus, quas Curia Romana ferè solis Episcopis vel eorum Officialibus committere solet.

Excipe secundò, nisi alicui demandata sit universitas causarum, ita ut quasi ordinariò munere fungatur in causis omnibus certi generis, aut certo loco judicandis. Hinc resolvit *Henriquez*, aliique, si Episcopus Parocho, vel Provincialis suo Guardiano deleget facultatem absolvendi subditos à casibus reservatis, illos posse hanc facultatem alteri delegare ad certum casum reservatum, vel ad certam personam absolvendam.

6. Si alicui committatur vicarium Officium, cui jurisdictio annexa est, v. g. officium Parochi absentis, vel nondum in Sacerdotem consecrati, potest ille Vicarius unam vel alteram causam alteri subdelegare, sed non integram officii executionem. Nisi fortè alicui consuetudo, & consensus Parochi delegantis permittat id non minus à delegato quàm ipso Parocho præstari.

7. Dico quarto. Ad Jurisdictionem alteri conferendam non sufficit rati habitio in futurum sperata: Neque consensus pro præsentis rationabiliter præsumptus, si dum absolveret re ipsâ non adfuit. Ratio horum est, quia ad valorem Absolutionis requiritur ut Sacerdos eam conferens habeat actualem jurisdictionem in poenitentem; in utroque autem casu, tempore absolutionis deest actualis jurisdictio, quæ non habetur sine alterius consensu per signum externum cognito & declarato. Ac proinde Sacramentum Poenitentiae, cum fuerit semel invalidum, non potest per subsequentem consensum convalescere. Aliud est in cæteris Sacramentis, ad quorum validam administrationem consensus Ordinarii non requiritur excepto Sacramento Matrimonii.

8. Confessarii Ordinum Mendicantium accipiunt jurisdictionem

nem in foro conscientiae, non ab Episcopo, sed à Summo Pontifice, accedente Prælatorum suorum consensu, ad absolvendum omnes Christi fideles sæculares intra limites sibi præscriptos. Ille autem consensus in Missionibus, & itineribus ordinariè pro concessio supponitur, ubi non obstat alia aliquorum Ordinum consuetudo.

9. Dico quintò. Facultas audiendi Confessiones, aut absolvendi à casibus reservatis, per mortem concedentis non expirat Ratio, quia facultas illa est gratia, & beneficium actu concessum gratiam autè & beneficium Principis decet esse mansurum Reg. 16. in 6. Unde in praxi videmus Sacerdotem in cooperatorem Parocho assumptum, eo defuncto pergere in administratione Officii, quamdiu à novo Parocho non remouetur.

10. Facultas autem delegata ad jurisdictionem contentiosam in foro justitiæ, morte delegantis extinguitur, si delegatus ea jurisdictione nondum uti inceperit. Ratio, quia jurisdictio delegata ad justitiam, habet rationem mandati, non autem gratiæ & beneficii; mandatum autem expirat morte mandantis, quando non involvit gratiam in favorem alicujus tertii absolute concessam.

11. Sacerdos cum jurisdictione tantùm dubia illicitè absolvit nisi urgente necessitate: adjectâ tunc conditione, *in quantum possum*, & admonito pœnitente ut iterum confiteatur alicui certam jurisdictionem habenti. Expediit autem, ut tali casu pœnitens veniale aliquod adjiciat, in quod absolutio certò cadat validè & directè, in cætera saltem indirectè.

12. Si tamen ex ratione verè probabili resolvat se jurisdictionem in peccata pœnitentis habere, licitè absolvit. Ratio: Quia sic est practicè certus de actione licita: & plerumque Pontifex pro eo casu facultatem & jurisdictionem impertit. Id enim præstat Pontifex primò, quando error communis conjunctus est cum titulo colorato sive præsumpto: verbi causa, dum aliquis passim putatur esse Pastor, qui verè talis non est ob censuram vel alium defectum: vel si Parochus exponat Sacerdotem non approbatum, qui publicè approbatus existimatur. 2. Quando aliquis ex consuetudine, præscriptione, aut bona fide absolvit, & nescit potestatem suam esse revocatam, uti cum plerisque docet Sylvius, Navarr. Vasq. Sanch. Malder. Diana. p. 1. t. 13. r. 1. 2. Quando pro jurisdictione Confessarii satis aliis constat stare Doctorum sententiã verè probabilem. Nam in his casibus propter communem pœnitentium utilitatem Ecclesia confert jurisdictionem, & supplet

supplet occultum ejus defectum, si aliquis forte subesset, uti rectè docet *Suar. Card. Lugo. Diana part. 3. c. 4. r. 22.*

Quæres, An in partibus hæreticorum Missionarii etiam Regulares habeant jurisdictionem aut facultatem administrandi Pastoralia, ut est Baptismus, Extrema Unctio, Matrimonium?

De hac quæstione quia facilè non est aliquid breviter & universaliter pronunciare, Ex multis quæ ad manum sunt Pontificum Decretis tantum præfero Bullam Urbani VIII. quæ incipit, *Salvatoris*, missam ad Clerum, & religiosos missionarios in Provinciis confœderatis. Quam etiam Alexander VII. recentius confirmavit per Breve datum die 20. Septemb. 1658. In prædicta Bulla §. 1. concedit Regularibus, ut simul cum Sacerdotibus sæcularibus Sacramenta Pastoralia administrare possint, sine aliqua restrictione ad casus necessitatis, vel dependentia ab illis, sed æqualiter.

Et §. 2. ut nullus ex sæcularibus Sacerdotibus aliquem Regularium, neque aliquis Regularium aliquem Sacerdotem sæcularium in obcundis muniis Ecclesiasticis vel administrandis Sacramentis impediatur, sed pariter mutuo amore concurrant in salutem animarum procurandam *apud Vesunt. f. 47.*

Sic enim Pastores annuent Regularibus tanquam sociis, ut mutuâ ope trahant secum Apostolicum rete ad salutem animarum in procelloso Missionum mari expansum, sed sedulo cavendum, ne hoc rete ullibi per trahentium discordiam rumpatur.

CAPUT II.

De Approbatione Confessarii.

1. **C**onstat ex Trident. *Sess. 23. cap. 15. de reform.* Approbationem Ordinarii requiri in Sacerdote, ut validè possit audire Confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum, non tamen Regularium: possunt enim hi confiteri cuivis Sacerdoti, etiam non approbato: quem Prælati illis secundum leges sui Ordinis constituit. Quia cum Tridentinum de solis Sæcularibus mentionem faciat, non censetur in hoc circa Regulares aliquid innovasse.

2. Qui constituitur Parochus, aut obtinet beneficium, cui animarum cura annexa est, non indiget aliâ Approbatione. Si tamen Parochus officium illud aut beneficium reliquit, non poterit sine nova Approbatione Confessiones excipere,

3. Non licet Episcopo Sacerdoti idoneo sine justa causa Approbationem denegare. *Vasq. Bonac. Sanc. Lugo.* Ratio est, quia Approbatio non est gratia arbitraria, sed est testificatio authentica de aptitudine personæ, ut illi ad Confessiones audiendas jurisdictio conferatur; ergo cum Sacerdotes ad illud munus sint ordinati, non possunt sine injuria ab eo repelli, si debitâ doctrinâ & prudentiâ instructi inveniuntur.

4. Si tamen Sacerdos idoneus etiam injustè reprobatus fuerit, non potest validè à peccatis absolvere. Quia negatio injusta Approbationis non est Approbatio? Tridentinum autem ad validam à mortalibus absolutionem Ordinarii Approbationem requirit, *non obstantibus*, inquit *Privilegiis*.

5. Docent tamen Theologi non pauci, ut *Navar Laym Diana &c.* Si Regulares manifestè idonei repellantur, posse nihilominus ex vi Clementinu *§. Statuimus*, ad Confessiones audiendas exponi. Quia clausulâ derogatoriâ generali (qualis est illa Tridentini) non tollitur privilegium speciale clausum in corpore juris, si ob specialem rationem exceptum videri possit, de quo fusius *Diana tom. 2. s. 2. v. 24.* Derogationem Urbani VIII. in oppositum annotat *Lugo de pœnit. disp. 22. n. 29.* Et quoad confessionem Paschalem id reprobatur *Alex. VII. in prop. 13.*

6. Potest Episcopus, si clara & justa subsit causa, Approbationem semel à se concessam revocare, aut si res id postulat novum Sacerdotis approbati examen instituire. Quia jus habet, ut animarum sibi commissarum saluti securiùs consulat, *Suar. Lugo &c.* de quo supra *sr. 1. q. 17.*

7. Regulares debent approbari ab Episcopo loci, in quo degunt. Quia quoad hunc actum illius subditi censentur.

8. Cum Approbatio non sit actus Ordinis, Episcopus potest illam conferre per Vicarium vel alium quemvis deputatum.

9. Examen in ordine ad Approbationem non est absolutè necessarium, modò aliundè de Sacerdotis aptitudine ad Confessiones audiendas prudens judicium formari possit.

10. Approbatio concedi potest cum restrictione ad certum genus personarum, certum locum, & tempus quandò justa causa occurrit, et si id neget *Vega.*

11. Non videtur modò probabilis ab uno Episcopo approbationem, in quavis alia Diocesi sine nova Approbatione validè absolvere. Decretum Urbani VIII. in oppositum extat apud *Car. Lugo de pœnit. disp. 21. sect. 2. num. 29.* Non enim tenetur Episcopus stare iudicio cujusvis alterius Ordinarii pro sua Diocesi, in qua

qua possunt esse difficultates aliis non communes. Si tamen Episcopus tantum ostendat se esse contentum aliorum Approbatione, Sacerdos aliâ non indigebit, sin minus, invalidè absolvet. De hoc plura supra *part. 3. tit. 1. q. 17.*

Quæritur porro pro Missionariis: An Parochus, aut alius, ob magnum populi ad se concursum, possit ad audiendas Confessiones sibi adsciscere alium Sacerdotem non approbatum?

Respondeo negativè, ut docet *Sancius, Fagnan aliique ex declaratione Card.* Quamvis contrarium tradant nonnulli cum *Le-desma*, apud *Dianam* 3. tit. 4. resol. 146. Possunt tamen alios Parochos in cooperatores advocare.

Formula Approbationis quando in scriptis conceditur hæc ferè esse solet. N. Dei Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Diocesis N. Dilecto nobis in Christo (*nominaur approbandus*) salutem in Domino. Ut per Diocesim nostram de consensu eorum quorum interest, Verbum Dei prædicare, ac Christi fidelium confessiones excipere, eosque mediante salutari pœnitentia in foro conscientiæ à peccatis suis (*additur aliquando*) etiam à casibus nobis reservatis, absolvere liberè ac licitè possis, & valeas, Tibi facultatem & licentiam per præsentem (*additur aliquando*) ad revocationem nostram duraturas, concedimus & largimur. Datum &c. addito sigillo, nomine Ordinarii, & Secretarii.

C A P U T III.

De impedimentis Absolutionis per Reservationem, Censuram &c.

1. Scire debet quis Sacerdos tam sæcularis quàm regularis, etsi sit approbatus, & ad audiendas Confessiones legitimè expositus, varia esse peccata mortalia, à quibus non possit absolvere ratione censuræ, aut reservationis annexæ. Tenetur proindè Sacerdos antequam Confessarii munus exerceat, sibi comparare notitiam talium peccatorum, censurarum aut reservationum: & in promptu habere praxim in illis pœnitentem dirigendi, & alium pro Absolutione remittendi: quæ omnia in ejus commodum pro instituta brevitate hic exponemus.

2. Peccata mortalia (quæ sola reservantur) alia sunt reservata Summo Pontifici, alia Episcopis, alia variorum Ordinum Prælati respectu suorum subditorum, quæ ipsi, præcipuè ex suis constitutionibus scire debent.

3. Quando in Confessione occurrit peccatum, quod scitur esse

essere reservatum, debet Confessarius monere pœnitentem ut recurrat ad suum Superiorem, vel alium, qui noscitur habere potestatem à tali peccato absolvendi: suadet tamen charitas ut ipse potius Confessarius Superiorem accedat, & veniam absolvendi ab eo obtineat, tacitâ tamen personâ, & peccato quod in Confessione audivit.

4. Si Superior adiri non possit, & in præsentis sit causa utgens v. g. periculum infamiæ aut scandali ex omissione Confessionis, aut Communionis, poterit inferior à reservatis absolvere, admonito pœnitente de onere se postea Superiori sistendi. Quod etiam fieri potest, etiam si illud peccatum censuram reservatam annexam haberet. *Reginal. Angel. V. Confessio. num. 10 aliique.*

5. Peccat Superior, qui absque legitima causa difficilem se præbet Confessatiõ petenti facultatem absolvendi ab aliquo casu reservato: quia reservationem reddit magis gravem & odiosam quàm Ecclesia velit.

6. De Confessario ad Regularium Confessiones deputato constat, si Superiorei facultatem neget, posse illum pro ista vice pœnitentem absolvere, si ipse judicet facultatem illam concedi debere: de quo adfertur declaratio Clem. VIII, & Bulla Urbani VIII. apud *C. Lugo de pœn. disp. 20. sect. 4.* Idem licere si facultas negetur viro Religioso pio, docto, ac prudenti, etsi non sit ex designatis Regularium Confessariis, ut probabile tradunt

7. Authores apud *Quinta. nadv. tract. 3. sug. II.* Notat etiam ex *Suar. Dianap. 3. r. resol. 26.* Regulares posse pro una vice à reservatis absolvi sine suorum Superiorum facultate.

7. Certum tamen est, quando ex casu reservato, grave malum communitatis, aut aliorum scandalum timetur, posse Superiorem negare Absolutionem, donec pœnitens per se, vel Confessarium præbeat Superiori sufficientem motitiam ad illud malum evitandum; quod si nec hoc modo, nec aliter velit remedium adhibere, ob hanc culpam, tanquam ad absolutionem indispositus, repelli debet.

8. Qui ignorat peccatum suum esse reservatum, aut Sacerdotem carere potestate absolvendi, si interim bona fide confitetur, validam suscipit Absolutionem: tenetur tamen errore cognito comparere coram alio, cui peccatum illud non est reservatum. *Reginal. Busen. Præpositus aliique.*

9. Si Confessario verè sit probabile peccatum pœnitentis non esse reservatum, valebit Absolutio, etsi à parte rei reservatum fuisset, ut patet ex *Dianap. 2. r. 9. r. 29.*

10. Qui confitetur Sacerdoti habenti potestatem ordinariam, aut etiam delegatam ad absolvendum à reservatis, & sine sua culpa oblitus est exponere peccatum aliquod reservatum, potest postea illud confiteri Sacerdoti inferiori, & ab eo valide absolvi, Quia in priari Absolutione sublata est reservatio per Sacerdotem, qui potuit illam auferre. *Prap. Marat. Busen. Diana p. 4. resol. 124.*

11. Si post debitum examen Confessarius positivè dubitet, an pœnitens lapsus sit in mortale reservatum, cum probabile sit peccatum, de quo sic dubitatur, non habendum pro reservato, poterit pœnitentem ab eo absolvere. Idem dicendum, etsi dubium sit negativum, id est, in quo pro neutra parte rationes occurrunt, probabiliter docet *Suar. Hurt. Henricq. Filliuc Bonac. Gard. Lugo de pœnit. disp. 29. sect. 2.*

12. Quoad censuram *Suspensionis*, illam non impedit à percipienda Absolutione Sacramentali. Suspendio enim est censura quâ Clericus prohibetur ab usu Ecclesiastici Officii, vel beneficii, vel ab utroque simul; perceptio autem Absolutionis non est usus Officii, aut beneficii. Invalidè tamen confertur Absolutio à suspenso non tolerato tam quoad Ordinem, quam quoad jurisdictionem; & ipse conferendo contrahit insuper irregularitatem. Si autem sit suspensus toleratus, probabile est ei licitum esse absolvere, si se non ingerat, sed ab aliis ob utilitatem propriam ad hoc requiratur. *Henricq. Laym. hic cap. 4. num. 17. Bonac. d. 3. p. 4. num. 4.*

13. *Interdictum* quoque Absolutionem Sacramentalem non impedit in foro interno, imò neque administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, Baptismi, & confirmationis: Exceptis iis, qui Interdicto causam dederunt, etiam consilio, auxilio, aut favore. Cum enim omnes Clerici soleant in eodem loco subesse Interdicto, non poterunt ob communem utilitatem ea Sacramenta omnibus prohiberi.

14. *Irregularitas* non est censura, nec obicem ponit in ordine ad suscipiendam Absolutionem Sacramentalem; Sed est tantum impedimentum Canonicum in ordine ad susceptionem sacrorum Ordinum, aut usum susceptorum: quod aliquandò ex delicto v.g. ex homicidio, aliquandò tantum ex defectu naturali v.g. carentia sinisteri oculi vel ex defectu naturalium provenire potest. Tollitur autem ab habente potestatem non per absolutionem, sed per dispensationem, hac vel simili formâ: *Dispensato te cum irregularitate, quam ob hanc N. causam incurristi.*

15. *Excommunicatio* verò cum sit censura, per quam quis privatur Communione Ecclesiæ, impedit valorem Absolutionis, & licitum usum aliorum Sacramentorum tam passivum, quàm etiam activum. Nisi aliquandò excuset ignorantia invincibilis, vel metus mortis, infamiæ, gravis jacturæ bonorum &c. Nam censura, cum sit quasi Lex Ecclesiastica, non obligat cum tanto rigore & incommodo.

16. Quando autem Confessarius facultatem habet absolvendi à peccato reservato, quod annexam habet excommunicationem, debet pœnitentem primò eximere à vinculo excommunicationis, & postea à peccato absolvere. Quia cum peccatum soleat esse Pontifici reservatum ratione tantum excommunicationis annexæ, debet hæc prius esse sublata, ut Absolutio à peccatis validè conferatur.

Formula Absolutionis à Censura in foro Conscientiæ hæc communiter usurpari solet: *Ego te absolvo à vinculo v.g. excommunicationis, suspensionis &c. quam incurristi propter hæc causam N. (si sit excommunicatus additur) & restituo Te Sacramentis Ecclesiæ, & communioni fidelium, (si sit suspensus) executioni tuorum ordinum, vel officiorum, vel beneficiorum: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.*

Quæres, A quo possit fieri Censura, & quis modus requiratur. Resp. Censuram ferre potest solus Superior Ecclesiasticus, habens in foro externo jurisdictionem sive ordinariam, sive delegatam. Ut censura lata sit *valida*, præter legitimam ferentis jurisdictionem, debet servari substantialis ordo judicii, quando non à jure, sed ab homine fertur censura per sententiam particularem. Primò itaque requiritur ut citetur Reus, & moneatur sub comminatione censuræ; quia aliàs non est contumax, nisi excuset obtemperare. 2. Necessaria est à parte rei justa causa de qua reus sit convictus: vel causa quæ etsi non subsistat, à parte rei tamen satis probata fuit secundum allegationes fori externi: & in hoc casu etiam innocens debet censuram observare in foro externo ad scandalum evitandum.

Ut autem Censura sit *licita*, monitio Canonica debet esse triplex vel ob justam causam una tribus æquivalens. 2. Debet ex scripto recitari. 3. Exprimi debet causa censuræ. 4. Reo petenti exemplum Scripturæ intra mensem tradi debet; alioqui ipse Judex à divinis Officiis suspenditur.

Sed quia Confessarius nihil horum in praxi scire, aut exequi poterit; nisi in particulari cognoscat qui casus, aut peccata sint re-

reservata, & qualem ex jure censuram habent annexam, ea hic ad brevem, & distinctum ordinem contrahemus.

Quinam casus censeantur Episcopis reservati.

Quinque Casus enumerat Lezana, verbo, *Casus reservati n. 2.* qui communiter dicuntur Episcopales. Nempe, peccatum habens de jure annexam pœnitentiam publicam, aut excommunicationem majorem, aut irregularitatem, nec non peccatum incendiarii, & publica blasphemia. Docet tamen cum aliis ibidem Lezana ex solo jure communi nullum esse casum Episcopis reservatum. Casus, igitur Episcopales potius erunt illi, qui vel ex consuetudine, vel expressa eorum voluntate illis reservantur.

In Belgio ab Archiepiscopo Mechliniensi expressè reservantur casus sequentes. Raptus Virginum, Homicidium, Incendium deliberatâ voluntate procuratum. Simonia, Sodomia, Hæresis, Apostasia. Incestus cum consanguineis, aut Sanctimonialibus. Injunctio manuum violenta deliberato proposito, cum læsione in Parentes. Sortilegium. Adulterium notorium. Et omnia delicta habentia excommunicationem majorem annexam; ac quæ sunt prædictis graviora. Casus hi omnes reservantur etiam ab Episcopis Antverpiensi, Gandensi, Brugensi, Iprensi, & Ruremundano. Nam Pastoralis ad usum totius illius Provinciæ edito inseruntur. Iprensis insuper reservat sibi casum Sacrilegii; & Mechliniensis peccatum carnis complicitate opere completum, sic ut confessarius complex non possit ab eo absolvere; quod inter alia memoriæ causâ Theologus Lovanii sic breviter & nitidè expressit, *Sacrilegus servatur Ipra, complexque Malina.*

In his, ubi actu reservantur, pro absolutione incurrendum est ad Episcopos, aut alios quos ipsi ad Casus etiam Episcopales approbant; aut designant. An verò Ordines Mendicantes vñ suorum privilegiorum possint hodie in Belgio a casibus Ordinatio reservatis absolvere, disputat cum quibusdam aliis Franciscus Bonæ Spei de Pœnit. *disp. 10. num. 48.* ubi pro parte affirmativa citat novem Recentiores qui illam probant, tum quia, inquit, prohibitiones factæ ante Urbanum VIII. Anno 1628. sunt pro Italia: tum quia hæc Urbani VIII prohibitio, tantum est, ne Regulares absolvant in vim privilegiorum illis ante Tridentinum concessorum, vel post confirmatorum: est autem, inquit, privilegium Pauli III. & Pauli V. uni Ordini, cum quo alii Mendicantes communicant, concessum de novo, & non solum in confirmationem, post Tridentinum, absolventi ab illis

illis casibus; tum denique ajunt, quia Bulla Cœnæ, & decretum S. Congregationis, Mendicantium privilegia desuper revocantia non sunt in Belgio promulgata. Verum ipse Bonæ Spei *supra* negativam sententiam sustinet, maximè ob specialem Urbani VIII. declarationem, quam citat, & Alexandri VII. censurantis oppositum inter Propositiones sibi à Regularibus diœcesis Ardeghavensis propositas 30. Januarii 1659.

CAPUT IV.

Casus & Excommunicationes Pontifici reservatæ.

§. I. Reservata Bullâ Cœnæ Domini.

PRima est, Excommunicatio in Hæreticos cujuscunque Sectæ eorundem fautores, libros ipsorum legentes, tenentes, aut imprimentes; atque in schismaticos.

Secunda in appellantes ad futurum Concilium, aut eorum fautores.

Tertia, in Piratas, & eorum receptatores, atque fautores.

Quarta, in eos, qui naufragorum Christianorum cujuscunque generis bona, etiam in litoribus inventa surripiunt.

Quinta, in imponentes nova pedagia & gobellas, vel augentes.

Sexta, in falsificantes literas Apostolicas, aut supplicationes à quocumque auctoritatem habente signatas, aut falso fabricantes literas Apostolicas.

Septima, in deferentes arma, aut alia usui bellico idonea ad Turcas, aut alios Christiani nominis inimicos: vel ad Christianæ reipub. statum pertinentia iisdem in damnum Christianorum annuntiantes.

Octava in impehentes eos, qui victualia, & alia necessaria ad Romanam Curiam convehunt.

Nona in eos, qui ad Sedem Apostolicam venientes, vel ab ea recedentes, suâ, vel aliorum opera, & sine jurisdictione vexantia Curia commotantes.

Decima, in eos, qui lædunt Romipetas ac Peregrinos in urbe morantes, vel abeuntes.

Undecima, in offendentes S. R. E. Cardinales & alios Prælatos.

Duodecima, in lædentes eos, qui per se, vel per alios recurrunt ad Romanam Curiam pro suis negotiis.

Decimatertia, in eos, qui à gravamine, vel futura excusatione litterarum Apostolicarum appellant ad potestatem laicam.

Decimaquarta, in eos, qui impediunt & prohibent expeditiones litterarum Apostolicarum, aut aliarum expeditionum ad gratias impetrandas.

Decimaquinta, in Judices sæculares, qui Ecclesiasticam libertatem tollunt, aut in aliquo perturbant.

Decimasexta, in eos, qui impediunt Prælatos, ne suâ jurisdictione utantur, quique illorum, vel Delegatorum judicia eludentes ad curiam sæcularem recurrunt, aut contra illos decernunt atque in his præstantes auxilium,

Decimaseptima, in usurpantes Sedis Apostolicæ, & quarumcumque Ecclesiarum jurisdictiones, vel etiam fructus sequestrantes.

Decimaoctava, in imponentes decimas, & alia onera personis Ecclesiasticis, Ecclesiis, Monasteriis, aut eorum fructibus.

Decimanona, in Judices sæculares, qui se interponunt in causis capitalibus, seu criminalibus contra Ecclesiasticas personas.

Vigesima, in occupantes terras Ecclesiæ Romanæ, & illius jurisdictionem usurpantes.

§. 2. In Decreto & Decretalibus Papæ reservata.

Prima est excommunicatio, in percussorem clerici, vel Monachi, lata in *Cap. Si quis suadente Diabolo 17. q. 4.*

Secunda est, lata a Delegato Papæ in eum, qui rei judicatæ parcere contemnit; illa enim post annum transactum manet reservata Papæ, *cap. Quarenti de officio delegati.*

Tertia est, excommunicatio promulgata ab Episcopo in eos, qui literas Apostolicas falsas habentes, non destruunt eas, aut non resignant intra viginti dies; postquam enim contracta fuerit, recurrendum est ad summum Pontificem pro absolutione, *Dura, de crimine falsi cap. §. Adicientes*

Quarta est, lata in sacrilegos, qui violenter Ecclesiam confregerint, eamque spoliare non dubitaverint. *Cap. Conquesti de sensent. excommunic.*

Quinta est, quâ Papa excommunicat Clericos, qui cum excommunicatis à se communicant in divinis, illorumque Absolutionem sibi reservant; *Cap. Significavit de sensent, excommu-*

Sexta est, lata in incendiarios, qui postquam sunt per Ecclesiasticam sententiam publicati, pro Absolutionis beneficio ad Sedem Apostolicam sunt mittendi, Cap. *Tua nos, de sentent. excommunicat. sexto.*

Septima est, lata in eos, qui in personis, aut bonis suis gravat illos, qui sententiam excommunicationis, suspensionis, aut interdicti in aliquem tulerit; ab eo enim per Sedem tantum Apostolicam tales absolvi posse, si in ea sententia spatium duorum mensium perseveraverint, habetur ex Cap. *Quicumque eodem* & libro.

Octava est, lata ibidem Cap. *Eos qui*, in illos, qui post Absolutionem à priore excommunicatione reservata Papæ obtentam conditione comparandi coram ipso Papa, vel satisfaciendi patris, talem conditionem negligunt implere tempore debito.

Nonam omitto, contra inferentes violentiam S. R. E. Cardinalibus, item Episcopis in Clement. *Si quis, de pœn.* Quia continetur etiam in Bulla cænæ.

§. 3. In Clementinis & extravagantibus Excommunicationes reservata.

Prima habetur in Clementina I. *de Hæreticis*, §. *Veritas* contra Inquisitores, vel eos, qui ipsorum vices gerunt loco ipsorum, ad illud officium gerendum deputantur, si in eisdem officii ita deliquerint, ut odii, & cæterorum ibi positorum obtentu, contra justitiam & conscientiam suam omiserint contra aliquem procedere, ubi fuerit procedendum super hujusmodi pravitate; aut obtentu eodem, pravitatem ipsam, aut impedimentum officii imponendo, cum super hoc præsumptum quoquo modo vexare.

Secunda est, in Clementina, *Religiosi, de Privilegiis*: lata contra Religiosos, qui præsumpserint Sacramenta Extremæ Unctionis aut Eucharistiæ ministrare, vel Matrimonia solemnizare, sine patriarchalis Presbyteri licentia speciali; vel excommunicatos à Canonice præterquam in casibus, ipsis à Pontifice concessis, abolerunt &c.

Tertia est, lata in Clement. *Cupientes*, §. *sanè de pœnis*. in Religiosos ac in Clericos sæculares violantes Constitutionem Bonifacii, Cap. *de sepulturis, in sexto*, ne aliquis Clericus sæcularis, aut Religiosus inducat quempiam ad vovendum, jurandum, vel de interposita, seu alias promittendum, ut apud eorum Ecclesiam sepulturam eligat, vel jam electam ulterius non mutet.

Quarta habetur in Clement. *Gravis de sentent. excomm.* lata in Violantes interdictum per unam ex quatuor actionibus ibi positis

Quinta excommunicatio est in Extravag. *Prima inter communes, de sepulturis*, lata in lacerantes & exenterantes corpora defunctorum hominum, ut conserventur, vel ut decoquantur, ut ossa possint in alia loca transferri.

Sexta, in Extravag. *Commun de Simonia*, contra eos lata, qui dant vel recipiunt aliquid ob ingressum Religionis per modum pacti & conventionis.

Septima, in Extravag. *de Regularibus*, in qua Martinus IV. prohibebat, ne Religiosi mendicantes ad aliam Religionem transcant, excepta Carthusiensi, absque Sedis Apostolicæ licentia speciali.

Octava, lata in Extravag. *commun. de Simonia*, quam ii incurrunt, qui simoniæ peccatum committunt: intellige autem de simonia reali consummata, id est, in qua de facto datum & acceptum est temporale pro spirituali.

Nona est in Extravag. *commun. Grave nimis, de Reliquiis & venerat Sanctæ*, lata à Sixto IV. in præsumentes affirmare, illos qui credunt, aut tenent, beatissimam Virginem, ab originali peccato fuisse præservatam, propterea alicujus hæresis labe pollutos fore, vel moraliter peccare, vel etiam eos, qui Conceptionis officium celebrant, vel conciones audiunt eorum, qui ipsam sine macula peccati conceptam esse prædicant, vel libros talem doctrinam continentes pro veris legunt, tenent, vel habent: vel alicujus peccati reatum incurrere. Ubi idem similiter excommunicat eos, qui affirmant hæresim esse, vel peccare mortaliter eum, qui docuerit, aut asseruerit beatam Virginem in peccato originali conceptam esse.

§. IV. *Alia Excomm. reservata, extra Corpus Juris & Bullam Cœna.*

PRIMA est, à Leone X. in Concilio Lateranensi lata in Prædicatores, qui contravenerint iis qui ibidem prohibentur; quorum primum est, ut Evangelicam veritatem & sacram Scripturam, juxta Doctorum Ecclesiæ declarationem pertractent; nihilque adjiciant contrarium, aut dissonum sacræ Scripturæ: Secundum est, ut tempus præfixum futurorum malorum, vel adventus Antichristi, aut certum judicii diem prædicere non præsumant. Tertium, ne illa futura quasi specialiter revelata dicant, aut alienas manes-

inanesque divinationes asseverent. Quartum, ut a Prælatorum aliorumque Superiorum detractione abstineant.

Secunda excommunicatio habetur ex quodam proprio motu Pii V. qui incipit, *Regularium Personarum*, lata in fœminas, qui ingrediuntur in Monasteria Carthusiensium, & aliorum virorum vitam regularem agentium.

Tertia, ex ejusdem Pontificis Constitutione, quæ incipit. *Insuperabilis*, lata in eos, qui committunt crimen Simonix, confidentiæ beneficalis; ut censentur tam illi, quorum ibidem mentio est, tum ii, qui beneficium recipiunt ab aliquo, sub confidentiâ quod illud postea eidem restituent, vel alteri dabunt, vel fructus ejus, aut eorum partem aut pensionem eidem, vel alteri solvent.

Quarta est, quam Concilium Tridentinum *Sess 22. cap 11. de Reform.* fert in quoscunque, sive Clericos, sive laicos, qui præsumunt usurpare quâcumque arte, aut modo, bona, res, jura, fructus redditus, aut jurisdictiones alicujus Ecclesiæ, vel beneficii secularis, montium pietatis, vel aliorum piorum locorum, vel impediendes, ne percipiantur ab eis, ad quos jure pertinent. Has omnes earumque explicationem fusiustradit *Suarez Tomo 5. in part. 3. disp 21 & 22. Bonac. d. 2. q. 5 p. 3. Layman. l. 3. rr. 5 p. 2. c. 5.*

Sunt & aliæ Censuræ in posteriorum Pontificum Bullis reservatæ, ut in Bulla Urbani VIII. contra eos, qui de gratia & libero arbitrio sine speciali Sedis Apostolicæ licentia tractatus edunt. Et in Bulla Alexandri VII. contra eos, qui quovis modo contrariam sententiâ de Immaculata B. V. Conceptione, ejusque Festum seu cultum aliquid publicè vel privatim, voce vel scripto loqui, tractare, disputare ausi fuerint, vel argumenta contra illa adferre & insoluta relinquere. Et quædam his similes censuræ, quæ in aliis controversiis emanarunt.

CAPUT V.

Pro Facultate absolvendi à reservatis, censuris, aliisque casibus, ad quos possit Confessarius recurrere?

Ampliorem cæteris in hoc genere facultatem, quantum est ex vi officii, habent Episcopi in sua Diœcesi. sed quia multa sunt ad quæ facultas eorum ordinaria se non extendit, Privilegia sibi ampliora à Sede Apostolica aliquando procurant.

Idem dicendum est de Vicariis generalibus. Idem de variorum Ordinum Prælati, & aliis personis, quibus Sedes Apostolica particulares facultates concessit.

At sciendum est, facultates omnes Ordinis non necessario cuiusvis ejus membro competere, sed tantum eas obtinere, quas eorum Prælati singulis respectivè permittunt aut communicant: quâ in re graviter offendunt subditi, si suas facultates aut ignorant, aut excedant.

Cavendum insuper, ne Sacerdos aut Laicus sine ulteriori examine, statim existimet subsistere quaslibet facultates, aut privilegia, quæ in quovis authore aut libro notata, aut olim concessa reperiuntur. Sicut enim quibusdam aliqua dantur de novo privilegia, ita etiam quædam antiqua in posteriorum Pontificum Decretis non raro revocantur aut restringuntur: quorum singula non nisi à viris prudentiâ & doctrinâ probè instructis satis discerni valent: idèò que in sequentibus pro communi usu ac scientia viam recurrendi commodissimam ac tutissimam aperiemus.

Ut igitur Confessarii, præsertim in Missionibus, cognoscant Facultates in iis concedi solitas, & sciant pro quibus casibus, & indulgentiis & ad quos recurrere possint, hic subjiciam seriem variarum Facultatum, & indultorum, quæ Sedes Apostolica quibusdam personis in variis regnis, ac provinciis elargiri solet: prout inveniuntur in sacra Congregatione de propaganda fide ex Regulis à sua Sanctitate approbatis digesta, & apud probatos Authores recensita. Non quod asseram singulas quas recenseo Facultates talibus personis, aut officiis semper aut necessario annexas esse, sed quod illis potissimum ab Apostolica Sede pro rerum exigentia liberè concedi aut annexi soleant.

§. I.

Facultates Missionum.

Pro Episcopis in Hibernia & alibi concedi solita, & quibusdam aliis infra exponendis.

PRIMÒ, Absolvendi ab hæresi & apostasia à Fide, & à schismate quoscumque etiam Ecclesiasticos, tam Sæculares, quam Regulares. Non tamen eos, qui ex locis fuerint, ubi S. officium exercetur, nisi ex locis Missionum, in quibus impunè grassantur hæreses, deliquerint: nec illos qui judicialiter abjuraverint, nisi isti nati sint, ubi impunè grassantur hæreses, & post judicialem abjuracionem illuc reversi, in hæresim fuerint relapsi, & hos in foro conscientie tantum.

Secundò, Teneri, & legendi libros prohibitos Hæreticorum, & effectum eos impugnandi, & alios quomodolibet prohibitos, præter

præter opem Caroli Molinei, Nicolai, Macchiavelli, & libros Astrologia judiciaria principaliter, aut incidenter, vel aliter quavis modo de ea tractantes, ita tamen ut libri ex ipsis Provinciis non efferantur.

Tertio, Dispensandi in tertio, & quarto simplici, & mixto contrahendis, in contractis verò cum hæreticis conversis, etiam in secundo simplici, & mixto, & in his casibus prolem susceptam declarandi legitimam.

Quarto, Dispensandi super impedimento publicæ honestatis ex sponsalibus proveniente.

Quinto, Dispensandi super impedimento criminis, neutriusque conjugum machinante, & restituendi jus petendi debitum amissum.

Sexto, Dispensandi in impedimentis cognationis spiritualis præterquam inter levantem & levatum.

Septimo, Hæ verò dispensationes matrimoniales, videlicet, tertia, quarta, quinta & sexta, non concedantur, nisi cum clausula dummodò mulier rapta non fuerit, & si rapta fuerit, in potestate raptoris non existat; & in dispensationibus tenor hujusmodi facultatum inferatur, cum expressione temporis ad quod fuerint concessæ.

Octavo, Dispensandi in irregularitatibus ex delicto occulto tantum provenientibus, exceptâ eâ, quæ ex homicidio voluntario contrahitur.

Nono, Dispensandi, & commutandi vota simplicia in alia plerumque opera, exceptis votis castitatis, & Religionis.

Decimo, Absolvendi, & dispensandi in quacumque simonia, & in reali dimissis beneficiis, & super fructibus malè perceptis, in junctâ aliquâ elemosynâ, vel pœnitentiâ salutari, arbitrio dispensantis, vel etiam retentis beneficiis, si fuerint Parochialia, & non sint, qui Parochiis præfici possint,

Undecimo, Absolvendi ab omnibus casibus reservatis, etiam in Bulla Cœnæ.

Duodecimo, Dispensandi cum Catholicis super fructibus bonorum Ecclesiasticorum malè perceptis.

Decimotertio, Dispensandi cum eisdem Catholicis, ut possint retinere bona Ecclesiastica, & fructus ex illis percipere acceptationem cum fieri poterit, illis interim admonitis, ut de dictis fructibus faciant elemosynam, judicio confessarii in usum Religionis, cujus ante hæresim, & schisma erant bona, si adsit illi

Religio; sin ibi minus in pauperes catholicos, & memores sint, bona illa esse vera Ecclesia,

Decimoquarto, Dispensandi quando expedire videbitur super esu carniam, ovorum, & lacticiniorum tempore Quadragesimæ.

Decimoquinto, celebrandi Missam, quocumque loco decenti, etiam sub die, sub terra, unâ horâ ante Auroram, & alia post meridiem, bis in die, si necessitas urgeat, si tamen in prima Missa non sumpserit ablutionem, & super Altari portatili, etiam fracto, aut laeso, & sine Sanctorum Reliquiis, & præsentibus hæreticis, aliisque excommunicatis, si aliter celebrari non possit, & non sit periculum sacrilegii, dummodo inserviens Missæ non sit hæreticus, vel excommunicatus.

Decimosexto, Concedendi Indulgentiam plenariam primò conversis ab hæresi, atque etiam fidelibus quibuscumque in articulo mortis saltem contritis, si confiteri non poterint.

Decimosextimo, Concedendi Indulgentiam plenariam in Oratione quadraginta horarum ter in anno indicenda, diebus benedictis, contritis, & confessis, ac sacrâ Communionem refectis; si tamen ex concursu populi, & expositione sanctissimi Sacramenti nulla probabilis suspicio sit sacrilegii ab hæreticis, & infidelibus, aut Magistratum offensum iri.

Decimo octavo, Concedendi singulis Dominicis, & aliis diebus festis decem Annorum Indulgentiam iis, qui prævia sacramentali peccatorum suorum confessione Eucharistiam sacramentum, in Festis Natalis Domini, Paschatis, & Assumptionis Beatissimæ Virginis.

Decimonono, Lucrandi easdem Indulgentias.

Vigésimo, Singulis secundis feriis, non impeditis Officio novem Lctionum, vel eis impeditis die immediatè sequenti, celebrando Missam de requie, in quocumque Altari etiam portatili, liberandi animam secundùm eorum intentionem à purgatorij pœnis per modum suffragii.

Vigésimoprimo, Deferendi sanctissimum Sacramentum occultè ad infirmos, sine lumine, illudque sine eodem retinendi pro eisdem infirmis, in loco tamen decenti, si ab hæreticis, aut infidelibus sit periculum sacrilegii.

Vigésimo secundo, Induendi vestibus sæcularibus, si aliter vel transire ad loca eorum curæ commissa, vel in eis permanere non poterunt.

Vigésimotertio, Recitandi Rosarium, vel alias preces, si Bre-

viarium secum deferre non poterunt, vel divinum Officium ob aliquod legitimum impedimentum exercitare non valeant.

Vigesimoquarto, Communicandi prædictas facultates duobus Sacerdotibus tantum in qualibet civitate, & oppido insigni, vel Conventu Regularium Theologis tantum, aut in aliquo Collegio bene instructis, & præsertim tempore sui obitus, ut Sede vacante sint, qui possint supplere, donec Sedes Apostolica certior facta, quod quamprimum per delegatos, aut unum ex eis fieri debebit, alio modo provideat.

Vigesimoquinto, Delegandi simplicibus Sacerdotibus potestatem benedicendi paramenta, & alia utensilia ad Sacrificium Missæ necessaria, ubi non intervenit Unctio, & reconciliandi Ecclesiam pollutas aquâ ab Episcopo benedictâ, & in casu necessitatis, etiam aquâ non benedictâ ab Episcopo.

Vigesimo sexto, Conferendi Ordines extra tempora, & non servatis interstitiis, usque ad Sacerdotium inclusivè.

Vigesimo septimo, Dispensandi super defectu ætatis unius Anni ad operatiorum penuriam, ut promoveri possint ad Sacerdotium, si aliàs idonei fuerint.

Vigesimo octavo, Consecrandi olea cum quinque saltem Sacerdotibus, non tamen extra diem Cœnæ Domini, nisi necessitas aliud urgeat.

Vigesimo nono, Et prædictæ facultates gratiæ, & sine ulla mercede exerceantur, & pro eorum Diocæsis tantum concessæ intelligantur ad septennium. Sic etiam habent variæ Formulæ sæpius pro Pontificis arbitrio concessæ, & à probatis Authoribus retractæ, uti & sequentes.

§. 2. Pro Vicariis Apostolicis Hibernæ.

Accommodari his solent à Sede Apostolica eadem facultates & gratiæ, quæ Episcopis in prædicta formula attribuantur, pro locorum consuetudine, omiſſa facultate 25. 26. 27. 28. uti habet praxis Congr. de propag. fide.

§. 3. Pro Superioribus Regularium ibidem.

Concedi postulantibus solent etiam Facultates supradictæ: scilicet omiſſa 14. item 25. 26. 27. 28. & 24. ex parte mutata, hoc modo: Communicandi prædictas facultates duobus Sacerdotibus suæ Religionis in quolibet Conventu aut Monasterio existente in Civitate aut oppido insigni, Theologis tamen, aut in aliquo Collegio bene instructis, &c.

§. 4. *Pro aliis quibusdam Missionariis.*

Extant & aliæ facultates his minores, quas aliquando idonei quidam Missionarii à sacra Congregatione, aut Apostolico Nuncio impetrare solent. Tales sunt ex facultatibus supra recensitis 1. 2. 5. in foro tantum interno, & 10. absolvendi & dispensandi in simonia, sed cum varia instructione. Item 16. 17. 19. 20. 21. 22. 23. Quibus additur potestas dispensandi, cum pauperibus tantum, in 3. & 4. gradu consanguinitatis, & affinitatis simplici & mixto, & in 2. 3. & 4. mixtis, non tamen in 2. solo quoad matrimonia futura. Item in impedimento publicæ honestatis, & cognationis spiritualis præter levantem, & levatum; & modo in prædictis mulier non fuerit rapta, aut saltem in potestate raptoris non existat. Insuper benedicendi paramenta, & alia utensilia ad Sacrificium Missæ, ubi non intervenit Unctio: quibus & alia subinde adduntur.

§. 5. *Pro Regno Anglia.*

Cum in eo Regno non sint Episcopi, aliis Prælati, & idoneis quibusdam Missionariis concedi solent omnes facultates quas supra recensuimus pro Superioribus Regularium, & pro quibusdam Missionariis in Hibernia; immutato nonnihil articulo de communicatione facultatum, & ablatâ restrictione ad art. 19. hoc modo: Administrandi omnia Sacramenta etiam parochialia, Ordine & Confirmatione exceptis. Sic enim ea facultas pro Anglia à S. Congr. exprimi solet.

§. 6. *Pro Provinciis Hollandia, & Confederatis.*

EX Ordinatione sacre Congregationis pro Episcopis titularibus Hollandiæ easdem facultates concessas reperio quas supra adduxi in formula pro Episcopis Hiberniæ. Nisi quod tertia facultas in illis Provinciis, ad pauperes restringatur: & decima ex parte mutetur, & in 14. potestas communicandi has facultates relinquatur huic Episcopo exercenda in Sacerdotes idoneos, sine restrictione, prout secundum conscientiam opus esse judicaverit.

Alii in Hollandia Missionarii impetrare solent facultates similes iis, quas Missionariis quibusdam Angliæ, & Hiberniæ concedi declaravimus.

NOTA.

PRO Missionariis Regularium quædam singularia Pontificum Diplomata, ex quibus ampliora in hoc genere Privilegia depro-muntur.

Innocentius IV. in Bulla 20. quæ incipit *Cum hora undecima*, Missionariis Regularibus per universum mundum majora quædam privilegia adjecit. Quæ etiam Nicolaus III. in Bulla sua 2. confirmavit, excipiens dispensationem aut commutationem in Votis ultramarinis, continentia, & castitatis, quæ Innocentius saltem expressè non exceptit.

Sixtus IV. in Bulla quæ incipit, *Apostolica servitutis*: Et Pius II. in Bulla, *Dum levamus*, pro Missionariis Ordinis Prædicatorum varia privilegia concedit.

Leo X. in Bulla 3. *Alias felicis*, prædictis adjecit Facultates Innocentii IV. aliasque, restringendo Confirmationis administrationem ad Episcopos, si in Provincia reperiri commodè possint.

Adrianus IV. in Bulla *Exponi nobis*, Missionariis Ordinis Minorum ad instantiam Caroli V. varias facultates indulgit.

Paulus III. in Bulla *Licet debitum*, & in aliis, varia elargitur pro Missionariis Societatis Jesu.

Clemens VIII. in Bulla, *Dominici gregis* anno 1604. Missionariis Ordinis Carmelitarum Facultates admodum amplas concessit.

Hæc diplomata inegrè recensita reperiuntur, in Bullario, & apud Rodericum *de privilegiis regularium*, & citantur in Compendio Privilegiorum, variorum Ordinum.

Ubi advertit, propter Communicationem Privilegiorum inter Ordines Religiosos, posse Missionarios unius Ordinis ex alterius Facultatibus juvari, prout traditur in Marti magno Minorum Sixti V. & in B. Aurea, & in B. *Dudum* Leonis X. ac recentius in Bulla 19. Clementis VIII. In quibus omnibus quid pro singulis valeat, & vigeat, ipsis notum esse solet.

§. VIII.

Facultates Ordinariae quæ quibusdam Regularibus aliquando conceduntur, etiam extra missiones breviter explicata.

1. **A**bsolvendi quoslibet, à quibusvis peccatis etiam Sedi Apostolica reservatis. Intellige quoslibet, non prohibitos per sua Privilegia confiteri extra suum Ordinem, absque suorum superiorum facultate. Intellige etiam ex parte Absolventis approbationem Ordinarii & cætera requisita; nisi quando peregrinatur, veniam concedente Ordinario, si adsit, & Curato non repugnante in sua Ecclesia.

2. Et specialiter, absolventi ab omnibus casibus, peccatis, & censuris etiam reservatis in Bulla *Cæna Domini*, Hanc habes integrè expressè.

expressam supra cap. 4. §. 1. Quando censura fertur in eos, qui praesumunt aliquid facere vel attentare, non comprehendit eos, qui ex metu & absque notitia facta libera id fecerunt, docent passim Theologi. 2. Si excommunicatio lata sit in patrones docent etiam non extendi ad mandantes, nisi id alio modo exprimat. De his & seq. pluribus agit Lezana, verbo, *Bulla Cana*, & ex parte Diana, & recentius Chassaing.

3. *Dispensandi super Irregularitatibus Casus dicta Bulla consequentes, modo poeniteat, & de cetero velit abstinere. Exceptis tamen Censuris & Irregularitatibus qua continentur in Constitutione Sixti V. de promovendis & simoniace promotis ad Ordines.*

4. *Absolvendi relapsos qui communiter habentur Catholici quoties in haeresim inciderint: Nisi essent Notorii, & communiter pro talibus haberentur, & agnoscerentur: pro quibus tantum semel absolvendis privilegium concedi solet.*

Nota, Hæc omnia tantum valere in foro conscientiae, & monendos esse poenitentes, hanc absolutionem ipsis non prodesse in foro externo. Hinc caveri solet, ubi censura est publica, ut Confessarius non absolvat nisi consulto suo superiore.

5. *Concedendi usum Librorum prohibitorum, qui tamen non sumuntur ad stabilienda dogmata haereticorum. Hoc est, qui ex professione id non agunt, ut haeresim aliquam probent vel introducant, quales censentur libri Erasmi, exceptis aliquibus ejus Colloquiis, item Ludovici Vivis, Bodini, & Welenbecii. Quales porro, & sub quibus poenis libri prohibeantur tradimus infra tract. 5. quest. 12.*

6. *Dispensandi cum illis qui contraxerunt cum impedimento Criminis, &c. Et cum adultero conjuge ad petendum debitum, qui consanguineam carnaliter cognovit. Ubi notat Castropalao, illum qui sic cognovisset consanguineam conjugis, sed cum ignorantia juris, aut poenae, hoc est, non sciens id ab Ecclesia ita specialiter prohibitum esse, aut sub poena tam gravi, eam poenam non incurtere, & posse sine dispensatione debitum petere. Scienter vero sic delinquentem, statim incurtere hanc poenam privationis nullam expectatam juris sententiam, aut declaratione criminis, docet hic Sanchez, aliique communiter.*

7. *Commutandi omnia vota, etiam jurata, in alia pia opera, dum adest causa rationalis, sine qua commutatio nulla esset. Debet hæc commutatio fieri in aliquid æquale, vel quasi æquale: nam si fieret aliquid notabiliter minus, esset ex ea parte dispensatio, non commutatio. Exempla operum in quæ aptè fieri possit votorum commutatio, habet varia Sanchez, Medina, Leander de votis infra aliique.*

Excipiuntur tamen vota ultramarina, Sanctorum Petri & Pauli in Vrbe, & Iacobi in Compostella perpetua Castitatis & Religionis.

Dixi *perpetua*, quia communis sententia docet votum Castitatis temporale non esse reservatum: nec votum de non nubendo, de non polluendo, vel de statu Ecclesiastico assumendo. Quia hoc ultimum non est votum Castitatis promissæ, sed postea promittendæ in isto statu: reliqua autem non sunt Vota Castitatis perfectæ & completæ, qualia debent strictè intelligi nomine voti in reservatione. Inter hæc quinque vota reservata, non censentur comprehendendi vota conditionalia, vel pœnalia; exempli gratia votum Castitatis, aut Religionis sub hac conditione, si ab hoc morbo convalesco: aut in pœnam, si fornicatus fuero: adeoque talia vota, etiam post impletam conditionem possunt commutari, quia neque absolutè, neque ex virtute Religionis sunt emissa, uti docet Toletus, Sanchez, & passim alii. Reservatum non esse votum fœminæ assumendi habitum sive vitam earum quas vocant *Devotas* aut *Beatas*, quia non est status Religionis aut Castitatis perpetuæ, disertè docet Sanchez, Henriquez, Fagundez, & alii apud *Leandrum de voto tract. 1. disp. 7. §. 3. quest. 47.*

In his cavetur, *ne commutatio voti fiat in præjudicium tertii.* Quod si promissio non illi tertio specialiter facta, & ab eo acceptata, non censetur illi jus acquisitum, adeoque tale votum potest commutari. Plura de voti commutatione fusius tractat *Layman de voto cap. 8. Suar. de Rel. aliique.* Hæc de facultate magis ordinaria, nec omnia hic proferenda.

Sunt etiam nonnunquam *Regulares*, qui ex privilegio Pontificio magis speciali possunt ex causa in votis dispensare, non injungendo aliud opus, ut fit in commutatione. Absolvere etiam eos qui ignorantes perpetratâ simoniâ, beneficia Ecclesiastica possideat: & dispensare in fructibus male perceptis, modò illa beneficia relinquunt. Ac dispensare cum iis in foro conscientie, qui post simplex votum castitatis matrimonium contraxerunt, quoad petendum debitum, monito tamen pœnitente, ut si conjugii supervivat, votum servet. Sunt & alia altioris potestatis privilegia. Verum hæc ad communem usum recensere sufficiat, ut qui pro hujusmodi casibus remedium quærunt, facilius sciant ad quos possint pro auxilio recurrere.

Porro, Modum in his procedendi, & absolvendi, & Pœnitentiæ idoneam injungendi colliges ex praxi *Litterarum Pœnitentiæ Romanæ*, quarum normam integram damus & explicamus *infra tract. 4. §. in fine.*

TRACTATUS TERTIUS

DE

CONFESSIONE ET SATISFACTIONE SACRAMENTALI.

Cum Indulgentiis, etiam missionum, &
praxi Hæreticos reconciliandi.

CAPUT PRIMUM.

De Præcepto Confessionis.

Confessio Sacramentalis, est peccatoris accusatio secreta de suis peccatis, coram Sacerdote proprio, ut ab eo Christi nomine absolvatur.

2. Quæstio hic est, An Confessio Sacramentalis præcepta sit jure divino, an Ecclesiastico, quinam, & quo tempore ad eam obligentur.

3. Dico primò, Confessio peccatorum præcepta est jure divino. Probatur ex verbis Christi *Job 10. Quorum remisistis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt:* ex quibus confitendi præceptum colligit Trident. *Sess. 14. Can 5.*

Dices, verba Christi tantum conferunt potestatem absolvendi, nullam verò memorant aut imponunt obligationem confitendi. Respondeo, hoc ipso quo tribuunt Sacerdoti tanquam Judici in foro conscientiae potestatem non tantum absolvendi, sed etiam retinendi peccata, imponere simul præceptum Confessionis, sine qua ea potestas exerceri non possit, cum nequeat Judex ferre sententiam sine causæ cognitione.

4. Hoc præceptum non obligat lapsum in mortale ut primâ oportunitate confiteatur. Ratio, quia præceptum confitendi est affirmativum, quod pro omni tempore non obligat, uti fit in præcepto negativo.

5. Incumbit tamen peccati Præceptum divinum Confessionis Sacramentalis in articulo mortis: imò in gravi ejus periculo v. g. in difficili partu, in periculoso morbo, prælio &c. Ratio est. Quia peccator in tali casu exponeret se probabili periculo nunquam explendi præceptum confitendi, quod lapsus in peccatum mortale à Christo impositum est.

6. Dico secundò, Ex præcepto Ecclesiæ omnes Christi fideles postquam ad Annos discretionis pervenerunt, tenentur omnia mortalia saltem semel in anno confiteri. Probatur ex Concilio Lateranensi sub Innoc. III. ubi disertè præcipitur annua Confessio, quam Christus per se ad certum temporis spatium non determinaverat.

Ab hoc præcepto non excusantur impuberes, id est, qui septimum annum nondum attigerunt, si verè advertant se mortale peccatum admisisse: nam illa adversio per se satis indicat ipsos ad annos discretionis pervenisse. Hujus rei exemplum extat apud S. Gregorium de puero quinquenni, qui in blasphemis mortuus, ac propterea damnatus fuit.

7. Quod si Confessarius advertat puerum nondum satis affectum usum rationis ad discernendam peccati malitiam, datâ tantum Crucis benedictione eum dimittat. Si tamen de ejus capacitate dubitet, poterit eum sub conditione absolvere; imò id facere debet, si eum in articulo mortis constitutum inveniat, *Diana, Layman, Lugo, d. 15 sect. 7.* Quia tunc pro salute æterna irreparabili viam tutiorem eligere oportet in administratione Sacramenti.

8. Dico tertio, Tempus annuæ Confessionis instituendæ computari solet ordinariè à Paschate ad proximum Pascha, propter Communionem paschalem tunc occurrentem: ita ut lapsus in mortale post paschalem Confessionem non teneatur saltem ex præcepto Ecclesiæ ante sequens Pascha confiteri. Constat hoc ex praxi Ecclesiæ, quæ non solet à fidelibus amplius exigere, apud *Suar. Vsq. Coninc. d. 5. du. 6.*

9. Verum, qui intra annum v. g. in ultimo Paschate confessus non fuit, tenetur postea proximâ opportunitate confiteri, uti probabilius docet *Suar. Vsq. Lugo. Contra Sylv. Layman Dian.* Ratio Quia tempus paschale non constituitur tanquam terminus ad obligationem finiendam, sed ad eam magis urgendam, uti fit in termino statuto pro solutione debiti, aut census annui.

10. Hinc qui prævidet sibi in proximo Paschate impedimentum confitendi obyenturum, tenetur Confessionem anticipare; sum

eum praeceptum illud extra Pascha absolute possit impleri. *Layman. Busen. Lugo disp. 15. s. 6. n. 182.*

11. Si is, qui tantum post Pascha confitetur, sola venialia exposuerit, & postea in decursu anni incidat in mortale, ad aliam Confessionem ex praecepto obligabitur. Quia Ecclesia praecipit ut fideles quolibet anno peccata mortalia semel confiteantur, si in ea incidierint, quod in dicto casu, sine nova Confessione factum non fuisset.

Unde etiam patet hoc Confessionis annuae praecepto non comprehendi eum, qui toto anno sola venialia admisit: uti agnoscit *Scotus* apud *P. Terillum de consc. prop. quest. 22. pag. 360.* Cum tamen is praeceptum Communionis paschalis explere teneatur, consultum est ut ante illam se Sacerdoti de more sistat.

12. Non satisfacit huic praecepto qui novit se invalide absque debita dispositione Confessionem instituisse: Ecclesia enim praecipit susceptionem Sacramenti Pœnitentiae; talis autem Confessio & Absolutio cum sit invalida, non est Sacramentum. *Suar. Laym. Lugo.* Contrarium tamen probabile putat *Fagund. Diana* p. 3. t. 4. res. 120.

Quaritur primo, pro Missionariis inter Hæreticos, An illi qui ab hæresi convertuntur, in prima Confessione exprimere debeant, quod non expleverint praeceptum annuae Confessionis paschalis; Certum enim est hæreticos, cum sint baptizati, Ecclesiae praeceptis subiacere.

Respondeo negativè, Quia dum confitentur se, eosque vixisse in hæresi, sufficienter exponunt se illa Ecclesiae praecepta tanto tempore non observasse. Sicut qui confitetur se v.g. duobus annis vixisse in continua fornicatione, non debet exprimere tantus venercos, & alia, quae solent communiter fornicationem commitari.

Sed *Quaritur secundo*, Quid si singulari contemptu, & ludibrio hæc Sacramenta, aut Ecclesiae praecepta insectati fuerint, & alios ab iis explendis abstraxerint.

Respondeo, hæc peccata distinctè confitenda, quantum fieri potest. Quia illa non sunt omnibus hæreticis communia, adeoque in hæresi ut sic non ita involvuntur, ut hac exposita, illa etiam intelligantur in confessione explicari.

CAPUT II.

De Integritate Confessionis.

§. I. Qualis, & quando requiratur.

1. Integritatem Confessionis requirit, & describit Trid. Sess. 14. Cap. 5. sitam in eo, Vt postquam diligenter te excusseris, & conscientia tua sinus & latebras exploraveris, confitearis omnia mortalia memoria occurrentia, nondum confessa, eorumque numerum, & circumstantias saltem quae speciem mutant Ratio additur, Quia sine distincta peccatorum cognitione non potest Confessarius iudicium sacramentale debite exercere, neque pro mensura delictorum poenitentiam idoneam imponere.

2. Integritas Confessionis alia est *Materialis*, quando poenitens omnia mortalia secundum numerum & speciem confitetur: & haec integritas non est ita necessaria, quin poenitens aliquo casu ab ea possit excusari. Integritas alia est *Formalis*, quando poenitens omnia mortalia quantum hic, & nunc potest ac tenetur, in confessione exponit, etsi contingat aliqua esse omissa: & ab hac integritate formali poenitens nunquam excusatur.

3. Qui ob justum impedimentum aut oblivionem peccatum aliquod in confessione praetermisit, tenetur cessante impedimento illud explicare. Quia hujus Sacramenti institutio requirit ut in eo omnia mortalia semel *directè* clavibus subjiciantur.

4. Qui aliquo casu, vel morbo linguae usu destituitur, absolvi debet, si nutu, aliove signo absolutionem postulavit, aut dolorem de peccatis ostendit. Quia tale signum est confessio peccatorum saltem in genere, à praecepto autem confessionis integrae ac distinctae necessitas excusat. Quod etiam verum est, etiam si signum illud absente Sacerdote editum fuisset, & postea praesenti ab aliis renunciatum.

5. Sed quid si moribundus, superveniente confessario, nullum signum dederit, aut dare possit? Respondeo, etsi communior opinio asserat absolvi non posse: probabilem tamen, adeoque hic in praxi sequendam esse sententiam, quae docet talem sub conditione absolvendum esse, dummodo solitus fuerit alias Christiano more vivere & sacramenta frequentare. Ratio est, quia per tales actus vitae Christianae sufficienter indicat se etiam in mortis articulo poenitentiae Sacramentum postulare, haec autem postulatio externa quaedam confessio est: Et hanc tenet senten-

sententiam Homob. Molfesius Tambur. Phil. Servius. Et modo plurimi passim Theologi recentiores.

6. Diligens conscientiae examen ante Confessionem requiritur: diligentiae autem quantitas moraliter aestimanda est pro variis circumstantiis. Unde minorem adhibere potest ille, qui frequenter confitetur, quam qui rarius. Si quis verò post talem diligentiam adhibitam, memoriam non habet commissi peccati mortalis, ritè confitetur, modò scienter nullum ex reliquis reticeat.

7. Qui non in specie, sed solum in genere recordatus, iè mortaliter peccasse, hoc ipsum in confessione explicare debet, cum hæc sit sufficiens imò necessaria materia Sacramenti.

Sed *Quaestio* est, An qui sic tantum in genere confessus est, teneatur postea, si recordetur, declarare distinctum numerum & speciem peccatorum mortalium, quam in aliis confessionibus determinatè non expressit, sed tantum confuse & genericè? Respondet Leander *part. 1. de Sacramentis pag 148.* probabiliter poenitentem illum ad hoc non teneri, & in eandem sententiam adducit Card. de Lugo *de poenit. disp. 16. num. 577.* & ante illum Fabium in suo *Scrutinio Sacerd. tract. 4. pag. 499.* Rustici, inquit, qui bonâ fide confessi sunt Curato non debite interroganti, satisfecerunt præcepto confessionis, nec tenentur iterum confiteri ipsa peccata. Ratio eorum est. Quia peccata illa jam prius, saltem confuse, fuerunt directè subjecta clavibus, adeoque directè remissa: ergo non est obligatio ea postea magis distinctè confitendi. Sed contrarium videtur tenendum cum Navarro & communi aliorum sententia; Quia etsi peccata illa directè remissa fuere, nondum tamen expletum est præceptum exponendi distinctè speciem & numerum cognitum peccatorum mortalium: quod Navarrus ait scriptum esse non solum lege humana in *Cap. Omnis de poenit. & remiss.* sed etiam divinâ & evangelicâ, confirmatâ à S. Thoma & aliis, & declarata in *Concil. Tridentino Sess. 14. de poenit. can. 7.*

8. Extra mortis periculum nunquam absolvi debet qui de nullo peccato in specie se accusat: si quis autem tam sit rudis, ut ab eo Confessarius ne veniale quidem in specie extorquere possit, dimittendus est sine absolutione, donec instruaturn juxta praxim bonorum Confessariorum.

9. Si poenitens inchoatam Confessionem coram Sacerdote perficere non possit, interdum absolvi debet, V. G. si propter ignotum idioma non omnia possit explicare, aut si in phrenesim incidat. Tenetur tamen postea si possit ommissa mortalia exponere.

10. Tempore pestis, naufragii, periculosi prælii, &c. si Confessarius

Confessarius multorum integras confessiones excipere non possit, & citum est omnes simul voce, vel signo confitentes audire, & absolvere.

11. Non tenetur aliquis peccatum confiteri, cum gravi periculo animæ, famæ, corporis &c. Ratio, quia tunc positiva lex de confessionis integritate merito cedit juri naturali charitatis propriæ. Intellige, si alius Confessarius adire non possit, vel confessio sine gravi incommodo differri.

12. Si fama Complicis graviter laedenda sit apud Confessarium, nec facile possit alius accedi, reticeri debet peccatum, vel saltem circumstantia, aut executio peccati, quatenus necessè est, ut complicis peccatum tegatur, cum onere alteri postea confitendi quod omissum est. Quia præceptum naturale non infamandi alium prævalet præcepto positivo integræ confessionis. Ita *Valent Bannet. Præp. Navarr. c. 7.* Quamvis contrariam sententiam sequi liceat, quæ communior est cum *Suar. Vasq. Lugo, &c.*

13. Qui duos Confessarios habet, quorum uni prius mortalia, alteri postea solum venialia confitetur, non peccat contra debitam Confessionis integritatem. Imò quandoque id rectè fit, quo pœnitens majori libertate uti possit, si ordinario Confessario, apud quem hæctenus bonam opinionem servavit, confiteri nimia verecundia impediatur. Ita *Navarrus in Man. cap. 21. Bonac. Leander, &c.*

Per accidens tamen fieri potest, ut talis etiam mortaliter peccet, si ea ratione exponat se periculo facile labendi in mortalia, & de ea nunquam efficaciter emendandi: quod ejusmodi hominibus accidere solet, qui de industria Confessarios imperitos, vel quibus ignoti sunt, adire solent, & alios à quibus juvari possint tantum cum levioribus accedunt.

14. Mentiri ex proposito circa materiam mortalem, & confessioni necessariam, est peccatum mortale: Ratio, quia vel negare peccatum mortale commisisse, quod hic & nunc fateri deberes, & tunc Confessio non integra est, sed sacrilega: vel affirmare mortale peccatum fecisse, quod non fecisti, & tunc graviter decipis Confessarium, non sine gravi irreverentia Sacramenti.

Quod si mentiatur circa peccatum veniale, vel aliam materiam, quam hic & nunc confiteri non tenetur, peccat solum venialiter.

§. II. *Quomodo Species & Circumstantia exponenda?*

15. Quoad peccatorum distinctionem, illa censentur esse specie diversa, adeoque necessario distinctè exponenda, quæ sunt contra distinctas virtutes, v.g. fornicatio quæ peccatum est con-

tra castitatem, differt specie ab adulterio, quia hoc est etiam contra iustitiam, propter jus, quod maritus habet in corpus uxoris, ac proinde poenitens debet dicere, habui copulam cum persona conjugata: & si ipse sit conjugatus, id exponere tenetur. Item, si peccavit cum persona religiosa, aut habente votum castitatis, aut ipse sit Sacerdos aut religiosus id exponere debet: quia peccatum hoc habet distinctam specie malitiam contra virtutem castitatis, & religionis.

Eodem modo si furatus est rem sacram, aut alium occidit in templo, singula distinctè exponenda sunt: quia præter peccatum iniustitiæ, involvunt malitiam sacrilegii specie distinctam.

Et eadem ratione aliorum peccatorum diversa specie malitia distinguenda, & exponenda erit.

16. Circumstantias non mutantem speciem, sed tantum peccatum notabiliter aggravantes intra eandem speciem, non esse plerumque necessario committendas, satis probabilis & tuta sententia est apud *Sylvest. Navar. Vasq. Reginal. Bonac. Lugo de poen. Disp. 16. Sect. 5.* Ratio colligitur ex *Trid. Sess. 14. c. 5.* ubi declarans necessitatem confitendi omnia mortalia, & eorum circumstantias. expressè addit, *quæ speciem mutant*, ergo satis insinuat circumstantias non esse confitendas quæ speciem non mutant. Imò hoc ipso quo dubitatur, an Christus talem confitendi legem voluerit inducere, poenitens deobligatur; ex illo principio, lex in dubio legis lætæ non obligat, ut ostendimus supra *part. 3. princ. 5.*

Hinc qui furatus est simul centum florenos, satisfacit dicendo commisi furtum mortale: qui simul pluribus detraxit, commisi gravem detractionem, &c. Quia furtum v. g. decem, aut centum florenorum manet instar eandem speciem furti mortalis, etsi unum sit multò gravius altero. Si tamen Confessarius interroget de quantitate peccati, poenitens debet eam explicare, imò consultius est, ut id semper sponte sua faciat.

§. III. *Quomodo distingui debeat Numerus peccatorum?*

17. Pro distinguendo peccatorum Numero dicendum, Actiones peccaminosas per se consummatas, & completas debere in confessione distinctè enumerari: ut si quis cum eadem plures copulas consequenter habuit, vel si Sacerdos in statu peccati mortalis continenter plures confessiones audivit, debet earum actionum numerus exponi. Secus si actiones non sint per se consummatæ, sed tantum referantur tanquam pars, aut dispositio ad aliud peccatum consummandum. Hinc verba inhonestæ, oscula,

& tactus libidinosi qui præcedunt fornicationem, & ad eam complendam referuntur, non debent seorsim exprimi. Idem dicendum de pluribus vulneribus quæ alicui infliguntur antequam occidatur.

18. Actus peccaminosi *merè interni* censentur numero distinguuntur, quoties fuerunt moraliter interrupti, id est, notabili tempore cessarunt, vel retractati sunt, & iterum inchoari cœperunt. Exempli gratia, Si quis per unam vel duas horas inhæsit turpi cogitationi sine interruptione, est tantum unum numero peccatum; si autem durante illo tempore v.g. tertio cessavit integrè ab illa cogitatione, & iterum tertio resumpsit, censetur tria peccata commississe in confessione distinctè explicanda. Item si quis habuit toto die voluntatem rem notabilem furandi, quam vespere retractavit, & iterum eodem die vel sequenti eandem voluntatem resumpsit, tenetur se accusare, quod bis voluerit furari.

19. Quando contingit de mortalium certo numero non constare, exprimendus est ille, quem iudicas probabiliorem, addendo v.g. te pejerasse decies plus minus. Quod si postea deprehendas numerum fuisse majorem, non teneris iterum confiteri, nisi numerum à te expositum notabiliter excesseris. *Fagundes, Hurt. Sanchez.*

Quod si nec probabilem numerum assequi valeas, exponenda est duratio consuetudinis peccandi, & frequentia lapsuum per diem, septimanam, mensem, aut annum, quantum potes probabili conjectura eam in mentem revocare. *Diana, Fillius, Hurt. Lugo, &c.*

Queritur ulterius primò.

AN in confessione necessariò exponenda sint peccata commissa, de quibus pœnitens positivè dubitat an sint mortalia?

Respondeo affirmativè, exponendo dubia tanquam dubia, hoc modo, dubito an plenè consenserim delectationi morosæ; dubito an comedendo semel violaverim jejunium &c. Et hæc est communis Theologorum sententia, contra paucos qui passim rejiciuntur. Et probatur ex Trid. *sess. 14. c. 5.* docente confitenda esse peccata omnia quorum conscientiam habemus; de peccatis autem dubiis conscientiam dubiam habemus: ergo ut dubia sunt confitenda; estque hæc quædam quasi traditio & praxis communis fidelium.

Eodem modo si quis sciat se quidem mortale peccatum admisisse, sed tamen dubitet an illud confessus fuerit, remanet obligatio

ligatio peccatum illud in confessione manifestandi. Quia cum constet de lege confitendi mortalia, & tantum dubitetur an illi satisfactum fuerit, penes legem manet possessio, juxta *princ. 9. initio 3. partis* explicatum. Sed magis disputatur, an eadem sit obligatio confitendi, quando peccata sunt tantum negativè dubia, quam à pluribus negari supra fufius ostendimus inter Controversias particulares *quest. 19*

Sed *quæres*: Quid si aliquis habeat *probabile judicium* se non peccasse mortaliter, aut peccatum admissum à se in Confessione manifestatum fuisse, etiamsi de opposito formidinem aliquam experiatur.

Respondeo, in tali casu nullam esse confitendi obligationem. Quia cum judicium probabile nitatur motivis non levibus, potest illi prudenter acquiescere, juxta *princ. 15. tr. 1.* traditum. Si enim talis à Confessario interrogaretur, an tale peccatum admitteret, rectè responderet, sed illud non commisisse, etiamsi de eo formidaret: nam de iis quæ homines prudenter affirmant, raro judicium certum habere possunt

Hinc si quis habeat prudens & probababile judicium, se de more ante Confessionem conscientiam diligenter examinasse, etiamsi postea oriatur formido de aliquo peccato prætermisso, potest probabiliter judicare se peccatum illud cum cæteris exposuisse, ac proinde ad illius Confessionem non amplius obligabitur.

Queritur Secundo.

AN in Missionibus ubi est unicus Confessarius, & maximus populi concursus in die solemni v. g. Paschatis, liceat audito uno vel altero peccato poenitentem absolvere, uti fit in naufragio, si alias nequeat populo satisfacere?

Resp. Negativè, etiamsi foret in die Jubilæi, aut Indulgentiæ Plenariæ. Quia in dicto casu non est sufficiens necessitas dimidians Confessionis, & maximi inde abusus sequerentur.

Queritur Tertio.

AN qui ob metum Hæreticorum non potest ad Confessarium accedere, vel qui in carcere & custodia clausus detinetur, possit saltem per litteras, vel fidum internuntium Sacerdoti absenti peccata sua Sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere?

Respondeo negativè, quamvis aliqui Theologi id rectè fieri aliquando docuerint, Nam Clemens VIII. eam doctrinam ad

414 *Pars III. Tract. III. Cap. II. De Integritate Confessionis.*
minus falsam, temerariam, & scandalosam damnavit, & sub pœna
excommunicationis eam doceri, aut in praxim deduci vetuit an-
no 1602. Neque juvat si dicas illum tantum declarasse id fieri illi-
cité, non autem invalidè; non enim rectè prohiberetur talis ab-
solutio tanquam omni casu etiam in morte illicita, si foret pro-
babile illam aliquo casu validam esse.

Eodem modo invalida esset absolutio, etiam si Confessarius
præsens Confessionem audivisset, & postea absentem per litte-
ras absolveret.

Sed, *quæres*, Quid si aliquis per litteras, vel nuntium Sacerdo-
ti absenti confessus fuisset, & postea ad illum in periculo mortis
Sacerdos accederet, & præsentem absolveret.

Respondeo validè absolvi. Non enim simpliciter absentis
Confessionem, sed simul ejusdem absolutionem Pontifex dam-
navit. Quod confirmavit ex eo, quod si alii testentur, absente Sa-
cerdote, aliquem moribundum dedisse signa contritionis, aut
Confessionem petiisse, possit Sacerdos superveniens illum jam
sensibus restitutum absolvere. Quamvis autem hoc ipsum aliqui
negent; non repugnare tamen cum decreto Clementis rectè do-
cent *Lugo, Aversa* & plures alii. Idem habemus ex testimonio
Petri Lombardi olim Primatis Hiberniæ, qui tradit consultum à
se de hoc casu Clementem VIII. respondisse, sibi propositum
non fuisse damnare seu prohibere ne incidente simili casu Sacra-
mentalibus absolutio impediatur. Et hoc Lombardi testimonium
ejus manu subscriptum & sigillo munitum in nostro Archivio
Lovaniensi servatur.

Quæritur denique, An valida, & licita esset Confessio illius, qui
ob verecundiam valde magnam, in scripto traderet suam Con-
fessionem Sacerdoti præsenti tacitè legendam, & antea, aut post-
quam legatur cum debito dolore diceret, Accuso me de peccatis
ibi descriptis? Communior sententia admittit validam, negat
licitam esse. Docet tamen *Leander de Pœnit. tract. 5. pag. 156.* ci-
tans *Benzonium* aliosque, probabilius isto casu confessionem
talem & validam, & licitam esse. Quia pœnitens sic implet præ-
ceptum confessionis etiam vocalis, siquidem ore, & voce fatetur
peccata ibi integrè & distinctè scripta esse sua, & de illis cum do-
lore & proposito emendationis se accusat, quod ad confessionis
integritatem solum requiritur. Probat etiam id *Benzonius q. 5.*
ex factis D. Basilii, & D. Joannis Eleemosynarii qui, inquit, ma-
luerunt peccata scribi in charta, quâ lectâ remissionem pecca-
torum eis misericorditer contulerunt.

CAPUT III.

De Confessione invalida, & quomodo iteranda.

1. Confessio invalida est ob defectum confitentis, Primò, si requisito dolore careat. 2. Si inter confitendum peccata, quia temerè, vel per crassam ignorantiam omittit peccatum mortale, aut de quo rationabiliter dubitat, num sit mortale, nisi in hoc casu bonâ fide arbitretur se à confitendi obligatione immunem esse. 3. Si exiguam valdè conscientiaè discussionem instituens, conjiciat se in probabile periculum omittendi mortale. Unde cum talis Confessio formaliter integra non sit, tota est repetenda.

2. Contritio, sive attritio ex supernaturali motivo, quæ requiritur in Sacramento ad justificationem, debet se extendere ad omnia mortalia, saltem virtualiter. Nisi enim hoc dicatur, consequens erit nihil repugnare, quominus vera contritio, aut attritio consistat cum actuali affectu ad peccatum mortale; quod ne probabiliter quidem dici potest.

3. Qui ob ignorantiam non mortaliter culpabilem, peccatum confiteri omisit, non tenetur postea integram Confessionem repetere, sed tantum exponere mortalia omissa: totam vero repetere tenetur, si ignorantia fuit mortalis. Ratio prioris est, quia in Confessione illa fuit validè absolutus. In posteriori autem à nullo peccato absolutus fuit, quia Confessio erat invalida.

4. Confessio fit invalida, ideoque repetenda, ob defectum aliquem Confessarii: Primo, si jurisdictione omninò caruit, vel impeditam habuit per suspensionem ab officio, excommunicationem denuntiata, aut contractam ob Clerici notoriam perditionem. Secundò, si verba absolutionis substantialiter vitavit. Tertiò, si absolvendi intentionem, nec actualem, nec virtualem habuerit.

5. Si Confessarius ob surditatem, distractionem, vel somnum, aliquod peccatum mortale non intellexit, videtur nihilominus valida esse absolutio: dummodò pœnitens bonâ fide egerit, & culpa in solo Confessario, resederit. *Henric. Laym. Diana &c. contra Navar. Sylvest.* Ratio: quia essentia & effectus hujus Sacramenti consistere potest sine integra & specifica peccatorum explicatione, si ea sine culpa pœnitentis intermittatur. Nihilominus si pœnitens id postea resciat, debet iterum peccatum illud clavibus subjicere, quia semper manet obligatio omnia mortalia

Sacerdoti indicandi secundum speciem, & numerum, ut in omnia directe absolutio feratur.

6. Addo contra scrupulos, tametsi contingat absolutionem Sacerdotis, ob aliquem ejus occultum defectum invalidam esse, raro id graviter obfuturum pœnitenti inculpate defectum ignorantanti; in proxima enim confessione ab illis peccatis indirecte absolvetur.

7. Pro faciliiori praxi Confessionis repetendæ: Si Confessio, quæ ob defectum pœnitentis, vel Confessarii invalida fuit, de nudo instituat apud eundem Sacerdotem; non est necessarium, peccata omnia secundum speciem & numerum repetere, modo Confessarius statum pœnitentis adhuc recordetur saltem, confuse, convenientem illi pœnitentiam imponere possit. *Vasq. Sanc. Laym. Dian. p. 3. & 4.* Probatum ex praxi; si enim Sacerdos auditâ confessione advertat, pœnitentem non satis dispositum esse, & attritum, interdum differt absolutionem in alterum diem; si eum contingat interea speciei peccatorum oblivisci, non ideo exigere solet, ut confessio tota repetatur, sed tantum ut de peccatis verus dolor cum emendationis proposito eliciatur. Ratio, quia antea præcepto divino de integritate Confessionis satisfecit, ideoque solum defectum v. g. contritionis supplere tenetur.

8. Denique, tametsi Confessarius nec statum peccatoris generatim recordetur, sed id tantum, quod sibi confessus fuerit, eumque jam recte dispositum absolvat, peccat quidem Confessarius, cum non recte munere suo fungi possit in imponenda congrua pœnitentia &c. nihilominus absolutio erit valida, & pœnitenti fructuosa.

9. *Quæstio* est, Quid agendum cum pœnitente, qui confitetur omnia peccata; sed non vult deferere occasionem proximam peccandi v. g. dimittere suam ancillam, cum qua experitur se continuo relabi in peccata carnis? 2. cum eo, qui pergit præbere publica scandala. 3. cum eo, qui non intendit restituere bona aut jura inique possessa.

Respondeo, neminem horum posse absolvi, nisi hortatu Confessarii eò adducatur, ut serio proponat, ac fideliter promittat se satisfacturum suæ obligationi.

Quod si pœnitens non possit implere suas obligationes, v. g. restituere pecuniam, aut resarcire alterius famam, aut inire gratiam cum inimico, nisi post aliquot menses, aut fortè post unum annum, non ideo tam diu differenda est absolutio, si pœnitens omnino spondeat quantum est ex parte sua se satisfacturum obligati-

obligationi quamprimum id erit in ipsius potestate. Quia cum talis pœnitens sit ritè dispositus ad absolutionem, jus habet ut eam tam diu non differatur, in tanta incertitudinæ vitæ humanæ, & damnationis æternæ periculo: Ut cum *Suar. disp. 32. Sect. 2.* fufius ostendit *Reinakers*, & *Franciscus Jacops* in sua defensione contra aliquos modernos.

An ergo semper illicitum est differre absolutionem pœnitentis sufficientis dispositi?

Respondeo, sæpe licitum esse eam differre, imò aliquando expedire saltem ad tempus non diuturnum, quando Confessarius prudenter judicat illam dilationem præ cæteris remediis multum pœnitenti profuturam. Ut si videatur non satis perfectè se examinasse pro confessione plurium annorum, in quibus gravia peccata, & varias satisfaciendi obligationes contraxit. Vel si teneatur deserere occasiones peccandi, restituere rem alienam, aut inimico conciliari, & Confessarius probabilius credat pœnitentem acceptâ absolutione promissâ non præstiturum, maximè si prius eadem promisit, nec tamen explevit. Vel si semper reincidat in eadem mortalia sine ulla emendatione post priores confessiones securâ. Denique si ipse pœnitens, etsi ritè dispositus, pro suo profectu spirituali prudenter petat aut consentiat, ut absolutio ad breve tempus differatur. Ita in his praxis peritorum Confessorum, estque ea conformis Rituali Romano, quam etiam fufius tradit *Dicastillo tom. 2. de Sacramentis*, & alii communiter.

De cetero, quomodo non sit differenda passim absolutio, Relapsis, consuetudinariis, & quibusdam aliis, contra novam quorundam doctrinam, ostendi supra *part. 2. in cons. al. §. 7. punct. 6.*

Quæritur porro, Quid agendum cum Rudibus, quando in magno confitentium concursu deprehenduntur ignorare mysteria fidei, ut eorum confessio non sit invalida?

Respondeo, si ignorent necessaria necessitate *medii*, puta, Deum esse unum in natura, trinum in personis, hominum Creatorem, & Redemptorem; de his, & absolutionis Sacramentalis virtute breviter instrui debent, antequam absolvantur. Si verò ignorent tantum ea quæ sunt necessaria necessitate *præcepti*, ut sunt reliqua, quæ in Symbolo Apostolorum continentur, modò de sua negligentia doleant, & proponant emendationem, poterit Confessarius eos absolvere, sed obligando ut postea sedulam curam adhibeant, ut in necessariis fidei mysteriis instruantur.

Quæritur secundo, Quando ex defectu mortaliter culpabili peccatum aliquod lethale, vel numerus mortalium, vel alia circumstantia ad valorem necessaria in confessione prætermittitur

fuit, an præter illam confessionem, repeti debeant aliæ etiam confessiones intermediæ, quæ postea bona fide institutæ fuerunt; sed sine mentione prioris defectus.

Respondeo Negativè. Quia cum ex naturali & inculpabili oblivione defectus ille in confessionibus sequentibus expositus non fuerit, manent semper validæ, & peccata in illis declarata legitime remissa fuerunt. *Navar. Sylvest. Vasq, Reginal. Io. Sancius apud Dianam Part. 3. Tractat. 4. resol. 108.* qui innuit, hanc resolutionem à Confessariis bene notandam, quia multis molestiis eos liberat.

C A P U T IV.

De Sigillo Confessionis.

Sigillum Sacramentale est obligatio juris divini ad servandum secretum quo vis casu in iis omnibus, quæ in ordine ad absolutionem Sacramentalem exponuntur.

Quæritur hic primò, quæ, & quanta sit obligatio hujus secreti. Secundò; ad quos se extendat. Tertio, quando, & quomodo singulos obstringat.

1. Dico primò, secretum hujus sigilli graviter obligat ex jure naturali, divino, & humano; habetque malitiam injustitiæ, & sacrilegii.

Probatum primum; quia jure naturali tenemur præstare fidelitatem, tueri famam proximi, & alteri non facere, quod nobis fieri nolumus. Probatum secundum; quia confessio est juris divini, ergo & secretum confessionis sine quo hæc redderetur odiosa & inutilis; qui enim præcipit finem, censetur præcipere media, sine quibus finis obtineri, & conservari nequit. Tertium patet ex cap. *omnis utriusque*, ubi de hoc secreto perpetuum in Ecclesia fuisse præceptum declaratur, & ejus transgressori pœna perpetuæ inclusionis decernitur. Gravitas præcepti patet ex eo, quod in ejus violatione dari parvitatem materiæ cum plerisque neget *Malderus, Baldellus, Diana part. 5. tract. 5. resol. 8.*

Dices, peccatum veniale est materiæ levis: ergo ejus revelatio non potest esse grave peccatum, cum non possit ea pœnitenti graviter nocere.

Respond. neg. consequentiam. Quia etsi non multum lædat pœnitentem, nocet tamen graviter Sacramento, cujus usus redderetur odiosus, si universim liceret levia etiam delicta ex confessione manifestare,

2. Dico secundò, Confessarius non obstante confessione, potest

potest eâ noticiâ uti, quam habet aliunde, dum modo hanc altera non adjuvet, & scandalum absit. Exempli causâ, si Confessarius ob indicia extra Confessionem habita potuerit Cajum furti accusare, & Cajus furtum postea illi confiteatur, potest nihilominus illum accusare. Ratio est, quia sic non utitur cognitione Sacramentali, sed tantum indicibus ante vel post confessionem aliunde acceptis.

3. Hinc etiam si aliquis extra confessionem dicat, hoc tibi committo sub sigillo confessionis, & confessarius acceperit, non oritur hinc obligatio sigilli sacramentalis, sed tantum secreti naturalis, quod ad avertendum gravius malum aliquando revelari potest.

4. Dico tertio, sub sigillum non tantum cadunt peccata confidentis, sed etiam complicitatis; item circumstantiæ peccati, quas taceri pœnitentis interest; E. C. si quis dicat, se illegitimè natum sacros Ordines malè suscepisse &c. Ratio, quia etiam per hujusmodi notitiam pœnitentibus odiosa redderetur confessio.

5. Confessarius violat sigillum confessionis, si generatim dicat, Titium sibi confessum esse peccatum mortale, ealium reservatum, aut peccatum aliquod veniale in specie. Sin verò in genere dicat, Titium sibi confessum esse venialia, aut benè confessum esse, non referat secretum sigilli Sacramentalis.

6. Violati sigilli reus est Parochus, qui sine consensu pœnitentis litteras ei dedit deferendas ad Vicarium Episcopi, vel alium privilegiatum, quibus significet se latorem harum a peccato reservato absolvere non potuisse.

7. Si pœnitens ob indispositionem non absolutus, cum aliis petat schedulam in testimonium factæ confessionis, tenetur Confessarius eam illi tradere. Nam aliis concedendo, & huic negando indirectè revelaret eum fuisse indispositum ad absolutionem.

8. Si quis merè fictè ad confessionem accedat, qui v. g. aliàs pœnam, aut infamiam incurret, certumque sit ad sacram Communionem accedere, illi neganda est à Confessario schedula, ne ejus simulatio ad Communionem sacrilegam cooperetur.

9. Licitum non est cum ipso pœnitente extra confessionem loqui de peccatis solum in confessione auditis. Quia res illa pudorem injicit, & exprobrationem continere solet; nisi tamen ipse pœnitens licentiam tribuat, quam tribuere censendus est, si ipse prior de peccatis illis sermonem inducat.

10. Si quæras, quomodo ergò Confessarius de peccato interrogatus respondere debeat?

Respondeo, Confessarium interrogatum, an sciat vel audierit peccatum pœnitentis, non debere tergiversari, sic ut pœnitentem reddat suspectum: sed respondere debet, etiam cum juramento si opus sit, se nihil scire de peccato illo; scilicet, ut hominem privatum, cui id revelare liceat. Quia id circumstantiæ Confessarii consignant, & verba eum interrogantis cum tali circumstantia, & sensu accipi debent.

11. Si contingat Confessarium proprium peccatum confiteri non posse, nisi revelet alterius peccatum in confessione auditum, suum reticere tenetur. Quia præceptum sigilli Sacramentalis strictius obligat, quam præceptum confitendi omnia mortalia; hoc enim solum est affirmativum.

12. Cessat obligatio sigilli Sacramentalis, si pœnitens veniam dederit loquendi alteri de peccato extra confessionem: per hoc enim confessio non redditur odiosa. Debet tamen licentia illa esse expressè declarata, neque sufficit venia præsumpta; talis enim præsumptio pœnitenti periculosa, & odiosa esse posset.

13. Si gravis error in foro Pœnitentiæ admittus fuerit à Confessario, qui postea corrigendus est, debet pœnitens facere ei potestatem agendi secum de peccato; si eam facere detrectet, probabile est posse Confessarium ea non obtentâ de peccato loqui, & sic errorem corrigere. Quia tunc propriè non loquitur extra Confessionem, sed perficit eam, quæ prius inchoata & imperfecta erat, ut loquitur *Suarez Laym. aliique contra Sanchez, Regin. Bonac.*

14. Præter Confessarium etiam aliæ personæ obligantur sigillo, ad quas immediatè vel mediatè peccati cognitio ex sacramento pervenit: ut Laicus, qui adstans confitentis peccatum audit, vel Interpres, et vel alii quibus Confessarius malitiosè peccatum revelavit.

15. Si Confessarius cum licentia pœnitentis alteri peccatum revelarit, non videtur hic teneri sigillo Sacramentali: nisi tamen peccatum reveletur ob causam spectantem ad absolutionem Sacramentalem, ut docet *Vasq. Hurt. Laym. de Conf. c. 14. n. 18. contra plures*: quia hujus scientia non oritur ex confessione, sed ex licentia ab ipso pœnitente facta.

16. Pœnitens non tenetur sigillo Sacramenti; teneri tamen potest interdum lege secreti naturalis, ne quid ex confessione manifestet, quo vel suæ, sine causa, vel Confessarii rectæ famæ detrahatur.

17. Si plures conspirarunt in necem Confessarii, & Titius unus ex conspiratoribus propositum hoc confiteatur, licitum est Confessario

Confessario sibi consulere declinando insidias, licet sciat socios con-
 spirationis inde suspicatuos, Titium peccatum suum confessum
 esse. Ratio est apud *Laym. hic n. 21.* quia fuga hæc per se nullum
 peccatum manifestat, sed solam peccati confessionem, peccatum
 enim socii, illi antea cognitum habuerunt: Ita *Sylv. Henriq.*
Laym. Coninc. D. 9. dub. 4. contra Suar. Dian, &c.

18. Confessarius nullo modo violat sigillum, si hominem ob
 publica, & manifesta latrocinia supplicio affectum commendet,
 quod de commissis peccatis ritè confessus fuerit: Quia, inquit,
Laym. peccatum non revelat, quod supponitur omnibus esse
 notissimum, sed solam confessionem peccati.

19. Confessarius notitiâ quam habet ex sola Confessione, uti
 non potest in externa gubernatione, administratione Sacramen-
 torum, &c. v. g. Parochus Sacramentum Eucharistiæ, Extremæ
 Unctionis, Matrimonii assistentiam, iis negare non potest, quo-
 rum impedimentum antea ex sola Confessione intellexerat. Quia
 sigillum hoc obligat, ne ipsi etiam Pœnitenti peccatum à Sacer-
 dote extra Confessionem exprobetur, aut in memoriam revoce-
 tur. *Coninc. Dian &c.* An unquam in suffragio occulto liceat eâ
 notitiâ uti, vide supra *tr. I. q. 16.*

20. Si Confessarius non ex Confessione complicitis, sed extra
 Confessionem ex fideli relatione peccatum Pœnitentis intelle-
 xerit, non tantum illum speciatim examinare potest, sed etiam
 debet; si tamen peccatum neget, absolvere eum tenetur. Cogita-
 re enim debet eum alteri confessum esse; vel ob periculum iam
 confiteri non posse; vel alios mentitos fuisse: siquidem in Pœni-
 tentia foro credendum est consistenti, sicuti contra se, ita pro se.

21. Quòd si Confessarius extra Confessionem certissimè cog-
 noverit, Pœnitentem alicujus criminis reum, quod nondum ex-
 piavit, puta, quia oculis suis vidit furantem, audivit blasphemam-
 tem, adeòque ex omnibus circumstantiis colligat eum ritè dispo-
 situm non esse, absolutionem illi negare debet, ob honorem Sa-
 cramenti. *Laym. alique.*

22. Posset etiam Confessarius violare sigillum Confessionis,
 exponendo Pœnitentiam alteri impositam, v. g. Coronam D. vir-
 ginis, vel aliam, quæ solet pro peccato mortali imponi. *Diana*
pars 5. Tr. II. R. 31. Sic enim indirectè revelat peccatum.

23. Notandum denique est, posse casum intervenire, in quo
 Confessarius possit, & debeat obligare Pœnitentem ad manife-
 standum complicem extra confessionem, si ob grave damnum
 pœnitens, ad hoc aliundè obligetur *Lugo D. 16. n. 436.*

Quæro porro. Quid agendum, si quis confiteretur peccatum occultæ conspirationis in grave damnum & injuriam alicujus personæ, aut reipublicæ etiam hæreticæ? Respondeo, negandam illi esse absolutionem, nisi præstet promissionem firmissimam ab illa conspiratione penitus abstinendi, eamque pro viribus impediendi. Undè patet Confessionem Sacramentalem non tantum reipub. non esse noxiam ut aliqui calumniantur, sed etiam maximè utilem ac salutarem.

C A P U T V.

De Satisfactione.

Satisfactio Sacramentalis, est aliqua compensatio injuriæ Deo illatæ, à Confessario injuncta. Ut autem hujus satisfactionis essentia & necessitas intelligatur.

1. Dico primò; Satisfactio hæc est pars Pœnitentiæ, quæ ad eam requiritur, non necessitate Sacramenti, sed tantum præcepti. Probatur, quia Trident. *sess. 14. cap. 3.* docet, Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem esse quasi materiam hujus Sacramenti. Et quamvis satisfactio sit pars tantum integralis, non potest ad Sacramenti complementum sine peccato omitti.

Dices, Antequam ponatur satisfactio sive impleatur pœnitentia, totum pœnitentiæ Sacramentum existit; ergò satisfactio non est pars Sacramenti pœnitentiæ.

Resp. neg. consequentiam; quia inde tantum sequitur non esse partem essentialem, sicut est anima aut corpus respectu hominis, cum quo consistit esse partem Sacramenti integram sicut est pes, aut brachium, sine quibus tota hominis essentia subsistere potest.

2. Dico secundò; Ad satisfactionem necessaria est in satisfaciente, post remissionem culpæ, opus aliquo modo pœnale, & actus liber ac supernaturalis; quamvis *Vsq.* pœnalitatem non requirat.

Probatur autem prima pars, quia Trid. *sess. 14. cap. 3.* docet, nos satisfaciendo pati pro peccatis & ipsas satisfactiones vocat, pœnas satisfactorias. Probatur secunda, quia satisfactio debet moraliter procedere à satisfaciente, quod solum fit per actum voluntatis liberum, aliàs non distingueretur à satisfatione, quam merè aliunde inflictam sustinemus.

3. Peccat Confessarius mortaliter, si absque causa pro peccato mortali pœnitentiam nullam injungat. *Suar. Regim. Tom. 1. l. 7. n. 12* Venialiter tantum, si ob peccata venialia levis pœnitentia esset injungenda, *Lugo, Diuina. p. 5. Tr. 6. r. 44.*

4. Sacerdos, quatenus commodè fieri potest, debet pro qualitate peccatorum convenientes satisfactiones imponere: tepidis orationem, iniustis eleemosynam, intemperantibus jejunium, aliamve corporis afflictationem.

5. Pœnitens non potest non admittere pœnitentiam si justa sit. Sacerdotes enim vi clavium non solum absolvere, verum etiam ligare possunt. Quare, cum Sacerdos habeat potestatem obligandi pœnitentem, ut opus pœnitentiæ impleat, pœnitens illi obedire tenetur. Contrarium sensit *Cajet. Navar. & alii*, si velit v.g. in Purgatorio satisfacere.

6. Obligatio implendi pœnitentiam ex genere suo gravis est: à gravi peccato excusat materiæ levitas; ut si quis exiguam pœnitentiam, aut pœnitentiæ partem sine contemptu non impleat. Addit *Suar.*, cum qui pœnitentiam gravem ob sola venialia peccata impositam omittit, non peccare nisi leviter; durum enim videtur, obligationem satisfaciendi pro culpa levi posse per se gravem fieri & pœnæ æternæ reatum inducere.

7. Quamvis in Tridentino moneantur Confessarii, ut pœnitentiam peccatis proportionatam injungant: casus tamen aliqui sunt, in quibus leviolem, quam peccata merentur, imponere possint. 1. Infirma pœnitentis dispositio, vel corporis, vel animi; ob quam timetur eum impleturum non esse majorem pœnitentiam. 2. Magnitudo contritionis. 3. Tempus Jubilæi, vel alterius Indulgentiæ plenariæ. Cum enim per illam pœnitens satisfaciat pœnæ debitæ, non restat alia obligatio, quam ut acceptet pœnitentiam leviolem, quæ se habeat per modum medicinæ contra reliquias peccatorum.

8. Plus valet modica pœnitentia à Sacerdote imposita, quàm magna spontè suscepta: Quia illa non hæc, vim habet Sacramentalem.

9. Satisfacit præcepto Confessarii pœnitens, etsi opus pœnitentiæ impleat in statu peccati mortalis: fructum tamen satisfactionis non consequitur, quam diu priorem statum non dimittit. Deus enim ejus pœnitentiam ad satisfactionem non acceptat: Obice tamen remoto acceptari docet *Navar. Suar. Tol. Dian. P. 3. Tr. 2. r. 85.*

10. Si pœnitens oblitus sit, qualis pœnitentia sibi imposita fuerit, non obligatur ullam implere; confitendum tamen erit, si mortalis negligentia intervenerit. Quod si fiat impotens implendi pœnitentiam injunctam v.g. jejunium ob supervenientem infirmitatem, non tenetur ejus loco aliam persolvere.

11. Non potest pœnitens suam pœnitentiam commutare in aliud

aliud opus etiam evidenter melius, ut docet *Sanch. Con. Lugo*, qui contrariam opinionem, quam *Diana* dicit probabilem, iudicat esse temerariam.

12. Pœnitentia imperata, & acceptata, ob causam mutari potest ab eodem Confessario, vel ab altero audita eadem Confessione, modò peccata non fuerint reservata: Ratio est, quia omnes Sacerdotes, uti Vicarii Christi, in ordine ad eas personas, & peccata, in quæ jurisdictionem habent, æqualiter iudicant, ac proinde pœnitens potest utriuslibet iudicium ac sententiam amplexi. Imò probabile est, apud plurimos id fieri posse, tametsi priora peccata non reperantur in Confessione quæ alteri de novo instituitur, juxta *Navar. & Dianam*, qui pro ea opinione 14. Doctores adducit. Spectatâ tamen ratione, in hoc casu peccata repetenda existimo, cum Confessarius incognitâ causâ & statu pœnitentis, in commutanda pœnitentia idoneus iudex esse nequeat.

Quæres primò: Quanta pœnitentia videatur esse proportionata pro uno mortali ordinario? Respondeo justam satis pœnitentiam esse v. g. coronam s. decadam, vel aliam huic æquivalentem: vel quæ adæquet unam ex parvis horis Canonicis v. g. tertiam, sextam aut nonam, ut est communis opinio. Non debet tamen hæc quantitas pœnitentiæ crescere æqualiter crescente numero peccatorum, quasi necessè foret injungere pro 10, mortalibus 10 coronas, sed hoc relinquitur determinandum iudicio prudentis Confessarii.

Quæres secundò: Quomodo possit hæc proportio servari cum Hæretico recenter converso, vel maximo peccatore, qui totâ vitâ gravissima peccata accumularunt. Respondeo optimam esse praxim, ut illis prospiciatur de Indulgentia Plenaria, qualem plerique Missionarii Hæreticis primò conversis ex privilegio possunt largiri. Secundò, in partem pœnitentiæ injungendo illis opera aliâ præcepta v. g. sacra quæ audire tenentur diebus Dominicis & Festis, ac quædam jejunia quæ in Ecclesia occurrunt: hæc enim aliquandò in pœnitentiam posse injungi docet *Suar. V. s. q. & 4. alii cum Laym. lib. 5. tom. 6. cap. 15.*

CAPUT VI.

De Indulgentiis.

Indulgentia est remissio pœnæ temporalis extra Sacramentum per applicationem satisfactionis Christi & Sanctorum. Alia est plenaria, alia partialis tantum, ut est unius anni, carena, aut Quadra-

quadragesima. Dum autem conceditur Indulgentia v. g. unius anni, aut septem annorum, sensus est, tantam remitti poenam peccatorum, quanta deleteretur per poenitentiam unius aut septem annorum secundum Canones pro certo tempore in pane & aqua.

Pro fundamento sequentium resolutionum, Quæritur primò, in quo sita sit vis Indulgentiarum: Secundò, quis habeat potestatem eas concedendi, & quid ad earum valorem, & fructum requiratur, &c.

2. Dico primò: Extat in Ecclesia Thesaurus infinitus satisfactionum ex passionibus Christi & Sanctorum, qui potest per Indulgentias fidelibus applicari. Probatum ex Clem. VI. Extravag. *Vni-genitus*, ubi id disertè declaratur. Ratio hujus petitur ex infinito pretio & valore Passionis Christi, quæ nunquam potest exhausti; ergò semper restat nova satisfactio, quæ possit per Indulgentias Christi nomine concessas in homines dispensari.

Dices, si Passio Christi infiniti valoris possit ad indulgentias per se sufficere, ergò irrogatur illi injuria addendo satisfactiones Sanctorum.

Respondeo, volenti non fieri injuriam, Christo autem gloriosum est passiones superfluas Martyrum aliorumque Sanctorum sua causâ toleratas ad poenæ remissionem aliis prodesse, cum etiam illæ ex virtute Passionis Christi suam valorem derivent.

2. Dico secundò. Habet Ecclesia Christi potestatem ex hoc Thesauro Indulgentias fidelibus elargiendi ad tollendum reatum, non culpæ, sed poenæ temporalis.

Probatum hæc potestas ex promissione generali Christi Matth. 6. v. 19. *Quodcunque solveris super terram, erit solutum & in caelis.*

Atqui unum ex vinculis quæ possunt remorari hominem à consecutione gloriæ cœlestis est reatus poenæ temporalis in hac, vel in altera vita persolvendæ etiam post suscepta Sacramenta, uti susius ostendi supra in *Cont. part. 2. de purgatorio*. Ergò Ecclesia potest per Indulgentias illa poenæ temporalis vincula relaxare.

Dices, Verba Christi ad summum concedunt potestatem remittendi illam poenam viventibus *super terram*. Ergò Ecclesia excedit suam potestatem concedendo Indulgentias pro defunctis in purgatorio.

Resp. neg. antecedens: quia illis verbis non significatur cum qui absolvitur debere esse *super terram*, sed tantum illum qui actu absolvit, qualis est Christi in terris Vicarius, & alii quibus ille in concedendis Indulgentiis facultatem aliquam communicat.

3. Ad Indulgentiæ valorem requiritur causa rationabilis & proportionata quantitati Indulgentiæ, juxta prudentem concedentis æstimationem, quæ peti non debet ex sola operis difficultate, sed etiam ex bonitate finis, qui per opus illud intenditur. Ita *Suar. Conc. Fil. Bonac. disp. 6. q. 1. p. 1.* Ratio est, quia Pontifex hujus Thesauri non est Dominus, sed Dispensator.

4. Cum Indulgentiæ sint gratiæ, non expirant morte concedentis; nec ante notitiam revocationis, ut notat *Sà*: & si concedantur sine temporis limitatione, censendæ esse perpetuæ.

5. Possunt moribundi plures Indulgentias Plenarias ob plures titulos concessas simul lucrari, v.g. quia habent plura rosaria, vel grana, cruces &c. quibus sunt applicatæ: vel titulo Religionis, Confraternitatis &c. modò non requirant, ut certa opera pro speciali necessitate applicentur. Idque fieri etiam si aliquarum non recordentur docet *Lugo, Diana, & alii* contra *Rodriq. Trull. &c.*

6. Si quis sæpius reperat opera præcepta v.g. eodem die sæpius legat Rosarium, vel visitet Ecclesiam, probabile est toties lucrari Indulgentias concessas pro isto opere; nisi addita sit restrictio; quia favores sunt ampliandi, ita *Henriq. & Rodriq.* sed probabilius docet *Lugo*, non posse rectè præsumi illam esse concedentis voluntatem.

7. Potest quis plures Indulgentias ad diversos fines concessas, uno & eodem opere lucrari, si opus sit æquè utile ad finem utriusque Indulgentiæ, nec intra idem tempus possit iterari v.g. hodiernum jejunium, vel communio. Ita *Præp. Laym.*

8. Non lucratur Indulgentiam, qui omittit aliquid, quod secundum probabilem sententiam non est necessarium ad eam obtinendam, si à parte rei id quod omittitur ad valorem sit necessarium. Ratio, quia bona fides aut communis error non supplet hic defectum, aut valorem. *Suar. Sanch. Bonacina* aliique: quævis contrarium velit esse probabile *Diana part. 10. tr. 11. ref. 34.*

9. Non impeditur effectus Indulgentiæ primò, si modicum tantum omittas v.g. ex oratione, elemosyna, aut jejunio requisito. etsi in opere præstito defuerit intentio lucrandi Indulgentias, uti probabiliter docet *Bonac. Salas, aliique* contra *Suarem*.
3. etsi opera, quæ persolvisti v.g. jejunium, aut sacrum fuerint aliunde ex Ecclesiæ præcepto debita, uti docet *Laym.* Sed in his quando potes, tutius sequeris oppositum, ne fortè Indulgentiæ

gentiæ valor impediatur, quamvis alias non parvi momenti sit spem habere probabilem obtinendæ Indulgentiæ.

10. Quando conceduntur Indulgentiæ v.g. centum aut mille dierum, aut annorum, per hoc non designatur totidem dies aut annos auferri ex pœnis Purgatorii, sed æquivalet totidem diebus aut annis pœnitentiæ peragenda ex præscripto sacrorum Canonum, qualis erat pœnitentia 40. dierum in pane & aqua pro eo qui perjurium sciens admiserat, ut patet ex cap. *Quicumque* 6. q. 1. Indulgentia igitur v.g. 40. dierum tantum tollit durationis Purgatorii quantum talis pœnitentia 40. dierum in pane & aqua; quanta verò sit illa duratio nulli, nec Pontifici notata est.

11. Episcopi ex jure communi concedere possunt unius anni Indulgentias pro die anniversario Dedicatiõis templi, alio tempore ob justas causas 40. dierum, possuntque hanc potestatem alteri delegare.

12. Non possunt tamen pro defunctis Indulgentias concedere. Quia eorum potestas in hoc restricta est ad suos subditos. *C. Quod autem de pœnit & remis.* Ita *Laym de Indulg. c. 4.*

Quæres, An Indulgentiæ datæ alicui Templo expirent, si fabrica sit diruta; aut si templo ab Hæreticis occupato aliud Sacellum sub eodem titulo alibi erigatur, vel assumatur.

Respondeo ad primum, Indulgentias non expirare, si in loco fabricæ dirutæ aliud templum ædificetur. Quia moraliter censetur eadem Ecclesia, ita *Suar. Bonac Laym hic l. 5. tr. 7. c. 3. num. 5.* Quod si templo Superioris autoritate destructo, alio loco novum ædificetur sub eodem titulo ac patrono; probabile etiam est Indulgentias pariter cum templo alio transferri, nisi præcisè ratione loci Indulgentiæ ab initio concessæ fuissent, ita *Suar. Bonac Laym supra, S. Antoninus l. p. tit. 19. c. 1. apud Dicastillum de purg nu 118.*

Respondeo ad secundum, quando loco templi ab hæreticis occupati Sacellum alibi sub eodem titulo assumitur, probabile esse Indulgentias templo concessas in Sacello perseverare. Eadem enim videtur esse ratio de Sacello vicariè assumpto, & templo alibi ædificato. Quia tamen res hæc dependet ab eo, an intentio Pontificis fuerit Indulgentias illas uni loco alligare, vel etiam ad alium locum extendere, consultissimum est à sua

Sanctitate pro novo loco novas Indulgentias postulare,

De Jubileo.

Quæ de Jubilæo dubia sunt, breviter resolvam juxta probabiliorem Theologorum sententiam. Habet autem Jubilæum, ultra quamlibet Indulgentiam plenariam, annexas multas facultates quoad absolutionem à Censuris, casibus reservatis, commutandi vota, item effectum certiore, ob causam magis universalem, longiorem durationem ad duas saltem septimanas, &c.

Probabilius videtur idem Jubilæum posse bis obtineri, si quis opera præscripta bis perficiat, ut semel in prima, & semel in secunda septimana qua durat Jubilæum, ut docet Lezana, Reginaldus, Diana, & novissimè Gobat *de Jubileo c. 15.* contra Card. Lugo & Layman.

Non potest aliquis autoritate propriâ tunc ex operibus pro Jubilæo præscriptis commutare in aliud apertè melius: id potest Confessarius tantum quando adest impedimentum impotentia: ut carcer, morbus, iter, navigatio &c. nam Bullæ communiter dicunt. *Qui nequeunt.*

Quæstio singularis est: Quando aliquis neglexit omnia opera pro Jubilæo præscripta primâ, & secundâ hebdomadâ, sed tandem ipso ultimo die novâ pietate & pœnitentia ductus accedit ad Confessionem & Communionem pro lucrando Jubilæo: an possit tunc Confessarius omnia opera, quorum jam tempus effluxit v.g. jejunia commutare in alias pias actiones, cumque reddere participem Jubilæi & omnium eò pertinentium. Respondeo probabile esse id posse fieri, ut docet Filliucius *tract. 8. num. 268.* Sanctarellus *c. 2. dub. 1.* Diana *part. 5. tract. 12. resol. 16.* & post illos Gobat. *tract. 3. cap. 17.* quia ille sic constitutus habet veram impotentiam intra illud tempus opera præscripta peragendi.

Hinc etiam probabiliter resolves, pro eo qui omnibus peractis, ultimâ Dominicâ Jubilæi non potest communicare, quia manè inadvertenter solvit jejunium naturale, posse per Confessarium communionem in aliud opus commutari: quamvis id neget Lugo *hic num. 119.*

Jejunium quod pro tribus diebus requiritur ad Jubilæum, debet observari intra eandem septimanam, sic ut probabilius sit non sufficere primâ septimanâ semel, & secunda bis jejunare: imò nec intra eandem septimanam v.g. pro die Mercurii jejunare die Jovis sine necessitate & autoritate Confessarii. Nam Bullæ expressis verbis requirunt *Feriam quartam, sextam, & Sabbatum*

alium alterius ex duabus hebdomadis. Contrariam opinionem quam tenet Bonacina, Naldus, Palaus apud Dianam, vocat falsam Lugo hic *disp. 21. n. 205.*

Qui nullam potest dare eleemosynam, non tenetur ejus loco aliud peragere. Sufficit eleemosyna etiam valdè modica, juxta bullas recentiores, quæ sic habent, *Qui eleemosynas pro arbitrio suo fecerint.* Qui exercet gratis aliquod opus misericordiae corporalis, ut visitare & solari ægros aut captivos, videtur satisfacere conditioni eleemosynæ erogandæ; nam illa opera esse propriè eleemosynam docet S. Thomas 2. 2. *quest. 32. art. 3.* Videtur etiam perinde esse quo tempore intra duas septimanas detur eleemosyna; & quamvis plerumque in Bulla Jubilæi eleemosyna ponatur ultimo loco, ille ordo non est curandus, ut docet hic Gobat *cap. 30. in fin.*

Per Bullas Jubilæi ordinarias; primò, datur facultas eligendi quemlibet Confessarium: sed debet is esse approbatus ab Ordinario loci; & liber à Censura Ecclesiastica. 2. Tali Confessario datur potestas absolvendi à quibuscunque censuris: sed tantum pro foro interno. Et hæc absolutio probabiliter potest dari à Sacerdote approbato cui non confiteris. Potest etiam conferri post elapsum tempus Jubilæi, quando intra Jubilæum alia opera perfecisti, sed ex oblivione, vel ex justa causa eo tempore non petisti absolutionem à censuris; vel quando ipsa absolutio ex justa causa debuit differri: Et idem valet de absolutione à casu reservato post tempus Jubilæi elapsum. Ita Filliucius, Palaus, Cardin. Lugo *de Poenit. disp. 20 nu. 99.*

Tertiò datur facultas absolvendi à Casibus reservatis, etiam in Bulla Cœnæ: nec excipitur hæresis nisi id exprimatur. Quarto, potestas communicandi omnia vota in alia pia opera, votis castitatis & Religionis duntaxat exceptis; sic enim verba Bullæ sonare solent. Non præbent tamen potestatem in votis dispensandi. Nec commutandi vota in præjudicium alicujus tertii, quando jam sunt acceptata, *Suarez, aliique.* Per votum castitatis supra exceptum intelligitur votum absolutum castitatis perpetuæ & perfectæ, juxta ea quæ dixi supra *p. 3. tract. 2.* in fine de facultatibus ordinariis quorundam Regularium.

Qui omisit lucrari Jubilæum in sua diæcesi, aut patria durante tempore in ea constituto, potest illud lucrari alio loco, in quo tempus præscriptum nondum effluxit: imò probabiliter in sua Patria, si ante ignoravit Jubilæum ibi publicatum fuisse, uti tradit cum aliis *Dianna pars. 3. tract. 4. resol. 151.*

Quando durante Romæ Jubilæo Anni Sancti singulis 25. annis, suspendi solent extra Urbem aliæ Indulgentiæ Plenariæ, non intelligitur illa suspensio de constitutis in mortis articulo, quo minus possint lucrari alias Indulgentias plenarias; ita contra Layman & alios, docet cum aliis Lezana & Bonacina ex Declaratione Urbani VIII. Anno 1625. Neque suspenduntur Indulgentiæ aliæ pro defunctis, etiam in Communionem generali, ut docet Card. Lugo aliique. Neque Indulgentiæ concessæ particularibus personis v.g. personæ Regis, aut alicujus Religiosi, ut habet Sanchez, Filliucius, Diana, Bonacina & Lugo, adducens declarationem Urbani VIII. Neque concessæ ab Episcopo, aut alio quam à Pontifice, Sanchez, Diana, Bonacina, Lugo *disp. 20. sect. 8.* Neque cessant aliæ Indulgentiæ non plenariæ, ut docet Navarrus apud Zerolam, pro qua sententia refert Pellizarius declarationem Urbani VIII. Quia, inquit, etsi postremæ Bullæ dicant, *Durante Jubilæo omnes & singulas Indulgentias suspendimus*, alii tamen Pontifices ante Clementem VIII. addiderunt *plenarias*, & sequentes dicunt se procedere, *Exemplo Bradecessorum.*

Propter similem causam disputatum est, an per postremum Jubilæum Anni Sancti concessa fuerit potestas, aut suspensa ea quæ datur Regularibus privilegiatis, absolvendi à casibus Pontifici reservatis? Quam quæstionem ex professo recenter tractat P. Georgius Gobat *de Jubilæo cap. 48.* qui omnes particulares Indulgentias, earumque vim, aut revocationem, præ cæteris accuratissime prosequitur.

C A P U T VII.

Indulgentiæ quadam Missionibus propriæ.

NOta, ut aliquis gaudeat privilegiis Missionarii, requiritur ut à legitimo Superiori Missionis titulo destinetur ad terras infidelium vel hæreticorum: non sufficit autem ut quovis modo in terris illis, Pastoris aut Sacerdotis munus exerceat. Hinc praxis habet, ut Sacerdotes idonei, qui è Belgio v.g. in Hiberniam transeunt, pro quibusdam Missionariorum facultatibus ad Internuntium recurrant.

Primò itaque Missionarii Regulares profecturi non tantum ad Infideles, sed etiam ad partes hæreticorum v.g. in Hiberniam, Angliam aut Hollandiam, lucrantur Plenariam omnium peccatorum Indulgentiam, quando per celebrationem Missæ, aut sacram Synaxim itineri primò se accingunt; & iterum quando ad missio-

missionis suæ locum pervenerunt. Concessit Paulus V. in Bulla edita Anno 1606. §. 2.

2. Possunt iidem Missionarii post Concionem suis auditoribus concedere Indulgentias 18. annorum & dierum 221. Item per Quadragesimam feria 2. 4. & 6. largiri Indulgentias 156. annorum; uti patet ex Bullis Gregor. IX. Alexandri IV. Nicolai IV. quæ citantur in Comp. Minorum de *Indulg* f. 242.

3. Habent etiam plurimi Indulgentiam Altaris privilegiati, id est, ut quoties legunt Missam pro defunctis, toties liberent unam animam è purgatorio; uti concessit Urban. VIII. & pro suis, sæpè obtinuit, & nunc obtinet Præpositus Generalis Societatis.

4. Possunt concedere singulis quos ad fidem converterunt, præmissa Sacramentali confessione Indulgentiam plenariam. Idem Urbanus VIII.

5. Regulares in Missionibus possunt fidelibus communicare, & publicare easdem Indulgentias quas habent in partibus Catholicorum, Ita expressè declaravit Urban. VIII. in Bulla, *Salvatoris*, data pro Clero & Religiosis Missionariis in fœderatis Belgii provinciis die 5. Maii 1626. Et postea confirmata ab Alex. VII. per suum Breve 20. Sept. 1656. ubi sic habetur §. 17. *Quoad publicationem Indulgentiarum poterunt Regulares & Patres Societatis illas publicare, quas Ordines & Societas habet, & hæcenus habuit ubique terrarum &c.*

6. Possunt etiam concedere Indulgentias Confraternitatum, & easdem in Missionibus instituire; uti in eadem Bulla declaratur §. 18. his verbis: *Quoad institutionem Confraternitatum & Sodalitatum permittat Vicarius Regularibus, & Patribus Societatis, illas que à Sede Apostolica approbata, & ab Ordinibus assignatae sunt: in tamen ut nemo astringatur & teneatur ad particulares Confessarios, vel ad Sacramenta ab illo Ordine solum percipienda.*

7. Refertur concessio Urb. VIII. an. 1626. facta Missionariis Ordinis Minorum, ut possint per Hiberniam concedere omnibus existentibus in gratia plenariam Indulgentiam in omnibus Festis primæ, & secundæ Classis, & in mortis articulo, modò semel in anno plenariam vitæ suæ confessionem instituant: Hanc si durat, participant Prædicatores & alii quibus competit privilegiorum communicatio, nisi specialis restrictio accesserit.

8. Concessum est insuper Missionariis Societatis in Anglia, Hibernia, & Scotia anno 1580. 3. Aprilis, ut omnes Catholici pro prima vice quâ sacram Eucharistiam de eorum manibus acceperint, lucrentur Indulgentiam plenariam.

Item,

Item, semel singulis mensibus in Templo, aut Sacello Patrum Societatis die Dominicâ ab ipsis designandâ communicando, omnibus Christi fidelibus conceduntur Indulgentiæ plenariæ pro vivis, aut defunctis, sic ut possint animam à purgatorio liberare, vel sibi plenariam Indulgentiam lucrari. Et hæc Indulgentia singulis septenniis à Sede Apostolica renovatur. Quando Societas habet duas Ecclesias intra eandem Urbem, posse hanc Indulgentiam utrobique obtineri, cum *Hautino & Quintanadvenna*, docet Gobat *cap. 27. num. 198.* allegans etiam pro hac re declarationem P. N. Mutii Vitellesci.

9. Omnes Christi fideles verè pœnitentes, & confessi, aut propositum habentes confitendi temporibus à Jure constitutis, qui visitaverint Ecclesias, & alia pia loca Societatis in diebus Nativitatis, Circumcisionis, Epiphaniæ, Corporis Christi, nec non diebus Veneris & Dominicis totius anni, ac Quadragesimalibus usque ad octavam Paschæ, & inibi semel Pater & Ave citaverint, & Verbum Dei, si in illis prædicetur, devotè audierint, septem annos & totidem quadragenas de injunctis eis pœnitentiis consequentur, Paul. III. 1. *comp. Priv. Soc. § 24.*

In Festo autem Circumcisionis quemcumque locum ad hoc designatum, ubi aliqui Societatis habitaverint, visitantibus, & quinque Pater & Ave recitantibus pro Ecclesiæ exaltatione &c. conceditur Indulgentia plenaria in forma Jubilæi à Gregor. XIII. *Ibid pag. 188 & à Paulo III pag 47.*

Gregorius XV. in Bulla quæ incipit, *Pietatis*, concedit Societati ubi vis locorum pro docentibus, discipulis, & promoventibus in Catechismis doctrinam Christianam, plenariam Indulgentiam semel in anno die festo ab Ordinario designando, in loco ubi doctrina Christiana traditur, ritè confessis & S. Eucharistia refectis. Item Indulgentiam plenariam in mortis articulo, corde contrito saltem nomen Jesu invocando. Item summentibus SS. Eucharistiam singulis mensibus Indulgentiam 7. annorum & totidem quadragenas. Qui verò curabunt ut alii pueri, famuli &c. ad Catechesim accedant, ducentos dies indulg. lucrantur. Et qui in diebus stationum Urbis Catechesin docuerint, aut discant, lucrantur Indulgentias stationum; quibus & aliæ in citata Bulla adjiciuntur.

Paucas pro notitia Fidelium Indulgentias, easque ex certioribus recensui, de cætero Curatores animarum tam sæculares, quàm Regulares in Missionibus plures habeant Indulgentias suo vel Ordini, vel Ecclesiæ attributas prout eas à Sede Apostolica obtulerunt.

C A P U T VIII

Praxis & forma Hæreticos Ecclesia Catholica reconciliandi.

Primo, Si hæreticus, qui cupit reconciliari Ecclesiæ habeat justam causam dubitandi an fuerit inter hæreticos validè baptizatus, debet ante omnia baptismus illi sub conditione conferri, cum hac forma: *Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris &c.*

Secundò, Si Sacerdos, qui hæreticum reducit, non habeat facultatem extraordinariam, quæ requiritur ad absolvendum ab hæresi, debet eum remittere ad Episcopum, vel alium qui tale privilegium habet, ut ab hæresi, & excommunicatione illi adjuncta absolvetur.

Tertio, Debet instrui in punctis Fidei, præsertim contentis in symbolo Apostolorum, & in præcipuis articulis, in quibus antea diffidebat ab Ecclesia Romana: quos invenies explicatos supra in *part. 2. controversiarum fidei.*

Quarto, Ante Confessionem Sacramentalem debet ab eo exigi Hæresis abjuratio, nuncupando professionem Catholicæ fidei juxta formulam in Tridentino præscriptam, quam pro Confessarii commodo in hujus cap. sine subiciemus.

Si is qui reconciliatur, fuerit tantum occultè hæreticus, sufficit dictam fidei professionem aut æquivalentem occultè præstare, cum vera contritione de sua hæresi, & firmo proposito non relabendi, ita Thom. à Jesu *de Convers. gent. lib. 8. part. 2.* Quod si fuerit publicè hæreticus, requiritur abjuratio publica, v.g. præsentis aliquo populi cœtu in Sacro, aut Concione: nisi tamen gravis damni periculum à publica abjuratione excuset.

Quintò, debet instrui de modo examinandi conscientiam in ordine ad Confessionem generalem suorum peccatorum, quod commodè fiet proponendo ipsi præcepta Decalogi, ut à nobis inferius explicata, aut in alia forma breviori. Ut verò exponat admissa contra præcepta Ecclesiæ, ut est, ommissio Sacri jejunii &c. sufficit explicare spatium temporis, quo in hæresi versatus fuit, ex hoc enim illa satis intelliguntur. Hæc autem Confessio fieri debet, & pœnitentia idonea injungi, antequam ad sacram Communionem admittatur.

Sexto. Prius absolvi debet à vinculo excommunicationis, quam per Hæresim incurrit, quàm ipsi conferatur absolutio peccatorum. Excommunicatio enim impedimentum est absolutionis Sacramentalis ab hæresi, & cæteris peccatis.

Postremò, Post absolutionem ab excommunicatione, hæresi, &

peccatis, admonendus est (nisi prudentia aliud dicit) manere irregularitatem, & incapacem esse ad Ordines sacros, & beneficia Ecclesiastica, nisi accedat dispensatio Pontificis, vel alterius, cui ille dispensandi potestatem commisit.

Potest denique Confessarius, si habeat Missionarii privilegium, hæretico sic converso in prima Communionem pro majori animæ solatio Plenariam peccatorum Indulgentiam largiri.

Forma Professionis Fidei ex Trid. & Bulla Pii. IV.

EGO N. N. firmâ Fide credo, & profiteor omnia, & singula, quæ continentur in Symbolo Fidei, quo Sancta Romana Ecclesia utitur, videlicet.

Credo in unum Deum Patrem omnipotentem &c. Apostolicas, & Ecclesiasticas traditiones, reliquasque ejusdem Ecclesiæ observationes, & constitutiones firmissimè admitto, & amplector. Item sacram Scripturam juxta eum sensum, quem tenuit, & tenet Sancta Mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione sacrarum Scripturarum, admitto: nec eam unquam nisi juxta unanimum consensum Patrum accipiam & interpretabor. Profiteor quoque septem esse verè, & propriè Sacramenta novæ Legis, à Jesu Christo Domino nostro instituta, atque ad salutem humani generis, licet non omnia singulis necessaria, scilicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem, & Matrimonium; illaque gratiam conferre, & ex his Baptismum, Confirmationem, & Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoque, & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in supra dictorum omnium Sacramentorum administratione recipio, & admitto. Omnia, & singula, quæ de peccato originali, & de justificatione in sacrosancta Tridentina Synodo definita, & declarata fuerunt, amplector, & recipio. Profiteor pariter in Missa offerri Deo verum, proprium, & propitiatorium Sacrificium pro vivis, & defunctis: atque in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento esse verè, realiter, & substantialiter Corpus, & Sanguinem unâ cum anima, & divinitate Domini nostri Jesu Christi, fierique conversionem totius substantiæ panis in Corpus, & totius substantiæ vini in Sanguinem; quam conversionem Catholica Ecclesia transubstantiationem appellat. Fateor etiam sub altera tantum specie totum, atque integrum Christum, verumq; Sacramentum sumi. Constanter teneo Purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis juvari: similiter & Sanctos una cum Christo regnantes venerandos, atque invocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre; atque

atque eorum reliquias esse venerandas : Firmissime assero imagines Christi, ac Deiparæ semper Virginis, nec non aliorum Sanctorum habendas, & retinendas esse, atque eis debitum honorem, ac venerationem impertiendam. Indulgentiarum etiam potestatem à Christo in Ecclesia relictam fuisse, illarumque usum Christiano populo maxime salutarem esse affirmo, sanctam Catholicam, & Apostolicam Romanam Ecclesiam omnium Ecclesiarum matrem, & Magistram agnosco : Romanoque Pontifici B. Petri Apostolorum Principis Successori, ac Jesu Christi Vicario veram obedientiam spondeo, ac juro : cætera item à sacris Canonibus, & Oecumenicis Conciliis, ac præcipue à sacrosancta Tridentina Synodo tradita, definita, & declarata, indubitanter recipio, atque profiteor, simulque contraria omnia, atque hæreses quascunque ab Ecclesia damnatas, & rejectas, & anathematizatas, ego pariter damno, rejicio, & anathematizo. Hanc veram Catholicam Fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in præsentis spontè profiteor, & veraciter teneo, eandem integram, & inviolatam usque ad extremum vitæ spiritum constantissime (Deo adjuvante) retinere & confiteri, atque à meis subditis, vel illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum, Ego idem N. N. spondeo, voveo, ac juro. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia.

Praxis disponendi ad actus in Contritione perfecta requisitos.

1. **C**onsidera N. serio, & cum intimo animi sensu, Te graviter offendisse, & toties offendisse infinitam Dei Majestatem, tuum Creatorem, & Redemptorem, & Judicem supremum, qui eodem momento quo peccabas, poterat te detrudere ad æterna inferorum supplicia, in quibus hac ipsa hora, & per infinita annorum millia sine spe veniæ ardere debuisses, ut alii innumeri, *Anima qua peccaverit ipsa morietur.*

2. Ex altera parte expende, Paternam Dei Misericordiam, Bonitatem, & Benignitatem infinitam, qui Te tanquam Filium prodigum, expansis in Cruce brachiis, ad pœnitentiam adducit, & inclinato Capite ad osculum æternæ pacis & amoris admittit, dicens, *Nolo mortem peccatoris sed magis ut convertatur & vivat.* Quis Rex aut Princeps subditum & mancipium suum læsæ majestatis reum tam benignè absolveret, & ad suam aulam & gratiam admitteret: O Pater Misericordiarum! O Deus totius consolationis meæ.

*Actus brevis Contritionis perfecta cum spe venia & proposito
emendationis &c.*

Domine Jesu Christe, Creator & Salvator meus. 1. Doleo medullitus ex toto corde, & ex tota anima mea, quod ego ingratus toties offenderim, & tam graviter offenderim infinitam majestatem, & amabilissimam bonitatem tuam; & ideo doleo vel maxime, quia tibi Deus meus peccando displicui, quem propter teipsum & tuam infinitam bonitatem & excellentiam super omnia diligo & amo, & amplius amare desidero in æternum. 2. Proinde firmiter statuo ac propono me non amplius Te offensurum, sed omnes peccandi occasiones pro viribus de vitaturum: me insuper de noxis meis ritè confessurum, & pœnitentiam, quæcunque injuncta fuerit, expleturum. 3. Ut verò nunc animo contrito & humili peccatorum meorum veniam suppliciter efflagito, ita firmiter spero ac confido, ab infinita bonitate tua per merita sanctissimæ Passionis, Sanguinis, ac mortis tuæ ea mihi remittenda: præstandam etiam gratiam quâ vitam meam emendem, & in sanctissimo servitio tuo usque in finem perseverem, Amen.

Forma integra Absolutionis, ut est in Rituali Romano expressa.

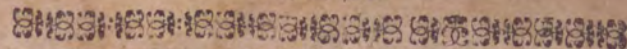
Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis peccatis perducate ad vitam æternam, Amen. *Deinde elevatâ manu pergit Indulgentiam, absolutionem, & remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens, & misericors Dominus, Amen.*

Dominus noster Jesus Christus te absolvat, & ego autoritate ipsius, Te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, *hæc vox circa laicos omittitur*, & interdicti, in quantum possum, & tu indiges. Deinde ego te absolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.

Passio Domini nostri Jesu Christi, merita B. Virginis, & omnium Sanctorum, quidquid boni feceris, & mali sustinueris, sit tibi in remedium peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium æternæ vitæ, Amen.

Nota: *In absolutione Hæretici in foro interno addi solet: Ab omni vinculo excommunicationis, quam per Hæresim incurristi, & restituo te Sacramentis Ecclesiæ, & Communioni fidelium,*

Remedia & Documenta, à Confessario Pœnitenti suggerenda contra singulas Peccatorum species, traduntur infra *Tractatus in fine.*



TRACTATUS QUARTUS

DE

SACRAMENTIS

Reliquis in genere & specie.

CAPUT PRIMUM.

*De pertinentibus ad Sacramentum in
communi.*

Sacramentum in genere est signum sensibile gratiæ justificantis, a Deo institutum, ut sanctitatem causet. Numerum Sacramentorum esse septenarium &c. probavimus supra in controver. *part. 1. tr. 2. cap. 6. 11.*

Ad essentiam Sacramenti pertinet materia, & forma, & debita utriusque coexistentia. Essentialis etiam est institutio Christi, & intentio Ministri, & in adultis plerumque intentio quædam, & dispositio suscipientis. Quæ omnia cum aliis hæc pertinentibus per paucas assertiones elucidanda erunt.

§. I. *Quæ, & qualis esse debeat materia & forma
Sacramentorum.*

Dico primò, Sacramenta novæ legis (quæ in usu consistunt) constant rebus ut materiâ, verbis ut formâ: præter Matrimonium, quod perfici potest nutu, scripto, aut aliis signis, quæ verbis æquivalent.

Ratio est, quia materia Sacramenti, v. g. ablutio infantis in Baptismo, est res ex se indeterminata ut sit signum, & causa gratiæ sanctificantis: ergò debet ea in ratione talis signi determinari per verba, quæ ex sua institutione vim habent aliquid determinatè significandi, & quæ à Christo assumpta sunt ut simul cum certa materia intrinsecè constituent signum causativum gratiæ sanctificantis. Dixi, hoc intelligendum de Sacramentis, *quæ in usu consistunt*, propter Eucharistiam, quæ post Consecrationem servatur, & permanet Sacramentum, etsi verba Consecrationis pridam deficiant.

Contra hanc assertionem objicit *Scotus in 4. dist. 16. quest. 1* In Sacramento Pœnitentiæ sola absolutio Sacerdotis significat gratiam, & remissionem peccatorum, non autem pœnitentis Confessio; ergo Confessio non est pars hujus Sacramenti, sed tantum conditio extrinseca ad absolutionem prærequisita.

Respondeo negando antecedens: Quia voluit Christus ad constituendum Sacramentum pœnitentiæ assumere totam formam externam in Judicio requisitam, ad hanc autem formam non tantum spectat sententia Judicis, sed etiam declaratio delicti, quæ sita est in Confessione pœnitentis. Idque probatur ex Tridentino sess. 14. ca. 3. *Sunt autem quasi materia hujus Sacramenti ipsius pœnitentis actus, qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque & perfectam peccatorum remissionem ex divina institutione requiruntur, hac ratione pœnitentia partes dicuntur.*

Dico secundò: Materiæ & formæ conjunctio, & coexistentia physica non est necessaria ad valorem Sacramenti, sed tantum moralis, ita scilicet, ut communi judicio censeatur forma eadere supra materiam. Hinc validus est Baptismus, etsi paulò ante vel post ablutionem infantis pronuntietur forma, *Ego te Baptizo.* Valet etiam absolutio, etsi uno vel altero die post Confessionem proferatur. Forma autem Consecrationis requirit ut hostia sit præsens, & sensu perceptibilis à Sacerdote pro eo tempore, quo proferuntur verba Consecrationis. Ratio hujus diversitatis petitur ex eo, quod in uno Sacramento præ alio facilius, in majori temporis aut loci distantia, intelligatur forma materiam determinare, & cum ea constituere unum signum sacramentale, quod ex diversa signi natura, & morali æstimatione judicari debet.

Dico tertio: Sacramentorum omnium materia, & forma à Christo determinata est, quæ salvo Sacramenti valore, quoad substantiam mutari nequeunt.

Probatum conclusio ex Trident. *sess. 21. cap. 2.* ubi dum declarat in Ecclesia fuisse perpetuò potestatem, ut in Sacramentorum dispositione ea statueret & mutaret, quæ magis expedire judicaret, expressè addit, *salvâ eorum substantiâ*: Ergo non habet Ecclesia potestatem aliquid immutandi in materia & forma, cum hæc ad Sacramentorum substantiam pertineant; unde colligitur ipsius Christi potestate sublimiori ea constitui debuisse.

Contra objicies: Ante Tridentinum materia Matrimonii erat, consensus contrahentium signis utrimque expressis, absque Parochi, & testium præsentia: Atqui post Tridentinum talis consensus

sus sine præsentia Parochi non est materia sufficiens in Sacramento Matrimonii: ergò Ecclesia potuit alicujus Sacramenti materiam immutare.

Respondeo, admissò aut negando consequentiam : Ecclesia enim isto casu non immutavit formaliter materiam in Sacramento Matrimonii à Christo institutam, quæ fuit traditio potestatis in mutua corpora per contractum validum & legitimum: Ecclesia autem tantum statuit, ut traditio illa clandestina non esset amplius valida in ratione contractus, atque ita si deesset conditio requisita comprehenderetur sub materia à Christo instituta, qui pro materia matrimonii non quemlibet contractum, sed omninò validum sufficere voluit.

Porro quanta materiæ aut formæ mutatio Sacramentum invalidet, de singulis infra dicetur.

Hæc thesi sic constitutâ, corrumpit gemina hæresis, una Lutheri negantis certam verborum formam à Christo in Baptismo, aliisve Sacramentis constitutam: altera Calvinii asserentis verbum in Sacramentis debere esse non consecratorium, sed concionatorium, sic nempe prolatum, ut possit fidem in audientibus excitare, cujus unius actu, & exercitio vult omnes etiam baptizatos justitiam adipisci. At Calvinum erroris hic arguent ipsi infantes baptizandi, quibus necesse erit Calvinistam per septem annos Baptismi verba inclamare, antequam iis, rationis usu carentibus, unum fidei actum extundat.

§. 2. De intentione Ministri, ac suscipientis, & qualis ad valorem Sacramenti requiratur.

Dico primò, Intentio Ministri essentiam Sacramenti necessario ingreditur.

Probatur ex principio generali. Illud est de rei essentia, quo sublato, cæteris permanentibus, tollitur rei essentia: Sed sublata Ministri intentione, manentibus rebus & verbis, perit essentia Sacramenti: ergò illa Sacramenti essentiam ingreditur. Minor patet ex Trid. *sess. 14. cap. 6* ubi de Sacramento poenitentiae docet, etsi reliqua adsint, nihil fieri, si Sacerdoti desit animus verè absolvendi. Hinc etiam si Sacerdos super hostiam aut calicem formam Consecrationis debite pronuntiet, si careat intentione consecrandi, nihil efficiet: & sic de cæteris.

Objicies primò: Nihil intrinsecè requiritur ad constituendum quodvis compositum præter materiam, formam, & unionem, quâ inter se copulantur. Ergò nec ad Sacramentum aliud desit.

desideratur quàm materia, & forma, & debita utriusque coexistentia.

Respondeo, Intentionem Ministri se tenere ex parte formæ: nam ad formam Sacramenti non instituit Christus verba quocumque modo prolata, sed simul cum debita intentione conficiendi Sacramentum.

Objicies secundò: Intentio Ministri aliquando est peccaminosa, ergò non potest esse pars Sacramenti, quæ gratiam causare debet.

Respondeo neg. consequentiam: Quia Sacramentum non causat gratiam aut Deum movet, ut est actio Ministri, sed ut est actio à Christo instituta, etsi per malum Ministrum malè exerceatur. Sicut Deus inclinatur ad præstandam gratiam propter eleemosynam jussu Domini concessam, etsi famulus ex mala intentione illam distribuatur.

Objicies tertio: Ergò valor Sacramenti erit incertus, si pendeat ab intentione in Ministri pectore recondita, & hominibus ignota.

Respondeo negando sequelam: Habebit enim certitudinem moralem quam Christus voluit sufficere in Sacramentis, non ab Angelis, sed ab hominibus humano more administrandis, quibus nihil est facilius, quam actioni externæ intentionem internam adjungere, nisi eam ex sacrilego animi decreto ultrò cohibeant, quod vix de aliquo nisi bipedum nequissimo, præsumi potest.

Dico secundò, Intentio suscipientis est etiam de intrinseca essentia Sacramenti, quod confertur adulto, præter Eucharistiam, ita *Lugo hic disp. 2. n. 141.* cum communi Doctorum sententia. Hujus ratio fundatur in argumento quo superiorem thesin stabilivimus,

Dixi, *Sacramenti quod confertur adulto*, quia in parvulis, cum sint rationis expertes, intentio nulla requiritur. Addidi, *præter Eucharistiam*, quia ad ejus essentiam, & valorem sola requiritur intentio Ministri conficientis Sacramentum, non verò suscipientis.

Sed hic ulterius quæritur, Qualis debeat esse illa intentio Ministri ad Sacramenti valorem requisita? Pro resolutione.

Dico tertio: Requiritur in Ministro intentio saltem faciendi id quod facit Ecclesia, id est, ut intendat saltem confuse actionem externam Sacramenti ponere ob illum finem aut effectum, quem Christiani communiter per eam actionem obtineri volunt.

Probatur ex Trid. *Sess. 7. Can. 11*, requirente in terminis intentionem

nem saltem faciendi quod facit Ecclesia, contra Lutherum, Calvinum, aliosque Sectarios, qui volunt sola actione externa perfici Sacramentum, etsi minister ostendat se tantum joco verba proferre. Verum qui sic operatur non agit more Ecclesiae, quae effectum Sacramenti serio intendit, sed more Lutheri aut Calvinii, quibus per tales jocos gratia tantum jocola debetur.

Quia verò inter Theologos considerari solet triplex intentio, primò, *actualis*, quae actu existit quando conficitur Sacramentum: Secundo, *habitualis*, quae est voluntas praeterita, & nondum retractata: Tertiò *virtualis*, quae est quidem praeterita, sed persistens in aliquo effectu à se posito: Quæritur; Ultra harum ad conficiendum validè Sacramentum sufficiat?

Dico quarto: Non sufficit in Ministro intentio habitualis, sed requiritur saltem virtualis.

Prima pars probatur: Ideò requiritur aliqua intentio, ut actio Sacramentalis sit voluntaria, & humano modo à Ministro exerceatur: Sed intentio habitualis, quae neque in se, neque in suo effectu amplius existit, non potest actionem praesentem reddere voluntariam, cum nequeat ullo modo eam causare, & efficere ut à voluntate dependeat. Ergò nullo modo sufficit ad Sacramentum.

Hinc, etsi heri volueris infantem baptizare, & hodie contingat te inadvertenter aquam illi inspergere, & formam pronunciare, nullo modo validum erit Sacramentum.

Dices, sufficit in Sacerdote intentio habitualis, ut alteri applicetur fructus sacrificii; ergò eadem sufficiens erit ut conficiatur Sacramentum.

Respondeo neg. consequentiam: quia intentio habitualis, quae nullo modo amplius existit, potest esse causa objectiva movens Deum, ut alteri applicet fructum sacrificii, sed non potest esse causa physica, à qua in praesenti profluat actio sacramentalis.

Secunda pars pro intentione virtuali sic probatur. Quia per intentionem virtuales actio sacramentalis dependet à voluntate Ministri, hæc enim est causa cur actio illa exerceatur.

Si quæras, quomodo possit intentio virtualis causare actionem praesentem, cum ipsa actu praeterierit?

Respondeo non omninò praeteriisse, vel enim relinquit aliquem effectum, ex quo praesens actio procedit, vel certè (quod verius puto) post illam perseverat volitio quaedam actualis tam tenuis ac remissa, ut agens per actum reflexum non possit illam in se percipere, mentis praesertim acie in res alias distracta. Neque

enim necesse est, ut actus omnes quos elicimus reflexe advertamus: alioquin & ipsos actus reflexos percipere oporteret, & in hos iterum per alios actus intendere, continuâ serie in infinitum progrediendo, quod dici nequit. Hujus inadvertentiæ experimentum habemus in illis, qui ex arte fides pulsant, aut qui aliqui aliquid describunt, aut legunt, quibus existimo inesse actum voluntatis tenuem, ac remissum, quo in singulos fidium tactus, & descriptiones apices actu feruntur, etsi ad singulos quos eliciunt actus ipsi non reflectant. Constat enim illas actiones à voluntate dependere, cum possint pro ejus arbitrio cohiberi, aut continuari.

Simili igitur modo dicitur Sacerdos habere intentionem virtuales consecrandi hostiam, qui cum voluntate celebrandi perrexit ad templum, accessit ad altare, & Sacrum legit, etsi neque in his actionibus, neque dum actu consecraret, ullam adverterit se consecrandi intentionem habere.

Dico quintò, In suscipientia sufficit intentio habitualis declarata ad valorem Sacramenti. Dixi, *ad valorem*, quia hic non agitur de dispositione requisita ad fructum Sacramenti percipiendum, de illa in singulis Sacramentis agetur.

Colligitur assertio ex Cap. *Majores*, & ex Concil. Arausicano I. *Can. II.* ubi dicitur: *obmutescens baptizari, aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præterit & testimonium aliorum verbis habet.* Atqui in eo, qui sic obmutuit, sola est intentio habitualis, quia tantum est voluntas præterita non retractata, ergò &c.

Ratio hujus est quod intentio suscipientis non debeat activè causare actionem Sacramentalem, sed sola intentio Ministri, suscipiens autem ad consecrationem Sacramenti tantum passivè se habere solet. Hinc, si aliquis delirans, antea petiit v. g. Baptismum aut Eucharistiam, debet ei in vitæ periculo conferri, quamvis in isto statu nullam videatur habere suscipiendi Sacramenti intentionem actualem, aut virtuales.

Quæres, An fides & probitas Ministri requiratur ad valorem aut fructum Sacramenti?

Respondeo negativè, Ac proinde validum, & fructuosum est Sacramentum collatum à Sacerdote impio, aut etiam in hæresin prolapsò, si suscipiens ex parte sua sit ritè dispositus.

Probatur ex Trid. *Sess. 7. c. 6. & 7.* ubi declarat Sacramenta semper conferre gratiam non ponentibus obicem. Collata autem ab hæreticis Sacramenta esse valida & non iteranda definitivè Ecclesia contra S. Cyprianum, qui olim contrarium errorem tuebatur.

Neque refert quod hæretici non sint verà Membra Ecclesiæ; quia ministrando Sacramenta non agunt tanquam membra, sed tanquam instrumenta externa, quorum ministerium placuit Ecclesiæ usurpare, ut subveniret fidelium necessitati.

§. 3. De effectibus Sacramentorum, & modo quo causantur.

Dico primò: Omnia Sacramenta novæ legis causant gratiam ex opere operato. Dicitur gratia, aut alius effectus, causari ex opere operato, quando confertur ex vi operis externi procedentis ab alio quam à suscipiente Sacramentum, sicut fit in Baptismo infantium. Dicitur autem gratia causari ex opere operantis, quando datur ex vi actus interni meritorii, qui elicitur ab ipso operante.

Thesis hæc afferitur à Trident, *sess. 7. Can. 8.* Et patet ex eo, quod Sacramenta agant non tantum ut opus Ministri, sed multo magis ut opus Christi, qui voluit suo nomine per Ministros Sacramenta conferri, ut ex suis meritis actu positus operentur. Unde sicut elemosyna collata à famulo dicitur opus operatum Domini, sic Sacramentum rectè nuncupatur opus Christi volentis illud suo nomine administrari.

Ubi adverte, præter gratiam sanctificantem annexas esse singulis Sacramentis gratias actuales ordinatas ad finem Sacramenti suo tempore obtinendum, v. g. Baptismus præstat auxilia ad alia Sacramenta postea dignè suscipienda; Confirmatio ad constantem fidei Professionem, & sic de cæteris.

Dico secundò. Sacramenta conferunt æqualem gratiam æqualiter dispositis, & majorem pro majori suscipiendis dispositione.

Probatur ex *Trid. sess. 6. Can. 7.* ubi cum dixisset Baptismum esse causam instrumentalem justificationis, adjungit, quod justitiam accipimus unusquisque secundum propriam cujusque dispositionem.

Dices, ex illa assertionem sequeretur illum, qui in susceptione Sacramenti omittit majorem dispositionem graviter peccare; quia liberè opponit obicem majori augmento gratiæ.

Respondeo negando sequelam: Quia suscipienti non est præceptum, ut ad illud majoris gratiæ incrementum se disponat, cum *Trid.* ad susceptionem Eucharistiæ statum gratiæ tantum requirat. Est tamen hæc res consilii, & magno hominibus solatio, quod pro mensura devotionis cum qua ad hos gratiæ fontes accesserint, certò sciant se uberiores meritorum copiam relatuuros.

Quæstio celebris est; An Sacramenta gratiam causent physicè, an tantum moraliter? Pro causalitate physica stat firmiter

Schola Thomistica, *Suarez. aliique.* Partem his oppositam sustinet *Vasquez, Lugo* ac plerique recentiores, pro brevi resolutione.

Dico tertio, Sacramenta causare gratiam tantum moraliter, id est movendo tantum objectivè Deum ut ipse in anima gratiam operetur.

Et probatur primò, Quia nihil cogit asserere gratiam in Sacramento aliter produci quam extra sacramenta: At extra sacramenta producitur gratia physicè à solo Deo, ergo etiam in sacramentis: gratiæ enim natura & excellentia exigere videtur, ut à solo Deo physicè procedat.

Probatur secundò; Quando contingit sublato obice sacramentum præteritum reviviscere, tum demum animæ gratia infunditur: atqui illa gratia non potest à sacramento physicè produci, cum amplius non existat dum in animam gratia recipitur: ergo uti in illo sacramentum ad efficientiam gratiæ moraliter tantum concurrat, ita in cæteris fieri meritò concludes.

Objicies cum Thomistis: Perfectior est modus causandi physicus quàm moralis; ergo dignitas Sacramentorum illum sibi vindicare debet.

Respondeo neg. consequentiam. Eximia enim perfectio est, quod Sacramento exhibito, tanquam Christi syngrapho, debeat Deus per se gratiam causare, sicut quantumvis magna sit excellentia Matris Dei, illa tamen non requirebat ut Deipara Christi animam per se crearet, uti omnes admittunt.

Instabis cum *Suarez.* Patres frequenter dicunt Sacramenta operari, producere, efficere in nobis gratiam, quod propriè dici nequit de causa morali.

Respondeo, Patres eodem loquendi modo asserere Passionem, & Sanguinem Christi in nobis gratiam operari, ad quam constat, ea tantum moraliter concurrere, movendo Deum, ut suam nobis gratiam largiatur.

§. 4. Quid sit Character Sacramentalis?

Respondeo, Characterem sacramentalem esse signum quoddam spirituale in anima indelebile, & ab aliis distinctivum; quod in eadem persona non iteratur. Tria sunt Sacramenta, quæ Characterem sacramentalem imprimunt, Baptismus, Confirmatio & Ordo.

Constant hæc ex Conc. Florentino, & Tridentino Sess. 7. *Can. 9* contra Wicleffum & Calvinum. Et de hoc Characterem videtur esse illud Augustini, *tract. 5. & 6. in Ioannem Si baptizatus characterem non habet, Characterem quidem impositum habet, sed desertor vagatur.*

Ratio

Ratio, cur illa sacramenta Characterem imprimant, est tantum voluntas Christi; cuius motivum fuisse videtur, tradere signum perpetuo distinctivum personæ ad certum statum à se cooptatæ. Per Baptismum enim assumitur homo in Christi familiam, per Confirmationem in militiam, per Ordinem in ministerium: quod in aliis Sacramentis locum non habet, quæ ad succurrendum necessitatibus in vita occurrentibus instituta sunt, ideoque possunt sæpius iterari. Illa autem tria cum significant statum aut potestatem permanentem, nequeunt iterari, aut eorum Character in hac vita deleri. Imò, ex communi Theologorum sententia, manet etiam post mortem character ille in Beatis ad Christi gloriam, & in damnatis ad eorum confusionem sempiternam.

Opponunt quidam Novatorum, Characterem hunc præsertim in Ordine ac Confirmatione superfluum & fictitium esse, ex eo quod illius antiqui Patres non meminerint.

Sed ut paucis respondeam, Etsi illius mentio apud Patres non extaret (quod minimè admitto) satis tamen constat eam doctrinam tam ex Conciliis, quam ex communi Theologorum consensu recipiendam esse. Neque enim omnia illico repudianda sunt, quæ disertè in Patrum Scriptis non exhibentur.

Annotatio de Sanctis Patribus.

Atque hic in ordine ad alias hoc tempore quæstiones obiter notandum, Inanem esse hodie strepitum quorundam Scriptorum, ac si actum esset de *Sanctorum Patrum* autoritate, si quis asserat, aliqua magis esse Theologis recentioribus, quam prisca Patribus cognita, & explorata. Quæro ego, An non potuit D. Thomas, longo post Patres sæculorum intervallo, legere & intelligere easdem Scripturas, eadem Concilia, aliaque veterum monumenta, ex quibus, exempli gratiâ S. Augustinus aut S. Ambrosius suam scientiam hauserunt? An non potuit idem exhaurire ipsius Augustini volumina, & alia plurima quæ postea per sex septemvè integra secula illis accessere. Non potuit tamen è converso S. Augustinus, aut ullus Patrum novisse omnia, quæ post suum obitum decem & amplius secula hætenus in lucem protulerunt: qualia sunt quæ sancita fuere in Concilio Florentino, & in Lateranensi, & in Tridentino circa varias quæstiones tot sæculis exortas, circa reservationes, concessiones, ritus, facultates, reformationes, novarum legum institutiones, & antiquarum declarationes; præter innumera Pontificum Diplomata; & decreta

tanto temporum intervallo constituta. Neque enim vasti tot Conciliorum Tomi qui nunc extant, neque integra Bullarum Apostolicarum volumina, neque totum Corpus Juris Canonici ac Civiles, neque amplissima Scholasticorum Operum Bibliotheca, Doctoris etiam Angelici, Subtilis, Seraphici studio totque seculorum præclaris elucubrationibus locupletata, ad S. Augustini, aut primorum Patrum conspectum unquam pervenerunt. Hæc tamen haud dubiè univèrsa Theologis modernis ad varias resolutiones subsidium præbent amplissimum. Cur ergo piaculum erit tam grande tamque invidiosum si quis dicat, Recentiores Theologos ex his aliqua posse certius deducere quam ex antiquarum scriptis resolvi possint? Ac si post elucubrata veterum Scriptorum volumina omnes scientiarum fontes exaruisissent. Hoc certe est, *Hæreticorum more Patres aspernari? aut modernos Scriptores ipsis præferre?* Fuerunt sanè sine controversia antiqui Patres & S. Augustinus imprimis prima & suprema Ecclesiæ luminaria, sic tamen seculis suis suam lucem communicarunt, ut propriam illis non abstulerint. Horum Patrum splendori si quis detraheret: meritò ipse obscurus & nullo nomine dignus reputandus esset. Verùm longè aliud est S. Augustino aliquid detrahere, aliud illis modernis non assentiri, qui covantur omnibus ejus Scriptis authoritatem definitivam vindicare, aut ea Pontificum decretis opponere, aut in damnata ab illis doctrinæ patrocinium adseiscere. Hisce conatibus si quis obstiterit, illum quilibet æquis judex & ipse S. Augustinus suæ authoritatis & doctrinæ sincerum asseclam & defensorem meritò agnoscat.

C A P U T II.

De Sacramento Baptismi.

§. 1. De ejus materia, forma, & unitate.

I. **B**aptismus definitur in Catechismo Tridentini *par. 2. cap. 2.* *Sacramentum regenerationis per aquam in verbo* Proprium enim Baptismi est homini primam gratiam, & vitam spiritualem conferre, ut qui nascitur filius iræ & mortis per peccatum originale, incipiat per Baptismi gratiam renasci in sortem, & adoptionem filiorum Dei, juxta Christi sententiam *Ioan 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei* Præceptum tamen Baptismi suscipiendi omnibus communis non nisi post resurrectionem suam vulgavit *Matth. ult.*

Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & filii, & spiritus sancti: ita cum communi D Thom. quest. 66. artic. 2.

2. Ex his colligit Ecclesia materiam Baptismi remotam à Christo constitutam esse aquam elementarem, prout usibus humanis inservire solet: materiam verò proximam esse abluionem corporis, quæ per aquam exereetur. Quod si contingat aliquid horum deficere, ut vel aqua non sit naturalis, vel non idonea ad corporis abluionem, Baptismus erit invalidus, defectu materiæ à Christo requisitæ, quam supra c. 1. § 1. ostendimus pertinere ad essentiam Sacramenti, & à nullo posse immutari.

3. Hinc in ordine ad praxim, Dicendum primò, Aquam per mixtionem alterius corporis desinere esse materiam Baptismi, quando in toto mixto plus extraneæ substantiæ quam aquæ continetur: quod colligi debet ex odore, sapore, densitate, aliisque accidentibus, quæ sensuum experimento percipiuntur, ut habet sententia communis cum D. Thom. quest. 66. art. 4. Et probatur ex eo, quod inter homines tale mixtum non soleat pro aqua usuali haberi aut usurpari; quando autem mixtio non est adeò notabilis, non desinit aquæ nomen, & usum retinere.

Undè inferes primò et si non sufficit lutum, valide tamen per aquam lutosam Baptismus conferri: Secundò, non sufficere aquam artificialem, qualis est aqua rosacea, aut alia, quæ ex floribus aut herbis distillatur, quia magis habet floris, quam aquæ substantiam: tertio idem dicendum de sale resoluta, de saliva, sudore, aut lachrymis: non autem de tenui cerevisia, quam probabilius est aquæ naturam non admittere. Nihil proindè adhibendum est, nisi infantis sine Baptismo morientis necessitas cogat.

4. Dicendum secundò, Aquam accidentaliter transmutatam non esse materiam Baptismi, quamdiu non est idonea ad abluendum, secùs quando potest abluioni servire. Hinc aqua in glaciam, aut nivem concreta tunc tantum potest esse idonea materia Baptismi, quando aliqua ex parte resoluta corpus humectare, & abluere potest. Quod autem aqua sit calida, colorata, aut turbida, nihil obstat valori hujus Sacramenti, quamdiu manet vera aqua, & corpori abluendo accommodata.

5. Dicendum tertio, Quoad partem corporis abluendam, Baptismus certò validum esse, si caput, pectus, vel scapulæ abluantur, cum hæ sint præcipuæ partes corporis. Verum si tantum manus aut pes abluatur, dubius est baptismus, ac propterea extra
necessi-

448 *Part III. Tract. IV. Cap. II De Sacramento Baptismi,*
necessitatem illicitè sic contertur. Quod si collatus sit, postea de-
bet sub conditione repeti. Idem sentiendum de infante pelle ad-
huc secundinâ circumdato; vel si soli capilli abluantur, ita ut cor-
poris pars non tangatur. *Coninc. Laym. Diana p 5, tr 3, resol. 1. 2. 3.*

6. Sed quæstio est, quæ quantitas aquæ possit ad baptismi va-
lorem sufficere. Respondeo, quamlibet sufficere quæ seruiat ad
ablutionem sensu humano perceptibilem, ut docet hic *Hurtado*
disp. 1. diffc. 6. contra Suarez. Valenc. &c.

Dices, Qui manè se asperfit aquâ benedicta verè dicit se hodie
non lavisse; ergo ad moralem ablutionem non sufficit quævis a-
quæ sensibilis asperfitio aut ablutio.

Respondeo neg. consequentiam: quia affirmans in casu se non
lavisse, id non intelligit de quavis morali ablutione, sed de illa in
qua solent homines aqua liberalius affusâ manus ac faciem ab-
luere, uti ipsæ circumstantiæ significant.

7. Forma baptismi in occidentalibus Ecclesiis hæc usurpatur:
Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen.
Sumitur ex Matt. 28. *Baptizantes eos in nomine Patris &c.* Ratio
hujus institutionis est; quod cum bapismus sit introitus in Ec-
clesiam Christi, oporteat in ejus susceptione expressam fidei
Christianæ professionem facere per Dei unius & trini invocatio-
nem.

8. Debet in forma baptismi persona altera à baptizante ex-
primi, ut appareat distincto personarum baptizantis, & baptizandi;
cum nemo à se ipso baptizari possit. cap. *debitum, de Baptismo.*
Obesset etiam valori omissio vocum, *In nomine Patris, &c.* Ratio
hujus, est Christi institutio.

9. Accidentales mutationes formæ Baptismi, etsi valorem non
impediant, administrationem illicitam reddunt, excepto necessi-
tatis casu, v. g. si omittas, *ego*, aut transpositio fiat *te ego baptizo.*
Item, si aliqua persona transponatur, v. g. nominando Filium
ante Patrem: si modica verborum interruptio fiat, aut si super-
flua addantur, v. g. *Ego Joannes te baptizo in nomine Patris Om-
nipotentis, & Filii, & Spiritus Sancti.*

10. Si dubium rationabile sit de valore collati Baptismi, repe-
ti debet sub conditione, hæc formâ, *Si non es baptizatus, ego te ba-
ptizo in nomine &c.* Idque locum habet, tam in dubio *juris*, v. g. si
Doctores discrepent, an valeat Baptismus tali modo collatus;
quam in dubio *facti*, si absolutè incertum sit, utrùm fuerit col-
latus Baptismus. v. g. si infans expositus sit nullâ ipsi adjectâ sche-
dulâ, aut signo quod baptismus ei collatus fuerit.

II. Facilius sub conditione repetitur Baptismus in infante quam adulto, eo quod adultus per fidem, & actum contritionis salvari possit, etiamsi Sacramentum Baptismi acceperit.

Quæres primò. An moderni hæretici dum convertuntur, debeant sub conditione baptizari?

Respondeo negativè regulariter, Si tamen dubium sit, v. g. an adhibita fuerit aqua rosacea, vel an alius aquam applicuerit, alius formam protulerit, sub conditione baptizari debent.

Quæres secundò: An licitum sit Sacerdoti occultè baptizare filium hæretici de vita periclitantem, si dubitet an validè baptizatus fuerit, vel ad Baptismum postea suscipiendum supervivaturus.

Respondeo affirmativè, imò, rectè faciet, si sub specie alicujus solatii aut medicinæ præbendæ ad tale ministerium sibi aditum procuret, quantumvis parentes invitos esse cognoscat.

Quod si talis puer vel adolescens sit filius Anabaptistæ, absolute baptizandus erit, cum illa Secta non soleat suos ante annum ætatis trigessimum baptizare, nisi aliundè constet puerum alia viâ ad Baptismum pervenisse.

§. 2. *De dispositione suscipientis Baptismum.*

AD valorem Baptismi non requiritur fides, aut alia bona dispositio suscipientis, sed sufficit libera voluntas, quamvis habita ob perversum finem. Quia conveniens fuit Sacramentum hoc ita à Christo institui, ut quantum moraliter fieri posset, sciretur utrum homo suscepisset Sacramentum, quod non fieret, si multum dependeret ab interna dispositione.

2. Ad obtinendam tamen gratiam sanctificantem in Baptismo requiritur bona suscipientis adulti dispositio, conveniens sanctitati Sacramenti quod suscipitur, quia sancta sanctè tractari debent. Et quidem ad Baptismum in adultis requiritur fides supernaturalis, tanquam fundamentum justitiæ Christianæ: deinde poenitentia, ut colligitur Act. 2. *Poenitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum.* Et Marc. ultimo. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit.*

3. Veruntamen opus non est ut contritio hominis baptizandi perfecta sit, sed sufficit attritio ex supernaturali motivo concepta. Est enim hoc Sacramentum per se institutum ut hominem justificet.

4. Peccata ante Baptismum commissa non sunt materia absolutionis post Baptismum conferendæ. Quia potestas clavium non extendit se nisi ad subjectum jurisdictioni Ecclesiæ.

siasticæ, & respectu eorum actuum, qui tempore jurisdictionis committuntur: soli autem baptizati sunt subditi Ecclesiæ. Ac proinde ab adulto baptizando nulla peccatorum Confessio sacramentalis exigi debet.

5. Extra casum necessitatis non debet Baptismus sine solemnitatibus conferri, etiamsi per unum aut alterum mensem expectandum sit, v. g. dum Patrini adveniant: habenda interim est cura, ne infans sine Baptismo decedat. Quod si infans, ob periculum mortis, sine solemnitatibus & ceremoniis baptizatus fuerit, solent illæ postea suppleri.

§. 3. De Ministro Baptismi.

1. Quivis homo ratione præditus validè baptizat. Nititur hæc assertio institutione Christi, quam usus Ecclesiæ, & traditio ostendit. Ratio verò institutionis est summa Baptismi necessitas.

2. Peccat graviter extra necessitatem baptizans, cui id de jure & ex officio non competit. Peccat itidem ille, cui jure & ex officio competit baptizare, si extra necessitatem non solemniter baptizet; nam Canones ob honorem Sacramenti severè præcipiunt, ut Sacerdos solemniter in Ecclesia baptizet; nisi tamen obstet alicujus personæ infamia, aut damnum notabile inde sequitur.

3. Parentes graviter peccant, qui offerunt prolem baptizandam alieno Parocho, sine licentia proprii. Quia Ecclesiæ ordinationi, cum violatione alieni juris adversantur. Nisi constet speciale privilegium intervenire.

4. In casu necessitatis hic ordo observandus est, ut præsentem Sacerdote aut Episcopo non baptizet Diaconus: præsentem Diacono non baptizet Clericus inferior; præsentem Clerico non Laicus; præsentem viro non foeminâ, denique præsentem fideli non hæreticus aut infidelis. Et si hic ordo pervertatur, ita ut præsentem Sacerdote alius seu Clericus, seu Laicus baptizare præsumat, erit peccatum sacrilegii mortale, similiter si infidelis baptizet præsentem fideli. Circa Clericos verò Sacerdote inferiores, matrem item & foeminam, non videtur esse culpa plusquam venialis: imò nulla erit, si causa subsit.

5. Minister Baptismi debet esse unicus; quare si alius materiam apponat, alius formam proferat, nihil efficitur. Quia tali casu forma, ego te baptizo est falsa, cum illam proferens non baptizet et aquam applicando. Quod si simul plures Ministri materiam

& formam super uno homine baptizando absolutâ intentione simul absolvant, singuli verè conficiunt Sacramentum tanquam causæ totales. Ratio est, quia unius actio alterius actionem non impedit, & uterque verè baptizat.

6. Requiritur etiam in Ministro intentio baptizandi saltem confusa more Ecclesiæ, ut *l. 1. §. 2.* probatum est.

Si contingat Ministrum baptizare marem, quem putat esse foemellam, nihil oberit valori Baptismi. Quia intendit baptizare infantem sibi præsentem. *Bonac. p. 4. n. 26. &c.*

7. In homine apud hæreticos baptizato possunt suppleri ceremoniæ; sed non est moris, ne fortalsè rudis populus existimet nos hæreticorum baptisma debitâ formâ collatum tanquam minus validum improbare.

Quares primò: An Parochus baptizare debeat infantem quem obstetrix affirmat se, apparente mortis periculo, ritè baptizasse? Negat *Sorus, Victoria, de Castro & plures alii*, asserentes solummodò supplendas esse ceremonias, quæ solent in publico Baptismo adhiberi.

Respondeo tamen, in tali casu infantem iterùm à Parocho sub conditione baptizandum esse, si præter obstetricis testimonium aliam certitudinem non habeat de Baptismo validè administrato. Confirmatur hæc respõsio autoritate Pastoralis Mechliniensis, in quo universaliter id fieri præscribitur, his verbis; *Conditionalis baptizatio faciendâ est circa infantes, qui ab obstetricibus baptizati esse referuntur.* Idemque disertè docet *Molanus, & Sylvius in 3. part. q. 66. art. 9. dub. 2.*

Et favet ratio: quia etsi obstetrix postea interrogata, ostendat se callere formam, & ritum baptizandi; potest tamen prudenter se callere formam, & ritum baptizandi; potest tamen prudenter dubitari an ex acceleratione, aut turbatione animi inter strepitus, & clamores parentum, & domesticorum, in ipso baptizandi actu errorem aliquem admiserit, quales aliquando intervenisse historiæ non paucæ testantur.

Et idem ordinariè dicendum videtur, quando infantes ab aliis laicis sive viris, sive foeminis in simili casu domi baptizantur; cum res tanti momenti magnam exigat cautelam ac securitatem. Dixi, *ordinariò*, quia non assentior illis qui id universaliter requirunt. Inveniuntur enim viri Laici in hoc non minùs docti ac periti, quàm sint aliqui Clerici, & Sacerdotes.

Quares secundò: An infans, qui ante partum videtur moriturus, possit in matris utero ab obstetrice vel alio quopiam baptizari?

Respondeo affirmativè, si v. g. obstetrix adeò perita sit, ut manu in maris utrum insertâ infantis corpus aliquâ ex parte aquâ perfundere possit, adjectâ verborum formâ consuetâ: ita docet *Suar. 6. aliâ apud Dianam par. 1. tr. 15.*

Idem dicendum est, quando matre prægnante subitò extinctâ, possit in ejus corpore aditus aperiri, & per illum in prolem adhuc viventem aqua infundi.

§. 4. De Patrinis.

1. **A**D munus patris tria requiruntur: 1. usus rationis (non certa ætas) 2. ut Patrinus in Baptismo sit ipse baptizatus, & Patrinus in Confirmatione sit confirmatus, alioqui invalidè suscipiet munus Patrini, & non contrahet cognationem spiritualem. 3. Requiritur intentiõ formalis gerendi munus spiritualis Patris secundum consuetudinem Ecclesiæ, nec sufficit infantem materialitè tantum tenere.

1. Religiosi Patrini esse non debent; ne ob spiritualem cognationem nimia familiaritas cum secularibus, præsertim foeminis, contrahatur. Excipe tamen, si Religiosus sit Episcopus, aut si contraria consuetudo Prælati non contradicentibus id alicubi permetteret.

3. Parens non debet propriam prolem suscipere, ne contracta cognitione spirituali cum conjuge debitum petere non possit. Nec decet ut duo conjuges alienam prolem suscipiant, potest tamen consuetudine honestari. Unde *Coninck* monet duos conjuges suscipientes alienam prolem non contrahere cognationem spiritualem, alioquin talis susceptio ipsis graviter prohibita esset.

4. Patrinus unus esse debet, sive mas, sive mulier, vel ad summum duo, mas, & foemina. Constat ex *Trid. sess. 24. cap. 4. de refozm.* Ubi Parochus obligatur ut nomen baptizati, ac patrinorum in librum diligenter referat, eosque moneat de cognatione spirituali contracta inter ipsos, & baptizatum, & illius patrem ac matrem: nec non inter baptizantem ac baptizatum, & hujus patrem, ac matrem tantum.

5. In privato Baptismo non est opus patris; non enim videtur Ecclesia parentes voluisse ad hoc obligare, cum in necessitate vix idoneus eligi potest. Si tamen adhibeatur, contrahet cognationem spiritualem, eò quod patrinus non adhibeatur tantum ob majorem solemnitatem, sed etiam propter obligationem instruendi puerum.

Alii tamen negant à patrinis in privato Baptismo cognationem spiritualem contrahi. *Sotus, Sanchez, Mararius, &c.*

6. Solent in quibusdam Germaniæ locis Catholici esse patrini filii hæreticorum, baptizante illos ministro hæretico in debita forma, in nomine SS. Trinitatis. Neque consuetudo videtur improbanda, quia patrini officium est ut externâ susceptione profiteatur, quod hominem modò spiritualiter genitum suscipiat in curam suam tanquam spiritualis ejus nutritius & Pædagogus; id autem præstare potest Catholicus, etiamsi infans ab hæretico baptizetur.

Quæres: An etiam ad Baptismum infantis Catholici apud Sacerdotem Catholicum liceat admittere patrinum hæreticum?

Respondeo negativè, cum communi Doctorum, Si tamen timeretur gravis indignatio amicorum, etiam hæreticorum, aut aliud gravius incommodum, probabile est talem patrinum sine crimine posse admitti, qui etiam contrahet cognationem spiritualem, ita docet *Castrop. Laym. lib. 5. tract. 2. cap. 9. Diana p. 9. tr. 7. resol. 51.*

C A P U T III.

De Sacramento Confirmationis.

Confirmationem verum esse Sacramentum, à Christo institutum, & in primitiva Ecclesia usurpatum, probatum est supra in *controv. part. 1. cap. ult.*

1. Materia remota Sacramenti Confirmationis est Chrisma ex oleo, & balsamo confectum, atque ab Episcopo benedictum. Colligitur ex Conc. Florent. in Decreto Eugenii, ex perpetuo Ecclesiæ usu, & traditione, quæ testatur Chrysmatis confectio- nem semper Episcopo reservatam fuisse.

2. Forma hujus Sacramenti est, *Signo te signo Crucis, & confirmo te Chrysmate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.*

3. Effectus Confirmationis est augmentum gratiæ sanctificantis; insuper actualis gratiæ auxilium ac robur tempore opportuno conferendum, ad fidem constantem profitendam.

4. Convenit ut adulti peccati mortalis sibi consciï, ante Confirmationis susceptionem sacramentaliter confiteantur. Licet enim nullum præceptum extet, adeòque contritio sufficiat, tutius est tamen confiteri ad removendum obicem gratiæ, quæ à Sacramento confertur.

5. Subjectum capax hujus Sacramenti est omnis, & solus homo baptizatus. Ratio congrua est, quia sicut natura quos generavit conatur perficere, ita Deus & Ecclesia, quos generavit per Baptismum, ad perfectiorem gratiæ statum adducit per Confirmationis Sacramentum.

6. Olim infantibus statim post Baptismum Confirmationis Sacramentum conferebatur. Verum hodie in plerisque Ecclesiis consuetudo est, ut non nisi rationis compotes confirmentur. Partim ut Sacramentum majori cum utilitate suscipiatur, utpote concurrente actuali fide & reliquâ dispositione suscipientis, partim ut absit periculum repetendi.

7. Perpetuò amentes, ut & infantes in mortis periculo utiliter & rectè confirmantur, ubi id est in usu. Qui hujusmodi cum fructu spirituali, & sine irreverentia Sacramentum Confirmationis suscipiunt, sicut & Baptismum. Est enim tantum per accidens, quod nunquam sint spiritualiter militaturi.

8. Hodie non exstat præceptum suscipiendi Sacramentum Confirmationis, secluso contemptu. Est tamen peccatum veniale satis grave sine causa aliquem ordinare qui confirmatus non est, cum Ecclesiarum consuetudo repugnet.

9. Minister ordinarius hujus Sacramenti solus Episcopus est, Colligitur ex *Act. 8. & 10.* & traditur in Conc. Florent. Potest tamen Pontifex ex plenitudine potestatis suæ committere simplici Sacerdoti potestatem ministrandi hoc Sacramentum.

Quæstionem hinc movet Card. Lugo *resp. moral. lib. 1. dub. 7.* An Abbas, cui conceduntur functiones Episcopales, exceptâ duntaxat collatione Ordinum, consecratione Ecclesiæ, & Alтариæ, possit conferre Sacramentum Confirmationis? quod aliquando in Sacra Congreg. controversum fuit.

Respondet, auditâ sententiâ sacre Congregationis Gregorij XIII. die 13. Martii anno 1574. respondisse, non comprehendendi in ea concessione collationem hujus Sacramenti: Quia in generali concessione non intelliguntur ea quæ sunt specialiter reservata, & de quibus faciendâ est specialis mentio: non solet autem concedi hæc facultas soli Sacerdoti sine causâ urgenti, ut colligitur ex *Cap. pervenit dist. 95.* & ex decreto Eugenii in Conc. Florentino, & fusius ostendit *max part 3. tom 3. disp. 36. sect. 2.*

10. Ad ceremonias pertinet 1. Benedictio Chrisimatis, 2. adesse debet paterinus ex præcepto obligante sub mortali, nisi ad sit gravis causa: debet is esse diversus à patrino Baptismi nisi necessitas aliud postulet. 3. Recitantur orationes cum imposi-

ne manus super caput. 4. Frons Chrismate uncta vitæ ligatur, quæ circumfertur donec Unctio sit siccata: ubi non est consuetudo, præsertim inter hæreticos, statim post collatum Sacramentum frontem abluendi (si fieri possit) in fonte Baptismatis: postquam frons lota & vitæ deposita est, ea comburi solet, saltem non debet ad prophanum usum adhiberi. 5. Episcopus confirmatorem alapam infligit. 6. in c. *ut jejuni dist. 5 de consec.* mōnentur Episcopi, ut jejuni hoc Sacramentum ministrent, & non nisi jejunis; Ex rationabili tamen causa aliter fieri posse monent D. D. communiter.

Quæres. Quanta sit obligatio Episcoporum ut conferant suis subditis Sacramentum Confirmationis?

Respondeo, gravem illis incumbere obligationem ut ex parte sua præbeant subditis oportunitatem ut hoc Sacramentum suscipiatur, uti docet *Suar. in 3. p. q. 72. disp. 28. Sect. x. Sylvester v. Confirmatio &c.* Quia cum sint Pastores, teneantur gregem suum pascere, non tantum in rebus ad salutem absolute necessariis, sed etiam in iis, quæ conducunt ad singularem ejus utilitatem, maxime inter hæreticos, ubi necesse est ad constantem fidei confessionem hoc Sacramento roborari. Hinc etiam Parochis incumbit pueros in catechesi de hujus Sacramenti virtute edocere, & suo tempore Episcopis confirmandos offerre.

C A P U T I V.

De Sacramento Eucharistiæ.

Realem Christi præsentiam in Sacramento Eucharistiæ, transmutationem panis & vini, communionem laicorum sub una specie &c. contra Sectarios accuratè probata invenies supra in *Controv. p. 2. c. 3. 4. & 5.*

Porro ad quæstiones alias, & principia hic præmittenda.

Dico breviter primò, In Consecratione ex vi verborum sub speciebus panis constituitur Corpus Christi, & per concomitantiam etiam Sanguis, anima, divinitas, aliaque ipsis unita: uti & in Calice constituitur solus Sanguis ex vi verborum, & reliqua per concomitantiam, Constat ex *Trid. sess. 13. cap. 3.*

Dico secundo, Christus existit totus in tota, & totus in singulis partibus hostiæ consecratæ: sic nempe ut nulla pars sensibilis hostiæ sive divisæ, sive conjunctæ sit tam exigua, quin totum Christum contineat. Probat ex *Trident. sess. 13. cap. 3.* ubi id negantibus de partibus divisas anathema dicit *Can. 3.*

Dico tertio: Statuitur Christus sub speciebus Eucharisticis non per novam productionem, ut aliqui Theologi volunt, sed per adductionem, id est, per novam tantum præsentiam, quæ corpus ejus existens in cælo, simul in altari sub speciebus sacramentalibus collocatur. Nihil enim aliud ad hoc videtur esse necessarium.

Dico quarto: Accidentia sive species panis & vini remanent in Eucharistia extra subjectum, sic ut color, & sapor, & alia quæ in hoc Sacramento sensu percipimus, in Corpus Christi tanquam subjectum non recipiantur. Ita colligitur ex Concilio Constantiensi *sess.* 38, contra Wicleffum id negantem. Non enim fuit illa in substantia panis jam destructa, neque in Corpore Christi, quod in Eucharistia est gloriosum, & passionis expertum. Probabilius etiam est, contra Thomistas, reliqua accidentia non recipi in quantitatem, quæ fortè à substantia non distinguitur.

Dico quinto; Desinit Christus esse sub speciebus consecratis, quando species sic immutantur, ut desineret forma panis & vini, si illic loco Christi adessent. Hinc in stomacho speciebus Eucharisticis per calorem naturalem destructis, præsentia Christi evanescit. His ita constitutis ad resolutiones practicas propius accedamus.

§. 1. De Materia & forma Sacram. Eucharistia.

Materia hujus Sacramenti est panis, & vinum: ut patet ex institutione Christi *Matth.* 26. *Marc.* 14. Panis ille necessitate Sacramenti debet esse triticeus, ex praxi, & sensu Ecclesiæ, & Conc. Florentino, quod eodem modo panem triticeum assignat, quo vinum pro calice, quod constat requiri ad valorem Sacramenti. Huic tamen non officit immixta fuisse tritico pauca grana alterius frumenti, quia per hoc non desinit esse panis triticeus naturalis, ita *D. Thom. alique.*

2. Oriza, avena, milium, hordeum, non sunt materia hujus Sacramenti; cum ex iis non soleat panis confici pro hominis victu, nisi ob defectum tritici, quare nec simpliciter panis vocabulum meretur.

3. Ut panis azymus sit, non est de necessitate Sacramenti, quamvis id congruentius sit, cum etiam Christus in azymo consecraverit. Observanda tamen est consuetudo utriusque Ecclesiæ, ita ut non solum Latinus peccet, si in fermentato consecret, sed etiam Græcus si in azymo, quamdiu intra terminos Ecclesiæ suæ commorantur; quod etiam observandum est in casu necessitatis, etiam si

etiam si ægrotus absque viatico decedere deberet. Ratio est, quod Ecclesiæ utilitatem, majestatem, tantique mysterii reverentiam valde intersit, universales in eo ritus observari. Quare cum Sacramentum hoc non sit absolute necessitatis, merito ratio publica privato commodo spirituali præferitur.

4. Acetum non est Materia Consecrationis, cum sit vinum corruptum, potest tamen valide Sacramentum confici ex vino acido vel aciescente, sicut ex pane mucido nondum corrupto, sed ad corruptionem disposito. Denique neque agresta valide consecrari potest, cum agresta ex uvis immaturis expressa nondum ad naturam vini pervenerit.

5. Admixti aquæ ad vinum non est de essentia Sacramenti, sed præcepti tantum Ecclesiastici sub peccato mortali obligantis. Non est tamen improbabilis opinio Alphonsi à Castro, ex Christi præcepto ab Apostolis nobis tradito, vinum aquâ miscendum esse.

6. Ad essentiam formæ pertinent tantum hæc verba, *Hoc est Corpus meum. Hic est Calix Sanguinis mei* Reliqua tamen verba, *Novi & æterni Testamenti &c.* sine gravi peccato omitti non possunt.

7. Ad valorem Consecrationis requiritur ut Sacerdos materiam consecrandam determinatè cognoscat & intendat. Quia omnis actio transiens versatur circa singularia determinata, idque in casu nostro ad veritatem demonstrativi *Hoc, & Hic,* necessariò requiritur.

8. Sacerdos censetur habere intentionem Ecclesiasticæ consuetudini conformem, nisi eam contrario actu excludat. Unde etsi existimet quinque tantum hostias adesse, cum sint sex, omnes consecrat. Quia speculativus ille error non obstat practicæ intentioni consecrandi omnes hostias ante se constitutas. *Suar., Sylv. Henricq.*

9. Si quis inscio seu non advertente Sacerdote hostias minores in altari ponat, non consecrabuntur. Quia nec actualis nec virtualis intentio in illas fertur. Si vero Sacerdos antequam egrediatur sacristiâ de consecrandis hostiis in altari positis, vel ponendis admonitus eas consecrare proponat, etiamsi postea obliviscatur, censeri debent consecratæ. Quia in tali casu adest intentio virtualis, hoc est, prior intentio continuatur in actibus, qui postea sequuntur in ordine ad consecrationem, ita *Reginal. Laym. l. 5. §. 4. c. 2. Bonac t. 1 d. 4. q. 2. p. 2.* & alii qui judicant id in praxi tum esse.

10. Si formulæ, id est, parvæ hostiæ adferantur Sacerdoti paulò post oblationem, vel (ut addit Adversa q. 11. §. 12.) ante inceptam præfationem, licitè eas consecrat, oblationem solâ mente supplendo, ita *Possevin. Garvanus, Tambur. Diana p. 2. tr. 4. re. fol. 71.*

§. 2. De Ministro Eucharistia.

1. Eucharistiam ministrare solus potest ex officio Sacerdos habens jurisdictionem ordinariam, aut sibi delegatam: peccat proinde graviter, qui sine omni jurisdictione Eucharistiam dispensare præsumeret, Et si sit inferior Sacerdote v. g. Diaconus, irregularitatem incurrit.

2. Si tamen Sacerdos carens jurisdictione præsumat ob rationabilem causam, factum suum à Parocho approbatum, licitè Eucharistiam administrat, *Bonac. Regim. hic nu. 19. aliique.*

3. Si periculum sit ne infirmus sine sacro viatico moriatur, & proprius Pastor sit absens, vel impeditus, vel malignè neget, poterit viaticum conferre quivis Sacerdos tam sæcularis quam regularis, & in horum defectu etiam Diaconus. Quia in hoc casu censetur ea potestas collata ab Episcopo aut Pontifice, ita *Suar. Bonac. Lugo, Laym. l. 5. tr. 4. c. 7.*

4. Et si Regulares ex suis privilegiis possint in propriis templis communicare quoscunque fideles, sive per se, sive per alios Sacerdotes: illa tamen potestas, lege ordinaria, non extendit se ad communionem præbendam ratione viatici in articulo mortis, aut in festo Paschatis, per quam scilicet satisfiat præcepto annuæ communionis, cui si communicans alio tempore satisfaciat, illa communicatio ei libera manet, uti docet *Sa, Filliuc. Et usus communis.*

5. Non licet tamen Religiosis ad quamvis communionem, sine facultate Episcopi, aut Parochi, Eucharistiam publicè per plateas deferre, nisi fortè ad milites, aut alios apud quos ipsi Pastoris munus obeunt. Quia id juri Parochorum per consuetudinem obtentò derogaret. Proinde quando de licentia Ordinarii ægris communionem præbent, id debet privatim fieri.

6. In Missionibus autem, ubi in privatorum domibus passim celebratur, facultas in sacro præbendi communionem cuivis legitime accedenti concessa censetur cuivis Sacerdoti, nisi hoc alicui peculiari præcepto esset inhibitum.

Quando Sacerdos non conficit, sed solum administrat alii Eucharistiam in statu peccati, probabile est illum non peccare mor-

mortaliter, quamvis non desint graves authores, qui communius docent oppositum; ideòque curandum, ut Sanctum non nisi sanctè tractetur.

7. Quamvis teneatur Minister Eucharistiam manu porrigere, non est tamen improbabile ex gravi causa libere mediante instrumento idoneo eam communicantis ori inferere, apud *Dian part. 4. l. 4. res. 114.* Quod confirmatur ex eo, quod in magna oris siccitate licitum esse hostiæ particulam in cochleari cum vino trajicere docent *Prop. Escob. Diana p. 4. r. 4 r. 104.*

8. Graviter peccat Minister præbens Eucharistiam sub utraque specie, secluso Pontificis indulto.

9. A mortali Ministrum excusari, qui solas species vini daretegro impotenti hostiam deglutire sentit *Amicus apud Dian. par. 8. l. 1. r. 24.*

Querit Card. Lugo in *resp moral. l. 1. dub. 11.* An liceat Eucharistiam deferre infirmo adorandam aut deosculandam, quando eam sumere non valet?

Respondet autem negative, quia si sic adhiberetur instar reliquiarum, minueretur reverentia debita tantæ majestati, & alia sequerentur incommoda: propter quæ ea praxis à Pontifice prohibita est, uti refertur in declar. Concilii Tridentini in *sess. 13. Can. 7.* apud *Lugo* loco citato.

10. Tenetur Sacerdos negare Communionem personis ad illam indispositis, v.g. publico peccatori, usurario, meretrici, concubinario. Quia illis ministrando eorum peccato cooperaretur, & Sacramentum gravi irreverentia afficeret.

11. Si occultè tantum constet susipientem esse indispositum, illi occultè petenti negari debet, non tamen petenti publicè, ne per hoc infamiam incurrat. Quod si indispositio occulta solum ex Confessione cognita fuerit, ne quidem licebit eam negare occultè postulanti. Quia illa esset quædam peccati admonitio, quæ Confessionis sigillo adversatur. *Bonac Laym. Lugo &c.*

Quæstio est, An si reus confugiat ad Sacerdotem Eucharistiam publicè portantem, gaudeat immunitate, sicut confugiens ad Ecclesiam?

Respondetur affirmativè cum *Navar. cap. 4. n. 18.* qui hanc sententiam dicit communem cum Hostiensi, Angelo, Claro &c.

Sed *Queritur ulterius*, An idem dicendum, si reus qui v.g. ducitur ad supplicium, confugiat ad complexum Sacerdotis qui Eucharistiam in pyxide occultè portat?

Respondet ad hunc casum affirmativè *Quintana ad Vennas tract. 4. sent. 2.*

4. *sing. ult.* qui testatur illum casum actu contigisse. Quia ratio cur Eucharistia publicè portata, & templa gaudeant hoc privilegio, est reverentia & veneratio hujus Sacramenti, quæ non minus exhibenda est dum occultè defertur. Si enim liberatur reus, teste *Barolo, Claro, Baldo*, aliisque, qui ductus ad supplicium occurrit Cardinali, si hic suum pileum purpureum istius capiti imponat aut imponi faciat, quanto magis in casu præsentis. *ibid. num. 5.*

§. 3. Dispositio requisita in suscipiente Eucharistiam,

1. Quoad animæ dispositionem, certum est, illum, qui est in statu peccati mortalis, gravi præcepto obligari ad confitendum ante assumptionem Eucharistiæ; nisi adsit necessitas celebrandi, aut communicandi, & desit copia Confessarii, ex *Trid. sess. 13 c. 7.*

2. Idem dicendum est de eo, qui dubitat, an admiserit peccatum mortale, aut an fuerit illud ritè confessus, *Suar. Sanch. Bonac. d. 4. q. 6. cap. 7.*

3. Si autem gravis urgeat celebrandi, aut communicandi necessitas, tenetur præmittere actum contritionis; & si fuerit Sacerdos, præcipit Tridentinum, ut non differat postea quam primum confiteri. Quia alias omittendo contritionem poneret obicem gratiæ & gravem committeret irreverentiam, & sacrilegium.

4. Necessitas autem gravis excusans à Confessione est primò: Periculum mortis. 2. Hostia pro moribundi viatico consecranda. *Suar. Con. Lugo* 3. Si sacrificium vel Communio non possit omitti, absque gravi infamia, vel scandalo. 4. Si Parochus ex officio celebrari debeat, ut populus audiat sacrum: ob quam causam etiam alteri, qui non est Parochus, id licere sentit *Diana cum aliis tit. p. 9 t. 3. resol. 95.* Si quis in scamno communicantium recordetur peccati mortalis, quod oblitus est confiteri, nec sine nota, aut scandalo gravi recedere possit.

5. Censetur autem deesse copia Confessarii, quando sine magna molestia non potes absentem adire, aut præsentem sine gravi incommodo Confessioni extrinseco, sive tuo, sive alieno, peccatum aperire.

6. Quoad dispositionem corporis: Communicandi aut celebrandi impedimentum per se non est pollutio involuntaria, aut etiam voluntaria per poenitentiam expiata, nisi mentem relinquat turpi recordatione infestam. Idem dicendum est de actu conjugali, etsi consilii sit, nocte Communionem antecedente abstinere,

abstinere, præsertim si sint conjuges, qui rarò communicant *Sanch. Filluc. Escob. &c.*

7. Ex præcepto Ecclesiæ regulariter non licet cuiquam communicare, nisi jejuno, jejunio naturali, id est, ut à medio noctis nihil omninò aut per modum cibi, aut potus, aut medicinæ sumpserit. Ita communiter Doctores.

8. Non censetur hoc jejunium violari, per aliquid, quod per modum salivæ, aut respirationis in stomachum trajicitur, *Fag. &c.* Idem est de fumo tabaci, aut folio ore tantum masticato: quamvis hæc, nisi valetudinis ratio excuset, videri possint aliquam habere indecentiam. *Præp. Lugo. Gran.*

9. Si dubium sit, an aliquid deglutiveris, aut sumpseris post duodecimam noctis, non impediri à Communione, aut à Missæ celebratione, probabiliter docet *Laym. l. 1. tract. 1. cap. 1. apud Dian. hic Resol. 29.*

10. Non est per se peccatum statim à Communione cibum sumere, etsi consultum sit abstinere, donec species sint consumptæ; illas autem in Laico intra medium quadrantem, in sacerdote intra quadrantem consumi in stomacho rectè disposito, ut certum censet *Card. Lugo* ex judicio Medicorum à se consultorum, *Disp. 12. Sect. 3. num. 54.*

11. Casus autem sunt in quibus non jejunus possit communicare: Primò, quoties est mortis periculum: & quidem à non jejunò posse repeti viaticum, quoties recurrit idem periculum etiam in eodem morbo post intervallum unius, aut alterius diei, si magna ægri urgeat devotio, aut utilitas, docet probabiliter *Laym. l. 5. t. 4. c. 6. aliique*, in quo spectandam esse loci consuetudinem monet *Card. Lugo de Euch. d. 15. Sect. 3.*

Non videtur tamen multis licitum Sacerdoti non jejunò consecrare ad dandum alteri viaticum. Quia præceptum viatici non obligat, quando ritè haberi non potest, *Suar. Vasq. Hurt. aliique.* Contrarium tamen non est improbabile, præsertim in casu, quo aliud Sacramentum haberi non potest, uti docet *Laym. l. 5. t. 4. c. 6. nu. 21. Filluc. Lugo, Fernand. Major.*

2. Potest Sacerdos celebrare non jejunus, si aquam pro vino calici infusam hauserit, tunc enim ad servandam Sacrificii integritatem debet denuò vinum offerre, consecrare, & statim sumere sine novæ hostiæ Consecratione, ita Doctores communiter.

3. Quando post hauritam abluitionem videt in patena vel corporali reliquias hostiæ consecratæ, potest eas absumere. *Henriq. & alii.*

4. Quando post Consecrationem Sacerdos ex deliquio, morte, aut languore non potest Sacrificium perficere, debet alius Sacerdos, etiam non jejunus in defectum jejuni, succedere, & Sacrum absolvere. *Con. & 3. alii.*

5. Quando Sacerdos post Consecrationem recordatur, se non esse jejunum, potest nihilominus species consecratas sumere. *Vasq. & 3. alii* Quod si ante Consecrationem id recordaretur, recedere tenetur ab Altari; si tamen sine gravi nota, & incommodo id fieri possit. *Præposit. & Diana.*

Idem probabiliter in praxi dicendum, si finito sacro in Sacristia Sacerdos inveniat in patena, Calice, aut corporali fragmentum aliquod hostiæ consecratæ, si nullus post eum Sacerdos ibi celebraturus sit, nec adsit pixis, in qua Eucharistia asservatur. *Suar. Diana & 5. alii.*

Imò addit non improbabiler *Suar. & Diana, &c.* posse Sacerdotem post distributam populo Communionem vasa sacra purificare, & particulas in eadem vel etiam in alia Missa consecratas absumere si nequeant decenter servari; quia illa est tantum unica, saltem in priori casu, consummatio ejusdem Sacrificii.

Quæres primo, An in missione, dum ingruit periculum ab irruentibus Hæreticis, qui putantur sacram hostiam malè tractaturi, possit Eucharistia sumi à non jejunis etiam laicis, si alius desit? Item, an possit Sacerdos hostiam laico tradere, ut cum eo aufugiat?

Respondeo ad utrumque casum affirmativè. Quia præcepto divino de cavenda irreverentia Christo inferenda cedere videtur præceptum Ecclesiæ de prævio jejunio, & Eucharistia à Laicis non tractanda & consentire videtur *Suar. & Lugo hic num. 87.*

Quæres Secundo, An si Laicus in mortis articulo alium Ministrum non habeat, possit Eucharistiam sibi ministrare, aut eam ab alio Laico suscipere?

Respondeo affirmativè, idemque docet *Suar. Con. & alii 12. cujus exemplum habemus in Maria Stuarta Scotiæ Regina, dum ab hæreticis castro inclusa teneretur: etsi sint qui existiment, eam ad hoc à Pontifice Privilegium accepisse.*

§. 4. Præceptum sumendi Eucharistiam.

1. Certum est dari præceptum divinum graviter obligans fideles adultos ad sumendum Eucharistiam tam in articulo mortis, quàm aliquoties in vitæ decursu, ita ex Scripturis, & praxi Ecclesiæ declarat, *Trid. Sess. 13. c. 6,*

2. Per articulum mortis, hic intelligitur gravis morbus, periculosus conflictus, difficile puerperium, quale solet esse primum &c. *Suar. Vasquez aliqua nisi quis paucis ante illud periculum diebus communicasset.*

3. Non esse tamen mortale, in tali mortis periculo Communionem omittere, dummodò in Paschate eam sumpserit, docet *Sylvestor, Sa, Fumus Cajet. v. Communio.*

4. Probabilius est, in mortis articulo dandam esse Communionem Pueris, quando sciunt Eucharistiam ab alio cibo distingueri. *Laym. Suar. Lugo, D. 13. S. 4. n. 38.* Damnatis ad mortem non licet judici sine gravi causa tempus ad communicandum denegare, *Suar. Bonac. alii que communiter.*

5. Etsi Christus tempus Communionis, extra periculum mortis non præscripserit, Ecclesia tamen pro eo determinavit tempus Paschale, quod communiter numeratur à Dominica Palmatum usque ad Dominicam in Albis inclusivè: Aliquibus tamen locis totam Quadragesimam comprehendit, & aliter extendi potest ex legitima loci consuetudine vel indulto: potestque Confessarius ex justa causa tempus prorogare, ut docet *Sa & alii, de quo fusius Bonac d. 4. q. 7. p. 2.*

6. Probabilius est eum, qui non communicavit in Paschate, teneri postea supplere. *Suar. Bonac. Con. Lugo.* Non tenetur tamen prævenire, qui prævidet se tempore Paschali impediendum, ut probabiliter docet *Suar. Azor &c.*

7. Tenetur quis Communionem Paschalem sumere in Parochia à Pastore suo, nisi hujus licentiâ, privilegio, aut consuetudine eximatur. *Navar. & Suar. hic D. 72. Sect. 2.*

8. Sacerdos ubivis celebrando satisfacit præcepto communionis paschalis. *Bonac. D. 4. q. 7. p. 2.*

9. Eximuntur peregrini & vagi qui parochiam non habent, aut ab ea absunt.

10. Privilegium, quod aliqui allegant pro Communionem Paschali datum Mendicantibus alii communius negant apud *Dian. p. 2. r. 14. r. 73.* neque consultum videtur cum Pastorum offensione illud in praxim reducere, quibus proprium est illo præsertim tempore pecoris sui vultum cognoscere.

Praxim disponendi ægrum, aut moribundum ad viaticum devotè suscipiendum vide infra in fine hujus operis.

§. 5. De Sacrificio Missæ.

Christum in ultima Coena non tantum Eucharistiæ Sacramentum instituisse, sed etiam Sacrificium Missæ ordinasse per Sacerdotes in Ecclesia perpetuò offerendum probatum est supra in *Controv. p. 1. tr. 2. cap. 5.* Hic resolutiones ad praxim spectantes breviter trademus.

1. Tenetur quivis Sacerdos legitimè non impeditus saltem bis terve in festis solemnioribus per annum celebrare, ut docet *Suar. cum communi* contra *Lugo, Tamb. Dianam.* Imò ubi receptum est Tridentinum, inquit *Busen.* graviter obligantur mandante Episcopo celebrare singulis Dominicis & Festis.

Non posse tamen Episcopos Laicis præcipere, ut diebus Dominicis aut Festis Sacrum, aut Concionem in sua Parochia audiant, ubi possunt id alibi præstare, docet declaratio Clementis VIII anno 1592. die 2. Decemb. & *Diana par. 10. tract. 13. resp. 25. de* quo fusius supra *par. 2. quest. 23.*

2. Sacerdos, qui habet Facultatem bis de die celebrandi, v. g. ob duplicem Parochiam, poterit hoc facere diebus feriatis, si valde frequens sit populus, ut in concursu peregrinantium. *Suar. Cap. 3. alii* In prima tamen Missa non potest sumere ablutionem, ut maneat jejunus. Potest autem necessitas permittere ut etiam sæpius à jejuno celebretur. *Suar. Diana p. 10. tr. 16. r. 13.* Displicere visa est hæc doctrina cuidam Prælato quem ego plurimum veneror. Et in illius gratiam adduco in super pro hac resolutione Thomam Hurtadum in *resol. mor. tract. 2. cap. 7. num. 430.* Quia, inquit, in *Cap. Consulisti,* & *cap. sufficit* Pontifices Alexand. & Innoc. III. concedunt Privilegium, & declarant, *ex justa causa & suadente necessitate,* Sacerdotem posse celebrare pluraquæ semel de die: ergo, inquit, cum hoc privilegium non concedatur cum limitatione, aut uni Sacerdoti in particulari, sed in communi manet in suo vigore quando causa est legitima, & urget necessitas: ut si ob angustias loci die solemnæ magna populi multitudo non possit nisi ad unum angustum locum successivè convenire. Et huic sententiæ novissimè subscribit etiam *Leander de Sacram. part. 2. tract. 8. de sacrif. Missæ; disp. 6. quest. 41.* quam judicat esse longè probabiliorem, & pro ea in super citat *Card. Lugo, P. Hurtado, Petrum de Ledesma, Marcum de los Huertos, Naldum, & Philiarum, Quia,* inquit, *in jure non determinatur pluralitas Missarum: nec in textu citato est sermo de duplici aut triplici, aut multiplici Missa celebranda, ut advertit Cardinalis Lu-*

go nam. 41. ita ille, Cui ego addo, hæc locum habere, ubi non obstat Superioris prohibitio, aut consuetudo contraria, de qua spectat ad Prælatum in sua diocesi judicare.

3. Sacerdos ob infirmam valetudinem non potest celebrare aperto capite etiam extra Canonem sine licentia Pontificis. Id enim expresse statuit Urbanus VIII. & pridem declaravit S. Cong. Rituum 13. Julii 1626. apud Gavantum. Ubi verò ad Pontificem non datur recursus, dispensare potest Episcopus, aut Prælatum pro suis Regularibus. *Henri. aliiq.* Et in Polonia eam licentiam pro tempore hyemali consuetudo obtinuit. Qui autem id faceret absque dispensatione in gravi necessitate celebrandi, secluso scandalo & contemptu, non peccare docet *Ledesma, Diana, &c.*

4. In casu necessitatis licitum est celebrare cum stola, manipulo, aut cingulo non benedictis, aut etiam sine aliquo ex iis, *Suarez. & 4. alii.* Imò etiam aliquis citra necessitatem sine aliquo horum celebraret, non peccaret mortaliter, ob levitatem materiæ, *Suarez. Henriq. cum 6. alii.*

5. In gravi necessitate sine Ministro licet celebrare, v. g. ad dandum viaticum infirmo. *Lessius & 7.* vel ne populus aut ipsa Sacerdos Missa careat die Festo. *Prop. &c.* Non licet tamen in casu foeminam ad ministrandum admittere: nisi fortè, ut ex loco remoto respondeat, sed non ut accedat ad altare urceolos ministrando, qui possunt in cornu altaris collocari. *Lugo & 3. alii.*

6. Non est mortale, si in Missa defunctorum omittantur Sequentia, *Dies ira &c. Bordonus, & alii.* Imò in anniversario, & Missis quotidianis defunctorum legitur id tantum pro arbitrio Sacerdotis.

Sacerdos Regularis, si in Canone pro nomine Episcopi ponat nomen sui Generalis, peccat mortaliter, quia Missale est ad unguem observandum, ex Declarat. Cardinalium.

7. Sacerdos non potest hostiam a se consecratam deponere in sacrarium, & sumere aliquam hostiam ex hostiis antea consecratis: quia ad integritatem Sacrificii spectat sumptio hostiæ tunc consecratæ, *Lugo & 5.* Posset tamen ex justa causa celebrare cum hostia minori, qualis solet dari Laicis, quando non posset haberi maior. *Marchant. Diana.*

Quærit hic *Bosco disp. 4. Sect. 12. concl. 0.* An Sacerdos Laico communicare volenti possit ex causa præbere partem hostiæ qua ipse celebrat?

Et rectè respondet affirmativè, quia id non obest integritati Sacrificii, nec peculiarem involvit indecentiam : docetque sufficientem causam esse magnam petentis devotionem, aut moram expectationis, donec in Sacro sequenti minor hostia consecratur, si prudenti iudicio mora censeatur incommoda, idemque resolvit *Dicastil d. 11. num. 117.*

Quæres porò, An Sacerdos possit ex suo Calice communem ablutionem dare Laico communicanti?

Respondeo, etsi id per se non sit illicitum occurrente ratione peculiari, v.g. personæ valdè honoratæ, non licet tamen illum morem frequenter usurpare : quia induceret in populo rudiori suspicionem Communionis Laico datæ sub utraque specie, quam Ecclesiæ consuetudo non permittit.

8. Altare pro Sacrificio insterni debet mappâ triplici : non requiri ut mappæ sint benedictæ, docet *Suar. cum pluribus.*

Si quis mappam unam adhiberet præter corporale, non esset mortale: sicut esset, si nullam poneret. In necessitate autem celebrandi, v.g. die festo, &c. nullum erit peccatum, si una sit cum corporali. *Leand. c. 3.* Sicut etiam posse tunc adhiberi mappam non benedictam, v.g. sudarium, si mundum est, & postea rursus applicare ad usus consuetos docet *Fagund. & 11. alii.*

9. Sine lumine sacrificare nunquam licet, adeò ut si extingueretur ante Consecrationem, nec aliud haberi posset, pergere Sacerdoti non liceret, etiamsi alias moribundus sine viatico esset moriturus. *Fagund. Lugo &c.*

10. Ut viaticum moribundo detur, licet etiam à media nocte Sacrum facere. *Lugo & alii 7.* vel etiam horâ tertiâ post meridiem. *Hurtado & Leand.* Neque ad hæc opus est licentia Episcopi, *Præposit. aliique.* Imò hæc Regularibus permittuntur per Privilegium Eugenii IV. saltem ex justa causa, v.g. itineris faciendi. *Dicastillo, & alii* apud *Tambur & Lugo hic sect. 1. num. 41.* De lege autem communi licitum est cuivis Sacerdoti inchoare Sacrum duabus horis ante ortum Solis; & mediâ horâ post meridiem. *Laym.* Aut etiam integra hora, si v.g. concursus populi, Principis viri expectatio aut necessarium iter Sacerdotis id requirat.

Ad quem autem Missionarius, aut Parochus, qui Privilegium non habet, possit recurrere pro dispensatione quoad horam, locum, aut facultatem celebrandi sæpius de die, aut coram excommunicatis; deferendi Eucharistiam sine lumine, videre est supra in *part. 2. cap. 5. §. 1. de facult. Missionum.*

Quæres primò, An Sacerdos teneatur sumere calicem consecra-

rum, si in eum incidat araneus, aut aliud venenatum; & quid eo casu agere debeat?

Respondeo, sumendum non esse, sed speciebus in alio loco decenter repositis, aliud vinum cum aqua Calici infundendum, quod statim consecrari, & in eodem Sacrificio sumi debet. Species autem vini infectæ servari possunt donec exhalentur, aut corrumpantur, & residuum in piscinam mittatur. Vel certè, quod commodius est, efficiatur ut intincto panno lineo imbibantur, quo siccato, & postea combusto cineres piscinæ committantur, ita Lessius de Sacram. quaest. 83. art. 2. num. 70.

Quæres secundo. An licitum sit Sacerdoti, si sciat hæreticum adesse, Missæ Sacrificium inchoare, aut inchoatum perficere?

Respondeo affirmativè, secluso scandalo aliove abusu, uti contra Pontium docet Card. Lugo, qui refert se vidisse ita fieri pluribus Cardinalium assistentibus, & scientibus simul hæreticos interesse.

§. 6. De Stipendio pro celebratione Missæ.

1. **A**Dverte, licitam non esse stipendium ullum accipere pro ipso Missæ Sacrificio: quia cum sit res sacra, peccatum simoniae committeret, qui pro eo pretium admitteret. Sacerdos igitur solum intendere debet suam in celebrando operam, ac prævium studium pro pretio concedere, justum enim est eum, qui servit altari, de altari vivere.

2. Si is, qui Missam procurat, non præbet justum stipendium ab Episcopo, vel consuetudine taxatum, non idè potest Sacerdos accipere à diversis plura modica, quæ justo stipendio æquivalent, & pro illis unicam Missam celebrare. Nam etsi *Suar. alii-que* id aliquando docuerint, post decretum Congregationis Cardinalium nunc omninò prohibitum est.

3. De iis qui justum Missarum numerum procurant, sed parte elemosynæ sibi retenta, auctoritate Urbani VIII. sic statuit eadem Congregatio §. 4. *Omne damnabile lucrum ab Ecclesia removere volens, prohibet Sacerdoti, qui Missam suscepit celebrandam cum certa elemosyna, ne eandem Missam alteri, parte ejusdem elemosynæ sibi retenta, celebrandam committat.*

Circa hoc decretum proposita est Congregationi dubitatio, si detur elemosyna solitâ major, an satis non sit dare saltem stipendium justum, & consuetum? Respondet Congregatio claris terminis, debere absolutè integram elemosynam tribuere Sacerdoti

cerdoti celebranti, nec ullam illius partem sibi retinere posse, ut videre est *Bullarij p. 4. fol. 319.*

4. Qui tamen ab amico pro Missa stipendium solito majus accepit, idque intuitu solius amicitiae, potest per alium dato illi tantum justo stipendio satisfacere. Quia solam amici gratiam, nihil de stipendio sibi reservat.

5. Sed quid si Sacerdos jure suo ad majus stipendium ultro cedat? Respondeo, id non posse rectè præsumi, plerumque enim id facit ex metu, ne sibi Sacra alio tempore subtrahantur, non autem ex liberali & expressâ donatione, uti hic *C. Lugo* rectè advertit.

6. Probabile est Sacerdotem, qui tenetur in aliqua Ecclesia celebrare, v.g. pro populi commoditate absque obligatione applicandi Sacrificium, posse pro illius applicatione aliud stipendium accipere. Huic enim resolutioni non obstare Congregationem Cardinalium apud Gavantum & alios docet *Card. Lugo*, & alij 8. hic apud *Dianam*.

7. Sacerdos, qui pro hodierna Missa nullum accipit stipendium, non potest illam applicare pro eo, qui daturus est illi proximum stipendium, quamvis id affirmet *Henriq. cum aliis 6.* Sed contra communem Ecclesiæ consuetudinem, & decretum Cardinalium ex mandato Clementis VIII. Missas tamen hebdomadarias alicujus Capellæ potest Sacerdos ex causa anticipare.

8. Sacerdos, qui absolute omittit Sacra, pro quibus accepit stipendium, quod constituit materiam gravem in genere justitiæ, tenetur sub mortali stipendium restituere, nisi Sacra per alium velit procurare. Quia ex contractu, saltem implicito, illud officium pro istiusmodi beneficio debetur.

9. Peccat etiam graviter, qui differt ad tempus absolute longum celebrationem Missarum, pro quibus stipendium accepit. Non censetur dilatio absolute longa, si Sacerdos simul accipiat 50. vel 60. Sacra per totidem dies à se solo legenda. Differre etiam ad tres menses non esse tempus absolute longum ex mente Sacrae Congregationis probabiliter existimat. *Villalobos & alij 3. apud Dianam p. 2. tr. 14. resol. 25.*

Quæres, An magis profint, & plus valoris habeant Sacra quæ dato stipendio celebrantur à Sacerdote piæ, ac probatæ vitæ, quam ab alio qui est minus pius, probus, ac devotus.

Respondeo affirmative ordinariè loquendo. Quia etsi ex opere operato valor Sacrificii sit æqualis, ex opere tamen operantis celebrantis probitas, pietas, & actualis devotio, uti Deo est accepti-

ceptior & gratior, ita Majorem vim habet impetrandi pro aliis novas gratias ac beneficia, & satisfaciendi pro reatu poenæ debitæ. Adde quod talis merito præsumatur magis fidelis in numero Sacrorum integrè, & tempestivè persolvendo. Poterit vel inde Sacerdotibus magis dissolutis stimulus accedere, ut sanctius vivant, ac devotius celebrent, nisi velint aliis merito postponi.

APPENDIX.

De Horis Canonicis.

1. Clericus incipit obligari ad Horas Canonicas à puncto temporis, quo subdiaconatum suscepit, non ante; & quidem ad Horas respondentes illi horæ, quæ ordinatur, ex consuetudine, & præcepto Ecclesiæ. Qui autem habet beneficium Ecclesiasticum obligatur etiam titulo justitiæ, adeo ut ad restitutionem teneatur juxta proportionem officii prætermitti & in Confessione explicare, se beneficium habere, si id Confessarius ignoret. Patet ista obligari, ex Concil. Lateran. sub Leone X. & Bulla Pii V. apud *Dianam*.
2. Ad Horas non tenentur Novitii, Conversi, Religiosi aliqui ad Chorum non destinati, ut sunt Militares, Hospitalarii &c. Moniales verò obligantur; has tamen, si officium tantum semel iterumque omittant, mortalis peccati damnare non audeat *Cajet. Armitilla, Medina, Lessius in posthumis, Diana de Horis Can. tr. 12. r. 17.*
3. Habentes onus Horarum peccant mortaliter, si notabilem earum partem sine justa causa omittant. Non censetur pars notabilis, aut grave peccatum, si quis omittat unum Psalmum, lectionem, aut aliam partem his æquivalentem, v.g. tertiam partem parvæ horæ. Docet autem *Palao lib 1 p. 5.* partem notabilem esse in Matutino, quod est æquale uni parvæ Horæ. Sanchez in sum. *Tom. 1. lib. 1. c. 18. num. 8.* censet tres lectiones cum responsoriis, in feriali officio, esse materiam parvam, id est, non sufficientem ad peccatum mortale.
4. Causa excusans à recitatione Horarum est infirmitas gravis, v.g. dolor capitis aut oculorum, languor virium notabilis, aut quælibet febris, si sit assidua: nam tertiana, aut quartana non excusat pro illis diebus, in quibus hominem omnino liberum, & viribus non multum debilitatis relinquit, *Bonac. d. 1. q. 6. n. 1. Navar Laym. &c.*
5. Excusat etiam carentia Breviarii, nisi tamen scias totum officium,

cium, vel aliquas horas integras de memoria recitare. Dixi, integras, quia etsi scias varios officii Psalmos, probabile est ad hos recitandos non obligari. Quia Psalmi, non sunt horæ, aut officium Canonicum: *Escob Mald. Io. Sanchius. Garfias &c. hic apud D. Anan.*

6. Inter hæreticos justum aliquando impedimentum est metus proditionis; Item, gravis aut repentina occupatio, vel operæ Charitatis majoris momenti, quam horæ, quæ sine scandalo, vel gravi incommodo tuo, vel alterius omitti non possunt. Quo modo etsi Concionatores, vel Confessarii aliquando excusari possunt, idque ex benigna Ecclesiæ intentione, ut docet *Sylvester & Laym.* tenentur tamen anticipare, si possunt, v.g. si mane prævideant se totâ die Confessionibus occupandos, quæ differri non possunt.

7. Denique excusat dispensatio, quam solus Pontifex potest cõdere sine causa, cum causa sufficienti id potest Episcopus.

8. Unum officium pro alio recitare non est mortale, nisi illud quod omittis valdè multum excedat. Quod si contingat in aliquibus horis te errasse legendo v.g. de feria, quando erat de festo, vel contra, non teneris lectas repetere, neque debes in eodem officio pergere, sed in horis eo die currentibus procedendum est: præstat enim in parte, quam in toto officio errare. *Lessius, Lugo.*

9. De substantia præcepti est pronuntiatio vocalis exterior: ad quam requirit. *Suar. & Reginal.* ut saltem quis seipsum audire possit, cum solus legit: sed probabile est pronuntiationem tam expressam non requiri, cum Ecclesia eam nusquam præcipiat, uti docet *Azor. Bonac. Diana &c.*

10. Continuatio lectionis Horarum ita requiritur, ut interruptio unius horæ notabili tempore sine causa facta sit veniale: cum iusta causa nullum est peccatum. Singuli enim Psalmi sensum habent perfectum & completum, *Lessius, Layman &c.* Nocturnum unum ab alio per duas horas separare quavis ex causa licitum videtur, imò antiquitus dividi solebant, *Bonac. Escob. Fil. &c.* Matutinum à laudibus integrâ nocte dividere, nullum omnino peccatum est. *Escob. Fil. Sanch. Diana p. 5. rr. 14. resol. 48.*

11. Tempus à jure, aut consuetudine præfixum nunc obtinuit, ut Matutinum & Laudes diei sequentis vesperi horâ quartâ, aut etiam tertiâ licitè recitentur. *Bonac. & plures alii.* Et hyeme mediâ horâ ante solis occasum dici posse citra privilegium extra dubium esse docet *Fillucius aliquo.*

12. Veniale est Matutinum sine ulla causa ad vesperum differre, vel

vel ante prandium Vesperas, & Completorium absolvere, Quia hæc est aliqua inordinata officii inversio. Quod si Missionarium iter, aut alios alia urgeat occasio, licitum erit manere omnes horas absolvere usque ad vespervas inclusivè.

13. Requiritur etiam devotio, sive attentio interna, saltem virtualis & confusa, sive ad sola verba, quam sufficere docet *Cajetanus*, & consentit *Lessius*, modo adsit animus orandi, & vacandi Deo. Nimis autem laxa videtur opinio *Navarri*, & *Sylvestri*, quibus sufficit sine ulla attentione interna excludi omnem actionem aliam, cum qua attentio nequeat consistere, ut scruptionem, studium, aut lectionem.

14. Qui voluntariè distractus in magna officii parte ullam omninò attentionem adhibuit, mortaliter peccavit, & tenetur ex sententia communi Horas sic lectas repetere, & fructus illi officio respondentes non facit suos. Ratio, Quia, qui tenetur ad officium ex præcepto, ad orationem obligatur, lectio autem sine omni attentione interna non est oratio. Ita *Navar. Suar. Regin. Bonac. alique communiter*.

15. Si quis ob evagationem mentis dubitet, an aliquid in officio omiserit, modo habeat probabilem conjecturam, se id recitasse, quia v. g. cœpit ab initio cum attentione legere, præsumere potest, se satisfecisse. *Laym Binsfeld. &c.*

Quares. An Beneficiarii teneantur semper ratione Beneficii Horas Canonicas recitare?

Respondeo aliquando non teneri: Primò non tenentur ante acceptam possessionem beneficii; vel quando sine sua culpa nullos fructus percipiunt, nec postea percipient. Quia tales non habent beneficium completè, & quoad omnes illius effectus. Et ita cum aliis docet *Layman hic lib. 4. tract. 2. cap. 5. num. 1.* Secundò. Probabile est idem dicendum de eo qui habet quidem possessionem beneficii, sed ex licentia aut dispensatione non residet, & interea fructus non percipit. Quia obligatio illa est propter sustentationem, quæ hic non est conjuncta cum beneficio, ita docet hic *Sanchez, Trullenc. l. 1. cap. 7. alique.*

Tenentur tamen probabilius illi, qui primo, aut etiam secundo anno fructus non percipiunt ex eo tanto titulo, quod fructus assignentur fabricæ aut prædecessori defuncto pro funere &c. Quia illi per hoc satisfaciunt fabricæ pro reliqua vita quâ fructus accipient; & post mortem fruuntur eodem privilegio pro expensis funeris quod prædecessoribus præstiterunt; *Saarez, Roginaldus, Bonacino, Layman, hic cap. 5.* Negat tamen cum quibusdam *Ca-*

Jetanus & Lessius ? quia tales possunt vel mori, vel resignare beneficium, & sic prædicto privilegio carere.

Quando in Missionibus periculosum videtur Breviarium circumferre, aut aliud impedimentum occurrit, à quibus peti possit dispensatio, officium in Rosarium, aut alias preces commutandi, invenies supra p. 2. in facult. missionum num. 23 pag. 390.

Quando autem aliquis habens simplex beneficium propter omissionem Horarum tenetur ad restitutionem fructuum quos non fecit suos, datur praxis obtinendi condonationem recurrendo ad Pœnitentiarum Apostolicam, juxta normam quam tradit Marcus Leone in praxi Litter. Pœnit. pag. 522.

CAPUT V.

De Sacramento Pœnitentiæ.

DE hoc Sacramento pleraque tradidimus supra tract. 2. & 3. per tot. ubi actum est de Absolutione, & Confessione Sacramentali. Nunc de virtute pœnitentiæ prout se habet tam extra, quam intra Sacramentum.

Dico primo: Pœnitentiæ est animi dolor, ac detestatio, de peccato commisso, cum spe veniæ, & proposito non peccandi de cætero, Colligitur ex Trid. sess. 14. c. 4. & est contra Lutherum & plerosque hujus temporis Sectarios, qui pœnitentiæ volunt consistere in dolore de peccatis præteritis, sed in solo amore justitiæ, ac vitæ novæ, usque adeo omne quod dolorem sonat à se procul amovere nituntur, parum memores Ninivitas in cilicio & cinere Pœnitentiæ egisse Matth. 11. præter alia quæ in Scripturis memorantur a superioris pœnitentiæ exempla.

Pœnitentiæ sive detestatio peccati, alia est charitate perfecta, quæ scilicet ex Dei amore procedit, & contritio vocatur; alia est imperfecta, sive attritio, quæ concipitur ex inferiori motivo, v. g. ex timore gehennæ, aut alterius pœnæ propter peccatum à Deo insignendæ.

Dico secundo: Dolor sive contritio de peccatis ex motivo amoris Dei super omnia peccatorem justificat etiam extra Sacramentum. Probatum primo ex Prover. cap. 8. v. 17. *Egredere diligens me diligo* 2. ex Trid. sess. 14. cap. 4. ubi asserit, *Contritionem aliquando Charitate perfectam esse, hominemque Deo reconciliare*. Ubi aliquando non ad reconciliationem, sed ad Charitatis perfectionem refertur. Favet denique praxis fidelium, per quam peccator contritus omnia Sacramenta vivorum, præter Eucharistiam, acci-

perere potest. Et inter Bajanæ reprobata est prop. 32. *Charitas illa qua est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.*

Dico tertio: Ut illa Contritio extra Sacramentum justificet, debet tendere in Deum propter se, sive ut est in se amabilis, non propter bonum nostrum: & illum appetere super omnia mortalia non remissa.

Prima pars probatur; Quia ad justificationem extra Sacramentum requiritur perfecta aversio hominis à creaturis, & perfecta conversio ad Deum, sic ut illum *ex toto corde* quæramus, uti passim loquitur Scriptura: homo autem non habet perfectam conversionem à creaturis ad Deum nisi per affectum, quo Deus propter se diligitur. Nam per actum Spei homo se ipsum amat, quia sibi optat & sperat aliquod bonum aut beatitudinem: per actus aliarum virtutum amat tantum honestatem aliquam creatam illis virtutibus propriam, aut fugit inhonestatem, aut turpitudinem, aut poenam peccati; ergo per tales actus sine benevolentiâ Dei amore extra Sacramentum non justificatur.

Declaratur secunda pars, quod debeat Deum appetere super omnia. &c. Quia si cum illo amore consistat affectus ad aliquod mortale, homo non est adhuc perfecte sive ex toto corde ad Deum conversus; cum autem alia mortalia, quæ detestatur non possint sine isto peccato remitti, peccator ex vi amoris tam imperfecti ad Dei gratiam & amicitiam non admittitur.

Ut autem illa Contritio censeatur se extendere ad omnia mortalia, necesse non est singula in ea distinctè recogitari, sed sufficit cognosci confusè: & peccatorem sic esse animo comparatum, ut ad destruendum peccata commissa nullum velit medium reculare, etsi media ad hoc necessaria distinctè non revolvat.

Et quamvis in assertione dixerim, hominem non justificari per amorem quo diligimus Deum *propter bonum nostrum*, sive quia nobis bonus & beneficus est, si in eo solum motivo sistatur; multum nihilominus confert divinorum in nos beneficiorum consideratio, ut per illa tanquam per gradus ascendamus ad amorem perfectum bonitatis divinæ in se, ex qua tanquam perenni fonte tanta in homines beneficia promanant.

Dico quarto: Ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ sufficit attritio efficax & supernaturalis, qualis concipitur ex timore poenæ sive gehennæ, à Deo justo Judice infligendæ. Patet ex Tridentino *sess. 14. cap. 4.* ubi agens de Attritione sic loquitur; *Et quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificatio-*

nem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in sacramento pœnitentiæ, impetrandam disponit &c. Hæc quidem doctrina multis nuper argumentis impetita est, sed quibus hæc Attritio nihil attrita est, quin potius à frequenti argumentorum collisione visa est clariùs scintillare; accedente etiam Alexandri VII. Decreto graviter inhibente hanc doctrinam ullâ censurâ Theologicâ notari. Sed hanc Controversiam latius deduximus supra part. 3. tract. 1. quest. 21. à pag. 336.

Non sufficit tamen Attritio existimata, nisi eam verè habeas, Quia verus, & formalis dolor est pars essentialis hujus Sacramenti. Unde peccat graviter, qui etiam sola peccata levia sine omni dolore formali confitetur. *Lugo. Diana p. 3. tr. 4. resol. 116.*

Non est autem necesse, ut dolor ille ad omnia venialia, quorum Pœnitens est conscius, sese extendat: debet tamen ad omnia, quæ confitetur mortalia extendi, *Suar. Laym. Lugo, &c.*

Non absolvitur, qui dolet tantum propter infamiam, damna, aliasve pœnas temporales in illis præcisè sistendo, etsi contingeret id fieri ex inculpabili ignorantia. Quia non est dolor supernaturalis; nec ignorantia, aut bona fides potest hic supplere defectum essentialem. *Bonac. aliique communiter.*

Non habet sufficientem dolorem & propositum emendandi, qui non vult occasiones proximæ peccandi amovere, quando potest sine gravi damno, vel recusat alteri ex animo ignoscere, vel satisfacere iis quibus ex iustitia obstrictus est. Quia non potest esse verum propositum, cum quo stat adhuc voluntas peccandi, quæ censetur remanere dum liberè omittit tollere causam, ex qua videt peccatum secuturum.

Qui nihil cogitans de Confessione, attritionem elicit, non referens eam ad Sacramentum, invalidè ad illud sine novo dolore accedit: quia pars debet referri ad compatem, ut unum Sacramentum constituent, *Suar. Bonac.* Contrarium videtur docere *C. Lugo d. 14. sect. 4.* quod non est improbable. In praxi probabile est illum qui paulò ante confessus est cum dolore universali, v. g. moribundum, si iterum confiteatur novo dolore non indigere *Lugo, Diana p. 9. t. 3. r. 5.*

Redire sæpè cum eodem peccato etiam mortali, non est certum signum adesse verum dolorem, si in pœnitente aliundè appareat præsens detestatio, & media à Confessario præscripta adhibere desideret. Quia in re cavendum est, ne Pœnitens nimia severitate advertatur, aut ex alia parte nimia lenitate in peccandi

consuetudine foveatur. *Suarez in 3. p. d. 32. sect. 2. Sanchez, Lugo, &c.*

Quamvis igitur tali pœnitenti pro remedio possit aliquando differri absolutio, præsertim cum ipsius consensu, nullum tamen est præceptum aut obligatio sic differendi, quando adest talis detestatio, & propositum emendationis. Quia nec Christus, nec Ecclesia illam dilationem præscribit: nec apparet ratio cur pœnitens post frequentes lapsus non possit esse verè contritus, & ritè dispositus.

Nec audiendi sunt, cum Montaltio *Epist.* 10. aliqui recentiores, qui objiciunt auctoritatem S. Caroli Boromæi, S. Xaverii, & quorundam, ut ajunt, Conciliorum.

Respondeo enim, illos non asserere dilationem illam esse præcepti, sed aliquando esse rem consilii: aut quando peccata sunt enormia cum publico scandalo conjuncta, quod prius tolli debeat.

Objicitur secundò, pravos peccandi habitus tantum expelli per actus contrarios: Ergo antequam peccator absolvatur, debet in contrariis actibus exerceri.

Respondeo, futilem esse consequentiam, possunt enim habitus vitiosi consistere cum sincera detestatione actualis peccati, mò esse in homine Justo & Sancto cum statu gratiæ. Quod si ante absolutionem deberent esse expulsi habitus vitiosi, sæpè nec absolvi posset moribundus de peccatis maximè contritus: nec pœnitens qui sæpius confitetur sola venialia, qui nondum præcedentium peccatorum habitus expellere potuit, quod quivis absolum judicabit.

Objiciunt tertio, Priusquam peccator absolvatur, debet Deum sibi conciliare & placare: Ergo debet emendationem absolutioni præmittere.

Respondeo distinguendo antecedens: Peccator, debet prius Deum sibi conciliare per actualem vitæ emendationem, nego, ut probar instantia, quam jam adduxi de moribundo contrito: debet prius Deum sibi conciliare per emendationem in voto, sive efficaci emendationis proposito, concedo; hoc autem propositum omnes requirimus.

Objiciunt quartò, Nec maritus ignoscet uxori sæpius adulteranti, nec Princeps militi prodicionem sæpius molienti, etiamsi serio dolerent. Ergo nec Deus peccatori sæpius relabenti.

Respondeo neg. consequentiam, quæ quantum claudicet, patet ex eo, quod illi plerumque nequidem prima vice adulteræ aut

476 Pars III. Tract. IV. Cap. V. De Sacramento Pœnitentiæ.
proditori ignoscere, quorum animum inspicere non possunt:
an idem de Deo, aut Christo affirmabis? qui dixit Petro Matthæi
18. *Non dico septies, sed usque septuagies septies.*

Ex hætenus dictis patet, materiam Sacramenti pœnitentiæ
esse dolorem debitum de peccatis, Confessionem, & Satisfactio-
nem: de his supra tract. 3. actum est à pag. 395.

Forma autem Sacramenti pœnitentiæ sunt verba Absolutio-
nis: *Ego te absolvo à peccatis tuis*, in quibus probabile est ad va-
lorem sufficere, *Absolvo te*. Est tamen gravis obligatio addendi
cætera verba, præsertim in articulo mortis, cum non satis con-
stet sine illis subsistere valorem Sacramenti.

Orationes præviæ & subsequentes formam, ut *Misereatur &c.*
& *Passio Domini, &c.* quæ secundum Tridentinum laudabiliter
adduntur, non sunt necessitatis, & ex rationabili causa omitti
possunt, v. g. si breves sint Confessiones, vel multi confitentes:
tunc enim sufficit dicere, *Absolvo te à peccatis tuis, in nomine Pa-
tris &c.* vel si timeatur ne pœnitens habeat censuram, dicendum
est, *Absolvo te ab omni vinculo excommunicationis.*

Forma integra Clementis VIII. in Rituali Romano expressa,
ut eâ omnes utantur, tradita est supra par. 3. tract. 3. in fine.

Nota etiam motiva valdè idonea ad concipiendum dolorem,
& formam variam eliciendi actum Contritionis pro hoc Sacra-
mento reperiri infra in praxi assistendi moribundis in fine hujus
Operis: Item remedia & documenta contra singulas species pec-
catorum, traduntur infra tract. 6. in fine.

C A P U T VI.

De Extrema Unctione.

Definitur, Sacramentum novæ Legis constans Unctione Olei
sacri, & Sacerdotis deprecatione, ordinatum ad salutem mor-
ribundi, quoad animam & corpus. Institutum videtur una cum
Pœnitentiâ à Christo post Resurrectionem. Promulgatum est
apertè Jacobi 5. ubi dicitur: *Infirmatur quis in vobis, inducat
Presbyteros Ecclesie, ut orent super eum, ungentes illum Oleo in
nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit
eum Dominus: etsi in peccatis sit, remittentur ei.* Quibus verbis in-
dicatur Minister, subjectum, materia, forma, & effectus, qui
est etiam remissio peccatorum, hæc autem remissio non fit sine
infusione gratiæ, quæ sunt omnia ad verum novæ Legis Sacra-
mentum necessaria.

1. Hinc dicendum primò, materiam remotam hujus Sacramenti esse Oleum benedictum: quod renovandum est quotannis in Cœna Domini, veteri exulto: si tamen novum haberi non possit, licet uti antiquo; & si hoc non sufficiat, aliud consecratum, vel in necessitate non consecratum (in minore tamen quantitate quam vetus est) addi potest. Non esse tamen alienum à praxi Ecclesiæ, ut paulatim & per vices (si ita requirat necessitas propter copiam infirmorum) longè major quantitas addatur, quam ab Episcopo fuerit consecrata. *Diana, Bonac. Lessius, & alii.*

2. Materia proxima est unctio certarum partium corporis, saltem quinque sensuum, vel si mutilati sunt, vicinarum partium, facta à Sacerdote: non necessariò id fit contactu immediato manus: nam peste grassante potest uti virga oblongâ Oleo tinctâ, quam postea comburat. *Sylv. Chapeauvill, Diana.*

3. Sunt, qui putent unam tantum Unctionem esse de essentia Sacramenti, adeòque in periculo pestis, & simili necessitate sufficere inungere unum tantum organum maximè obviu, vel potius caput, quod in eo sensus maximè vigeant, dicendo: *Per istam Sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti per visum, auditum, gustum, odoratum, tactum &c.* Verum cum alii Doctores communiter repugnent, tutius erit (quod suadet *Laym. & Dian.*) eo casu unum oculum, aurem, manum, narem, & os velociter siue crucis forma ungere, dicendo unicam formam complectentem reliquas. Illud verò certius est, pedes, aut renes inungere non esse essentialia: imò quoad renes non est decens, præsertim in foeminis, & viris religiosis, ideoque in illis omitti solet. *Henriquoz à Sà. Tol. Suarez Bellarm. hic cap. 10. in fine.*

4. Hoc Sacramentum tantum dandum est in mortis periculo ex morbo, vulnere, partu, vel senectute: quia hi soli sunt infirmi. Iterari potest quoties occurrit novum periculum moraliter diversum vel in eodem, vel in alio morbo: neque expectare licet, donec usu sensuum careant, vel omninò sint desperati. In dubio verò de vita, dandum erit sub conditione *Laym. Sylv. Suarez.*

5. Ordinarie, nisi obstat causa rationabilis, præmittenda est Confessio & communio ob Ecclesiæ consuetudinem, *Bonac.* Licet per se loquendo Confessio non necessariò præmittatur, cum unguendus disponi possit per Contritionem; per accidens tamen prærequiri potest, v. g. si post viaticum peccasset mortaliter

478 Pars III. Tract. IV. Cap. VI. De Extrema Unctione,
taliter, & timeretur post Unctionem non futurum tempus Con-
fessionis, Sacramenta enim magis necessaria tali casu pro secu-
ritate prius suscipi debent, *Fill Barb. Diana p. 5. tract. 3. resol. 92.*

6. Pueris rationis usu præditis sufficienter ad peccandum, etsi
sacram Eucharistiam nondum receperint, malè negatur Extre-
ma Unctio. Quia nonnumquam illorum salus ex robore inde ad
extremam luctam acquirendo possit dependere, *Suar. Angl. apud
Laym. l. 5. c. 8. c. 4.* si dubitetur an puer habeat usum rationis, un-
guendum esse sub conditione docet *Lugo, Sanch. Dian.*

7. Pastor ex officio tenetur sub mortali dare petentibus Extre-
mam Unctionem, nisi obstet causa rationabilis; etiam tempore
pestis, si absit periculum vitæ, cum enim non sit Sacramentum
absolutè necessarium, cum tali periculo non teneri docet *Tan-
ner. Dian. &c.* Quod si peste infecti sint confessi, posse sine pec-
cato omitti, absolute docent *Dian. Villalo. Tanner. Suar & alii
plurimi.*

8. Sacerdos alius, si absente Parocho facilè & licitè possit, te-
netur ex Charitate ministrare, tantùm sub veniali, nisi tamen
ægrotus valdè indigeret, ut si esset sine omni Sacramento mori-
turus: tunc enim quidam graviolem obligationem agnoscunt
apud *Dian Laym. lib. 5. tract. 2. cap. 3.*

9. Etsi perpetuò amentes non sint capaces Extremæ Unctio-
nis, delirantibus tamen administrari debet, si videantur eam
petituri si cogitarent, aut doloris signum aliquod præbeant.
Laym. Sylv. Henriq. Quod maximè dicendum est de phræneti-
cis, quando aliud Sacramentum suscipere nequeunt *Barbosa,
Dian p. 5. tr. 3. resol. 84.*

10. Muti, surdi & cæci, debent etiam inungi prope organa
sensus quibus carent. Quia licet per illos sensus exterius pec-
care non potuerint, delinquere tamen poterant per potentias in-
ternas illis respondentes, vel desiderium actus. *Barbosa, Possen.
Nald. Diana p. 5. tr. 6. resol. 11.*

11. Nolle hoc Sacramentum suscipere, aut alteri procurare, se-
cluso contemptu, aut scandalo, aut salutis periculo, non est
peccatum mortale, uti docet *Suar. Laym. Tanner.*

&c. Veniale tamen esse id spontè ne-
gligere plerique admittunt,

CAPUT VII.

De Sacramento Ordinis.

§. I. *Materia, forma, & conditiones varia ad sacros Ordines requisita.*

Ordo est Sacramentum, quo confertur potestas ad functiones sacras, præcipuè ad Eucharistiam ritè administrandam. Verum esse Sacramentum à Christo institutum, ex Scriptura, Patribus, & Primitiva Ecclesia, probatus supra in *Controv. part. 1. cap. ult.*

1. Prima tonsura non est Ordo, sed tantum dispositio ad Ordines suscipiendos, per quam redditur homo capax Privilegiorum Clericalium.

2. Septem autem numerantur Ordines, nempe Ordo Acolyti, Lectoris, Exorcistæ, Ostiarii, qui dicuntur Minores; Subdiaconatus, Diaconatus, & Sacerdotium dicuntur Ordines majores, ob annexam illis obligationem perpetuæ castitatis: probabile tamen est Ordinatum per gravem metum, minas, blanditias, & importunitatem Parentum illam obligationem non incurrere, nisi postea eam ultrò ratam habuerit. *Sanch. d. 29. Azor. Con. Fil. Bonac.*

3. Hujus Sacramenti materia remota est certum instrumentum quod tradi solet Ordinandis; proxima est ejusdem traditio & acceptatio. Probabilius est istius instrumenti contractum physicum & immediatum requiri ad valorem; ut unâ saltem manu tangatur: ex præcepto autem ad securitatem requiritur ut utràque manu attingantur singula, v. g. Calix cum patena, & hostia imposita; idque eo tempore quo forma ab Episcopo profertur; *Laym. Fil. Bonac. Diana, p. 8. tract. 1. resol. 40.* Additur huic alia forma cum impositione manuum Episcopi, quâ confertur potestas peccata remittendi.

Quærit *Card. Lugo respon. moral. lib. 1. dub. 33.* An Sacerdos, qui non tetigit Calicem & patenam dum forma proferebatur, sed immediatè post debeat vel possit iterum sub conditione ordinari? Et resolvit dictum Sacerdotem posse in prima Ordinatione acquiescere: non peccaturum tamen, si ad majorem animi sui quietem iterum sub conditione ordinetur, quod etiam Episcopus licitè poterit in ejus gratiam præstare. *Quia quamvis probabile*

babile sit isto casu nullam esse obligationem iterandi, probabile tamen videtur, saltem per principia extrinseca, posse iterum sub conditione ordinari, propter authores aliquos antiquiores, qui primæ Ordinationis valorem negarunt.

4. Episcopus extra suam Diocesim potest subditis suis conferre primam tonsuram: quia hæc non est Ordo. *Bonac. Dian. & alii.*

5. Quando dubium occurrit, an Ordo sit verè collatus, v. g. quia materia fuit dubia, iterari potest & debet sub conditione. Quando verò sunt rationes utrimque probabiles pro nullitate, & validitate, ait *Diana part. 5. tract. 3. resol. 47. ex Gran.* possit iterari sub conditione; imò debere, si sit Ordo Episcopalis vel Sacerdotalis: v. g. si Sacerdos vel Episcopus non tetigisset vasa sacra, aut illud instrumentum, in cuius porrectione imprimitur character. Excipit tamen Sacerdotem qui immediate tetigit patenam, sed non hostiam. Rectè autem notat *Diana*, etiamsi quis timeat ne invalidè ordinatus sit, aut non recordetur se tetigisse vasa sacra, aut non tetigisse imaginetur, non illicò iterandum esse Ordinem; cum sola oblivio vel timor non sufficiat ad prudens vel rationabile dubium.

6. Qui in una Diocesi est natus, in altera habet domicilium, in tertia beneficium, à quovis trium istorum Episcoporum potest Ordines, vel dimissiones accipere, uti docet *Præp. q. 1. d. 14. Laym. l. 5. t. 9. c. 9. Dian. p. 8. t. 2. r. 8. & 9.* ubi cum *Aversa & aliis* 3. contra *Barbos.* dicit, etsi ab uno eorum acceperit Ordinem unum, posse alterum ab alio accipere.

7. Studiosi qui in Universitate habitant (etiam ultra decennium) animo redeundi in Patriam, non contrahunt ibi domicilium, atque adeò ab ejus loci Episcopo ordinari non possunt.

8. Ut ordinatio sit valida, sufficere potest ut sit mas, qui ordinatur, & fuerit baptizatus, 8. *Thomas p. 3. q. 24. art. 2. aliique.*

Hinc puer baptizatus, cui fuisset Ordo collatus ante usum rationis (quamvis illicè) verè tamen & validè esset ordinatus. Nam uti Baptismus, ita Ordo & alia Sacramenta, quæ pro materia aut forma non habent actum suscipientis, sicut habet Pœnitentia & Matrimonium, validè conferuntur, etsi absit in suscipiente usus rationis, uti cum aliis tradit *Lessius hic cap. 6. dub. 2.* Qui tamen sic esset ordinatus, postquam pervenisset ad usum rationis, non teneretur ad votum castitatis: quam si servare nolit, suspendendus est ab Ordinum executione. In adulto ut validè

2. Nulli licet ad suscipiendos Ordines accedere, qui sit filius naturalis vel illegitimus, sine prævia dispensatione, aliàs fieret irregularis *e. 1. de fil. presb.* Ad minores autem Ordines dispensat Episcopus, ad Majores solus Pontifex lege ordinariâ: cum in trante Religionem jus commune ad omnes dispensat.

3. Nullus admittitur ad sacros Ordines, qui sit notatus aliquo crimine notorio depositione digno ante obtentam dispensationem. Peccata autem notoria dispositione digna habentur in jure Adulterium, perjurium, homicidium, falsum testimonium, quando ita sunt publica, ut nullâ possint tergiversatione celari.

4. Peccat mortaliter, qui ad Ordines accedit cum conscientia cujuscunque peccati mortalis. Moris proindè est, ut præmissâ Confessione Ordines suscepturi de manu Episcopi sacram Communionem devotè accipiant. Vidè alias conditiones *§. sup.* expressas. Quoad ritus & officia singulorum Ordinum.

5. Suscipitur *Subdiaconatus* hoc modo. Primò amictus capiti ordinandi ab Episcopo imponitur, & manipulus in brachio, & dalmaticâ induitur. Postea datur illi ab Episcopo liber Epistolarum, dicendo: *Accipe librum Epistolarum, & habe potestatem ea legendi in Ecclesia sancta Dei tam pro vivis quam defunctis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Huic etiam ab Episcopo datur Calix vacuus, cum patena, & urceolis cum aqua: & bacile cum manuergio ab Archidiacono dicente: *Vide cujus ministerium vobis traditur &c.*

Officium Subdiaconi est, Calicem & panem ad altare portare, vinum celebranti ministrare, Evangelium, non è pulpito prædicare, ordinandos & baptizandos pfferre.

6. Pro *Diaconatu*, Postquam Episcopus dixit, *Accipe Spiritum sanctum ad resistendum Diabolo & tentationibus ejus, in nomine Domini:* & postquam dedit stolam super humerum sinistrum, porrigendo librum Evangeliorum ait: *Accipe potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei tam pro vivis quam defunctis in nomine Domini, Amen.* Item Episcopus ponit manum super caput eius dicens, *Emitte in eum quasumus Domine Spiritum Sanctum, &c.* & præbet ei stolam. Cum traditione Evangelii sentit D. Thomas imprimi Characterem.

Officium Diaconi est pauperum curam gerere, Episcopis & Presbyteris ministrare, Evangelium prædicare, non tamen è loco superiori, item ordinandos & baptizandos offerre.

7. Pro forma *Presbyteratus*. Postquam Episcopus reflexit stolam ab humero sinistro in dexterum in modum crucis dicen-

do, *Accipe jugum Domini, jugum enim suave est, & onus ejus leve.* Et postquam dedit vestem sacerdotalem, & consecravit manus dicendo, *Consecrare & sanctificare digneris Domine manus istas per istam Vnctionem, & nostram benedictionem: porrigendo Calicem cum vino & aqua, & patenam cum hostia superposita, dicit, Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo Missasque celebrandi tam pro vivis quam pro defunctis in nomine Domini.* Deinde imponendo ambas manus super caput illius dicit: *Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseras peccata remittuntur eis, & quorum retinueris retenta sunt,* Imprimatur character in traditione Calicis & patenæ.

Officium Sacerdotis est docere seu prædicare, solvere & ligare, consecrare & Sacramenta administrare.

8. *Episcopus* consecratur cum assistentia trium *Episcoporum*, vel etiam unius *Episcopi* cum Pontificis dispensatione, assistentibus duobus sacerdotibus. Et constat hanc dispensationem variis fuisse concessam; sic enim Gregorius XIII. concessit Patriarchæ *Aethiopiæ*, qui erat Societatis *Jesu*, ut solus sine aliis *Episcopis* illic *Episcopos* ordinaret, ut testatur *Henriquez lib. 10. Summæ cap. 24.* Et in *Belgio* ex concessione *Innoc. X.* 1647. *Fabius Chiusus* tunc *Nuncius Apost.* ordinavit *Jacobum de la Torre* in *Archiepiscopum Ephesinum*, assistentibus loco *Episcoporum* duabus personis in dignitate *Ecclesiastica* constitutis. Et *Colonia* ex dispensatione *Innocent. XI.* an. 1677. *Opitius Pallavicinus* *Nunt. Apost.* *Paulum Aussemium* *Episcopum Armiriensem* assistentibus duobus *Abbatibus* consecravit.

Quæres, An valida esset talis ordinatio si contingeret illicitè vel ignoranter fieri absque Pontificis dispensatione? *Validam fore* probabile putat *Scildere de princip. Conscien. tract. 2. num. 118.* & *Herinx de Sacram. Ord. disp. n. 10. 63.* cum *D. Antonino, Sylvestro, Aversa, Turrecremata, & aliis*, qui censent unum *Episcopum* principaliter totam consecrationem perficere, & alios esse quasi coadjutores. Sed quia plurimi contrarium docent, & in hac materia pro valore Ordinis via tutior sequenda est, *Episcopus* sic ordinatus deberet sub conditione ritè re ordinari, ut censet ipse *Herinx, Scildere, & Aversa.*

Porro in ritu consecrâdi *Episcopum*, ille *Episcopus* qui Consecrator est, post varios ritus inungit *Chrismate* ambas *Electi* manus simul junctas primò in modum *Crucis*, & mox *palmas* integras, dicens, *Vngantur manus ista de Oleo sanctificato, & Chrismate sanctificationis, &c.* Postea benedicit & tradit ei baculum pasto-

pastoralem cum oratione, *Accipe baculum, &c.* Deinde annulum benedictum inserit digito annulari manus dexteræ, dicens, *Accipe Annulum fidei scilicet signaculum, quatenus Sponsam Dei sanctam videlicet Ecclesiam intemerata fide ornatus illibate custodias. Amen.* Postremo, tradito ei Evangelio clauso recipit Consecratum ad Osculum pacis.

Munus peculiare Episcopi supra Sacerdotem est, quod possit Clericos ordinare, Virgines benedicere, Ecclesias dedicare, Clericos deponere, Synodos celebrare, Chrisma conficere, vestes & vasa consecrare, Chrismate ungere, excommunicare, interdiceret, & suspendere à sacris. Has enim actiones requirit Ordo & gubernatio Ecclesiasticæ Hierarchiæ: quibus dignitas Archiepiscopi & Primatis aliquas prærogativas superaddit, ut est gestatio Pallii diebus quibusdam solennibus in Missarum celebratione, quod plenitudinem potestatis significat: prælatio Crucis in locis exemptis suæ Provinciæ: cæteris Episcopis suæ Provinciæ præsidere: cognoscere de eorum criminibus, & pœnam imponere, licet non possit procedere ad eorum depositionem, hoc enim Papæ reservatur, ut in cap. *de translat. Pralat. &c.*

9. Status Clericalis habet etiam quædam privilegia in jure Canonico sibi annexa, ut quod Clericus sub pœna excommunicationis non possit percuti, aut in rebus suæ personæ adhærentibus violari. Habet etiam privilegium fori, quod non possit capi & incarcerari à iudice seculari, nec possit judicari aut puniri nisi à Iudice Ecclesiastico, nisi hic ultrò potestati civili illum tradat puniendum, Clerici etiam gaudent immunitate à solutione gabellarum aut vectigalium. Quæ tamen non extenduntur ad constitutum in minoribus tantum, nisi sit in via ad Ordines maiores, post *Trid. Sess. 23 cap. 6.* Quæ omnia, aliaque plura ubi viget potestas Ecclesiæ sub gravi censura observanda sunt. Advertat tamen Clericus, per dimissionem habitus, & enormia flagitia posse amitti privilegium clericale, ex multorum sententia.

10. Clericis etiam Canones interdiciunt quædam officia, artes, & actiones quæ eorum statum dedecent: ut exercere officium medici aut chirurgi ubi opus est incisione vel adustione: 2. Officium Judicis in causa sanguinis, aut Advocati, Patroni, Tabellionis in placitis secularibus: 3. Portare arma nisi in itinere: 4. Tabernas frequentare: 5. Venationi clamoræ vacare: 6. Exercere mercaturam aut negotiationem per seipsum lucrificans. 7. Ludere aleis nisi recreationis causâ, illis autem ludere

pro magna quantitate ob lucrum *Navarrus* mortale existimat: Ordines enim Sacri, uti hominem soli Deo consecrant, ita vitam requirunt irreprehensibilem, & à seculi moribus longissimè se-
gregatam.

CAPUT VIII.

De Matrimonio.

§. 1. De Sponsalibus.

1. Sponsalia sunt, promissio deliberata, & mutua, signo sensibili expressa, futuri Matrimonii, inter personas jure habiles. Hinc ad sponsalia non sufficit dicere, *Volo te accipere in uxorem*, quia non est promissio, sed propositum. Neque valida sunt contracta ante septennium, quia non praesumitur promissio illa deliberata esse. Quod si major septennio contrahat cum parte, quæ est infra septennium, tenetur ille quidem, non jure sponsalium, sed promissionis.

2. Neque subsistunt sponsalia inita per vim, dolum, errorem, vel ignorantiam circa substantiam, aut conditionem substantialem si sit notabilis, uti de voto, & aliis contractibus dici solet.

3. Ad sponsalia requiritur utriusque partis promissio, sic ut non coalescant etiam si una pars promittat & altera acceptet, nisi hæc simul promittat, aut se obligare intendat. Quia requiritur promissio mutua & reciproca; nam sine hac promissione reciproca, contractus sponsalium in jure dicitur claudicare.

4. Si pater, vel Mater pro filio aut filia, aut Curator pro eo cujus curam habet *præsente*, vel non contradicente (dummodo metus absit) sponsalia contrahat, valida erunt. Quia in hoc casu jus accipit taciturnitatem pro expressione consensus. *Sanch. l. 1. d. 22. Dian. par. 3. tract. 4. resol. 270.* Imò etiam si contrahat pro *absente*, si is rescians id expressè vel tacitè signo aliquo sufficienti ratificet. *Sanch. Pont. Dian. p. 3. tr. 4. resol. 271.*

5. Quando verba & signa sunt dubia, in foro conscientiae standum est intentioni contrahentium, si de illa constet: in externo autem communi intelligentiæ, & sensui verborum; ita tamen, ut potius inclinetur in favorem Matrimonii. *Dian. par. 3. tr. 4. resol. 205. Bonac. q. 1. p. 1. aliique.*

6. Et si utraque pars dicat, *non ducam aliam quam te*, non fiunt sponsalia. Quia illa verba sunt vera, etiam si pars maneret in cœlibatu.

7. Denique per munera reciproce missa non censentur contrahi sponsalia. Si tamen Titius misit Cajæ anulum cum promissione Matrimonii, & illa promissionem hanc intelligens dixit, *recipio*, valida sunt sponsalia. Quia illa signa externa mutuum consensum, & promissionem sufficienter indicant. *Fil. Laym l. 5. r. 20. c. 2.*

8. Ex sponsalibus validè contractis resultant hæc obligationes. 1. tenetur sub peccato mortali una pars inire Matrimonium, quando ab altera requiritur, nisi certus terminus præfixus fuerit: hoc enim omni contractui commune est. *Sanct. Con. Dianap. 3. c. 4. R. 245.* Secundo, qui post sponsalia recusat promissum Matrimonium contrahere, cogi potest à Judice, etiam per censuras. Notant autem plurimi quod illa coactio rarò feliciter succedat.

9. Si quis promisit animò simulato alteram ducere, per se loquendo ad nuptias non obligatur, damnum tamen inde extortam compensare debet. Si autem datâ promissione puellam ad copulam induxerit, eam ducere tenetur. Nisi tamen illa esset longè inferioris conditionis, v. g. vir esset nobilis, illa agricolæ filia, tunc enim illam dotando satisfaciet. Quod si illa conscia suæ disparitatis in copulam consenserit, etiam ad dotem jus amisit: quia censetur ipsa ultro decipi voluisse. *Vasq. Sanct. Bonac. Lessius, Laym. hic cap. 1. num. 10.*

10. Sponsalia posteriora contra priorem fidem inita, tametsi jurata sint, aut copula etiam accesserit, sunt invalida, *Sanct. Villalob. Contrarium tenet Pontius, Coninck, cum Dianap. 3. r. 4. R. 210.* Matrimonium tamen post sponsalia contractum cum altera est validum, licet injustum *Bonac p. 5. c. 7. Laym. c. 1. n. 5.*

11. Ubi Tridentinum non est receptum, sponsalia jure antiquo transeunt in Matrimonium per quævis signa externa maritali affectu exhibita, v. g. per copulam. Ubi verò Trid. receptum est, hæc signa non tenent, si sint clandestina sine parocho & testibus.

12. Dissolvuntur autem sponsalia, 1. per Matrimonium validum cum altera initum, ut supra diximus.

2. Per mutuam remissionem prioris promissionis.

3. Per impedimentum dirimens Matrimonium postea superveniens.

4. Per enorme crimen unius partis solvuntur sponsalia ex parte innocentis. Tale crimen est hæresis, homicidium, furtum grave, fornicatio, & hæc quidem ante sponsalia ex parte Sponsæ commissa, si fuerit à Sponso ignorata. Imò si Sponsa liberè patitur ab altero tactus impudicos, oscula & amplexus, potest

Sponsus resiliere : non potest tamen Sponsa resiliere etsi eadem Sponsus exerceat, nisi fiat in istis valdè enormiter notorius. Quia actus illi in Sponso non ita redundant in dedecus Sponsæ, sicut vice versâ redundare solent.

5. Si superveniat notabilis mutatio, quæ ab initio cognita à contrahendis Sponsalibus deterruisset, v. g. odium grave inter Sponsos, insignis morum asperitas, periculum valdè probabile ex Matrimonio oritura scandala, aut gravia odia inter parentes, aut alios amicos. *Bonac. Laym. &c.*

6. Si alteruter incidat in morbum qui solet esse perpetuus aut valdè diuturnus, ut morbus caducus, lepra &c. aut Sponsa mutiletur aut enormiter deformetur, aut Sponsus amissione officii aut alio modo reddatur ineptus ad rei familiaris sustentationem. *Sanch. Con. Bonac. Diana, Laym. &c.*

7. Si magna alterius partis debita detegantur, aut Sponsa promissam dotem præstare nequeat, vel Sponsus cum magno Sponsæ incommodo incipiat vagari, aut sine ejus licentia ad longinquas terras proficiscatur : quia tunc meritò censetur suo juri renuntiare.

8. Dissolvuntur quoque Sponsalia etiam jurata per ingressum alterius in Religionem, aut votum ingrediendi, aut Ordinis sacri susceptionem, *Bonac. Laym. &c.*

9. Quando prædictæ causæ sunt manifestæ, non requiritur autoritas judicis ad dissolvenda Sponsalia, alioqui requiritur. Quod si Sponsus cognito suo jure resiliendi, nihilominus carnaliter cognovit Sponsam, censetur tacitè juri suo renuntiasse, & Sponsalia ratificasse *Laym. c. 2. n. 20. &c.*

10. Si contingat Sponso supervenire novam hæreditatem, ita ut illi Sponsa jam sit inæqualis, non habet ideò jus resiliendi, quia non est deceptus in conditione Sponsæ, in qua ulla facta est mutatio. Idem est de Sponsa si ipsi hæreditas nova superveniat. *Sanch. Con. Regin. Dian. p. 3. r. 4. r. 268.*

Quæstio est, An virgo quæ contraxit sponsalia possit validè & licite se solvere ab obligatione sponsalium de futuro, emittendo votum simplex castitatis in sæculo.

Respondetur affirmativè apud *Lessium in Auctar. c. 280* ubi in hanc sententiam adducit *Angelum, Sylv. Richardum, Domin. Sotum in 4. dist. 27. q. 2. art. 5.* Qui rem resolvit his verbis. *Verum per votum castitatis dirimantur sponsalia, disputari solet : attramen in dubium vocari non debet, quo minus tale votum sit licitum, atque adeò sponsalia dirimens, cum sit melioris frugis : quæ, accipitæ semper in sponsalibus implicatur.*

§. 2. De Matrimonii valore, Ministro, usu &c.

1. **M**atrimonium est Sacramentum inter baptizatos, quo vir, & mulier legitimè invicem tradunt jus in mutua corpora, in ordine ad perpetuam vitæ societatem, & prolis susceptionem.

2. Hujus Sacramenti materia proxima est mutuus consensus utrimque signo externo expressus, in quantum est prædicti juris traditio. Forma autem est idem consensus quatenus habet rationem acceptationis, ut docet *Suar. usq. &c.*

3. Minister Matrimonii non est Sacerdos, sed ipsi conjuges, qui contrahendo ponunt consensum conjugalem, in quo consistit materia, & forma hujus Sacramenti. Verba quæ hunc consensum declarant, debent esse de præsentibus, v.g. *Ego te duco*, non autem, *ego te dicam*.

4. Matrimonium dicitur *ratum*, in quo nondum secuta est copula conjugalis. *Consummatum* verò, quando copula accessit. Probabile est Pontificem posse in Matrimonio rato dispensare. Certum autem est post matrimonium ratum & nondum consummatum conjuges posse religionem intrare, aut si unus tantum intraverit, post ejus Professionem alterum cum quo valuerit posse contrahere. Jura cogitantibus de Religionis ingressu concedunt ab initio Matrimonio bimestre ad deliberandum ante consummationem;

6. Ad valorem Matrimonii requiritur præsentia Parochi proprii, vel alterius Sacerdotis ex ipsius aut Episcopi licentia, ac duorum saltem testium, post Tridentinum *sess. 24. Cap. de reformatione*.

Sufficiunt quicumque testes, modo intelligant quid fiat; & sufficit Parochus, viri, vel fœminæ, etiam in aliena Diocesi, & etiam si non sit ipse Sacerdos, & etiam si præsens contradicat, aut vi detineatur; modo Parochus præsens cum testibus intelligat quid fiat, scilicet videndo, aut audiendo.

6. Denuntiationes, si esset periculum in mora, posset Parochus postponere ex præsumpta Episcopi voluntate, & quadam tacitâ, commissione. Possunt etiam eas omitti volente Episcopo ex causa. *Sa. Perez, aliique ex Trid. sess. 24. cap. 1.* quod præcipit, ut illæ fiant in parochia utriusque contrahentis, ex declar. Cardin. & 3. diebus festivis continuis, non tamen immediatis, de quibus *Bonac. q. 2 p. 6. &c.*

7. Benedictionem omittere, aut ante eam consummare Matrimo-

trimonium per se non est mortale: quod si fiant hæc sine causa, est veniale, *Sa, Sanch Bonac. p. 4. q. 6. n. 2.*

8. Ætas ad valorem Matrimonii requisita in fœmina sunt anni duodecim completi, in viro quatuordecim, & ante si sint potentes ad copulam simul: sufficit verò dicta ætas etiam si adhuc non possint coire: expectandum verò deindè usque ad annum decimum octavum, ut judicetur an sit perpetuum impedimentum, nec validatur illud Matrimonium per copulam postea sequentem, nisi ad minimum tacitus utriusque partis consensus accedat. *V. Sa, & Laym. hic cap. 12. num. 1.*

9. In dubio an sit legitimum Matrimonium primò initum, non est dissolvendum, sed secundò contractum irritandum. Nec uni soli juranti esse impedimentum, post contractum credendum; semper enim in dubio præsumendum pro Matrimonio *Sa, Menoch. Sanch l. 2. d. 45. n. 14.*

10. Non potest conjux cum altero contrahere nisi habeat certitudinem de morte conjugis. In dubio autem an talis certitudo habeatur, Judicis Ecclesiastici arbitrio judicandum relinquitur. *Sanch. Sa, Navar. c. 22. n. 56.*

11. Bona fide conjugati, non sunt admonendi impedimentum à Parocho, vel Confessario, quando probabiliter timeri potest magnum damnum, *Sa, Sanch Navar.*

12. Tenetur uxor virum migrantem sequi, nisi aliud esset inter eos conventum, & ipse non cogeretur aliquâ necessitate migrare, aut nisi insciens vagabundum duxisset, aut si ipse vellet inhonestè vagari, aut cum periculo animæ vel corporis, vel post Matrimonium factus esset vagabundus. *Covar. Navar. c. 14. n. 20. aliique.*

13. Uxor graviter peccat si marito non obediat in re honesta, & magni momenti. Quod si vir bona familiæ deponat ut ea prodigè expendat, potest uxor licitè eanegare, aut abscondere.

14. Qui certò scit Matrimonium suum esse invalidum, non potest debitum conjugale petere, aut reddere. Si sit dubius, etsi possit reddere, petere tamen non potest, antequam veritatem debitè inquirat, postea si nihil certius deprehendat, potest petere, & dubium deponere.

15. Si quis ad uxorem situ præpostero accedat sed in vase naturali, sine periculo effusionis seminis, probabiliter aliqui censent esse tantum veniale, alii docent esse mortale, Si autem con-

grua ratio subsit, v.g. quod conjux sit gravida, quod si major sit spes concipiendi, nullum omninò est peccatum.

16. Gravis est obligatio inter conjuges reddendi debitum conjugale, quando rectè & moderatè petitur. Si tamen uxor innocens sciat virum mœchatum esse, aut contrà, habet jus negandi si velit. Item, si inde metuat sibi grave damnum prolis, aut sanitatis, aut maritum insigniter ebrium advertat.

17. Non licet conjugibus in usu Matrimonii aliquid facere, ex quo conceptio prolis directè impediatur, etiamsi periculum in partu, aut paupertas ex multa prole timeretur. Quia sic agerent contra finem principale Matrimonii, quod est à Deo ordinatum ad prolis generationem. Possunt tamen propter tale periculum aut paupertatem cum mutuo consensu abstinere.

Quaestio est, An Matrimonium licitè contrahatur coram Ministro hæretico, postquam legitimè contractum fuit coram Sacerdote?

Respondet ad hunc casum negativè *Lessius Auctor cass* 24. quia apparet esse professio quædam religionis aut ritus hæretici, eo quod Minister videatur in hoc actu instar personæ sacræ adhiberi. Testatur tamen *Ioan Verinus Ord. Prædicatorum in suo Pastorali* ex. 13. art. 7. Illam esse praxim communem in quibusdam patribus Hollandiæ, & Confœd. Provinciarum, sine ulla Catholicorum contradictione; quia alias matrimonia illa non haberentur apud hæreticos legitima, cum magno Catholicorum incommodo, qui hinc non colligunt ullam ritus hæretici professionem, & Ministri apprecantis verba, habeat tantum pro civili aut politica gratulatione, eoque magis quod hæretici non admittant Matrimonium verum esse Sacramentum.

§. 3. De impedimentis Matrimonii.

Impedimenta dicuntur alia *impedientia* tantum, quæ Matrimonium reddunt illicitum, sed non invalidum: alia sunt *dirimentia*, quæ & illicitum & invalidum constituunt. Prioris generis impedimenta sequenti versu exprimuntur:

Ecclesia vetitum, nec non tempus feriatum,

Atque Catechismus. crimen, sponsalia, votum,

Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

1. *Ecclesia vetitum*, est prohibitio Episcopi vel Parochi, quæ fieri potest propter dubium de aliquo impedimento, aut inhabilitate inter Sponsos volentes contrahere.

2. *Tempus*, scilicet ab Adventu usque ad Epiphaniam inclusivè,

& à die Cinerum usque ad octavam Paschæ; quo tempore non est licita benedictio nuptialis, nec convivium, nec Sponsæ ad domum ductio. At sine his illò etiam tempore Matrimonium contrahere licet, & consummare: etsi quidam consummare negant licere, nisi cum ritè est benedictum:

3. *Sponsalia* cum altera persona quamdiu non sunt ritè dirempta, Matrimonium cum alia impediunt,

4. *Affinitas* contracta per Catechismum inter respondentem & catechizatum: sed sublatum est hoc impedimentum per Concilium Tridentinum.

5. *Votum*, scilicet simplex castitatis, vel religionis, sive non nubendi *Sanch. &c.*

6. *Criminis* impedimentum est varium, primò uxoricidium, nisi esset in adulterio deprehensa, ut aliqui addunt.

2. Incestus cum uxoris viventis consanguineis intra secundum gradum, nisi sit occultus.

3. Vi accipere alienam Sponsam.

4. Convictum esse in iudicio Sacerdotem occidisse,

5. Solemnem agere pœnitentiam, dum illa durat.

6. Fieri patrinum filii, ne possit uxor petere debitum. Verum hæc criminis impedimenta per non usum sublata esse docet *Novar. Sanch. Con. Laym. hic cap. 15.* Potest in cæteris prædictis Episcopus dispensare, cum est periculum incontinentiæ. Non debet autem, nisi urgente causâ, concedere tempore prohibito nuptiarum celebrationem, nec tunc etiam cum populi frequentia.

Impedimenta dirimentia memoriæ causâ hoc metro comprehenduntur:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,

Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,

Ætas, affinis, si clandestinus, & impos,

Raptae sit mulier, nec parti reddita tuta,

Hæc socianda vetant connubia, facta ratiunt.

1. *Error*, scilicet cum creditur esse persona quæ non est, (secus si erretur in personæ qualitate, ut divitiis, aut nobilitate) aut à libero credatur esse liber qui servus est. Quod si error qualitatis ad errorem personæ pertineret, dirimeret; ut si intendebat cum primogenito & hærede nobilis familiæ contrahere, cum talis non sit, sed secundus, aut tertius filius.

2. *Conditio* irritat, si sit contra substantiam contractus ut contra perpetuitatem Matrimonii, aut fidem conjugalem, & interque consentiat. v.g. *contraho tecum cã lege ut adulterio victum*
 quæ-

quæras, vel ut non simul vivamus, vel ut debitum non reddas, aut ut ego non reddam, vel ut conceptio impediatur, vel ut proles non educetur. Quod si talis conditio apponatur jam contracto Matrimonio, non irritat.

3. *Votum*, scilicet soleane religionis, vel per susceptionem Ordinis sacri. *Votum* autem simplex castitatis, tantum impedit, non dirimit Matrimonium, præter vota simplicia, quæ statim in tyrocinio emittuntur in Societate Jesu.

4. *Cognatio*, quæ dicitur *carnalis*, est vinculum personarum ab eodem stipite proximo descendentium, dirimitque Matrimonium usque ad quartum gradum lineæ transversæ inclusivè. Et quidem quoad primum gradum fortassis dirimit jure naturæ; quoad reliquos tres solo jure Ecclesiastico. Unde etiam Pontifex in his justa de causa dispensare potest. Gradus verò lineæ rectæ probabile est omnes jure naturæ esse prohibitos. Porro pro gradibus consanguinitatis dignoscendis statuuntur sequentes regulæ.

Prima, in linea recta tam ascendentium quam descendentium, quot sunt personæ, tot sunt gradus, unâ demptâ, scilicet stipite. V.g. pater & filius sunt consanguinei in primo gradu, nepos & avus in secundo &c.

Secunda, in linea transversa æquali (quæ est inter personas à communi stipite æqualiter distantes) quot gradibus personæ singulæ à communi stipite distant, totidem distant inter se. Unde frater & soror sunt in primo gradu lineæ transversæ, patruels & consobrini in secundo, filii eorundem in tertio.

Tertia, in linea transversa inæquali, inter personas inæqualiter distantes à communi stipite, quot gradibus remotior persona distat à stipite, tot gradibus distant inter se. Unde patruus & nepos, filius & soror patris sunt consanguinei in secundo gradu.

Altera est *cognatio spiritualis*, quæ oritur ratione Baptismi, & Confirmationis ac Matrimonium dirimit inter baptizantem, & hujus patrem ac matrem, item inter suscipientem & susceptum, & hujus patrem & matrem.

Tertia est *cognatio legalis*, quæ est propinquitas personarum orta ex perfecta adoptione in filium aut nepotem, ut succedat ex intestato tanquam necessarius hæres in quartam partem bonorum, vel tanquam filius in totum. Illa dirimit matrimonium usque ad quartum gradum inter adoptantem & adoptatum ejusque descendentes. Probabile tamen esse post Tridentinum dirimere tantum usque ad secundum gradum inclusivè, sicut *cognatio spiritualis*, notat Diana p. 9. t. 6. R. 54.

5. *Crimen*, quod Matrimonium dirimit, primum est homicidium conjugis ab altero conjugè & alio tertio, sive physicè, v. g. gladio vel veneno; sive mortaliter, ut imperio vel suasionè perfectum, eo consilio ut postea inter se Matrimonium contrahant.

Secundum, est adulterium, quando nimirum duo carnaliter se cognoscunt, vivente alterius conjugè, & vel Matrimonium ineunt de præsentì, vel saltem dant fidem de ineundo post mortem conjugis.

Tertium est raptus, per quem persona cum violentia abducitur libidinis exercendæ, vel Matrimonii ineundi causâ, *S. Thom. Molin. hic disp. 105.* Durat autem hoc impedimentum secundum Tridentinum quamdiu rapta est in potestate raptoris, etiamsi liberè consentiat. Rapta tamen non censetur scemina, quæ volens, & sine vi abducitur.

6. *Cultus disparitas*, id est diversitas religionis inter baptizatum & non baptizatum. Unde Matrimonia cum hæreticis, et si plerumque illicita, sunt tamen valida, Existimo tamen Matrimonium Catholici cum Anabaptista nullum esse, si pars hæc nondum Baptismum susceperit.

7. *Vis, metus*, violentia irritat Matrimonium, sive fuerit à Sponso, sive ab aliquo tertio illata in ordine ad extorquendum Matrimonium cum metu cadente in constantem virum, nec firmatur consensu, aut juramento, aut copula durante metu.

Talis verò est metus carceris, vel flagellorum, aut magni damni, non est autem talis, qui à Superiore justè incutitur, aut si quis contrahat, ut evadat legitimam pœnam mortis, aut ducat filiam medici nolentis alioqui mederi. Aut si cymbâ casu vel tempestate eversâ virgo metu mortis contrahat per verba de præsentì cum alio nauta, ut in ejus cymbam recipiatur, & de facto, hoc casu in litem adducto, virgo opulenta nautæ adjudicata fuit.

8. *Ordo*, scilicet sacer, sive major (non autem minores) invalidat Matrimonium contrahendum. Quod si quis jam conjugatus ordinetur, sine consensu uxoris, nec poterit uti ordine, nec debitum petere, nec ad superiorem ordinem ascendere, nisi religionem professus. Non potest autem profiteri, si Matrimonium erat consummatum, nisi uxore consentiente & castitatem vovente: juxta *cap. cum sis de converso conjug.*

9. *Ligamen*, Scilicet prioris conjugii, quo durante invalidè contrahit cum alio: contingit tamen licitè fieri, si de morte prioris conjugis certitudo habeatur: quod si is postea compareat, tene-

aur altera compars dimisso posteriore conjugē, ad priorem redire.
Bonac. aliique.

10. *Honestas*, significat impedimentum publicæ honestatis, ob quam nemo potest contrahere cum consanguineis illius, cum qua contraxit Sponsalia, vel Matrimonium ratum, & quidem ante Tridentinum, & jure antiquo hoc impedimentum dirimit Matrimonium inter Sponsum & consanguineos Sponsæ usque ad quartum gradum, oriturque ex sponsalibus quibuscumque etiam invalidis, præterquam ex defectu consensus: jure novo Tridentini non oritur, si Sponsalia sint invalida, & irrita tantum, usque ad primum gradum, si oriatur ex Sponsalibus; ad quartum verò; si ex Matrimonio rato sequatur. *Bonac. Sanchez l. 7. d. 63. Fill. tr. 10. p. 2. cap. 6.* Differt hæc honestas ab impedimento affinitatis specialiter in eo, quod hoc supponat intervenisse copulam, non autem publicæ honestatis.

11. *Ætas*, quæ requiritur ad valorem Matrimonii est in viro annus 14. in fœmina 12. completus, nisi malitia suppleat ætatem, id est maturitas judicii, & potentia ad copulam. *Cap. de illis. c. 6.*

12. *Affinitas*, est propinquitas personarum nata ex copula carnali, sive licita, sive illicita: utraque jure saltem Ecclesiastico dirimit Matrimonium, illa usque ad 4. gradum inclusivè; hæc verò jure novo usque ad secundum tantum, siquidem copula antecedit Matrimonium; nam si superveniat, v. g. si Titius cognoscat uxoris suæ cognatum in secundo gradu, non dirimit, licet is, qui peccavit, non possit petere debitum sed tantum reddere. Porro gradus & lineæ affinitatis accipiuntur sicut in consanguinitate.

13. *Si Clandestinus*: Matrimonium clandestinum dicitur, quod contrahitur sine Parocho, & duobus ut minimum testibus, qui possunt esse fœminæ, aut quivis usum rationis habentes, quod irritum est ubicumque Tridentinum est receptum, de quo supra §. 2. n. 5.

14. *Impos*, indicat impotentiam ad copulam conjugalem, sive ex parte unius, sive utriusque, quæ ut Matrimonium dirimat, debet esse perpetua, & Matrimonium præcessisse, non enim sufficit postea supervenisse; si dubium sit an præcesserit, probabilius est dirimendum esse.

Censetur absoluta impotentia, quæ non potest tolli sine miraculo, aut peccato, aut vitæ periculo; secus si possit auferri orationibus, aut exorcismis, aut adhiberi remedium per ætatem, aut

artem, sine gravi periculo. In maleficio, & impotentia, quæ speratur posse tolli, datur triennium ad explorandum, an possint copulari; quod si non sit sperandum, statim separari debent. Quæ sine periculo vitæ potest concipere, etiam si sine eo non possit parere, non censetur impotens, uti docet. *Bonac. quaest. 3. part. 13. Busen. ex Henriq. Filliuc. Con aliique.*

Quæstio est primò, apud *Card. Lugo respons. mor. lib. 1. dub. 45.* An Episcopus propter abusus, v.g. contrahentium quidem in præsentia Parochi & testium, sed occultè, potuerit suâ lege irritare talia Matrimonia, quæ contraherentur sine Denuntiationibus præmissis, auferendo Parochis jus & potestatem in tali actu assistendi.

Respondet autem *Lugo*; et si possit alias pœnas statuere, non posse Matrimonia ista irritare. Quia Episcopus non habet potestatem inducendi impedimentum irritans Matrimonium ultra illa, quæ jure communi inducta sunt, hoc enim soli competit Summo Pontifici, ut cum aliis docet *Pontius, & Sanch. lib. 7. de Matrim. d. 1. n. 9.* Unde Prælati qui hoc attentavit, à S. Congr. Concilii monitus fuit ut edictum revocaret.

Quæstio est secundò ibid. An possit à Pontifice concedi dispensatio ad contrahendum Matrimonium in secundo gradu consanguinitatis, simul cum primo gradu affinitatis, v.g. ut aliquis possit ducere uxorem relictam sui fratris defuncti, sibi etiam conjunctam in 2. gradu consanguinitatis.

Respondet *Lugo*, post longam deliberationem, propter causas gravis momenti, & publico bono conducentes, talem dispensationem actu concessam esse ab Urbano VIII. anno circiter 1643.

§. 4. De Matrimonio revalidando, aut contrahendo in partibus hæreticorum.

Quæritur primò, An Matrimonium invalidè contractum possit aliquo modo revalidari.

Resp. affirmativè. Primò si invalidum fuerit Matrimonium ex una tantum parte, defectu consensus seriò aut liberè præstiti, curandum est ut illa novum consensum externis signis alteri parti exhibeat: nec opus est ut hæc sciat consensum illum ad revalidandum Matrimonium præstari, *Sanch. Bon. Con aliique*: neque necessarium est tunc adesse Parochum. *Henriq. Bon. Regim. hie n. 133.* Quod si consensus ex utraque parte defuerit, debet prædicto modo consensus ex utraque parte præstari.

Secundò, Si defectus valoris ortus fuerit ex occulto impedimento dirimente, v.g. consanguinitatis, debet primò obtineri dispensatio, & postea novus, & absolutus utriusque consensus priyatim præstari. Et si una pars sit ignara impedimenti, prudenter inducenda est ad novum consensum absolutè præstandum, vel saltem conditionatè, scilicet, *consentio de novo; si aliquo ex capite Matrimonium nostrum sit nullum*: si non timeatur periculù repulsæ. Hoc autem si merito timeatur aut aliæ graves molestiæ, probabile est sufficere ut sola pars impedimenti conscia consensum renovet & alteri declaret, ita enim docet *Sanct. Con. Lessius*, *Fill. & plures cum Diana p. 4 tr. 4 resol. 49.*

Quæritur secundò, Quid dicendum de Matrimoniis, quæ in partibus Hæreticorum sine Parocho & testibus contrahuntur?

Resp. ex Congreg. Cardinalium: Primò si in Parochia ubi initur Matrimonium v.g. in Anglia, decretum Tridentini de præsentia Parochi nondum est publicatum, validum erit Matrimonium absque Parocho & testibus contractum. Publicatio autem decreti facta præsumitur, si id aliquo tempore in Parochia tanquam decretum Concilii fuit observatum.

2. Hæreticos in quorum Parochia dictum decretum fuit publicatum, v.g. Hollandia, Frisia &c. teneri formam præscriptam servare. Unde consequenter ipsorum Matrimonia absque forma Concilii, quamvis coram Ministro hæretico, vel Magistratu contracta, videntur esse nulla, quamvis ea in re *Laym. l. 5. r. 10 p. 2. cap. 4.* dubitet de mente summorum Pontificum, propter gravissima incommoda inde secutura. Vide de hoc tractatus de Denuntiatio. & Contract. matrimon. Joan. Staleni Coloniae 1677. editos per tot.

3. Si contingat in partibus hæreticorum ubi decretum Tridentini est publicatum, v.g. in aliqua parte Hollandiæ, nullum residere Parochum, aut Episcopum, vel alium, qui eorum vices suppleat, tali casu Matrimonia ibi contracta valida erunt absque præsentia Parochi, adhibitis saltem duobus testibus.

4. Si extet quidem Parochus & Episcopus, sed nullo constituto Vicario uterque metu hæreticorum lateat, ita ut verè ignoretur ubinam sit, vel eodem metu à Diœcesi absit, nec ad alterutrum sit tutus accessus, validum est Matrimonium contractum absque forma Tridentini, adhibitis tamen (ut dictum est) duobus testibus. Ita Responsum est à Congreg. Cardin. interpretum Tridentinè ad instantiam Archiepiscopi Philippensis anno 1603. & easdem declarationes refert *Zypæus in jure Pontificio lib. 4 num. 16.*

Quæritur tertio, An liceat Catholicis interesse nuptiis hæreticorum, & eas aliquo munere honorare? Ratio dubitandi est, quia sic Catholicus videtur approbare & honorare ritus hæreticorum, aut saltem nuptias illicito modo contractas sine Parocho & forma Ecclesiæ, ad quam etiam hæretici obstringuntur.

Respondeo tamen Catholicis illicitum non esse tales nuptias suâ præsentia & munere honorare. Quia illa assistentia Catholici est actio Indifferens, neq; præbentur illa munera ad approbandum tale Matrimonium, sed ad conservandam amicitiam inter vicinos aut consanguineos. Potest enim ex aliis motivis illud Matrimonium Catholico displicere, etsi ob alias causas honoretur amicos qui illis nuptiis copulantur. Alias Resolutiones varias de Matrimonio in partibus Hæreticorum vide infra tract. 6. quæst. 12. & sequentibus. A quibus porrò præter Pontificem in impedimentis Matrimonii, præsertim in Missionibus, petenda sit Dispensatio, colligi potest partim ex facultatibus supra traditis part. 3. cap. 5. partim ex praxi sequenti recurrendi ad Curiam Romanam.

Quia verò pauci ritè norunt praxin & stylum Curia, aut Pœnitentiariæ Romanæ, hic formam procedendi in hujusmodi dispensationibus aliisque gratiis obtinendis facili methodo subjiciemus.

§. 5. Praxis & forma, qua Dispensationes pro Matrimonio, aliisque Casibus ex Romana Pœnitentiaria peti & concedi solent.

Sciendum primò, Officio sacrae Pœnitentiariæ præesse aliquem S. R. E. Cardinalem, cui pontifex suo nomine amplam absolvendi, & dispensandi potestatem concedit. Ut sunt Dispensationes super impedimentis occultis ad contrahendum, sive recontraendum Matrimonium: Nec non dispensationes in irregularitatibus; Convalidationes titulorum; Rehabilitationes ad Beneficia, nec non ad officia & dignitates, & similia: Dispensationes cum Regularibus transire volentibus ad strictiorem velle laxiorem Religionem; Condonationes & Remissiones fructuum male exactorum ac perceptorum, quando de præjudicio certi domini non agitur; Dilationes & commutationes votorum simplicium: & absolutiones à reservatis, & simplici obligatione legendi horas Canonicas.

2. Hæ gratiæ per pœnitentiarium conceduntur in foro conscientia, sive pro foro non contentioso; forum enim contentiosum spectat

ſpectat ad Judices cauſarum, cognitionem civilem, aut criminalem habentes. Mittuntur autem Diplomata quibus gratiæ continentur, abſentibus plerumque clauſa, & à majori Pœnitentiario gratis tribui ſolent.

Qui petit Diſpenſationem ſuper impedimento Matrimonii, debet totum impedimentum explicare, ut ſi impedimentum ſit in gradu inæquali, debet inæqualitatem exprimere. Idem dicendum ſi conſanguinitas vel aſſinitas ex duplici capite contracta fuit, ut ſi fornicatus fuerit cum duabus ſororibus ejus ſcœminæ cum qua matrimonium contrahere cupit, debet duplicem impedimentum cauſam exponere, quamvis Henriquez in hoc caſu contrarium ſentiat. Cauſas etiam ad obtinendam diſpenſationem non debet allegare falſas, aut diſſimulare veras, præſertim ad rei ſubſtantiam pertinentes, ſine quibus præſumi poſſit Superiorem non diſpenſaturum, aliàs diſpenſatio eſſet ſubreptitia, & invalida. Aliud eſſet, ſi qualitas, aut cauſa diſſimulata, aut allegata in poſtulatione, tantum extrinſecè ſe haberet ad rem poſtulatam, ſine qua habentur aliæ cauſæ ſufficientes, non ideo diſpenſatio ſic obtenta cenſetur ſubreptitia ſed poteſt ſuum effectum ſortiri.

3. Itaque in praxi ut ſcribatur pro diſpenſatione, ut dixi, Romæ obtinenda, Primò, debet formari ſupplicatio per modum Libelli ſupplicis, qui inſcribitur Majori Pœnitentiario S. R. E. Cardinali, & ſerè inchoatur hoc modo: *Exponitur humilimè ex parte N. N.* nominando perſonas, & explicando diſtinctè impedimentum Matrimonii, vel alium caſum pro quo requiritur diſpenſatio. Secundo loco, debent fideliter exponi Cauſæ, propter quas neceſſarium ſit Diſpenſationem concedi, quales ſunt quæ allegantur in ipſa forma aliquarum Diſpenſationum, quarum Diploma infra diſtinctè exhibeo. Tertio loco ſequitur humilis ſupplicatio, ut pro opportuno remedio diſpenſatio illa benignè concedatur. Hujusmodi & omnis generis ſupplicationum formulas ſuggerit multas & diverſas in Romana Curia, & S. Pœnitentiaria verſariſſimus *Pyrrhus Corradus*, in abſolutiſſima ſua *Praxi diſpenſationum Apoſtolicarum pro utroq; foro*, Colonia recentè edita: habes hic exemplar particulare in ſequenti Diplomate, & aliis quæ in forma Curie Romanæ conſuecta varias

Diſpenſationes concedunt.

Forma Litterarum Romanorum pro eo, qui Matrimonium in facie Ecclesie contraxit cum Muliere, cujus Sororem prius carnaliter cognoverat, hanc formam conceditur Dispensatio à Majori Pœnitentiaro Apostolico.

N. N. Sancta Romana Ecclesia Presbyter Cardinalis Discreto viro Confessori Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori, ex approbatis ab Ordinario, per Latorem presentium ad infra scripta specialiter eligendo. salutem in Domino.

Ex parte Latoris presentium nobis oblata petitio continebat: Quod ipse alias in facie Ecclesie Matrimonium contraxit, & successivè consummavit cum muliere, cujus Sororem prius carnaliter cognoverat. Cum autem & sicut eadem petitio subjungebat, dictus Lator propter impedimentum ex pramissis proveniens, nequeat in dicto Matrimonio remanere absque Sedis Apostolica dispensatione, & separatio inter ipsum & dictam mulierem fieri non potest absq; scandalo, ad id vitandum, ac pro sua conscientia quiete cupit Lator à pramissis, quæ occulta sunt, & de quibus plurimum dolet per sacra Pœnitentiarum officium absolvi, secumque desuper dispensari. Quare supplicari nobis fecit humiliter, ut sibi super his de opportuno remedio providere dignaremur. Nos igitur, qui Pœnitentiarum Domini Papæ curam gerimus, supplicationibus hujusmodi inclinati, autoritate Apostolicâ nobis specialiter concessâ discretionis tua committimus: Quatenus si est ita, dictum Latorem, auditâ prius ejus sacramentali confessione, à quibusvis sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter pramissa quomodolibet incurrit ab incestu, & excessibus hujusmodi absolvas hac vice, in forma Ecclesie consueta: injuncta inde ei pro tam enormis libidinis excessu, gravi pœnitentia salutari, ac sacramentali confessione peccatorum suorum, singulis scilicet mensibus, ut minimum semel, & quoties anima sua saluti expedire judicaveris & aliis quæ fuerint de jure injungenda. Demum, dummodò impedimentum ex pramissis proveniens sit occultum, & separatio inter Latorem & dictam mulierem fieri non possit absq; scandalo, ex cohabitatione verò, de incontinentia probabiliter timendum esse, tibi visum fuerit, & aliud canonicum non obstet; cum eodem Latore, ut dictâ muliere de nullitate priori consensus certiorata, sed ita cautè, ut latoris delictum nusquam detegatur, matrimonium cum eadem & uterque inter

ter se de novo. secretè ad evitanda scandala, pramissis non obstantibus contrahere & in eo postmodum remanere licitè valeant, misericorditer dispenses, prolem susceptam si qua sit & suscipiendam exinde, legitimam decernendo in foro conscientia & in actu Sacramentalis confessionis tantum & non aliter. Ita quod huiusmodi absolutio & dispensatio in foro iudiciario nullatenus suffragentur: nullis super his adhibitis testibus aut literis datis, seu processibus confectis, sed presentibus laniatis, quas sub vœna excommunicationis lata, sententia laniare tenearis, ita ut nullum illarum exemplum exstet, neque eas Latori restituas, quod si restitueris, nihil ipsi presentes litera suffragentur. Datum Roma apud S. Petrum, sub sigillo officii Pœnitentiariae, 4. Septembris, Pontificatus Sanctissimi Domini Nostri Anno....

Pro eo cuius Votum simplex Religionis commutatur ad effectum contrahendi matrimonium.

N. N. Sancta Romana Ecclesia Presbyter Cardinalis. Discreto viro Confessori, Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctore, ex approbatis ab Ordinario per Latorem presentium ad infra scripta specialiter eligendo. Salutem in Domino. Ex parte Latoris presentium nobis oblata petitio continebat, quod ipse alias votum Religionem ingredi S. Francisci. Cum autem sicut eadem petitio subjungebat, lator prefatus ob stimulos carnis, quos patitur, continenter vivere posse diffidat: pro sua conscientia quiete cupit sibi votum huiusmodi in alia pœnitentia opera ad effectum contrahendi matrimonium per Sedem Apostolicam commutari. Quare supplicari fecit nobis humiliter, ut sibi super his de oportuno remedio providere dignaremur. Nos igitur qui Pœnitentia Domini Papa curam gerimus, huiusmodi supplicationibus inclinati, autoritate Apostolicâ specialiter nobis concessâ discretioni tue committimus, quatenus si est ita, ac Latorem, audistè prius ejus Sacramentali Confessione, stimulis carnis adeo agitatum, ut maximè dubitet continere posse, & propterea de ejus incontinentia probabiliter timendum esse, per diligentem Latoris examinationem ac post monita, & consilia opportuna præstata in veneris eundem Latorem à mutatione propositi (quatenus tibi videatur) absolvas hâc vice in forma Ecclesia consueta, injunctâ ei pœnitentiâ salutari, sibi que votum prefatum ad hoc ut matrimonium contrahere licitè possit, in frequentiam Sacramentalis Confessio-

nis peccatorum suorum sibi singulis scilicet mensibus, ut minimum semel, vel quoties tibi videbitur, & in alia poenitentia opera perpetua per te in iungenda, inter qua sint etiam aliqua Religionis, quam voris, qua quotidie teneatur facere ad eum finem, ut ea adimplens meminisse semper possit obligationis, qua huiusmodi voto adstringebatur, prout secundum Deum ipsius anima saluti expedire iudicaveris, dispensando commutes in foro conscientia, & in ipso actu sacramentalis Confessionis tantum, & non aliter, neque ullo alio modo. Datum Roma apud S. Mariam maiorem, & cetera ut supra.

Pro harum ac similium litterarum executione.

Nota primò, quando dicuntur litteræ illæ dirigi ad Oratorem sive latorem, intellige, ad ipsum qui dispensationem petit sive per se, sive per alium, qui non debet eas aperire, sed eligere Confessarium Magistrum in Theologia, aut alium qualis initio litterarum scribitur, qui ea sibi ab Oratore tradita referat, legat, & postea cum Oratore sive Latore dispense, juxta commissionem in litteris expressam. Dum autem requiritur ut Confessor ille sit Magister, aut Doctor, non sufficit quod sit Doctor Ordinis, vel professor, vel Licentiatus. Ex privilegio autem Confessarius Societatis JESU concessio à Gregorio XIII. possunt etiam eligi Mendicantes, modò ad hoc à suis Superioribus facultatem habeant, ut docet Paulus Leon, & Diana *part. 4. tract. 4. resol. 41.*

2. Debet Confessor electus dispensare in ipsa Confessione, vel immediate post illam peractam; præmissâ prius diligenti causæ cognitione, nisi eam satis perspectam habeat: non est tamen necessarium exigere testes, aut juramentum, nisi aliundè sciret rem, aut causam pro dispensatione allegatam non subsistere, tunc enim dispensare non potest.

3. Opera in litteris præscripta potest ex justa causa moderari, non potest tamen ea condonare.

4. In absolvendo debet servare formam in Rituali Romano probatam, adeoque postquam dixit.

Absolve te à peccatis tuis, debet addere: Et Eadem auctoritate declaro te in dicto Matrimonio manere. & debitum conjugale reddere posse & debere: nec non dispenso tecum ut idem debitum etiam exigere licitè valeas, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.

Si sit absolvendus ab Excommunicatione, illius formam habes supra, in tract. de absolutione.

Denique debet omnibus peractis Litteras ipsas laceſare, ac præcipuè ſigillum, ne poſſint in foro externo ſervire. Nihilque pro diſpenſatione, ne quidem compenſationis titulo accipien- dum, ſub pœna Excommunicationis majoris ipſo facto incurren- da. Ad eò Curia Romana cupit ſuos Miniſtros ab omni labe ſimo- niæ longiſſimè abeſſe.

TRACTATUS QUINTUS
DE
PRÆCEPTIS
ET
PECCATIS.

Principia quadam præmittenda.

Præceptum & peccatum ſunt inter ſe correlativa: omne enim peccatum opponitur alicui præcepto, aut juris naturæ, aut juris divini, aut juris humani. Ut transgreſſio alicujus præcepti cenſeatur eſſe peccatum Theologicum aut dignum pœna ignis æterni, debet peccanti in eſſe aliqua Dei notiſſima: quia ſine hac non contrahitur malitia

illa infinita quæ oritur ex eo, quod violatio legis ſit contra Legislatorem, qui cognoſcitur eſſe dignitatis infinitæ. De modo quo lex aut præceptum directe, aut indirecte violatur; & quando peccata cenſeantur inter ſe ſpecie, aut numero diſtineta, dictum eſt ſupra p 3 tract. 1. princ. 15. & tract. 3. cap. 2. Ut verò reliqua breviter explicentur.

Dico primò; Præceptum in genere eſt recta agendorum aut omittendorum ratio. Habet enim ſe Præceptum per modum regulæ rectæ, à qua dum actiones humanæ, per exceſſum aut defectum declinant, peccatum admittitur.

Dividitur primò in *Affirmativum*, quod bonum præcipit; & *Negativum*, quod malum prohibet. Differentia utriuſq; notanda eſt, quod præceptum affirmativum obliget quidem ſemper, ſed non pro quovis tempore, v. g. Honorandos eſſe parentes,

tes, semper quidem, sed suo tempore quando res requirit. Negativum verò obliget semper, & pro omni tempore, v.g. non esse furandum, non mœchandum, non occidendum, &c.

Dividitur secundo in præceptum naturale, & positivum. Præceptum *naturale* est dictamen nostræ rationis, quo per lumen ab *autho* e naturæ nobis inditum statuimus quid agendum, quid vitandum sit: Quale est, Deum esse colendum: Quod tibi non vis fieri, alteri non esse faciendum; & talia sunt omnia præcepta Decalogi, si diei Sabbathi cultum excipias.

Præceptum *juris positivi* est, quod libera Dei, aut hominum voluntate & autoritate constitutum est, ut præceptum Baptismi à Christo, aut jejunii ab Ecclesia indicti.

Quomodo præceptum aut lex obliget conscientiam concurrente aliquâ ignorantia, metu, dubio, opinione probabili, &c. supra *part. tract. 1 princ. 13.* sub initium tradidimus.

Dico secundo, Peccati malitia formalis in voluntaria præcepti transgressione consistit. Quia malitia formalis peccati sita est in eo, quod voluntas humana Deo subdita liberè recedat à recta norma voluntatis divinæ sibi præcipientis aliquid agendum vel omitrendum. Ad hanc autem libertatem præter actum voluntatis, requiritur advertentia intellectus, quâ homo cognoscat deformitatem moralem, quæ consistit in recessu suæ actionis aut omissionis à recta agendi lege & norma à Deo sibi constituta, quando poterat actionem ponere vel omittere.

Hinc profluit prima peccati divisio, in Commissionem & Omissionem. Peccatum *commissionis* rectè definit S. Augustin. *lib. 22. contra Faust. c. 27.* *Dictum, factum, vel concupitum contra legem æternam*: quo indicatur secunda divisio, in peccata cordis, oris, & operis; peccata *cordis* dicuntur, quæ sola voluntate complentur, ut odium Dei, invidia &c. oris & operis, sunt ea, quæ etiam in actum externum prodeunt. Peccatum *omissionis* est, quo voluntas prætermittit actum præceptum in sua potestate constitutum, sive actus sit internus, ut est omissio fidei aut dilectionis erga Deum, sive externus, ut omissio libera Sacri aut orationis præceptæ.

Tertio dividitur peccatum in *mortale*, quod amicitiam cum Deo dissolvit, & peccatorem constituit reum pœnæ æternæ: & *veniale*, quo nec Deus inimicus redditur, neque supplicii æterni reatus incurritur; quia etsi peccatum veniale sit offensiva Dei, non est tamen contra ipsius legem, graviter præcipientem, & sub in-terminatione amicitiae dissolvendæ.

Ut in violatione præcepti mortale à veniali discernatur, consideranda est primò materia, quæ præcipitur aut prohibetur, quæ censetur gravis, si sit necessaria ad charitatem Dei, aut proximi conservandam. Secundò, positâ gravitate materiæ ad mortale requiritur perfecta deliberatio & plenus voluntatis consensus, quorum defectu fieri potest, ut circa materiam gravem peccatum leve admittatur. Tertiò notanda sunt quædam, quæ ex genere suo sunt mortalia, qualia sunt plerumque quæ contra Virtutes Theologicas, Fidem, Spem & Charitatem directè committuntur. Hinc Infidelitas, desperatio, odium Dei, semper sunt mortalia, si adsit plena rationis advertentia.

CAPUT PRIMUM.

De spectantibus ad primum Decalogi Præceptum. Ego sum Dominus Deus tuus &c.

1. **P**ROHIBETUR hoc Præcepto Superstitio, quæ est vitium inclinans ad indebitum Dei cultum: nempe quando alicui creaturæ præstatur cultus, qui non debetur, vel ipsi Deo alio quam deceat modo exhibetur.

2. Quatuor sunt species superstitionis. Primò, Idololatria, quando alteri quam Deo divinus cultus tribuitur. Secundò, Divinatio, quæ est rerum occultarum aut futurarum cognitio, quæ viâ humanâ haberi nequit, sed dæmonis auxilio inquiritur: cuius variæ sunt species pro variis modis, quibus illa notitia comparatur, per certas figuras, somnia, aquam, astra, inspectiones avium, sortilegia &c. Tertiò, Indebitus Dei cultus, ut si quis jam vellet offerre sacrificia veteris legis. Quartò vana observantia, ut si quis velit ex certo præcisè numero verborum, vel ex herba in terram defossa, vel ex nodo cinguli aliquod vulnus, aut morbum curare. Cùm enim huiusmodi causæ ex sua natura nullam habeant virtutem ad procurandum tales effectus, signum est illos causari operâ dæmonis, qui ex tacito pacto talibus signis in opem advocatur.

3. Ex quibus patet graviter illos peccare, qui contra vulnera aut morbos circumferunt quasdam schedulas, linum, aut lanam, aut pilos animalium, aut alia huiusmodi, in quibus constat nullam esse naturalem virtutem contra istiusmodi effectus. Multò magis qui ponunt talia signa ut aliis noceant, ut solent venefici. Non peccant autem, quando adhibent aliquas herbas, aut res

alias, in quibus viri prudentes judicant, posse subesse aliquam virtutem naturalem ad procurandum illos effectus, pro quibus assumuntur.

4. Peccatum quoque grave incurrunt qui ex Astris, aut tempore quo natus est, aut lineamenti manus aut faciei futuros eventus ab hominum libertate pendentes certâ scientiâ se cognoscere profitentur; ut est status vitæ futurus, Matrimonium fortunatum vel infaustum, mors violenta, suspendium, & alia hujusmodi. Si tamen ex influxu astrorum unâ cum hominis indole, ingenio, moribus, aliquis per solam conjecturam affirmet talem fore v. g. militem, aut Clericum, aut Episcopum, poterit ea divinatio omni culpâ vacare. Quia Astra & indoles hominis potest habere vim inclinandî voluntatem humanam ad certum statum, aut eventum, non tamen illi necessitatem inferendi.

5. Superstitio est, observare quosdam dies faustos, & alios quasi infaustos. Exempla hujus sunt, nolle opus incipere die Martis, credendo id esse infortunatum: nolle die Veneris ungues præscindere, aut dies Sabbathi nec; servare ova exclusa die Parasceves ad extinguendum incendium: in festo S. Antonii jumenta per ejus templum novies circumducere. Superstitione quoque non caret orationes etiam sacras certo tantum verborum numero recitare, aut Scriptas gestare, quæ credantur habere in se vim præservandi à vulnere aut alia violentia.

Item, in lusu mutare situm corporis, aut pedes complicare ad avertendum in ludendo infortunium: aut ex certa gallinæ crocitate more galli, credere malum aliquod imminere. Hæc enim & similia, quæ nullam habent eum tali effectu connexionem, si quis certò credat, eam virtutem habere, & illis ad vitæ directionem frequenter utatur, graviolem noxam admittit: quia periculo se exponit ne à dæmone decipiatur, qui se talibus signis vanis & inutilibus frequenter immiscet. Quod si quis ea tantum leviter, aut semel, iterumve observet, veniale tantum peccatum admittere docet *Sancti in prac. l. 1. c. 40. n. 20. Tambur. l. 2. c. 6. §. 1. num. 27.*

6. Sed quæritur, An judicandus sit superstitionem admittere, qui adhibet aliquam causam ad effectum de quo, re examinatâ dubitat, an possit naturaliter à tali causa procedere, v. g. adhibet oleum aut herbam ad ferrum aut aliud corpus præsens, quâ experitur hominis absentis vulnus aut ægritudinem ad aliqua distantia curari?

7. Respondent aliqui generaliter; Quoties istiusmodi causa non

non cognoscitur habere vires ad talem effectum, semper esse superstitiosum, illum à tali causa expectare. Non videtur tamen hæc regula pro certâ habenda. Multa enim sunt in rebus naturalibus, quorum virtus nobis latet ignota, ut quo modo vi magneticâ ferrum trahatur aut acus nautica magnete attracta ad stellam polarem sese convertat. Et sanè S. Augustin. *lib. 14. de Civit. c. 24.* varia recenset, quæ aliquis virtutis causarum naturalium ignarus facilè dæmoni adscriberet: inter hæc adducit hominem nomine *Resitutum*, qui quando volebat, ita alienabatur à sensibus, ut etiam ignem sibi admotum non sentiret: & alium, qui sudare solitus erat, quoties ipsi placebat, solâ voluntate sudorem provocare; & plures, qui pro libitu poterant ubertim lachrymas profunderè. Novi & ego virum religiosum facundè eruditum, qui affirmavit se posse solo voluntatis imperio ita retrahere spiritus celebrandæ visioni necessarios, ut apertis oculis non videret.

9. Potior itaque apparet resolutio *Sanoh. hic cap. 6. n. 44.* in tali dubio, cæteris paribus, præsumendum esse potius pro natura, quàm pro dæmone, quoties non occurrunt aliqua signa immixtæ superstitionis, ut sunt verba quædam incognita, aut vanus aliquis numerus rerum, quæ ad talem effectum non possunt pertinere: cum enim ipsa natura sit in possessione operandi res mirabiles, in dubio videtur illi effectus potius attribuendus. Aliud est quando à viris prudentibus judicatur absoluta esse proportio inter causam & istiusmodi effectum; qualis videtur esse in oleo, aut herba respectu ægri aut vulnerati magno loci intervallo distantis.

9. *Quæstio* gravis est, An, quando constat jam positum esse maleficium, licitum sit illud tollere per aliud maleficium? Ut, si puer maleficio infectus sit, possit parens accedere maleficium, pro remedio maleficii?

Respondetur cum distinctione.

Primò, licitum est tollere maleficium per destructionem signorum, quæ alicubi posita sunt, ut dæmon alicui noceat, modo ad hæc destruenda novum maleficium non adhibeatur. *Novar ac plures alii.*

Secundò, Si maleficus possit aliquo modo licito maleficium tollere, non est peccatum cum prece, aut etiam pretio inducere, ut maleficium auferat, etiam si credatur ex sua malitia per novum maleficium id facturum. Quia, cum supponatur posse viâ legitimâ id præstare, habeo gravem & justam causam id postulandi; ipsius autem malitiæ imputandum est, si modo illicito maleficium

ficiam auferat : sicut licitum est petere mutuum ab usurario, et si sciam illum usuras illicitè exacturum, cum potuerit mutuum licito modo concedere. *Lugo, Dian. Less. Sanch. l. 7. de Matrid. d. 95. num. 11.*

Tertiò, Nunquam licitum est efficere, ut maleficium novo maleficio tollatur. Quia hoc esset directè inducere in peccatum, & actum intrinsecè malum : Scripturâ etiam apertè prohibente Levit. 19. *Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini.*

10. Debet autem Confessarius, antequam hujusmodi maleficos, sacrilegos, aut magos absolvat, eos monere & inducere: primò, ut pactum sive expressum sive implicitum, quod habent cum dæmone, seriò abjurent. Secundò, ut suas schedulas, ligaturas, libros, aliaque impiæ artis instrumenta comburant. Si autem chirographum aliquod dæmoni tradiderint, non est absolute necessarium, ut recipiatur, quia pactum illud per pœnitentiam dissolvitur. Tertiò, ut promittant efficaciter quantum poterunt damna aliis illata resarcire.

C A P U T II.

De pertinentibus ad secundum Præceptum. Non assumes nomen Domini.

§. I. De Blasphemia.

1. **B**lasphemia est maledictio sive contumelia in Deum : ut si quis Deum vocet tyrannum, aut injustum, aut dicat se aliquid Deo invito facturum. Blasphemia non admittit parvitatem materiæ, sed semper est peccatum mortale, quoties liberè profertur.

2. Peccatum blasphemix est etiam in Sanctos, aut res sacras contumeliam dicere, si proferatur in Sanctos, ut Sancti sunt. Non enim esset grave peccatum dicere de aliquo Sancto, quod fuerit ignobilis, sutor, indoctus, &c.

3. Si quis in iracundia, indignando non Deo, sed homini, nominet Sacramenta, vulnera Christi, & similia sine aliorum scandalo, non erit illa blasphemia, sed vana usurpatio sacri Nominis, & facile potest esse tantum veniale, ut docet *Cajet. Sanch. &c.*

4. Maledicere vento & pluvix, quâ affligimur : aut diei & loco, in quo nati sumus : aut equis & jumentis, ut faciunt rustici aut aurigæ, si sistat maledictio in sola creatura, sic ut tantum ipsi

ipsi malum impreceatur, non est per se lethale peccatum: si autem indignatio tendat contra creaturas illas, quatenus sunt instrumenta Dei, committitur grave peccatum: quòd si optemus creaturas destrui cum gravi damno proximi, peccatum est contra charitatem.

5. Verba quæ tantùm dubiè videntur sonare aliquam contumeliam contra Deum, & possunt faciliè in alio sensu accipi, non debent censerì verba blasphemia, si absit prava intentio. Quia verba in dubio non sunt accipienda, ut sonent delictum, non enim præsumitur delictum, nisi de eo constet *Bonac. Castrop. Tambur, lib. 2. c. 6. §. 4. n. 19.* Decet tamen à talibus verbis tantquam periculosissimis studiosè cavere.

6. Sed quæres primò. Quid censendum de parentibus aut aliis, qui sæpè suis liberis & amicis dæmonem, & damnationem imprecantur?

Respondeo, non esse blasphemiam, sed diram imprecationem, quæ plerumque ob subitam iram & inadvertentiam, ac defectum feræ voluntatis veniale peccatum non excedit; nam plerique, si interrogentur, dicent se nullo modo voluisse, ut malum illud illud alteri eveniat, *Bonac. Navar. Tol. Regin. Baldel. d. 25. 10.*

7. Quæres secundò: Quid judicandum de illis, qui frequenter ex prava consuetudine verba blasphemia inadvertenter proferunt. Quidam censent singulis vicibus mortaliter peccare. Dico tamen illos tantùm peccasse in causa, dum consuetudinem illam cum advertentia contraherent, & nunc tantùm peccare omissione diligentia ad extirpandam consuetudinem vitiosè contractam, de qua à Confessario seriò monendi sunt, etiam aliquando cum dilatione absolutionis si aliter non appareat emendatio.

8. Pro blasphemia, in Confessione gravem injungendam esse pœnitentiam disertè statuit Conc. Lateran. & Trid *sess. 14. cap. 8.*

Olim in Jure Canonico *Cap sancimus, de maledicis*, statutum est, ut si quis contra Deum, aut Sanctos publicè blasphemaret, per Episcopum suum his pœnis subiceretur; ut septem diebus Dominicis præ foribus Ecclesiæ palam, dum aguntur Missarum solennia, existat, & ultimo die pallium & calceamenta non habeat, & sextis quibuscunque feriis intra illud tempus in pane & aqua jejuset, &c. Nunc verò quoad praxim spectandæ sunt constitutiones, & consuetudo propuniendis blasphemis in variis locis recepta, ut cum aliis advertit Azor, & Castropalaus *disp. 2. pœnit. 2. §. 5.* Viget autem in Hispania hæc consuetudo, ut si homo

homo ignobilis proferat blasphemias hæreticales, producat in publicum cum galero papyraceo, collum ligatus fune, linguâ ligatâ palo, sine pallio, nudis pedibus, & flagellatus tandem mittitur in exilium. Ex quibus patet blasphemum non debere mirari, si saltem à suo Confessario non nihil severè tractetur.

§. II. De Juramento.

1. Juramentum est invocatio divini nominis in rei alicujus testimonium. Ac proinde juramentum sanctè susceptum est actus patriæ: undè fit ut solum per Deum verum jurare liceat, qui solus est rerum omnium conscius, & infallibile testimonium perhibere potest.

2. Juramentum aliud est *Affertorium*, quo confirmatur dictum de præsentis vel præteritis: *Promissorium*; quo confirmatur promissum de opere futuro. In juramento promissorio includitur etiam assertorium de voluntate rei faciendæ.

3. Juramentum non est dicere: In mea fide, in mea conscientia, in fide Christiani, in fide Religiosi: æquivalent enim tantummodò his; ita est, verum est: neque Deus ut testis invocatur. Nisi per ea verba quis intendat jurare; nam juramentum ex intentione dependet.

Nec jurare creaturam, juramentum propriè est, v. g. per animam, per dexteram, &c. Modò ad Deum non referas; sed tantum per eam quantum potest, veritatem confirmare intendas, et si tali testimonio abutens à peccato aliquo non excusetur.

De habentibus consuetudinem jurandi idem ferè dicendum supra de blasphemia, n. 7.

5. Mortale incurrit, qui jurat se facturum, quod credit se facere non posse. Item qui jurat falsum etiam sine animo juranditum etiam qui jurat aliquid promittendo, sine animo promittendi. Quia ipsa forma juramenti falsò suscepta est gravis in Deum irreverentia. S. Thom. 2. 2. q. 97. art. 7. Less Bonac. &c. Peccat etiam graviter, qui jurat rem dubiam tanquam certam. Suarez. Angel. Navarrus, cap. 11. num. 7.

6. Qui jurat facturum se aliquod peccatum veniale, peccat plerumque tantum venialiter: si verò id jurat sine animo faciendi, peccat mortaliter, Bonac. &c.

7. Rem levem in juramento promissam non præstare, mortale non est, v. g. servum aut prolem non castigare, uti probabilius docet Sanchez, Layman. &c. contra Cajetan. & Tolet. Certum verò hoc est, ut levissimum sit, quod vel negando, vel affirmando jures falsò, esse mortale.

8. Si quis se juret facturum, quod postmodum non decet, non tenetur. Nec si juravit alterius causâ, qui fieri non vult quod promissum est. Nisi simul ad honorem Dei jurasset: tunc enim videtur voti locum tenere. Et si hic etiam, ut volunt quidam, non teneatur, si ille cujus fieri interest, obligationem remittit; ut si quis ad Dei gloriam jurasset, se pauperulam certam in uxorem ducturum, eaque relaxet promissum.

9. Fraude inductus ad jurandum, quam si novisset non jurasset, non tenetur. At extortum vi juramentum de re non illicita obligat, nisi vel relaxetur, vel sit de Matrimonio ex metu, qui cadat in constantem virum, ad id obtinendum incusso.

10. Juramentum de re imprudenti, indifferenti, aut melioris boni impeditiva, non obligat: quod postremum merito sic intelligunt nonnulli, nisi juratum sit in alterius favorem, v.g. ducere aliquam: non enim potes id postea omittere ob solum continentiae desiderium.

11. Jurans facere certo tempore, si non potest, tenetur postea, nisi ad solum illud tempus juramentum alligare voluerit.

12. Jurans non obligatur ad ea, de quibus si cogitasset, ea non intendisset in aliis quæ promittebat includere, si exclusisset: nec etiam obligatur, si id accadat, quod si fuisset juramenti tempore pro temerario haberetur.

13. Si procurator ex speciali mandato tuo pro te juravit, tenetis ejus juramento. *Lyander, Sà, aliique.*

14. Juramentum de celando secreto, intelligitur, nisi alteri magis noceat secretum non aperiri.

15. Juramentum servandi omnia statuta, intelligitur, si sint licita, & nisi abrogentur.

16. Civitatis juramentum, si pars major non servet, nec reliqui servare tenentur. Non enim pro tali casu præsumuntur, cives se obligasse.

17. Juramentum impuberis, patre contradicente irritatur. Potest etiam pater irritare tale juramentum filii, etsi speciem voti habeat, ut potest ipsa vota; sic & quisque indirectè juramenta subditi, de rebus sibi subjectis, si velit, irrita reddit.

18. Juramentum à se factum ad Dei gloriam potest quisque commutare in rem apertè meliorem, non si factum sit homini. *Tolet. Sanch. aliique.*

19. Qui juravit non petere dispensationem voti, vel juramenti, vel eâ non uti, poterit rem Superiori indicare, si sic ratio postulet, & si is dispensationem dederit, eam liberè acceptare. *Sylvest. v. JURAMENTUM.*

20. Qui ex privilegio possunt dispensare in votis, vel ea commutare, non propterea idem possunt in juramentis. *Navarrus cap. 27.*

21. Et si Episcopus possit dispensare in juramentis Pontifici non reservatis, causa tamen proportionata requiritur, ut dispensatio sit valida. Non requiritur tamen illa in juramenti irritatione, ut hæc fiat validè, sed tantum ut fiat licitè.

Quæstio sat difficilis est, An qui juravit redire ad carcerem, quo injustè detinetur, obligetur ad reditum, si subsit probabile periculum mortis injustè postea infligendæ? Resp. Sententiã ab authoritate esse utrimque aldè probabilem. Teneri ad reditum docet *Suarez, Lessius, Layman* aliique quos citat & sequitur *Sanchez lib. 3. in Decal. cap. 11. n. 32.* Admittit tamen *Suarez & Sanchez* cum aliis quos citat ibidem n. 35. Episcopum posse illud Juramentum relaxare & sic obligationem redeundi tollere, quia jus vitæ præbet justam causam relaxandi. Negat verò absolutè talè casu ad reditum teneri. *Vasquez 1. 2. q. 96. art. 5 Navarrus, Tabiena, Sylvester, & plures Juristæ, nec non Diana, Tamburinus, Reginaldus, Fagundez. lib. 2. in decal. cap. 13. n. 10.* aliique quos citat *Leander tract. 1. de juram. disp. 10. quæst. 21* Quia, inquit, Juramentum de tali re esset temerarium, quod non obligat, esset enim vinculum iniquitatis, in ordine ad mortem injustè inferendam.

Excipe tamen tale juramentum, quod fieret ab eo, qui ob Religionem captivus detineretur, vel etiam apud Turcas, vel in alio casu, quo ex omisso ad carcerem reditu nasceretur magnum scandalum, aut contemptus Religionis: idque admittit. *Navarrus, Diana, Tamburinus, Leander, loco citato, & plures etiam secundæ sententiæ Authores.*

Quæres. Quænam personæ ad juramentum suscipiendum in judicio admittantur?

Respondeo, Non admitti, jure saltem communi, pueros, aut puellas ante annos pubertatis, qui sunt in pueris 14. in puellis 12. In causis autem criminalibus non admittuntur minores viginti annis, ut constat ex lege *inviti ff. de testibus*. Repellitur etiam antea fuit perjurus *Cap. parvuli 21. q. 5.* Et Apostata *Cap. alieni 3. q. 4.* Et inimicus aut malevolus. *Cap. cum oporteat, de accus.* Excluditur etiam communiter qui est socius criminis, aut infamis, aut consanguinei, & affines usque ad quartum gradum illius, pro quo est testimonium dandum, ex *Cap. similiter, de testibus &c.* Et specialiter Sacerdotibus interdictum est in judicio

ex levi causa juramentum præstare, ex *Cap. si quis presbyter 2. q. 4.*
 Quia in causa non gravi sola testificatio Sacerdotis debet esse fi-
 de digna sine juramento. Possunt tamen in judicio juramentum
 præstare in causa magis momenti: in quo sufficit Sacerdoti pro-
 prium pectus tangere, extra aliquos casus qui excipiuntur *Cap. si
 quis presbyter supra.*

§. III. De Voto.

1. **V**otum est promissio deliberatè Deo facta de bono meliori.
 Ea deliberatio requiritur ad obligationem voti, quæ requiri
 solet ut quis peccet mortaliter.

Sed quid si post emissum votum dubitetur an vovens habuerit
 sufficientem deliberationem, & usum rationis? Si vovit ante se-
 ptimum ætatis annum, in tali dubio non obligatur: quia possessio
 stat pro libertate, nec præsumitur in illa ætate habuisse suffi-
 cientem deliberationem. Si verò post septennium vovit, non ob-
 stante tali dubio, manet voto obligatus: quia possessio stat pro
 voto, & præsumitur usus rationis, nisi satis constet oppositum:
 ita *Sanchez, Diana, & Doctores communiter.*

2. Non obligat votum de re vana, aut impeditiva majoris bo-
 ni neque de re indifferenti, nisi bono sine cohonestetur. Quia
 Deus talia vota tanquam vana non acceptat, ut docet *Navarrus
 cap. 12. aliique.*

3. Tenetur voto qui intendit vovere, etiamsi non intendat
 implere: qui verò se non intendit obligare, non videtur intendere
 vovere; hoc enim ipso, quo quis vovet, se obligat; uti qui
 promittit, obligat se hoc ipso quo promittit. Peccat tamen,
 & secundum quosdam mortaliter, vovens sine animo se ob-
 ligandi.

Quæstio est, An validum sit votum, aut juramentum nun-
 quam peccandi venialiter? Resp. negativè, quia est de re morali-
 ter impossibili, spectata communi hominum imbecillitate. Sed
 quid si sit votum de certo veniali, v. g. nunquam mentiendi?
 Resp. votum illud validum, & sæpè laudabile esse: quia per infi-
 gnem diligentiam est moraliter possibile cum ordinaria Dei gra-
 tia ab omni mendacio abstinere, ut admittit etiam *Lessius, San-
 chez, Suarez, de voto cap. 3.*

Sed quæres, An idem sit de voto vitandi omne prorsus verbum
 otiosum, aut omnem detractionem in oratione? Affirmat *Cajet.
 2. 2. q. 88. art. 8.* & quidam alii. Respondeo tamen, multò probabi-
 lius, esse invalidum: quia lingua est tam lubrica, & phantasia tam
 instabilis, ut moraliter impossibile sit in illis cohibendis omnem

diligentiam semper evadere. Constat quidem S. Teresiam emis-
sisse votum semper faciendi quod judicaret Deo acceptissimum
sed ad hoc opus erat gratiâ profus rarissimâ, & ad cooperandum
gratiæ rara avis in terris erat Teresia.

4. Quoad votum ex metu, probabilius est, Votum factum
metu gravi, ad id non justè incusso non valere, nisi firmetur jura-
mento; secus est si metus justè incutiatur.

5. Votum puellæ ob metum Patris reverentialem non valet
quidam probabiliter asserunt, si præsertim timet ne ab eo alioqui
durè tractetur. *Navar. c. 25. n. 51. &c.*

6. Qui vovit solum ingredi Religionem, si in Novitiatu es-
se non placet, potest exire, etiamsi vovisset animo perseverandi.

7. Violare votum de re levi, aut vitando aliquo veniali, est so-
lum veniale peccatum. *Navar. n. 40. Layman cum communi.*

8. Non est plerumque in potestate voventis se obligare sub
mortali, aut veniali peccato; obligatio enim pro qualitate ma-
teriæ quam vovet gravis, aut levis incurritur.

Vota emissa ex errore non obligant, si error fuerit circa sub-
stantiam rei promissæ, vel circa conditionem substantialem, vel
circa finem sive motivum voventi. Hinc error circa substantiam
facit ut non teneatur qui vovit dare calicem quem putavit esse
argenteum, cum tamen sit aureus. Error circa finem invalidat
votum offerendi Deo sacrificium in gratiarum actionem pro re-
cuperata sanitate amici, qui tamen est mortuus, aut non labora-
vit: ita *Lessius, Filiucius, aliquo communiter.*

9. Non ideo votum non obligat, quia accidit aliquid quod
si prævidisses, non vovisses; sed quia accidit id, quod si fuisset ab
initio tempore voti, obligationem voto abstulisset; ut si fiat res
impossibilis, aut illicita, aut indifferens, quæ per se sub votum
non cadunt.

10. Votum Sacerdotii, aut votum non nubendi, non est vo-
rum castitatis, potestque ab Episcopo dispensari.

11. Votum de impossibili non obligat, etsi res postea fiat possi-
bilis.

12. Illi possunt irritare suorum vota, quos diximus posse irri-
tare juramenta supra §. 2. n. 17. Qui tamen sine causâ irritat alte-
rius votum in quod consenserat, peccat quidem, sed valida est ir-
ritatio.

11. Etsi Episcopus possit dispensare in suorum subditorum
votis Papæ non reservatis, dispensare tamen non potest Paro-
chus. Quia in hoc non habet jurisdictionem fori externi, *Suarro*
14, Ve-

14. Votum omne ex juris authoritate, commutari potest in votum religionis, quia hoc est maxime arduum & diuturnum.

15. Potest quis non servare votum, cum observatio vergit in periculum magnum, & non potest pro dispensatione adiri superior. Excipe tamen votum continentiae, quæ melior ipsâ vitâ existimatur.

16. Causa dispensandi esse potest facilitas nimia, sive defectus maturæ deliberationis in votendo, infirmitas ad implendum, necessitas vel utilitas, quæ item causæ ad votum commutandum idoneæ esse solent.

17. Papam posse in voto solenni castitatis dispensare, quidam negant, aliqui rectius affirmant.

18. Qui potest ex privilegio dispensare, potest & commutare, non contra. Dispensatio autem in voto sine justa causa invalida est, ut passim admittunt Theologi.

19. Dispensatio aut commutatio voti & juramenti invalida & injusta est, quando ea cedit in præjudicium tertii, cui per votum aliquod jus acquisitum est. Sed bene notandum, jus illud acquisitum non esse, nisi promissio fuerit acceptata, idèoque posse adhuc votum relaxari, aut commutari, ita *Rodric. tom. 2. c. 13. n. 4. &c.*

Quinam autem possit in votis & juramentis dispensare, aut ea commutare, reperies supra in serie Facultatû *part. 3. cap. 5. §. 1. n. 9.*

Quæres, Quænam vota sint soli Pontifici reservata, sic ut nequeant ab alio, sine ejus facultate relaxari, aut commutari?

Respondeo, Quinque esse vota sic Pontifici reservata: Votum Castitatis perpetuæ, Religionis approbatæ, peregrinationis ad limina Apostolorum, & ad S. Jacobum Compostellam, & ad Terram Sanctam. In necessitate quando non datur recursus ad Pontificem, potest in illis Episcopus cum suis subditis dispensare, ita *Doctores* ex Juris concessione.

Quod si prædicta vota fuerint pœnalia, ut, si fornicatus fuero, voveo in pœnam servare perpetuam castitem: vel si fuerins conditionalia, ut, voveo peregrinationem Compostellanam, si ab hoc morbo convaluero: talia vota non censentur reservata etiam post impletam conditionem, quia non sunt emissa ex virtute Religionis, sed vel pœnæ explendæ, vel sanitatis obtinendæ gratia: reservatio autem cum sit odiosa, indignè interpretanda est. Poterunt itaque talia vota relaxari ab iis qui facultatem habent dispensandi aut commutandi alia vota, ut docet *Cajetanus* verbo, *Votum*, n. 6. *Medina*, *Lopius*, *Aragonius*, *Pacius*, & plures Theologi recentiores.

Quaestio est inter aliquos Recentiores, An si obstrictus voto castitatis sine delectatione propria, alium suo contactu ad pollutionem impellat, teneatur in confessione circumstantiam sui voti explicare?

Non desunt authores qui sustinent partem negativam; eo quod talis in seipso nullam ponat actionem veneream castitati suae contrariam. Respondeo tamen illum esse voti transgressorem, & teneri obligationem talis voti in confessione exponere. Quia vovit abstinere ab omni actu venereo, ac proinde dum actionem illam in alio procurat, contra voti religionem operatur.

Nec videtur contraria opinio tutò sustineri, cum ea jussu supremi Tribunalis Fidei expuncta fuerit ex summa Hieronymi de Lamas anno 1640.

C A P U T III.

De tertio Praecepto, Memento ut diem Sabbathi sanctifices.

§. I.

De festorum observatione.

Observatio Festi incipit à medio noctis usque ad medium noctis sequentis. Violatur Sanctitas diei festi exercendo opera servilia, hoc est, quae versantur circa materiam externam, & pro Mechanicis haberi solent, ut fabricare, aut suere, aut similia, quae requirunt laborem corporis, qualis ab operariis exerceri solet.

1. Illicitum non est diebus festis instrumenta musica pulsare, iter facere pedibus, equo, vel curru: quia haec non sunt servilia. Imò licita sunt reliqua ad res ejusmodi necessaria, v. g. currum fractum die festo reparare, *Navar. Tol Suar.*

2. Licet etiam diebus festis docere, scribere, etiam accepto pretio transcribere. Imò licitum esse pingere docet *Medina, Lopez, Armilla*, probabile putat *Layman*: de rudibus verò lineamentis die festos formandis id plerique concedunt.

3. Servile non videtur ad vitandum otium venari, aucupari, piscari, saltem in fluminibus recreationis causâ, ita censent *Gran. Laym Bonac*. Idem de puellis ad otium vitandum acu pingentibus, cum *Diana p. 6. cap. 5. R. 25.* docet *Azor. Arm. Sa.*

4. Non licet emere aut vendere res non necessarias, negotiari publicè vel privatim, inire contractus emptionis, permutationis, locationis: nisi ex consuetudine, vel aliis justis de causis excusentur: quia ista intelliguntur nomine mercatus, qui prohibitus est, *Cap. 1. de feriis, us docet Suar. Bonac. Filincius.*

6. Quæritur hic, quæ causæ excusent ab observatione Fæstorũ? Respondeo, 1. Dispensatio Episcopi, vel potestatem Episcopalem habentis, vel saltem quasi Episcopalem, uti habent Superiores Religiosorum, imò & Parochi quando non datur facilis accessus ad loci ordinarium.

2. Loci consuetudo: hinc licitæ sunt Nundinæ in festis passim haberi solitæ, & præparaciones ciborum etiam non necessariarum, ut placentarum, & similium. Licitæ etiam quibusdam locis sunt emptiones & venditiones rerum, quæ parvo pretio emuntur. *Laym. Bonac Aliique*

3. Necessitas propria vel aliena, corporis vel animi: quando nimirum sine gravi incommodo aliquid omitti non potest. Sic excusantur servi & ancillæ coacti à Dominis laborare, nec audentes recusare: si tamen id sæpè contingat, eos deserere debent. Item Pistores, Laniones, coqui, Sartores in operibus necessariis, ut in funeribus, nuptiis &c, si aliter fieri non potest ut satisficiant. Item Agricollæ, si ob imminentem pluviã scœnum, vel segetes colligere debeant.

Denique excusat parvitas operis, vel temporis, undè grave non videtur unâ horâ laborare, ita *Suares*, maximè ut notat *Layman*, si labor non sit servilis nimium, qui brevi etiam tempore corpus fatigat.

7. Peccat qui post usum rationis die Fæsto non audit Missam, peccat quidem venialiter, si pars parva spontè omittatur: mortaliter verò, si pars sit notabilis, v. g. media, vel tertia pars Missæ. *Layman* tamen & alii quidam non audent mortalis damnare eum, qui tantum ab Offertorio usque ad finem adfuisse.

8. Qui à duobus Sacerdotibus successivè duas Missas audit tantum dimidias, non peccat saltem mortaliter, ita *Navar. Sa. Sa. sus, Henriq. Diana*, quia is audit integram Missam.

9. Non satisfacit, qui sub Sacro dormit, pingit, docet; vel qui post murum, aut tali loco est, undè nihil audiri, videri, vel notari possit quod in Missa fiat.

10. Satisfacit tamen surdus, cœcus, & qui post ostium, aut columnam, vel in fenestra, vel extra eam ita est præsens, ut ex signis externis colligere possit, quid à celebrante agatur, spectatâ loci naturâ, et si ipse per accidens nullam Sacerdotis actionem videat, vel audiat, modò per moralem conjunctionem si pars ejus multitudinis, quæ Missæ præsens dicitur: ita *Bonac. aliique*.

11. Qui ex impotentiâ saltem morali impeditur exire, aut magnâ difficultate, aut ex notabili incommodo proprio, vel

proximi, vel bonorum, vel honoris; non tenetur curare celebrari privatim in Altari portatili cum Privilegio, aut preces interim alias loco Missæ recitare, quamvis id consultum sit. Quia non est mens Ecclesiæ præcipientis instar discretæ & benevolæ matris alias impeditum ad ista obligare: ita *Bonac Navar. Fill. Suar.*

12. Hinc excusantur illi, quibus si exeant ad Missam audiendam, periculum est gravis offensionis mariti, parentum, vel Dominorum. *Henriq. Suar. Fillucius.* Si tamen id ferè semper aut frequenter fieret, de alio medio laborandum esset.

13. Item, quibus gravis est difficultas eundi ad Ecclesiam ob distantiam, v. g. unius vel alterius milliariis Germanici, vel etiam minoris spatii, maximè, si via sit molesta, cœlum pluvium &c. ubi habenda est ratio personarum, sexus, loci, temporis, & consuetudinis. *Bonacina, Suar. Fill. Marchant. &c.*

14. Denique si ex consuetudine fœminæ egredi non soleant tempore luctus, vel etiam post partum, excusantur, *Sylv. Cajet.* Aut si quis non habeat vestes statui suo convenientes. *Navar. Henriq. S^a Azor, Bon.* Alia de sacrificio Missæ diximus supra p. 3. 17. 4. c. 4. §. 5. &c.

Quæres 1. Quid si inter hæreticos multa pecuniaria imponatur Catholicis in Sacrificio Missæ deprehensis, uti sæpius factum in Anglia, Hibernia &c.

Respondeo illam non excusare, nisi aliquis adeò sit pauper, ut multa illa sit personæ aut familiæ valdè graviter nocitura.

Quæres 2. An in diebus festis Ecclesiæ liceat Catholico inter hæreticos eorum more officinam suam aperire, & merces vendere?

Respondeo affirmativè, si hoc tantum faciat ad damna evitanda, & servandam uniformitatem cum aliis civibus. Quia non est mens Ecclesiæ fideles suos ad claudendum obligare cum tanto incommodo & perturbatione, quæ possit inde frequenter oriri. Si tamen alicubi consuetudo obtinuisset, ut maxima pars Catholicorum officinas clauderet, tenerentur alii se illis conformare. Ita etiam resolvit *Lessius in Op. posthumo v. Festa, casu 3.*

Quæres 3. An idem dicendum sit de claudendis officinis Catholicorum quibusdam diebus, quæ ad apud hæreticos publicæ orationi dedicantur?

Respondeo. Etiam Catholicos illis diebus posse officinas claudere more hæreticorum, quod etiam admittit *Lessius supra.* Quia hoc non est signum professionis falsæ religionis, aut cooperatio aliqua cum ritu hæretico, sed est tantum signum obedientiæ & conformitatis politicæ per actionem ex se indifferentem.

6. II.

De Jejunio Ecclesiastico.

Jejunium Ecclesiasticum quoad substantiam consistit in unica per diem comestione, cum abstinencia à carnibus, ovis, & lacticiis. Præceptum jejunii non tantum à Deo latum, sed etiam ab Ecclesia impositum, obligare sub gravi peccato satis patet ex eo, quod Ecclesia tanquam Christi vicaria debeat habere potestatem ferendi leges ad fidelium directionem, quâ jam inde à temporibus Apostolorum in certis jejniis ac festis sub gravi obligatione indicendis semper usa fuit.

2. Ad substantiam jejunii non videtur spectare certa hora diurnæ refectiois, quæ est circa meridiem; hanc proinde horam sine justa causa notabiliter prævenire, veniale tantum peccatum rectius censet *Toletus, Filliucius &c.* contra *NAVARRIUM*, & quosdam alios, qui id judicant esse mortale. Illud verò tempus ad mediam circiter horam antevertere ex justa causa, v. g. si cum hospitibus comedendum, si iter accelerandum &c. nullum animo peccatum censi decet.

Neque violatur substantia jejunii præcepta, si quis debeat prandium dividere, eo quod è mensa evocetur, vel quod tantum per intervalla possit accipere quod ad justam refectioem sufficiat, uti pauperibus contingere solet. Idem dicendum, si quid ante prandium sumatur per modum medicinæ, vel propter debilitatem, vel quia debet aliis in mensa ministrare, vel ob aliam causam debeat ultra consuetam horam prandium expectare. Quia hæc mortaliter in unicam tantum refectioem coalescunt.

3. Non solvitur jejunium per crebriorem potum, etiamsi contingat in eo committi excessum, quo contra temperantiam peccatur. Hoc enim jejunii præceptum ex mente Ecclesiæ non circa potum, sed circa cibum ejusque qualitatem vitiatur, uti agnovit semper communis Doctorum consensus. Licitum est quoties bibitur, modicum cibi interponere, ne potus noceat, v. g. quinque vel 9, amygdala, modò id non fiat in fraudem jejunii, ut admittit *Reginaldus, Diana p. 1. tr. 9. R. 24. Busen. aliique.*

4. Collationis vespertinæ quantitas & qualitas multum pendet à consuetudine Regionis apud viros timoratos. Licitum esse ubique sumere quantitatem 6. aut 8. unciarum docet hic *Suares,* & 12. alii probati authores; imò quartam partem quantitatis sufficientis ad refectioem ordinariam admittit *Reginaldus,* & duo alii: quod tantum admiserim, quando quarta pars ordina-

riæ refectiois 8. uncias non excedit, ne alias helluonibus collationem communi cœnæ æqualem permittamus.

Ubi adverte, cæteris paribus, locorum variorum consuetudinem plus permittere viris nobilibus, quàm plebeis, Ecclesiasticis, aut religiosis: item in regionibus frigidis, quàm in calidioribus; quia satis constat in illis frigidioribus vim esse digerendi majorem, adeoque largiori alimento indigere, huic proinde sententiæ cum pluribus ex scriptoribus Germanis subscribit *Laym. l. 4. tr. 8. cap. 1.*

5. Quoad qualitatem collationis, prohibetur cibus solidus, qualis propriè ad cœnam adhiberi solet, ut sunt pisces & ova, aut ex his confecta: ac proinde admittenda non est sententia puorandam cum *Bonacina* asserentium, in collatione non tam qualitatem quam quantitatem spectandam esse. Quod si contingeret aliquem sine reflexione jejunii per diem aliquid cibi sumpsisse, non ideo debet à collatione abstinere, nisi paulò ante collationem ita sumpsisset, ut spectato tempore & quantitate possit pro collatione reputari.

Permittuntur in collatione fructus & legumina, aliave ex Saccharo & melle confecta: & pro more regionis modicum buytri & casei, uti in Germania, & Belgio, non verò in Anglia aut Hibernia, usus obtinuit. Probabile autem est, quantitatem in collatione permissam posse sic permisceri, ut ex ea fiat jusculum, aut simile compositum, dummodò nihil cibi vetiti, sed tantum aqua aut vinum, panis, sal, oleum, aut fructus ingrediantur, ita cum *Azor, & 6. aliis Diana p. 1. tr. 9. resol. 34.* Absque causa collationem sumere mane, & vesperi cœnare, veniale peccatum est. Fieri id potest absque ullo peccato si adsit causa idonea, ut est confectio itineris, venatio, piscatio, ambulatio, etiam si tantum ad animi relaxationem suscipiantur, ut admittit *Diana & Castrop.* cum pluribus.

6. In violatione jejunii potest parvitas materiæ excusare à peccato mortali: qualis est ea quantitas carnis, quam coquus ex necessitate gustare permittitur: in aliis verò cibis duæ uncia, sive quarta pars collationis vespertinæ, etsi quis postea prandium, aut collationem sumeret. Si quis autem sæpius in die modicum sumendo animadverteret se ad quantitatem notabilem pervenire, is mortaliter peccaret: quia partes illæ sic sumptæ in quantitatem gravem coalescunt.

7. Si quis dubitet die Jovis an sit addita hora noctis duodecima, potest carnes comedere, quia in tali dubio libertas est adhuc

adhuc in possessione edendi nisi in duodecima. Secus dicendum si cænans die Sabbathi dubitaret an sit hora 12. noctis, quia in die Sabbathi præceptum est in possessione, ne comedas nisi sit duodecima.

8. *Quæritur, Quænam causæ à jejunio excusent?*

Respondeo, causas excusantes à jejunio, primò esse impotentiam, qualem habere censentur qui sine notabili damno jejunare nequeunt: hac ratione excimuntur à jejunio juniores qui sunt infra annum 21. completum: quibus etiam carnes ministrari possunt usque ad annum septimum, non ultra. Excusantur etiam infirmi convalescentes, prægnantes, lactantes, & alii, qui ad necessarias vires indigent ampliori alimento. Inter hos numerantur etiam senes sexagenarii, saltem quando non constat evidenter posse sine damno jejunare: si de hoc damno dubitetur, non tenentur jejunando se periculo exponere; fragiles enim sunt senum vires, nec restaurari possunt quando semel defecerunt. Quinimò plurimum probabilis omninò sententia est, omnes absolutè sexagenarios quamvis validos à jejunio excusari, ob rationem jam assignatam: adduntque probabiliter sufficere, ut annus sexagesimus sit inchoatus. Ita de anno sexagesimo generatim docet *Diana p. 1. 17. 9. ref. 20. & fusè Leand. in præc. de jejun. tr. 5. disp. 8 q. 17.* ubi adducit supra viginti Authores, & inter hos Lamas. 3 part. *Method. cap. 5.* afferentem Pium V. de hoc interrogatum ita vivâ voce respondisse Anno 1570.

Propter impotentiam etiam excusantur à jejunio pauperes, qui pro sufficienti refectione non habent alium cibum præter prohibitum v. g. carnes, ova, lardum, intestina animalium, aut his similia: non enim intendit benigna mater Ecclesia tota die ad pauperem, aquam & pauca legumina illos adstringere, aut alimentum viribus sustentandis necessarium subtrahere, *Sanchez, Diana, &c.*

Ob eandem causam non immeritò idem *Sanchez, Navarrus, Gabriel* à jejunio quoad geminam refectionem excusat eos qui laborant tertianâ, vel quartanâ: vel qui ex stomachi vacuitate patiuntur capitis dolorem aut vertiginem: vel qui de nocte dormire aut calefieri nequeunt. Et experitis Confessariis sæpius audivi, sæpius dum jejunant, hujus capitis infirmitati multum obnoxias esse. de qua dum quærentur, non debet prudens Confessarius se difficilem præbere.

9. Altera causa excusans à jejunio est labor, aut officium, cum quo abstinentia ciborum consistere non solet, qualis est labor

agricolarum, & plerorumque opificum, non tamen sartorum, tonsorum, pictorum, aut aliorum, quorum labor æquè levis censetur, uti docent cum *Lessio* plerique. Sed ut hi benigniori sententiâ quandoque subleventur, hic benè notandum, non deesse Authores qui existiment *Eugenium IV.* sine discrimine omnes artifices à jejuniis excusare, quod *Diana* iudicat probabile, *p. 1. t. 9. resol. 7. Et alii.*

Excusantur etiam qui pedibus iter conficiunt per magnam diei partem, ita *Sanchez. Fil. &c.* quod in Belgio invaluit de iis, qui quatuor leucas confecerunt, etsi tantum causa recreationis iter illud susceptum fuisset: non ita tamen ordinariè qui per unum diem æquitarunt, sed bene si per plures dies vires æquitando debilitandæ erant, ita *Fill. t. 37. c. 6. Et c.* Et universim nemo tenetur ob præceptum jejuniû omittere opus, ad quod incumbit aliqua obligatio, saltem notabilis, ut rectè notat *Cajetanus.*

20. Excusant quoque opera pietatis quæ cum jejuniis nequeunt exerceri, etiam quando ob mercedem fiunt. Hinc ad jejuniû non obligantur Concionatores, Præceptores ordinarii, Confessarii assidui, Cantores & alii, quando per jejuniû in peragendo officio multum impediuntur: hanc enim limitationem intelligunt, & plerumque apponunt authores *Navarrus, Sylvester Fagundez, Fillius. Azor p. 1. l. 7. c. 28.* Atque in particulari absolute docet *Diana p. 1. tr. 9. resol. 9.* excusari Concionatores qui dicunt per totam quadragesimam, non verò qui Dominicis tantum diebus concionantur. At *Sanchez. in consil. p. 2. l. 5. cap. 7. d. 13.* iudicat à jejuniis quadragesimæ eos regulariter eximendos, quibus ter vel quater in hebdomada cum fervore concionandum est. De Lectoribus censet *Fagundez & Diana supra*, illos tantum excusandos quorum labor adeò magnus est, ut nequeant aliàs officio satisfacere. *Sanchez supra* magis in particulari determinat Lectores illos, qui habent assidue quatuor lectiones: v. g. Præceptores Grammaticæ in Societate satisfacere, si media tantum quadragesima, sive ter in hebdomada jejurent; quia labor sic continuatus vires paulatim exhaurit. Sed notat ibidem *Sanchez* ad tollendos scrupulos expedire, ut Superiores cum talibus quantum necesse est in jejuniis dispensent, cum hic nihil aliud certò constet, quàm præceptum Ecclesiæ cum magna difficultate non obligare: quanta verò in singulis officiis & personis sit difficultas, definire nequit.

Quando in persona infirma, dubia est obligatio jejunii, non po-

test Medieus dispensare, sed tantum declarate talem esse statum infirmi, ut cum jejunio difficulter consistat, quo posito per se definit ejus obligatio. Quod si status ille permaneat dubius, à Superiore petenda est dispensatio. Quamvis, dum dubium est de gravi damno ex jejunio, opus non esse dispensatione doceat. *Ioan. Sanius cum Caramuele.*

Quæstio apud aliquos difficilis est, An ille peccet, aut à jejunio excusetur, qui v. g. lusu pilæ, aut 4. leucarum ambulatione ea intentione vires insigniter fatigavit aut exhausit, ut sic à jejunandi obligatione eximatur? Sustinent aliqui Authores, infra citandi, probabile esse hunc non peccare, aut ad jejunium obligari, modò simul intendat aliquam recreationem quæ ex lusu aut ambulatione provenire solet. Quia Ecclesia non præcipit abstinere ludo propter jejunium, magis quam ab itinere ob lucrum non necessarium, aut ab aliis laboribus excusantibus à jejunio. Potest igitur intendere istam in ludendo aut itinerando fatigationem tantquam in medium non illicitum, quo posito novit jejunii præceptum cessare: tantum enim intendit se ponere in statu qui est extra obligationem jejunii. Ita docet *Ledesma in summa tom. 2. rr. 27. cap. 2. cap. 699. & Dianap. 1. rr. 9. Res. 40.* Quod confirmant ex eo, quod ad evitandum jejunium, aut obligationem cessandi ab opere servili, possis transire ad alium locum ubi jejunium non obligat, aut festum non celebratur, uti cum aliis docet *Suar. Sanch. Diana, Fagundez in præc. l. 1. cap. 7. numero 7.* De simili fatigatione in ordine ad jejunium quando opus est illicitum plura supra, p. 3. rr. 1. q. 10. Ad quæstionem de esu carnis imminente periculo inter hæreticos, resolvitur infra, *træct. 6. quæst. 7.*

Quinam possint dispensare tempore Quadragesimæ in carnis, ovibus, aut lacticiis, indicavi supra, *part. 3. cap. 5. §. 2. n. 14.*

C A P U T IV.

De quarto Præcepto, Honora Patrem &c.

§. 1. De obligatione Liberorum erga Parentes.

EX Præcepto divino obligantur liberi Parentibus, & aliis Superioribus ad præstandum amorem, reverentiam, & obedientiam; adeò ut, si in aliquo horum graviter deficient, peccant mortaliter.

1. Hinc graviter peccat filius contra amorem Parentibus debi-

tum, si signa odii illis ostendat, eosque durius habeat. 2. Si necessitate, vel spirituali, vel corporali urgente, eis non subveniat. 3. Si passim torvo oculo eos aspiciendo, aspereque loquendo ita se gerat, ac si eos odisset. 4. Si hæres cum sit, eorum legata & testamenta non impleat. 5. Si mortem aut aliud infortunium grave illis optet. Ita *Navar. Regin. Fill. &c.*

1. Contra *reverentiam* peccat etiam graviter: si deliberatè eo ad iracundiam gravem irritet, verbis contumeliosis, aliisque quibus sciat graviter offendendos. 2. Si eos percutiat, quamvis leviter, quin ut *Reginaldus* censet, si vel manum ad percutiendum deliberatè attollat. 3. Si pauperes agnoscere nolit ac despiciat; si tamen iusta ex causa nolit eos apud se habere, atque exterius tantum se nosse dissimulet, modò de necessariis iis prospiciat, à gravi delicto excusatur: eo quod parentes tali casu rationabiliter non sint inviti. *Bonacina aliique.*

4. Contra *obedientiam* graviter peccat, si in iis, quæ ad bonos mores, gubernationem domus, vel animæ salutem spectant, ubi res gravis est, sit inobediens *Fill. q. 10 n. 20. 2.* Si uxorem ducat se planè indignam, contra expressam parentis voluntatem. 3. Si sine iusta causa uxorem eam recuset ducere, quam iusserit parens, præsertim si parentum id suadeat necessitas; iusta verò causa videbitur recusandi, si vel sit immorigera, vel deformis, vel infamis, vel denique animus ab ea multum aversus sentiatur. 4. Si nupserit parentibus inconsultis, ut vult *Sanchez*: nihil tamen prohibet contrahere cum se dignâ, si ubi consuluit parentes, id sibi denegent. Nam quisque in electione status, sui juris esse censetur. *Sanch. l. 4 c. 15. &c.*

5. Proles ad alendos parentes inopes obligatur, adeo ut si juvari aliter non possint, & urgeat necessitas gravis, teneatur manere in sæculo, & si quidem religionem ingressa sit, egredi, & juvare parentes. Post professionem tantum tenetur, si necessitas sit extrema, eoque casu pergit adhuc obligari ad servandum substantialia suæ Religionis. *Lessius l. 2. cap. 4. dub. 3.*

Quæres primò, An filiis fas sit aliquandò parentes criminis reos accusare, vel ad Iudices deferre?

Respondeo, Filiis id illicitum esse, propter naturalem reverentiam parentibus debitam; præterquam in duabus potissimè causis; primò, quando parens esset hostis aut proditor patriæ: secundò, quando in Principis necem vel interitum conspiraret. Quis ratio docet communem Reip. salutem, privatæ præferendam esse: estque hæc communis opinio apud *Angelum, Sylvestr. Aror.*

Azor, Navarrum in manuali cap. 14. n. 12. qui docet cum *Azor* aliisque, filium eo casu non tantum posse, sed etiam teneri parentem accusare, si desit alius qui patrem sceleris authorem commode possit Judici indicare: ad hoc enim obligat lex ordinatae charitatis.

Quæres secundò, Quid si parens sit occultè hæreticus, an filius teneatur eum denuntiare?

Respondeo, filium ad hoc saltem teneri, quando parens falsâ doctrinâ alios corrumpit, aut à vera religione singulari conatu avertere studet. Quia hæresis nisi impediatur, ut cancer serpit, & pestiferum virus occultè infundit. Et ita docet cum aliis *Alexander Ast. Azor. Cajetanus in cap. 13. Deuteronomii.* ubi statuitur ut pater prodat filium impium: ergo eadem ratione filius patrem Deo impium, & hæreticum deferre debet, ut ipsius aliorumque saluti prospiciatur.

¶ 2. De obligatione parentum erga liberos.

Certum est parentes, avum, aliosque majores jure naturali graviter obligari ad procurandam educationem, & conservationem liberorum.

2. Mater secundum jura tenetur prolem alere ad annum usque tertium finitum: quæ sequitur educatio usque ad emancipationem ad Patrem spectat. Excipe, nisi hic esset pauper, & mater haberet media sustentationi proli idonea. *Laym. l. 5. t. 10. c. 3. &c.*

3. Pater obligatur non tantum proli legitimæ, sed etiam spurix, ex jure Canonico, alimenta procurare, & honestas artes, & dotem filix, juxta suum statum, si indigeant. Peccat proinde omittendo saltem mediocrem diligentiam, ut in hunc finem media acquirat, aut si bona ad hoc necessaria dilapidet. Neque potest dotem filix, aut patrimonium filio denegare, ex eo quod hic Ordines sacros suscipiat, aut filia in vitis parentibus alicui nupserit. *Bonac. Azor. Reginaldus.*

4. In necessariis ad salutem ut liberi instruantur curare debent parentes, Hinc graviter peccat, primò si quantum in ipsis est non curent, ut bonis moribus imbuantur, vitent prava consortia, mandata Dei & Ecclesiæ observent, Sacramenta frequentent, Christianam doctrinam seu rudimenta fidei addiscant. Si vel exemplo, vel consilio eos depravent: denique si dissolutos moderate non puniant aut objurgent. *Sylv. Sor. Bonacina.*

5. Sunt tamen aliqui casus, in quibus Pater filium possit ex-

hæredare : si novercam seu Patris uxorem cognoverit carnaliter , si cum gravi dispendio parentum bona dilapidarit , si testamentum à parente condi impedierit , si Patri detento in carcere succurrere detractaverit fide jubendo. Denique si proles ante annum vigesimum quintum vitam elegerit luxuriosam.

6. Atque hæc quidem causæ valent, quando filiis aliundè superest unde vivant, ut fiat exhæredatio juxta normam juris Canonici, quod requirit ut causæ in testamento exprimantur. Verum quando, & ubi fieri possit, sæpè etiam pendet à jure civili, & municipalibus variorum locorum.

Quæres, An Pater teneatur dotare filiam volentem ingredi Monasterium?

Respondeo teneri, eo casu quo teneretur illam dotare volentem matrimonio temporali se copulare. Quia conjugium spirituale favorabilius est in ordine ad obligationem dotis quam conjugium carnale, cum sit in se multò præstantius, & leges solent causis piis præ cæteris favere. Sic disertè docet & probat Sanchez *de matrim. l. 4. disp. 26. num. 7.* citans Felinum, Bald. Greg. Lopez, Menochium, Bonacinam, quibus recenter accedit cum aliis Leander *hic tract. 1. disp. 12. quest. 15.*

CAPUT V.

De quinto Præcepto, Non occides.

De Homicidio, Mutilatione &c.

Homicidium est injusta hominis occasio. Contingit enim homini justè vitam auferri, vel ex Dei jussione, qui est supremus Dominus vitæ & mortis, vel ex autoritate legitima reip. ut fit in suspensio malefactorum: vel ex gravi causa aliquid faciendo, vel omittendo, ex quo mors hominis præter intentionem indirectè sequatur. Non enim tenemur nostram vel alterius vitam in quavis circumstantia, & quovis incommodo conservare, cum ad conservandam hominis vitam præcepto tantum affirmativo obligemur, quod cum incommodo valde gravi obligare non solet.

2. Hinc licitum est occidere aggressorem vitæ suæ, vel alterius: hæc enim justa defensio, non directa occasio est.

3. Idem dicendum est in defensione bonorum, honoris, castitatis, aut alterius virtutis, si id fiat cum moderamine inculpatae tutelæ, id est, si aliâ ratione defendere nequeas: nisi tamen res sit momen-

momenti exigui ; aut etiam magni , modò via juris recuperari possit.

4. Non intelligitur modus inculpatæ tutelæ , si quis majori vitutatur,quàm defensio postulet,aut si quis invaditur,dum potest , non vult fugere,nisi sit persona nobilis,cui fuga pro ingenti dedecore reputanda esset, *Mald. Dian. Laym. l. 3. c. 3.*

5. Pervenire non licet, & occidere insidiantem vitæ tuæ privatâ autoritate, sed ad publicum recurrendum est, quamdiu nihil in te attentavit.

6. Tam qui occidit , quàm qui mandat occidere homicida est. Hic ramen si re integrâ & fide bonâ mandatum revocaverit , extra noxam est patrati homicidii : non ita qui consuluit alteri homicidium, nam etsi affectu nondum securo consilium revocarit , homicida, & irregularis esse non desinit, si non desierit occisor. illius consilio moveri *Sylv. cum communiore.*

7. Filiam vel uxorem in adulterio deprehensam, itemque adulterum, in foro conscientiæ occidere non licet : & leges civiles id inique permittentes à jure Canonico correctæ sunt.

8. Mortale est procurare abortum, etsi fiat ad servandam salutem Matris, quando dubium est sitne foetus animâ rationali præditus. Grave etiam peccatum est , aliquid præbere foeminæ ne prolem concipiat.

9. Ad duellum , sive pugnam , inter duos condicto loco & tempore, ullo casu expressè provocare aut illud acceptare mortale peccatum est : aliud est si publicâ autoritate duo pro toto exercitu decernant, uti factum est in Davide & Goliatho. Vel si aliquis quovis loco invasus ferrum stringat & pugnando seipsum defendat.

Pugnantes in duello, item consulentes, suadentes, spectantes , excommunicantur in *Concil. Trid. sess. 25. c. 15.* & plura extant in Bulla à Clemente VIII. ea de re edita. Duellum acceptare non censetur, qui provocatus respondet, se ob provocantem à consueta via non recessurum, aut si aggrediatur, se defensurum. *Navar. cap. 15. Laym Hurt Less. Filliuc &c.*

Alterum mutilare, membrum aliquod amputando ; aut vulnus infligendo sine justa causa peccatum est contra justitiam : quod verum est, etiamsi id fieret cum consensu illius qui mutilatur : aut aliquis seipsum sine causa mutilaret, aut vulneraret. Ratio est, quia sicut nullus habet dominium suæ vitæ corporalis , quod Deus sibi reservatum voluit : sic nemo retinet dominium suorum membrorum, ut possit de illis quovis modo pro arbitrio disponere.

Quæres, Quid pro hominis vita, aut vulnere, aut membri amputatione restitui debeat.

Respondeo ex communiori Doctorum sententia, æstimanda esse imprimis expensas factas in curatione vulneris: item lucrum quod cessavit, & damnum quod emerfit ex alterius morte, vulnere, aut mutilatione.

Sed *Quæres*, An pro ipso membro amputato, aut vita, aut cicatrice ex vulnere relicta, aliqua compensatio ex justitia debeat?

Respondeo, etsi aliqui id affirmant, probabiliorem tamen videri sententiam *Navarri* aliorumque, qui negant, ullam compensationem ex justitia deberi. Quia membrum & vita hominis est bonum altioris ordinis, quàm ut pecunia, aut alio pretio æstimari, aut æquipari debeat. Quamvis autem præcisè pro ipsa cicatrice nihil sit restituendum, si tamen ex ea damnum sequatur, v. g. si foemina quæ ob deformitatem ex cicatrice contractam non potest pari nubere, debet ea jactura juxta prudentis æstimationem compensari.

C A P U T VI.

De sexto Præcepto, Non mœchaberis.

De Luxuria.

Luxuria est inordinatus appetitus, vel usus sensus veneri, qui fit in corpore cum commotione spirituum generationi servientium.

2. Actus luxuriæ, alii sunt perfecti & consummati, cum seminis decisione; alii imperfecti, qui sistunt in interno desiderio & oblectatione morosa. Speciem sumunt hi actus à diversis objectis circa quæ versantur, ideoque ea in Confessione sunt explicanda, vel etiam à modo, quo exercentur naturali, vel contra naturam: & diversitas illa magis patebit ex sequentibus.

3. Fornicatio, est concubitus soluti cum soluta, quæ nempe libera est à voto, Matrimonio, Religione, cum mutuo consensu habitus.

4. Incestus, dicitur concubitus cum cognatis, etiam spiritualibus, per Baptismum videlicet aut Confirmationem, & affinibus. Cognati sunt hi usque ad quartum gradum, uti & affines, quando affinitas illa oritur ex copula conjugali: ex copula autem non conjugali, solum extenditur usque ad secundum: Cum iis qui religionem profitentur, aut sacris initiati sunt, aut in loco sacro, potius

tus sacrilegium videtur quam incestus. Cum filia autem Confessionis, etsi cognatio spiritualis propriè non sit, dignum tamen est flagitium Confessarii depositione, & carcere, & ob similitudinem venit etiam nomine incestus.

5. Stuprum est copula quæ cum virgine exercetur, siue vir fuerit virgo, siue non.

6. Sodomia est, cum sexus ejusdem duo commiscantur, etiam fœminæ, vel cum fœmina vir præposterè extra vas naturale. Quidam verò putant variari speciem Sodomie, si fiat cum cognato, aut affine, aut cum habente votum castitatis, &c. Sed hoc parum ad praxim juvat, quia equidem in Confessione explicandum est se Sodomiam commisisse cum habente votum castitatis, affine, cognato, &c.

7. Ad bestialitatem reducitur etiam coitus qui fieret cum dæmone. Sunt autem bestialitates reliquæ speciei ejusdem.

8. Sodomia, bestialitas, mollities non sunt ejusdem speciei infimæ, ac proinde in his non sufficit in confessione dicere, se procurasse pollutionem, sed exprimenda est particularis species bestialitatis aut Sodomie, ita Alex. *supra pag. 300. n. 24.*

9. Mollities siue pollutio grave est peccatum, quoties spontè procuratur, aut voluntas in eam plenè consentit. Pollutio involuntaria non est peccatum; nec opus honestum, unde sequitur, v. g. Confessionem rerum turpium relinquere oportet, nisi sit periculum consentiendi.

10. Defectus pleni iudicii & consensus in semi-experrecto pollutio non est mortalis. *Sotus, Toletus cum communi.* Dum ea provenire advertitur, pro securiori praxi docent optimi Authores, expedire tunc se munire signo crucis, & sine alio attactu Deum ferventer rogare, ut se ab omni in eam delectationem lapsu conservet. *Non enim, inquit S. Bernard. nocet sensus, ubi non est consensus,* ita Sanchez, Busen. Trull. &c.

11. Oscula & tactus verè libidinosi inter non conjugatos mortalia sunt peccata; non autem inter conjugatos, si absit periculum pollutionis.

12. Inter sponfos amplexus & oscula licita sunt in signum sinceri affectus & benevolentie; non autem tactus impudici, qui proximè ad copulam disponunt. *Sanct. Dian. p. 2. ar. 17. r. 6. &c.*

13. Quæ ab aliquo opprimitur, non tenetur ad defensionem suam illum lædere; at verò tenetur clamare & resistere quantum potest sine periculo vitæ aut famæ,

14. Si in cogitationibus venereis voluntas se habeat negativè, id est, non consentiat neque dissentiat moribus luxuriæ, probabile est non peccare mortaliter, nisi adsit periculum consensus aut pollutionis. *Sanchez* & 9. alij probati authores.

15. Probabile est simplicem delectationem, quæ fertur in personam conjugatam aut affinem, non habere malitiam distinctam ab ea, quæ fertur in solutam, aut non affinem, ideoque non est necessarium hanc circumstantiam in Confessione explicare. *Dionysius*, *Vasq.* & 7. alij quos illi citant.

16. Si oscula fiant ex urbanitate, & ex more patriæ, non sunt illicita, si non accedat pravus affectus. Viros Ecclesiasticos & maxime Religiosos decet illum Patriæ morem, quantum sine offensione fieri potest, meliori urbanitate declinare.

Quæres, An, & quomodo univèrsim censeatur aliquis peccare contra necessitatem indirectè, ponendo causam rei venereæ proximam, aut remotam?

Respondeo primo, Quando aliquis facturus rem necessariam, aut ex se licitam, prævidet inde secuturos motus venereos, aut etiam pollutionem, quam nullo modo vult, aut directè intendit, tunc non tenetur abstinere à tali actione, si non existimet, adesse se periculum ne consentiat in istam delectationem. Quia ad actionem illam aliundè necessariam, aut ex se licitam sequitur ille motus aut pollutio tantum per accidens; homini autem prosequenti suum jus non imputatur effectus per accidens, & præter intentionem secutus, alioqui sæpè deberet abstinere ab actionibus bonis & honestis. Hinc 1. colligitur, non obstante periculo talis effectus, licitum esse audire confessiones mulierum, etiam quando exponunt res lubricas & venereas. 2. Studere casibus qui circa tales versantur. 3. aspicere, & alloqui personas alterius sexus: 4. seipsum, aut alium medendi causâ, aut ex alia honesta ratione contingere. Si tamen aliquis expertus esset se ex simili occasione sæpius ulterius in expressum delectationis consensum moraliter prolapsus esse, teneretur à causa illa etiam ex se licita abstinere, ut docet *Navarrus hic cap. 10. Sanchez. Filliusius, Layman num. 16.* ubi notat, illos qui in actionibus utilibus, aut ex se honestis tales effectus experiuntur, facilius liberari, si animo obfirmato eos effectus contemnant, quam si nimio timore imaginationem moveant, & sic movendo magis ad cogitandum sollicitent.

Secundò, Si causa, ex qua talis motus aut pollutio sequitur, sit proxima, sive, ex natura sua ad venærem ordinata, ut est tactus, si

aspectus, lectio, aut locutio ex se luxuriola, quæ otiosè, & sine debita causa exercentur, mortale peccatum est ab illis non abstinere. Quia qui contentit in talem causam proximam, censetur mortaliter in effectum consentire. Si verò sit causa tantum remotè, & per accidens ad pollutionem concurrens, ut nimius potus, aut cibibus, aut equitatio, aut confabulatio, etsi absque causa & utilitate exercentur, motus, aut pollutio ex illis secuta censetur tantum venialis, dummodo ea non intendatur, & absit periculum consensus venerei. Quia effectus ille in talibus causis tantum remotè & imperfectè continentur, & potius proveniunt ex imbecillitate complexionis & naturæ, quàm ex intentione illius qui talem causam aut actionem ponit. Ita etiam docet Sanchez, Fillinius, Lessius, Diana alios citans *part. 5. tract. 13. resol. 4.* Itaque generatim ut sciatur, quando tales effectus censeantur esse intenti indirectè, sive in sua causa, aliqui breviter hanc Regulam statuunt: Si causa in genere luxuriæ sit peccatum mortale, pollutio nem ex ea secutam esse mortalem; Si causa sit venialis, illum effectum esse venialem. Si verò causa nullum sit peccatum, effectum quoque nullum fore peccatum, secluso semper periculo directi consensus in ipsam pollutionem, ex tali causa proveniente.

Ex decreto R. P. Claudii Aquavivæ Societas Jesu non admittit in delectatione rei venereæ deliberatè admissa pravitate materiae moraliter & practicè; physicè verò & speculativè loquendo eam negari vix posse ait Matth. Moya. *in select. quest. tract. 6. Miscell. disp. 2. de peccatis, quest. 2. art. 3.* Ratio est, quod delectatio venerea quantumvis minima voluntatis igne succensa, gravem spirituum commotionem frequenter excitet, eo quod ad generationis actum, ex medicorum sensu, cum affectu sæpè vehementissimo expetitur non una pars animæ per se, aut una post aliam; sed tota ejus hypostasis simul, ac subito commovetur, & versus venereas partes inclinatur aut rapitur: hinc levissima quæque libidinis incentiva per universas animæ partes ex se velut igneas, & in tales ignes maximè proclives citissimè diffunduntur, ut scilicet imaginatio venerea illico partibus venereis turgescientiam inferat; & vice versa humoris seminalis turgescientia imaginationem veneream concitet & delectationem; quæ deliberatè quæsita & admissa semper peccatum mortale est. Dari autem in re venerea pravitate materiae Physicæ & Speculativæ, quamvis negari possit difficilè; non facile tamen motus illi graves, levesne sint distinguuntur, ubi tota naturæ, veneri plerumque & speciei suæ propagationi inclinatæ systasis commovetur.

Remedia contra luxuriam, quæ decet Confessarium in promptu habere, breviter assignat *Peyrinus t. 1. q. 3. c. 2. aliique.*

1. Humilitas & oratio, ut agnoscentes nostram fragilitatem ad Dei auxilium recurramus. 2. Sobrietas in victu, & carnis mortificatio. 3. Custodia sensuum, & vitatio familiaritatis cum mulieribus. 4. Fuga otii. 5. Piorum librorum lectio. 6. Mortis & æternarum pœnarum viva meditatio. 7. Frequens Communio, & Confessio apud unum prudentem & stabilem Confessarium. 8. Occurrere tentatione cogitare Deum adesse præsentem, severum peccati vindicem, ac frequenter animo revolvere hanc sententiam: *Momentaneum est quod delectat, æternum quod cruciat.*

C A P U T VII.

De Præcepto VII. VIII. IX. Non furtum facies, &c.

De Furto, Rapina, &c.

Furtum est occulta rei alienæ ablatio, invito rationabiliter Domino? si fiat cum aperta violentia, dicitur rapina, quæ à furto specie distinguitur.

2. Furtum non est, in extrema vel gravissima necessitate propria vel aliena accipere ex re alterius, quantum hic & nunc necessarium est ad subveniendum necessitati; neque obligatio est postea restituendi. Idem docet de necessitate gravi. *Less. Malderus Diana.*

3. Quantitas requisita ad furtum mortale, æstimanda est ex prudentum judicio consideratâ pecuniæ raritate, & personâ furto læsâ. Non malè rem determinare videretur, qui statueret quantitatem censeri gravem, quæ æquaret stipendium diurnum honesti artificis; solent enim homines laborem illum, ejusque pretium pro re notabili æstimare. Ita etiam docuit hic *Lud. Scilders*, & duo alii mecum Lovanii eruditi Professores.

Laxior est *Sorus, Corona, Navarrus de furto, n. 3.* qui docent, mortale non esse lautas divitias possidenti auferre tres argenteos, respectu hominis quantumvis ditissimi, unum vel alterum aurum materiam gravem conficere censet *Bonacina aliique.*

4. Potest etiam in re modica aliquando grave peccatum admitti, si inde grave damnum eveniat; ut si quis sartori acum, quam unicam habet, suffureretur.

Quando domestici furta non admodum damnosa sine magna diffi-

difficultate restituere nequeunt, prudenter & licite aget Confessarius, si illis injungat, ut obsequiis extraordinariis damnum compensare studeant.

5. Uxor à viro, filius à patre, si quid non magni pretii accipiat, non furatur: si tamen notabile quiddam fuerit, omninò est restituendum.

6. Si quid contractu oneroso, ut emptione, à fure acceptum sit, sufficet id ei, aut cui ille voluerit restituere, etsi quidam Domino proprio id malint restituendum esse.

7. Qui pauca furatur per vices, ubi summam notabilem explevit, obligatur ad restitutionem; præsertim si res sic accepta non sit consumpta: hæc enim praxis utendi v. g. parvis ulnis, aut mensuris, esset graviter perniciosa commercio humano.

8. Sine furti crimine potest uxor succurrere necessitati sui patris, aut matris, aut prolis ex alio Matrimonio, etiam nolente marito, ex bonis propriis, aut communibus, dummodò post mortem viri, ea quæ largitur in sua portione computet. Quia illa jure naturæ tenetur eos alere, & maritus debet in hoc consentire, *NAVAR. Less. Diana p. 5. & 8. r. 34.* Quod aliqui ad uxoris fratres, & sorores probabiliter extendunt.

9. Non furatur etiam v. g. famulus, qui moderatè utitur tacitâ compensatione, si stipendium suum non possit aliter obtinere. Ut plures docent apud *Layman. Tolet. l. 5. cap. 15.* contra *Sanchez*, & paucos.

Quæres, An liceat clam, aut etiam per vim propriâ autoritate rem meam recuperare ab alio injustè detentam.

Respondeo cum distinctione: Si res tua in specie extet apud injustum detentorem, nec possis facile aliter recuperare, licitum esse non tantum clam auferre, sed etiam vim adhibere. Quia perinde agis ac si vim inferres furi volenti rem tuam rapere, aut raptam retinere, quod licitum esse admittit communis sententia.

Quod si res tua apud alium non extet in specie, sed tantum in debito, quo alius tibi adstrictus tenetur, quod non facile potes recuperare; tunc dico licitum non esse vi rem æquivalentem erigere, aut debitorem violentâ coactione ad debiti solutionem adigere: Quia debitum ut legitimè recuperetur exigit cognitionem causæ: cognitio verò causæ requirit officium judicis, nemo autem in sua causa judex esse potest.

De aliis injuriis & peccatis, quæ præcepto 8. 9. & 10. adversantur, ex sequentibus constare debet.

CAPUT VIII.

De Contractu in genere.

Contractus est consensus externus duorum, quo liberè & legitime utraque pars, vel saltem una alteri acceptanti, se obligat. In qua definitione, pleræque conditiones ad contractum requisitæ implicitè continentur.

1. Ex qua sequitur primò, non perfici contractum, aut obligationem, si alteri promisisti sic, ut solus ipse sis conscius: imò et si signum externum excesserit, si non acceptaverit alter, contractus nullus est, ac nulla proindè obligatio.

2. Qui ad contrahendum sunt inhabiles, aut quibus jus positivum resistit, nihil agunt contrahendo, v. g. pupilli, fatui &c.

3. Nihil item agitur, si materia contractus sit illicita, vel illegitima, uti est res aliena vendita à fure.

4. Eadem est ratio, si circa rei substantiam vis, dolus, error veltatus sit, quod accidit, v. g. ubi acetum veniit pro vino, vitrum pro gemma.

5. Si tamen, circa qualiratem tantum, aut circumstantiam ejusmodi accidentalem, error dolusvè intercesserit, non idcirco contractus continuo est invalidus: Poterit is nihilominus interdum ob injuriam rescindi.

6. Imò nec si ex metu gravi etiam injustè incusso celebretur contractus, idcirco invalidus dicendus erit, sive onerosus is fuerit sive gratuitus: est enim adhuc liber simpliciter, & voluntarius: licet à judice rescindi possit ex arbitrio illius, qui metum passus fuerit. *Sanch. Laym. Lugo. hic. d. 22.*

7. Excipitur jure positivo contractus Matrimonii, professio religiosa, & alia quæcunque vota, quæ tali metu extorta non obligant; item contractus dotis, qui in hoc contractum Matrimonii sequitur, promissio vel traditio in rebus Ecclesiæ, autoritas tutoris per metum extorta. *leg. 1. §. ult. ff. de Author. tutor.*

8. Illegitimè contrahunt, quibus bonorum suorum administratio non conceditur, ejusmodi sunt furiosi, prodigi, filii familias, uxores, Religiosi, Pupilli, minores. Excipe casus aliquos, quos habet *Less. l. 2. cap. 17. dist. 4.* & qui infra

occurrent.

CAPUT IX.

De Donatione & Promissione.

DONATIO alia est verbalis, per quam res donata non traditur, & parit tantum actionem personalem, in eum, qui donavit: Alia est donatio realis, in qua res donata etiam traditur, & statim transit in rem accipientis.

2. Donatio etiam adhibitâ scripturâ & testibus, potest ante acceptationem revocari. Ad donationem validam requiritur, ut absenti eam indicet ipse qui donat, nec satis est id fieri ab alio, sine ejus mandato: quod si is cui res donatur, præsens taceat, censetur acceptare. Quia in favorabilibus qui tacet consentire censetur.

3. Donatum pro absente acceptare potest Notarius, & pro causa pia homo quilibet.

4. Bonorum omnium donatio non semper est invalida, si donans præsens tantum bona intelligat, nec adjungat etiam futura; siquidem pietatis, aut dotis, aut mortis causâ donatio facta sit, aut si ea juramento aut morte firmetur. *v. Molin. d. 280.*

5. Qui certam summam donando excedere prohibetur, titulo tamen remunerationis, gratitudinis, elemosynæ donare poterit, etiam sic imminutâ portione legitimâ filiorum: ita *Navar. &c.*

6. Quod datum est per modum dispositionis ad aliquid, v. g. ad religionem, aliumve statum, retineri potest, etsi postea status ille non sequatur.

7. Rex potest revocare donationem tam suam, quam prædecessoris sui, si illa regnum enormiter lædat. *Barb. Lugo, Diana p. 8. 2. 67. 18 &c.*

8. Modus adjectus donationi turpis, vel impossibilis, censetur non adjectus. *Molina d. 208. col. 5.*

9. Donatio inter vivos, etsi res jam tradita sit, revocari potest in certis casibus, nisi illa fuerit remuneratoria, aut facta Ecclesiæ, aut Monasterio.

Primus casus est, si donatarius probetur esse enormiter ingratus, v. g. si donanti graves injurias inferat, aut inopiâ laborantem non sustentet, quod notandum est ingratissimis filiis, quibus parentes omnia donarunt. *Less. Sylv. Trull. Bonacina.*

2. Si donans cavuerit liberis, & postea ei proles nascatur: hæc enim conditio inest donationi, ex dispositione juris, uti notat *Diana, Sa, &c.*

3. Si donatio fuit talis ut filii omninò priventur legitima portione, possunt eam, etiam ipsi filii revocare. *Navar. Less Diana*

10. Simplicem promissionem rei notabilis, etiam si à promissario acceptatam, per se non obligare sub mortali docet *Cajet & quidam alii*. Probabilior tamen videtur contraria opinio, quam tenet *Maldor. Vasq. Fill. &c.* si quis veram promissionem seriò expresserit, & non solum propositum aliquid præstandi.

11. In foro tamen externo ut judicetur seria & valida promissio, ultra acceptationem requiritur ut exprimat causa propter quam facta fuerit promissio, ut tradit *Covar. Villa, Trull. l. 7. c. 16. d. 6.*

Plura de promissione & donatione colliguntur ex dictis supra de voto, & infra de testamento.

C A P U T X.

De commodata, deposito, mutuo.

Commodatum est contractus, quo res aliqua quoad solum usum, pro certo tempore, & gratuitò conceditur.

2. Depositedum est quod traditur custodiendum, ut integrum restituitur.

3. Mutuum ab utroque differt in eo, quod transferatur in alium dominium illius rei quæ mutuo datur, non item in illis quæ dantur per modum depositi vel commodati.

4. Ante tempus definitum commodator rem commodatam repetere non potest sine injustitia. Si tamen ex eo, quod re suâ careat, illi damnum impendat, potest eam ante tempus repetere, quamvis inde damnum æquè magnum impenderet commodatario. Quia (ut ait *Navar*) in commodatione hæc tacita involvitur conditio, nisi interea contingat rem esse necessariam commodanti.

5. Re deposita licitum est uti, quando depositarius bonâ fide existimat depositori id non displiciturû, alias absq; usu servari debet.

6. Si res commodata, vel deposita perierit, probabile est depositarium teneri tantum in casu quo dolus, aut culpa crassa dolo æquivalens intervenerit. *Less. Layman.*

Excipe tamen factores, molitores, aliosque artifices, quibus res traditur expolienda, uti etiam nautas & aurigas, qui ex levi culpa obligantur. Quia etiam in eorum commodum res alienæ illis traduntur. *Sylv. Less. &c.*

7. Si depositarius aut commodatarius dubitet, an commoda-

tum

tum, siue depositum perierit sua culpa, non tenetur, in foro saltem interno, ad restitutionem. Quia in dubio non præsumitur delictum, ita *Sanch. de Matr. l. 2. d. 14. num. 18. &c.*

8. Dolus tamen præsumitur in foro externo, nisi depositum casu sic periisse probetur, ut simul cum rebus depositarii seruari non potuerit, quod fieri potest, v. g. imminente naufragio aut incendio, quo casu depositarius non teneretur rem alienam præ sua servare.

9. Si quis depositum Domino repositi remiserit per hominem qui vulgò fidus audiebat, isque sibi retinuerit, vel perdidit, rem Domino periisse censet *Molina apud Escobar, &c.*

10. Mutuans ad damnum faciendum obligatur in conscientia, si de rei vitio mutuatarium non monuerit.

Item nisi par necessitas urgeat, rem mutuatam ante tempus repetere non potest.

11. Tenetur mutuatarius præstare casum fortuitum mutuo evenientem, cum penes eum rei dominium sit, & in eadem quantitate, & quantitate eam suo tempore reddere debeat.

Non licet in vero mutuo, ullum lucrum accipere, quia esset usura, ut cap. seq. magis patebit.

12. Mutuum distinguitur à pignore, hypotheca, & locato, quod in his dominium rei in alterum non transferatur cui ea op. pignoriatur, sed tantum usus? uti diximus de commendato & deposito, in mutuo autem cum usu dominium transfertur. *Bonac. d. 3. q. 3. p. 2. &c.*

C A P U T XI.

De Usura.

USura est lucrum ex mutuo: tale lucrum est quidlibet pretio æstimabile, quod supra summam capitalem præcisè ratione mutui exigitur. Hoc autem iniquum est, exigere lucrum pro re mutuata, quæ non est amplius tua, sed aliena; quia rei mutuatae dominium transfertur in eum, qui mutuam accepit.

2. Usura non est, si nihil ut pretium mutuans intendat, sed ex gratitudine tantum aliquid speret, & eâ intentione illi aliquid donetur, etsi illud ut finem principalem intendat. *Mol. To. 2. d. 305. C. Lugo d. 25. &c.*

3. Nec si des mutuam, ut te in alterius amicitiam insinues, usura erit; imò nec si indè speres aliquod officium: quia amicitia pretio non æstimatur.

4. Usurarium tamen est & illicitum pactum de officio aliquo obtinendo à mutuuario, vel de ejus opera pro re impendenda: ita communiter Doctores cum *Molin. Less. Salas. C. Lugo.*

5. Usura non est poscere aliquid ratione difficultatum vel expensarum, quæ erunt, vel rimentur in recuperanda sorte quæ mutuò datur: item ratione periculi in eadem recuperanda. Quia pretio æstimari potest quod quis se in talem difficultatem periculumve conjiciat.

6. Nec est usura pacisci & accipere aliquid ratione emergentis damni, cujus mutuum verè causa sit, aut cessantis lucri, vel cessaturi, modò de hoc ipso mutuuario præmoneatur: ut si cum pecunia tua quam alteri mutuaris, poteras & volebas negociando quæstum facere.

7. Usura est, mutuare frumentum vetus cum obligatione ut restituatur novum certo tempore, siquidem qui dat mutuum, sciat novum fore melius, & majoris pretii. *Sylv. Navar. Trull. disp. 15. num. 11.*

8. Ex sententia communi usura est, si mutuum des ut postea ex debito civili obligetur mutuarius, tibi mutuari vicissim, aut vendere, aut merces apud te emere, aut operas suas tibi locare. Eiusmodi enim obligatio pretio æstimabilis est, quæ mutuarium privat potestate emendi alibi &c. *Lessius l. 1. c. 20. d. 8. C. Lugo. Layman. l. 3. tr. 4. cap. 16. num. 3.*

Item si frumentum quod alibi habes, mutuum des, cum obligatione, ut reddatur vel hic vel alibi, ubi plus valet, cum sumptu vel labore majori. Nisi fortè alius titulus æquivalens accedat, lucri cessantis, periculi, &c.

9. Si mutuo des, v. g. decem modios tritici, & interim per accidens crescat pretium, potes eandem mensuram repetere. Quia sic non petitur frumentum mutuum propter ejus pretium, sed propter ipsam substantiam frumenti, cui eadem mensura est æqualis *Layman Bonac.* Aliud est de moneta, dum ejus valor accrevit, quia in ea æqualitas valoris non substantiæ spectatur. *Laym Bonac &c.*

Præter obligationem restitutionis, usurarius est obnoxius poenæ à jure constitutis *cap. quanquam de usu in 6.* ut si sit publicus sive notorius, non debeat admitti ad communionem altaris, aut absolvi, donec usuras actu restituat, vel cautionem pro iis præbeat, neque sepeliri in loco sacro, & qui sepelit ipso facto est excommunicatus. *Bonac. Lessius, Trull. Laym. &c.*

CAPUT XII.

De Emptione, & Venditione.

EMptio, est contractus, quo pretium pro merce solvitur: venditio, quo pretium pro merce accipitur. Uterque contractus mercis traditione completur, & utriusque iustitia in æquali valore mercis & pretii consistit.

2. Etsi contingat venditorem necessitate ductum res suas vilius vendere, emptio tamen erit iusta. Quia à nullo deceptus est venditor, & venditio illa manet libera. *Cajet. Bonac. &c.*

3. Emptor potest emere minoris ex eo quod multa simul emat. Quia tum venditorem expeditum facit ad alia coemenda, & liberat eum curis res illas servandi & vendendi.

4. Venditor communiter vendere debet eo pretio, quod vel à lege, vel à Magistratu constitutum est, & si nullum sit statutum, illud æquum censetur, quod à communi hominum æstimatione imponitur. Non consistit tamen illud pretium in indivisibili, sed dividitur in medium, infimum, & summum, sive in piium, moderatum, & rigorosum, ita, ut venditio iusta sit intra hanc latitudinem, ut videlicet modò infimo, modò summo pretio merces possint divendi.

5. Debet in æqualitate mercis cum pretio computari labor, impensa, industria adhibita in merce comparanda, conservanda &c. Unde ex hac ratione excusari possunt, qui res minutas, ut fœnum, aut avenam in hospitibus carius vendunt, quam passim alii in quantitate majori.

6. Illud genus monopolii injustum est, quo mercatores aliqui inter se propriâ auctoritate conveniunt, ut coemendo merces certi generis, v. g. frumentum, salem, vinum, illas pro suo arbitratu carius divendant, dum ipsi efficiunt ut vix alibi inveniri possint.

7. Venditor debet emptorem præmonere de notabili vitio rei, quod ei obesse potest, v. g. de ovibus sit sint morbidæ, de domo si sit ruinosa, de equo si sit furiosus, de panno si sit adulteratus: alioqui ad resarciendam fraudem & damnum secutum obligabitur.

8. Si occultè noveris debitorem tuum non esse solvendo, injustum videtur pretio ordinario debitum illud vendere iis, qui id nesciunt: tam quia dolus est, quàm quia non revelatur maximum vitium debito intrinsicum, quod est impotentia solvendi.

9. Licet

9. Licet rem vendere pretio currente, & nihil dicere emptori, etsi venditor sciat pretium mercis mox esse minuendum. Quia pretium currens, simpliciter adhuc justum est. Seclusis tamen mendaciis, dolo, fraudibus, quibus emptorem ad emendum alligere nequaquam licet. *Bonac. q. 2. p. 5. nu. 12. cum Azor. Fill. Lessio &c.*

10. Si duobus in solidum res sit vendita, dominium acquiritur is, cui tradita est, modo pretium solverit: si verò neutri tradita sit, debetur ei qui prius tempore emit, alteri verò relinquitur actio in venditorem. Dominium tamen, ante traditionem, Ecclesiis, aliisque piis locis acquiritur. *Less. C. Lugo &c.*

11. Si res empta pereat ante traditionem, & sit in individuo determinata, v. g. hæc domus, hoc dolium vini, hic modius frumenti, illa perit emptori, nisi venditoris culpa perierit, aut aliter expressè conventum fuerit: si autem empta fuerit res indeterminata, periculum spectat ad venditorem. Ita *C. Lugo, Less. Bonac. Layman. lib. 3. tract. 4. cap. 17.*

12. Si post traditionem res vendita pereat, aut fiat deterior, cedit in damnum emptoris, etsi necdum persolutum sit pretium: quia res quælibet Domino suo perit, *Layman, Bonac. &c.*

13. Usura est, minoris emere credita certâ anticipatâ solutione: secluso lucro cessante & damno emergente. Sic enim implicite mutuatur pecuniam minorem pro exigenda majori, *Molin. Less. Fill. Tol. Bon. d. 3. q. 3. p. 10.* Aliud est, si credita sint incerta, litigiosa, aut cum difficultate exigenda: tunc enim jure coemuntur minoris pro ratione incertitudinis ac difficultatis ab emente sustinendæ in re obtinenda, ita *Bon. Trull &c.*

14. Regula universalis dignoscendi, an in aliis contractibus, in quibus est rerum quæ permutantur inæqualitas, interveniat aliqua injustitia, plerumque erit, animadvertere, an insuper ex una parte accedat lucrum cessans, damnum emergens, aut periculum sortis, nam ex horum titulorum justâ consideratione, aliquid ultra sortem accipi potest. Uti susius deducit *Molina, Less. Layman.* alique Theologi & Juristæ. Varia insuper pro contractibus privatis, singulorum locorum propriis juri bus constituta sunt, quæ nequeunt ad certa principia reduci, & ad Judicem potius, quam ad Confessarium pertinent.

Quæstio in praxi singularis est: An vendentes licite possint vino aquam miscere, aut optimo tritico grana viliora, si per hoc vinum aut triticum non reddatur deterius, quam id quod passim pro eodem pretio ab aliis venditur?

Respon-

Respondet id non esse illicitum, si mixtio illa cum cautela, & sine immodico excessu adhibeatur, uti plures docent cum Lessio de Inst. lib. 2. c. 21. dub. 11. Bonac. tom. 2. disp. 3. de contract. q. 2. pun. 6. num. 17. Diana part. 1. tr. 8. res. 51. Contra Rebellium. Busenb. Laym. tom. 1. sect. 5. de just. tract. 4. cap. 17. §. 2. Mendo in statera disserz. 6. q. 4.

Probatur nostra responsio, Quia in causa nullum damnum aut injuria infertur emptori: non enim tenetur venditor illi tradere merces majoris perfectionis quàm sint illæ, quæ pro eodem pretio ab aliis passim venduntur, & quæ eandem utilitatem habent ad usus humanos, uti hic fieri supponimus. Ergo venditor per hanc commixtionem non delinquit contra justitiam, neque ad restitutionem obligari debet. Idque confirmatur ex eo, quod plures Authores probati tradant, licitum esse venditori imminuere rei mensuram, quando aliâ ratione obtinere nequit legitimum ejus pretium, cum per hoc nullam inferat injuriam emptori, cui tradit merces pretio accepto æquivalentes.

Dixi in responsione, si cautela sine immodico excessu adhibeatur: Quia propter excessus periculum hæc praxis, quamvis in se legitima, prudentibus tantum & timoratis indulgeri debet, ne alias homines laxioris conscientiæ facilè sibi persuadeant, suarum mercium præstantiam cæteras longè antecellere, atque ita vinum larga manu lymphatum, largiori conscientia, pro communi melioris vini pretio dividant.

De Simoniaca Emptione aut Venditione.

Simoniam est studiosam voluntatem emendi, aut vendendi aliquid spirituale, aut spirituali annexum, pro pretio temporali. Nomen accepit à Simone Mago, qui Actorum 8. hoc crimen admisit.

1. Requiritur ad Simoniam ut sit deliberata voluntas emendi aut vendendi, sive contractus onerosus, aut pactio tacita, vel expressa, & obligatio ex ea resultans. Non sufficit enim aliqua naturalis obligatio v.g. ingratitude, quando quis sperat, vel tantum intendit aliquam remunerationem, si nulla intercedat obligatio, qualis solet esse in contractu oneroso. Per pretium temporale, intelligitur etiam id quod pretio æquivalet, ut est obsequium, patrocinium, famulatus &c.

2. Nomine rei spiritualis, non tantum importatur res formaliter supernaturalis, & ad salutem nostram per se ordinata, ut est gratia aut dona Dei interna, sed etiam res quæ causat gratiam, aut donum aliquod supernaturale, ut sunt Sacramenta, concio, preces,

preces, aut alia Sacramentalia: item effectus & usus potestatis supernaturalis, ut est consecratio, absolutio, benedictio, dispensatio, excommunicatio, electio ad beneficium, presentatio, confirmatio, collatio, & alii actus ad jurisdictionem Ecclesiasticam pertinentes, qui omnes sine peccato Simoniae emi aut vendi non possunt.

3. Denique ad Simoniam sufficit quod ematur aut vendatur aliquid *rei spirituali annexum*, ut sunt redditus beneficiorum, qui propter officium spirituale conceduntur.

Malitia igitur Simoniae consistit in eo quod res sacra sive spiritualis irreverenter tractetur, dum instar rei temporalis pretio commutatur, ac si hæc esset illi æquiparanda.

Hoc peccatum est mortale ex genere suo, nec veniale fieri potest ex materia levitate: quia nullum donum gratiae, licet parvum, potest vendi sine gravi irreverentia, tum ipsius doni, tum etiam Dei, qui singulari & supernaturali modo illius doni auctoritas existit. Potest tamen esse peccatum veniale ob actus indeliberationem, & imperfectam cognitionem malitiae. Ita Sanchez Tom. 3. de Rel. lib. 4. c. 36. Less hic c. 35. d. 1. Azor, Layman, aliique.

Simoniam alia est *juris divini*, quæ nempe est prohibita propter malitiam suam v. g. hostiam consecratam vendere. Alia est *juris humani*, quæ est mala tantum propter prohibitionem. Hoc modo ab Ecclesia prohibetur, ideoque simoniam juris humani contrahit, primò, venditio beneficiorum, etiam secundum id quod in ipsis temporale est, scilicet quoad jus percipiendi fructus. 2. Venditio officiorum extrinsecè tantum ordinatorum ad res sacras, v. g. sacristæ, advocati Ecclesiæ, aut thesaurarii. 3. Oblatio pecuniæ cum obligatione alicui facta, ut suadeat alteri sibi conferre beneficium. 4. Contractum inire de resignando beneficio, vel solvenda pensione, si aliter beneficium tibi impetret. 5. Absque auctoritate superioris permutatio, & resignatio beneficiorum: vel etiam reservatio personis ex beneficio resignato: hæc tamen possunt licitè fieri accedente facultate superioris, qui jus illud constituit. 6. Acceptio muneris, etiam sponte oblato, pro examine ad Parochiam, ex Trident. sess. 24. c. 18. pro collatione ordinum, pro tonsura, vel literis dimissoriis, Trident. sess. 21, cap. 1. excipitur tamen decima pars aurei pro Notario, si salarium non habeat, & consuetudo id permittat. 7. Exactio pecuniæ pro admissione ad religionem, quamvis non detur pro statu religioso, qui cum sit spiritualis, jure divino vendi non potest, sed pro onere sustentationis istius personæ, nisi forte excuset monasterii tenuitas, vel

consuetudo contraria: ita *Layman, Lessius, Bonacina, d. 1. q. 1. Act. 3. p. 1. 12. c. 14.* Idem est si pro Concione aut Missa pretium accipiatur, nisi ratione laboris extrinseci, aut alterius incommodi pretio æstimabilis, ut docet supra *Layman, Bonacina, ali- que.*

Item Simonia est, dare vel accipere pretium pro absolutione à peccatis, aut censuris, pro dispensatione in voto, juramento, impedimento matrimonii, irregularitate; cum hæc sit jurisdictio spiritualis. Quamvis possit in his aliquid exigi per modum mulctæ ad causam piam applicandæ, ut in quibusdam casibus fieri solet.

Non est autem Simonia, dare aliquid ad redimendam iniquam vexam, v. g. neganti Sacramenta in necessitate; aut impediendi legitimam beneficii possessionem, *Suarez, Lessius, Laym.* vel inique impediendi electionem, vel possessionem ad quod jus in re jam obtinetur; quod si tale jus nondum habes, etsi possis redimere vexam ab eo, qui tantum potest obesse, non tamen ab eo, qui & prodesse, & obesse potest. Quia in primo casu non datur tamquam pretium æquivalens rei spirituali, sed ut alter ad officium ritè præstandum inducatur.

Neque Simonia est dare stipendium ad sustentationem Clerici etiam divitis, pro missis, aut concionibus; aut de eo pactum ini- re: Quia non datur tamquam pretium spiritualis officii, sed per- sonæ in alterius gratiam occupatæ, quod illi ex justitia debetur. *Suar. Laym. lib. 4. tract. 20.*

Non est Simonia saltem juris divini, quamvis possit esse quan- doque juris humani, spirituale cum spirituali permutare, v. g. beneficium pro beneficio, reliquias cum reliquiis; vel dare tem- porale pro temporali: ut si calicem, vel agnos Dei præcise ratio- næ materiæ vendas; vel dare temporale pro spirituali per modum doni gratuiti, etsi adsit spes vel intentio alium excitandi ad remunerationem doni spiritualis, vel contra. Quia titulus gratitudi- nis non respicit pretium, sed beneficium; nec solvit aliquod ex justitia debitum, modò ultra hos limites non rapiat habendi dira cupido.

Varia sunt pœnæ Simoniacis constitutæ, quarum hic aliquas recenseo.

Primò, ob Simoniacam collationem, & susceptionem Sacro- rum Ordinum, etiam primæ tonsuræ, incurritur excommunicatio, & suspensio Papalis ab exercitio ordinum susceptorum.

Secundò, ob Simoniam realem in beneficio Ecclesiastico, incur-

incurritur 1. excommunicatio Papalis. 2. irrita est electio, præsentatio, cōfirmatio, & institutio; unde talis nō facit fructus suos. Et hoc ita se habet, licet aliquis à tertia persona tali modo proviſus vitium illud ignoraverit; nisi tamen, dum rescivit, contradixerit, vel nisi à tertio data fuerit pecunia per fraudem, ut redderetur inhabilis, vel nisi bonâ fide possederit beneficium per triennium. Ita *Layman tract. 10. cap. ultimo*, *Lessius lib. 2. cap. 35. d. 31. Bonacina d. 1. q. 7. p. 2. num. 20. 3.* efficitur inhabilis ad idem beneficium, etiam per dispensationem Episcopi obtinendum: quamvis aliis beneficiis jure ipso non privatur, nec ad nova obtinenda, ante sententiam Judicis, redditur inhabilis.

Quoad pretium Simoniacè acceptum pro beneficio, aut alia re spirituali, si non est secura rei collatio, jure naturæ restituendum est illi à quo est acceptum. Si verò secuta est collatio, & Simonia utrimque completa, probabilius est restitutionem faciendam esse Ecclesiæ & non illi qui pretium contulit, quia Ecclesia hac ratione tam dantem quam accipientem punire intendit.

Quæres primò, Quid dicendum de casu subtili, quo certo contra collatorem v. g. Episcopum pro mille florenis, quod beneficium non sit mihi, sed alteri collaturus, ut nempe mihi conferrando, collator mille florenos ex sponsione lucretur. Respondet, illam sponſionem esse Simoniam palliatam, & illicitam; non enim tam est sponſio, quam tacita emptio beneficii.

Quæres secundò, Quid si quis procedat per contractum innominatum hoc modo: Conferam tuo nepoti hoc beneficium, si tu simile conferas meo nepoti, cognato, vel amico. Respondet, collationem illam esse Simoniacam, si de re præstanda non simplex insinuatio sed verum pactum intercedat, quod ex *cap. finali de pactis*, satis colligi potest.

Quæres tertio, Quid judicandum de eo qui pecuniam præbet alicui tertio ut intercedat apud alterum, ut hic intercedat apud Collatorem beneficii, ut conferatur illi qui dictam pecuniam præbuit?

Respondet, illum casum apud aliquos Authores ut licitum admitti: Quia, inquiunt, pretium illud datur pro re merè temporali, nempe pro gratia sive intercessione amici apud collatorem: hanc sententiam ut probabilem habet *Vasquez & Sanchez in Opusculor. tom. 1. lib. 2. cap. 3.* & aliqui Recentiores apud *Dianam part. 4. tract. 4. resol. 151.* & iterum *part. 10. tract. 15 resol. 5.* Sed ipse *Vasquez & Sanchez* censet contrariam sententiam esse probabiliorē; quod omninò verum judico tam ab authoritate, quam

quàm à ratione: quia illud pretium saltem mediatè pro ipso beneficio conferri videtur: hac via facile foret passim palliare Simoniam in oculis hominum, sed prava animi intentio fugere non potest oculos Dei, ut etiam rectè hic notat *Stephanus* & *S. Paulus* pag. 422.

Quæres quartò, An liceat absque Simonia pro beneficio aut alia re spirituali accipere aliquid temporale titulo gratitudinis, sic ut de illo ex gratitudine præstando pactum intercedat? Licitum id esse, videtur admittere *Diana* citans *Valentiam*, quia non est pactum inducens obligationem justitiæ. Verùm etiã non inducat obligationem justitiæ, adfert tamen novam obligationem, & pretio æstimabilem, supra simplicem gratitudinem, quæ per se libera est, nec obligat determinatè ad hoc vel illud donum conferendum, quod tamen fit ex vi istius contractus, qui proinde onerosus censei potest.

CAPUT XIII.

De Testamento.

Testamentum est justæ voluntatis dispositio de rebus post mortem præstandis, cum hæredis institutione. Et per hoc ultimum, differt testamentum à *Legato*, sive fideicommissio particulari, quod tantum est donatio particularis alicui à defuncto relicta. *Codicillus* autem est quasi imperfectum testamentum, sine hæredis institutione, ad constituenda legata, vel ad aliquid in testamento explicandum, mutandum, addendum, vel demendum. De quibus *Laym. l. 3. c. 5. c. 1. Bonac. Tanner. aliique.*

2. Ad testamentum solemne sive clausum, requiruntur à jure variae solemnitates: nempe ut testator illud suam vel alicujus manu scriptum offerat septem testibus idoneis, non defectuosis, non cæcis, surdis, mutis, nec furiosis, & prodigis, infamibus, religiosis, cognatis, qui in testatoris potestate sunt; (quibus adde ipsam hæredem, & qui in ejus potestate sunt,) sed masculis, puberibus, liberis, ad id rogatis, & vocatis, coram profitendo id esse suum testamentum: tum si possit manu suam subscribit, alioquin id præstat octavus pro eo testis: dein omnes & singuli septem testes eodem tempore subscribunt, si possint, per se ipsos: priorumque, vel alieno, aut communi omnes sigillo consignant. *Laym. Bonac. d. 3. q. 17. p. 1. &c.*

3. Si testamentum careat debita solemnitate, & dubitetur an testator intenderit conficere testamentum *clausum*, an verò apertum, habebit saltem vim testamenti *nuncupativi*, quod tantum requirit ut septem prædicti testes coram audiant & intelligant testatoris voluntatem etiam sola voce expressam. Quia præsumitur testatorem hoc saltem voluisse potius quam actum suum esse irritum. *Sanch. Lugo, &c.* Consultum est in conficiendo testamento etiam adhibere Notarium, qui particularium locorum jura nosse solet, ut valori testamenti in foro externo tutius consulatur.

4. Notat quoque *Diana p. 6. tr. 5. Resol. 30.* invaluisse consuetudinem, ut minor numerus testium quam septem sufficiat ad valorem. Certè hominibus rusticis, quinque testes sufficere, si difficulter plures habentur, absque subscriptione, si non sint litterati, tradit *Layman & Bonac.*

Item tempore pestis necesse non est testes simul congregari sed tantum ut singuli seorsim adhibeantur: imo absolutè loquendo tunc duos vel tres sufficere ex jure gentium docet *Diana p. 7. tr. 6. cum Sa, Laym &c.* Neque minus militibus, dum in castris sunt, concedunt jura privilegium.

5. Si testamentum factum sit ad *pias causas*, etiam in foro externo juris solennitates non requiruntur: sed tantum quæ jure gentium sufficiunt, nempe duo testes, inter quos femina esse potest. *Covarr. & alii 12.* Item Parochus, aut Confessarius etiam si legata essent pro Ecclesia propria, *Lessius, Card. Lugo &c.* Et quamvis morte interveniente contingeret testamentum non esse absolutum, validum tamen est quoad legata pia. *Diana &c.* In foro autem conscientie etiam sine ullo teste sufficit scriptura, nutus, vel aliud signum, quo voluntas Testatoris sufficienter indicatur. *Molina, E. Lugo, Diana.*

6. Si autem testamentum factum fuerit ad causas *non pias*, & careat solennitatibus à jure requisitis, probabilius est illud saltem in foro conscientie esse omninò validum: adeoque licitè retineri quod ex tali testamento possidetur. Quia illæ solennitates tantum requiruntur in foro externo ad fidem in judicio faciendam, & excludendam omnem deceptionem, Ita *Lessius de jur. l. 2. c. 19. d. 3. Barbosa. Wiggers p. 9. tr. 7. resol. 49. contra Molina. Dian. &c.*

Hinc hæres ab intestato non videtur excusari in foro conscientie à persolvendis legatis in testamento non solenni relictis, si factis ipsi constat de voluntate Testatoris. De qua si dubius sit, tene-

tur cum aliis pro ratione dubii componere. Quia in hoc dubio neutri parti faver possessio.

7. Testari non potest Religiosus professus, nec filius familias de bonis adventitiis sine patris consensu, nisi tamen sit Clericus, etiam primæ tonsuræ: nec cæcus sine testibus, nec pupillus, nisi sit doli capax & juramento confirmaverit. Nec in bello justo captus, nec obses apud infideles. Nec manifestus usurarius, nisi præstita cautione: valebunt tamen hujus legata ad pias causas si pœnitens obierit. Nec uxor nisi ad pias causas; sicubi legitime statutum sit, ut non possit testari sine consensu mariti, ut refert *Sa, & plures alii.*

8. Patris testamentum inter liberos ab eo solo scriptum, aut subscriptum validum est, etiam ad pia legata, *Sa, Diana, &c.*

9. Potest Pater ob justam causam inæqualiter filiis bona relinquere, ubi non obstat lex particularis; sed non potest legitima portione privare

10. Et si spurium à testamento excludat jus civile, ex jure tamen Canonico potest illi Pater alimenta relinquere, & filia dote si eam indigeat.

11. In dubio testamenti judicandum est testatorem id voluisse, quod si adesset dicturus crederetur.

12. Qui juravit non revocare testamentum, si revocet, certum est valide revocare, imò à perjurio si causa subsit, probabiliter excusatur, *Sa, &c.*

13. Conditio hæc testamento appposito, si filia non nupsit, in ea quæ nunquam nupsit; item si non intrabit Religionem, pro non apposita habetur.

14. Testator nullo jure positivo prohibetur, ommissis consanguineis collateralibus, v. g. fratre, quemvis extraneum heredem constituere. *Bonac. & alii s. apud Dian. p. 1. r. 8. resp. 33.*

15. Professio religiosa testamentum prius factum non irritat, cum tunc fuerit sui juris, ut Theologi passim admittunt.

16. Executor testamenti potest esse, qui excedit annum 17. ætatis, unus vel plures, mas vel femina, Clericus, aut Religiosus, sed cum licentia sui Prælati, & quidem Generalis, si sit Societatis: sed Franciscanis id omninò jure prohibitum. Si tamen hoc executores agere contingat, acta non erunt invalida, sed tantum illicita, *Laym. Bonac. Dian. p. 8. r. 8. r. 9.*

17. Si à Testatore nullus nominetur Executor testamenti, executio ad heredem pertinebit, etiam ad pia legata: potest tamen *hæc* casu Episcopus eam ad se pertrahere jure communi, *Laym. &c.*

18. Quando voluntas Testatoris honestè impleri potest, non possunt legata ad pias causas commutari etiam in opus manifestè melius: nisi ex dispensatione Pontificis, & iusta de causa: *Vasquez* id etiam Episcopo concedit. Communis opinio Doctorum admittit ad Episcopum, hæredem, & executores pertinere per epikiam interpretari, non esse à defuncti voluntate alienum, si aliqua mutatio fiat: v. g. si pecuniam reliquerit ad calices emendandos pro Ecclesia, quæ calicibus non eget, poterunt eam applicare ad computandas casulas, aut alia ornamenta, quæ magis ad Templi usum conducunt. *Vasq. Molin. Barbosa, &c.*

19. Si executores intra annum suâ culpâ negligunt exequi testamentum, jus executionis ad Episcopum devolvitur. *Molin. Diana & 8. alii.*

20. Imò in legatis püs tenentur ad executionem intra sex menses, idque etiam si nondum inita sit hæreditas. *Molin. Vasq. Diana & 8. t. 6. resol. 25.*

21. Si bona defuncti non sufficiant ad legata omnia persolvenda, distribuenda sunt omnibus pro singulorum rata æqualitate, quia eo in casu jus ad solutionem est in omnibus æquale, *Diana Sylv. Sanch. Bonacina.*

Formula autem Testamenti talis esse solet. In nomine Dei omnipotentis Amen. Ego N. N. nunc liberè, & integris sensibus commendo Corpus terræ sanctæ, & animam meam Deo Creatori, sub protectione B. Virginis &c. Hæredem meum constituo N. N. exprimendo bona relinquenda, debita solvenda, legata pia, aut alia pro particularibus personis, prout cupit de rebus suis disponere. Postea nominat Executores sui testamenti, & exprimit obligationes, si quas illis imponit. Postremò annotat locum, diem, & annum; & infra Nomen suum, ac Sigillum apponit, Subscribunt etiam testes simul.

Et quoniam in quibusdam varia sunt aliquando variorum locorum jura, expedit in conficiendo testamento Notarium loci publicum adhibere, aut alium peritum & fidelem, ut in singulis securius procedatur.

C A P U T XIV.

De Restitutione.

§. I. *Quinam teneantur ad restitutionem.*

Restitutio, est actus justitiæ quo reparatur damnum per injuriam alteri illatum. Injuria autem est læsio juris alieni in re quam

quam possidet, vel ad quam possidendam jus habeat. Hinc si læsio fit contra solam charitatem aut aliam virtutem, non est sufficiens fundamentum restitutionis. Injuria hæc aliquando est materialis, quando quis bona fide causa fuit damni illati: aliquando formalis, quando mala fide, id est, sciens, vel scire negligens alteri damnum intulit.

2. Non solus ille qui proximè damnificat ad restitutionem obligatur, sed etiam illi, qui ad damnum alteri inferendum cooperantur. De his ut Confessarius promptè possit judicare, sequenti versu aptè comprehenduntur.

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus,

Participans, mutus, non obstant, non manifestans.

3. *Iussio* indicat eum, qui jubet vel mandat damnum inferri, ad illius restitutionem teneri, siue mandet expressè siue tacitè tantum, v. g. quando famulus ex verbo vel signo colligit gratum fore suo Domino si damnum inferat, Dominus ad restitutionem obligatur.

Non obligatur tamen qui absque ullo mandato ratum habet opus suo nomine factum. Quia rati habitio præsens non est causa damni jam præteriti.

Neque mandans qui ante executionem mandatum suum revocavit, si id mandatario tempestivè innotuit. Quia tunc damnum non est illatum ex vi mandati, utpotè retractati. *Molin. Fil. Less. l. 2. c. 13.*

4. *Consilii* nomine intelligitur is qui suadendo, rogando, aut hortando causa efficax fuit damni illati, ac proinde in defectum exequentis ad restitutionem obligatur. Illi autem, qui prævum ejus consilium secutus fuit, consulens ad nihil tenetur, nisi dolosè ignorantem suadendo circumvenerit, juxta reg. 62. in 6.

Nullus ex consilio, nisi fraudulentum sit, obligatur.

Si consulens ante rei executionem consilium suum seriò revocaverit, & conatus fuerit factum impedire, probabile est excusari à damni illati restitutione: quia tunc damnificans præsumitur potius propriam malitiam quam alieno consilio moveri, uti videre est apud *Bonac. Sa, Tanner. Dian. Tract. 2. Miscel. resol. 18. & tract. 5. resol. 83.* Quamvis plures sint, qui contrarium teneant, præsertim quando eum cui damnum parabatur, non monuit, ut sibi præcaveret.

5. *Consentiens, fautor, receptor*, siue *recursum* præbens, si cooperando efficax causa damni extiterit, illud pro sua parte resarcire tenetur. Talis est v. g. qui suo calculo vel suffragio verè causa fuit ut eligeretur indignus, vel ut aliquis dignus jure aut

spe suâ excidat: item qui sciens furem recipit & fovet, vel res fur-
tivas coëmit. De his enim l. 3. dicitur, *receptatores non minus de-*
linquunt quam aggressores.

6. *Palpo* dicitur, qui laudando, & adulando, vel etiam ignaviam
exprobrando, aliquem animat ad damnum inferendum, qui ad
restitutionem tenetur, si efficaciter ad damnum cooperatus est.

7. *Participans* est, qui partem prædæ recipit, aut cooperatur
v. g. agendo pro fure excubias, advehens instrumenta quibus res
aliena auferatur. Excusantur tamen illi, si metu gravioris mali
adacti ponunt istiusmodi causam ex se indifferentem, v. g. scalam
fenestræ admoveant, ex qua per accidens alterius damnum con-
sequitur. Quia non sunt causa moralis talis damni, juxta princi-
pium 15. quod supra tract. 1. tradidimus.

8. Qui concurrunt ad damnum *privativè*, ut *mutus* sive silens,
non obstant, *non manifestans*, tenentur ad restitutionem, quando
ratione pacti, aut officii ex justitia damnum impedire debent, ut
docet S. Thom. 2. 2. q. 62. a. 7. Tales sunt Principes, aut Magi-
stratus, qui possunt, & negligunt impedire latrones, milites, aut
alios grassatores, qui subditis damna inferunt. Item tutores &
administratores bonorum, non impediens damna pupillorum,
aut aliorum quorum curam susceperunt. Denique famuli, qui
negligunt arcere furem extraneum Domini sui horreum, domum
aut cubiculum ingredientem.

9. Prædicti omnes non obligantur ad restitutionem, si non
sit moraliter certum eorum mandatum, consilium, aut coopera-
tionem in damnum efficaciter influxisse, sic ut sine illis non fuisset
illatum. Quia in materia justitiæ vel maxime melior est con-
ditio possidentis, uti ostendimus p. 1 princ. 3. & ita docet Bonac.
Tanner. Diana, Lessius de just. c. 14. d. 4.

10. Probabile est Parochum aut alium Confessarium, qui ex ne-
gligentia vel ignorantia, cum debuit, omisit pœnitentem de
restitutione facienda monere, non obligari in pœnitentis de-
fectum ad restitutionem faciendam. Quamvis enim non admo-
nendo graviter peccaverit contra officium Confessarii non in-
struendo pœnitentem, non tamen contra justitiam & jus alicujus
terti: nisi tamen ex malitia restitutionem positivè dissuaderet,
aut impediret. Ita Bonacina Less. Laym. l. 3. tr. 4. c. 7. contra Navar.
Angel. &c.

11. Si plures concurrant ad damnum sine mutuo consensu, sed
quisque seorsim, non plus tenentur singuli restituere, quam sit
damnum quod per se intulerunt. Si autem cum mutuo consensu
& aux-

& auxilio id fecerunt, singuli tenentur in solidum totum damnum resarcire. Quia singuli sunt causa totius damni, quod non fuisset illatum nisi ex confidentia in mutuo auxilio. *Vasquez, Molina. Fil. Bonac. hic d. 1 q. 2. p. 11.*

12. Quando actio injuriosa fuit *lucrativa*, primo loco tenetur rem ablatam restituere is apud quem existat, aut qui mala fide rem absumpsit: illo autem non restituente, reliqui qui adiuverunt obligantur. Quando autem actio non fuit *lucrativa*, uti fit in mutilatione, incendio, detractione, tunc primò obnoxius est restitutioni, qui fuit causa primaria damni, uti mandans, vel executor. Quod si illi non velint, vel non possint restituere, tenentur reliqui cooperatores. *Cajet Laym Bonac Navarra. c. 17. &c.*

13. Quando damnum passus, causâ principali condonavit, liberantur etiam minus principales, non contra, uti cum aliis docet *Laym. l. 3 r. 2.*

14. Qui alium impedivit ab aliqua re obtinenda, quæ non erat illi debita ex justitia, v. g. ab officio vel beneficio, absque vi vel fraude, non tenetur ad restitutionem, quamvis si ex odio fecerit, graviter peccaverit. *Vasquez, Sa, Bonac. &c.*

15. Si autem id fecerit per vim, fraudem, calumniam, mendacium, tenetur compensare damnum juxta spem & probabilitatem quam alter habuit illud bonum obtinendi, secundum judicium & arbitrium prudentis viri. Quia quilibet habet jus, ne per media illicita à sua spe, aut petitione justa dejiciatur, *Lessius, Bonac. Molin tom 1. d. 135.*

16. Quando bona restituenda, aut debita sunt incerti Domini, vel ad eum non potes accedere, si ea teneas absque delicto, post adhibitum frustra conatû restituendi vero Domino, probabile est quod possis ea tibi retinere; idque tutum in praxi affirmat *Diana p. 2. r. 3. mis. r. 5.* quamvis cum *D. Thoma* plures sentiant danda esse pauperibus.

17. Quod si conscius es te ea habere ex delicto, v. g. furto vel usura, teneris absolute illa in pauperes, aut alia opera pia erogare. Quia tunc optimo quo potest modo, fieri debet restitutio, ut cum nequeat corpori, saltem animæ veri Domini sit proficua, uti docet communis sententia apud *Laym. aliosque.*

§. II. *Quid restitui debeat à Possessore, aut damnificatore bonæ, aut malæ fidei.*

SI Possessor bonæ fidei postea intelligat rem esse alienam, tantum tenetur eam restituere una cum fructibus ex ea perceptis

si extant, vel quantum ex iis factus est locupletior, si consumpserit. Ratio, quia possessor bonæ fidei non tenetur ratione injustæ acceptionis, sed tantum ratione rei acceptæ, & possessæ; ergo non tenetur plus restituere quam ex ea possideat. Exempli gratiâ, vestem à fure tibi *donatam* bonâ fide accepisti, & attivisti, Dominus postea comparét, tantum illi teneris restituere vestem attritam, & tantum insuper quantum tuo vestimento pepercisti, etiam si vestis attrita sericea, & valde pretiosa fuisset. Quod si vestem illam non dono accepisti, sed pretio *emisti*, nihil præter vestem attritam est restituendum. Si autem sine tua culpa *perdita* aut ablata est, ad nihil omninò teneris: Ratio horum, quia nihilo factus es ditior: quæ doctrina aliis materiis facillè potest applicari. Ita *Bonac. Laym. l. 3. tr. 2. c. 3.* alique passim Doctores.

2. Qui bonâ fide fecit contractum quem postea deprehendit esse *usurarium*, tantum tenetur restituere alteri id in quo ipse inde factus est ditior: *Laym. supra, &c.* Eadem ratione, si quis bonâ fide *vendidit* rem alienam, dono sibi datam, v. g. vestem de qua supra, debet acceptum pretium restituere, nisi tamen ipsa vestis apud alterum reperiatur; hæc enim Domino restitui debet, non pretium. *Molin. Vasq. Lessius l. 2. c. 14. d. 1.* Quod si rem tibi *donatam* alteri gratis *donasti*, aliam non donaturus, ad nihil teneris, nisi forte ex charitate Domino indicare ubi res extet. *Bonac. Trull. &c.* Quia inde non es factus ditior, cum nihil habeas in rebus tuis quod aliàs non haberes.

Simili modo, si rem ipse bonâ fide *emisti* & postea *vendidisti* absque lucro, nihil teneris restituere, sed solus ille apud quem res extat, *Molin. Less* contra *Vasq. &c.*

3. Notandum hic est, *fructus* qui ex aliena re possunt provenire, alios esse fructus naturales ipsius rei, ut foetus animalium, fructus arborum &c. hi unâ cum re Domino cedunt, censentur enim esse pars aliqua rei fructiferæ: alii autem sunt fructus meræ industriæ, quos res ex se non parit, sed tantum ad illos acquirendos adhibetur per modum instrumenti, v. g. frumentum alienum aliò deportatum cum lucro vendidisti, vel pecuniam alienam ad negotiationem adhibuisti, non teneris hunc fructum, si ve lucrum restituere, quia non est fructus rei alienæ.

Prædicta pænè omnia fundantur in lege naturæ, quæ declaratur regulâ juris 46. in 6. *Locupletari alius non debet cum alterius jactura.* Et l. non hoc. ff. de condict. ind. *Naturâ æquum est, neminem cum alterius detrimento fieri locupletiozem.* Ex quibus in praxi alii casus deducuntur.

4. Quoad possessorem, sive damnificatorem *mala fidei*, debet universaliter ita restituere, ut ponat æqualitatem cum jure alterius, & ipse ex delicto suo & malâ fide lucrum non faciat. Est autem malæ fidei possessor, qui rem injustè possidet, sciens, aut per crassam sive mortalem ignorantiam scire negligens, jus sibi non competere.

5. Si res apud malæ fidei possessorem casu fortuito perit, etiam peritura etiam si apud Dominum mansisset, in foro conscientie nihil restituere tenetur. Ratio, quia non tenetur ratione rei acceptæ, cum ex ea nihil possideat. neque ratione injustæ damnificationis, cum ipse istius damni fortuiti causa non fuerit, uti hic supponitur.

6. Si tamen eam dolo assumpsit, aut per negligentiam crassam sive mortalem perdidit, etiam si alias apud Dominum peritura fuisset, tenetur illius abstinationem Domino præstare. Ratio, quia in hoc casu obligatur titulo injustæ damnificationis. *Less. Laym. &c.*

7. Plerumque injustus malæ fidei possessor, aut damnificator, non tantum tenetur restituere rem ablatam, & fructus perceptos, detractis suis expensis, sed etiam compensare Domino damnum emergens, aut lucrum cessans ex rei carentia. Quia per injustam ejus detentionem est vera causa talis damni, et si ipse parum aut nihil ex ea percepisset. *Laym. l. 3. tit. 2. c. 4. n. 7. &c.*

8. Si res alienæ dum malâ fide detinentur pretium augeatur, Domino augetur, ac proinde illud etiam augmentum debet Domino restitui, *Laym supra.*

9. Probabile est eum qui in extrema necessitate consumpsit rem alienam, non tantum sibi commodatam, sed etiam ante eam necessitatem furto acceptam, non teneri postea, et si possit eam compensare. Quia si tum non ademit illi jus quod quivis habet ad consumendam rem alienam in extrema necessitate. *Hurt. Con. Palau, Diana contra Vasq Lessium &c.*

Quæritur ex his primo: Quid dicendum de eo, qui cum vidisset domum agricolæ à militibus iniquè spoliari, abstulit ipse duas vestes valentes 15. florenis, hac ratione ductus, si ego non auferam, alii certò rapient.

Resp. Si accepit animo restituendi Domino, rectè fecisse; quod si contingat postea Domino restitui non posse, neque tenebitur etiam pauperibus restituere, uti docet *Layman* ex probabili multorum sententia. Si autem abstulit sine animo restituendi, peccavit.

vit, & à restitutione non excusatur. Quia uti milites, ita ipse invito Domino rem alienam occupavit.

Quæritur 2. Quid judicandum de eo qui in navi frumentum, aut annonam alienam furto absumpsit, quando postera die in navi omnia exceptis hominibus submerguntur, aut diripiuntur. Res teneri ad restitutionem. Quia cum semel ratione rei injustè acceptæ fuerit obligatus, per eventum fortuitum postea subsequenter non absolvitur.

§. 3. *Qualiter restituendum pro homicidio, stupro, adulterio, fama &c.*

Quia alium injustè occidit, aut læsit, tenetur restituere omnia damna pecuniaria, quæ læsus ejusque hæredes, uxor, aut parentes patiuntur ratione injustæ occisionis, aut mutilationis. Quia horum omnium causa injusta fuit. Tales sunt primò impensæ in medicos, medicamenta, famulos, & alia ægro necessaria, detractis iis quæ sanus fuisset consumpturus. Secundò lucrum cessans ex opificio, aut officio quod læsus nequit exercere, quantum scilicet prudentis arbitrio spes lucri valebat, detractis expensis, quæ in suam sustentationem consumere solebat. Mortuo autem occisore hæc omnia hæredes præstare tenentur. Non tamen probabiliter solvere debita occisi: Quia occisor illorum causa non fuit. *Laym. hic, alique.*

2. Si læsus interfectori omnia remisit ante obitum, ille hæredibus, uxori, & cæteris ad nihil tenebitur. Quia jus quod hi, tantum ratione occisi acquirunt, jam remissum est.

3. Qui ab alio fuit provocatus ad pugnam, non tenetur ad restitutionem. Quia alter provocando liberè fecit illi potestatem ut pro viribus agat ad vitam sibi auferendam. Idem dic de eo, qui injustum invasorem occidit, etiam si per levem contumeliam aliquam ei invadendi occasionem præbuisse.

4. Pro ipsa vita, membro, cicatrice, nihil in rigore restituendum, sed venia tantum petenda. Quia sunt bona ordinis superioris, quæ pecuniâ æstimari nequeunt, ita *Less. Laym. &c.* contra *Sotum, Sylvest. &c.* Consultum est ut Confessarius occisori imponat missas & eleemosynas pro anima occisi.

5. Quoad *stuprum*, qui virginem in vitam defloravit, tenetur vel eam ducere, vel compensare damnum inde secutum, arbitrio viri prudentis; pro ipsa præcisè virginitate nihil est restituendum. Hinc si stuprum mansit occultum, aut matrimonium æquè opulentum non impedit, aut cum virginis consensu absque vi, vel fraude,

fraude, vel Matrimonii promissione, patratum fuit, stupratori nulla restitutio incumbit. Quia in hoc casu volenti non est facta injuria; neque in priori casu damnum illatum est. *Lessius, Bonacina, Trull &c.*

Idem est de eo, qui virginem solis blanditiis & precibus in consentum inflexit, nisi tamen preces fuerint conjunctæ cum minis, aut metu reverentiali, qualis solet esse ancillæ erga Dominum. *Trull &c.*

6. *Adulter & Adultera* tenentur resarcire damnum quod legitimæ proli ex adulterio nascitur Non tenetur tamen ordinariè adultera declarare quod proles sit spuria, cum sua infamia, & domestica cum viro discordia. Quia bona fortunæ quibus privatur legitima proles, debent cedere bono famæ, quo mater privetur, cum hoc sit alti oris ordinis. Nec proles tenetur matri affirmanti se spurium esse, fidem adhibere.

Conari tamen debet mater quantum potest, aliâ viâ damnum compensare, v.g. in utilitatem legitimæ prolis familiam diligentius administrando, de bonis propriis plus illi quam spurio distribuendo, denique, si idoneus sit, spurium inducendo ut relictâ hæreditate fiat Ecclesiasticus, vel Religiosus. *Laym. l. 3. tr. 3. p. 1. c. 14. Fillucius, Trull &c.*

7. Eadem cum proportione dicenda sunt de adultero, quem contingit facilius à restitutione excusari, sive quia damnum ab adultera compensandum credit, sive quia rarò potest certo scire spurium à se, non ab aliò, procreatum esse. *Bonac. Trull. Less. l. 2. c. 10. d. 6.*

8. Pro læsione *famæ*, æqualis famæ restituenda est. Quando ea reddi non potest, non teneris per pecuniam aut alia bona inferioris ordinis illam compensare, & idem est de alijs bonis spiritualibus. Potest tamen per sententiam judicis ad talem restitutionem obstringi.

9. Si ex detractioe famæ sequantur alia damna fortunæ, v.g. impediendo ab officio, beneficio, lucro &c. detractor obligatur ad æstimationem damni secuti ex morali prudentum judicio, uti patet ex dictis. §. 1.

10. Revelare alterius crimen quod notorium est, jure, famâ, vel factò, etiam in alio loco ubi ignoratur, non est contra justitiam. Secus est de crimine in privata domo coram paucis commissò. Quia qui hoc admisit, nondum ad famam suam aliò loco jus amisit.

11. Illicita est compensatio famæ talis, ut si aliquis tuam famam læserit, tu possis vicissim illum infamare. Quia illa esset manifesta vindicta, quam nemo privatâ authoritate exercere potest. Si tamen nequeas injustam infamiam aliâ viâ avertere, licitum est aliquem alterius defectum occultum propalare, v. g. quod antea fuerit deprehensus in mendacio, aut perjurio. Quia hoc tantum est cum moderamine inculpatæ tutelæ famam suam defendere.

12. Si quis suadendo aliavè ratione Religiosum ad apostasiam induxit, tenetur ex justitia illi reditum suadere, & Monasterio aut Collegio compensare commoda, quæ ex illius bonis aut industriâ proventura videbantur.

Qui conscius obligationis potest in vita restituere, non vult tamen id præstare nisi in articulo mortis, aut post mortem per hæredes, absolvi non potest. Quia habet actualem voluntatem pe rseverandi in statu peccati, *Bonac. Salas, Laym. Trull. c. 14. d. 11.*

§. IV. *Quantum excusent à restitutione.*

EX parte *Creditoris* regula generalis est, primò; Quando cumque creditor rationabiliter contentus esse debet ut restitutio differatur, potest ea differri, licet creditor ille sit invitus. Quando autem contentus esse debeat, colliges ex dicendis. Ita cum communi *Sotus, Navarrus, &c.*

2. Si creditor cui facienda est restitutio, ostenderit saltem implicite se obligationem illam remittere, v. g. reddendo vel lacerando chirographum, per hoc remissa esse censetur, modò id fecerit liberè, non verò vi, metu, aut fraude inductus.

3. Si solutio æquivalens præstita sit alteri, cui creditor erat obligatus, excusat debitorem in foro conscientiæ, modò cautela adhibeatur ne creditor cogatur denuò solvere. *Bonac. &c.*

4. Si creditori facta est compensatio per operam, aut expensas in procuratione officii, aut beneficii æquivalentis.

5. Omitti potest restitutio, quamdiu constat quod creditor sit pecuniâ, v. g. mutuo datâ abusus ad grave peccatum, nisi ex omissione illa gravius malum timeatur.

Ex parte *Debitoris*, primò excusatur in foro conscientiæ à compensatione damni, qui illud intulit sine gravi culpa Theologica, id est, sine peccato mortali, nisi aliud pactus sit, vel inde factus fuerit ditior. Hinc excusatur à restitutione damni, qui in
subi-

subita ira alium sine advertentia sufficienti ad peccatum mortale, &c.

Qui autem advertens ex sua actione periculum damni secuturi, omittit in eo præcavendo diligentiam, quam homines similis conditionis adhibere solent, tenetur compensare damna, quæ inde actu sequuntur. In foro autem externo tantum habetur ratio culpæ juridicæ, quæ dividitur in latam, levem, & levissimam, neque requirit offensam mortalem ut cogat ad restitutionem.

2. Excusatur qui ad restituendum est impotens servatâ status sui justâ decentiâ, v.g. vir nobilis non tenetur vendere suos equos & dimittere famulos: nec civis primarius abjicere se ad artem mechanicam: nec mechanicus artis suæ instrumenta divendet; sed sufficit per partes tantum solvere quantum supra statum lucrari potest. Nisi tamen illi suâ culpâ, & per vitam prodigam ad illam status sui amissionem devenerint. *Bonac. Laym. &c.*

Adde, nisi ipse creditor ex dilatione solutionis æquale damnum subire cogatur. Debet enim debitor potius illud incommodum sustinere quam creditor, cum res debita ad illum jure pertineat. Et idem dicendum est, si status debitoris conflatur, non ex rebus propriis, sed à creditore acceptis. Has enim restituendo, tantum censetur debitor ad statum proprium & suis mediis convenientem redire.

3. Excusatur debitor si nequeat restituere absque periculo animæ suæ, vel suorum, v.g. prostituendo filias quæstui meretricio, filios latrociniis, seipsum desperationi &c.

4. Si non possit restituere absque periculo vitæ, aut notabili jactura suæ famæ. Quia non tenetur plus damni sustinere solvendo, quàm alteri inferat omittendo.

5. Si restituendo debeat creditor subire damnum notabiliter gravius quam sit ipsum debitum, etiamsi fuisset contractum ex delicto.

6. A restitutione bonorum incertorum, etiam ex delicto, excusari potes per compositionem cum Pontifice. *Bonac. Less. c. 16. d. 11.*

7. Quando rem teneris restituere pauperibus, potes illam tibi applicare, si juxta tuum statum sis pauper. Quia ipse debitor non debet esse deterioris conditionis quàm alii pauperes. *Laym. &c.*

8. Excusat juxta leges cessio bonorum: Jure enim constitutum est,

est, ut, qui tam multa contraxit debita ut nequeat satisfacere, possit bona sua relinquere in manibus creditorum, & sic manere liber, etiam in foro interno, retentis tantum artis suae instrumentis, & rebus ad sustentationem necessariis. Si tamen postea redeat ad pinguiorem fortunam, ad restitutionem obligatur. Ex lege, cum

& filii qui boni. Navar. Less Bonac Etc.

Denique à restitutione famæ *in super* excusaris, si ab eo quem infamasti, pari modo sis infamatus. Si fama aliter sit recuperata. Si infamia jam abiit in oblivionem. Si crimen occultum quod propalasti postea aliâ viâ factum sit publicum. Aut si illius, cujus crimen aperuisti, alia ejusmodi crimina sint satis publica; tunc enim illius fama parum aut nihil censetur imminuta.

Quomodo possit Catholicus excusari à restitutione bonorum Ecclesiasticorum, eorumque fructibus male perceptis, vide supra *part. 3. tract. 2. c. 5. §. 1.* Et quis possit dispensare, & sub qua conditione ut Laicus talia bona retineat, *ibid.* Denique, an & cui restituendum pretium simoniacè acceptum, vide *tract. 5. c. 12. de Simonia.*

Quomodo per compositionem cum Pontifice possit aliquis liberari à restitutione, quando bona sunt incerti Domini, aut quando hic propter hæresim, aut aliud grave delictum, meretur iâ pœnam isto debito privari, videri potest, si res exigat, apud

Lessium de just. lib. 2. cap. 16.

dubit. 11.



TRACTATUS SEXTUS.

RESOLUTIONES
SINGULARES,AD HÆRESIM
ET PARTES HÆRETICO-
RUM, AC CURATORES
ANIMARUM*Ubique pertinentes.*

QUÆSTIO PRIMA.

De homine in Fide dubio.

AN pro Hæretico habendus sit, qui deprehenditur in aliquo puncto fidei dubitare?

Resp. cum distinctione, Si dubium illud conjunctum sit cum animi pertinacia, per quam re debite examinata, vult adhuc scienter in suo dubio permanere, & illum fidei articulum v.g. Purgatorium, tantum pro dubio habere; judicare debet Confessarius illum verè hæreticum esse, neque potest durante eo statui illi absolutionem impertiri; idque colligitur ex jure, cap. I. de Hæreticis. Si autem talis dubitatio procedat tantum ex scrupulo conscientie, orto ex cogitationibus ineliberatis, quibus dubitans non consentit; sed paratus est instructionem admittere, & Ecclesie judicio se conformare, talis censeri non debet hæreticus, & à peccatis suis absolvi potest. Signum autem moraliter certum est dubitationem non esse hæreticam, si ipse ex tali dubio & conflictu magnam animi molestiam & displicentiam percipiat, & colligitur ex cap. *Et pensandum est. d. 6. & ex Reginaldo part. 2. q. 2.*

QUÆSTIO II.

De relapsis in Hæresim.

AN Missionarii ex potestate ordinaria possint absolvere relapsos in hæresim?

Resp

Resp. ex ordinaria non posse, maxime si hæresim antea judicialiter abjuraverint: remittendi ergo sunt illi ad suos Episcopos, aut alios, qui ad hoc peculiarem potestatem à Sede Apostolica acceperunt.

QUÆSTIO III.

Professio fidei externa.

Anteneatur aliquando Catholici fidem suam exterius profiteri?

Respondeo, Jure divino & naturali dari præceptum fidem aliquando exterius profitendi: Primò quando alias magnus honor Deo subtraheretur, vel magna injuria illi inferretur, v. g. si hæreticus conculearet imagines, & spes esset id impediendi, si Catholicus declararet illam injuriam suo animo, & fidei adversari. Secundo tenetur fidem suam profiteri, quando inde penderet magna utilitas proximi, v. g. multorum conversio, vel ex silentio perversio aliorum, aut grave scandalum: nisi contingeret in particulari casu periculum gravioris mali ab externa fidei Confessione excusare. Patet hoc præceptum ex verbis Apostoli ad Rom. 10. *Corde creditur ad justitiam; ore autem Confessio fit ad salutem.* Ut enim aliquis sit in Ecclesia Christi, quæ est visibilis, necesse est ut aliquando per externam, & visibilem Professionem se illius Ecclesiæ membrum agnoscat.

Absit igitur à Catholico pectore pestifera illa Politicorum persuasio, qua existimant sufficere suam fidem soli Deo cognitam esse: de cætero liberum manere servire temporibus, velificari fortunæ, in externa religionis specie Principum placitis obsecundare.

At non advertunt illi, Deo notam esse non tantum internam fidem, sed etiam hanc externam perfidiam, qua se veræ Ecclesiæ membrum profiteri recusant. Hoc perfidiæ genus si lex Christiana permisisset, insurgentibus persecutionum procellis, nulli olim in Ecclesia Christi Fidei Athletæ, nulli Confessores, nulli Martyres extitissent, qui tamen non dubitarunt sibi ad salutem necessarium, potius honorum jacturam, & carceres, & tormenta, & mortem ipsam sustinere, quam in simulata illa Fidei professione se Principum placitis accommodare. Quisquis hoc tempore novam illam simulandi normam sectatur, novum

quodque cælum quærat necesse

est.

QUÆSTIO IV.

Interrogati de Fide silentium.

AN interrogatus de sua fide in odium religionis, auctoritate si-
ve privata, siue publica, possit aliquando silere, aut tergiversa-
ri, dicendo se non velle, aut non teneri ad talia respondere?

Respondeo affirmativè: quia hoc non est fidem negare, sed
eam exterius non proderet: ad hoc autem in isto casu non tenetur.
Cum enim Judex non habeat jus extorquendi illi Confessio-
nem ut eum injustè puniat, non potest in eo qui interrogatur da-
ti obligatio obtemperandi. Excipe, nisi circumstantiæ aliquando
essent tales, ut silentium, aut tergiversatio à præsentibus pro fi-
dei negatione haberetur: ita *Con. Azor. Nawarr.* contra paucos,
qui putant auctoritate publica interrogatum semper teneri fi-
dem positivè profiteri.

QUÆSTIO V.

Restrictio, & equivocatio in Fide.

AN Catholicus de Fide interrogatus, possit uti restrictione men-
tali, aut verbis æquivocis, per quæ præsentis fidei negationem
intelligant, etsi loquenti aliud significant?

Resp. negativè, quia ex tali responsò eadem mala sequuntur
in animis audientium, idemque fidei contemptus, qui sequere-
tur ex simplici fidei negatione: ergò ejusmodi responsa in mate-
ria fidei debent esse graviter prohibita, propter damna gravissima
inde consequentia. Hinc graviter peccaret, qui interrogatus au-
thoritate siue publica, siue privata, diceret se esse Puritanum; etsi
per hoc in animo intelligeret, se esse amatorem puritatis. Item,
qui negaret se esse Papistam, intelligendo, se non esse de fami-
lia Papæ: Aut negaret se esse Catholicum Romanum, intelligen-
do, natum Romæ: aut qui diceret Sanctos non esse colendos: sci-
licet cultu divino: aut se damnare cultum imaginum, etsi per hoc
imagines dæmonum solâ mente subaudiret.

QUÆSTIO VI.

Interrogatus de Sacerdote.

AN Presbyter, ut evadat periculum, possit salvâ fide negare se es-
se Sacerdotem aut Religiosum?

Resp. Affirmativè: quia per hoc nullo modo negat se esse Ca-
tholicum: potest enim esse Catholicus absque ordine sacerdotali,
aut statu religioso.

QUÆSTIO VII.

Vsus carniū inter Hæreticos.

AN licitum sit Catholico, imminente gravi periculo, vesci carnibus inter hæreticos tempore ab Ecclesia prohibito, ne ab illis pro Catholico habeatur.

Resp. affirmativè, si incommodum aliàs incurrendum sit notabile, non sola irrisio, aut levis contemptus. Quia præceptum Ecclesiæ non solet obligare quando ejus observatio cum gravi incommodo conjuncta est. Neque potest illa comestio prudenter haberi pro negatione fidei. Satis enim constat Catholicos multis de cãusis uti cibis aliàs prohibitis, v.g. ratione valetudinis, aut dispensationis.

Sed quid si hæreticus expressis verbis invitet Catholicum ad esum carniū tempore prohibito, ut hoc signo probet an verè sit Catholicus, vel carnes illi apponat expressè in contemptum præcepti Ecclesiastici?

Resp. Illicitum esse tali casu vesci carnibus, etsi grave incommodum instaret: nisi Catholicus expressè protestetur, se cibis illis uti salvâ suâ fide, ob valetudinem, aut alias legitimas causas sibi cognitâs. Quia aliàs in illis circumstantiis comestio cibi interdicti determinatur ad significandum defectionem à fide, & obedientia Ecclesiæ; quæ defectio ex nullo fine aut ratione potest honestari. Ultramque responsionem confirmat resolutio Apostoli in casu non dissimili, 1. ad Cor. 10. ubi interrogatus an liceret idolothyta, id est, cibos idolis oblatos manducare? sic ait: *Si quis vocat vos infidelium & vultis ire, omne quod vobis apponitur, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam: si quis autem dixerit, hoc immolatum est idolis, nolite manducare, propter illum qui indicavit, & propter conscientiam.*

QUÆSTIO VIII.

Templa, Conciones, Preces Hæreticorum.

AN licitum sit Catholicis in Anglia, aut Hibernia, ullo prætextu templa Hæreticorum adire, & eorum concionibus, psalmodiis, aut precibus interesse?

Resp. negativè. Sic enim post diurnam disceptationem censuerunt in præcipuis Europæ Universitatibus viri doctissimi. Idque demum expressè declaravit Pius V. in Bulla ea de re missa ad Catholicos Angliæ, 10. Kal. Octobris ann. 1606. ubi sic loqui-

loquitur: Cogimur monere vos atque obtestari, ut nullo pacto ad haereticorum templa accedatis, aut eorum Conciones audiaris, aut cum illis in ritibus communicetis. Non enim licet vobis hac facere sine detrimento Dei cultus, & vestra salutis &c. Fundamentum hujus declarationis est, quod per Regem dicta, & communem populi acceptionem, talis frequentatio caperit in illis partibus haberi pro signo defectionis ab Ecclesia Romana, & obedientiae Regi in Sacris exhibitae, tanquam supremo capiti Ecclesiae Anglicanae, adeo ut ipsi haeretici non dubitarent tales, tanquam Ecclesiae Romanae desertores, suae Sectae annumerare. Pro negotiis tamen pure politicis licitum est Catholicis una cum haeticis ad templa convenire, v.g. ut de rebus regni, aut civitatis consultatio habeatur.

In Hollandia tamen aut Germania, per se illicitum non est Catholicis haeticorum concionibus aliquando justa de causa interesse v.g. ut eorum doctrina melius refutetur. Quia talis frequentatio in Hollandia non est recepta pro externa haesis professione, uti in Anglia factum est. Dixi, *per se*, quia rudibus, & in fide infirmioribus, etiam in Hollandia illicitum est haeticorum conciones audire, quando timetur inde morale periculum perversionis.

QUAESTIO IX.

Officia in templis haeticorum.

AN liceat Catholico in templo haeticorum agere ædituum, aut organistam; aut pulsare campanas, quibus illi ad templum convocantur?

Resp. negativè. Quia exercendo illas functiones directè cooperatur ritibus haeticorum, quod est per se malum, adeoque nullâ spe lucri potest reddi licitum aut honestum. Et ita resolvit *Lessius opusc. posthumo v. haet. casu.* Quod si quis pulset organa aut campanas in templo haeticorum eo tantum tempore, quo ibi congregantur cives aut mercatores, ut tractent de commerciis aut negotiis civilibus, uti sæpè in Hollandia, & alibi contingit, non censetur per hoc cooperari ad promovendum ritus, sed civiles tantum functiones haeticorum, quod per se illicitum non est.

QUÆSTIO X.

Bona ab Hæreticis possessa.

AN Catholici possint emerē bona aliorum Catholicorum injusto bello ab Hæreticis occupata?

Respondeo, id fieri posse variis modis, Primò, universim quando censerī potest illa esse Dominorum voluntas. 2. Quando ad bonum commune id Ecclesia, aut Pontifex decernit: Et hoc conforme est Resolutioni Sacræ Congregationis Inquisitionis quæ ad quintum casum Francisci Longobardi Ordinis Minorum Missionarii Tuneti in Africa, respondit: *Bona Christianorum à piratis capta posse fideles absque noxa mortali, & onere restitutionis, emptione, donatione, venditione, aut alio quocunque legitimo titulo sibi accipere; ac in proprios usus convertere, non obstante quod sint in bello injusto capta.* Quæ resolutio approbata fuit ab Urbano VIII. anno 1630. 25. Jul. ut exstat apud Peyrinum, & apud Verivius *tr. 4. art. 13.* Meritò tamen aliqui in Congreg. addebant, requiri animum restituendi sic empta, recepto pretio dato, si rerum emptarum Dominus compareat. 3. Quando Principes sæculares Catholici & Hæretici per pacta aut concordata pacis statuerunt, ut Hæretici possint illa bona habere, & de iis disponere. Et in praxi constat sic fieri in Germania, & Hollandia, & quandoque in Anglia, nullo Theologo rerum perito ipsis scrupulum movente. Censerī autem possunt illi sic emendo subire onus restituendi, si fieret illa rerum revolutio, in qua ipse venditor Hæreticus restituere cogeretur. Et sane plures ob causas multò conducibilius videtur, bona illa tali emptione in manus Catholicorum devolvi, qui tantò potentius possunt negotium fidei protegere ac propagare, quàm si ea penes Hæreticos perpetuò permanerent. Et huic Resolutioni mecum subscripserunt præstantes in Belgio Theologi P. *Jacobus van Ca-laen* studiorum altiorum Præfectus, & P. *Ioannes Pollenter* S. Theol. Professor Lovanii, & plures alii.

Quod si nec censeatur adesse Dominorum voluntas, nec Reipublicæ, aut Principum legitimus consensus, qualem supra casus requirit, haud dubiè improbanda esset praxis illorum, qui nullā habitū propriorum Dominorum ratione, illos in talium bonorum emptione prævenire, aut excludere conarentur, quales alibi reperiri aliquos post recentem Cromvelli invasionem, adeòque non excusandos, meritò censet *F. Bonaventura Keon.* S. Theol. Jubi-

Jubilatus, & F. Antonius Rothus, S. Theol. Prof. & Præsentatus
 Viri doctissimi, natione Hiberni, & in illis partibus rerum periti.

QUÆSTIO XI.

Beneficium à Patrono hæretico.

AN Catholicus validè, & licitè accipiat Beneficium Ecclesiasticum cum Patrono hæretico?

Respondeo affirmativè cum *Lessio supra cas. 6. & Sanch. de Matr. l. 3 disp. 22 n. 31.* si nempe sit hæreticus toleratus, non verò publicè denunciatus. Quia censent illi hæreticum toleratum non perdere jus patronatus, post Extravag. *Ad evitanda Scandala*, per quam Ecclesia permittit Catholicis cum tali hæretico communicationem propter bonum commune, & ne alias ex tali collatione, si esset invalida, plurima dubia, & turbationes orirentur, in Catholicorum potius quàm hæreticorum detrimentum. Debet tamen peti approbatio legitimi Ordinarii, hæc enim requiritur, etsi patronus conferens Beneficium esset Catholicus.

Sed quæres porrò, Utrum licitum sit Catholico dare pretium patrono hæretico, qui alias beneficium alteri hæretico collaturus est.

Respondeo affirmativè. Si pretium illud non detur titulo emptionis beneficii Ecclesiastici, illa enim esset simonia, sed tantum ex institutione sic redimendi sive impediendi vexationem Ecclesie, quam injustè patitur per hoc, quod beneficium hæretico aut alteri indigno conferatur, etsi per hoc indirectè procuret ut beneficium ad se deveniat. Ita etiam resolvit *Verjuyz tr. 4. ar. 12.* citans *Sotum, Pontium, Castrop. Vericelli &c.*

Libri Hæreticorum.

QUÆSTIO XII.

Quomodo prohibiti.

AN, & quomodo hæreticorum Libri Catholicis prohibeantur?

Resp. Graviter prohiberi, tam in Bulla Cœnæ, quam in Indice Librorum prohibitorum edito à Pio IV. qui habetur in fine Tridentini.

Vi Bullæ Cœnæ incurrunt excommunicationem Pontifici reservatam, *Quicumque libros hæreticorum hæresim continentes, vel de religione tractantes sine autoritate Sedis Apostolica, scienter legunt, retinent, imprimunt, aut quomodocumque defendunt.*

dunt. Sic enim sonant verba Bullæ, quæ quatuor actiones expressè prohibet, lectionem, retentionem, impressionem, & defensionem.

Nomine libri hæretici, in ordine ad hanc censuram, non comprehenditur brevis epistola, aut concio hæretici, ut docet hic *Lugo disp. 2. t. nu. 33* prohibentur tamen illa per Bullam Pii IV.

Neque illa censurâ continetur liber authoris Catholicæ, quamvis hæresis aliquas contineat. Neque liber Catholicus, cui hæreticus notas apposuit, modò notæ illæ sint libro minores, sic ut totum opus moraliter dici possit liber authoris Catholicæ potius quam hæretici: ita *Suar. & Lugo supra num. 47*. Tales tamen libri prohibentur per Bullam indicis Pii IV. quamvis non sub pœna excommunicationis Pontifici reservatæ.

Peccat *retentione*, qui etiam apud alium librum hæreticum deponit, vel qui ab alio depositum apud se servat: tenetur autem talem librum in Episcopi manus consignare.

Peccat *defensione*, qui dogmata talis libri positivè laudant, aut librum ipsum divulgant, aut impediunt ne ab aliis ad Episcopum deferatur.

Excusat *legentem* à mortali, & consequenter à censura, parvitas materiæ. Talis est juxta *Castropalaum* lectio decem linearum, juxta *Sanchez* lectio unius paginæ ex libro in folio majori, *Lugo* ad mediam circiter paginam restringit.

Si quis autem sciens, & volens audiat alium, librum hæreticum sibi prælegentem, peccat quidem ordinariè graviter ob periculum perversionis, & aliquando ob scandalum aliorum, non tamen incurrit censuram, ac proinde potest talis à quovis Confessario absolvi. Ratio autem horum est, quod Bulla utatur terminis tantum prohibentibus *lectionem libri hæretici*, adeoque ubi non est *lectio*, & *liber*, & *author* propriè *hæreticus*, censura per Bullam lata non incurritur. Verba enim legis, quæ pœnam important, in proprio, & rigido sensu sunt interpretanda.

Idem dicendum est quando Confessarius aut Parochus apprehendit aliquem retinuisse quidem, aut legisse malâ conscientia librum hæreticum, ignorasse tamen excommunicationem illi rei annexam fuisse, talem enim poterit Confessarius quilibet absolvere, & monere de censura, & de libro quamprimum in manus Episcopi tradendo. Si autem sint libri hæreticorum, qui tantum tractant v.g. historiam, aut medicinam, sed aliquas tamen hæreses hinc inde admixtas habent, curandum est ut hæreses obli-
rentur, vel legendi facultas ab Ordinario obtineatur.

QUÆSTIO XIII.

Particularia de libris hæreticis, & prohibitis.

§. 1.

Quæritur ulterius primò. An qui se sentit in fide firmum, & à periculo lapsus securum, qualis est aliquis Prælati aut Episcopus, teneatur ille à libri hæretici lectione abstinere?

Respondeo affirmativè, si legendi facultatem non obtinuit, ita Card. Lugo *de fide disp. 1. sect. 2. §. 2.* Quia etsi quis in præsentis statu eam firmitatem sentiat, fieri tamen potest ut pedetentim liberiori lectione ab ea firmitate recedat. Quis enim sapientior, & in divina lege instructior fuit Salomone? blando tamen commercio cum uxoribus, & ritibus gentilium ad idola defecit. Hæreticorum libri sub eleganti stylo, tanquam in calice aureo, errorum venena propinant, & ubi leviora quædam fidei suæ dogmata sub verosimili quadam specie proposuerunt, lectoris animum ita paulatim expugnant, ut incipiat etiam circa graviora fidei fundamenta vacillare, uti in firmioribus Ecclesiæ columnis aliquando experientia comprobavit. Et quanquam in persona particulari contingeret hujusmodi lectionem parum aut nihil esse periculosam, si tamen omnibus, qui de se idem persuaderent, lectio illa permessa foret, facile sequeretur grave fidei detrimentum; ac proinde prudenter hæc lex omnibus absque personarum exceptione ab Ecclesia præscribitur. Adde, lectionem hanc interdici, non ob solum periculum damni lectoribus secuturi, sed etiam in pœnam authoris libri hæretici, qui non leviter sentire solet alios à sui operis lectione arceri.

§. 2.

Quæritur secundò. An famulo Catholico licitum est Domino quid imperanti librum hæreticum prælegere.

Respondeo cum distinctione. Si id jubeatur expressè in contemptum fidei, nullo modo potest famulus parere. Si autem imperetur ad alium finem indifferentem v.g. quia Domino id commodum, aut jucundum est, & famulus ad legendum gravi metu adigatur, per lectionem illam non incurret lethale peccatum. Ratio est, quia imprimis non peccabit contra præceptum divinum, cum lectio illa, abstrahendo à præcepto humano, per se non sit prohibita, neque ut suppono ipsi famulo periculosa: à præcepto autem Ecclesiæ propter gravis incommodi metum excusabi-

cusabitur. Idem sentit Sanchez. *tom. 1. lib. 2. c. 10. num. 49.* & Lugo *de fide disp. 21. sect. 2. §. 3. num. 79.*

§. 3.

Quæritur tertio, Si liber hæretici complectatur plures partes, aut volumina, an qui unum legit in quo de hæresi aut religione non tractatur, incurret excommunicationem contra legentem libros hæreticorum?

Respondeo Negative. Quia pars illa per se unus liber esse videtur, qui cum hæresim non continet, non videtur præbere materiam huic excommunicationi. Idque confirmat Lugo *disp. 21. de fide sect. 2. §. 1. num. 56.* ubi ait, negari non posse aliquando eundem authorem idem argumentum pluribus Tomis ita proseguere, ut sint Tomi & libri inter se diversi, sic ut prohibito uno, alii non prohibeantur. Et hoc, inquit, videmus in usu sacræ Congregationis Indicis, quæ aliquando solum unum Tomum aliqujus authoris interdicit, non verò cæteros ejusdem, licet sint de eodem argumento conscripti. Consentit Sanchez *in præ. tom. 1. lib. 2. cap. 10.*

§. 4.

Quæritur quarto, An licitum sit filio Catholico typographi hæretici, qui libros hæreticos imprimit, in officina domestica typos ordinare, torcularia premere, aut charras apponere.

Respondeo cum Layman *lib. 2. tract. 3. c. 13. num. 5.* hæc ei non licere, nisi gravis omnino causa excuset. Quia istæ actiones verè comprehenduntur sub nomine *impressiois* libri hæretici, quæ sub pœna excommunicationis interdicta est. Si tamen ejusmodi filius ad fidem conversus, non possit sine gravissimo incommodo patrem deserere, poterit ad breve tempus istas actiones exercere. Siquidem hæreticum scriptum typis ordinare, sicut & illud transcribere, per se malum non est, si malus finis non intendatur; neque lex Ecclesiastica id prohibens censetur in tam gravi necessitate obligare.

§. 5.

Quæritur quinto, An liceat Catholico compingere libros hæreticorum?

Respondet Lessius, ea de re consultus, *in posth. verbo hæret. libri casu 8.* spectando jus naturæ, inquit, non damnarem juvenem illum librorum hæreticorum compactorem, præsertim si alia ratione victum quærere non potest: inter alios enim libros per acci-

accidens etiam compingere libros haereticorum per se malum non est, & abstinendo non impedit eorum lectionem, quia non deerunt alii qui compingant, & non compacti adhuc legi poterunt.

Bulla tamen Cænæ excommunicat etiam *habentes* tales libros, & ex hac parte possit aliquando esse illicitum, nam consuetudo contraria non videtur adhuc legitime praescripta, Ita Lessius,

§. 6.

Quæritur sextò. Utrum in Belgii Provinciis confœderatis, licitum sit apud se habere libros haereticos?

Respondet Lessius *supra casu 14.* se vix dubitare quin olim Bulla Cænæ id prohibens fuerit in istis Provinciis recepta, sicut in reliquo Belgio, saltem quoad illum articulum de haereticis, & libris haereticorum; & quamvis ibidem secuta sit religionis mutatio, tamen apud Catholicorum cœtum Bullæ admissionem non desisse.

Quod si opponas, Catholicos fortè cœpisse uti moribus contrariis, & jam elapsos esse 40. annos necessarios, ut contra legem canonicam legitime compleatur praescriptio, uti communiter Doctores tradunt, & colligitur ex cap. *Fiane, de consuet.* Respondeo, non satis constare consuetudinem illam bona fide, & apud viros timoratos illic passim receptam, adeoque probandum non videri, ut tales libri à Catholicis sine facultate retineantur.

§. 7.

Quæritur septimò. An haereticus ad fidem conversus, in partibus haeresi infectis possit vendere libros haereticos, quos antea habuit? Item an possit divendere libros haereticos, quos hereditate à parentibus accepit?

Ad primum dico, posse divendere illis qui facultatem habent legendi libros haereticorum. Ut verò aliis divendat, non facile permittendum, propter Ecclesiæ prohibitionem.

Sitamen inde grave damnum passurus esset, permittendum videtur ut vendantur bibliopolis haereticis, qui talium librorum copiam habere solent. Quia per hoc causam Catholicam non redderet deteriore, neque ex isto actu alicui præbebit periculum perversionis, cum in illis partibus facile superat talium librorum copia. Et confirmatur ex eo, quod in isto casu censeri possit Ecclesia non velle talibus grave damnum creare, sed potius favorem impendere, ut facilius ad veram fidem alliciantur, ita Lessius *in posth. ver haereticus. cas. 21.*

Ad secundum dico, cum eodem in partibus haereticorum

videri tolerandum ut ejusmodi hæres bibliothecæ paternæ, damni vitandi causâ, libros hæreticos commutet cum libris Catholicorum, illos tradendo bibliopolis etiam hæreticis; præsertim quando in particulari non existimat inde proventurâ occasione hæresis stabilien-dæ. Ratio petitur tum ex iis quæ ad quæstionem priorem dicta sunt: tum quia hæres per illam venditionem non censetur moraliter cooperari ad doctrinæ falsæ propagationem, sed tantum id peragere, quod per se malum non est, ut damnum evitet. Si tamen res patiatur, expedit hujusmodi Catholicos hortari, ut potius zelo fidei libros hæreticos flammis absument, & fiduciam erigere in divina providentia, quæ in prosperis aliarum rerum successibus, damnum ex librorum jactura proventurum facile compensabit.

§. 8. Libelli Famosi.

Quæritur octavo. Quid dicendum de aliis libellis famosis, & non hæreticis?

Dico primò: Pro libellis famosis habendi sunt libri qui continent alicujus infamiam, nondum antea publicatam, ut sic in aliorum publicam notitiam deveniat, etsi postea ex illis infamia non sequatur. Ita *Sylvester verb. libellus*, *Molina*, *Filiucius*, *Finellus* &c. Pro libello famoso etiam habetur signum aliquod publicum v. g. pictura qua alter infamatur, ut si quis depingat aut apponat cornua ad alterius fores, ut divulget aliquem habere conjugem adultæram, uti consentit *Molina disp. 35. Julius Clarus* &c.

Dico secundò Conficiens libellum famosum jure communi excommunicandus est, & tenetur ad famæ restitutionem; Patet ex *Can. qui in alterius. 5. q. 11.* Ad restitutionem autem famæ ob injuriam illatam graviter obligatur; excommunicatio enim supponit grave delictum. Tulit quoq; *Alexander IV.* in constit. quæ incipit *Ex alto*, excommunicationem Papæ reservatam in eos qui libellos famosos conficiunt contra statum Ordinis Prædicatorum, vel Minorum; quod Privilegium extenditur ad alios Ordines, quibus eorum privilegia sunt communicata, ut testatur *Sayrus*, *Salonius*, *Grassius*, *Molina*, *Filiucius*, *hic tract. 15. c. 1. q. 11. nam 16.*

Dico tertio. Nulli licet imprimere, vel imprimi curare quovis libros de rebus sacris sine nomine Authoris, neque illos vendere, aut apud se retinere, nisi prius ab Ordinario probati fuerint, idque sub pæna anathematis, &c. Patet ex *Concil. Trident. sess. 4. Decreto de edit. librorum.*

Sed quid de iis qui legunt ejusmodi libros sine A authoris nomine editos. Respondeo, si constet scriptos esse ut aliorum famam graviter lædant, aut eos de rebus sacris tractare, eorum lectio- nem prohibitam esse sub peccato mortali, & judicio Episcopo- rum severè puniendos esse, juxta Regulam X, Indicis librorum prohib. §. ult. in fine Concilii Tridentinæ.

Sub simili reatu, & pœna prohibetur lectio librorum qui conti- nent Astrologiam judiciariam, sive sortilegia, veneficia, augu- tia, aurispicia, incantationes artis magicæ. Permittuntur verò judicia, & observationes naturales, quæ navigationis, sive me- dicæ artis juvandæ gratiâ conscribuntur; ut patet ex Indice supra citato Regulâ IX.

QUÆSTIO XIV.

Absolutio in negatione externa fidei.

§. 1.

AN probabile sit illum qui ex vi, metu, aut dolo, aliove modo inter infideles aut hæreticos fidem exterius negavit, corde tamen illam retinuit, postea inter Catholicos absolvi posse à quo- vis Confessario ordinatio & approbato, etsi specialem non ha- beat facultatem absolvendi à reservatis.

Respondeo, spectata Doctorum autoritate, id probabile vi- deri. Quia etiam si talis gravissimè peccet contra externam fidei professionem, censent tamen non esse hæreticum comprehen- sum in Bulla cœnæ, quia errorem internum in intellectu non admittit: hæresis autem externa, inquit, absque errore inter- no, cum non sit formalis, & completa, non subjacet excommu- nicationi. Quamvis talis ab Inquisitoribus in foro externo puni- ri possit, quia præsumunt illum contra fidem dissentium inter- num habuisse. Ita docet Fagundez in præcept. 2. l. 8 c. 8. num. 39. Toletus in Summa l. 4 c. 4. n. 6. Suarez. tom. 3. in 3 part. disp. 4. sect. 2 n. 22. Sanchez in Summa tom. 1. l. 2. c. 7. n. 8. in fine. Fil- liucius tom. 2. tract. 22. c. 6. n. 164. Sylvius in 2. 2. q. 11. art. 2. concl. 2. qui sic ait: *Ex his sequitur, quod qui propositiones hæreti- cas effuderunt, qui Sanctorum imaginibus illuserunt, qui comede- runt carnes tempore prohibito, qui Mahometo cultum & reve- rentiam exhibuerunt, si ea fecerunt aut metu compulsi, aut spe lu- cri adducti aut ira. vel alia quacumque passione commoti, nul- lum in animo errorem. at pristinam fidem rectam tenentes, neque hæretici sunt, neque excommunicatione in hæreticos lata innotari.* Ita illi hanc quæstionem resolvunt.

Quid facere possit hæreticus occultus, qui per Confessarium ab Episcopo, vel alio potestatem habente, absolutionem obtinere non potuit.

Respondet Diana *part. 1. tract. 5. resol. 4.* in tali casu potest hæreticus occultus ratione infamiae vel scandali, si timeantur, dum Sacerdos est, celebrare, si autem laicus, Eucharistiam sumere, eliciendo prius actum contritionis, & si non existimat se contritionem perfectam habere, confiteatur, & à Confessario absolvatur, ex doctrina probabili quam docet Reginaldus *in Prax. tom. 1. l. 8. c. 7. n. 87.* & alii, quos citat Sancius *in Sectis disp. 2. num. 11.* quidquid alii cum ipso Saucio contradicant. Atque ita Diana hanc sententiam in praxi probabilem iudicat.

QUÆSTIO XV. Bona Ecclesiæ.

Quid consulendum Catholico, qui bona Ecclesiastica ab hæreticis cœmit?

Respondeo cum Lessio *in posthum. cas. 6. num. 14.* Ubi nulla intervenit dispositio Ecclesiæ permittentis bona illa ab emptoribus legitimè possideri, optimum in hoc negotio consilium est, ut legitimè procedatur, convenire cum Pontifice, aut Generali Ordinis, cui illa bona jure debentur, præstita satisfactione quæ rationi consona iudicabitur.

Sed *Quæstio* ulterior est, Quomodò se gerere debeant hæredes, ad quos de facto bona Ecclesiastica ab hæreticis empta à majoribus devoluta fuerunt?

Respondeo, Si veris Dominis satisfactum non fuerit, illicitè ea possideri, nisi adsit dicta dispositio Ecclesiæ, aut animus ea bona cum fructibus restituendi suo tempore Ecclesiæ, an personis quibus ea injustè erepta fuerunt. Quare ut legitimè retineantur, cum illis transigendum erit. Ut autem huic difficultati provideatur, solet Pontifex, cum hujusmodi hæredibus dispensandi, in partibus hæreticorum facultatem impertiti Episcopis, & quibusdam aliis, juxta normam supra assignatam pro Episcopis *Hiberniæ & c. in Facultate 13. pag. 389.*

QUÆSTIO XVI. Cibi ab Ecclesiæ prohibiti.

AN Catholicus hæretico sibi amico, aut viro honorato ad se divertenti possit amicitiae aut humanitatis causa in die jejunii cibos prohibitos apponere?

Respon-

Respondeo, Si facile sine incommodo possit Catholicus huiusmodi cibos omittere, teneri ad illam jejunii violationem non cooperari. Si verò nequeat illos cibos praetermittere sine magno detrimento, quia nimirum occasionem praebet contra se obmurmurationi, & gravibus querelis, tanquam contra hominem rusticum, aut inurbanum, non videtur cum tanto incommodo ab eiusmodi ferculis apponendis obligari: & ita resolvit Lugo *de Fide disp. 14. sect. 5. num. 167.*

§. 2.

Quærit *ibidem* Lugo. An Catholicus, qui ob infirmam valetudinem vescitur carnibus in die jejunii, teneatur abesse à communi mensa, si adsit periculum; ne famuli hæretici, aut alii domestici reliquiis carniū cum jejunii violatione utantur?

Respondetur autem negativè, si hoc sit illi valdè incommodum, aut videat cum famæ suæ gravi detrimento id potius avaritiæ, quam observantiæ attribuendum. Undè regulariter sufficiet, si ostendat illum ab usum sibi graviter displicere, aut œconomum moneat ut reliquias illas seorsim reponat, & in aliorum manus pervenire non permittat.

§. 3.

Quæritur tertio: An leporarius, vel auceps Catholicus; degens inter hæreticos, possit in Quadragesima prædam captam hæreticis divendere?

Respondeo cum Lessio *in posth. v. haeret. conv. cas. 14.* id posse fieri, si absit aliorum scandalum. Quia opus illud per se non est prohibitum, & ad violationem præcepti Ecclesiastici valdè remote cooperatur: nam quibusdam locis in quadragesima caro venalis exponitur pro iis qui facultatem habent eâ utendi, quod eminentium conscientiae relinquitur.

Permittunt etiam Authores, ut hospites adventantibus hæreticis carnes apponant, si aliàs nollent illic diversari cum gravi hospitis incommodo; ita Lessius *ibidem*.

Idem probabiliter fieri posse admittit Adamus Burghaber *centur. 1. cas. 28.* quando opifex Catholicus famulos habet hæreticos valdè peritos, qui nolunt apud eum in Quadragesima permanere nisi carnes apponantur, quos tamen absque gravi rei familiaris iactura dimittere nequit; dummodò non absit periculum scandali, aut gravioris incommodi. Quia hoc non est formaliter cooperari peccato, sed solum illud permittere: & pluribus locis ubi Catholici hæreticis permixti vivunt, id usu receptum est.

§. 4.

Quæritur quartò : An & quando uxor Catholica hæretico nupta à jejuniò excusari possit?

Respondeo cum Fagundez *in 4. prat. Eccles. cap. 9. num. 10.* illam excusari quandò conjux hæreticus illi permittit omnes ritus Catholicos observare, præter legem jejunii, quam non vult solvi ob contemptum fidei, Ecclesiæ, aut Religionis, sed qui præterdit jejunia uxoris sibi & familiæ suæ detrimento esse. Tali enim casu uxor à jejuniò excusata censetur, ut discordias cum viro, & domus perturbationem evitet. Et sanè grave onus esset imbecilli sexui, simul cibis abstinere, simul impotentis viri injurias & convitia devorare.

§. 5.

Sed quæres ulterius : An eadem ratione, ob uxoris hæreticæ rixas & molestias possit conjux catholicus à jejuniò excusari?

Respondeo non excusari, saltem à paritate rationis. Conjugis enim est uxori & familiæ suæ imperare, quia *vir caput est mulieris*, ut loquitur Apostolus, ac proinde permittendū non est ut vir succumbat, & mulier imperitando viri partes agat. Si tamen contingeret uxorem ab impotenti indole, & à dispari generis nobilitate adeò imperiosam esse, ut non possit maritus ejus importunitati obsistere sine gravi molestia, & familiæ perturbatione, existimo hunc quoque, durante eo rerum statu, ad jejunium non obstringi, ex mente Ecclesiæ, quæ non intendit cum incommo- do tam gravi suam legem obligare.

QUÆSTIO XVII.

Communicatio cum Hæreticis.

IN partibus hæreticorum (ut resolvit Valentia *de fide disp. 1. q. 1. pun. 5.*) non est illicita communicatio cum notoriis hæreticis, qua ut notat Navar. *Manual. cap. 27. num. 35* multitudo hæreticorum, & necessitas, in hujusmodi locis excusat. Sed frequenter dubitari potest, quantum illa communicatio, salvo jure divino aut humano, se extendat, quod paucis resolvemus.

§. 1.

AN licitum sit Catholicis liberos suos cum Dominis hæreticis collocare?

Respondeo cum Lugo *de fide disp. 14. sect. 5. n. 166.* quamvis difficulter, posse tamen id aliquandò permitti, si necessitas esset gravissima, licet non extrema, & filius esset pubes, & talis, ut probabiliter speretur cum in fide perseveraturum, vel adhuc daret

aluret tanta filii cum parentibus communicatio, ut nondum censetur paterna causa aut consilio destitui. Verum absque hac cura ac cautela, filium impuberem hæretico Domino tradere, quid aliud esset quam agnum lupo committere?

§. 2.

AN licitum sit parentibus Catholicis infantes nutricibus hæreticis tradere, quos aliquandò ad templa hæreticorum secum perducturæ videntur.

Respondeo, id illicitum non esse, modò ante rationis usum ad domum paternam reducantur: quia ante illam ætatem non prohibentur etiam in Anglia, adire templa hæreticorum, cum non sit communicatio in ritibus sacrilegis, quæ tantum exereeri potest per actionem humanam, cujus pueri ante usum rationis non sunt capaces: ac proinde traditio illa non est illicita, dummodò aliud inde incommodum non timeatur; uti censet etiam Lugo *de fide d. 14. sect. 5. §. 5.*

§. 3.

AN in diebus festis liceat Catholico uti operâ hæreticorum, quos equidem novit alibi laboraturos?

Respondeo negativè. Quia etiam hæretici obligantur præceptis Ecclesiæ non minus quam Catholici; atqui non licet sine gravi incommodo ab altero postulare quod ipse sine peccato præstare non potest, uti hic hæreticis contingit. Neque refert quod hæreticus ille sua spontè, in die festo sit alibi operaturus; quia id facturus non est sine peccato, ad quod ego ex parte mea non possum illum inducere.

Illicitum tamen non est opus aliquod præbere sive hæretico, sive Catholico liberè faciendum, quamvis existimetur etiam die festo vel Dominico in illo opere occupandus; modo ad festi violationem nullo modo inducatur, & aliàs eo die fuerit operaturus. Quia qui sic opus præbet, merè passivè se habet ad illam festi violationem: modò non fuerit operantis Dominus aut superior, cuius est procurare ut à subdito festa observentur; ita Lessius *in posth. ver. hæret. cas. 6.*

Q U Æ S T I O XVIII.

Fidelitas in pactis cum hæreticis.

AN doceant Catholici, pacta merè politica à Pontifice Romano posse irritari? aut datam hæreticis fidem non esse servandam?

Respondeo, Doctores Catholicos ab illa doctrina prorsus abhorre,

abhorrere, quam quidam hæretici per summam calumniam ipsi affingere conantur. Homines scilicet perfidi omnes de perfidis suspectos habent, ut Sedem Romanam, quam nequeunt veris argumentis impetere, fabricatis in suo cerebro calumniis apud imperiosum populum in odium & invidiam vocent. Ex adversus communem Ecclesiæ Romanæ doctrinam in hoc puncto aperit depromit Molanus *de fide &c. cap. 14.* ubi disertè pronuntiat Romanæ Pontificis auctoritatem nullam esse ad destructionem seu ad ædificationem; quia autem absque magna destructione non posset dispensare ut fides publica à Catholico, aut Principe violaretur, ideo dispensationis ejus auctoritas & potestas eò se non extendit; neque ullum hæctenus extitit hujus rei exemplum. Eundem Ecclesiæ sensum tradit Tannerus *de fide disp. 1. quæst. 4. dub. 4.*

Quam verò sanctè inviolatèque promissa, etiam hæreticis, Ecclesia Romana serventur, probat locupletissimum exemplum duorum Imperatorum erga ipsum Lutherum hæresiaracham, qui litteris salvi conductus à Maximiliano Imperatore communicatus Augustæ coram Cajetano Cardinale illæsus comparuit, & receptus sit; quamvis ipse de non disseminanda hæresi datam fidem violaverit: iterumque Wormatiæ, ob præstitum à Carolo Cæsare promissum, quamvis pœnæ reus, ab omni noxa immunis permansit.

QUÆSTIO XIX.

Disputatio cum hæreticis, & ejus norma.

Quomodo, & quibus licitum est cum hæreticis disputare; Respondeo cum Tannero *de fide disp. 1. q. 9. dub. 5.* oportere esse cautelam & discretionem ut cum hæreticis licitè & fructuosè disputatio instituat, tam ex parte disputantis, quam audientium, & modi quo disputatur.

Nam quoad personam Disputantis, Cap. *Quicumque 6. Inhibemus, de hæret. in 6.* Laicis sub excommunicatione ferendæ non latæ, sententiæ, prohibetur de fide disputare: quod intelligendum est non materialiter, sed formaliter, & ex professio de fide disputationem instituere, iuxta Cajetanum *hic art. 7. Quia* imò Valentia *de fide disp. 1. pun. 4.* legem illam non immeritò existimat per contrariam consuetudinem, præsertim in Germania, aliisque similibus locis, abrogatam esse. Et sanè si vir doctus, etiam laicus ubi magna apparet utilitas, cum hæretico congregiatur, ab omnibus judicatur à legis transgressione immunis.

At si quis rudis & imperitus cum haeretico formalem disputa-
tionem institueret, graviter peccaret, si per hoc causam fidei peri-
culo exponeret, aut occasionem praerberet, ne ipse aut alii in fide
vacillarent, Quamvis negari non possit ex peculiari Dei instinctu
quandoque viros sanctos, potius quam doctos, non tam huma-
nae sapientiae verbis, quam virtute spiritus, magno fructu cum
haeticis dimicasse, uti norat S. Athanasius, & S. Hieronymus in
vita S. Antonii.

Ex parte vero Audientium, cavendum est, ne temerè coram
simplicibus & indoctis de articulis fidei argumentis in utramque
partem vibratis disputetur. Quia simplicium fides eò solet esse
firmior, quò minus aliquid ei quod credunt oppositum audie-
runt, ac facilius plerumque argumenta veritati contraria, quam
eorum solutiones percipiunt, nisi quis singulari polleat faculta-
te, ea ad eorum captum clarè dissolvendi, quod in multis non
contingit. Excipe tamen rudiores illos, qui ab haeticis ad defe-
ctionem sollicitantur, coram his enim quandoque necessarium
est de fide disputare, ut argumenta quibus labefactari possint
dissolvantur.

In modo disputandi cum haeticis peccatur, quando mode-
stiae limites exceduntur, utendo convitiis, & verbis mordacibus,
quibus dum adversarii se laesos sentiunt, ut canes rabidi in cla-
mores assurgunt, & contra fidem nostram magis iritantur. Hinc
magna opus est moderatione, ut appareat nos non victoriae, sed
veritatis cupiditate in certamen descendere. Qui verò eruditionis
laudem, aut plausum populi disputando, aut scribendo sectan-
tur, vix ullum operæ suæ fructum referre solent: *Quia dilexerunt
gloriam hominum magis, quàm gloriam Dei.* Joan. 12. v. 43.

Pertinaces autem haetici, non numero, sed pondere argu-
mentorum premi debent, illos adstringendo ad brevem syllogis-
mi formam, ne aliàs more suo extra chorum saltent, & ad parer-
ga digrediantur, qui instar callidæ feræ prius disputantem fati-
gant, quam se retibus includi sinant. In hanc rem syllogismos &
dilemmata ad quæ haetici adigantur in praecipuis fidei contro-
versis, superius formavimus in part. 1. c. 9. à pagina 58.

QUESTIO XX.

Educatio Liberiorum.

AN licita sint in conjugiiis pacta educandi liberos, partim in hae-
resi, partim in Catholica religione?

Respondeo cum Tannero de matrim. disp. 3. q. 4. dub. 5. n. 91.
tale

tale pactum per se impium & irritum esse. Quia jure divino teneantur parentes filios suos ad veram Religionem informare, cui obligationi nullo pacto renunciare queunt. Potest tamen casus obvenire, quo matrimonium cum persona hæretica licitum multumque momenti habiturum videatur ad publicum bonum promovendum, neque tamen à conjuge, v. g. marito, ullo modo obtineri possit, ut tota proles in Catholica tantum religione educetur; tunc licitum erit hac ratione pactum instituire, ut scilicet aliqua pars proles, marito non impediente, ad Catholicam religionem informetur; nihil interim quoad cæteros liberos præjudicando juri Catholicæ matris, quo minus operam suam adhibeat, ut Catholica fide imbuantur. Probatur hæc resolutio, quia si nullum hujusmodi pactum aut cautio adhibeatur, moraliter certum est omnes liberos ex eo matrimonio suscipiendos, ex prævalente patris arbitrio, in hæresi educandos fore; ergò si aliqua suppetat via per se non illicita, quâ saltem aliqui liberi conserventur, ea adhibenda est; talis autem via per hujusmodi pactum obtinetur; quia cum juri materno quoad cæteros liberos non præjudicet, sed solum patris violentiam ex parte coercet, non est cur tale pactum per se & intrinsecè malum existimeretur. Imò quia in tali causa per se malum non apparet, omninò licitè ac prudenter adhibendum erit, si, ut dixi, connubium illud, & aliquorum liberorum periculum longè majori bono compenfetur: quamvis hunc casum vix hæctenus Theologi attigerint.

Quæritur secundò, An parens Catholicus filium aut filiam in Hæresi persistentem alere teneatur?

Respondeo, Si filius aut filia hæretica egeat alimentis ad vitam simpliciter necessariis, ea debere à parente subministrari; hoc enim jure ob hæresim non privantur. Si verò de alimentis ad vitam necessariis aliunde eis prospectum est, eo quod ex proprio labore, aut industria, aut ab aliis amicis ea possint obtinere juxta decentiam sui status, non tenetur parens per se illis alimenta præbere, quamdiu in hæresi persistunt, ut docet Azor. *instit. moral. part. 2. l. 2. c. 4. q. 10.*

Quæritur tertio, An parens possit exhæredare filium, qui à Catholica Religione defecit?

Respondeo affirmativè, lege communi. Causam etiam hanc exhæredandi disertè adstruit Justinianus in Authentica, *ut cum in his verbis: Si quis de prædictis parentibus orthodoxis constitutus, senserit suum filium vel liberos non esse Catholica fidei, licentiam*

viam habeant pro hac maxime causa ingratos eos, & hæreticos inscribere testamento. Consentunt passim Doctores, ac fuscè Molinæ de Iustitia, aliique.

QUÆSTIO XXI. *Usus Styli veteris.*

AN in partibus hæreticorum liceat Catholicis transferre Pascha, & alia Festa mobilia, eo quod hæretici usum styli veteris observari velint?

Ad hanc quæstionem solum reperio Lessium respondere in *posth. ver. Hæreticus. cas. 7.* qui resolvit ubi Calendarium Romanum Greg. XIII. receptum est, & usu annorum comprobatum, non posse Catholicos Pascha, & alia mobilia festa transferre, eo quod hæretici antiquum Calendarium velint servari: quia scilicet hæretici non possunt legem aliam de celebrandis festis talibus temporibus abrogare, sicut nec Natalitia Domini transferre, nisi gravi periculo urgeantur.

Sed non possum huic resolutioni cum Lessio acquiescere: statuamus enim ab hæreticis occupari Bredam, aut aliam urbem, vel Provinciam, ubi Calendarium Gregorii XIII. cum stylo novo annorum usu receptum fuit; jamque ea in urbe publico ritu ex norma styli veteris omnia tam sacra quàm profana peragi ac computari: nulla sanè ratione poterit solide probari, civem Catholicum teneri, in observatione festi paschalis, aut jejunii quadragesimalis, à publico istius loci computu ac stylo recedere, etiam absque magno familiæ suæ detrimento id præstare possit: quinimò in partibus hæretico Domino subjectis, ubi longè prævalet numerus Catholicorum, uti in regno Hiberniæ & quibusdam locis Hollandiæ, ritu styli veteris Pascha aliaque festa celebrantur, Pontifice sciente, & illum usum nunquam hæctenus improbante.

QUÆSTIO XXII.

Valor Sponsalium inter Catholicum & hæreticam.

AN valida sint sponsalia inter Catholicum, & hæreticam, & è converso?

Respondet Sanchez Negativè *lib. 7. de matr. disp. 72. n. 3.* Quia inquit, promissio illa esse re illicita, ac proinde nullam sponsalium obligationem inducit.

Respondeo tamen cum Becano *de Sacram. cap. 43 qu. 36. n. 4.* potius admittendum sponsalia illa valida esse in Germania, & aliis partibus, ubi Catholici hæreticis admixti degunt. Primò, quia probabile est apud plurimos authores, matrimonium ordinario

modo in illis locis cum hæreticis contractum esse licitum : & ut hoc dubium foret , in favorem matrimonii in re dubia iudicandum esset. Ergò non probatur sponsalia cum hæretica ex illa parte irrita esse , adeoque concidit præcipua ratio à Sanchez in oppositum allata.

Secundò , quia tametsi matrimonium illud non esset licitum in ratione Sacramenti , possunt tamen sponsalia esse valida , quia non continent promissionem Sacramenti , sed tantum contractum civilis , qui potest esse licitus , & honestus. Sicut in veteri testamento , sponsalia dicebant ordinem ad solum contractum civilem , illa autem per se videntur fuisse ejusdem naturæ cum illis sponsalibus quæ modò celebrantur. Ergo sponsalia cum hæretica inita pro validis haberi debent : Quando autem censenda sint licita , judicari id debet ex conditione matrimonii sequuturi , de quo quando licitum sit , jam ulterius inquirimus.

Q U Æ S T I O XXIII.

Matrimonium cum hæretico ut licitum.

AN matrimonium inter Catholicum , ac hæreticam , & contractè contrahatur?

Satis constat primò , Matrimonia Catholicorum cum hæreticis , si aliud non desit , posse per se valida esse , quia modò ab Ecclesia Catholica non irritantur.

Constat tamen secundò , ejusmodi matrimonia in pluribus Ecclesiæ Conciliis ac decretis sub gravi peccato prohibita fuisse , propter periculum fidelum , quod à conjugate Catholico , & à prole incurritur , uti constat ex Concilio general. Chalcedonensi , *can. 13.* Et Concilio partic. Eliberitano , Laodicensi , Carthagenensi *3. can. 12.* & aliis à Pontifice approbatis , apud Sanchez *de matrim. disp. 72. n. 4.* Quæstio igitur proposita tantum potest locum habere de illis partibus , ubi Catholici hoc tempore vivunt hæreticis permixti : & in hac quæstione decidenda maximè variant inter se Doctorum sententiæ.

Respondeo ad quæstionem cum Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 72. n. 5.* Tirino in *Epist. 1. ad Cor. c. 7. v. 39.* & præcipue cum Lessio in *Posth. ver. Hæret. casu 23.* In partibus illis matrimonia Catholicorum cum hæreticis non videri illicita , quando hæc conditiones concurrunt : Primò , ut absit periculum perversionis , & persona Catholica permittatur liberè vivere in sua religione. Secundò , ut non impediatur ritu Catholico prolem educare. Tertio , ut non sit facilè Catholico in sua religione invenire conjugem sibi parem , & idoneam. Quarto , ut hæreticus non sit

denunciatus, aut notorius Clerici percussor. Quintò, ut eo loco passim sit consuetudo sic contrahendi absque ullo scandalo, Ratio est, quia tres primæ conditiones efficiunt ut connubia illa non impediuntur jure divino, & consuetudo tollit jus humanum, quo illa prohibentur: præsertim cum summus Pontifex in multis rebus sciat, & tamen permittat illam consuetudinem vigere. Ad- dit tamen Lessius, non facile suadendum, quantum commodè fieri potest, ut ejusmodi connubia cum hæreticis contrahantur. Nisi (inquit Tanner. *hic d. 3. q. 4. dub. 5. n. 88.*) spes sit moraliter certa de conversione conjugis hæretici, aut judicio prudentium aliud bonum majoris momenti expectetur.

Q U Æ S T I O XXIV.

AN si hæreticus promittit conversionem, possit etiam absque dispensatione matrimonium contrahi.

Partem negativam docet Sanchez *hic disp. 72. num. 4. in fine* Cum Pontio &c.

Respondeo tamen affirmativè cum Lugo *de fide disp. 22. sect. 2. n. 17. Em. Sa v. Matrimonium*. Hurtado *hic disp. 76. §. 229.* Et probatur, quia exceptio hæc invenitur in ipsis Decretis quibus matrimonia cum hæreticis prohibentur. Nam in Conc. Chalcedonensi *Can. 17.* adduntur hæc verba: *Nisi fortè sponderis se venire ad orthodoxam fidem.* Et in *Cap. Non oportet. 28. quæst. 1.* dicitur, *filias hæreticas posse accipi, si spondeant se professuras orthodoxam fidem.* Ergo inhærendo terminis juris, posita tali promissione, non videtur ea dispensatio necessaria. Nisi fortè alicubi consuetudo obtineret, ut eo etiam casu dispensatio petatur; nam ex tali consuetudine censeretur prohibitio matrimonii cum parte hæretica ad hunc etiam casum ampliata,

Existimo tamen cum Lugo, contra Hurt. *supra*, requiri dispensationem, quando spes conversionis conjugis hæretici non oritur ex promissione; sed tantum ex bona ejus indole, aut animo non obstinatio, etsi Catholicæ conjugii, & proli libertatem fidei relinquat. Quia lex supra citata solum excipit casum, quo conjux hæreticus conversionem ad fidem expressè promittit.

Q U Æ S T I O XXV.

Quid si hæreticus non promittat conversionem, & adsit ali- quod periculum perversionis conjugis Catholicæ, an tale matrimonium aliquandò possit esse licitum? & an eo casu sit necessaria dispensatio?

Respondeo ad primum, in utroque casu posse aliquandò contingere aliundè concurrere commoda maximi momenti, quæ compensent incommoda & pericula in casu allata, & reddant illud matrimonium ad publicum religionis bonum conducibile. Ut si eâ occasione concedatur libertas profitendi religionem Catholicam, ubi antea erat negata: si filii sperentur Catholicè educandi, aut alia his æquivalentia. Non enim est illicitum aliquando se exponere periculo peccandi propter aliquod bonum maximi momenti, cum proposito tamen cum Dei gratia tentationi & peccato resistendi: cujus exemplum est in connubio Estheris cum Assuero infideli: & confirmatur in factò Judithæ quæ ut populum suum salvaret, se suamque castitatem periculo exposuit, ut fatentur plures Interpretes cum S. Ambrosio *lib. 3. offic. cap. 12. Non exponit (inquit) mortis periculum, sed nec pudoris, quod est gravius bonis fœminis.* Ita etiam sentit Lugo *de fide* 22. s. 2. n. 22. Diana *p. 3. tr. 4. resp. 269.*

Respondeo ad secundum. In casu prædictæ resolutionis prætendendam esse dispensationem, ut tollatur prohibitio legis Ecclesiasticæ. Ubi notat Pontius cum Lugo, & Salas *disp. 20. de leg. 7. num. 74.* aliquandò ex tali connubio posse tot & tanta bona provenire, ut non solum possit, sed etiam debeat dispensatio concedi.

QUÆSTIO XXVI. Parochi assistentia.

AN Parochus absque peccato possit assistere matrimonio, quod sine justa causa contrahitur cum persona hæretica?

Negat Serrarius *de matrim. cum hæret. cap. 3. n. 121.* id fieri posse absque peccato, nisi persona hæretica conversionem promittat. Quia existimat Parochum per hoc cooperari matrimonio illicito Catholici cum hæretico, ex eo quod ejus præsentia reddat habiles ad contrahendum, qui sine ea post Tridentinum habiles non essent, ac proinde cum peccent contrahentes, assistere eorum matrimonio aliud non esse, quam eorum peccato cooperari.

Respondeo tamen, Parochum posse absque peccato ejusmodi assistentiam præbere. Et probo contra Serrarium, Parochum per hoc contrahentium peccato non cooperari. Quia ille non assistit matrimonio tanquam Minister, sed tanquam testis qualificatus ut contractus ille debitè ineatur: sicut ergò (ut admittit Serrarius) alii testes absque peccato tali matrimonio assistunt, idem de Parocho admittendum est: tam enim Parochus quam

refes reddunt contrahentes habiles ad matrimonium; quia neque Parochus sine testibus, neque testis sine Parocho, sufficerent.

Probatur secundò: Quia Parochus in hoc casu non assistit actui de se malo, sed quem contrahentes, si vellet una pars converti, possint licitè & honestè exercere: atqui, ex principio passim recepto, dum peto actum, vel assisto actui alterius, quem posset ritè præstare, & ex culpa sua exerceat illicitè, non dicor ego ejus peccato cooperari; & si adsit causa petendi illum actum, debeat judicari à culpa immunis; uti omnes admittunt, dum urgente causâ petitur mutuum ab usurario, aut Sacramentum ab excommunicato, aut Domus meretrici elocatur. Ergo idem de assistentia Parochi ad nuptias, culpâ contrahentium illicitè initas judicandum erit. Et ita cum aliis quos citat, docet Basil. Pontius in *append. cap. 9. §. 1. n. 3.* Adeo tamen, nisi talis assistentia aliundè, v. g. ex superiorum decreto, alicubi prohibeatur.

Q Æ S T I O XXVIII.

Proclamationes in templo hæretico,

AN Proclamationes, quæ matrimonio præmitti debent, fieri possint in templo hæreticorum?

Respondeo affirmative, si nullum inde Catholicis scandalum oriatur; & ita resolvit Lessius in *Auctor. v. hæret. cas. 24.* Quia per has proclamationes tantum declaratur contractus matrimonii futuri inter certas personas; ut sine ullius injuria, & legitimè celebrentur; sicut ergò hujusmodi proclamationes pro aliis contractibus in templis hæreticorum legitimè adhibentur, nihil obstare videtur, quo minus ibidem sine crimine proclamationes matrimonii etiam inter Catholicos futuri præmittantur.

Benedictiones Nuptiales.

AN si matrimonium hæretici sit clandestinè contractum validè cum persona Catholica ubi non obligat Tridentinum, & conjux Catholicus nolit consummare ante benedictiones nuptiales, tum liceat Parocho nuptias illas benedicere in favorem conjugis Catholici?

Resolvit Lugo, *de fide disp. 14. sect. 5. num. 158.* contra Sanch. *de matr. l. 7. d. 3. n. 13.* non apparere rationem sufficientem, cur Sacerdos in dicto casu non possit preces & orationes consuetas ad illos benedicendos adhibere, & coram illis, atque etiam pro illis Missæ Sacrificium offerre; secluso tamen omni scandalo, &

aliis præceptis, vel extrinsecis incommodis, quæ facile ex tali actione oriri possint. Quia probabile est quod pro excommunicato tolerato possimus offerre Ecclesiasticas & publicas preces, & ipsum Missæ Sacrificium, ut etiam docet Hurt. *de fide disp.* 76. §. 16.

Q U Æ S T I O XXVIII.

Infantium Baptismus apud hæreticos.

AN infans qui ad januam Ecclesiæ apud hæreticos, aut alios expositus invenitur, possit, aut debeat, saltem sub conditione, baptizari?

Respondeo affirmativè, contra Henriquez, & quosdam alios, nisi apud infantem certum aliquod collati Baptismi testimonium inveniatur: quod verum existimo, sive infans in urbe hæreticæ, sive Catholice exponatur. Ratio est, quia facile contingit mulierem quæ partum occultè effudit, tantum sollicitam esse de crimine regendo, & puero à se quamprimum amovendo, de pueri autè spirituali salute eo tempore parùm laborare. Cum ergò in re tanti momenti debeat haberi moralis certitudo, infans sic expositus sub conditione baptizandus erit: idque olim in Concil. Eboracensi statutum fuisse refert Baronius, *in Annal. tom. 12.* Et ita docet Vasquez *disp. 126. n. 22.* & Tannerus, *de bap. disp. 4. quæst. 6. dub. 4. n. 112.*

Q U Æ S T I O XXIX.

AN infans quem alter parentum vult tradere Ministro hæretico post aliquot tantum menses baptizandum, possit interea à Catholico baptizari?

Respondeo affirmativè cum Lessio *in Auctar. v. Baptismus cap. 2.* Quia alter parens jus habet ut curet prolem suam consueto tempore ritè baptizari. Neque refert quod sciat jussu alterius post aliquot menses iterum baptizandum, quia ad Baptismum postea secuturum censetur tantum se permissivè habere.

Q U Æ S T I O XXX.

AN si paulò post Baptismum Catholicè susceptum, contingat infantem deferri ad ministrum hæreticum publicè baptizandum, liceat parentibus id permittere, & de Baptismo prius collocato silere?

Respondeo, non licere parentibus positivè filium offerre ut rebaptizetur, vel ad hoc ullo modo cooperari? potest tamen fieri

fieri, ut illicitum non sit eo casu se tantum passivè habere, non impediendo alios qui prolem deferunt baptizandum, quando id sine gravissimo damno impedi non potest: Neque ad hoc necesse est priorem Baptismum manifestare, sed sufficit indicare sibi nullo modo placere quod à Ministro illo baptizetur. Et ita resolvit Lugo *de fide disp. 14. sect. 5. §. 5. n. 164.* Ubi addit, quando casus ille praevidetur eventurus, procurandum potius, ut infans prius à Sacerdote Catholico baptizetur. Quia minus malum videtur Baptismum suscipere à solo haeretico, quam rebaptizati: ex duobus autem malis minus est permittendum, quando utrumque impedi non potest.

QUAESTIO XXXI.

AN à Sacerdote Catholico licitè baptizentur haeticorum liberi, quando post Baptismum parentibus restitui debent, cum probabili periculo futurae perversionis?

Negat Suarez *hic disp. 25. §. 5. Coninc. quest. 68. art. 10. num. 31.* Quia eadem ratio videtur esse in filiis haeticorum & infidelium, quos Doctores passim negant baptizandos esse, quando cum tali perversionis periculo restitui debent.

Respondeo nihilominus, liberos haeticorum in praedicto casu baptizari posse: & eam praxim in Germania à viris doctis & piis saepius observatam fuisse, docet Layman *lib. 5. tract. 2 c. 6. num. 12.* Ratio est, quia illud periculum perversionis non est certum, aut propinquum, cum facile fieri possit ut infantes illi ante usum rationis moriantur, & per Baptismum salventur: observant enim nonnulli tertiam partem hominum ante completam septennii aetatem ex hac vita discedere.

Ad rationem pro opposita sententia supra allatam, dico, disparatam esse rationem de liberis modernorum haeticorum, ac aliorum infidelium. Quia haetici Christi nomen, cultumque non detestantur, & plerumque spes non exigua est fore ut aliquando in fide Catholica instituantur, quam facilius recipiunt, si postea intelligant se à Sacerdote Catholico baptizatos fuisse:

QUAESTIO XXXII.

AN liceat Catholico adire Parochum haeticum, ut infantem jam baptizatum esse declarat, ejusque nomen indicet, ne iterum ab haeretico ad Baptismum quaeratur?

Respondeo cum Lugo *de fide disp. 14. sect. 5. §. 5. n. 163.* hoc ita posse fieri, ut maneat actio merè politica, dum sit eo tantum sine,

186 Pars III. Tract. VI. Resolutiones practicae ad Hæresim, &c.
ut constet de Baptismo, & nomine infantis. Si tamen interveniat
aliqua agnitio potestatis, aut ministerii spiritualis in Ministro hære-
tico, aut al quod scandalum generet, in illis circumstantiis actus
illa erit Catholico illicita.

De cætero, Quid dicendum de Nuptiis quæ in partibus hæreti-
corum sine Parocho & testibus contrahuntur, resolvitur supra
part. 3. tract. 4. c. 8. §. 4. de Matrimonio, in fine.

QUÆSTIO XXXIII.

Quas pœnas juxta Leges incurrant Hæretici?

Respondeo, Quoad pœnas temporales, primò decernitur
illis pœna mortis legibus Imperatorum, Lege, *Quicumque, &*
Ubicumque, Cod. de Hæretic. Quod confirmatur Jure Canonico
Cap. *ad abolendam*, cap. *Excommunicamus 1. de hæreticis, 2.* Eo
ipso quo exteriùs hæresim produnt, amittunt dominium bono-
rum suorum, cap. *Cum secundum leges, eodem tit. in 6.* Retinent
tamen possessionem, & quasi usum fructum: Quare etsi non pos-
sint ea alienare, non tenentur tamen spontè ea ad fiscum deferre.
Contractus tamen cum iis in his Regionibus validos red-
dit Principum benigna permissio 3. Fjunt incapaces publici offi-
cii obtinendi, cap. *quicumque §. hæretici, tit. eodem in 6.*

4. Dicuntur privati jurisdictione temporali, cap. *absoluto eod.*
tit ubi subditi dicuntur absoluti à debito fidelitatis, &c.

Quoad pœnas Spirituales, primò excommunicantur, cap. *ad*
abolendum, & in Bulla Cœnæ, quâ etiam comprehenduntur eo-
rum receptatores, & fautores, scilicet in negotio hæresis, ut si
quis eos defendat, vel abdat, dum propter hæresim quæruntur ab
Inquisitoribus, etsi non ideò receperint, quia sunt hæretici, ut no-
tat Toletus. Alias licitum est iis favere, quia v.g. sunt consan-
guinei. Eâdem Bullâ ligantur credentes hæreticorum, quales
sunt qui dicunt se credere quod credit alius apertè hæreticus, li-
cet nullum fidei articulum determinatè discrepent. 2. Fjunt Irre-
gulares, cap. *Saluberrimum*, *causa 1. q. 7.* cap. *quicumque*, cap.
statutum, 2. *eodem titulo in 6.* ubi declarantur Irregulares etiam
filii, & nepotes usque ad secundum gradum in linea paterna, in
linea verò materna tantùm filii; quod tamen intelligendum est
de filiis natis post hæresim, & quorum Parentes in hæresi dece-
serint, 3. privantur Ecclesiasticâ sepulturâ, cap. *illo, quicumque*,
uti & eorum credentes, fautores, &c. Quare duplici causâ,
non licet hæreticos sic sepelire, & quia sunt hæretici, & quia ex-
communicati. 4. Nullos actus ordinis licitè exercent, qui
excom-

excommunicati. Dixi, licet, quia possunt valide, in quibus non est opus jurisdictione, quare valide conferunt Sacramenta, & Episcopus haereticus valide ordinat, sicut & retinet Characterem. Ad... est opus jurisdictione, quia hoc ipso quo sunt haeretici, ... sunt Ecclesiae membra & capita, ac consequenter amittunt Caput, seu Pastorum jurisdictionem potestatem; quamdiu tamen retinent titulum coloratum, eorum defectum supplet Ecclesia, ut alibi diximus. 5. Sunt inhabiles ad omnia beneficia, cap. illo, *quicumque* 6. Privantur dignitatibus, honoribus, beneficiis, & officiis, cap. *ut commissi, eodem titulo*. Probabile tamen est hanc poenam non esse sententiae latae, sed ferendae, ut indicatur, cap. *ut commissi* 7. Fiunt infames, cap. *Excommunicamus* 1. §. Atque haec tria valent quoque de eorum fautoribus, credentibus &c. Ultimo adde, easdem poenas infligi Apostatis, a fide scilicet, qui simpliciter dicuntur Apostatae non ab Ordine, aut Religione. Idem dicendum de eorum fautoribus &c. cap. *contra Christianos, eodem titulo in 6.* & cap. *ad abolendam* citato, & Bulla Cænae.

Nota tamen primo, cum communiore sententia contra Cajetanum, has poenas non incurri ab eo, qui cum gravi peccato haeresim exterius simulat, nisi etiam interius in animo, & intellectu haeresi assentiatur. Quia, talis proprie & simpliciter non est haereticus, adeoque legibus poenam infligentibus comprehendi non videtur, quia illae sunt strictè interpretandae; quamvis ille in foro externo haereticus esse praesumeretur.

Nota secundo, non sufficere haeresim merè internam, ut poenae illae incurrantur, nisi haeresis interna aliquo signo externo prodatur. Est haec communiore sententia Theologorum; quia censent Ecclesiam saltem jam non intendere poenas illas tanto rigore ad illos extendere, qui formalis haeresis sufficiens signum non ediderunt, nec pertinaciam suam exterius aliis manifestarunt.

Multò minus formaliter haeretici sunt, & poenis dictis obnoxii, qui ab infantia in erroribus adolescunt, & vix tenuem percipiunt verè Ecclesiae notitiam, quae possit illis scrupulum injicere; quales de facto plurimos reperiri, & poenas haeticorum non incurrere, probat solidè *P. Ant. Terillus*, contra *Celladeum*, part. 2 pag. 243. Hujus Authoris Opus, communi judicio sanè accuratissimum nimis iniquè tractat recens Scriptor *Jacobus à S. Dominico* pag. 159. asserens, in toto Terilli Tractatu de Conscientia, praeter falsas suppositiones, vel ejus novas adinventiones, vix quidquam reperiri, quod vel in speciem verum dici possit. Sed

hæc verba sunt, non argumenta, quæ majori studio depromenda fuerunt, si voluit ille dictis suis fidem facere, & Terilli doctrinam vel in speciem labefactare.

Pro Missione Castrensi, & Navali.

QUÆSTIO PRIMA.

AN in militia Tribuni, Capitanei, aut Commissarii, ratione stipendii dimitiati, aut male sibi persoluti, possint in militum lustratione tot ficta nomina conscribere & inducere, quod sufficiunt ad supplendum stipendium quod ipsis à Rege debetur?

Visa est aliquibus praxis illa non illicita: Primò, quia quando constat aliquid justè deberi, & non posse viâ justitiæ obtineri, licitum videtur debitum illud alio modo compensare. Secundò, illi qui patriam gubernant, satis norunt has artes per ficta nomina exerceri, neque tamen videntur requirere ut illis remedia apponantur; censendi igitur sunt connivere, & hanc praxim permittere: & hoc videtur insinuare Lessius in *Posthumis* v. *Bellum* pag. 150.

Respondeo tamen, ob alias rationes praxim illam non esse æquitati consentaneam. Primò, Quia isto modo nequit potest compensatio sine fallacia & falsitate, majorem numerum militum pro minori exhibendo, & affirmando illum actu sub signis lustrati. Secundò, Ille modus compensationis stipendii adjuncta habet maxima Reip. detrimenta, ex quibus possit patria periclitari, dum falsò supponitur in exercitu, aut præsidiiis versari multo majorem militum numerum, & qui possit sufficere ad justam defensionem. Tertio, Qui illa officia amplectuntur, satis norunt sibi sperandam non esse integram stipendi solutionem, nec dubitant eandem cum cæteris conditionem spontè subire. Quarto, Illi officiales accipiunt Parentes in quibus continetur stipendium ipsis tribuendum, quomodo & quando cæteris de exercitu persolvitur; nequeunt igitur illud sibi tali modo de jure vindicare, & cum tanto rei communis detrimento.

Ex his patet responsio ad primam rationem contrariæ sententiæ supra allatam. Negatur enim licitam esse rei debitæ compensationem mediante fraude & falsitate: & per actionem Reipublicæ adeò perniciosam: & contra fidelitatem quam illi promittunt Regi in sui officii administratione. Addo, etiam in casu quo licitum esset sua debita occultè recuperare, incumbere obligationem judicandi debitori sibi jam satisfactum esse,

esse, si fortè solutio denuò postulanda esset. Tantum verò abest ut hoc præstent illi Officiales, ut potius oblata occasione pro se, aut post mortem pro suis viduis exigant iterum pendi residua stipendia, aut sibi conferri promotionem aliquam stipendiis æquivalentem.

Ad secundam rationem: Verum non est Gubernatores patriæ connivere, & hanc praxim ultrò permittere. Quia tales Officiales ad eos delati punirentur, & aliqui puniti fuerunt, & in ordinem gregariorum redacti. Quod autem non curent in eos adeò severe inquiri, fit ex eo, quod nolint fortè offensionem præbere viris fortibus & necessariis, qui à militia deficerent.

Nota tamen primò P. Lessium, loco suprà citato, testari, Principem Parmensem Patribus nostris aliquando respondisse, non esse faciendum scrupulum Capitaneis ob 4. aut 5. placas muertas, ut vocant. Sed an eadem sit mens & indulgentia modernis Gubernatoribus, non nisi ex ipsis constare potest.

Nota 2. Usu in militia recepto Capitaneis concedi locum mortuum pro duobus aut tribus famulis, & unum pro signifero, etiam famulos actu non habeant.

QUÆSTIO II.

Quando milites post lustrum moriuntur aut fugiunt, an jus ad stipendium, quod ipsis remanet debitum, devolvatur ad eorum Ducem, an verò ad hæredes?

Respondeo, Communi jure devolvi ad hæredes ab intestato, sicut alia actiones & credita defunctorum: nec apparet ratio quæ Ducibus jus ad stipendium alienum concedat. Si tamen Capitaneus dederit militi pecunias mutuas, potest ex stipendiis illi à morte aut fuga debitis, tantum sibi reservare quantum illi concessit. Quia cum onera defunctorum transeant etiam ad hæredes, debent hi contenti esse, ut creditor sibi hac ratione satisfaciat.

QUÆSTIO III.

Quando Rex transcribit summam pecuniarum in stipendia militaria, an hoc quod superest post lustrum & stipendia soluta, possint retinere Capitanei aut tribuni, quando sciunt Commissarios sibi retenturos si illis reddatur.

Respondeo negativè, si alium detinendi titulum non habeant. Hoc enim tantum foret, ac si quis pecuniam alienam sibi occuparet, eam tantum ratione, quod si illam non accipiat, ab alio fore sit præripienda.

QUÆSTIO IV.

AN licitum sit militare in bello, de cujus justitia miles habet opinionem tantum probabilem?

Respondeo affirmativè, & quando aliæ non suppetunt rationes, dico sufficere quod judicet Principem qui bellum indicit, & sustinet, esse virum prudentem & bonæ conscientiæ, nec seductum à pravis consiliariis; & è contra adversarium non admodum pium, & prudentem esse. Prudenter enim agit miles se conformando auctoritati aliorum, quamdiu nihil certi quo auctoritas illa elidatur. Ita docet Diana cum pluribus *part. 11. tr. 3. resol. 28.* & Scildere *de principiis conscient tract. 2 pag. 164.*

Quæres, Quid dicendum, quando miles de justitia belli positivè dubitat?

Respondeo, non licere eo casu militare, si non possit dubium illud vincere, ut docet supra Scildere, Diana, & Ariaga *disp. 16 sect. 5. num. 36.* In bello tamen defensivo dubitans de jure Regis qui bello impetitur, & qui bonâ fide regnum possidet, militare potest, & dubium deponere, ex principio generali, quod in dubio melior sit conditio bonâ fide possidentis. Et plerumque excusari possunt milites à formali peccato, quod persuasi ab aliis per ignorantiam invincibilem rationum partis adversæ, ad bellum trahantur, ut notat cum aliis Diana *part. 4. tract. 4. resol. 1.* qui addit, illos posse militare utrilibet parti, etiam quando rationes probabiles pro justitia belli utrinque habentur.

QUÆSTIO V.

AN in Castris possit Confessarius absolvere milites in prælio moribundos, etsi non dent aliud signum vitæ Christianæ, quam quod militent in exercitu Catholico, in quo tamen aliqui hæretici sunt admixti?

Respondeo, tales posse absolvi sub hac conditione, si sis capax absolutionis. Ita etiam resolvit Scildere *de principiis conscient tract. 6. pag. 724.* ubi adducit citatum à Caramuel P. Saillares in litteris ab ipso datis 3. Novembris 1645. Ratio est, quia milites illi per professionem fidei Catholicæ satis indicarunt se velle in morte absolvi, & illa voluntas sufficienter indicata est Confessario per eos qui significarunt hunc exercitum in quo militant esse Catholicum. Nec refert quod aliqui in illo exercitu sint hæretici. Quia si in exercitu aliquo plerique forent Catechumeni & pauci fideles sive baptizati, qui non possint discerni à Cate-

Chumenis, omnes sub conditione baptizari deberent, ut idem Seildere supra admittit.

Sed quid si exercitus sit hæreticus, in quo tamen pauci aliqui sunt Catholici, an omnes moribundi sub conditione absolvi debeant?

Resolvit ibidem Seildere negativè. Quia obstat reverentia Sacramenti, ne sub conditione conferatur tam multis, quorum pars maxima absolutè non vult absolutionem sibi conferri, quam credunt homini nihil prodesse: sic licet in Civitate aliqua dubium esset de paucis indeterminatis, an fuerint validè baptizati, non ideo omnes urbis incolæ sub conditione rebaptizandi forent.

QUÆSTIO VI.

AN licitum sit Commissariis aliquos pagos Capitaneis ac militibus onerare, ut ab aliis pagis, qui se redimunt, pecuniam accipiant? Respondeo negativè, Nullus enim assignari potest titulus honestus quo possint Commissarii cum aliorum gravamine non legitimo illas pecunias extorquere. Tenentur enim illi ex officio servare justitiam distributivam, ut quantum fieri potest, pagi in quos milites sunt distribuendi, æqualiter graventur: quando autem pagos aliquos acceptâ pecuniâ oneri communi subducant, necesse est reliquos majori militum numero gravari: quod omninò iniquum est, nisi pecuniam illam in ipsorum onere levando infumant.

QUÆSTIO VII.

AN & quomodò militibus, & aliis castra sequentibus, licita sit pabulatio in terra non hostili.

Respondeo & dico primò, licitam non esse pabulationem in terris amicorum aut subditorum Regis, si satis pabuli ad castra advehatur, vel possit pretio comparari. Quia non videtur miles plus juris habere ad aliena pascua, quàm ad alienum gregem, panem, aut frumentum, quæ nequit in hoc casu sibi justè usurpare: & ita docet Lessius in *posthumis v. Bellum* p. 150.

Dico secundò, Si pabulum sufficiens non advehatur, nec possit per inopiam pretio comparari, tunc locum habet doctrina de gravi aut extrema necessitate, in qua censeri debent pabula esse communia: sic tamen ut illi, qui præ cæteris passus fuisset enorme damnum, facienda sit compensatio, sicut fieri solet in rebus aliis magni pretii in extrema necessitate.

Sunt tamen qui existimant ex consuetudine communi receptam esse militum in castris liberam pabulationem, tanquam omnium commune prædiorum, quando pro utilitate Provinciae bellum geritur: Et æquum esse ut divites quorum sunt prædia, hoc onus sustineant, cum ex prædiis suis magna emolumenta aliis temporibus percipiant: Sicut rhedis, sericis vestibus, & aliis quæ in usus divitum potissimum versantur, iusta aliquando vestigalia impendantur, quæ ipsi præ aliis facile possunt sustinere.

Propter hanc rationem, & consuetudinem, si verè subsit, non audet Lessius supra, condemnare liberam illam pabulandi facultatem, si à Principe positivè permittatur, & pauperibus, si inde grave damnum passi fuerint, compensatio præstetur. Nam horum aliquos præ aliis enormiter gravare nec ipsi Principi licitum est, cum in oneribus imponendis teneatur servare justitiam distributivam. An autem Principes talem potestatem pabulandi fecerint facti quæstio est. Præsumptio aliqua in oppositum esse potest, quod permittant Magistratibus contra huiusmodi pabulationem potestatem ordinariam exercere: nec audeant viri magis probo præsentem Domino absque aliqua compensatione hanc libertatem sibi vendicare.

QUÆSTIO VII.

AN Missionario Navali licitum sit aliquandò in ipsa navì celebrare, etiam dum actu navigatur?

Negant passim plerique, quos refert & sequitur Vasquez *disp. 232. cap. 3. num. 4.* Suarez *disp. 81. sect. 2.* Bonacina *disp. 4. q. ult. par. 2. q. 9.* Gavantus *in Rubric. Missal. part. 1. tit. 20. aliique.*

Respondeo tamen cum multis & probatis Theologis, id in utroque casu proposito licitum esse, quando non adest mortale periculum, ne Calix navis agitatione effundatur, quale periculum in navibus præsertim grandioribus sæpius abesse multorum experientia testatur. Cum igitur talis celebratio nullo specialiter jure prohibeatur, nulla adfertur sufficiens ratio, cur occurrente causâ idoneâ omitti debeat. Causas autem idoneas recenset Leander, *de Sacrif. Missæ tract. 8. disp. 7. q. 12.* Præceptum in Dominicis & Festis audiendi Missam: communicandi in Paschate: accipiendi Viaticum in mortis articulo. Possunt & aliæ causæ occurrere, nec video cur non possit aliquando sufficere singulare desiderium, & solatium vectorum, præsertim in diuturna navigatione. Hanc sententiam fuse defendet Card. Lugo. *disp. 20. sect. 4.* & Granadus *tract. 14. disp. 13. num. 2.* Fagundez *præf. 1. lib. 3.*

lib. 3 cap. 10. Hurtadus disp. 4. diffi. 6. Layman de Sacrif. Miss. cap. 5 n. 6. & plures alii.

Quaritur 2. An liceat in navigiis aut triremibus sacram Eucharistiam permanentiter servare? Negant id licere plerique Auctores qui nolunt licitum esse in navibus celebrare, ut *Henriquez lib. 9. cap. 27.*

Sed respondeo cum pluribus, id omninò permitti, ubi in navigio reperitur locus decens, & à turba nautica satis separatus, in quo S. Hostia servari possit. Quia id minus habet difficultatis quam Missæ celebratio, quam ostendimus à probatis Auctoribus admitti, & potest aliquando peculiaris usus, & necessitas ægrorum id postulare. Et quidem olim navigantes sacram Eucharistiam secum deferre consueville refert D. Ambrosius & Metaphrastes, ut admittit *Henriquez supra citatus*, nec hodie extat præceptum id prohibens, modo indecentia & irreverentia caveatur: idque disertè tradit *Leander à S. S. Sacramento de Sacrif. Miss. tract. 8. disp. 1. q. 19.* & *Granadus supra numer. 7. alii que.*

Quaritur 3. An licitum sit etiã in littore aram erigere, & Missam celebrare pro nautis & navigantibus; & an in castris pro militibus?

Respondeo, id licere, dummodò habeatur altare portatile, & reliqua ad celebrationem requisita. Posse autem dictis locis celebrari, ut die festo Missa audiatur, docet *Henriquez, sã, Hurtado, Lugo alii que apud Leandrum supra q. 16.*

Quaritur 4. An si contingat ibi, aut etiã alibi, post inceptum Sacrum lumen extingui, nec aliud commodè inveniri, possit Sacerdos sine lumine Sacrum continuare & perficere? Negat *Fagundes cap. 22. n. 19.* nisi extinctum fuerit lumen post consecrationem.

Respondeo, probabilius videri posse Missam continuari in prædicto casu, etiã si lumen extinctum fuerit post Offertorium ante Consecrationem, quia jam oblata sunt ea, quæ postea erunt consecranda, nec potest tunc sine aliorum incommodo consecratio, & Sacrum omitti. Ita *Leander supra, citans pro hac sententia Card. Lugo hic disp. 20.*

PRAXIS VARIA,

Abbrevem facilemque Directionem Confessarii, & Dispositionem Pœnitentis.

§. 1. *Observanda Confessario in principio, & decursu Confessionis.*

PRIMO, Impertit pœnitenti hanc benedictionem: *Domine, nus sit in corde tuo, & in labiis tuis, ut dignè, & contritè confitearis peccata tua in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, Amen.* Post si Pœnitens hæreat, animet illum benigne, ut incipiat fidenter soli Deo, & suo Patri spirituali proferre omnia peccata, quæ memoriæ occurrunt; & incipientem, sine causa non facile interrumpat.

Si advertat pœnitentem non satis posse se explicare, interroget illum cautè ex præceptis decalogi, vel de aliquibus peccatis, quæ ipsius personam maximè concernunt. Quando etiam pœnitens non satis exprimit circumstantias mutantes speciem v.g. quod persona quam carnaliter cognoverit fuerit conjugata: vel quando non exponit numerum graviorum peccatorum, tenetur Confessarius de his Pœnitentem interrogare. Quod si ob diuturnitatem temporis, & lapsum frequentiam nequeat pœnitens certum peccatorum numerum determinare, ut sæpè contingit in delectatione morosa, pravis desideriis, consuetudine jurandi, interrogari poterit, à quanto tempore est confessus, & ab illo tempore quoties singulis septimanis, aut singulis diebus solitus fuerit labi in illud peccatum, & ex his quantum fert memoria expositis poterit Confessarius conjecturam sufficientem facere de frequentia & numero lapsuum à postrema confessione.

2. Dum pœnitens narrat superflua, aut suas querelas, aut negotia Domestica, aut res alienas ad propria peccata non pertinentes, Confessarius peritè sermonem divertat, v.g. dicendo, satis intellexi, quid meministi circa peccatum detractionis, verba contumeliosa, aut aliud peccatum pro qualitate personæ.

3. Si interrogandus sit in materia luxuriæ, utendum verbis honestis ac pudicis, paulatim à cogitationibus ad verba, & à verbis ad actus progrediendo, ne Pœnitentes ex Confessario ea peccata discant, quæ antea ignorarunt.

4. Quando aliquid occurrit grave & reprehensione dignum, confi-

confitentem non statim arguat, nec lignum præbeat admirationis, antequam confessio absolvatur, ne pœnitens turbatus, aut territus reliqua peccata sileat.

3. Si Pœnitens absque necessitate attingat graviora aliorum peccata, discretè illum moneat, ut ista sileat, & sua tantum peccata exponat.

6. Si quis confitendo ostendat se habere notitiam alicujus peccati, ex quo imminet grave damnum alicui communitati, caveat confitentem absolvere, nisi statuat congruo modo efficere, ut res ea reveletur superioribus, quibus incumbit communitatis periculo prospicere: quærendus tamen est modus quo sic fiat, ut non cedat in perniciem pœnitentis.

7. Quando narratur peccatum quod constat esse reservatum, à quo Confessarius per se nequit absolvere, monendus est pœnitens ut ibi sistat, donec vel pœnitens, vel potius ipse Confessarius ad Superiorem pro facultate recurat, tacito tamen pœnitentis nomine, nisi malit alteri habenti potestatem iterum confiteri.

8. Quando ob stupiditatem pœnitentis, non potest ab eo extorquere idoneam materiam absolutionis per interrogationes ordinarias de mendacio, detractione, ira inordinata, distractione voluntaria, verbis otiosis &c. Interrogari ulterius potest, an saltem voluerit aliquid horum committere, etsi peccatum externum non posuerit. An egerit aliquid contra remorsum conscientiae, putando, aut dubitando, aliquid esse peccatum, quod verè non fuit. An saltem sine causa exposuerit se periculo committendi certum aliquod peccatum. Vel, an fuerit causa cur alii rem prohibitam fecerint, aut aliquid omiserint ad quod tenebantur, quod facile in parentibus locum habet, non monendo sui officii, famulos, aut alios suae curae commissos. Quod si de nullo etiam horum se accusent, jubendi sunt ut aliquod saltem peccatum exponant, quod meminerunt aliquando in totius vitae decursu à se commissum: ac demum monendi, ut quantum fieri potest, in futurum melius instructi ad confessionem accedant.

§. 2. *Observanda à Confessario post Confessionem.*

Postquam pœnitentis confessionem integram patienter audit, injungat salutarem pœnitentiam ante absolutionem, titulumvis etiam ob aliquam causam aut oblivionem post absolutionem injungi possit, Forma autem integra Absolutionis superi-

us exprimitur in *part. 3. tract. 3. cap. 9.* ubi traditur forma Hæreticos reconciliandi.

2. Quamvis pro satisfactione peccatorum quævis opera bona sint idonea : illa tamen ad tria potissimum capita reducuntur. Nempè ad Jejunium, Orationem, & Eleemosynam. Ad *Jejunium* spectat quævis carnis afflictatio, per cilicia, flagella, vigiliæ, cubationem in terra, peregrinationem, tolerationem liberam injuriæ, aut contumeliæ, &c. *Orationis* nomine non solum intelligitur vocalis recitatio, sed etiam mentalis meditatio, lectio spiritualis, frequentatio Missæ, psalmodiæ, concionis, aut Sacramenti alicujus perceptio. *Eleemosyna* comprehendit omnia opera misericordiæ tam corporalia, quam spiritualia, ut curare infirmos, visitare hospitalia, excipere peregrinos, docere ignorantes, corrigere errantes aut peccantes, & id genus alia. Ex hic eliget confessarius pœnitentiam pro gravitate peccati, quæ simul sit medicinalis, ad curandum animæ morbos, & præcavendum lapsum in futura peccata : verbi gratia, jejunium lubricis, eleemosynam avaris imponendo, habitâ ratione virium, sexus, ætatis, & oportunitatis sui pœnitentis. In his imponendis, uti cavendum est à nimio rigore quæ à confessione deterreat; ita ex altera parte videndum ne declinet ad nimiam lenitatem, aut laxitatem, levia quædam opera pro gravissimis delictis imponendo, ut moxet Tridentinum *sess. 14. cap. 8. de Sacram Pœnit.* Quænam censeatur pœnitentia peccato mortali proportionata, diximus supra de satisfact. Sacramentali, *part. 3. tr. 3. cap. 5. in fine*

3. Expediit aliquando injungere opera quædam leviora, quæ gravioribus æquivalent, quando sunt diuturna, ut quotidie dum surgit attentè cogitare de morte necessariò ventura, aut de æternitate pœnarum pro unico mortali, aut terram aliquoties osculari, aut nudis genibus, aut extensis brachiis assiduò vesperi recitare orationem Dominicam, aut aliquem psalmum, aut alias preces, quæ incutiant horrorem illius peccati cui pœnitens est obnoxius.

4. Si pœnitens recuset pœnitentiam idoneam, aut suæ emendationi necessariam, neganda est ipsi absolutio, quia per hoc ostendit se ad illam nondum esse satis dispositum.

5. Nunquam absolvat à peccatis, sub aliqua conditione de futuro, ut, si dederis talem eleemosynam, si petieris ab alio veniam; quia talis absolutio nec licita, nec valida est. Quando verò dubitarct confessarius, an aliquis puer, aut etiam adultus in articulo

ticulo mortis habeat in præfenti usum rationis, aut dispositionem requisitam, potest illum absolvere, retentâ saltâ in mente hac conditione, si es capax, ego te absolvo &c.

6. Potest etiam aliquando utiliter absolutio ad tempus suspendi, præsertim cum recidivis, cum tepidis, cum remanentibus in occasione proxima peccati, cum retinentibus adhuc bona aliena; imò debet illis deferri absolutio, si post emendationem, aut restitutionem bis, terye promissam, confessarium fefellerint; nisi contingat jam longè aliud, & planè extraordinarium emendationis signum ac propositum adferri, juxta ea quæ supra tradidimus de absolutione Sacramentali *part. 3. tract. 2. cap. 3. & alibi.*

7. Consuetudinarius, sive qui sæpius assuevit in idem peccatum labi, si jam primum tibi confiteatur, & sincerè asserat se esse contritum, & proponere emendationem, absolvi poterit, neque necesse est ipsius absolutionem in futurum differri, donec constet securam esse consuetudinis emendationem. Nec audienda est contra hanc præxim Methodus nova paucorum, falso fundamento innixa, quod nempe sincera peccatoris conversio non soleat esse repentina; quibus refragatur frequens experientia, de qua alibi.

8. Etsi talem Pœnitentem absolverit, expedit aliquando ipsi suadere, ut pro ea vice ad sacram synaxim non accedat, ut augeat in eo reverentiam erga illud Sacramentum, & horrorem sui peccati, & majorem præparationem in sequentem confessionem.

9. Valdè consultum est, ut sigillum confessionis securius servetur, de Pœnitentis vitiis, aut etiam virtutibus, nunquam apud alios mentionem facere, ne dum unum laudat, videatur alium vituperare.

Si debeat de peccato in confessione audito consilium ab alio petere, expedit tantum generatim proponere, quid agendum foret si talis casus accideret.

10. Si advertat se pœnitentem malè absolutum dimisisse, sive defectu potestatis absolvendi à certo peccato, sive quia malum consilium dedit, sive quia non obligavit ad restitutionem in præjudicium tertii, non decet illum postea monere, nisi fortè prius postulet & obtineat à pœnitente facultatem aliquid sibi de præterita confessione indicandi. De his plura superius in

tract. 3. cap. 4. de sigillo Sacramentali.

§. 3. *Modus iuvandi Rudes, & pueros.*

Primò, Interrogando explorabit; an sciant mysteria fidei necessaria, & præcepta Decalogi, ac Ecclesiæ. Si ignorent, quantum potest doceat, vel ad alium instructorem dirigat.

2. Dum hærent quasi muti, & nulla peccata exponunt, interroget primò quæ sunt communia ex præceptis decalogi, aut de mendacio, maledictis & detractioe, & aliis supra in praxi agentium in ipsa confessione *vu* 8.

3. Doceat eos breviter quomodò debeant orare mane ac vespere, & conscientiam examinare de cogitationibus, verbis & operibus.

4. Moneat peccata quæ occurrunt non esse reticenda ex pudore, & Confessarium non posse de illis loqui, & confessionem non profuturam si spontè peccata occultentur.

5. Conetur pueris imprimere horrorem peccati, quia nempe reddit animam turpem & deformem instar dæmonis, gratia vero reddit speciosam instar Angeli. Incutiat illis timorem Dei instar Solis ubique præsentis, & malas cogitationes videntis, & igne æterno punientis; Sed qui è contra pios, ac probos instar patris amat, & stola gloriæ, & dulcedine æterna in cœlesti paradiso perfundit.

6. Denique doceat eos, ubi inobedientes parentibus, aut Magistris fuerunt, veniam ab illis postulare. Quia talia remedia pueris altius inhaerent.

Disponentia ad summam Peccati Detestationem, Contritionem & vitæ emendationem.

Considera Dei Majestatem, potentiam, bonitatem, ac dignitatem infinitam, per peccatum læsam, spretam, & contemptam. Et tamen summâ benignitate ad nos clamat, *Nolo mortem Peccatoris, sed magis ut convertatur, & vivat.* Quis Rex aut Princeps subditum rebellem, & læsæ Majestatis reum, tam benignè ad veniam admitteret?

Peccatum quippè mortiferum, est aversio à Deo summo, æterno, & infinito Bono, simulque conversio ad Creaturam in se vilem, & infinitè à Deo distantem, adeòque peccatum summum est malorum quod homini potest accidere.

Peccatum est animæ nostræ lethale Venænum; quod dæmon

non propinat quasi in patenis aureis, ne illius malitia, & damna ex eo secutura nobis appareant.

Peccatum est horrenda Catena, & compedes, quibus anima constricta in barathri profundum pertrahitur.

Peccatum est nefaria Proditio, quam homo rebellis machinatur adversus legitimum suum Regem ac Dominum, quasi claves civitatis, id est, animæ suæ possessionem tradens dæmoni hosti capitalissimo.

Peccatum est grave Pondus, quod nec cælum retinere, nec terra potest, sed infra terram ad abyssum tartari cum peccatore descendit.

Peccatum constituit nos desertores Dei, ac Salvatoris nostri, cui datam in Baptismo fidem, & obedientiam per peccatum violamus.

Imò peccatum, teste Apostolo, filium Dei conculcat, & Sanguinem testamenti pollutum ducit, & Spiritui gratiæ contumeliam facit.

Peccatum tristissimo nos Exilio in perpetuum mulstrandum; à patriis paradisi sedibus in profundissima inferorum relegat: amissâ namq; Dei gratiâ, simul perit hæreditarium jus regni cælestis.

Peccatum est scædissima animæ Lepra: nam quemadmodum morbus lepræ corporibus adimit omnem speciem, robur, & vigorem; ita peccatum omni pulchritudine animam privat, & omne virtutum robur elidit.

Peccatum omnia bonorum operum Merita destruit ac dissipat, quantumvis vita sanctissime acta, & omni virtutum genere cumulata fuerit: Efficit quoque ut nihil eorum quæ agis in statu peccati per se conducat ad præmium vitæ æternæ: Ad hæc, privat nos Communionem bonorum operum, quæ in Commune fiunt ab Ecclesia Catholica dum in illo statu versamur.

Peccatum exterminat ab anima certo modo Sanctissimam Trinitatem, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum; in cujus locum malum Dæmonem, generis nostri hostem teterrimum admittit.

Peccatum animæ pacem intercipit, luctam cum Deo & ratione inducit, conscientiam mille modis perturbat, angores ac solitudines continenter objicit, quibus eorum animi noctes atque dies exeduntur, qui sibi male consciis meritis peccati poenas semper ante oculos habent.

Quid plura animi & corporis damna proponam? Peccatum si inveteratum fuerit, præcipitat animam tanta vi in miseriarum omnium pelagum, ut jam tradatur in reprobum sensum, qui cumulus est omnium malorum.

Peccatum sæpè corpora sana, & robusta dejicit, ut tarda fiant, segnia, deformia, & inepta honestis exercitationibus, ut vitam trahant brutis similimam.

Peccatum potentissimos quosque magnitudine & honoribus sæpius exuit; æquissimum quippe est, ut qui divinis honoribus tantum derogarunt, ipsi quoque vicissim jacturam similem faciant; quod Saulis, & tot Regum exemplis Scriptura confirmat.

Peccatum aufert lætitiâ cordis, quæ est vita hominis, inquit Sapiens; inserit autem angores, ac tristitiâ, quæ exsiccat ossa, itaque vitam in suavem, ac mortis instar facit.

Peccatum sæpè justo Dei judicio mortem accelerat, & in visceribus nostris, nobis insciis, colligit tabem ac perniciem. Ex quo factum est, ut plures, malefactis ad extremum id exigentibus, morte repentinâ sint extincti, atque ultricibus inferorum flammis addicti.

Tanta sunt peccati damna, & tanta malitia contra divinam bonitatem, ut justissimum sit illud dictum S. Anselmi Archiepiscopi Cantuariensis: *si hinc peccati horrorem sine pœna, & inde Inferni dolorem sine culpa, mihi propositum cernerem, necessitas autem imponeretur alterutrum deligendi: mallet, inquit, purus à peccato & innocens gehennam intrare, quàm peccati sordè pollutus Cœlorum regna tenere, lib. de beatitudine. c. 190.* Idem constat de S. Edmundo Archiepiscopo itidem Cantuariensi, cujus ea vox erat, *Mallet insillire in rogium ardentissimum, quàm peccatum ullum sciens admittere in Deum meum.* S. Ludovicus Rex Gallorum, ab ineunte ætate hoc sibi meritò semper persuasum habebat, Potius mori, quàm peccare.

Cum peccatum sit tot rationibus supra quàm dici, aut credi possit, detestandum, ac reformidandum, extremæ sanè dementiæ est, vel momento temporis, in statu tam periculoso permanere, hoc est, in separatione à Deo, in faucibus Dæmonis, in portis Inferni, in mediis malorum immeusorum agminibus, inter mille discrimina damnationis æternæ.

Hinc ulterius patet, quam ingens sit utilitas Confessionis, & seriæ Pœnitentiæ, Primò, Quia hæc adfert Remissionem omni-

omnium peccatorum, etiam gravissimorum. Secundò, Aufert reatum & debitum pœnarum æternarum, & sæpe pœnarum temporalium, quas Deus peccatoribus in hac vita infligit. Tertio, Causat reviviscantiam omnium bonorum operum, & meritorum, quæ prius in statu gratiæ facta, per secutum peccatum mortale sine pœnitentia in perpetuum extincta fuissent. Quarto, Restituit conscientiam pacem & serenitatem per peccata ablatam, cum magna, & sæpe valdè sensibili animi consolatione. Quintò, Contra futura peccata, & tentationes, acquirit novum auxilium gratiæ diviniæ, & singularem Dei in cæteris protectionem. Denique reparat omnia peccati damna superius memorata, & restituit statum gratiæ, quod quia summum est, & nunquam satis æstimabile hominis bonum, illius utilitatem ac dignitatem paucis punctis exponam, ut clarius appareat, quanti momenti sit statum illum per Pœnitentiam acquirere, & acquisitum inviolabiliter retinere.

Quam ingentis momenti sit Status Gratiæ.

STatus gratiæ est Pignus vitæ beatæ & immortalis; quinimo initium ac radix cœlestis gloriæ.

Gratiæ illa est Thesaurus electorum, & fons omnium cœlestium bonorum.

Gratiæ est magnæ Regiæ vestitus deauratus, & prima stola gloriæ ab ipso Spiritu Sancto elaborata, per quam anima tam formosa, tamque gratiosa ante oculos Dei statuitur, ut eam in filiam adoptet.

Gratiæ tantum bonum est, tantus honor, tanta dignitas, ut omnia id genus bona hujus vitæ infinitè superet: adeo ut omnis boni ac felicitatis seminarium censi debeat.

Gratiæ namque artissimè hominem Deo devincit, adstringit, & unit, ut quasi unus cum Deo efficiatur, ut loquitur Apostolus.

Gratiæ animam constituit Christi sponsam, Patris æterni filiam amantissimam, & templum augustissimum Spiritus Sancti.

Gratiæ regni æterni participem facit, & (quod consequens est) socium contubernalem, ac fratrem dulcissimum omnium, Sanctorum, & Angelorum.

Gratiæ sanctificans liberat animam à culpis quas contraxit, eamque penitus reconciliat Deo.

Gratiæ Deum homini demeretur, operibusque nostris vitam æternam promerendi vim tribuit; ac demum merita omnia peccatis deperdita restituit.

Gratia effrenes animi motus affectusque cohibet, & concupiscentias tyrannidum moderatur ac mitigat.

Gratia erigit animum ut cuncta caduca despiciat, neque extolatur fortuitis, neque frangatur adversis, & ut illi vera sit voluntas, mundi voluptates contemnere.

Gratia virtutes omnes ac dona Spiritus Sancti menti inserit, & inserta custodit; humilitatem nimirum, prudentiam, fortitudinem, temperantiam, castitatem aliosque habitus bonos, tamquam pretiosissimum animi thesaurum tueri solet.

Denique, quod caput est, gratia Deum ipsum in homine hospitio recipit, ac conservat, quam suâ præsentia consolatur, quam defendit, quam gubernat, quam dirigit ad cœlestem patriam, qua cum dilecto Sponso pascitur, in qua triumphat, in qua beate conquiescit per omnem æternitatem.

Remedia & documenta contra singula peccata in particulari.

Remedia contra vitium Superbia.

HAbeat Confessarius in promptu pro singulis vitiis brevem & acutam sententiam, quæ instar spiculi memoriæ Pœnitenti inhaereat.

2. Ostendat quomodo Superbia reddat quemvis odibilem Deo, & simul hominibus: humilias vero faciat omnibus amabilem: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam, Jacobi 4.*

3. Homo superbus, qui alios contemnit, aut qui quærit ubique suam laudem, privat se merito bonorum operum, & Deus immittit illi miseras quibus humiliatur, ipso Christo id attestante Matthæi 23. *Qui se exaltat humiliabitur, & e contra, qui se humiliat exaltabitur.*

4. Exempla humilitatis in Sanctis, & in Christo, qui dixit Matth. 21. *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.*

5. Pro Remedio superbiæ suadeat pœnitenti, libenter & frequenter agere cum pauperibus, invisere hospitalia, aut alios infirmos, privatim osculari terram, cogitando se terram esse, & pulverem brevi reversurum.

6. Fugiat adultores: suas laudes non commemoret, nec ostendat se libenter eas audire, sed dicat eum Regio prophetæ Psalmo 113 *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.*

nam Exempla vindictæ divinæ in superbos vide infra in Apparatu, V. *Superbia.*

§. 4. *Documenta & remedia contra Avaritiam.*

1. Ne ulcet poenitenti dictum Apostoli 1. ad Timot. 6. *Radix omnium malorum est cupiditas* Ex illa oriuntur istæ lites, rixæ, odia, quæ animum assiduò turbant, & à Deo avertunt, nisi illa cupiditas tandem eradicetur.

2. Consideret vitæ brevitatem; Pro brevî via non est opus magno viatico.

3. Tempus esse ut incipiat thesaurum suum præmittere in cælum, ubi sperat in æternum habitare; monente Christum Matthæi 6. *Thesaurizate vobis thesauros in cælo, quo fur non appropiat.*

4. Præmium eorum qui commutant avaritiam in spiritum veræ paupertatis, & contemptum divitiarum: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.*

5. Ut abjecta cupiditate nimîa, confidat divino promisso, Matth 6. *Quarite primum regnum Dei, & hæc omnia adjicientur vobis.*

6. Expedit vitio avaritiæ laborantibus pro poenitentia injungere primò, parvas eleemosynas, postea majores, donec usu largiendi incipiat convelli radix tenacissima cupiditatis & avaritiæ. Hæc avulsâ animus ad bonorum æternorum cupiditatem alliciendus, nam facile nobis *sordet terra, dum cælum respicimus.*

§. 5. *Remedia præscribenda contra peccata Luxuria.*

1. Moneat poenitentem luxuriæ deditum, ut sæpe expendat hanc sententiam: *Momentaneum est quod delectat, æternum quod cruciat.* Et seriò conferat turpitudinem, pudorem, tristitiam, quæ consequuntur actum luxuriosum etiam in hac vita, & multo magis in futura, cum brevissima sensus titillatione, quæ statim evanescit instar fulguris, nihil homini relinquens, nisi necessitatem vel seriò poenitendi, vel in æternum ardendi.

2. Injungat ut frequenter & devotè postulet à Deo donum continentiæ: nam ut dicitur Sapientiæ 8. *Nemo potest esse continentis, nisi Deus dederit.* Promittit autem Christus Matth. 7. *Patrem cælestem daturum Spiritum bonum potentibus se*

3. Adjungat orationi aliquas corporis afflictationes, jejunia aut vigiliis. Quia hoc genus demoniorum non ejicitur nisi per orationem & jejunium. Lucae 11.

4. Valet etiam plurimum frequens usus confessionis, & eucharistiæ, qui possit in partem poenitentiae imponi.

5. Doceat vitare occasiones luxuriæ, ut est fuga personarum quas sentit sibi periculosas: item lascivos aspectus, verba, libros & sociorum sermones impuros. Nam præcipuum luxuriæ remedium in fuga consistit, monente Apostolo 1. ad Cor. 6. *Fugite fornicationem.*

6. Caveat à gula, & otio, honesto semper exercitio animi occupando, *Multam enim malitiam docuit otiositas.* Eccl. 33.

7. Proponat denique præmium castis in coelo paratum Matth. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Et oblectationem quam etiam in hac vita possunt habere in casta & pura conscientia, quæ est *Pax Dei, qua exuperat omnem sensum*, teste Apostolo ad Philip. 4.

Remedia contra Odium, Invidiam, & Iras.

CONsideret necessitatem tandem deponendi odium erga proximum. Quia aperte pronunciat Christus Matth. 6. *Deum non dimittere peccata, nisi dimittenti ex corde proximo suo.*

2. Vindictam injuriæ Deo relinquendam, qui suo tempore illam infliget. *Mihi vindictam, & ego retribuam.* Deut. 32.

3. Cogitet quoties Deus ipsis sua delicta remiserit: nonne decet in illius gratiam fratri suo ignoscere? *Serve nequam omniæ debitum dimisi tibi, nonne decebat & te misereri conserui tui?*

4. Proponat exemplum Christi, qui in Cruce oravit pro iniquissimis crucifixoribus, *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.*

5. Advertat *Invidiam* ipsi homini invidio maximè nocere, dum de alieno bono dolet & tristatur, Proverb. 14. *Putredo est invidia* Est instar vermis ac tineæ, quæ invidum intus rodit & consumit, & absque alia utilitate.

6. Remedia denique odii, uti & *Iracundia* hæc sunt. Silere quamdiu te ira commotum sentis, nec respondere, nisi quando potes

notes vultum & verba ad benignitatem componere: Quia, *Responso mollis frangit iram.* Proverb. 15.

Cavere occasiones altercandi, non facile aliis contradicere. Injungere sibi pro multa, ut quoties alium per iram offendit, per aliquam eleemosynam, vel ab offenso ante vesperam veniam petat. *Sol non occidat super iracundiam vestram.* ad Ephes. 4.

Remedia Acedia & Tepiditatis.

HÆc acedia consistit in quodam animi tædio, per quod omituntur opera pietatis, aut certè non nisi imperfectè cum animi tristitia ac tepore peraguntur.

1. Consideret talis vivâ fide, nihil se habiturum in altera vita, nisi quod in hac vita pro Deo operatus fuerit: *Ecce homo, & opera ejus.*

2. Reflektat quomodo homines pro modico hujus vitæ lucro, honore, aut voluptate, nulli labori parcant; *Et illi quidem ut corruptibilem coronam obtineant, nos autem incorruptam.*

3. Expendat quantos labores ac pœnas subierint Martyres ac Confessores pro Dei gloria, & vita æterna, quæ ipsi non est minus necessaria. Videat continuam pœnitentiam, & patientiam, quam pro sua salute ultro subeunt tot viri Religiosi, ac devoti, etiam imbecillioris sexus, & ætatis. Vel si sit Religiosus, conjiciat oculos in alios fervidiores, & suos confratres, qui magno zelo & labore in arduis missionibus ac periculis versantur. Et dicat sibi cum S. Augustino, *Non potes quod illi, & illi?*

4. Postquam hæc seriò expenderit, posternat se coram Deo in oratione, & ostendat suam miseriam, humiliter rogando, ut hanc tepiditatem ac spiritualem tristitiam à se depellat: juxta consilium Apostoli Jacobi cap. 5. *Tristatur aliquis vestrum, orat.*

6. Proderit etiam contra acediam, opera pia subinde variare, ut modò oret, modò legat, modò visitet Ven. Sacramentum, hæc enim varietas plurimum juvat, ut superetur tædium, & incipiat animus pieratis exercitiis magis delectari. Moneat etiam ut ad sonum horologii cogitet, *Tempus suum esse breve, & se temporis rationem Deo redditurum.*

Praxis integra reconciliandi Hæreticos tradita est supra *part. 3. tract. 3. cap. 9. 433.*

Praxis etiam Assistendi ægris ac moribundis, eosque per omnia ritè disponendi, habetur in fine apparatus sequentis. Ut & Diarium Meditationum pro ipso Sacerdote ad Functiones sacras debita cum cura & pietate exercendas. Quid enim prodest homini si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur. Soligitur Deo honor & gloria.

F I N I S.



(0)

INDEX RERUM

Hujus Operis, Ordine al-
phabetico per Paginas notatus.

A.

- A**bsolutio Sacramentalis, & peccatorum confessio à
Christo instituta ostenditur, Pagina 143
- Ad absolvendum qua jurisdictione, qua approbatio re-
quisita, pag. 381. 385. & seq.
- Absolutionis impedimenta Reservationem, Censu-
ram &c. 387
- Absolutionis dilatio non recta. 272
- Absolutio Consuetudinaria, an, & quomodo differenda. 273. 339.
&c.
- Absolvendi varia Facultates in Missionibus, & extra Missio-
nes. 397. &c.
- Absolutionis forma integra exprimitur, etiam à Censuris. 436
- Absolvendi & reconciliandi Hereticos praxis, & confessio fidei.
433. & seq.
- De Abstinentia à cibis &c. inter hereticos resolutiones &c. 572
- Advocatus & Iudex quid possit in opinione probabili. 381
- Equivocatio in fide 561
- Affinitas, vide Matrimonium.
- Anabaptistarum ac Mennistarum errores. pag. 188. Ex Anabap-
tistis quamam Secta pullularunt. 170
- Analysis Fidei deducitur. 16
- Andree Sall' apostata factus Conclusio, & status anima miseran-
dus. 193
- P. Antonii Terilli Opus solidissimum nimis inique tractat Iacobus
à S. Dominico. 568
- Anto-

INDEX RERUM.

- Antonii Egani *apostata Impostura contra Missionarios Apostolicos refutata.* 180
- Apostatis non fidendum, nec Sectariis ad quos confugiunt. 180
Apostata status infelix graphicè descriptus. 180
- Approbatio Confessarii, qualis requiratur, pag. 385. Ejus formula 386. Quid si Approbatio negetur Sacerdoti Regulari manifestè idoneo. 341. Quid de approbato in una diœcesi, quoad aliam in quibus non est approbatus. *ibid* An ab Ordinario absolutè approbatus, possit à successore revocari ad novum examen, aut approbatio suspendi. 369
- Articulo fidei dividentes in Essentiales & Accidentales errorè convincuntur. 22. Nec in Essentialibus ipsi conveniunt. 27
- Astutia & artes varia Novatorum. 160
- Attentio interna an necessaria ut satisfiat præcepto de Horis canonicis. 326. V. Hora Canonica.
- Attributa divina, & veracitas in revelando demonstrantur. 160 & seqq.
- De Attritione concepta ex metu Gehenna status controversia, & Scriptores utriusque partis. 346. An possit excludere voluntatem peccandi, & esse actus bonus &c. 347. An actus omnimodius bonus debeat esse ex motivo charitatis. *ibid* &c. An tutius sit in hoc affirmativam docere 563
- Ostenditur Attritionem prædictam sine Amore Dei sufficere in Sacramento Pœnitentia. 353. Qui id docent, malè dicuntur inimici Charitatis. 360
- Avaritiæ remedia. 603

B.

- Bajanæ Propositiones, earumque censura in Diplomate Urbani VIII. Pii V. &c. 276. & seqq.
- Baptismi materia, forma, unitas. 446. Quid de aqua alio corpore permixta, accidentaliter transmutata &c. *ibid* &c. 449
- Aqua quantitas requisita. 449
- An heretici nunc conversi debeant sub conditione rebaptizari & de baptismo occulto prolis Anabaptista. 450
- Dispositio adulti suscipientis baptismum. 450
- Quis & qualis Minister Baptismi. 451. An rebaptizandus infans quem obstetrix dixit se in necessitate baptizasse. 446
- An possit infans ante partum baptizari. 451
- Ad Patrini munus in Baptismo qua requirantur. *ibid*. 451

INDEX IERUM.

An Catholicus admittere Patrimum hareticum.	435
An infans à Catholico possit tradi baptizandus Ministro heretico, aut nomen ejus libro inscribendum, & casus alii	583
Belli justitia si probabilis, si dubia an liceat militare.	590
Beneficiari quando obligentur ad Horas.	469
Beneficium à Patrono haretico.	565
Blasphemia quid sit, quomodo committatur, 508. qua ejus poena.	ibid.
Bona ab hareticis iniquè possessa quomodo emi possint.	564
Bulla integra Innocentii X. Alexandri VII. contra Iansenium.	285
Item Bulla contra Bajum.	276

C.

Calumniæ Novatorum de cultu Imaginum, Cruce, Ioanna Papiſſa, &c.	175. &c.
Canonicatus V. Beneficium. Catholicus. V. hareticus.	
De Charitate varia propositiones proscripſa referuntur.	268
Casus Reservati Episcopis 391. Pontifici.	392. &c.
Castrenſis Miſſionis casus varii.	583
Censura à quo possit ferri, & quo modo 389. Censurata propositiones V. Bulla. 277. Absolutio à censuris.	396
De Cibis prohibitis, inter hareticos casus varii.	572
Communiq. V. Eucharistia.	
Concilia Generalia & particularia eorumque notitia.	101
Pertinentia ad Concilium Provinciale, & Dioceſanum.	103
Series omnium Conciliorum generalium, & gesta præcipua.	105
Concilia generalia Legitima.	105
Illegitima. 110. Partim probata, partim improbata, 112. & speciatiim de Conc. Basileensi.	114
Concilium generale an sit supra Pontificem.	171
An definitiones Pontificia sine assensu Conc. Generalis sint infalibiles.	774
Concioni an teneantur Parochiani interesse in Ecclesia Parochiali Dominicis ac Festis. 360. Item Miſſa.	363
Confessionista haretici qui, & quales.	173
Confessio Sacramentalis contra Sectarios.	136
Confessione paschali an satisfiat apud Regulares.	343
Confessionis præceptum. 495. Confessionis annua tempus.	408
	(395)
Quomodo hareticus conversus horum omissionem exponat.	408

- Integritas Confessionis qualis, & quando requiratur.* 260
Ad quid postea teneatur qui confessus est mortalia tantum con-
fusus & genericè. 409. *Quomodo species & circumstantiæ*
quomodo numerus ex præcepto exponendus. 411. 413
Quomodo actus meriti interni. 421. (391.) *An & quomodo ex-*
poni debeant peccata dubia positivè, 415. *dubia negativè*
necessario exponenda. 3
Quid de eo qui iam communicaturus recordatur peccata
mortalis per oblivionem inculpabilem in confessione omitti
340
Confessio absentis, vel incarcerati per litteras. 431. *Quid in*
Confessione presentis in scripto tradita, ob magnam verecun-
diam, eam voce exprimendi? *ibid.* *Rudes ac pueros juvenum*
modus in confessione. 59
Confessio quibus modis fiat invalida, quomodo iteranda, quomodo
de absolutio differenda. 41
De sigillo Confessionis quomodo, & quando obliget. 418. *ibid.*
In Confessione poenitentia qualis imponenda. V. Satisfactio. 423
Confessarii & poenitentis directiones practicae 594
De Chilto, ejusque natura personæ, unione &c. variorum errorum
264 De his doctrina Catholica. 261
Confirmatio verum est sacramentum, 154. Ejus materia, forma
effectus, subjectum capax 453. *Quis ejus minister.* 454
An aliquando Abbas. *ibid.* *Quæ Confirmationis caveenda*
nia. *ibid.* *Quanta obligatio Episcoporum eam conferentium*
451
Conscientia dubia, probabilis &c. 298. *ibid.*
Constitutio Pontificia V. Bulla. 281
Consuetudo peccandi; & consuetudinariæ an absolvendi. 273
359. & 341.
Contractus quid, & quomodo sit validus aut licitus. 534
Contractus Donationis, Promissionis, Mutui, &c. 535. *ibid.*
Controversiæ particulares moderna, & Ianseniana. 116. *Methodus*
facilis in iis decidendis. *ibid.*

D.

Decalogi præcepta V Præceptum.

Delectatio. v. Luxuria.

Depositum, depositarius

Desiderare, aut precari à Deo alicuius mortem, aut morbum
 unquam licitum.

528. 530
 536
 536
 Detractio

INDEX RERUM.

Detraçtio, 535 quando detractor à restitutione excusetur.	557
Dilemmata decem Sectario insolubilia.	617
Discordiæ Sectarum modernarum.	270
Dispensatio. V. Facultas	
Disputatio cum Hæreticis licita.	376
Divinatio. V. Superstitio.	308
Dolor. V. Attritio.	
Donatio quando valida	335
Dubium circa legem. 293. Circa debitam, solutionem, &c.	294
Dubium à probabili quomodo distinguendum.	298
Peccata negativè dubia an necessario in confes. exponenda.	343
Duellum, quomodo interdictum.	527
Dux militum, lustratio cum factis nominibus, pabulatio, &c.	591
& seq.	

E.

Ebrietatem in alio procurare an licitum, ad evitandum malum aliquod maximum.	335
Ecclesia vera sola est Romana.	33
Sola ostendit doctrinam & potestatem à Christo derivatam ibid.	
Sola habet antiquitatem. 35. Et omnium Gentium consensum, 38 Et gloriam Miraculorum. 42. Et Regulam fidei infallibilem. 43. Et Iudicem Controversiarum.	55
Si Ecclesia Romana non sit vera, nulla est in mundo. 39. Perierunt in aeternum omnes ante Lutherum per 12. sacula.	40
Eleemosyna in qua necessitate obliget.	329 &c.
Emptio, venditio quando licita, aut illicita. 539. &c. Quando Simoniacæ.	541
Episcoporum Casus reservati. 391. Aliquorum in Missionibus facultates peculiæ.	397
Errores vulgi à vera Ecclesia retrahentes refelluntur.	138. &c.
Genius fallax Novatorum.	160
Errores particulæres novarum Sectarum.	186
Eucharistia, & realis Christi presentia defenditur.	134
Impanatio Lutherana refutatur.	138
In Consecratione quid statuatur vi verborum: quomodo Christus totus in toto: quomodo accidentia sive subjecto maneat, desinant.	455
Materia & forma Eucharistia, & intentio Sacerdotis	456 &c.
Minister Eucharistia quis ordinarius, quis in Missionibus.	458

INDEX RERUM.

- Quomodo administranda. ibid. 397
 An Reus habeat asylum si confugiat ad portantem Eucharistiam
 publicè, vel etiam privatim 460
 Dispositio requisita in suscipiente Eucharistiam, quoad animam
ibid.
 Quoad Corpus, & jejunium.
 An Laicus in periculo Hostia ab hæreticis rapienda, possit enim
 non jejunus sumere, aut cum ea aufugere aut in periculo mor-
 tis sibi ministrare 462 in fine Sacrificium Missæ. 464
 Præceptum sumendi Eucharistiam quando datur. 462. Modus
 ad viaticum ritè disponendi, vide in fine operis.
 Excommunicationes Pontifici reservata in Bulla Coena, & aliis
 referuntur. 393
 Extrema Unctio. Vide Unctio. 476. 391

F.

- Facultates Missionum, pro Episcopis. 397. Pro Vicariis, & Superio-
 ribus Regularium, & aliis Missionariis. 399. 391
 Facultates Ordinaria aliquorum Regularium explicata. 352
 item, extraordinaria ibid.
 Festorum observatio, etiam inter Hæreticos quaestiones varia. 516
 Fides sola non justificat sine bonis operibus. 117. 391
 De Fide, Spe, Charitate variorum errores, & propositiones cen-
 surata. 262
 An homo in fide dubius pro hæretico habendus. 565
 Professio fidei externa quando requiratur. 560. Interrogatio
 fide silentiam quando licitum. 561. Quando restrictio, aut
 equivocatio. 561
 Qui Fidem exterius tantum ex metu negavit, an possit à quovis
 Confessario absolvi. 575
 Filiorum obligatio varia erga parentes, etiam hæreticos. 523. 524
 Furtum quid, quomodo & quando committatur. 532
 Per Furca modica summa notabilis quomodo obliget ad restitu-
 tionem. 348
 Furtum in necessitate non extrema, an licitum. 349

G.

- Gratia, & Liberum arbitrium: de his controversia recentiora.
121
260

- Quomodo per Iansenium exorta, *ibid.* Illius de Gratia &c. quibusque Propositiones refutantur. 123 & seq.
- Gratia Actualis quid sit, & quocumplex, 222. De ea errores Pelagii. *ibid.*
- Possibilis est status pura natura sine gratia supernaturali. 231
- Gratia more sufficiens necessario admittenda. 233
- Datur gratia sufficiens omnibus, etiam obduratis, excacatis, & facientibus quod est in se viribus natura. 234
- Sine Gratia adjuutorio, quid possint vires Natura, in servanda lege naturali. 240. In superanda temptatione gravi, aut levi. 241. In exercendis Actibus moralivor bonis, 242. In eliciendo Amore Dei super omnia. 244
- De Gratia Efficaci, in quo consistat. 246. De ea Variorum, & Modernorum sententia discutiuntur. 246. &c. nostra explicatur. 251
- De Gratia Habituali, 252. Distinguitur ab omni actu justii *ibid.*
Non tamen ab habitu Charitatis, 453. Stare nequit cum peccato mortali etiam absolute. *ibid.*
- Gratia status quanti momenti. 601
- Græcorum Schisma, origo, & errores, qui refelluntur, 192. Falso jactant Calviniani & Lutherani suam Ecclesiam à Gratia approbari. 194

H.

- Hæres ad qua teneatur &c. Testamentum. 526
- Homicidium, mutilatio. 432
- Hæreticos Ecclesia reconciliandi praxis, & forma integra. 186
- Hæreticorum Modernorum in singulis, Sectis dogmata particulari proponuntur. 168
- Ab Hæreticis Lutheranis &c. varia Scriptura loca fraudulenter depravata adferuntur. 169
- Eorum Antilogia sive contradictiones 166. 168. Sectarum modernarum inter se confusio, & discordia. 175
- Calumnia contra Ecclesiam Romanam à modernis Hæreticis confecta. 183
- Apostata Egani, & Salli errores miserandi. 562. *fin.*
- Inter Hæreticos usus carniū ut Catholica licitus. 563
- Hæreticorum Templi, Conciones, Preces frequentare an & quando licitum 562. Item officium aditui, aut organista in templis hæreticorum. 563

- Bona ab Hæreticis injustè possessa quomodo possint emi. 564
 Ab Hæretico Patrono an possit accipi Beneficium Ecclesiasticum
 & an pretium illi dari. 565
 Quid agendum Catholico qui bona Ecclesiastica ab hæreticis e-
 mit, aut hæreditate accepit. 572
 Hæreticorum Libri quomodo possint legi, retineri, imprimi, ven-
 di, &c. 567. De illis Casus novem singulares resolvuntur
 568. & seq.
 Quid de Hæretico occulto, qui à nullo, potestatem habente, abso-
 lutionem obrinere potest. 572
 Cum Hæreticis communicatio casus varii. 574
 Cum Hæreticis fidelitas in pactis ut servanda. 575
 Cum Hæreticis disputatio an licita, & ejus norma. ibid.
 De educatione liberorum partim in hæresi, partim in Religione
 Catholica an pactum esse licitum. 537
 Styli Veteris usus inter hæreticos qualiter licitus. 597
 Sponsalia & matrimonium Catholici cum Hæreticis, Parochi as-
 sistentia, Proclamationes, Benedictiones nuptiales, resolutio-
 nes varia deducuntur à pagina. 580
 Hæreticorum poenæ, quas per leges incurrunt. 586
 Horæ canonicæ an requirant attentionem internam. 326
 Ad horas qui, & quantum teneantur. 469
 Quomodo ab his excuset infirmitas, carentia Breviarii, pericu-
 lum ab hæreticis, occupatio, dispensatio. 470
 Quid de commutatione officii interpretatione, tempore, pronun-
 ciatione externa, distractione, evagatione. 471, 472
 Quomodo, & quantum ad Horas teneantur Beneficia: & qua viâ
 possit illis condonari fructuum restitutio. 472

I.

- Jansenii doctrina, & ejus origo. 123. Illius quinque Propositio-
 nes de Gratia, libertate, &c. exponuntur & refelluntur 124.
 & seq. Constitutio Innoc. X. & Alexand. VII. contra eundem.
 V. Bulla.
 Jejunium Ecclesiasticum, quomodo obliget, quanam excuset, &c.
 519 &c.
 Quando obligent inter hæreticos resolutiones particulares. 573
 Ignorantia invincibilis quomodo excuset. 289. Ignorantia vinci-
 bilis. 291
 Imaginum cultus defenditur. 150

- De cultu Imaginum calumniae sectariorum reseruntur. 175
- Impedimenta matrimonii V. Matrimonium
- De Incarnatione Verbi errores varii. 264. De eadem doctrina Catholica. 266
- Indulgentia quid est unde proveniat 324. Quomodo sint valide: quomodo expirent: quomodo obtineantur 425. Quas concedere possit Episcopus, 426 An cessent concessae alicui Templo, si hoc diruto, aut ab haereticis occupato, aliud Sacellum templi loco assumatur. 427
- Indulgentia varia Missionibus propria. 430
- Indulgentia pro Catechesi 431. *in fine*
- De Indulgentiis Iubilaei resolutiones varia. 428. (406.)
- Injuria. V. Restitutio, Contractus, &c.
- Intentio V. sacramentum in communi.
- Jubilaeum. V. Indulgentia. 418 (406)
- Juramentum quid est, & quae ejus obligatio. 510. Juramentum redeundi ad carcerem injustum. 512. Persona quae ad juramentum in judicio admittuntur. 513
- De Jure & injuria variorum errores. 263
- Jurisdictio ad absolutiorem Sacramentalem requisita, ordinaria, delegata, &c. 381. &c. Quam jurisdictionem habeant Missionarii Regulares in partibus Haereticorum ad Baptismum, Matrimonium, &c. 384

L.

- Lex, Vide Praeceptum, Conscientia dubia, &c.
- Libertinis modernis demonstratur necessaria in Deum Religio, ex rebus creatis, pag. 2. Ex propria Conscientia, & Ordine hujus Universi 4. Ex spiritibus incorporeis, & ex effectibus, ac prodigiis vim naturae superantibus. 7
- Libertinos fatuis annumerandos. 8. Et obnoxios esse poena aeterna. 10
- Libertinorum argumenta, & effugia enervantur. 12
- Libri haereticorum quomodo prohibiti, 565. quomodo possint legi, vendi, retineri, resolutiones varia particularos. 567. &c.
- Libelli famosi qui sunt: eorum scriptores, lectores, &c. quas poenas incurrant, qui prodeunt sine Authoris nomine. 570
- Lutheri, & Calvini Antilogia manifesta, 168. &c. Item in Secta Anglicana Antiqua & moderna 169. Refertur origo, & confusio Sectarum, quae pullularunt ex Lutheranismis, &c. 170

INDEX RERUM.

- Luxuria quid, quotuplex. 528. Quomodo per eam peccetur directè, indirectè, &c. 511
 An Luxuriam saltem venialem committat qui exercet copulam conjugalem solâ causâ sedandæ libidinis. 330. an etiam solâ causâ delectationis. ibid. In re venerea non datur parvitas materia. 530

M.

- M**aleficio quomodo liceat tollere. 509
 Matrimonium quid sit, quæ ejus materia, forma, Minister. 481
 Etas ad matrimonium requisita, denunciatio, benedictio. 491 &c.
 Conjugatorum obligationes variæ. 491. &c.
 An matrimonium contractum coram Sacerdote, possit rursus contrahi coram Ministro hæretico. 491
 De copula Conjugali ob solam libidinem. 330
 In die Nuptiarum an differenda absolutio sponso consuetudinaria tunc consentientis. 317
 De variis impedimentis matrimonii, resolutiones. 486. &c.
 Matrimonium invalide contractum quomodo possit revalidari. 496
 De matrimoniis quæ in partibus Hæreticorum sine Parocho aut Testibus contrahuntur, resolutiones. 496. &c.
 Quæ formæ dispensationes pro Matrimonio ex Romana Pœnitentiarum, &c. peti & concedi solent. 488. &c.
 De matrimonio Catholicorum cum Hæreticis resolutiones variæ. 580
 Medicorum obligatio. 301
 Merita bonorum operum contra Calvinum, &c. 121
 Meritum quid, & quotuplex. 255. Quid requiritur ad meritum de condigno, & ad meritum de congruo. 257. Sola opera justorum merentur de condigno gloriam, & gratia habitualis augmentum. 258
 Actus ut sit meritorius non debet esse à sola charitate elicitus aut imperatus 256. Pater idem in timore gehenna, qui sine amore & charitate est honestus & supernaturalis. 347. &c.
 De meritis bonorum operum variæ propositiones, censurata proponuntur. 259. &c.
 Metus quis excuset violationem præcepti. 297
 Metus

- Metas gehennæ. V. Attritio.*
- Miles, quando militare possit. 568. Militum stipendiâ, lustratio. pabulatio, &c. *ibid.* & seq.
- Minister Sacramenti. V. Sacramentum.
- Missam an teneantur Parochiani audire Festis ac Dominicis in Ecclesia Parochiali. 367. item concionem. 360
- De Missæ Sacrificio contra Sectarios. 139
- Quando teneatur Sacerdos Missam celebrare 464. An, quando id liceat bis, aut sæpius eodem die, etiam feriato. *ibid.* An operato capite, an sine ministro, aut eingulo non benedictis, &c. 465.
- Quo tempore liceat celebrare pro dândo viatico, aut ex privilegio 466, An liceat dare Laico particulam hostiæ majoris, aut ablutionem ex Calice. 466
- Quid si araneus incidat in Calicem consecratum. 467
- Quid si adsit Hæreticus. *ibid.*
- Missæ Stipendium quale, quantum, quoties &c. liceat accipere. An magis profit Missæ Sacerdotis magis de voti. 467. & 468
- Miracula, nota vera Ecclesiæ. 42. Miracula à Luthero, & Calvino ficta. 45
- Mutilatio, quid pro ea restituendum. 526
- Mutuum, & Mutuarius. 718. &c.
- N.
- N**aturæ puræ status est possibilis. 730
- De Naturæ viribus sine adiutorio gratiæ. 240. Quid possint solius Naturæ vires in servanda lege naturæ, in tentatione gravi, levi. 246. &c.
- Circa actus moraliter bonos, & amorem Dei super omnia 242. 244
- In Navali prælio an licitum militibus incenso pulvere in mare destilare. 328
- Navalis Missionis casus varii. 592
- Necessitas qualis obliget ex superfluis proximo subvenire. 329
- An satis fiat tunc præbendo mutuum. 330
- Notæ vera Ecclesiæ. 35. & seq. 162
- Nota manifesta falsa Ecclesiæ in Sæclis modernis. 185
- Novarum Sectarum dogmata particularia proponuntur. 160
- Novatorum Fallax Genius detegitur. 160
- Nuptiæ. V. Matrimonium, Nuptiæ Catholicorum cum Hæreticis.

- O**bedientia debita filiorum erga parentes. 523. *ibid.*
- Observantia vana ex verbis, astris, & signis variis. 504. *ibid.*
- Opera bona ad salutem utilia, & necessaria contra Sectarios. 119.
- Opinio probabilis, & quomodo liceat eam sequi. 298. 299. quomodo à dubio distinguitur *ibid.* Opinio minus probabilis quomodo sequenda 303. Quid possit in probabili Index Advocatus Medicus &c. 301. Regula pro ejus delectu. 303.
- Quomodo opinio probabilis fieri possit improbabilis. 305.
- Sententia ab Alexandro V. I. improbata anno 1665. &c. 306.
- Contra impugnatores probabilitatis sententia communis defenditur. 370. *ibid.*
- Vnius Authoris assertio an possit sufficere ad probabilitatem. 317.
- Qui & quales impugnatores probabilitatis. 324.
- De probabilitate variarum Opinionum quæ referuntur in particulari. 324.
- Ordinis Sacramentum in Ecclesia necessarium evincitur. 156. Defectus Ordinis quantum laboret Ecclesia Anglicana pro suis Episcopis &c. 157.
- Ordines septem numerantur, 2. minores. 3. majores. 479.
- Quæ sit Ordinis materia, & forma. 480. &c. Quid de Ordine dubiè collato. *ibid.*
- Ut Ordine & licitè conferatur, quænam requirantur. 481. *ibid.*
- An aliquis ordinari possit solo titulo deputationis ad certam Missionem 482. Quomodo pro Missionibus dispensari possit in tempore, etate, interstitiis &c. facult. 20, 27.
- Singulorum Ordinum scientia, ritus, officia privilegia exprimuntur. 482. *ibid.*
- An possit Episcopus consecrari sine trium Episcoporum assistentia, saltem ex Pontificis dispensatione. 484.
- Quid si contingeret id ignoranter fieri sine dispensatione. *ibid.*
- Oscula inter conjugatos, sponso, aut ex urbanitate. 529. & seq.

P.

- P**apa, vide Pontifex.
- Parentum obligatio erga liberos. 525.
- Parochiani quoad frequentationem Ecclesiæ parochialis. 306.
- Pastorale munus, persona, privilegia. 375. An possint esse duo Pastores in una Ecclesia Parochiali. *ibid.* Quid de Paroecia retinenda.

nenda cum Episcopatu titulari vel officio Suffraganei.	367
Ad dispensare possit Episcopus ut obtineatur Ecclesia parochialis ante annum 25. ibid. De Concursu, & Examine ad Parochiam munus.	ibid.
De Professione fidei requisita ibid. De Residentia quando Parochia est tenuis, aut habet duas Ecclesias unitas.	7. Quae causa à residendo excuset. 278. Privilegia & potestas Parochi circa Dispensationem in Festis, & alia ejus prerogative.
	379. 380
Patrini In Baptismo persona, & munus.	452
Pœnæ hæreticorum. V. Hæreticus.	
Peccatum quid, & quoduplex	503
Peccati status quam horrendus ex variis motivis.	598
Pro peccatis singulis Remedia	602
De Peccato actuali, & originali propositiones damnatae, & censuratae.	240
De peccato originali doctrina Catholica.	261
Pollutio sive mollities.	529 530
Ad Pœnitentiam disponendi praxis deducitur.	598
Pœnitentia quid sit, & quoduplex 472. Quomodo dolor ex motivo charitatis justificet extra Sacramentum.	ibid.
Quomodo, & qua Attritio sufficiat in Sacramento Pœnitentiae.	471. & 46
Potest aliquando sufficiens dolor & dispositio ad absolutionem reperiri in Relapsis, & Consuetudinariis 474. Solvuntur argumenta quaedam Recentiorum.	475
Pœnæ variae Hæreticorum & quomodo intelligenda.	587
Pontificis infallibilitas demonstratur contra Sectarios.	57
De Pontificis auctoritate controversia Recentiora. 71. An supra Concilium generale. ibid. Ejus definitiones sine Concilio infallibiles.	74
Quomodo Pontifex sit expers erroris in Quaestionibus Facti	87
In declarando sensu Scripturae, aut doctrinae libri Catholici.	80
In sensu hæretico Libri quem damnat, & mente Authoris.	83
84 &c. In materia morum 87. In Canonizatione Sanctorum.	
ibid. in Beatificatione.	90
Pontificis Romani alia Prærogativa.	91
Quot Pontifices hæcenus fuerint. 92. Quinam ex illis fuerint Sancti: Religiosi. variarum Nationum, &c.	ibid.
Omniium Pontificum Romanorum ordo successionis per singula secula deductus. 94. Item Scriptorum præcipuorum primitivæ Eccle-	

<i>Ecclesia, ibi Et rerum memorabilium postremis saeculis.</i>	97
Præceptum agendi omnia ex charitate non datur.	347
Quid Præceptum & Peccatum & quotuplex,	503
Præceptum quid sit, & quotuplex	503. Violatio ejus indirecta. 297
De primo præcepto Decalogi, ubi de Superstitione, maleficio, &c.	505
De secundo præcepto Blasphemiam, Juramento, Voto.	513
De tertio Præcepto, & Festorum observatione, & Iejunia Eccle- siastica.	516. 519
De quarto Præcepto, & obligatione Parentum ac Liberorum	523.
& seq.	
Quintum Præceptum, de Homicidio, Mutilatione, &c.	526
Sextum Præceptum, Non machaberis, quomodo contra illud pec- cetur.	528
Reliqua præcepta, de Furto, Rapina, &c.	532
De Prædestinatione Sectariorum errores refelluntur.	118
De Prædestinatione & Reprobatione anse prævisa merita & de- merita, varia in Scholis Catholicis sententia referuntur & refelluntur.	219.
Ostenditur Prædestinationem sive Electionem ad gloriam factam fuisse post prævisa merita. 222. De hac adfertur Censura Lo- vanensium, sed à Sixto V, reprobata. 226. Quid de ea doctrina senserit S. Salesius.	ibid.
Prædeterminati, physica, status & historia controversia.	210
Ostenditur Prædeterminationem physicam non esse necessariam, 212 Et multo minus admittendam ad causas liberis. 213 Refelluntur aliorum responsa. 214. Ut detur ad actus pecca- minosos repugnare videtur sanctitati divino. 217. Quibus modis discernatur à doctrina Iansenii de libertate.	218
Principia practica ad resolutiones conscientie.	280
Privilegia Regularium impugnantibus quas poenas incurrant.	372
Promissio, quomodo obliget.	535
Protestantium, Puritanorum, Independentium Secta quid doceant, quomodo dissentiant.	186
In articulis fidei quos vocant Essentiales ipsi non conveniunt.	27
Pueros juvandi modus in confessione.	598
Purgatorium de fide admittendum contra Sectarios.	145

R.

Rapina, v furtum	532
Regularium varia Privilegia & facultates. 402. Poena im- pugnans	

INDEX RERUM.

- pugnantium Regularium privilegia. 372. Quid possint in Missionibus quoad Pastoralia. 387
- Religio vera à falsa facile discerni potest. 29
- Non sufficit quod secta, aut fides appareat probabilis. 32
- Neglectus inquisitionis vera Religionis est inexcusabilis. 33
- Reliquiarum veneratio defenditur. 152 Per Reliquias Sanctorum miracula varia in primitiva Ecclesia referuntur. 153
- Remedia contra peccata singula in particulari. 602
- Reprobatio ante praevisa peccata rejicitur. 120
- Reservati casus adducuntur. 391. & seq.
- Restitutio quid sit. 548. Quomodo cooperantes ad eam obligantur, ibid.
- Restituere quid debeat Possessor aut damnificator bonae aut malae fidei. 551. 552
- Qualiter restituendum pro homicidio, stupro, adulterio, laesione fame. 554. &c.
- Quanam excusent à restitutione ex parte creditoris, debitoris, &c. 556.
- Restrictio mentalis quomodo licita, 322. Restrictio purè mentalis Authoribus Societatis falsè attribuitur. 323. Malè dicitur Lessius magnus ejus Patronus. ibid. Reconsentur alii pro ea Authores. ibid. Calumnia de Missionariis Chinesibus in hoc genere rejicitur 324
- Reus & testis non legitimè interrogatus, an teneatur respondere ad mentem Iudicis. 324. &c.
- Rudes juvandi modus in confessione. 398

S.

- Sacramentarii haeretici quales & quàm diversi. 171
- Sacramentorum numerus septenarius probatur. 154
- De Sacramentis & eorum effectu varia dogmata damnata, aut censurata. 263
- Qualis debeat esse materia & forma Sacramentorum in communi 437. Est à Christo quoad substantiam determinata. 438
- Earum coexistentia ibid.
- De Ministri, & suscipientis intentione ad valorem Sacramentorum necessaria 439. Non requiritur ad valorem fides, aut probitas Ministri. 442. in fine.
- Effectus varii Sacramentorum. 442. Gratia non causant physicè, sed moraliter. 443

INDEX RERUM.

Sacrificium. V. Missa.	11
Sanctorum cultus & invocatio contra Sectarios.	14
Satisfactio quid, qualis. 422. Ante absolutionem male requiritur.	27
Satisfactio est pars poenitentiae: requirit opus aliquo modo poenitentiale & liberum. 422. Qualis poenitentia imponenda pro mortali & qualis haeretico converso 424. (407.) in fine. Vide, Indulgentia.	27
Scholastica Theologia quaestiones moderna deducuntur.	19
Scientiae divinae notio, & divisio varia.	19
De Scientia Media status & origo controversia.	19
Scientiae Mediae necessitas probatur.	19
Contra Scientiam Mediam variorum argumenta dissolvuntur.	20
Stas pro ea auctoritas plurimorum.	21
Sectarii moderni non possunt in sua Secta salvari.	20
Secta indifferentium qualis, & quam falsa ostenditur.	ibid.
Sectarius obligatur ad verae fidei seriam inquisitionem.	34
Methodus refellendi quodlibet Sectarii moderni argumentum.	60
Dilemmata varia formantur, Sectario proponenda.	67
Sectarum ex se mutuo nascentium confusio, discordia, contradictiones.	170
Secta moderna docent Haereses in primitiva Ecclesia damnatas.	37
Simoniacus questus de Pontifice & aliis confictus refutatur.	180
Quid de pacto conferendi temporale pro spirituali ex gratitudine.	330
Simoniam quid, & quoruplex, quomodo, & quando committatur in rebus & functionibus sacris, & beneficiis Ecclesiasticis.	541 & seq.
Simoniacis quae poena constituta, & resolutiones particulari.	543 & seq.
Scriptores praecipui Primitivae Ecclesiae ordine recensentur.	94 & seq.
Scriptura sola non est regula fidei, 46. Non est per se clara.	48
Nequidem praedestinati.	49
Loca Scriptura à Sectariis depravata. 163. Eorum calumnia.	16.
Sigillum confessionis ut obliget in suffragio privato, & gratuito.	340
Spiritus Privatim refellitur.	50
Superstitio quid, & quomodo committatur.	505

T.

Testamentum quid, quoruplex, quid requiratur, ut sit validum. 546. Quinam possint testari, 546. Testa-

INDEX RERUM.

Testamenti executor, & forma qua sit.	547. 548
An perditō Testamento, aut alio instrumēto necessario, licitum sit privatim aut simile conficere.	336
Theologi moderni de contemptu Patrum malè accusati.	454
Traditiones necessario admittenda.	51
Tremblantiā nova Secta quid sentiat.	187
Turearum Secta, & Errores. 190. Propagata est vi, non veritate.	151

V.

Vagi ubique forum sortiuntur.	387
Venditio, emptio 539 Venditio simoniaca.	540
Veneficium sive maleficium quomodo tollere liceat.	507
Venialium frequens confessio & absolutio laudabilis.	275
Veniale à mortali quomodo discernendum.	297
Unctio extrema verum Sacramentum probatur.	156
Quando institutum, qua ejus materia & forma	478
Quibus, quando, & à quo conferendum.	478
Votum quid sit: ejus obligatio, dispensatio: qua vota Pontifex reser- vet.	513
Cum Voto simplici castitatis contrahens matrimonium, an peccet in prima tantum debiti petitione.	334
Usura quid sit, quomodo committatur.	537
Usurarii poena.	ibid. &c.

F I N I S.



Cum forsan in meliorem tuam, aliorumque Directionem sexaginta quinque damnatas ab INNOCENTIO XI. propositiones desideres, libuit easdem tibi in hac Theologia annectere.

FERIA 5. DIE 2. MARTII 1679.

In Generali Congregatione Sanctæ Romanæ & Universalis Inquisitionis, habita in Palatio Apostolico Vaticano coram Sanctissimo D. N. Innocentio Divina Providentia Papa XI. ac Eminentissimis & Reverendissimis Dominis S. R. E. Cardinalibus, in tota Republica Christiana contra hereticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus à Sanctâ sede Apostolica speciajiter deputatis.

Sanctissimus D. N. Innocentius Papa XI. prædictus, ovium sibi à Deo creditarum salutis sedulo incumbens, & salubre opus in segregandis noxiis doctrinarum pascuis ab innoxiiis à fel. record. Alexandro VII. Prædecessore suo inchoatum prosequi volens, plurimas propositiones partim ex diversis, vel libris, vel thesibus, seu scriptis excerptas, & partim noviter adinventas, Theologorum plurium examini, & deinde eminentissimis, & Reverendissimis Dominis Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus subjecit. Quibus propositionibus sedulo, & accuratè sæpius discussis, eorundem Eminentissimorum Cardinalium, & Theologorum votis per Sanctitatem Suam auditis, idem Sanctissimus D. N. re postea maturè considerata, statuit, & decrevit pro nunc sequentes propositiones, & unamquamque ipsarum, sicut jacent, ut minimum tamquam scandalosas, & in praxi perniciosas, esse damnandas, & prohibendas, sicuti eas damnat, & prohibet. Non intendens tamen Sanctitas Sua per hoc Decretum alias propositiones in ipso non expressas, & Sanctitati Suae quomodolibet, & ex quacumque parte exhibitas, vel exhibendas ullatenus approbare.

1. Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id veteri lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

2. Probabiliter existimo, Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.

3. Generatim dum probabilitate, sive intrinseca, sive extrinseca quantumvis tenui, modò à probabilitatis finibus non exeat, consili aliquid agimus, semper prudenter agimus.

4. Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens ductus opinionē minus probabili.
5. An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.
6. Probabile est, ne singulis quidem rigorosè quinquenniis per se obligare præceptum charitatis erga Deum.
7. Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possumus.
8. Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modò non obsit valetudini, quā licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui.
9. Opus Conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.
10. Non tenentur proximum diligere actu interno, & formali.
11. Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.
12. Vix in sæcularibus invenies, etiam in Regibus superfluum statui. Et ita vix aliquis tenetur ad elemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.
13. Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare, non quidem ex dillicentia persone, sed ob aliquod temporale emolumentum.
14. Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem, ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hæreditas.
15. Licitum est filio gaudere de Patricidio Parentis à se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hæreditate consecutas.
16. Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum.
17. Satis est, actum fidei semel in vita elicere.
18. Si à potestate publica quis interrogetur, fidem ingenuè confiteri, ut Deo, & fidei gloriosum consulo, tacere, ut peccaminosum per se non damno.
19. Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in seipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.
20. Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.
21. Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat eum notitia solum probabili revelationis; imò eum formidine, quæ quis formidet, ne non sit locutus Deus.
22. Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate moralis, non autem explicita Remuneratoris.

23. Fides late dicta ex Testimonio Creaturarum, similive moti-
vo ad justificationem sufficit.

24. Vocare Deum in Testem mendacii levis non est tanta irre-
verentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

25. Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit
levis, sive gravis.

26. Si quis, vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive pro-
pria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio fine ju-
ret, se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se
aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit,
vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec esse
perjurus.

27. Causa justa autendi his amphibologiis est, quoties id necessa-
rium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares
tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis
occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa.

28. Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratu-
m, vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictio-
ne mentali præstare juramentum, quod de mandato Regis à si-
milibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigen-
tis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

29. Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum adm-
nistrationem simulandi.

30. Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur ca-
lumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit; idem quo-
que dicendum, si quis impingat alapam, vel fustem percutiat, & post
impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.

31. Regulariter occidere possum furem pro conservatione uni-
us aurei.

32. Non solum licitum est defendere defensione occisiva, quæ
actu possidemus: sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, &
quæ nos possessuros speramus.

33. Licitum est tam hæredi, quam legatario contra injustè
impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata solvantur, se
taliter defendere, sicut & jus habenti in Cathedram, vel Præben-
dam contra eorum possessionem injustè impedientem.

34. Licet procurare abortum ante animationem foetus, ne Pu-
ella deprehensa gravis occidatur, aut infametur.

35. Videtur probabile omnem foetum, quamdiu in utero est,
carere anima rationali, & tunc primum incipere eandem habere,
cum paritur; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu ho-
micidium committi.

36. Permissum est furari, non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

37. Famuli, & famulae domesticae possunt occulte heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.

38. Non tenetur quis sub poena peccati mortalis restituere quod ablatum est per pauca furtiva, quantumcumque sit magna summa totalis.

39. Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

40. Contractus Mohatra licitus est, etiam respectu ejusdem Personae, & cum contractu retro venditionis praevie inito, cum intentione lucri.

41. Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam praesentem, quam futuram, potest creditor aliqui ultra sortem a mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari.

42. Usura non est dum ultra sortem aliquid exigitur, tamquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, sed solum si exigitur tamquam ex justitia debitum.

43. Quidni non nisi veniale sit detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere?

44. Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam, & honorem defendat. Et si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

45. Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, sed dumtaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali, aut e contra.

46. Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale; imò etiam si sit finis ipsius rei spiritualis, sic ut illud pluri aestimetur, quam res spiritualis.

47. Cum dixit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, & Ecclesiae magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent. Concilium, vel primò videtur per hos digniores non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum sumpto comparativo pro positivo; vel secundò locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non verò dignos; vel tandem loquitur tertio, quando fit concursus.

28. Tam clatum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.

49. Mollities jure naturæ prohibita non est. Unde si Deus eam non interdixisset, sæpè esse bona, & aliquando obligatoria sub mortali.

50. Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium; adeoque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum.

51. Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandum virginem, & multoties eidem subservit deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter si id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne à Domino malè tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

52. Præceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus.

53. Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro, qui duas ejus partes, imò quatuor simul à diversis Celebrantibus audit.

54. Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.

55. Præcepto Communionis annuæ satisficit per sacrilegam Domini manducationem.

56. Frequens Confessio, & Communio etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis. (nestam.

57. Probabile est, sufficere attritionem naturalem, modò honestam.

58. Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati aliqujus consuetudinem.

59. Licet Sacramentaliter absolvere dimidiatè tantum confessos ratione magni concursus Pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis, aut Indulgentiæ.

60. Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio; dummodò ore proferrat, se dolere, & proponere emendationem.

61. Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quinimò directè, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit.

62. Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

63. Licitum est quærire directè occasionem proximam peccandi

candi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.

64. Absolutionis capax est homo quantumvis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, & etiam si per negligentiam, etiam culpabilem nesciat Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini Nostri Jesu Christi.

Quicumque autem cujusvis conditionis, status, & dignitatis illas, vel illarum aliquam conjunctim, vel divisim defenderit, vel ediderit, vel de eis disputativè, publicè, aut privatim tractaverit, vel prædicaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem latæ sententiæ, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate surgente, nisi pro tempore existente Romano Pontifice absolvi.

Insuper directè in virtute Sanctæ obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christi fidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Tandem, ut ab injuriosis contentationibus Doctores, seu Scholastici, aut alii quicumque imposterum se abtineant, & ut paci & charitati consulatur, idem Sanctissimus in virtute Sanctæ Obedientiæ eis præcipit, ut tam in libris imprimendis, ac manuscriptis, quam in Thesibus, Disputationibus, ac Prædicationibus caveant ab omni censura, & nota, nec non à quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controversantur, donec à S. Sede recognita super iisdem propositionibus judicium proferatur.

Franciscus Riccardus Sanctæ Romanæ &
Universalis Inquisitionis Notarius.

Loco † Sigilli.

Anno à Nativitate D. N. IESU CHRISTI millesimo sexcentesimo septuagesimo nono, Indiotione secunda, die vero 4. mensis Martii, Pontificatus autem Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. Innocentii, divina Providentia Papa XI. anno tertio, supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Cancellariæ Apostolicæ, ac in acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis & consuetis Urbis Rome Franciscum Perinum ejusdem Sanctiss. D. N. Papa, & Sanctissimæ Inquisitionis Cursorem.

FACULTAS.

R. P. PROVINCIALIS,
SOCIETATIS JESU, PER PRO-
VINCIAM RHENI INFERIORIS.

CUM ex Mandato Sac. Cæs. Majestatis omnibus
& singulis Typographis, Bibliopolis, ac aliis
quacumque librariam negotiationem exercen-
tibus, seriò firmiterque iñhibeatur, ne quisquam li-
bros ullos à Societatis nostræ Patribus hæctenus editos,
aut in posterum edendos, intra S. Imperii Regnorum
& Dominiorum Sux Cæsareæ Majestatis hæreditario-
rum fines, simili aliove Characterè aut formâ, sive in
toto, sive in parte excudere, recudere, vel aliò excu-
dendos, vel recudendos mittere, vendere, distrahere,
clam seu palam, citra supradictorum Patrum consensum,
ac Testimonium audeat, vel præsumat;

Ego Winandus Weidenfeldt Societatis JESU per
Provinciam Rheni Inferioris Præpositus Provincialis,
concedo Hæredibus Joannis Weidenfeldt, quondam
Civis & Bibliopolæ Coloniensis facultatem excudendi
librum, cui titulus: *Theologia Tripartita R. P. Richardi
Archdekin, Societ. JESU.*

In quorum fidem hoc eis testimonium manu propriâ
subscriptum & consueto officii Sigillo munitum dari
volui, Colonia, 1679. die 31. Julii.

WINANDUS WEIDENFELDT.

(L. S.)

